॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯੇ

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾ

(ਪਠਮੋ ਭਾਗੋ)

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ

ਯੋ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਤਿਗਸਬ੍ਬਸੋਭਾ-
ਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ।
ਦੋਸੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਸਵਾਸਨੇਹਿ,
ਮੁਤ੍ਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਰਮਞ੍ਚ ਦਾਤਾ॥

ਨਿਚ੍ਚਂ ਦਯਾਚਨ੍ਦਨਸੀਤਚਿਤ੍ਤੋ,
ਪਞ੍ਞਾਰਵਿਜ੍ਜੋਤਿਤਸਬ੍ਬਨੇਯ੍ਯੋ।
ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਭੂਤੇਸੁ ਤਮਗ੍ਗਭੂਤਂ,
ਭੂਤਤ੍ਥਨਾਥਂ ਸਿਰਸਾ ਨਮਿਤ੍ਵਾ॥

ਯੋ ਸਬ੍ਬਭੂਤੇਸੁ ਮੁਨੀਵ ਅਗ੍ਗੋ, ਅਨਨ੍ਤਸਙ੍ਖੇਸੁ ਜਿਨਤ੍ਤਜੇਸੁ।
ਅਹੂ ਦਯਾਞਾਣਗੁਣੇਹਿ ਸਤ੍ਥੁਲੀਲਾਨੁਕਾਰੀ ਜਨਤਾਹਿਤੇਸੁ॥

ਤਂ **ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ** ਮੁਨਿਰਾਜਪੁਤ੍ਤਂ, ਥੇਰਂ ਥਿਰਾਨੇਕਗੁਣਾਭਿਰਾਮਂ।
ਪਞ੍ਞਾਪਭਾਵੁਗ੍ਗਤਚਾਰੁਕਿਤ੍ਤਿਂ, ਸੁਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਅਥੋ ਨਮਿਤ੍ਵਾ॥

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਾਨੁਪਵਤ੍ਤਕੇਨ , ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਸਾਵਕੇਨ।
ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤਥਾਗਤੇਨ, ਭੂਤਤ੍ਥਵੇਦਿਤ੍ਤਮੁਪਾਗਤੇਨ॥

ਯੋ ਭਾਸਿਤੋ ਭਾਸਿਤਕੋਵਿਦੇਨ, ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਦੀਪੁਜ੍ਜਲਨਾਯਕੇਨ।
ਪਾਠੇ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ, ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਤਨ੍ਨਾਮਵਿਸੇਸਿਤੋ ਚ॥

ਵਿਚਿਤ੍ਤਨਾਨਤ੍ਤਨਯੋਪਗੂਲ੍ਹੋ, ਗਮ੍ਭੀਰਪਞ੍ਞੇਹਿ ਸਦਾਵਗਾਲ੍ਹੋ।
ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਲੋਕਤ੍ਥਪਰਾਯਣੇਹਿ, ਸਂਸੇਵਨੀਯੋ ਸੁਜਨੇਹਿ ਨਿਚ੍ਚਂ॥

ਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਾਵਹਨਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ, ਯੋਗੀਹਿਨੇਕੇਹਿ ਨਿਸੇਵਿਤਸ੍ਸ।
ਅਤ੍ਥਂ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਨੁਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤੋ, ਸੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਯੁਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਅਨੁਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ॥

ਅਵੋਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਸਮਯਾ ਸਕਾ ਚ, ਅਨਾਮਸਨ੍ਤੋ ਸਮਯਂ ਪਰਞ੍ਚ।
ਪੁਬ੍ਬੋਪਦੇਸਟ੍ਠਕਥਾਨਯਞ੍ਚ, ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਉਪਸਂਹਰਨ੍ਤੋ॥

ਵਕ੍ਖਾਮਹਂ ਅਟ੍ਠਕਥਂ ਜਨਸ੍ਸ, ਹਿਤਾਯ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਚਿਰਟ੍ਠਿਤਤ੍ਥਂ।
ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪਕਾਸਿਨਿਂ** ਤਂ, ਸੁਣਾਥ ਧਾਰੇਥ ਚ ਸਾਧੁ ਸਨ੍ਤੋਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਤਨ੍ਨਾਮਵਿਸੇਸਿਤੋ ਚਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਤਾ ਤਾਵ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਚਤਸ੍ਸੋ ਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ – ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਨਿਰੁਤ੍ତਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ। ਤਾਸਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਮਗ੍ਗੋ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯੋਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੋ, ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਟਿਲਾਭਹੇਤੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਕਥਮਯਂ ਤਾਸਂ ਮਗ੍ਗੋ ਹੋਤੀਤਿ ਚੇ? ਪਭੇਦਤੋ ਦੇਸਿਤਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਵਹਤ੍ਤਾ। ਨਾਨਾਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਾਨਾਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾ ਦੇਸਨਾ ਸੋਤੂਨਂ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਞ੍ਚ ਸਞ੍ਜਨੇਤਿ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਆਯਤਿਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਾਯ ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ – ''ਪਭੇਦਤੋ ਹਿ ਦੇਸਨਾ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਵਹਾ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਪਦਭਾਜਨੀਯ)। ਅਯਞ੍ਚ ਨਾਨਾਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾ ਦੇਸਨਾ, ਤੇਨਸ੍ਸਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਮਗ੍ਗਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਚਤਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**ਤਿ ਪਭੇਦਾ। ''ਅਤ੍ਥੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤਤ੍ਰ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਞਾਣਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਞਾਣੇਸੁ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੧੮) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਭੇਦਾ, ਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਪਭੇਦਾ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ **ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**। ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ **ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**। ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ **ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**। ਪਟਿਭਾਨਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਪਟਿਭਾਨੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ **ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**।

ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਹੇਤੁਫਲਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਹੇਤੁਅਨੁਸਾਰੇਨ ਅਰੀਯਤਿ ਅਧਿਗਮੀਯਤਿ ਪਾਪੁਣੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਭਾਸਿਤਤ੍ਥੋ, ਵਿਪਾਕੋ, ਕਿਰਿਯਾਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਸੋ ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਂ ਤਂ ਵਿਦਹਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚੇਵ ਪਾਪੇਤਿ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਯੋ ਕੋਚਿ ਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ ਹੇਤੁ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਭਾਸਿਤਂ, ਕੁਸਲਂ, ਅਕੁਸਲਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਅਯਮੇਵ ਹਿ ਅਤ੍ਥੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ (ਵਿਭ॰ ੭੧੯-੭੨੫) –

''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਹੇਤੁਫਲੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

''ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਜਾਤਾ ਭੂਤਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਾਤੁਭੂਤਾ, ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਯਮ੍ਹਾ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਜਾਤਾ ਭੂਤਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਾਤੁਭੂਤਾ, ਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

‘‘ਜਰਾਮਰਣੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਜਰਾਮਰਣਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

‘‘ਜਾਤਿਯਾ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਭਵੇ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਉਪਾਦਾਨੇ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਤਣ੍ਹਾਯ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਵੇਦਨਾਯ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਫਸ੍ਸੇ ਞਾਣੰ....ਪੇ॰... ਸਲ਼ਾਯਤਨੇ ਞਾਣੰ....ਪੇ॰... ਨਾਮਰੂਪੇ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

‘‘ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮੰ ਜਾਨਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤੰ ਗੇਯਜੰ ਵੇਯਜਾਕਰਣੰ ਗਾਥੰ ਉਦਾਨੰ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੰ ਜਾਤਕੰ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮੰ ਵੇਦਲ੍ਲੰ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਜਾਨਾਤਿ ‘ਅਯੰ ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਯੰ ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ’ਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

‘‘ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ? ਯਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਕਾਮਾਵਚਰੰ ਕੁਸਲੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੰ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ ਯੰ ਯੰ ਵਾ ਪਨਾਰਬ੍ਭ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਫਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ। ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤੇਸੰ ਵਿਪਾਕੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਤਤ੍ਰ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਯਾ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਅਬਜਭਿਚਾਰਿਵੋਹਾਰੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਲਾਪੇ ਭਾਸਨੇ ਉਦੀਰਣੇ ਤੰ ਲਪਿਤੰ ਭਾਸਿਤੰ ਉਦੀਰਿਤੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ‘‘ਅਯੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਏਵੰ ਤਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਞ੍ਞਿਤਾਯ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਮਾਗਧਿਕਾਯ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ ਮੂਲਭਾਸਾਯ ਪਭੇਦਗਤੰ ਞਾਣੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਏਵਮਯੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ, ਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਆਰਮ੍ਮਣਾ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਯੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹਿ ‘‘ਫਸ੍ਸੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਅਯੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ, ‘‘ਫਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਫਸ੍ਸ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ‘‘ਅਯੰ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਵੇਦਨਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਞ੍ਞੰ ਪਨੇਸ ਨਾਮਾਖਜਾਤਉਪਸਗ੍ਗਨਿਪਾਤਬਜਞ੍ਜਨਸਦ੍ਦੰ ਜਾਨਾਤਿ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ? ਯਦਗ੍ਗੇਨ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਯੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ, ਤਦਗ੍ਗੇਨ ਤਮ੍ਪਿ ਜਾਨਿਸ੍ਸਤਿ। ਤੰ ਪਨ ਨਯਿਦੰ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਭਾਸੰ ਨਾਮ ਸਤ੍ਤਾ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਇਦੰ ਕਥਿਤੰ – ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਹਿ ਦਹਰਕਾਲੇ ਕੁਮਾਰਕੇ ਮਞ੍ਚੇ ਵਾ ਪੀਠੇ ਵਾ ਨਿਪਜਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਤੰ ਕਥਯਮਾਨਾ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਦਾਰਕਾ ਤੇਸੰ ਤੰ ਤੰ ਭਾਸੰ ਵਵਤ੍ਥਾਪੇਨ੍ਤਿ ‘‘ਇਮਿਨਾ ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਇਮਿਨਾ ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇ ਕਾਲੇ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਭਾਸੰ ਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਮਾਤਾ ਦਮਿਲ਼ੀ, ਪਿਤਾ ਅਨ੍ਧਕੋ। ਤੇਸੰ ਜਾਤਦਾਰਕੋ ਸਚੇ ਮਾਤੁ ਕਥੰ ਪਠਮੰ ਸੁਣਾਤਿ , ਦਮਿਲ਼ਭਾਸੰ ਭਾਸਿਸ੍ਸਤਿ। ਸਚੇ ਪਿਤੁ ਕਥੰ ਪਠਮੰ ਸੁਣਾਤਿ, ਅਨ੍ਧਕਭਾਸੰ ਭਾਸਿਸ੍ਸਤਿ। ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਨ ਕਥੰ ਅਸੁਣਨ੍ਤੋ ਮਾਗਧਿਕਭਾਸੰ ਭਾਸਿਸ੍ਸਤਿ।

ਯੋਪਿ ਅਗਾਮਕੇ ਮਹਾਅਰਞ੍ਞੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ, ਤਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞੋ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੋਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਵਚਨੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ ਮਾਗਧਿਕਭਾਸਮੇਵ ਭਾਸਿਸ੍ਸਤਿ। ਨਿਰਯੇ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯੰ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੇ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ ਦੇਵਲੋਕੇਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਮਾਗਧਿਕਭਾਸਾਵ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੇਸਾ ਓਟ੍ਟਕਿਰਾਤਅਨ੍ਧਕਯੋਨਕਦਮਿਲ਼ਭਾਸਾਦਿਕਾ ਭਾਸਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਅਯਮੇਵੇਕਾ ਯਥਾਭੁਚ੍ਚਬ੍ਰਹ੍ਮਵੋਹਾਰਅਰਿਯਵੋਹਾਰਸਙ੍ਖਾਤਾ ਮਾਗਧਿਕਭਾਸਾ ਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਤੇਪਿਟਕੰ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨੰ ਤਨ੍ਤਿੰ ਆਰੋਪੇਨ੍ਤੋ ਮਾਗਧਿਕਭਾਸਾਯ ਏਵ ਆਰੋਪੇਸਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਏਵਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਥੰ ਆਹਰਿਤੁੰ ਸੁਖੰ ਹੋਤਿ। ਮਾਗਧਿਕਭਾਸਾਯ ਹਿ ਤਨ੍ਤਿੰ ਆਰੁਲ਼੍ਹਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਸੋਤਪਥਾਗਮਨਮੇਵ ਪਪਞ੍ਚੋ । ਸੋਤੇ ਪਨ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਿਤਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਨਯਸਤੇਨ ਨਯਸਹਸ੍ਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ

ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਅਞ੍ਞਾਯ ਪਨ ਭਾਸਾਯ ਤਨ੍ਤਿਂ ਆਰੁਲ੍ਹਕਂ ਪੋਥੇਤ੍ਵਾ ਪੋਥੇਤ੍ਵਾ ਉਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤਿ। ਬਹੁਮ੍ਪਿ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਨੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਞਾਣੇਸੁ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਞਾਣਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਞਾਣੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਾ ਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਞਾਣੇਸੁ ਗੋਚਰਕਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਗਤਂ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

ਇਮਾ ਪਨ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਦ੍ਵੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਪਭੇਦਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਪਭੇਦਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ? ਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿਯਞ੍ਚ ਅਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿਯਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਮਹਾਕਚ੍ਚਾਯਨਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਂ ਅਸੀਤਿਯਾਪਿ ਮਹਾਥੇਰਾਨਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਅਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿਯਂ ਪਭੇਦਂ ਗਤਾ, ਆਨਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਨੋ, ਧਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਸਕਸ੍ਸ, ਉਪਾਲਿਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਨੋ, ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾਯ ਉਪਾਸਿਕਾਯਾਤਿਏਵਮਾਦੀਨਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿਯਂ ਪਭੇਦਂ ਗਤਾਤਿ ਇਮਾਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਭੂਮੀਸੁ ਪਭੇਦਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਕਤਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ? ਅਧਿਗਮੇਨ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਾ, ਸਵਨੇਨ, ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਯ, ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੇਨ। ਤਤ੍ਥ **ਅਧਿਗਮੋ** ਨਾਮ ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। ਅਰਹਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਵਨਂ** ਨਾਮ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ। ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਅਟ੍ਠਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ** ਨਾਮ ਪਾਲ਼ਿਅਟ੍ਠਕਥਾਦੀਸੁ ਗਣ੍ਠਿਪਦਅਤ੍ਥਪਦਵਿਨਿਚ੍ਛਯਕਥਾ। ਉਗ੍ਗਹਿਤਪਾਲ਼ਿਆਦੀਸੁ ਹਿ ਅਤ੍ਥਂ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ** ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਸਾਸਨੇ ਯੋਗਾਵਚਰਤਾ ਗਤਪਚ੍ਚਾਗਤਿਕਭਾਵੇਨ ਯਾਵ ਅਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੁਸਮੀਪਂ ਪਤ੍ਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਯੋਗੋ। ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਾਵਚਰਸ੍ਸ ਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਏਤੇਸੁ ਪਨ ਕਾਰਣੇਸੁ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ ਸਵਨਂ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਪਭੇਦਸ੍ਸੇਵ ਬਲਵਕਾਰਣਾਨਿ। ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋ, ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਨ ਹੋਤੀਤਿ? ਹੋਤਿ, ਨ ਪਨ ਤਥਾ। ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਵਨਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਹੋਨ੍ਤੁ ਵਾ ਮਾ ਵਾ, ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੇਨ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚੇਵ ਏਤਰਹਿ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਸਮ੍ਮਸਨਂ ਵਿਨਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਇਮੇ ਪਨ ਦ੍ਵੇਪਿ ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸਦਾ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਅਪਰੇ ਆਹੁ –

''ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਂ, ਦੇਸਭਾਸਾ ਚ ਆਗਮੋ।
ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ ਅਧਿਗਮੋ, ਗਰੁਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਤਥਾ।
ਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਚੇਵਾਤਿ, ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ **ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੋਵ। **ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਂ** ਨਾਮ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਸਤ੍ਥੇਸੁ ਚ ਸਿਪ੍ਪਾਯਤਨੇਸੁ ਚ ਕੁਸਲਤਾ। **ਦੇਸਭਾਸਾ** ਨਾਮ ਏਕਸਤਵੋਹਾਰਕੁਸਲਤਾ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਪਨ ਮਾਗਧਿਕੇ ਕੋਸਲ੍ਲਂ। **ਆਗਮੋ** ਨਾਮ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਓਪਮ੍ਮਵਗ੍ਗਮਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਪੁਣਨਂ। **ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ** ਨਾਮ ਏਕਗਾਥਾਯਪਿ ਅਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯਪੁਚ੍ਛਨਂ। **ਅਧਿਗਮੋ** ਨਾਮ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਤਾ ਵਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਤਾ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਤਾ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਵਾ। **ਗਰੁਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੋ** ਨਾਮ ਸੁਤਪਟਿਭਾਨਬਹੁਲਾਨਂ ਗਰੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾਸੋ। **ਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ ਤਥਾਰੂਪਾਨਂਯੇਵ ਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਬੁਦ੍ਧਾ ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਞ੍ਚੇਵ ਅਧਿਗਮਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ, ਸਾਵਕਾ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਏਤਾਨਿ ਕਾਰਣਾਨਿ। ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੋ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਨ ਸੇਕ੍ਖਫਲਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਾ, ਅਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਅਸੇਕ੍ਖਫਲਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਾ ਚ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਤਥਾਗਤਾਨਞ੍ਹਿ ਦਸ ਬਲਾਨਿ ਵਿਯ ਅਰਿਯਾਨਂ

ਅਰਿਯਫਲੇਹੇਵ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ। ਇਮਾਸਂ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੋ, ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੋ ਏਵ ਪਕਰਣਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਂ, ਪਕਾਰੇਨ ਕਰੀਯਨ੍ਤੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ ਏਤ੍ਥ ਨਾਨਾਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾ ਅਤ੍ਥਾ ਇਤਿ ਪਕਰਣਂ।

ਤਦੇਤਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਂ ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਥਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਸੁਞ੍ਞਤਾਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਫਲਵਿਸੇਸਸਾਧਨਂ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪਟਿਪਕ੍ਖਪਟਿਸੇਧਨਂ ਯੋਗਾਵਚਰਾਨਂ ਞਾਣਵਰਰਤਨਾਕਰਭੂਤਂ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਕਥਾਵਿਲਾਸਵਿਸੇਸਹੇਤੁਭੂਤਂ ਸਂਸਾਰਭੀਰੁਕਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਤਦੁਪਾਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸਜਨਨਤ੍ਥਂ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਨਾਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਅਨੇਕੇਸਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣੇਨ ਸੁਜਨਹਦਯਪਰਿਤੋਸਜਨਨਤ੍ਥਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਰਹਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਮਹਾਪਦੀਪਾਵਭਾਸੇਨ ਸਕਲਜਨਵਿਤ੍ਥਤਮਹਾਕਰੁਣਾਸਿਨੇਹਸਿਨਿਦ੍ਧਹਦਯੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਨਹਦਯਗਤਕਿਲੇਸਨ੍ਧਕਾਰਵਿਧਮਨਤ੍ਥਮੁਜ੍ਜਲਿਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਮਹਾਪਦੀਪਸ੍ਸ ਤਦਧਿਪ੍ਪਾਯਵਿਕਾਸਨਸਿਨੇਹਪਰਿਸੇਕੇਨ ਪਞ੍ਚਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਮਵਿਰਤਮੁਜ੍ਜਲਨਮਿਚ੍ਛਤਾ ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਕੇਨ ਸਤ੍ਥਕਪ੍ਪੇਨ ਧਮ੍ਮਰਾਜਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੇਨ ਭਾਸਿਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਲੇ ਯਥਾਸੁਤਮੇਵ ਸਙ੍ਗੀਤਿਂ ਆਰੋਪਿਤਂ।

ਤਦੇਤਂ ਵਿਨਯਪਿਟਕਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਿਟਕਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕਨ੍ਤਿ ਤੀਸੁ ਪਿਟਕੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਿਟਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ। ਦੀਘਨਿਕਾਯੋ ਮਜ੍ਝਿਮਨਿਕਾਯੋ ਸਂਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯੋ ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਨਿਕਾਯੋ ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯੋਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਮਹਾਨਿਕਾਯੇਸੁ ਖੁਦ੍ਦਕਮਹਾਨਿਕਾਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ। ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ ਗਾਥਾ ਉਦਾਨਂ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ ਜਾਤਕਂ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ ਵੇਦਲ੍ਲਨ੍ਤਿ ਨਵਸੁ ਸਤ੍ਥੁ ਸਾਸਨਙ੍ਗੇਸੁ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਗੇਯ੍ਯਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਙ੍ਗਦ੍ਵਯਸਙ੍ਗਹਿਤਂ।

> ''ਦ੍ਵਾਸੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧਤੋ ਗਣ੍ਹਿਂ, ਦ੍ਵੇ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਤੋ।
> ਚਤੁਰਾਸੀਤਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਯੇ ਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ''ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੧੦੨੭) –

ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕਤ੍ਥੇਰੇਨ ਪਨ ਪਞ੍ਚਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਏਤਦਗ੍ਗੇ ਆਰੋਪਿਤੇਨ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤਾਨਂ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਤੋ ਗਹਿਤੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਅਨੇਕਸਤਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਿਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਤਯੋ ਵਗ੍ਗਾ – ਮਹਾਵਗ੍ਗੋ, ਮਜ੍ਝਿਮਵਗ੍ਗੋ, ਚੂਲ਼ਵਗ੍ਗੋਤਿ। ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਵਗ੍ਗਸ੍ਮਿਂ ਦਸਦਸਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਞਾਣਕਥਾਦਿਕਾ ਮਾਤਿਕਾਕਥਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਸਮਤਿਂਸ ਕਥਾ। ਏਵਮਨੇਕਧਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਅਪੁਬ੍ਬਪਦਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮ। ਇਮਞ੍ਹਿ ਪਕਰਣਂ ਪਾਠਤੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਉਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੇਨ ਚ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੇਨ ਚ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ, ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੇਨਾਪਿ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਉਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਞ੍ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸਹੇਤੁ? ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਲੋਕਹਿਤਾਯ ਲੋਕੇ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਤ੍ਥਂ।

> ਤਤ੍ਥ ਸਮਤਿਂਸਾਯ ਕਥਾਸੁ ਞਾਣਕਥਾ ਕਸ੍ਮਾ ਆਦਿਤੋ ਕਥਿਤਾਤਿ ਚੇ? ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਮਲਵਿਸੋਧਕਤ੍ਤੇਨ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਦਿਭੂਤਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ –
>
> ''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਤ੍ਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਆਦਿਮੇਵ ਵਿਸੋਧੇਹਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਕੋ ਚਾਦਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਸੀਲਞ੍ਚ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਉਜੁਕਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੬੯)?

ਉਜੁਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਞਾਣਕਥਾ ਆਦਿਤੋ ਕਥਿਤਾ।

ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ‘‘ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਹੋਤਿ? ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿੰ ‘ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿੰ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ‘ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਂ ‘ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਂ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ‘ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਂ ‘ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵਂ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਂ ‘ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮਂ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਤਿੰ ‘ਸਮ੍ਮਾਸਤੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿੰ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਸਤੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿੰ ‘ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿੰ ‘ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੬ ਆਦਯੋ)।

ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਭੂਤਾਯ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀਨਮ੍ਪਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਭਾਵਂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਞਾਣਂ ਤਾਵ ਸੋਧੇਤੁਂ ਞਾਣਕਥਾ ਆਦਿਤੋ ਕਥਿਤਾ।

> ‘‘ਅਪਿਚੁਦਾਯਿ , ਤਿਟ੍ਠਤੁ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਤਿਟ੍ਠਤੁ ਅਪਰਨ੍ਤੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਤੇ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ – ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਇਦਂ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦਾ ਇਦਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਸਤਿ ਇਦਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਾ ਇਦਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੭੧) ਚ –

ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਞਾਣਕਥਾ ਆਦਿਤੋ ਕਥਿਤਾ।

> ‘‘ਅਲਂ, ਸੁਭਦ੍ਦ, ਤਿਟ੍ਠਤੇਤਂ ‘ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਸਕਾਯ ਪਟਿਞ੍ਞਾਯ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਿਂਸੁ, ਸਬ੍ਬੇਵ ਨ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਿਂਸੁ, ਉਦਾਹੁ ਏਕਚ੍ਚੇ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਿਂਸੁ, ਏਕਚ੍ਚੇ ਨ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਿਂਸੂ’ਤਿ। ਧਮ੍ਮਂ ਤੇ, ਸੁਭਦ੍ਦ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਤਂ ਸੁਣਾਹਿ ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿਕਰੋਹਿ, ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੩) ਚ –

ਪੁਥੁਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾਨਂ ਵਾਦੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੇ ਚ ਮਗ੍ਗੇ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਞਾਣਕਥਾ ਆਦਿਤੋ ਕਥਿਤਾ।

> ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਙ੍ਗਾਨਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸੇਵੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ, ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੪੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੧) ਚ –

> ‘‘ਸਦ੍ਧਾਜਾਤੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤੋ ਸੋਤਂ ਓਦਹਤਿ, ਓਹਿਤਸੋਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ, ਸੁਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਧਾਰੇਤਿ, ਧਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਥਂ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਤ੍ਥਂ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੋ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਜ੍ਝਾਨਂ ਖਮਨ੍ਤਿ, ਧਮ੍ਮਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ, ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ ਉਸ੍ਸਹਤਿ, ਉਸ੍ਸਹਿਤ੍ਵਾ ਤੁਲੇਤਿ, ਤੁਲਯਿਤ੍ਵਾ ਪਦਹਤਿ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਚੇਵ ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਨਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩, ੪੩੨) ਚ –

> ‘‘ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ...ਪੇ॰... ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਆਦੀਨਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੦) ਚ –

ਅਨੇਕਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਦਾਨਿ ਅਨੁਲੋਮੇਨ੍ਤੇਨ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਞਾਣਕਥਾ ਆਦਿਤੋ ਕਥਿਤਾ।

ਸਾ ਪਨਾਯੰ ਞਾਣਕਥਾ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਠਿਤਾ। ਉਦ੍ਦੇਸੇ ''ਸੋਤਾਵਧਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ ਮਾਤਿਕਾਵਸੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਕਥੰ ਸੋਤਾਵਧਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣੰ। 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ'ਤਿ ਸੋਤਾਵਧਾਨੰ, ਤੰਪਜਾਨਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤਾਨਿਯੇਵ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨੀਤਿ।

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੧) ਮਹਾਵੱਗੋ

੧. ञाणकथा

मातिकावण्णना

१. तत्थ उद्देसे ताव **सोतावधाने पञ्ञा सुतमये ञाण**न्ति एत्थ **सोत**सद्दो अनेकत्थप्पभेदो। तथा हेस –

मंसविञ्ञाणञाणेसु, तण्हादीसु च दिस्सति।
धाराय अरियमग्गे, चित्तसन्ततियम्पि च॥

''सोतायतनं सोतधातु सोतिन्द्रिय''न्तिआदीसु (विभ॰ १५७) हि अयं सोतसद्दो मंससोते दिस्सति। ''सोतेन सद्दं सुत्वा''तिआदीसु (म॰ नि॰ १.२९५) सोतविञ्ञाणे। ''दिब्बाय सोतधातुया''तिआदीसु (दी॰ नि॰ ३.३५६) ञाणसोते। ''यानि सोतानि लोकस्मिन्ति यानि एतानि सोतानि मया कित्तितानि पकित्तितानि आचिक्खितानि देसितानि पञ्ञपितानि पट्ठपितानि विवरितानि विभत्तानि उत्तानीकतानि पकासितानि। सेय्यथिदं – तण्हासोतो दिट्ठिसोतो किलेससोतो दुच्चरितसोतो अविज्जासोतो''तिआदीसु (चूळनि॰ अजितमाणवपुच्छानिद्देस ४) तण्हादीसु पञ्चसु धम्मेसु। ''अद्दसा खो भगवा महन्तं दारुक्खन्धं गङ्गाय नदिया सोतेन वुय्हमान''न्तिआदीसु (सं॰ नि॰ ४.२४१) उदकधाराय। ''अरियस्सेतं, आवुसो, अट्ठङ्गिकस्स मग्गस्स अधिवचनं, यदिदं सोतो''तिआदीसु अरियमग्गे। ''पुरिसस्स च विञ्ञाणसोतं पजानाति उभयतो अब्बोच्छिन्नं इध लोके पतिट्ठितञ्च परलोके पतिट्ठितञ्चा''तिआदीसु (दी॰ नि॰ ३.१४९) चित्तसन्ततियं । इध पनायं मंससोते दट्ठब्बो। तेन सोतेन हेतुभूतेन, करणभूतेन वा अवधीयति अवत्थापीयति अप्पीयतीति सोतावधानं। किं तं? सुतं। सुतञ्च नाम ''बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो''तिआदीसु (म॰ नि॰ १.३३९) विय सोतद्वारानुसारेन विञ्ञातं अवधारितं धम्मजातं, तं इध सोतावधानन्ति वुत्तं। तस्मिं सोतावधानसङ्खाते सुते पवत्ता पञ्ञा सोतावधाने पञ्ञा। **पञ्ञा**ति च तस्स तस्स अत्थस्स पाकटकरणसङ्खातेन पञ्ञापनट्ठेन पञ्ञा, तेन तेन वा अनिच्चादिना पकारेन धम्मे जानातीतिपि पञ्ञा।

सुतमये ञाणन्ति एत्थ **सुत**सद्दो ताव सउपसग्गो अनुपसग्गो च –

गमने विस्सुते तिन्तेऽनुयोगोपचितेपि च।
सद्दे च सोतद्वारानुसारञाते च दिस्सति॥

तथा हिस्स ''सेनाय पसुतो''तिआदीसु गच्छन्तोति अत्थो। ''सुतधम्मस्स पस्सतो''तिआदीसु (उदा॰ ११; महाव॰ ५) विस्सुतधम्मस्साति अत्थो। ''अवस्सुता अवस्सुतस्स पुरिसपुग्गलस्सा''तिआदीसु (पाचि॰ ६५७) तिन्ता तिन्तस्साति अत्थो। ''ये झानपसुता धीरा''तिआदीसु (ध॰ प॰ १८१) अनुयुत्ताति अत्थो। ''तुम्हेहि पुञ्ञं पसुतं अनप्पक''न्तिआदीसु (खु॰ पा॰ ७.१२; पे॰ व॰ २५) उपचितन्ति अत्थो। ''दिट्ठं सुतं मुतं विञ्ञात''न्तिआदीसु (म॰ नि॰ १.२४१) सद्दोति अत्थो। ''बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो''तिआदीसु (म॰ नि॰ १.३३९) सोतद्वारानुसारविञ्ञातधरोति अत्थो। इध पनस्स सोतद्वारानुसारेन विञ्ञातं उपधारितन्ति अत्थो। **सुतमये ञाण**न्ति या एसा एतं सुतं विञ्ञातं अवधारितं सद्धम्मं आरब्भ आरम्मणं कत्वा सब्बपठमञ्च अपरापरञ्च पवत्ता पञ्ञा, तं ''सुतमये ञाण''न्ति वुत्तं होति, सुतमयं ञाणन्ति अत्थो। सुतमयेति च पच्चत्तवचनमेतं, यथा ''न हेवं वत्तब्बे'' (कथा॰ १, १५-१८)। ''वनप्पगुम्बे यथा फुस्सितग्गे'' (खु॰

ਪਾ॰ ੬.੧੩; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੩੬)। ''ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਕਾਰੇ ਨਤ੍ਥਿ ਪਰਕਾਰੇ ਨਤ੍ਥਿ ਪੁਰਿਸਕਾਰੇ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮) ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨੰ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਸੁਤਮਯਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ''ਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ਸੁਤੇਨ ਪਕਤੋ ਫਸ੍ਸਾਦਿਕੋ ਧਮ੍ਮਪੁਞ੍ਜੋ ਸੁਤਮਯੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤਮਯੇ ਧਮ੍ਮਪੁਞ੍ਜੇ ਪਵਤ੍ਤੰ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਞਾਣੰ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣੰ। ਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਞਾਣੰ। ਤੰਯੇਵ ਞਾਣੰ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਪਕਾਸਨਤ੍ਥੰ ਅਨਿਯਮੇਨ ''ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ ''ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਞਾਣਞ੍ਚ ਨਾਮ ਸਭਾਵਪਟਿਵੇਧਲਕ੍ਖਣੰ, ਅਕ੍ਖਲਿਤਪਟਿਵੇਧਲਕ੍ਖਣੰ ਵਾ ਕੁਸਲਿਸ੍ਸਾਸਖਿਤ੍ਤਉਸੁਪਟਿਵੇਧੋ ਵਿਯ, ਵਿਸਯੋਭਾਸਨਰਸੰ ਪਦੀਪੋ ਵਿਯ, ਅਸਮ੍ਮੋਹਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ ਅਰਞ੍ਞਗਤਸੁਦੇਸਕੋ ਵਿਯ। ''ਸਮਾਹਿਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੭੧) ਵਚਨਤੋ ਸਮਾਧਿਪਦਟ੍ਠਾਨੰ। ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਸੁ ਹਿ ਸਭਾਵੋ ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞੰ ਵਾ ਲਕ੍ਖਣੰ ਨਾਮ, ਕਿਚ੍ਚੰ ਵਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵਾ ਰਸੋ ਨਾਮ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰੋ ਵਾ ਫਲੰ ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਮ, ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣੰ ਪਦਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਮਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

੨. **ਸੁਤ੍ਵਾਨ ਸੰਵਰੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ –

ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਸਤੀ ਚੇਵ, ਞਾਣੰ ਖਨ੍ਤਿ ਤਥੇਵ ਚ।
ਵੀਰਿਯੰ ਪਞ੍ਚਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ, ਸੰਵਰਾਤਿ ਪਕਾਸਿਤਾ॥

''ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਪੇਤੋ ਉਪਾਗਤੋ ਸਮੁਪਾਗਤੋ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭੰ॰ ੫੧੧) ਆਗਤੋ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੋ**। ''ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨੰ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਸੰਵੁਤੰ ਵਿਹਰਨ੍ਤੰ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸੰਵਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੫; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ **ਸਤਿਸੰਵਰੋ**।

''ਯਾਨਿ ਸੋਤਾਨਿ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ (ਅਜਿਤਾਤਿ ਭਗਵਾ),
ਸਤਿ ਤੇਸੰ ਨਿਵਾਰਣੰ।
ਸੋਤਾਨੰ ਸੰਵਰੰ ਬ੍ਰੂਮਿ, ਪਞ੍ਞਾਯੇਤੇ ਪਿਧੀਯਰੇ''ਤਿ ॥ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੬੦; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੧) –

ਆਗਤੋ **ਞਾਣਸੰਵਰੋ**। ''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸਵਾ ਪਟਿਸੇਵਨਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਯੋਨਿਸੋ ਚੀਵਰੰ ਪਟਿਸੇਵਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ **ਪਚ੍ਚਯਪਟਿਸੇਵਨਾਸੰਵਰੋ,** ਸੋਪਿ ਞਾਣਸੰਵਰੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ''ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸ ਜਿਘਚ੍ਛਾਯ ਪਿਪਾਸਾਯ ਡੰਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰਿਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨੰ ਦੁਰੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦੁਰਾਗਤਾਨੰ ਵਚਨਪਥਾਨੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਤਿਬ੍ਬਾਨੰ ਖਰਾਨੰ ਕਟੁਕਾਨੰ ਅਸਾਤਾਨੰ ਅਮਨਾਪਾਨੰ ਪਾਣਹਰਾਨੰ ਅਧਿਵਾਸਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਆਗਤੋ **ਖਨ੍ਤਿਸੰਵਰੋ**। ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੰ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵੰ ਗਮੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ **ਵੀਰਿਯਸੰਵਰੋ**। ''ਇਧ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੰ ਪਹਾਯ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੇਨ ਜੀਵਿਕੰ ਕਪ੍ਪੇਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੮) ਆਗਤੋ **ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੰਵਰੋ,** ਸੋਪਿ ਵੀਰਿਯਸੰਵਰੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ਤੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਸੰਵਰੇਸੁ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਚ੍ਚਯਪਟਿਸੇਵਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੰਵਰਾ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਤੇਸੁ ਚ ਵਿਸੇਸੇਨ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੋ। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਚਾਯੰ ਸੰਵਰੋ ਯਥਾਸਕੰ ਸੰਵਰਿਤਬ੍ਬਾਨੰ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨੰ ਸੰਵਰਣਤੋ ਸੰਵਰੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੁਤਮਯਞਾਣੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੰਵਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਰੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੰਵਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ''ਸੁਤ੍ਵਾਨ ਸੰਵਰੇ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਸੁਤ੍ਵਾਤਿ ਵਚਨਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਸੁਤਹੇਤੁਨਾ ਸੰਵਰੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੀਲਮਯੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਸੀਲਨਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਂ। ਕਿਮਿਦਂ ਸੀਲਨਂ ਨਾਮ? ਸਮਾਧਾਨਂ ਵਾ, ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਸੁਸੀਲ੍ਯਵਸੇਨ ਅਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਪਧਾਰਣਂ ਵਾ, ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਵਸੇਨ ਆਧਾਰਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤਦੇਵ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯਂ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣਵਿਦੂ ਅਨੁਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ''ਅਧਿਸੇਵਨਟ੍ਠੇਨ ਆਚਾਰਟ੍ਠੇਨ ਤਸ੍ਸੀਲਟ੍ਠੇਨ ਸਿਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਤਲਟ੍ਠੇਨ ਸਿਵਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲ''ਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

> ਸੀਲਨਂ **ਲਕ੍ਖਣਂ** ਤਸ੍ਸ, ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਪਿ ਅਨੇਕਧਾ।
> ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਤਂ ਰੂਪਸ੍ਸ, ਯਥਾ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨੇਕਧਾ॥

ਯਥਾ ਹਿ ਨੀਲਪੀਤਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਧਾ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਪਿ ਰੂਪਾਯਤਨਸ੍ਸ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਤਂ ਲਕ੍ਖਣਂ ਨੀਲਾਦਿਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਪਿ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਭਾਵਾਨਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ, ਤਥਾ ਸੀਲਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਧਾ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਪਿ ਯਦੇਤਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਸਮਾਧਾਨਵਸੇਨ ਕੁਸਲਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸੀਲਨਂ, ਤਦੇਵ ਲਕ੍ਖਣਂ ਚੇਤਨਾਦਿਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਪਿ ਸਮਾਧਾਨਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਾਨਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ। ਏਵਂਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਪਨਸ੍ਸ –

> ''ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਵਿਦ੍ਧਂਸਨਤਾ, ਅਨਵਜ੍ਜਗੁਣੋ ਤਥਾ।
> ਕਿਚ੍ਚਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇਨ, **ਰਸੋ** ਨਾਮ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ''॥

ਤਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਸੀਲਂ ਨਾਮ ਕਿਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨ ਰਸੇਨ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਵਿਦ੍ਧਂਸਨਰਸਂ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਰਸੇਨ ਅਨਵਜ੍ਜਰਸਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

> **ਸੋਚੇਯ੍ਯਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ** , ਤਯਿਦਂ ਤਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।
> ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਞ੍ਚ ਹਿਰੀ ਚੇਵ, **ਪਦਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣਿਤਂ॥ –

ਤਯਿਦਂ ਸੀਲਂ ''ਕਾਯਸੋਚੇਯ੍ਯਂ ਵਚੀਸੋਚੇਯ੍ਯਂ ਮਨੋਸੋਚੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੬੬) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਸੋਚੇਯ੍ਯਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਸੁਚਿਭਾਵੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਤਿ ਗਹਣਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਞ੍ਚ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣਿਤਂ, ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪੇ ਹਿ ਸਤਿ ਸੀਲਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇਵ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਚ, ਅਸਤਿ ਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਏਵਂਵਿਧੇਨ ਸੀਲੇਨ ਸਹਗਤਂ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ ਸੀਲਮਯੇ ਞਾਣਂ। ਅਥ ਵਾ ਸੀਲਮੇਵ ਪਕਤਂ ਸੀਲਮਯਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੀਲਮਯੇ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ। ਅਸਂਵਰੇ ਆਦੀਨਵਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਚ, ਸਂਵਰੇ ਆਨਿਸਂਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਚ, ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਚ, ਸਂਵਰਸਂਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਚ ਸੀਲਮਯਞਾਣੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ।

੩. **ਸਂਵਰਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਦਹਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸੀਲਮਯਞਾਣੇ ਵੁਤ੍ਤਸੀਲਸਂਵਰੇਨ ਸਂਵਰਿਤ੍ਵਾ ਸਂਵਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਸਮਾਦਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਾਦਹਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਸਮਂ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਆਦਹਨਂ ਠਪਨਨ੍ਤਿ ਚ ਸਮਾਦਹਨਂ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਸੇਵੇਤਂ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ।

ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ ਸਮਾਧਿ। ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧਿ? ਸਮਾਧਾਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧਿ। ਕਿਮਿਦਂ ਸਮਾਧਾਨਂ ਨਾਮ? ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਸਮਂ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਆਧਾਨਂ, ਠਪਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਨੁਭਾਵੇਨ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਸਮਂ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਅਵਿਕ੍ਖਿਪਮਾਨਾ ਅਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਾ ਚ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਇਦਂ ਸਮਾਧਾਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ –

> **ਲਕ੍ਖਣਂ** ਤੁ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਵਿਦ੍ਧਂਸਨਂ **ਰਸੋ**।
> ਅਕਮ੍ਪਨ**ਮੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ** ਸੁਖਂ ਪਨ॥

ਭਾਵੀਯਤਿ ਵਡ੍ਢੀਯਤੀਤਿ ਭਾਵਨਾ, ਸਮਾਧਿ ਏਵ ਭਾਵਨਾ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਾ ਭਾਵਨਾ ਵਡ੍ਢਨਾ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ। ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਵਚਨੇਨ ਅਞ੍ਞਂ ਭਾਵਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਯ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯੇ ਞਾਣਂ।

੪. **ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਲਮੇਤੀਤਿ ਪਚ੍ਚਯੋ। **ਪਟਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਨ ਵਿਨਾ ਤੇਨ, ਅਪਚ੍ਚਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਿਚ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਥੋ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਬਹੁਵਿਧਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨੇ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਪਞ੍ਞਾ।

ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮ**ਸਦ੍ਦੋ ਤਾਵ ਸਭਾਵਪਞ੍ਞਾਪੁਞ੍ਞਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਆਪਤ੍ਤਿਪਰਿਯਤ੍ਤਿਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਤਾਵਿਕਾਰਗੁਣਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਦੀਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ''ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੧) ਸਭਾਵੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

''ਯਸ੍ਸੇਤੇ ਚਤੁਰੋ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਘਰਮੇਸਿਨੋ।
ਸਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮੋ ਧਿਤਿ ਚਾਗੋ, ਸ ਵੇ ਪੇਚ੍ਚ ਨ ਸੋਚਤੀ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੯੦) –

ਆਦੀਸੁ ਪਞ੍ਞਾਯਂ।

''ਨ ਹਿ ਧਮ੍ਮੋ ਅਧਮ੍ਮੋ ਚ, ਉਭੋ ਸਮਵਿਪਾਕਿਨੋ।
ਅਧਮ੍ਮੋ ਨਿਰਯਂ ਨੇਤਿ, ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਪੇਤਿ ਸੁਗ੍ਗਤਿ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੩੦੪) –

ਆਦੀਸੁ ਪੁਞ੍ਞੇ। ''ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾ ਅਧਿਵਚਨਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੧੦੬-੧੦੮) ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ। ''ਪਾਰਾਜਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਘਾਦਿਸੇਸਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੨੩੩-੨੩੪) ਆਪਤ੍ਤਿਯਂ। ''ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਜਾਨਾਤਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੭੩) ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਂ। ''ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੧)। ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੫) ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਤਾਯਂ। ''ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾ ਜਰਾਧਮ੍ਮਾ ਮਰਣਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੦੭) ਵਿਕਾਰੇ। ''ਛਨ੍ਨਂ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮਹਾਨਿ॰ ੫੦) ਗੁਣੇ। ''ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਵਿਭ॰ ੭੨੦) ਪਚ੍ਚਯੇ। ''ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੭) ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧਾਪਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ, ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਧਾਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਿਪੂਰਕਂ ਅਪਾਯੇਸੁ ਅਪਤਮਾਨਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ, ਸਕਸਕਲਕ੍ਖਣੇ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਵਧਾਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਯਥਾਯੋਗਂ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਧਾਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਚੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚ ਏਤਾਯਾਤਿ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾਨਮੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ । ਤਸ੍ਸਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਯਂ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣੇ ਵੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਯੋਗਮਾਰਭਿਤ੍ਵਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ ਤੇਸਂ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹਪਰਿਯਾਯਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ''ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਏਵ ਕਸ੍ਮਾ ''ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨੇਵ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਰਿਗ੍ਗਹਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਹਿ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ ਕਾਤੁਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਗਹਣੇਨੇਵ ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭੂਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਿਦ੍ਧਂ ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਞਾਣਂ ਵਿਯ ''ਸਮਾਦਹਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਤ੍ਤਾ।

''ਸਮਾਦਹਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਚੇ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਤਥਾ ਚੇ ਸਮਾਦਹੇ।
ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਸਮਥੋ ਤਦਾ ਅਹੁ, ਸਮਾਨਭਾਗਾ ਯੁਗਨਦ੍ਧਾ ਵਤ੍ਤਰੇ''ਤਿ॥ –

ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਂ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿਞ੍ਚ ਞਾਣਞ੍ਚ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਤਾਵ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ''ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਪਞ੍ਞਾ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣ''ਮਿਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੫. ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ **ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਂ, ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਕ੍ਖਣਂ ਵਾ ਪਤ੍ਵਾ ਅਤਿ ਇਤਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਤਿ ਅਤੀਤਾ, ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਨ ਆਗਤਾ ਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਤਿ ਅਨਾਗਤਾ, ਤਂ ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਉਦ੍ਧਂ ਪਨ੍ਨਾ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਅਦ੍ਧਾ ਸਨ੍ਤਤਿਖਣਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸਨ੍ਤਤਿਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤੇਸਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕੇਕਕ੍ਖਨ੍ਧਲਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਕਲਾਪਵਸੇਨ ਰਾਸਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ ਨਿਚ੍ਛਯਨੇ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਨੇ ਪਞ੍ਞਾ।

ਸਮ੍ਮਸਨੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਆਮਸਨੇ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨੇ ਪੇਕ੍ਖਣੇ ਞਾਣਂ, ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ''ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਵਾ ਸੁਖੁਮਂ ਵਾ ਹੀਨਂ ਵਾ ਪਣੀਤਂ ਵਾ ਯਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ, ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ, ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ, ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੪੮) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸਮ੍ਮਸਨਵਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤੇ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਖਨ੍ਧੇ ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੬. **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦਸ੍ਸਨੇ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ। ਯਸ੍ਮਾ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਉਦਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾਪਿ ਭੇਦੇਯੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਉਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵਾ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਉਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਨ ਹਿ ਉਦਯਂ ਵਿਨਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਂ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਵਿਪਰਿਣਾਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਅਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ''ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਨਿਯਮਿਤਤ੍ਤਾ ਚ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨਂ ਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਸ੍ਸ ਪਾਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਂਸਮ੍ਮਸਨੇਯੇਵ ਪਾਕਟੀਭੂਤੇ ਉਦਯਬ੍ਬਯੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਰਣਤ੍ਥਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਆਰਭਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯੇ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੭. **ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਂ ਭਙ੍ਗਤੋ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ। **ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਭਙ੍ਗਤੋ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਯਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਤਂ ''ਵਿਪਸ੍ਸਨੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਚ ਵਿਵਿਧਾ ਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਙ੍ਖਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਜਾਨਨਾ ਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ''ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਏਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਿਖਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਮੇਵ ''ਵਿਪਸ੍ਸਨੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਠਿਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਾ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਤਂ ਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਤਂ ਅਵਤ੍ਵਾਵ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਏਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਿਖਂ ਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੁਪਰਿਦਿਟ੍ਠਉਦਯਬ੍ਬਯਸ੍ਸ ਸੁਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਲਹੁਂ ਲਹੁਂ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੇਸੁ ਞਾਣੇ ਤਿਕ੍ਖੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਉਦਯਂ ਪਹਾਯ ਭਙ੍ਗੇ ਏਵ ਸਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਸ੍ਸ ''ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਨਾਮ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਸ੍ਸਤੋ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੮. **ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਪਵਤ੍ਤਨਿਮਿਤ੍ਤਆਯੂਹਨਾਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨਂ ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪੀਲ਼ਾਯੋਗਤੋ ਸਪ੍ਪਟਿਭਯਵਸੇਨ ਗਹਣੂਪਗਮਨੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ , ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ। ਅਥ ਵਾ ਭਯਤੋ ਉਪਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਞ੍ਞਾ, ਤਂ ''ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਆਦੀਨਵੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਮੇਵ। ''ਯਾ ਚ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ, ਯਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵੇ ਞਾਣਂ, ਯਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਟ੍ਠਾ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੨੭) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਕਮਿਵ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਮ੍ਪਿ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਦਿ ਵਿਯ ਤਿਵਿਧਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਸਿਦ੍ਧਾਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਵੁਤ੍ਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਭਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਂ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਆਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਬਹੁਲੀਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਿਭਵਚਤੁਯੋਨਿਪਞ੍ਚਗਤਿਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਨਵਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇਸੁ ਪਭੇਦਕਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸੁਖੇਨ ਜੀਵਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਭੀਰੁਕਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਸੀਹਬ੍ਯਗ੍ਘਦੀਪਿਅਚ੍ਛਤਰਚ੍ਛਯਕ੍ਖਰਕ੍ਖਸਚਣ੍ਡਗੋਣਚਣ੍ਡਕੁਕ੍ਕੁਰਪਭਿਨ੍ਨ-ਮਦਚਣ੍ਡਹਤ੍ਥਿਘੋਰਆਸਿਵਿਸਅਸਨਿਵਿਚਕ੍ਕਸੁਸਾਨਰਣਭੂਮਿਜਲਿਤਅਙ੍ਗਾਰਕਾਸੁਆਦਯੋ ਵਿਯ ਮਹਾਭਯਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ''ਅਤੀਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਅਨਾਗਤਾਪਿ ਏਵਮੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਸ੍ਸਤੋ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਂ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਞਾਣਂ ਆਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਬਹੁਲੀਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਭਵਯੋਨਿਗਤਿਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇਸੁ ਨੇਵ ਤਾਣਂ ਨ ਲੇਣਂ ਨ ਗਤਿ ਨ ਪਟਿਸਰਣਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਸਬ੍ਬਭਵਯੋਨਿਗਤਿਠਿਤਿਨਿਵਾਸਗਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਏਕਸਙ੍ਖਾਰੇਪਿ ਪਤ੍ਥਨਾ ਵਾ ਪਰਾਮਾਸੋ ਵਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਯੋ ਭਵਾ ਵੀਤਚ੍ਚਿਤਙ੍ਗਾਰਪੁਣ੍ਣਾ ਅਙ੍ਗਾਰਕਾਸੁਯੋ ਵਿਯ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾ ਘੋਰਵਿਸਾ ਆਸਿਵਿਸਾ ਵਿਯ, ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਉਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਸਿਕਾ ਵਧਕਾ ਵਿਯ, ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਨਿ ਸੁਞ੍ਞਗਾਮੋ ਵਿਯ, ਛ ਬਾਹਿਰਾਯਤਨਾਨਿ ਗਾਮਘਾਤਕਚੋਰਾ ਵਿਯ, ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ ਨਵ ਚ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਾ ਏਕਾਦਸਹਿ ਅਗ੍ਗੀਹਿ ਆਦਿਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤਾ ਸਜੋਤਿਭੂਤਾ ਵਿਯ ਚ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਗਣ੍ਡਭੂਤਾ ਰੋਗਭੂਤਾ ਸਲ੍ਲਭੂਤਾ ਅਘਭੂਤਾ ਆਬਾਧਭੂਤਾ ਵਿਯ ਚ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਾ ਨਿਰਸਾ ਮਹਾਆਦੀਨਵਰਾਸਿਭੂਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਸੁਖੇਨ ਜੀਵਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਭੀਰੁਕਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਰਮਣੀਯਾਕਾਰਸਣ੍ਠਿਤਮ੍ਪਿ ਸਵਾਲ਼ਕਮਿਵ ਵਨਗਹਨਂ, ਸਸਦ੍ਦੂਲਾ ਵਿਯ ਗੁਹਾ, ਸਗਾਹਰਕ੍ਖਸਂ ਵਿਯ ਉਦਕਂ, ਸਮੁਸ੍ਸਿਤਖਗ੍ਗਾ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਾ, ਸਵਿਸਂ ਵਿਯ ਭੋਜਨਂ, ਸਚੋਰੋ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗੋ, ਆਦਿਤ੍ਤਮਿਵ ਅਗਾਰਂ, ਉਯ੍ਯੁਤ੍ਤਸੇਨਾ ਵਿਯ ਰਣਭੂਮਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਏਤਾਨਿ ਸਵਾਲ਼ਕਵਨਗਹਨਾਦੀਨਿ ਆਗਮ੍ਮ ਭੀਤੋ ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਲੋਮਹਟ੍ਠਜਾਤੋ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਆਦੀਨਵਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਸੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇਸੁ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਨਿਰਸਂ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਂ ਆਦੀਨਵਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਸੋ ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਦੀਨਵਤੋ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਭਵਯੋਨਿਗਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸਗਤੇ ਸਭੇਦਕੇ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਤਿ ਨਾਭਿਰਮਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਕੂਟਪਬ੍ਬਤਪਾਦਾਭਿਰਤੋ ਸੁਵਣ੍ਣਰਾਜਹਂਸੋ ਅਸੁਚਿਮ੍ਹਿ ਚਣ੍ਡਾਲਗਾਮਦ੍ਵਾਰਆਵਾਟੇ ਨਾਭਿਰਮਤਿ, ਸਤ੍ਤਸੁ ਮਹਾਸਰੇਸੁਯੇਵ ਅਭਿਰਮਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਅਯਂ ਯੋਗੀਰਾਜਹਂਸੋ ਸੁਪਰਿਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵੇ ਸਭੇਦਕੇ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤੇ ਨਾਭਿਰਮਤਿ, ਭਾਵਨਾਰਾਮਤਾਯ ਪਨ ਭਾਵਨਾਰਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁਯੇਵ ਅਭਿਰਮਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਸੁਵਣ੍ਣਪਞ੍ਜਰੇਪਿ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਸੀਹੋ ਮਿਗਰਾਜਾ ਨਾਭਿਰਮਤਿ, ਤਿਯੋਜਨਸਹਸ੍ਸਵਿਤ੍ਥਤੇ ਪਨ ਹਿਮਵਨ੍ਤੇਯੇਵ ਰਮਤਿ, ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਯੋਗੀਸੀਹੋ ਤਿਵਿਧੇ ਸੁਗਤਿਭਵੇਪਿ ਨਾਭਿਰਮਤਿ, ਤੀਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁਯੇਵ ਰਮਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਸਬ੍ਬਸੇਤੋ ਸਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠੋ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਵੇਹਾਸਙ੍ਗਮੋ ਛਦ੍ਦਨ੍ਤੋ ਨਾਗਰਾਜਾ ਨਗਰਮਜ੍ਝੇ ਨਾਭਿਰਮਤਿ, ਹਿਮਵਤਿ ਛਦ੍ਦਨ੍ਤਦਹੇਯੇਵ ਰਮਤਿ, ਏਵਮਯਂ ਯੋਗੀਵਰਵਾਰਣੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤੇ ਨਾਭਿਰਮਤਿ, ''ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਖੇਮ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੩) ਨਯੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਸਨ੍ਤਿਪਦੇਯੇਵ ਰਮਤਿ, ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਪ੍ਪੋਣਤਪ੍ਪਬ੍ਭਾਰਮਾਨਸੋ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤੀਤਿ।

੯. **ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪਟਿਸਙ੍ਖਾਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸੁ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁੰ ਚਜਿਤੁੰ ਕਾਮੇਤਿ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮੋ, ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ। ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਤਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ, ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੰ ਵਾ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ। ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ, ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨੰ ਵਾ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ। ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ ਚ ਸਾ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਚ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਚਾਤਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪਟਿਸਙ੍ਖਾਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ। ਇਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਿ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤੁਕਾਮਤਾ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ। ਮੁਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਯਕਰਣਤ੍ਥੰ ਮਜ੍ਝੇ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੰ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ। ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਅਵਸਾਨੇ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਨੰ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ। ਏਵੰ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਤਿਪ੍ਪਕਾਰਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਨਾਸੁ ਞਾਣੰ, ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪਟਿਸਙ੍ਖਾਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾਨੰ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਞਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਤੰ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ ਪਨ ''ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਚ ''ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸੂ''ਤਿ ਚ ਬਹੁਵਚਨੰ ਕਤੰ, ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਪਿ ਏਕਤ੍ਤਾ ''ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਕਵਚਨੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ – ''ਯਾ ਚ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ ਯਾ ਚ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਯਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਟ੍ਠਾ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੨੭)। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸੂਤਿ ਬਹੁਵਚਨੰ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨੰ ਬਹੁਤ੍ਤਾ''ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸੂਤਿ ਚ ਕਿਰਿਯਾਪੇਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਪਨ ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਭਵਯੋਨਿਗਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸਗਤੇਸੁ ਸਭੇਦਕੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਸਜ੍ਜਤਿ ਨ ਲਗ੍ਗਤਿ ਨ ਬਜ੍ਝਤਿ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਗਤੰ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮੰ ਛਡ੍ਡੇਤੁਕਾਮੰ ਹੋਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ਯਥਾ ਜਾਲਬ੍ਭਨ੍ਤਰਗਤੋ ਮਚ੍ਛੋ, ਸਪ੍ਪਮੁਖਗਤੋ ਮਣ੍ਡੂਕੋ, ਪਞ੍ਜਰਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਵਨਕੁਕ੍ਕੁਟੋ, ਦਲ੍ਹਪਾਸਵਸਙ੍ਗਤੋ ਮਿਗੋ, ਅਹਿਤੁਣ੍ਡਿਕਹਤ੍ਥਗਤੋ ਸਪ੍ਪੋ, ਮਹਾਪਙ੍ਕਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਕੁਞ੍ਜਰੋ, ਸੁਪਣ੍ਣਮੁਖਗਤੋ ਨਾਗਰਾਜਾ, ਰਾਹੁਮੁਖਪਵਿਟ੍ਠੋ ਚਨ੍ਦੋ, ਸਪਤ੍ਤੁਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸੋਤਿਏਵਮਾਦਯੋ ਤਤੋ ਤਤੋ ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਾਮਾ ਨਿਸ੍ਸਰਿਤੁਕਾਮਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਤਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਾ ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਾਮੰ ਨਿਸ੍ਸਰਿਤੁਕਾਮੰ ਹੋਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ''ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ''ਤਿ ਪਾਠੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ''ਉਪ੍ਪਾਦੰ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ''ਤਿਆਦਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਮੋ ਏਵ ਅਤ੍ਥੋ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ। ਅਥਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵਿਗਤਾਲਯਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਗਤੰ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਭਵਯੋਨਿਗਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸਗਤੇ ਸਭੇਦਕੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮੋ ਮੁਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਯਸਮ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥੰ ਪੁਨ ਤੇ ਏਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਤਿਲਕ੍ਖਣੰ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਤੋ ਚਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨਤ੍ਤਵਸੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸੁਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਿਲਕ੍ਖਣੰ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਭਯਞ੍ਚ ਨਨ੍ਦਿਞ੍ਚ ਵਿਪ੍ਪਹਾਯ ਭਰਿਯਾਯ ਦੋਸੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਭਰਿਯੋ ਵਿਯ ਪੁਰਿਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਭਰਿਯਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਉਦਾਸੀਨੋ ਹੋਤਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ, ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ''ਮਮ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਜਾਨਤੋ ਏਵੰ ਪਸ੍ਸਤੋ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਤਿਲੀਯਤਿ ਪਟਿਕੁਟਤਿ ਪਟਿਵਤ੍ਤਤਿ ਨ ਸਮ੍ਪਸਾਰਿਯਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਪਦੁਮਪਲਾਸੇ ਈਸਕੰ ਪੋਣੇ ਉਦਕਫੁਸਿਤਾਨਿ ਪਤਿਲੀਯਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕੁਟਨ੍ਤਿ ਪਟਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨ ਸਮ੍ਪਸਾਰਿਯਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਵਾ ਪਨ ਕੁਕ੍ਕੁਟਪਤ੍ਤੰ ਵਾ ਨ੍ਹਾਰੁਦਦ੍ਦੁਲੰ ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਮ੍ਹਿ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਪਤਿਲੀਯਤਿ ਪਟਿਕੁਟਤਿ ਪਟਿਵਤ੍ਤਤਿ ਨ ਸਮ੍ਪਸਾਰਿਯਤਿ, ਏਵੰ ਤਸ੍ਸ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਤਿਲੀਯਤਿ ਪਟਿਕੁਟਤਿ ਪਟਿਵਤ੍ਤਤਿ ਨ ਸਮ੍ਪਸਾਰਿਯਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਸਣ੍ਠਾਤਿ। ਏਵਮਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਉਪਰਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਸ੍ਸ ਸਾਧਕੰ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੰ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਞਾਣੇਹਿ ਅਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ –

''ਸੋ ਵਤ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰੰ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਨੁਲੋਮਿਕਾਯ ਖਨ੍ਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤੰ ਠਾਨੰ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਅਨੁਲੋਮਿਕਾਯ ਖਨ੍ਤਿਯਾ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮੰ ਓਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤੰ

ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਅਨੋਕ੍ਕਮਮਾਨੇ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਵਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲਂ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ ਵਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੯੮; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੬)।

ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ –

> ‘‘ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹਿ ਅਨੁਲੋਮਿਕਂ ਖਨ੍ਤਿਂ ਪਟਿਲਭਤਿ? ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹਿ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਤਿ? ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਨੁਲੋਮਿਕਂ ਖਨ੍ਤਿਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੭)।

ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਚੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ‘‘ਅਨੁਲੋਮਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਅਨੁਲੋਮਂ ਵੋਦਾਨਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿਆਦਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੧੭)।

ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ ਆਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਬਹੁਲੀਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸਦ੍ਧਾ ਬਲਵਤਰਾ ਹੋਤਿ, ਵੀਰਿਯਂ ਸੁਪਗ੍ਗਹਿਤਂ, ਸਤਿ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਸੁਸਮਾਹਿਤਂ, ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ ਤਿਕ੍ਖਤਰਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਇਦਾਨਿ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਅਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਤਿ। ਭਵਙ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਕਤਨਯੇਨੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਅਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕੁਰੁਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਂ। ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਤਥੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾ ਜਵਨਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਪੁਰਿਮਾਨਞ੍ਚ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਂ ਤਥਕਿਚ੍ਚਤਾਯ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਉਪਰਿ ਚ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਂ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਾਯ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਰਾਜਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਟ੍ਠਾਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਵੋਹਾਰਿਕਮਹਾਮਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਗਤਿਗਮਨਂ ਪਹਾਯ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਏਵਂ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਨੁਮੋਦਮਾਨੋ ਤੇਸਞ੍ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਪੋਰਾਣਸ੍ਸ ਚ ਰਾਜਧਮ੍ਮਸ੍ਸ। ਤਤ੍ਥ ਰਾਜਾ ਵਿਯ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਂ, ਅਟ੍ਠ ਵੋਹਾਰਿਕਮਹਾਮਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਅਟ੍ਠ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ, ਪੋਰਾਣਰਾਜਧਮ੍ਮੋ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ, ਯਥਾ ਰਾਜਾ ‘‘ਏਵਂ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਨੁਮੋਦਮਾਨੋ ਵੋਹਾਰਿਕਾਨਞ੍ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਰਾਜਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਏਵਮਿਦਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਞ੍ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਂ ਤਥਕਿਚ੍ਚਤਾਯ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਉਪਰਿ ਚ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਂ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਾਯ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੧੦. **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਬਹਿਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਕੁਸਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਉਪਾਦਾਯ ਬਹਿਦ੍ਧਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਮ੍ਹਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਵਿਗਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਂ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ ਪਰਾਵਟ੍ਟਤਿ ਪਰਮ੍ਮੁਖਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਵਟ੍ਟਨਂ, ਵੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਤਂ ਵਿਵਟ੍ਟਨਞ੍ਚਾਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

> ‘‘ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਂ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ ਨ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਏਕਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੨੭)।

ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਗੋਤ੍ਤਾਭਿਭਵਨਤੋ ਅਰਿਯਗੋਤ੍ਤਭਾਵਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੇਹਿ ਪਦੁਮਪਲਾਸਤੋ ਉਦਕਮਿਵ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਪਤਿਲੀਯਮਾਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਨ੍ਤੇ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕੁਰੁਮਾਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਗੋਤ੍ਤਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਙ੍ਖਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭੂਮਿਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਮਾਨਂ ਅਰਿਯਗੋਤ੍ਤਂ ਅਰਿਯਸਙ੍ਖਂ ਅਰਿਯਭੂਮਿਂ ਓਕ੍ਕਮਮਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ

ਪਠਮਾਵਤ੍ਤਨਪਠਮਾਭੋਗਪਠਮਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਭੂਤੰ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਾਸੇਵਨਉਪਨਿਸ੍ਸਯਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਵਸੇਨ ਛਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ ਸਾਧਯਮਾਨੰ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮੁਦ੍ਧਭੂਤੰ ਅਪੁਨਰਾਵਤ੍ਤਕੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੧੧. ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਦੁਭਤੋ**ਤਿ ਉਭਤੋ, ਦ੍ਵਯਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਤੋ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚ ਤਦਨੁਵਤ੍ਤਕਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤੇਹਿ ਚ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨੇ ਪਞ੍ਞਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

> ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਿ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤੀਤਿ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੨੭)।

ਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਮਗ੍ਗਤਿ ਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਵਾ ਮਗ੍ਗੀਯਤਿ ਅਨ੍ਵੇਸੀਯਤਿ, ਕਿਲੇਸੇ ਵਾ ਮਾਰੇਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਮਗ੍ਗੋ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣੰ। ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਏਕਵਚਨੰ ਕਤੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕੁਰੁਮਾਨੰ ਸਯੰਵਜ੍ਝੇ ਕਿਲੇਸੇ ਨਿਰਵਸੇਸੰ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਮਾਨੰ ਅਨਮਤਗ੍ਗਸੰਸਾਰਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦ੍ਦੰ ਸੋਸਯਮਾਨੰ ਸਬ੍ਬਾਪਾਯਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਪਿਦਹਮਾਨੰ ਸਤ੍ਤਅਰਿਯਧਨਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵੰ ਕੁਰੁਮਾਨੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ ਮਿਚ੍ਛਾਮਗ੍ਗੰ ਪਜਹਮਾਨੰ ਸਬ੍ਬਵੇਰਭਯਾਨਿ ਵੂਪਸਮਯਮਾਨੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਓਰਸਪੁਤ੍ਤਭਾਵਮੁਪਨਯਮਾਨੰ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਅਨੇਕਾਨਿ ਆਨਿਸੰਸਸਤਾਨਿ ਪਟਿਲਾਭਯਮਾਨੰ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਠਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛੰ ਪੁਰਿਸੋ, ਲਙ੍ਘਿਤ੍ਵਾ ਮਾਤਿਕਾਯ ਪਰਤੀਰੇ।
ਵੇਗੇਨਾਗਮ੍ਮ ਯਥਾ, ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਓਰਿਮਤਿਰਤਰੁਬਦ੍ਧੰ॥

ਰਜ੍ਜੁੰ ਵਾ ਦਣ੍ਡੰ ਵਾ, ਉਲ੍ਲਙ੍ਘਿਤ੍ਵਾਨ ਪਾਰਨਿਨ੍ਨਤਨੁ।
ਪਾਰਾਪਨ੍ਨੋ ਪਨ ਤੰ, ਮੁਞ੍ਚਿਯ ਵੇਧੰ ਪਤਿਟ੍ਠਹਤਿ ਪਾਰੇ॥

ਏਵੰ ਯੋਗਾਵਚਰੋ, ਸਕ੍ਕਾਯਮਯਮ੍ਹਿ ਓਰਿਮੇ ਤੀਰੇ।
ਦਿਟ੍ਠਭਯੋ ਅਭਯੇ ਪਨ, ਠਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛੰ ਅਮਤਪਾਰੇ॥

ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸ , ਪਭੁਤਿਕਵੇਗੇਨ ਆਗਤੋ ਰਜ੍ਜੁੰ।
ਰੂਪਾਵ੍ਹੰ ਦਣ੍ਡੰ ਵਾ, ਤਦਿਤਰਖਨ੍ਧਾਵ੍ਹਯੰ ਸਮ੍ਮਾ॥

ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਨ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਵੁਤ੍ਤਨਯਤੋਵ।
ਅਨੁਲੋਮੇਹੁਲ੍ਲਙ੍ਘਿਯ, ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਨਿਨ੍ਨੋ ਤਦਾਸਨ੍ਨੇਪਗਤੋ॥

ਤੰ ਮੁਞ੍ਚਿਯ ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾ, ਅਲਦ੍ਧਆਸੇਵਨੇਨ ਤੁ ਪਵੇਧੰ।
ਪਤਿਤੋ ਸਙ੍ਖਤਪਾਰੇ, ਤਤੋ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ॥

ਪਸ੍ਸਿਤੁਕਾਮੋ ਚਨ੍ਦੰ, ਚਨ੍ਦੇ ਛਨ੍ਨਮ੍ਹਿ ਅਬ੍ਭਪਟਲੇਹਿ।
ਥੁਲਕਸੁਖੁਮਸੁਖੁਮੇਸੁ, ਅਬ੍ਭੇਸੁ ਹਟੇਸੁ ਵਾਯੁਨਾ ਕਮਤੋ॥

ਚਨ੍ਦੰ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਨਰੋ, ਯਥਾ ਤਥੇਵਾਨੁਲੋਮਞਾਣੇਹਿ ਕਮਾ।

ਸਚ੍ਚਚ੍ਛਾਦਕਮੋਹੇ, ਵਿਨਾਸਿਤੇ ਪੇਕ੍ਖਤੇ ਹਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਅਮਤਂ॥

ਵਾਤਾ ਵਿਯ ਤੇ ਚਨ੍ਦਂ, ਅਮਤਂ ਨ ਹਿ ਪੇਕ੍ਖਰੇਨੁਲੋਮਾਨਿ।
ਪੁਰਿਸੋ ਅਬ੍ਭਾਨਿ ਯਥਾ, ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਨ ਤਮਂ ਵਿਨੋਦੇਤਿ॥

ਭਮਿਤਮ੍ਹਿ ਚਕ੍ਕਯਨ੍ਤੇ, ਠਿਤੋ ਨਰੋ ਅਞ੍ਞਦਿਨ੍ਨਸਞ੍ਞਾਯ।
ਉਸੁਪਾਤੇ ਫਲਕਸਤਂ, ਅਪੇਕ੍ਖਮਾਨੋ ਯਥਾ ਵਿਜ੍ਝੇ॥

ਏਵਮਿਧ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾ ਦਿਨ੍ਨਸਞ੍ਞਮਵਿਹਾਯ।
ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਂ, ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਕੇ ਪਦਾਲੇਤਿ॥

ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਜਲਧਿਂ , ਸੋਸਯਤਿ ਪਿਦਹਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਦ੍ਵਾਰਂ।
ਕੁਰੁਤੇ ਚ ਅਰਿਯਧਨਿਨਂ, ਮਿਚ੍ਛਾਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਪਜਹਾਤਿ॥

ਵੇਰਭਯਾਨਿ ਸਮਯਤੇ, ਕਰੋਤਿ ਨਾਥਸ੍ਸ ਓਰਸਸੁਤਤ੍ਤਂ।
ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਅਨੇਕਸਤੇ, ਆਨੀਸਂਸੇ ਦਦਾਤਿ ਞਾਣਮਿਦਨ੍ਤਿ॥

੧੨. **ਪਯੋਗਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪਞ੍ਞਾ ਫਲੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਪਯੋਗੋ**ਤਿ ਭੁਸੋ ਯੋਗੋ, ਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਉਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਯੋਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਯੋਗਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪਯੋਗਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ। ਕਿਂ ਤਂ? ਚਤੁਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਪਰਿਯੋਸਾਨਂ। ਤਸ੍ਸਾ ਪਯੋਗਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਹੇਤੁਭੂਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾ ਫਲੇ ਪਞ੍ਞਾ ਪਯੋਗਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪਞ੍ਞਾ। ਫਲਤਿ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਫਲਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਫਲੇ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ। ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਹਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵਿਪਾਕਭੂਤਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਤੀਣਿ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਏਕਂ ਵਾ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਅਨਨ੍ਤਰਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾਯੇਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਾਨਂ ''ਸਮਾਧਿਮਾਨਨ੍ਤਰਿਕਞ੍ਞਮਾਹੂ''ਤਿ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੫; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੨੮) ਚ, ''ਦਨ੍ਧਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੬੨) ਚ ਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਅਨੁਲੋਮਾਨਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਤਿਯਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ, ਤੀਣਿ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਤੀਣਿ ਅਨੁਲੋਮਾਨਿ, ਤਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁ, ਪਞ੍ਚਮਂ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ, ਦ੍ਵੇ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਨੁਲੋਮਾਨਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਮਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁ, ਛਟ੍ਠਂ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ, ਏਕਂ ਫਲਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯਂ ਫਲਂ। ਕਾਲਨ੍ਤਰਫਲਂ ਪਨ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਨਿਰੋਧਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਞ੍ਚ ਏਤੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ।

੧੩. **ਛਿਨ੍ਨਵਟੁਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਤਂ ਤਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਂ ਪਚ੍ਛਾ ਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਂ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਵਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਜਾਨਨਂ ਞਾਣਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਂ। ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿਮ੍ਪਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਭਾਵਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਨ ਵਿਨਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਏਤੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ''ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਮਿਤਿ ਞਾਣਂ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੮) ਹਿ ਇਦਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਪਨ ਅਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ –

''ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਹਿ ਏਕਧਮ੍ਮੇ, ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਤੇਨ।
ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ, ਇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਲਕ੍ਖਣੋ ਹਾਰੋ''ਤਿ॥ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੪.੫ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰ)।

ਅਥ ਵਾ ਅਰਹਤੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਭਾਵਾ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਾਨਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਂ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੪. ਤਦਾ ਸਮੁਦਾਗਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਨੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਤਦਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਚ ਸਮੁਦਾਗਤੇ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਚ ਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਚ ਸਮਾਗਤੇ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਸਮਙ੍ਗਿਭੂਤੇ ਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮੇ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੇ ਚ ਪਸ੍ਸਨਾ ਪੇਕ੍ਖਣਾ ਪਜਾਨਨਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਭੁਸਂ ਪਸ੍ਸਨਂ ਜਾਨਨਂ ਞਾਣਂ। ਇਮਿਨਾ ਚ ਞਾਣਦ੍ਵਯੇਨ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਹਿ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਤਿ, ਤਤੋ ਭਵਙ੍ਗਂ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਤ੍ਥਾਯ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਜਵਨਾਨੀਤਿ। ਪੁਨ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਫਲਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਤ੍ਥਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਯੇਸਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਸ ਮਗ੍ਗਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਫਲਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਪਹੀਨਕਿਲੇਸੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ। ਸੋ ਹਿ ''ਇਮਿਨਾ ਵਤਾਹਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਆਗਤੋ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਤੋ ''ਅਯਂ ਮੇ ਆਨਿਸਂਸੋ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਫਲਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਤੋ ''ਇਮੇ ਨਾਮ ਮੇ ਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਨਾ''ਤਿ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਤੋ ''ਇਮੇ ਨਾਮ ਮੇ ਕਿਲੇਸਾ ਅਵਸਿਟ੍ਠਾ''ਤਿ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਅਵਸਾਨੇ ''ਅਯਂ ਮੇ ਧਮ੍ਮੋ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪਟਿਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਅਮਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ। ਇਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ, ਏਵਂ ਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮੀਨਮ੍ਪਿ। ਅਰਹਤੋ ਪਨ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਯੇਵ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਿ। ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋਯੇਵ ਚੇਸੋ। ਪਹੀਨਾਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਹੋਤਿ ਵਾ ਨ ਵਾ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਅਭਾਵਤੋਯੇਵ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪੁਚ੍ਛਿ ''ਕੋਸੁ ਨਾਮ ਮੇ ਧਮ੍ਮੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋ, ਯੇਨ ਮੇ ਏਕਦਾ ਲੋਭਧਮ੍ਮਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੫)।

ਏਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਾਦੀਨਂ ਏਕਾਦਸਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਾਯ ਅਯਂ ਉਪਮਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਯਥਾ ਪੁਰਿਸੋ ''ਮਚ੍ਛੇ ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਮਚ੍ਛਖਿਪ੍ਪਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਦਨੁਰੂਪੇ ਉਦਕੇ ਓਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਖਿਪ੍ਪਮੁਖੇਨ ਹਤ੍ਥਂ ਓਤਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਉਦਕੇ ਕਣ੍ਹਸਪ੍ਪਂ ਮਚ੍ਛਸਞ੍ਞਾਯ ਗੀਵਾਯ ਦਲ੍ਹਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਮਹਾ ਵਤ ਮਯਾ ਮਚ੍ਛੋ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਤੁਟ੍ਠੋ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸੋਵਤ੍ਥਿਕਤ੍ਤਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ''ਸਪ੍ਪੋ''ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਭੀਤੋ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਗਹਣੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਮੁਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਯਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗਨਙ੍ਗੁਟ੍ਠਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਤ੍ਥਂ ਨਿਬ੍ਬੇਠੇਤ੍ਵਾ ਬਾਹਂ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਸੀਸੇ ਦ੍ਵੇ ਤਯੋ ਵਾਰੇ ਪਰਿਬ੍ਭਮੇਤ੍ਵਾ ਸਪ੍ਪਂ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਗਚ੍ਛ ਰੇ ਦੁਟ੍ਠਸਪ੍ਪਾ''ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੇਗੇਨ ਥਲਂ ਆਰੁਯ੍ਹ ਠਿਤੋਵ ''ਮਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਤ ਭੋ ਸਪ੍ਪਸ੍ਸ ਮੁਖਤੋ ਮੁਤ੍ਤੋਮ੍ਹੀ''ਤਿ ਹਟ੍ਠੋ ਆਗਤਮਗ੍ਗਂ ਓਲੋਕੇਯ੍ਯ।

ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਮਚ੍ਛਸਞ੍ਞਾਯ ਕਣ੍ਹਸਪ੍ਪਂ ਦਲ੍ਹਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੁਸ੍ਸਨਂ ਵਿਯ ਇਮਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਆਦਿਤੋ ਬਾਲਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਵਸੇਨ ਭਯਾਨਕਂ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਞ੍ਞਾਯ ''ਅਹਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਤਣ੍ਹਾਹਿ ਦਲ੍ਹਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੁਸ੍ਸਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਖਿਪ੍ਪਮੁਖਤੋ ਸਪ੍ਪਂ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਸੋਵਤ੍ਥਿਕਤ੍ਤਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਸਪ੍ਪੋ''ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਨਨਂ ਵਿਯ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦੀਹਿ ਞਾਣੇਹਿ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਂ , ਤਸ੍ਸ ਭਾਯਨਂ ਵਿਯ ਇਮਸ੍ਸ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਞਾਣਂ, ਸਪ੍ਪੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਂ ਵਿਯ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ, ਸਪ੍ਪਗਹਣੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨਨਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ, ਸਪ੍ਪਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮਤਾ ਵਿਯ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣਂ, ਮੁਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਯਕਰਣਂ ਵਿਯ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ, ਸਪ੍ਪਂ ਪਰਿਬ੍ਭਮੇਤ੍ਵਾ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਡਂਸਿਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵਪਾਪਨਂ ਵਿਯ ਤਿਲਕ੍ਖਣਾਰੋਪਨੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨੁਲੋਮਞਾਣੇਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਰਿਬ੍ਭਮੇਤ੍ਵਾ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਪਾਪਨਂ, ਸਪ੍ਪਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਵਿਯ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਂ,

ਸਪ੍ਪਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਥਲਂ ਆਰੁਯ੍ਹ ਠਾਨਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਥਲਂ ਆਰੁਯ੍ਹ ਠਿਤਂ ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਂ, ਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਆਗਤਮਗ੍ਗੋਲੋਕਨਂ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਾਦਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਨ੍ਤਿ।

ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਸੁਤਮਯਞਾਣਾਦੀਨਂ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਚ ਦੇਸਨਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੇਸੁ ਪਠਮਂ ਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

''ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਂ ਅਪਚਯਗਾਮਿਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ, ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਨਂ ਤਨੁਭਾਵਾਯ, ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨਾਯ, ਰੂਪਰਾਗਅਰੂਪਰਾਗਮਾਨਉਦ੍ਧਚ੍ਚਅਵਿਜ੍ਜਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੭੭, ੩੬੧-੩੬੩) ਚ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂਯੇਵ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪੇਨੇਵ ਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਆਦਿਭਾਵੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੋ ਪਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋਯੇਵ। ਸੋ ਪਨ ਕਮੋ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਭੂਮਿਕ੍ਕਮੋ ਦੇਸਨਕ੍ਕਮੋਤਿ।

''ਪਠਮਂ ਕਲਲਂ ਹੋਤਿ, ਕਲਲਾ ਹੋਤਿ ਅਬ੍ਬੁਦਂ।
ਅਬ੍ਬੁਦਾ ਜਾਯਤੇ ਪੇਸਿ, ਪੇਸਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀ ਘਨੋ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੫) –

ਏਵਮਾਦਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ। ''ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੮) ਏਵਮਾਦਿ ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੋ। ''ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧੀ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ। ''ਕਾਮਾਵਚਰਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਰੂਪਾਵਚਰਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੯੩-੯੫) ਏਵਮਾਦਿ ਭੂਮਿਕ੍ਕਮੋ। ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੩; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੧; ਚੂਲਨਿ॰ ਮੇਤ੍ਤਗੂਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨੨) ਵਾ, ''ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਿਕਥਂ ਕਥੇਸਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਦਾਨਕਥਂ ਸੀਲਕਥਂ ਸਗ੍ਗਕਥਂ ਕਾਮਾਨਂ ਆਦੀਨਵਂ ਓਕਾਰਂ ਸਂਕਿਲੇਸਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਆਨਿਸਂਸਂ ਪਕਾਸੇਸੀ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੩੧; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੮; ੨.੮੩) ਵਾ ਏਵਮਾਦਿ ਦੇਸਨਕ੍ਕਮੋ। ਇਧ ਪਨ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਚ ਤਦੁਭਯਵਸੇਨ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਦੇਸਨਕ੍ਕਮੋ ਚਾਤਿ ਤਯੋ ਕਮਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੧੫. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸਰੂਪੇਨ ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚਧਾ ਨਾਮਰੂਪਪ੍ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਵਤ੍ਥਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਵਤ੍ਥੁਨਾਨਤ੍ਤੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਸਕਲੇ ਹਿ ਨਾਮਰੂਪੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਯਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ, ਯਞ੍ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਤਿ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਨਾਮਞ੍ਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁਞ੍ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਵਤ੍ਥਾਨੇ**ਤਿ ''ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਮਯਂ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹਣਂ ਗਮਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ**ਸਦ੍ਦੋ ਪਨਾਯਂ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਵਿਸਯਜ੍ਝਤ੍ਤੇਤਿ ਚਤੂਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ । ''ਤੇਨ, ਆਨਨ੍ਦ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ ਸਮਾਹਿਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੬੨) ਹਿ ਅਯਂ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੮; ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੧), ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੩) ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤੇ। ''ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੨੦) ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਜ੍ਝਤ੍ਤੇ। ''ਅਯਂ ਖੋ, ਪਨਾਨਨ੍ਦ, ਵਿਹਾਰੋ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਯਦਿਦਂ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੁਞ੍ਞਤਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੭) ਵਿਸਯਜ੍ਝਤ੍ਤੇ, ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ। ਇਧ ਪਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤੇਸਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਵਤ੍ਥਾਨੇ। **ਵਤ੍ਥੁਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੂਨਂ ਨਾਨਾਭਾਵੇ,

ਨਾਨਾਵਤ੍ਥੁਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਜਵਨਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੋ ਭਵਙ੍ਗਮਨੋਪਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਪਞ੍ਚਕਂ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਵਤ੍ਥੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਆਵਜ੍ਜਨਮ੍ਪਿ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਮੇਵ ਕਾਤਬ੍ਬਂ।

ਛਦ੍ਵਾਰਤਿ ਛਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੁਜ੍ਝਤ੍ਤੇਹਿ ਬਹਿਭੂਤੇਸੁ ਤੇਸਂ ਵਿਸਯੇਸੁ। **ਗੋਚਰਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਵਿਸਯਨਾਨਤ੍ਤੇ।

੧੭. **ਚਰਿਯਾਵਵਤ੍ਥਾਨੇ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਞਾਣਚਰਿਯਾਵਸੇਨ ਚਰਿਯਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ। ‘‘ਚਰਿਯਵਵਤ੍ਥਾਨੇ’’ਤਿ ਰਸ੍ਸਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ।

੧੮. **ਚਤੁਧਮ੍ਮਵਵਤ੍ਥਾਨੇ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਭੂਮਿਆਦੀਨਂ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ। **ਭੂਮੀ**ਤਿ ਚ ‘‘ਭੂਮਿਗਤਞ੍ਚ ਵੇਹਾਸਟ੍ਠਞ੍ਚਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੬) ਪਥਵਿਯਂ ਵਤ੍ਤਤਿ। ‘‘ਅਭੂਮਿਂ ਤਾਤ, ਮਾ ਸੇਵਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੬.੩੪) ਵਿਸਯੇ। ‘‘ਸੁਖਭੂਮਿਯਂ ਕਾਮਾਵਚਰੇ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੯੮੮) ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨੇ। ਇਧ ਪਨ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਵਤ੍ਤਤਿ। ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

੧੯. **ਨਵਧਮ੍ਮਵਵਤ੍ਥਾਨੇ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨ ਪਾਮੋਜ੍ਜਮੂਲਕਵਸੇਨ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰਮੂਲਕਵਸੇਨ ਚ ਨਵਨ੍ਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ। ਇਮੇਸੁ ਚ ਪਞ੍ਚਸੁ ਞਾਣੇਸੁ ਪਠਮਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵਤ੍ਥੁਨਾਨਤ੍ਤੇ ਞਾਣਂ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤੋ ਤੇਸਂ ਵਿਸਯਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਗੋਚਰਨਾਨਤ੍ਤੇ ਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤੋ ਪਰਾਨਿ ਤੀਣਿ ਞਾਣਾਨਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ ਵਸੇਨ ਗਣਨਾਨੁਲੋਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

੨੦. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸੇਵ ਪਭੇਦਤੋ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਞਾਣਂ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ ਚ ਭਾਵਨਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਞਾਤਟ੍ਠੇ ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਂ ਰੂਪਂ, ਵੇਦਯਿਤਲਕ੍ਖਣਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿ ਏਵਂ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ **ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ। ‘‘ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨਤ੍ਤਾ, ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਿਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾ **ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ। ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਪਨ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਪਜਹਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਿਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵ **ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹਾ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਭੂਮਿ। ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਅਨ੍ਤਰੇ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸੇਵ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਹੋਤਿ। ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਭੂਮਿ। ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਅਨ੍ਤਰੇ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸੇਵ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਹੋਤਿ। ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਭੂਮਿ। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਿ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਂ ਪਜਹਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸੁਖਸਞ੍ਞਂ ਪਜਹਤਿ, ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਂ ਪਜਹਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਨਨ੍ਦਿਂ ਪਜਹਤਿ, ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਰਾਗਂ ਪਜਹਤਿ, ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੋ ਸਮੁਦਯਂ ਪਜਹਤਿ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਆਦਾਨਂ ਪਜਹਤੀ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੨) ਏਵਂ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਪਹਾਨਸਾਧਿਕਾਨਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਸਭਾਵੇਨ ਜਾਨਨਪਞ੍ਞਾ। ਸਾ ਹਿ ਸੋਭਨਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਜਾਨਨਵਸੇਨ ਸੋਭਨਂ ਜਾਨਨ’’ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਞਾਤਟ੍ਠੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਨਨਸਭਾਵਂ ਞਾਣਂ।

੨੧. ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਾਤਿ ਜਾਨਨਪਞ੍ਞਾ। ਸਾ ਹਿ ਬਜਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਸਞ੍ਞੇਨ ''ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਸਕਿਚ੍ਚਸਮਾਪਨਵਸੇਨ ਵ◌ਾ ਬਜਾਪਿਤੰ ਜਾਨਨ''ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਿ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤਿ। **ਤੀਰਣਟ੍ਠੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਣਸਭਾਵ◌ੰ, ਸਮ੍ਮਸਨਸਭਾਵ◌ੰ ਵ◌ਾ ਞਾਣੰ।

੨੨. ਪਹਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦੀਨੰ ਪਜਹਨਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਪਜਹਤੀਤਿ ਵ◌ਾ, ਪਜਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵ◌ਾ ਪਹਾਨੰ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚਜਨਸਭਾਵ◌ੰ ਞਾਣੰ।

੨੩. ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵਡ੍ਢਨਪਞ੍ਞਾ। **ਏਕਰਸਟ੍ਠੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਕਿਚ੍ਚਸਭਾਵ◌ੰ ਞਾਣੰ, ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਵ◌ਾ ਏਕਰਸਸਭਾਵ◌ੰ ਞਾਣੰ।

੨੪. ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਞ੍ਞਾਤਿ ਪਟਿਵ◌ੇਧਵਸੇਨ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਵ◌ਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣਪਞ੍ਞਾ। **ਫਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਤਦੁਭਯਵਸੇਨੇਵ ਵ◌ਿਨ੍ਦਨਸਭਾਵ◌ੰ ਞਾਣੰ।

੨੫-੨੮. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪਹਾਨਭਾਵਨਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਞਾਣਾਨਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰਯੇਵ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਥੋ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਵ◌ਿਯ ਪਾਕਟੋ ਸੁਵ◌ਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ ਚਾਤਿ ਪਠਮੰ **ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣੰ** ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਹੇਤੁਧਮ੍ਮਵ◌ਿਸਯਤ੍ਤਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ **ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣੰ**, ਤਦੁਭਯਸ੍ਸ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਵ◌ਿਸਯਤ੍ਤਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ **ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣੰ**, ਤੇਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਞਾਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ **ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣੰ**। ਪ-ਕਾਰੰ ਦੀਘੰ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ।

੨੯-੩੧. ਇਤੋ ਪਰਾਨਿ ਵ◌ਿਹਾਰਟ੍ਠੇ ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਞਾਣਾਨਿ ਅਰਿਯਾਨੰਯੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਭੇਦਤੋ ਚ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰੰ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਵ◌ਿਹਾਰਟ੍ਠੇ ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਪਤ੍ਤਟ੍ਠੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਧਮ੍ਮਸਭਾਵ◌ੇ ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਕਥਾਯੰ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੩੦) ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਞਾਣੰ ਪਨ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਏਵ। ਤਤ੍ਥ **ਵ◌ਿਹਾਰਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਵ◌ਿਹਾਰੇ। **ਵ◌ਿਹਾਰਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਵ◌ਿਹਾਰਸਭਾਵ◌ੇ। **ਵ◌ਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਚ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾ ਏਵ। **ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੰ। **ਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਫਲਭੂਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਧਮ੍ਮਾ। **ਵ◌ਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਉਭਯਵਸੇਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ।

੩੨. ਤਤੋ ਵ◌ਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਸਾਧਕਸ੍ਸ ''ਦ੍ਵਭਤੋ ਵ◌ੁਟ੍ਠਾਨਵ◌ਿਵਟ੍ਟਨੇ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵ◌ੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਆਸਵਸਮੁਚ੍ਛੇਦਸਮਤ੍ਥਤੰ ਅਨਨ੍ਤਰਫਲਦਾਯਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਕਾਰਣੇਨ ਵ◌ਿਸੇਸੇਤ੍ਵ◌ਾ ਅਪਰੇਨਾਕਾਰੇਨ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮੇਨ ਤਦੇਵ ''ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵ◌ਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਨ ਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪੋ ਅਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਾਵ◌ੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤੰ, ਅਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤੰ ਅਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਵ◌ਿਕ੍ਖੇਪਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵ◌ੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਆਸਵਸਮੁਚ੍ਛੇਦਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਫਲਦਾਯਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਕਾਰਣਵਚਨੰ। **ਆਸਵਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਸਵਨ੍ਤੀਤਿ ਆਸਵ◌ਾ, ਚਕ੍ਖੁਤੋਪਿ...ਪੇ॰... ਮਨਤੋਪਿ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਧਮ੍ਮਤੋ ਯਾਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁੰ, ਓਕਾਸਤੋ ਯਾਵ ਭਵਗ੍ਗੰ ਸਵਨ੍ਤੀਤਿ ਵ◌ਾ ਆਸਵ◌ਾ, ਏਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਏਤਞ੍ਚ ਓਕਾਸੰ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵ◌ਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨ੍ਤੋਕਰਣਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਯੰ ਆ-ਕਾਰੋ। ਚਿਰਪਾਰਿਵ◌ਾਸਿਕਟ੍ਠੇਨ ਮਦਿਰਾਦਯੋ ਆਸਵ◌ਾ ਵ◌ਿਯਾਤਿਪਿ ਆਸਵ◌ਾ। ਲੋਕਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਚਿਰਪਾਰਿਵ◌ਾਸਿਕਾ ਮਦਿਰਾਦਯੋ ਆਸਵ◌ਾਤਿ ਵ◌ੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਚ ਚਿਰਪਾਰਿਵ◌ਾਸਿਕਟ੍ਠੇਨ ਆਸਵ◌ਾ, ਏਤੇਯੇਵ ਭਵ◌ਿਤੁਮਰਹਨ੍ਤਿ। ਵ◌ੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

‘‘ਪੁਰਿਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ, ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਹੋਸਿ, ਅਥ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮ੍ਭਵੀ’’ਤਿਆਦਿ।

ਆਯਤਂ ਵਾ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ ਸਵਨ੍ਤਿ ਪਸਵਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਆਸਵਾ, ਸਮੁਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ। **ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਸਵਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇ ਪਞ੍ਞਾ।

ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਸਮਨਨ੍ਤਰਂ ਨਿਯਮੇਨੇਵ ਫਲਪ੍ਪਦਾਨਤੋ ਆਨਨ੍ਤਰਿਕੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿ। ਨ ਹਿ ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਸ੍ਸ ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਸੇਧਕੋ ਕੋਚਿ ਅਨ੍ਤਰਾਯੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਅਯਞ੍ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਅਸ੍ਸ, ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਚ ਉਡ੍ਡਯ੍ਹਨਵੇਲਾ ਅਸ੍ਸ, ਨੇਵ ਤਾਵ ਕਪ੍ਪੋ ਉਡ੍ਡਯ੍ਹੇਯ੍ਯ, ਯਾਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਠਿਤਕਪ੍ਪੀ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਠਿਤਕਪ੍ਪਿਨੋ’’ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੭)।

ਇਦਂ ਤੇਨ ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ।

੩੩. ਇਮਿਨਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਅਰਿਯਾਨਂਯੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਇਮਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਅਰਣਵਿਹਾਰਞਾਣਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਚ ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਸਤਤਮੇਵ ਚ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਰਣਵਿਹਾਰੇ ਞਾਣਂ ਪਠਮਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਨ੍ਤਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵੇਪਿ ਬਹੁਸਮ੍ਭਾਰਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਚ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਮਤਤ੍ਤਾ ਚ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਕਾਲਂ ਆਹਚ੍ਚ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਦੀਘਕਾਲਿਕਨ੍ਤਿ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮਸੀਸਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਖਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਕਾਲਂ ਆਹਚ੍ਚ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਰਸ੍ਸਕਾਲਿਕਨ੍ਤਿ ਸਮਸੀਸਟ੍ਠੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਨ੍ਤੋ ਚਾਤਿ ਚ**-ਕਾਰੋ ਦਸ੍ਸਨਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਞ੍ਚ ਸਨ੍ਤੋ ਵਿਹਾਰਾਧਿਗਮੋ ਚ ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ ਚਾਤਿ ਤੀਹਿਪਿ ਪਦੇਹਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬੋ। **ਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ, ਅਧਿਪਤਿਯੇਵ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ, ਅਧਿਪਤਿਤੋ ਵਾ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ, ਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚ ਤਂ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਞ੍ਚਾਤਿ **ਦਸ੍ਸਨਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ**। ਵਿਹਰਤੀਤਿ ਵਿਹਾਰੋ, ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਵਾਤਿ ਵਿਹਾਰੋ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਤਿ ਪਾਪੁਣੀਯਤੀਤਿ ਅਧਿਗਮੋ, ਵਿਹਾਰੋ ਏਵ ਅਧਿਗਮੋ **ਵਿਹਾਰਾਧਿਗਮੋ**। ਸੋ ਚ ਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋਤਿ **ਸਨ੍ਤੋ**। ਸੋ ਚ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਞ੍ਞਾ। ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਅਤਪ੍ਪਕਟ੍ਠੇਨ ਚ **ਪਣੀਤੋ,** ਪਧਾਨਭਾਵਂ ਨੀਤੋਤਿ ਵਾ ਪਣੀਤੋ, ਪਣੀਤੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਵਿਸਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਤਪ੍ਪਰਮੋ ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ**। ਸਾ ਚ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਞ੍ਞਾ ਏਵ।

ਅਰਣਵਿਹਾਰੇਤਿ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਹਾਰੇ। ਰਾਗਾਦਯੋ ਹਿ ਰਣਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤੇ ਚੁਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ ਪੀਲ਼ੇਨ੍ਤੀਤਿ ਰਣਾ, ਰਣਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਕਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਪਰਿਦੇਵਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਰਣਾ। ਵੁਤ੍ਤੋ ਤਿਵਿਧੋਪਿ ਵਿਹਾਰੋ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਰਣਾਤਿ ਅਰਣੋ। ਵਿਵਿਧੇ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਹਰਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਿਹਾਰੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰਣੇ ਵਿਹਾਰੇ। ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੮੨) ਵੁਤ੍ਤਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਚ ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾਯ ਏਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ। ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮਤਾਯ ਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਯਾ ਚ ਅਰਣਵਿਭਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੩ ਆਦਯੋ) ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤਾ ਅਰਣਪਟਿਪਦਾ, ਸਾਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ । ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਤਾ –

‘‘ਅਰਣਵਿਭਙ੍ਗਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ…ਪੇ॰… ਨ ਕਾਮਸੁਖਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯ ਹੀਨਂ ਗਮ੍ਮਂ ਪੋਥੁਜ੍ਜਨਿਕਂ ਅਨਰਿਯਂ ਅਨਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ, ਨ ਚ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨਰਿਯਂ ਅਨਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ। ਏਤੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ ਅਨੁਪਗਮ੍ਮ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਚਕ੍ਖੁਕਰਣੀ ਞਾਣਕਰਣੀ ਉਪਸਮਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ

ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ। ਉਸ੍ਸਾਦਨਞ੍ਚ ਜਞ੍ਞਾ, ਅਪਸਾਦਨਞ੍ਚ ਜਞ੍ਞਾ, ਉਸ੍ਸਾਦਨਞ੍ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਅਪਸਾਦਨਞ੍ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਨੇਵੁਸ੍ਸਾਦੇਯ੍ਯ ਨ ਅਪਸਾਦੇਯ੍ਯ, ਧਮ੍ਮਮੇਵ ਦੇਸੇਯ੍ਯ। ਸੁਖਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਜਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਞਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੁਖਮਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਰਹੋਵਾਦਂ ਨ ਭਾਸੇਯ੍ਯ, ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਨ ਖੀਣਂ ਭਣੇ, ਅਤਰਮਾਨੋਵ ਭਾਸੇਯ੍ਯ ਨੋ ਤਰਮਾਨੋ, ਜਨਪਦਨਿਰੁਤ੍ਤਿਂ ਨਾਭਿਨਿਵੇਸੇਯ੍ਯ, ਸਮਞ੍ਞਂ ਨਾਤਿਧਾਵੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਅਯਮੁਦ੍ਦੇਸੋ ਅਰਣਵਿਭਙ੍ਗਸ੍ਸ ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੋ ਕਾਮਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸੁਖਿਨੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਨੁਯੋਗਂ ਅਨਨੁਯੋਗੋ ਹੀਨਂ...ਪੇ॰... ਅਨਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਵਿਘਾਤੋ ਅਨੁਪਾਯਾਸੋ ਅਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਦਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੋ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਂ ਅਨਨੁਯੋਗੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨਰਿਯਂ ਅਨਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ। ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ। ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਯਂ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ...ਪੇ॰... ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਯਂ ਨੇਵੁਸ੍ਸਾਦਨਾ ਨ ਅਪਸਾਦਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਚ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਿਦਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸੁਖਂ ਪਵਿਵੇਕਸੁਖਂ ਉਪਸਮਸੁਖਂ ਸਮ੍ਬੋਧਿਸੁਖਂ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਰਹੋਵਾਦੋ ਭੂਤੋ ਤਚ੍ਛੋ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤੋ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਖੀਣਵਾਦੋ ਭੂਤੋ ਤਚ੍ਛੋ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤੋ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਿਦਂ ਅਤਰਮਾਨਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਂ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਜਨਪਦਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਅਨਭਿਨਿਵੇਸੋ ਸਮਞ੍ਞਾਯ ਚ ਅਨਤਿਸਾਰੋ, ਅਦੁਕ੍ਖੋ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਾ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਣੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਰਣਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮ, ਅਰਣਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮ। ਸਰਣਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਞਤ੍ਵਾ ਅਰਣਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਞਤ੍ਵਾ ਅਰਣਂ ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੁਭੂਤਿ ਚ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਅਰਣਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਸ੍ਸਨਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੇਨ ਚ ਸਨ੍ਤੇਨ ਵਿਹਾਰਾਧਿਗਮੇਨ ਚ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਕਾਮਸੁਖਂ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਂ ਅਨਨੁਯੋਗੋ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਏਵ। ਅਰਹਤੋ ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਭਾਗਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਹੋਤਿ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ਚ। ਸੇਸਾ ਪਨ ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾਯ ਏਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਅਰਣਵਿਹਾਰਿਨੋ, ਅਞ੍ਞੇ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਾ ''ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ''ਤਿ ''ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨਾਪਿ ਉਸ੍ਸਾਦਨਾਪਸਾਦਨਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ। **ਸੁਭੂਤਿਤ੍ਥੇਰੋ** ਪਨ ''ਅਯਂ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਦਾ, ਅਯਂ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ। ਤੇਨੇਵ ਭਗਵਾ ਤਂਯੇਵ ਅਰਣਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਚ ਵਣ੍ਣੇਸਿ, ''ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਮ ਸਾਵਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਅਰਣਵਿਹਾਰੀਨਂ ਯਦਿਦਂ ਸੁਭੂਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੮, ੨੦੧) ਚ ਅਰਣਵਿਹਾਰੀਨਂ ਅਗ੍ਗਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਸੀਤਿ।

੩੪. **ਦ੍ਵੀਹਿ ਬਲੇਹੀ**ਤਿ ਸਮਥਬਲਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੇਹਿ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤ੍ਤਾ ਵਾ। **ਤਯੋ ਚਾ**ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਤਿਣ੍ਣਞ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਥਂ ਨਿਰੋਧਤ੍ਥਂ, ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਸੋਲ਼ਸਹੀ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠ, ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਤਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ। **ਞਾਣਚਰਿਯਾਹੀ**ਤਿ ਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਹਿ। **ਨਵਹੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਸਮਾਧਿ ਤਦੁਪਚਾਰੋ ਚਾਤਿ ਨਵਹਿ। **ਵਸਿਭਾਵਤਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਲਹੁਤਾ, ਯਥਾਸੁਖਵਤ੍ਤਨਂ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ ਵਸੋ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਸੀ, ਵਸਿਨੋ ਭਾਵੋ ਵਸਿਭਾਵੋ, ਵਸਿਭਾਵੋ ਏਵ ਵਸਿਭਾਵਤਾ, ਯਥਾ ਪਾਟਿਕੁਲ੍ਯਮੇਵ ਪਾਟਿਕੁਲ੍ਯਤਾ। ਏਵਂਵਿਧਾ ਪਞ੍ਞਾ ਵਸਿਭਾਵਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਿ-ਕਾਰਂ ਦੀਘਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਚ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਚ ਞਾਣਚਰਿਯਾਹਿ ਚ ਸਮਾਧਿਚਰਿਯਾਹਿ ਚਾਤਿ ਚ-ਕਾਰੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬੋ।

ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਨ੍ਤਾਨੰ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਞਾਣੰ, ਯਥਾ ਅਜਿਨਮ੍ਹਿ ਹਞ੍ਞਤੇ ਦੀਪੀਤਿ। **ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤੰ, ਨ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤੰ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਚ। ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜੀਯਤਿ ਨਾਮਾਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੫. **ਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸ। **ਪਵਤ੍ਤਪਰਿਯਾਦਾਨੇ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨੰ ਪਵਤ੍ਤੰ, ਸਮੁਦਾਚਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਿਲੇਸਪਵਤ੍ਤੰ ਖਨ੍ਧਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ। ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਦਾਨੰ ਪਰਿਕ੍ਖਯੋ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਪਰਿਯਾਦਾਨੰ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਵਤ੍ਤਪਰਿਯਾਦਾਨੇ। **ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨੰ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੰ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਖਨ੍ਧਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੰ ਞਾਣੰ।

੩੬. **ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਨਿਰੋਧੇ। **ਨਿਰੋਧੇ ਚ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਤਾ**ਤਿ ਨਿਰੋਧੇ ਗਤੇ ਪੁਨ ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤਾਯ, ਪੁਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮ੍ਮਾਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇ ਚ ਨਿਰੋਧੇ ਚ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਤਾ ਚਾਤਿ ਚ-ਕਾਰੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸਮਸੀਸਟ੍ਠੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਸਮਾਨਿ, ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਿ ਤੇਰਸ ਸੀਸਾਨਿ। ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਿ, ਯਥਾਯੋਗੰ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਚ ਕੋਟਿਤ੍ਤਾ ਚ ਸੀਸਾਨਿ। ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਇਰਿਯਾਪਥੇ ਵਾ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਰੋਗੇ ਵਾ ਸਭਾਗਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਵਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਸਮਾਨਿ ਚ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਸੀਸਾਨਿ ਚ ਅਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮਸੀਸੀ, ਸਮਸੀਸਿਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮਸੀਸਟ੍ਠੋ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਸੀਸਟ੍ਠੇ, ਸਮਸੀਸਿਭਾਵੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਇਰਿਯਾਪਥੇ ਰੋਗੇ ਵਾ ਸਭਾਗਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਜੀਵਿਤੇ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਇਰਿਯਾਪਥੇ ਰੋਗੇ ਸਭਾਗਜੀਵਿਤੇ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਪਤ੍ਵਾ, ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਸਮਸੀਸਿਭਾਵੋ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਸੀਸਿਭਾਵੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੰ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬), ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ (ਪੁ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੬) –

> ''ਕਤਮੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਸੀਸੀ? ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਆਸਵਪਰਿਯਾਦਾਨਞ੍ਚ ਹੋਤਿ ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਾਦਾਨਞ੍ਚ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਸੀਸੀ''ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬)।

''ਸਮਸੀਸਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਪੁਰੇ ਅਪਚ੍ਛਾ, ਸਨ੍ਤਤਿਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਸੇਨ ਏਕਵਾਰੰਯੇਵ, ਏਕਕਾਲੰਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਯਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਯੋ। **ਅਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਸੀਸੀ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਪਨੇਸ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਇਰਿਯਾਪਥਸਮਸੀਸੀ ਰੋਗਸਮਸੀਸੀ ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਯੋ ਠਿਤਕੋਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਠਿਤਕੋਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਯੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਯੋ ਨਿਪਨ੍ਨੋਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਪਨ੍ਨੋਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਅਯੰ **ਇਰਿਯਾਪਥਸਮਸੀਸੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਏਕੰ ਰੋਗੰ ਪਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਰੋਗੇਯੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਰੋਗੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਅਯੰ **ਰੋਗਸਮਸੀਸੀ** ਨਾਮ। ਕਤਰੋ ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀ? ਤੇਰਸ ਸੀਸਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਲੇਸਸੀਸੰ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਸੀਸੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਦਾਯਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਰਿਯਾਦਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਯਾਦਾਯਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਪਰਿਯਾਦਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਦਾਯਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਞ੍ਞੰ, ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਯਾਦਾਯਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਞ੍ਞੰ। ਯਸ੍ਸ ਚੇਤੰ ਸੀਸਦ੍ਵਯੰ ਸਮੰ ਪਰਿਯਾਦਾਨੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ **ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀ** ਨਾਮ। ਕਥਮਿਦੰ ਸਮੰ ਹੋਤੀਤਿ? ਵਾਰਸਮਤਾਯ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਵਾਰੇ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ, ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਚ, ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਚ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇ ਚਤ੍ਤਾਰੀਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਮੇ

ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਾਣੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਇਮਾਯ ਵਾਰਸਮਤਾਯ ਏਵ ਉਭਯਸੀਸਪਰਿਯਾਦਾਨਮ੍ਪਿ ਸਮਂ ਹੋਤਿ ਨਾਮ। ਤੇਨਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ 'ਜੀਵਿਤਸਮਸੀਸੀ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਯਮੇਵ ਚ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ''ਤਿ।

੩੭. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸੁਤਮਯਸੀਲਮਯਭਾਵਨਾਮਯਵਾਣਾਨਿ ਵਟ੍ਟਪਾਦਕਾਨਿ ਸਲ੍ਲੇਖਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਾਦਕਾਨੇਵ ਏਤਾਨਿ ਚ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਞਾਣਾਨਿ ਸਲ੍ਲੇਖਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚਨੀਕਸਲ੍ਲੇਖਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਸਮਸੀਸਟ੍ਠੇ ਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸਲ੍ਲੇਖਟ੍ਠੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਥੁਨਾਨਤ੍ਤਤੇਜਪਰਿਯਾਦਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਟ੍ਠੇਨ ਪੁਥੂਨਂ ਰਾਗਾਦੀਨਞ੍ਚ ਨਾਨਤ੍ਤਾਨਂ ਨਾਨਾਸਭਾਵਾਨਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ''ਤੇਜਾ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾਨਂ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਾਦੀਨਞ੍ਚ ਪਰਿਯਾਦਾਨੇ ਖੇਪਨੇ ਪਞ੍ਞਾ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਮ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਭੇਦੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਥੁਭੂਤਾ ਨਾਨਤ੍ਤਭੂਤਾ ਚ ਤੇਜਾ ਏਵ ਤੇਸਂ ਪੁਥੁਭੂਤਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਭੂਤਾਨਂ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਤੇਜਾਨਂ ਪਰਿਯਾਦਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਜੇਹਿਯੇਵ ਪੁਥੂਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਾਮ।

ਸਲ੍ਲੇਖਟ੍ਠੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਸਲ੍ਲੇਖਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਸਲ੍ਲੇਖੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕੇ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਪ੍ਪਭੇਦੇ ਸਲ੍ਲੇਖਸਭਾਵੇ ਞਾਣਂ। ''ਪਰੇ ਵਿਹਿਂਸਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਯਮੇਤ੍ਥ ਅਵਿਹਿਂਸਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਸਲ੍ਲੇਖੋ ਕਰਣੀਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੮੩) ਨਯੇਨ ਭਗਵਤਾ ਸਲ੍ਲੇਖਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੋ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸਭੇਦੋਪਿ ਸਲ੍ਲੇਖੋ ਇਮਿਨਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋਯੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੩੮. ਇਦਾਨਿ ਸਲ੍ਲੇਖੇ ਠਿਤੇਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਪਹਿਤਤ੍ਤਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਕੋਸਜ੍ਜਵਸੇਨ ਅਸਲ੍ਲੀਨੋ ਅਸਙ੍ਕੁਚਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤੋ। **ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ। ਯਥਾਹ –

> ''ਉਦਕਞ੍ਹਿ ਨਯਨ੍ਤਿ ਨੇਤ੍ਤਿਕਾ, ਉਸੁਕਾਰਾ ਨਮਯਨ੍ਤਿ ਤੇਜਨਂ।
> ਦਾਰੁਂ ਨਮਯਨ੍ਤਿ ਤਚ੍ਛਕਾ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਦਮਯਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ''ਤਿ॥ ਆਦਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੮੦-੮੨) –

ਕਾਯੇ ਚ ਜੀਵਿਤੇ ਚ ਅਨਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਪਹਿਤੋ ਪੇਸਿਤੋ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠੋ ਅਤ੍ਤਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ। **ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ। ਯਥਾਹ – ''ਯਾ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਵਧਿਤ੍ਵਾ ਵਧਿਤ੍ਵਾ ਰੋਦੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਆਦਿ (ਪਾਚਿ॰ ੮੮੦) । ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤੋ ਚ ਸੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਚਾਤਿ ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਪਹਿਤਤ੍ਤੋ। ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮੇ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤੀਤਿ ਪਗ੍ਗਹੋ, ਪਗ੍ਗਹੋ ਏਵ ਅਤ੍ਥੋ ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ, ਪਗ੍ਗਹਸਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਪਹਿਤਤ੍ਤਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਪਹਿਤਤ੍ਤਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇ। ''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਮ੍ਹੇਪਿ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨਂ ਪਦਹੇਯ੍ਯਾਥ। ਕਾਮਂ ਤਚੋ ਚ ਨ੍ਹਾਰੁ ਚ ਅਟ੍ਠਿ ਚ ਅਵਸਿਸ੍ਸਤੁ, ਉਪਸੁਸ੍ਸਤੁ ਸਰੀਰੇ ਮਂਸਲੋਹਿਤਂ। ਯਂ ਤਂ ਪੁਰਿਸਥਾਮੇਨ ਪੁਰਿਸਵੀਰਿਯੇਨ ਪੁਰਿਸਪਰਕ੍ਕਮੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਤਂ ਅਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਸਣ੍ਠਾਨਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੫) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਪਹਿਤਤ੍ਤਵਚਨੇਨ ਪਧਾਨਸ੍ਮਿਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨਿਤਾ ਅਨਿਵਤ੍ਤਨਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠਵਚਨੇਨ ਪਨ ਕੋਸਜ੍ਜੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਵੀਰਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੀਰਭਾਵੋ ਵੀਰਿਯਂ, ਵੀਰਾਨਂ ਵਾ ਕਮ੍ਮਂ, ਵਿਧਿਨਾ ਵਾ ਨਯੇਨ ਉਪਾਯੇਨ ਈਰਯਿਤਬ੍ਬਂ ਪਵਤ੍ਤਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੀਰਿਯਂ। ਤਦੇਤਂ ਉਸ੍ਸਾਹਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਰਸਂ, ਅਸਂਸੀਦਨਭਾਵਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ''ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਯੋਨਿਸੋ ਪਦਹਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੩) ਵਚਨਤੋ ਸਂਵੇਗਪਦਟ੍ਠਾਨਂ, ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਵਤ੍ਥੁਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਵਾ। ਸਮ੍ਮਾ ਆਰਦ੍ਧਂ ਸਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਨਂ ਮੂਲਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਵੀਰਿਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਆਰਮ੍ਭੋ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੋ। ਇਮਿਨਾ ਸੇਸਾਰਮ੍ਭੇ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ **ਆਰਮ੍ਭ**ਸਦ੍ਦੋ ਕਮ੍ਮੇ ਆਪਤ੍ਤਿਯਂ ਕਿਰਿਯਾਯਂ ਵੀਰਿਯੇ ਹਿਂਸਾਯਂ ਵਿਕੋਪਨੇਤਿ ਅਨੇਕੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਆਗਤੋ।

> ''ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਮ੍ਭੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਆਰਮ੍ਭਪਚ੍ਚਯਾ।

ਆਰਮ੍ਭਾਨਂ ਨਿਰੋਧੇਨ, ਨਤ੍ਥਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੪੯) –

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਕਮ੍ਮਂ ਆਰਮ੍ਭੋਤਿ ਆਗਤਂ। ''ਆਰਮ੍ਭਤਿ ਚ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੀ ਚ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੪੨; ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੯੧) ਏਤ੍ਥ ਆਪਤ੍ਤਿ। ''ਮਹਾਯਞ੍ਞਾ ਮਹਾਰਮ੍ਭਾ, ਨ ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮਹਪ੍ਫਲਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੯; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੦) ਏਤ੍ਥ ਯੂਪੁਸ੍ਸਾਪਨਾਦਿਕਿਰਿਯਾ। ''ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥ, ਯੁਞ੍ਜਥ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫) ਏਤ੍ਥ ਵੀਰਿਯਂ। ''ਸਮਣਂ ਗੋਤਮਂ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਪਾਣਂ ਆਰਮ੍ਭਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੧-੫੨) ਏਤ੍ਥ ਹਿਂਸਾ। ''ਬੀਜਗਾਮਭੂਤਗਾਮਸਮਾਰਮ੍ਭਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੩) ਏਤ੍ਥ ਛੇਦਨਭਞ੍ਜਨਾਦਿਕਂ ਵਿਕੋਪਨਂ। ਇਧ ਪਨ ਵੀਰਿਯਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਵੀਰਿਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਆਰਮ੍ਭੋ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੋ''ਤਿ। ਵੀਰਿਯਞ੍ਹਿ ਆਰਭਨਕਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਭੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਞਾਣਂ। ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਾ ਪਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਅਸਲ੍ਲੀਨਭਾਵੇਨ ਪਹਿਤਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਰਿਮਪਾਠੋਯੇਵ ਸੁਨ੍ਦਰੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਤਿਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਸਮਤਾ ਅਸਲ੍ਲੀਨਤ੍ਤਤਾ, ਸਤਿਸਮਾਧਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਸਮਤਾ ਪਹਿਤਤ੍ਤਤਾ, ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਸਮਤਾ ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

੩੯. ਇਦਾਨਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸਿਦ੍ਧਂ ਮਗ੍ਗਫਲਂ ਪਤ੍ਤੇਨ ਲੋਕਹਿਤਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਨਾਨਾਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਨਤਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਵਸੇਨ ਨਾਨਾਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਕਾਸਨਤਾ ਦੀਪਨਤਾ ਦੇਸਨਤਾ। **ਪਕਾਸਨਤਾ**ਤਿ ਚ ਪਕਾਸਨਾ ਏਵ। **ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨੇ**ਤਿ ਨਾਨਾਅਤ੍ਥਾਨਂ ਪਰੇਸਂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨੇ। ਧਮ੍ਮਾ ਚ ਅਤ੍ਥਾ ਚ ਤੇ ਏਵ।

੪੦. ਇਦਾਨਿ ਪਰੇਸਂ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਯਥਾਸਭਾਵਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕਸਙ੍ਗਹਤਾ ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਪਟਿਵੇਧੇ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕਸਙ੍ਗਹਤਾਯ ਚ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਏਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਟਿਵੇਧੇ, ਅਭਿਸਮਯੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਪਨ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਫਲਪਞ੍ਞਾ ਚ। ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਕ੍ਖਣੇ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਟਿਵੇਧੋ, ਫਲਪਞ੍ਞਾ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਟਿਵੇਧੋ। **ਏਕਸਙ੍ਗਹਤਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਜਾਤਿਸਙ੍ਗਹੋ, ਸਞ੍ਜਾਤਿਸਙ੍ਗਹੋ, ਕਿਰਿਯਾਸਙ੍ਗਹੋ, ਗਣਨਸਙ੍ਗਹੋਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਸਙ੍ਗਹੋ। ਤਤ੍ਥ ''ਸਬ੍ਬੇ ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ, ਸਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਵੇਸ੍ਸਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸੁਦ੍ਦਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ'', ''ਯਾ, ਚਾਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨) ਅਯਂ **ਜਾਤਿਸਙ੍ਗਹੋ** ਨਾਮ। ''ਏਕਜਾਤਿਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਿਯ ਹਿ ਇਧ ਸਬ੍ਬੇ ਜਾਤਿਯਾ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ''ਸਬ੍ਬੇ ਕੋਸਲਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ, ਸਬ੍ਬੇ ਮਾਗਧਿਕਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਭਾਰੁਕਚ੍ਛਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ'', ''ਯੋ, ਚਾਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ, ਯਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ, ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨) ਅਯਂ **ਸਞ੍ਜਾਤਿਸਙ੍ਗਹੋ** ਨਾਮ। ''ਏਕਟ੍ਠਾਨੇ ਜਾਤਾ ਸਂਵਡ੍ਢਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਿਯ ਹਿ ਇਧ ਸਬ੍ਬੇ ਜਾਤਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਨਿਵੁਤ੍ਥੋਕਾਸੇਨ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ''ਸਬ੍ਬੇ ਹਤ੍ਥਾਰੋਹਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ, ਸਬ੍ਬੇ ਅਸ੍ਸਾਰੋਹਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ, ਸਬ੍ਬੇ ਰਥਿਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ'', ''ਯਾ, ਚਾਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨) ਅਯਂ **ਕਿਰਿਯਾਸਙ੍ਗਹੋ** ਨਾਮ। ਸਬ੍ਬੇਵ ਹਿ ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਰਿਯਾਕਰਣੇਨ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ''ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਕਤਮਂ ਖਨ੍ਧਗਣਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਗਣਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਹਞ੍ਚਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਗਣਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤੇਨ ਵਤ ਰੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤ''ਨ੍ਤਿ (ਕਥਾ॰ ੪੭੧) ਅਯਂ **ਗਣਨਸਙ੍ਗਹੋ** ਨਾਮ। ਅਯਮਿਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਤਥਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਏਕੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਏਕਸਙ੍ਗਹਾ, ਏਕਸਙ੍ਗਹਾਨਂ ਭਾਵੋ ਏਕਸਙ੍ਗਹਤਾ।

ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਂ ਦਸ੍ਸਨਂ। ਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਏਵ ਞਾਣਂ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਂ। ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਫਲਞਾਣਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ।

੪੧. ਇਦਾਨਿ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਾਧਕਾਨਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਖਨ੍ਤਿਞਾਣਪਰਿਯੋਗਾਹਣਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਦਿਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਦਿਤਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਖਨ੍ਤਿਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਦਿਤਮੇਵ ਖਮਤੀਤਿ ਖਨ੍ਤਿ, ਖਨ੍ਤਿ ਏਵ ਞਾਣੰ ਖਨ੍ਤਿਞਾਣੰ। ਏਤੇਨ ਅਧਿਵਾਸਨਖਨ੍ਤਿੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਏਤੰ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਤਰੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ।

੪੨. **ਫੁਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਞਾਣਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਪਰਿਯੋਗਾਹਣੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਫੁਟ੍ਠਮੇਵ ਪਰਿਯੋਗਾਹਤਿ ਪਵਿਸਤੀਤਿ ਪਰਿਯੋਗਾਹਣੰ ਞਾਣੰ। ਗਾ-ਕਾਰੰ ਰਸ੍ਸੰ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਏਤੰ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਤਿਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਮੇਵ ਸਦ੍ਧਾਵਾਹਿਸ੍ਸ ਖਨ੍ਤਿਞਾਣੰ, ਪਞ੍ਞਾਵਾਹਿਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਗਾਹਣਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇ ਏਤਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਾਨਿ ਏਕਸ੍ਸ ਨ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ , ਤਦਸਮ੍ਭਵੇ ਏਕਸ੍ਸ ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿ ਸਾਵਕਸਾਧਾਰਣਞਾਣਾਨਿ ਨ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੪੩. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਸੇਕ੍ਖਾ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗੇ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਸਕਲੇ ਏਵ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਤੇਸੰ ਏਕਦੇਸੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸੰ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਯਥਾਰੁਚਿ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਾਧਕਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਅਰਹਤੋ ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਿਦ੍ਧੰ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰਞਾਣੰ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮੋਦਹਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮੋਦਹਨਪਞ੍ਞਾ, ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਪਞ੍ਞਾ ਰਾਸਿਕਰਣਪਞ੍ਞਾ। ਸਮੋਧਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਦੇਸਵਿਹਾਰੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਪਦੇਸੇਨ ਏਕਦੇਸੇਨ ਅਵਯਵੇਨ ਵਿਹਾਰੋ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰੋ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰੇ ਞਾਣੰ। ਤਤ੍ਥ **ਪਦੇਸੋ** ਨਾਮ ਖਨ੍ਧਪਦੇਸੋ ਆਯਤਨਧਾਤੁਸਚ੍ਚਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਝਾਨਨਾਮਰੂਪਧਮ੍ਮਪਦੇਸੋਤਿ ਨਾਨਾਵਿਧੋ। ਏਵੰ ਨਾਨਾਵਿਧੋ ਚੇਸ ਵੇਦਨਾ ਏਵ। ਕਥੰ? ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਖਨ੍ਧੇਕਦੇਸੋ, ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਆਯਤਨਾਨੰ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨੇਕਦੇਸੋ, ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨੰ ਧਾਤੂਨੰ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਧਾਤੇਕਦੇਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੇਕਦੇਸੋ, ਬਾਵੀਸਤਿਯਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਞ੍ਚਵੇਦਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਕਦੇਸੋ, ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨੰ ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੇਕਦੇਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਕਦੇਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਝਾਨਾਨੰ ਸੁਖਉਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਝਾਨੇਕਦੇਸੋ, ਨਾਮਰੂਪਾਨੰ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਨਾਮਰੂਪੇਕਦੇਸੋ, ਕੁਸਲਾਦੀਨੰ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮੇਕਦੇਸੋਤਿ ਏਵੰ ਵੇਦਨਾ ਏਵ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਪਦੇਸੋ, ਤਸ੍ਸਾ ਵੇਦਨਾਯ ਏਵ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰੋ।

੪੪. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣਾਦੀਨਿ ਭਾਵੇਨ੍ਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਸੇਕ੍ਖਾ ਚ ਤੇ ਤੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਭਾਵਨਾਧਮ੍ਮੇ ਅਧਿਪਤੀ ਜੇਟ੍ਠਕੇ ਕਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਨੀਕੇ ਨਾਨਾਸਭਾਵੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਨੇਕਾਦੀਨਵੇ ਆਦੀਨਵਤੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤੇ ਤੇ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਨ੍ਤਿ। ਪਜਹਨ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇਨ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਪਜਹਨ੍ਤਾ ਚ ਏਕਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਾ ਪਜਹਨ੍ਤਿ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹੇਵ ਆਕਾਰੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਰਿਯਾ ਯਥਾਯੋਗੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਦੇਸਵਿਹਾਰਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰੰ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਾਦੀਨਿ ਛ ਞਾਣਾਨਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਧਿਪਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨੰ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਅਧਿਕਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤਦਧਿਕਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਵਟ੍ਟਨੰ ਪਰਾਵਟ੍ਟਨੰ ਪਰਮ੍ਮੁਖਭਾਵੋਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਯਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਤੇ ਤੇ ਭਾਵਨਾਧਮ੍ਮੇ ਅਧਿਪਤਿੰ ਕਰੋਤਿ, ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਹੇਤੁਭੂਤਾਯ, ਕਰਣਭੂਤਾਯ ਵਾ ਤਤੋ ਤਤੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਨੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ ਅਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਯਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਤੋ ਏਵ ਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ ਗਯ੍ਹਤਿ ਯਥਾ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਸਾ ਪਨ ਸਞ੍ਞਾ ਸਞ੍ਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਾ, ਤਦੇਵੇਤਨ੍ਤਿ ਪੁਨ ਸਞ੍ਜਾਨਨਪਚ੍ਚਯਨਿਮਿਤ੍ਤਕਰਣਰਸਾ ਦਾਰੁਆਦੀਸੁ ਤਚ੍ਛਕਾਦਯੋ ਵਿਯ, ਯਥਾਗਹਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਅਭਿਨਿਵੇਸਕਰਣਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ

ਹਤ੍ਥਿਦਸ੍ਸਕਅਨ੍ਧਾ ਵਿਯ, ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਨੋਗਾਲ੍ਹਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਅਚਿਰਟ੍ਠਾਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜੁ ਵਿਯ, ਯਥਾਉਪਟ੍ਠਿਤਵਿਸਯਪਦਟ੍ਠਾਨਾ ਤਿਣਪੁਰਿਸਕੇਸੁ ਮਿਗਪੋਤਕਾਨਂ ਪੁਰਿਸਾਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਞ੍ਞਾ ਵਿਯ।

੪੫. ਨਾਨਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਨਾਨਾਸਭਾਵੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤੋ ਅਞ੍ਞਸਭਾਵੇ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਚ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ। ਨਾਨਤ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵਾ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਨਾਨਤ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨਾਨਤ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨਹੇਤੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤਸੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਨਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਞਾਣਂ। **ਚੇਤੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਚੇਤਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਸਾ ਚੇਤਨਾਭਾਵਲਕ੍ਖਣਾ, ਅਭਿਸਨ੍ਦਹਨਲਕ੍ਖਣਾ ਵਾ, ਆਯੂਹਨਰਸਾ, ਸਂਵਿਦਹਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ ਸਕਿਚ੍ਚਪਰਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਾ ਜੇਟ੍ਠਸਿਸ੍ਸਮਹਾਵਡ੍ਢਕਿਆਦਯੋ ਵਿਯ। ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਕਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਰਣਾਦੀਸੁ ਚ ਪਨਾਯਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਉਸ੍ਸਾਹਨਭਾਵੇਨ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ।

੪੬. ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨੇ ਪਞ੍ਞਾ। **ਚਿਤ੍ਤਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਪਹਾਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਵਟ੍ਟਨੇ ਞਾਣਂ । ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਰਸਂ, ਸਨ੍ਧਾਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਨਾਮਰੂਪਪਦਟ੍ਠਾਨਂ।

੪੭. ਸੁਞ੍ਞਤੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਅਨਤ੍ਤਾਨਤ੍ਤਨਿਯੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਮੇਵ ਅਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਤਂ ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟਭੂਤਂ ਞਾਣਂ।

੪੮. ਵੋਸਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੋਸਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੋਸਗ੍ਗੋ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਵੋਸਗ੍ਗੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਮ੍ਹਿ ਪਞ੍ਞਾ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇਹਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਵ ਵਿਵਟ੍ਟੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਸੋ ਏਵ ਞਾਣਂ।

੪੯. ਤਥਟ੍ਠੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵੇ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਸੋ ਏਵ ਞਾਣਂ। ਏਕਮੇਵ ਞਾਣਂ ਅਧਿਪਤਿਕਤਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ, ਪਹਾਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ, ਪਚ੍ਚਨੀਕਪਹਾਨਵਸੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ ਏਵਂ ਚਤੁਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਸੁਞ੍ਞਤਾਕਾਰਵਸੇਨ ''ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ ਹੇਟ੍ਠਾ ''ਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ, ''ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਕਾਰਵਸੇਨ ''ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੫੦. ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੇ ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਕਮਤੋ ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਲੋਕਪਾਕਟਾਨੁਭਾਵਤ੍ਤਾ ਅਤਿਵਿਮ੍ਹਾਪਨਨ੍ਤਿ ਪਠਮਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯਤੋ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਞਾਣਂ ਓਲ਼ਾਰਿਕਵਿਸਯਨ੍ਤਿ ਦੁਤਿਯਂ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਸੁਖੁਮਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਤਤਿਯਂ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤੀਸੁ ਵਿਜ੍ਜਾਸੁ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਚ੍ਛਾਦਕਾਤੀਤਤਮਵਿਨੋਦਕਤ੍ਤਾ ਪਠਮਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਾਗਤਤਮਵਿਨੋਦਕਤ੍ਤਾ ਦੁਤਿਯਂ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਸਬ੍ਬਤਮਸਮੁਚ੍ਛੇਦਕਤ੍ਤਾ ਤਤਿਯਂ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਯਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯਮ੍ਪਿ। **ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ। **ਏਕਵਵਤ੍ਥਾਨਤਾ**ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤੇਨ ਏਕਤੋ ਠਪਨਤਾਯ ਚ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਕਾਯੇਨ, ਅਦਿਸ੍ਸਮਾਨਕਾਯੇਨ ਵਾ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮਕਾਲੇ ਯਥਾਯੋਗਂ ਕਾਯਸ੍ਸਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਮਿਸ੍ਸੀਕਰਣਤਾਯ ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਕਾਯੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਰੀਰਂ। ਸਰੀਰਞ੍ਹਿ ਅਸੁਚਿਸਞ੍ਚਯਤੋ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਕੇਸਾਦੀਨਞ੍ਚੇਵ ਚਕ੍ਖੁਰੋਗਾਦੀਨਂ ਰੋਗਸਤਾਨਞ੍ਚ ਆਯਭੂਤਤੋ ਕਾਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਏਕਂਯੇਵ ਸਞ੍ਞਂ ਆਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤਤੋ ਦ੍ਵਿਧਾ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਯੁਤ੍ਤੋ। ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ। ਸਾਯੇਵ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਚੇਵ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕੇਹਿ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਲਹੁਸਞ੍ਞਾ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ

ਠਾਨਵਸੇਨ, ਪਵਿਸਨਵਸੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚਾਤਿ ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਸ੍ਸ ਯਥਾਯੋਗਂ ਕਾਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇ ਪਦ੍ਦਵਾਤਿ ਇਜ੍ਝਨਸਭਾਵੇ ਪਦ੍ਦਵਾ। **ਇਦ੍ਧਿਵਿਧੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ, ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਪਟਿਲਾਭਟ੍ਠੇਨ ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਞ੍ਹਿ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ ਪਟਿਲਬ੍ਭਤਿ ਚ, ਤਂ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਕਾਮਂ ਕਾਮਯਮਾਨਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਂ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੭੨)। ਤਥਾ ''ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਪਟਿਹਰਤੀਤਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਪਟਿਹਰਤੀਤਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੨)। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ, ਉਪਾਯਸਮ੍ਪਦਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਉਪਾਯਸਮ੍ਪਦਾ ਹਿ ਇਜ੍ਝਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਫਲਪ੍ਪਸਵਨਤੋ। ਯਥਾਹ – ''ਅਯਂ ਖੋ ਚਿਤ੍ਤੋ ਗਹਪਤਿ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਸਚੇ ਪਣਿਦਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨਂ ਰਾਜਾ ਅਸ੍ਸਂ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀਤਿ। ਇਜ੍ਝਿਸ੍ਸਤਿ ਹਿ ਸੀਲਵਤੋ ਚੇਤੋਪਣਿਧਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੨)। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਏਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, **ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਉਕ੍ਕਂਸਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਵਿਧਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ, ਇਦ੍ਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਇਦ੍ਧਿਵਿਕਪ੍ਪੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੫੧. **ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਧਾਤੁਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੇ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਵੇਗਵਸੇਨ। **ਵਿਤਕ੍ਕੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੀਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਵਿਤਕ੍ਕਨਂ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਊਹਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੋ, ਆਹਨਨਪਰਿਯਾਹਨਨਰਸੋ । ਤਥਾ ਹਿ ਤੇਨ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਤਕ੍ਕਾਹਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਪਰਿਯਾਹਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਨਯਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ, ਤਜ੍ਜਾਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰੇਨ ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਚ ਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇ ਵਿਸਯੇ ਅਨਨ੍ਤਰਾਯੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਆਪਾਥਗਤਵਿਸਯਪਦਟ੍ਠਾਨੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਸਭਾਵਾਨਂ ਏਕਸਭਾਵਾਨਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ। ਸਦ੍ਦਾ ਏਵ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਭੇਰਿਸਦ੍ਦਾਦਿਵਸੇਨ ਏਕਗ੍ਘਨੀਭੂਤਾ, ਅਨੇਕਾ ਵਾ ਸਦ੍ਦਾ, ਨਾਨਾਦਿਸਾਸੁ ਵਾ ਸਦ੍ਦਾ, ਨਾਨਾਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਸਦ੍ਦਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਦ੍ਦਾ, ਏਕਦਿਸਾਯ ਸਦ੍ਦਾ, ਏਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਸਦ੍ਦਾ, ਭੇਰਿਸਦ੍ਦਾਦਿਵਸੇਨ ਏਕੇਕਸਦ੍ਦਾ ਵਾ ਏਕਤ੍ਤਸਦ੍ਦਾ। **ਸਦ੍ਦੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਪ੍ਪਤੀਤਿ ਸਦ੍ਦੋ, ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਯੋਗਾਹਣੇ ਪਦ੍ਦਵਾ**ਤਿ ਪਵਿਸਨਪਦ੍ਦਵਾ, ਪਜਾਨਨਪਦ੍ਦਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਵਨਟ੍ਠੇਨ ਚ ਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਚ ਸੋਤਧਾਤੁ, ਸੋਤਧਾਤੁਕਿਚ੍ਚਕਰਣਵਸੇਨ ਚ ਸੋਤਧਾਤੁ ਵਿਯਾਤਿਪਿ ਸੋਤਧਾਤੁ, ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਸੋਤਧਾਤੁ ਏਵ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਏਵ ਞਾਣਂ ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਂ।

੫੨. **ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਵਸੇਨ ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ। **ਵਿਪ੍ਫਾਰਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਿਪ੍ਫਾਰਭਾਵੇਨ ਵੇਗੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਂ, ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੇ ਪਰੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਪ੍ਫਾਰਹੇਤੁਨਾ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਸਾਦਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਛਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਸਾਦਵਸੇਨ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋਕਾਸਾ ਚੇਤ੍ਥ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ''ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ ਖੋ ਤੇ, ਆਵੁਸੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਛਵਿਵਣ੍ਣੋ ਪਰਿਯੋਦਾਤੋ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੬੦)। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋਕਾਸੇਸੁਪਿ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਏਵ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਪਸਾਦਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚ ਅਨਾਵਿਲਭਾਵਵਸੇਨ। ''ਪਸਾਦਪ੍ਪਸਾਦਵਸੇਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਅਪ੍ਪਸਾਦਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਇਦਮਪ੍ਪਸਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਗਹਣਸ੍ਸ ਪਸਾਦਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਏਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ''ਪਸਾਦਵਸੇਨਾ''ਤਿ ਵਚਨੇਨੇਵ ਅਪ੍ਪਸਾਦੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ ਪਰਿਯੋਗਾਹਣੇ ਪਦ੍ਦਵਾ**ਤਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਨਾਨਾਸਭਾਵਏਕਸਭਾਵਏਕੂਨਨਵੁਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਪਵਤ੍ਤਿਵਿਜਾਨਨਪਦ੍ਦਵਾ। ਏਤ੍ਥ ਅਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤਾ, ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ ਏਕਤ੍ਤਾ। ਸਰਾਗਾਦਿਚਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਵੀਤਰਾਗਾਦਿਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਤ੍ਤਂ। **ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ

ਪਰਿਯਾਤੀਤਿ ਪਰਿਯਂ, ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚੇਤਸੋ ਪਰਿਯਂ ਚੇਤੋਪਰਿਯਂ, ਚੇਤੋਪਰਿਯਞ੍ਚ ਤਂ ਞਾਣਞ੍ਚਾਤਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਂ। ਵਿਪ੍ਫਾਰਤਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਵਿਪ੍ਫਾਰਤਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੫੩. **ਪਚ੍ਚਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਕਮ੍ਮਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ ਏਕਤ੍ਤਂ। ਕਾਮਾਵਚਰਂ ਵਾ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਰੂਪਾਵਚਰਾਰੂਪਾਵਚਰਂ ਕਮ੍ਮਂ ਏਕਤ੍ਤਂ। ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਕਮ੍ਮਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਰਿਯੋਗਾਹਣੇ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਜਾਤੀਸੁ ਨਿਵੁਤ੍ਥਖਨ੍ਧਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੋ। **ਨਿਵੁਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਾਵੁਤ੍ਥਾ ਅਨੁਭੂਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਜਾਤੀਸੁ ਨਿਵੁਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੋ। **ਨਿਵੁਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਗੋਚਰਨਿਵਾਸੇਨ ਨਿਵੁਤ੍ਥਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਤਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ, ਪਰਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਤਾਪਿ ਵਾ। ਛਿਨ੍ਨਵਟੁਮਕਾਨੁਸ੍ਸਰਣਾਦੀਸੁ ਤੇ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂਯੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ । **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯਾਯ ਸਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਸਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿ, **ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ।

੫੪. **ਓਭਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਸਾਰਿਤਸ੍ਸ ਤੇਜੋਕਸਿਣਓਦਾਤਕਸਿਣਆਲੋਕਕਸਿਣਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਕਸਿਣੋਭਾਸਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਸਤ੍ਤਾਨਂ ਰੂਪਾਨਿ, ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਰੂਪਾਨਿ, ਨਾਨਾਦਿਸਾਸੁ ਵਾ ਰੂਪਾਨਿ, ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਾਨਿ ਵਾ ਰੂਪਾਨਿ ਨਾਨਤ੍ਤਰੂਪਾਨਿ, ਏਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਨਿ, ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਰੂਪਾਨਿ, ਏਕਦਿਸਾਯ ਵਾ ਰੂਪਾਨਿ, ਨਾਨਾਦਿਸਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸੀਭੂਤਾਨਿ ਵਾ ਰੂਪਾਨਿ ਏਕਤ੍ਤਰੂਪਾਨਿ। **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵਣ੍ਣਾਯਤਨਮੇਵ। ਤਞ੍ਹਿ ਰੂਪਯਤੀਤਿ ਰੂਪਂ, ਵਣ੍ਣਵਿਕਾਰਂ ਆਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਹਦਯਙ੍ਗਤਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਰੂਪਮੇਵ ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਤੇਸਂ ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ। **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਸਭਾਵੇ ਪਞ੍ਞਾ।

ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਂ। ਦੇਵਾਨਞ੍ਹਿ ਸੁਚਰਿਤਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਰੁਹਿਰਾਦੀਹਿ ਅਪਲਿਬੁਦ੍ਧਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਤਾਯ ਦੂਰੇਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਮਤ੍ਥਂ ਦਿਬ੍ਬਂ ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚਾਪਿ ਵੀਰਿਯਭਾਵਨਾਬਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ ਤਾਦਿਸਮੇਵਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਆਲੋਕਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਮਹਾਜੁਤਿਕਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਾਦਿਗਤਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ ਮਹਾਗਤਿਕਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੁ, ਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ ਚਕ੍ਖੁਮਿਵਾਤਿਪਿ ਚਕ੍ਖੁ, ਦਿਬ੍ਬਞ੍ਚ ਤਂ ਚਕ੍ਖੁ ਚਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਚ ਤਂ ਞਾਣਞ੍ਚਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਂ।

੫੫. **ਚਤੁਸਟ੍ਠਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਸੁ ਮਗ੍ਗਫਲੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ। **ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ, ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ। **ਵਸਿਭਾਵਤਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਵਸਿਭਾਵਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸੇਵ ਵਸਿਭਾਵਤਾਯ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਭਾਵੇਪਿ ਕਾਰਣਸਿਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਤਦਤ੍ਥਸਾਧਨਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਜ੍ਝਾਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਕਰਂ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਂ।

੫੬-੫੯. ਇਦਾਨਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਂ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਏਕਾਭਿਸਮਯਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਤਂ ''ਪਰਿਞ੍ਞਟ੍ਠੇ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਚ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਹੇਤੁਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਹੇਤੁਨਿਰੋਧਾ ਫਲਨਿਰੋਧੋਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ, ਤਦਧਿਗਮੂਪਾਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨ੍ਤੇ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ। ਭਵਸੁਖਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਂਵੇਗਜਨਨਤ੍ਥਂ ਪਠਮਂ ਦੁਕ੍ਖਮਾਹ, ਤਂ ਨੇਵ ਅਕਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਾਦਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਇਤੋ ਪਨ ਹੋਤੀਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ

ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਤਤੋ ਸਹੇਤੁਕੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਅਭਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਸਂਵਿਗ੍ਗਮਾਨਸਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣਗਵੇਸੀਨਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸਜਨਨਤ੍ਥਂ ਨਿਰੋਧਂ, ਤਤੋ ਨਿਰੋਧਾਧਿਗਮਤ੍ਥਂ ਨਿਰੋਧਸਮ੍ਪਾਪਕਂ ਮਗ੍ਗਨ੍ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਬ੍ਬਿਸਯਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਤੇਨੇਵ ਕਮੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਰਿਞ੍ਞਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਪਰਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਸਭਾਵੇ। **ਪਹਾਨਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਆਯੂਹਨਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸਭਾਵੇ। **ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਸਭਾਵੇ। **ਭਾਵਨਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਯਜਾਨਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਸਭਾਵੇ।

੬੦-੬੩. ਇਦਾਨਿ ਭਾਵਿਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਵਾ ਅਭਾਵਿਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨ ਵਾ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸਚ੍ਚਞਾਣਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣਾ**ਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਦੁ**-ਇਤਿ ਅਯਂ ਸਦ੍ਦੋ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਞ੍ਹਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਦੁਪੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਖਂ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਤੁਚ੍ਛੇ। ਤੁਚ੍ਛਞ੍ਹਿ ਆਕਾਸਂ 'ਖ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਪਠਮਸਚ੍ਚਂ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਅਨੇਕੁਪਦ੍ਦਵਾਧਿਟ੍ਠਾਨਤੋ, ਤੁਚ੍ਛਂ ਬਾਲਜਨਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਧੁਵਸੁਭਸੁਖਤ੍ਤਭਾਵਵਿਰਹਿਤਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ ਤੁਚ੍ਛਤ੍ਤਾ ਚ ''ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸਂ**-ਇਤਿ ਅਯਂ ਸਦ੍ਦੋ ''ਸਮਾਗਮੋ ਸਮੇਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਵਿਭ॰ ੧੯੯; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੬) ਵਿਯ ਸਂਯੋਗਂ ਦੀਪੇਤਿ। **ਉ**-ਇਤਿ ਅਯਂ ਸਦ੍ਦੋ ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਉਦਿਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੧੭੨; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਖਗ੍ਗਵਿਸਾਣਸੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੪੧) ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ। **ਅਯ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਕਾਰਣਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਇਦਞ੍ਚਾਪਿ ਦੁਤਿਯਸਚ੍ਚਂ ਅਵਸੇਸਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇ ਸਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ। ਇਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਂਯੋਗੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ''ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਨਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਭਾਵਂ, **ਰੋਧ**-ਸਦ੍ਦੋ ਚ ਚਾਰਕਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਭਾਵੋ ਏਤ੍ਥ ਸਂਸਾਰਚਾਰਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਰੋਧਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਗਤਿਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ, ਸਮਧਿਗਤੇ ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਂਸਾਰਚਾਰਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਰੋਧਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਹੋਤਿ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾਤਿਪਿ ''ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਰੋਧਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਏਤਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਤਦਭਿਮੁਖੀਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਪਟਿਪਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨੇਵ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰਦੀਪਨਵਸੇਨ ''ਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਨਨ੍ਤਰਫਲਦਾਯਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਪਰਿਦੀਪਨਵਸੇਨ ''ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਕਾਰਦੀਪਨਵਸੇਨ ''ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਾਟਿਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਭਿਞ੍ਞਾਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤੁਂ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ ''ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪੁਨ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਂ ਏਕਾਭਿਸਮਯਤਂ ਦੀਪੇਤੁਂ ''ਪਰਿਞ੍ਞਟ੍ਠੇ ਪਞ੍ਞਾ ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਪੁਨ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਸਚ੍ਚੇ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਨਵਸੇਨ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

੬੪-੬੭. ਇਦਾਨਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨੁਭਾਵੇਨੇਵ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ ਸਿਦ੍ਧਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਪੁਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਭੇਦਾਭਾਵੇਪਿ ਸਬ੍ਬਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਿਕਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ, ਹੇਟ੍ਠਾ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਪਨ ਪਭਿਨ੍ਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਪਭੇਦਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਉਭਯਤ੍ਥਵਚਨੇ ਵਿਸੇਸੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਰੋਧਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਹੋਤਿ, ਸਮੁਦਯਾਰਮ੍ਮਣਂ ਮਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤਦਭਿਲਾਪੇ ਞਾਣਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤੇਸੁ ਞਾਣੇਸੁ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ

ਸੁਦ੍ਧਿਕਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਇਧ ਤਥਾ ਅਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

੬੮. ਏਵਂ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿ ਸਾਵਕਸਾਧਾਰਣਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਾਵਕੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਤਥਾਗਤਾਨਂਯੇਵ ਆਵੇਣਿਕਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇਞਾਣਾਦੀਨਿ** ਛ ਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਭਾਜਨਾਭਾਜਨਤ੍ਤਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਨਾ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਾਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਦ੍ਵਯਮੇਵ। ਯਥਾਹ –

> ''ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਭਗਵਾ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਨਾ ਲੋਕਂ ਵੋਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤੇ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੇ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੇ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ''ਤਿਆਦਿ (ਮਹਾਵ॰ ੯; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੩; ੨.੩੩੯)।

ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਾ ਪਠਮਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਾਪਰਿਪਾਕਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਿ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਞ੍ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਆਸਯਾਦੀਨਂ ਅਨੁਰੂਪੇਨ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਤ੍ਥਂ ਤਤੋ ਆਸਯਾਨੁਸਯਚਰਿਤਾਨਿ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਪਠਮਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਂ। ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਾ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਨ ਵਿਨੇਤਬ੍ਬਾਨਂ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇ ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਞਾਣਾਨਂ ਹੇਤੁਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਮਹਾਕਰੁਣਾਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਮਹਾਕਰੁਣਾਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਸ੍ਸਾਪਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਾਵਰਿਯਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਉਪਰਿ ''ਸਤ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਇਧੇਵ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ''ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਪਰਾਨਿ ਚ ਅਪਰਾਨਿ ਚ ਪਰਾਪਰਾਨੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਰੋ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਰੋਪਰਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਰੋਪਰਾਨਂ ਭਾਵੋ ਪਰੋਪਰਿਯਂ, ਪਰੋਪਰਿਯਮੇਵ ਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਂ, ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇਞਾਣਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਉਤ੍ਤਮਾਨੁਤ੍ਤਮਭਾਵਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਰੋਵਰਿਯਤ੍ਤੇਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਵਰਾਨਿ ਚ ਅਵਰਿਯਾਨਿ ਚ ਵਰੋਵਰਿਯਾਨਿ, ਵਰੋਵਰਿਯਾਨਂ ਭਾਵੋ ਵਰੋਵਰਿਯਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਅਵਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਚ ਨ ਉਤ੍ਤਮਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਪਰਾਨਿ ਚ ਓਪਰਾਨਿ ਚ ਪਰੋਪਰਾਨਿ, ਤੇਸਂ ਭਾਵੋ ਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਓਪਰਾਨੀ**ਤਿ ਚ ਓਰਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਲਾਮਕਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ''ਪਰੋਪਰਾ ਯਸ੍ਸ ਸਮੇਚ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੭੯) ਵਿਯ। ''ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੇਨਾਪਿ ਪਾਠੋ।

੬੯. **ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਾਨੁਸਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸਤ੍ਤਾਤਿ ਸਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ''ਰੂਪੇ ਖੋ, ਰਾਧ, ਯੋ ਛਨ੍ਦੋ ਯੋ ਰਾਗੋ ਯਾ ਨਨ੍ਦੀ ਯਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਤਤ੍ਰ ਸਤ੍ਤੋ ਤਤ੍ਰ ਵਿਸਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ 'ਸਤ੍ਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵੇਦਨਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਯੋ ਛਨ੍ਦੋ ਯੋ ਰਾਗੋ ਯਾ ਨਨ੍ਦੀ ਯਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਤਤ੍ਰ ਸਤ੍ਤੋ ਤਤ੍ਰ ਵਿਸਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ 'ਸਤ੍ਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬੧)।

ਅਕ੍ਖਰਚਿਨ੍ਤਕਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਂ ਅਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ''ਨਾਮਮਤ੍ਤਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਯੇਪਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਿਚਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਸਤ੍ਵਯੋਗੇਨ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ। ਆਸਯਨ੍ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਇਤਿ ਆਸਯੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਕਾਮਾਦੀਹਿ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਵਾ ਪਰਿਭਾਵਿਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨੁਸਯਾ, ਥਾਮਗਤਾਨਂ ਕਾਮਰਾਗਾਦੀਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਆਸਯੋ ਚ ਅਨੁਸਯੋ ਚ ਆਸਯਾਨੁਸਯੋ। ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸਵਸੇਨ ਚ ਏਕਵਚਨਂ

ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚਰਿਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਆਸਯਾਨੁਸਯਸਙ੍ਗਹਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਚਰਿਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤੀਸੁ ਞਾਣਾਨਿ ਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਆਸਯਾਨੁਸਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੇਨੇਵ ਹਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ, ਤੇਨੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋਤਿ।

੧੦. **ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧਉਦਕਧਾਰਾਦੀਨਂ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਚਰਿਮਂ ਸਕਿਂਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਯਮਕਂ, ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾਦੀਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਨਂ ਹਰਣਤੋ ਪਾਟਿਹੀਰਂ, ਯਮਕਞ੍ਚ ਤਂ ਪਾਟਿਹੀਰਞ੍ਚਾਤਿ ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਂ।

੧੧. **ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਰਦੁਕ੍ਖੇ ਸਤਿ ਸਾਧੂਨਂ ਹਦਯਕਮ੍ਪਨਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਕਰੁਣਾ, ਕਿਨਾਤਿ ਵਾ ਪਰਦੁਕ੍ਖਂ ਹਿਂਸਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਕਰੁਣਾ, ਕਿਰੀਯਤਿ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੇਸੁ ਫਰਣਵਸੇਨ ਪਸਾਰੀਯਤੀਤਿ ਕਰੁਣਾ, ਫਰਣਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਗੁਣਵਸੇਨ ਚ ਮਹਤੀ ਕਰੁਣਾ ਮਹਾਕਰੁਣਾ, ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਮਹਾਕਾਰੁਣਿਕਾਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਚ ਸਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸਂ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਂ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ।

੧੨-੧੩. **ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਨੇਯ੍ਯਪਥਪ੍ਪਭੇਦਂ ਸਬ੍ਬਂ ਅਞ੍ਞਾਸੀਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ, ਸਾ ਏਵ ਞਾਣਂ ''ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਾਦਿਭੇਦਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਵਿਕਾਰੋ ਲਕ੍ਖਣਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚੇਵ ਨੇਯ੍ਯਪਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ**ਤਿ ਚ ਕਮਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਸਕਿਂਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਸਤਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਸਤ੍ਤਿਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਞਾਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨੋ ਸਿਯੁਂ। ਕਮੇਨ ਸਬ੍ਬਜਾਨਨਕਾਲਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਕਮਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਸਕਿਂ ਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਗਹਣਾਭਾਵਤੋ ਸਕਿਂਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਯਥਾਰਮ੍ਮਣਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵਤੋ ਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤਵਿਰੋਧਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਅਭਾਵਤੋ ਚ ਸਤਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਪਰਿਸੇਸਤੋ ਸਬ੍ਬਜਾਨਨਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਿਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਵਾ ਸਿਯਾ, ਵਿਦਿਤਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਞਾਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾ ਵਾ ਸਿਯਾ। ਸਤ੍ਤਿਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨੋ ਸਬ੍ਬਜਾਨਨਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

> ''ਨ ਤਸ੍ਸ ਅਦ੍ਦਿਟ੍ਠਮਿਧਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚਿ, ਅਥੋ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਮਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ।
> ਸਬ੍ਬਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਿ ਯਦਤ੍ਥਿ ਨੇਯ੍ਯਂ, ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂ''ਤਿ॥ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੫੬; ਚੂਲ਼ਨਿ॰
> ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੦੮) –

ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਞਾਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤ੍ਤਮੇਵ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਕਾਰਣਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਆਵਜ੍ਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਤੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ। ਆਵਜ੍ਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵ ਹਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਆਵਰਣਨ੍ਤਿ ਅਨਾਵਰਣਂ, ਤਦੇਵ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਇਮਾਨਿ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨੀਤਿ ਸਾਵਕੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਇਮਾਨਿ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ। **ਇਮੇਸਂ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿਯਾ ਞਾਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਇਮੇਸਂ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿਞਾਣਾਨਂ। ਉਬ੍ਬਾਹਨਤ੍ਥੇ ਚੇਤਂ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। ਤੇਸਤ੍ਤਤੀਨਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ''ਤੇਸਤ੍ਤਤਿਯਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਬਹੁਵਚਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿ ਞਾਣਾਨਿ। **ਸਾਵਕਸਾਧਾਰਣਾਨੀ**ਤਿ ਸਵਨਨ੍ਤੇ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ਸਾਵਕਾ, ਸਮਾਨਂ ਧਾਰਣਮੇਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ, ਤਥਾਗਤਾਨਂ ਸਾਵਕੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਸਾਵਕਸਾਧਾਰਣਾਨਿ। **ਛ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੇ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਛ ਞਾਣਾਨਿ। **ਅਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਸਾਵਕੇਹੀ**ਤਿ ਸਾਵਕੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਤਥਾਗਤਾਨਂਯੇਵ ਞਾਣਾਨੀਤਿ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਞਾਣਕਥਾਮਾਤਿਕੁਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧. ਸੁਤਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੁਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਉਦ੍ਦੇਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕਥਂ ਸੋਤਾਵਧਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੋ ਆਰਦ੍ਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ''ਸੋਤਾਵਧਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ , ਤਂ ਕਥਂ ਹੋਤੀਤਿ? ਅਯਂ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ। ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਹਿ ਪੁਚ੍ਛਾ – ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਦਿਟ੍ਠਸਂਸਨ੍ਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ, ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਤਿ। ਤਾਸਂ ਇਦਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ –

ਕਤਮਾ **ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾ**ਪੁਚ੍ਛਾ? (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੫੦; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪੁਣ੍ਣਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੨) ਪਕਤਿਯਾ ਲਕ੍ਖਣਂ ਅਞ੍ਞਾਤਂ ਹੋਤਿ ਅਦਿਟ੍ਠਂ ਅਤੁਲਿਤਂ ਅਤੀਰਿਤਂ ਅਵਿਭੂਤਂ ਅਵਿਭਾਵਿਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਾਯ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਤੁਲਨਾਯ ਤੀਰਣਾਯ ਵਿਭੂਤਾਯ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ।

ਕਤਮਾ **ਦਿਟ੍ਠਸਂਸਨ੍ਦਨਾ**ਪੁਚ੍ਛਾ? (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੫੦; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪੁਣ੍ਣਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੨) ਪਕਤਿਯਾ ਲਕ੍ਖਣਂ ਞਾਤਂ ਹੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠਂ ਤੁਲਿਤਂ ਤੀਰਿਤਂ ਵਿਭੂਤਂ ਵਿਭਾਵਿਤਂ, ਸੋ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਸਨ੍ਦਨਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ ਦਿਟ੍ਠਸਂਸਨ੍ਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ।

ਕਤਮਾ **ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾ**ਪੁਚ੍ਛਾ? (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੫੦; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪੁਣ੍ਣਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੨) ਪਕਤਿਯਾ ਸਂਸਯਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਵਿਮਤਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਦ੍ਵੇਲ਼੍ਹਕਜਾਤੋ ''ਏਵਂ ਨੁ ਖੋ, ਨਨੁ ਖੋ, ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ, ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ''ਤਿ? ਸੋ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ।

ਕਤਮਾ **ਅਨੁਮਤਿ**ਪੁਚ੍ਛਾ? ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਅਨੁਮਤਿਯਾ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ – ''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੂਪਂ ਨਿਚ੍ਚਂ ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਵਾ''ਤਿ? ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਯਂ ਪਨਾਨਿਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਤਂ ਸੁਖਂ ਵਾ''ਤਿ? ''ਦੁਕ੍ਖਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਯਂ ਪਨਾਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਂ, ਕਲ੍ਲਂ ਨੁ ਤਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਿਤੁਂ 'ਏਤਂ ਮਮ, ਏਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ? ''ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੧), ਅਯਂ ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ।

ਕਤਮਾ **ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾ**ਪੁਚ੍ਛਾ? ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ – ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੯੦)? ਅਯਂ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਤਿ। ਤਾਸੁ ਅਯਂ ਥੇਰਸ੍ਸ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਦਾਨਿ ਸਮਾਤਿਕੁਦ੍ਦੇਸਾਯ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਯ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸੋਤਾਵਧਾਨਂ, ਤਂਪਜਾਨਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਯੋ ਸੋਲ਼ਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੁਦ੍ਦੇਸਾ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ''ਦੇਸਯਨ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ। ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਸਤ੍ਥਾਰੇ, ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯਸ੍ਸ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸੋਤਾਵਧਾਨਂ ਸੁਤਂ **ਸੋਤਾਵਧਾਨਂ** ਨਾਮ। ਤਂਪਜਾਨਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਤਸ੍ਸ ਸੁਤਸ੍ਸ ਪਜਾਨਨਾ ਪਰਿਯਾਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣਂ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਜਾਨਨਾ ਤਂਪਜਾਨਨਾਤਿ ਸਾਮਿਵਚਨਸਮਾਸੋ। ਤਂ ਪਜਾਨਨਾਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ ਵਾ। **ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਚ ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣਾਵਬੋਧਵਸੇਨ ਸੋਭਨੇਨਾਕਾਰੇਨ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾ। **ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਾਵਬੋਧਵਸੇਨ ਕਿਚ੍ਚਸਮਾਪਨਵਸੇਨ ਚ ਬ੍ਯਾਪਿਤ੍ਵਾ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾ। **ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤਬ੍ਬਾ। **ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਦੁਵਿਧਾ ਹਿ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਪਟਿਲਾਭਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਚ। ਪਚ੍ਚਨੀਕਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਪਰਿਹਾਨਿਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਹਾਨਂ ਭਜਨ੍ਤੀਤਿ **ਹਾਨਭਾਗਿਯਾ**। ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਣ੍ਠਾਨਵਸੇਨ

ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਠਿਤਿੰ ਭਜਨ੍ਤੀਤਿ **ਠਿਤਿਭਾਗਿਯਾ**। ਉਪਰਿਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਵਸੇਨ ਵਿਸੇਸੰ ਭਜਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਾ**। ਅਨਿਬ੍ਬਿਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬੰ ਅਪ੍ਪਦਾਲਿਤਪੁਬ੍ਬੰ ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਦੋਸਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਮੋਹਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਤਿ ਪਦਾਲੇਤੀਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬੇਧੋ ਨਾਮ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਸਹਗਤਾਨੰ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਨੰ ਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਤੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧੰ ਭਜਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ**।

ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਤੇ ਹਿ **ਸਙ੍ਖਤਸਙ੍ਖਾਰਾ** ਨਾਮ। ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਤੇ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਤਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਤਾਤਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਤੇਭੂਮਕਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੮੭; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੬ ਸਙ੍ਖਾਰਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸ) ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਪਿ ''ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਵ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੬; ੨.੧੪੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੨੧, ੨੭੨) ਸਙ੍ਖਤਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ ਅਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਞ੍ਞਞ੍ਚੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੧) ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਵ ਆਗਤਾ ਤੇਭੂਮਿਕਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾ **ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਕਸਙ੍ਖਾਰਾ** ਨਾਮ। ''ਯਾਵਤਿਕਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਤਿ, ਤਾਵਤਿਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਾਹਤੰ ਮਞ੍ਞੇ ਅਟ੍ਠਾਸੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਗਤੰ ਕਾਯਿਕੰ ਚੇਤਸਿਕੰ ਵੀਰਿਯੰ **ਪਯੋਗਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ** ਨਾਮ। ''ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਠਮੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਤਤੋ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਤਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੪) ਆਗਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾ। ਵਾਚੰ ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਾ**। ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਕਾਯੇਨ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ**। ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ**। ਇਧ ਪਨ ਸਙ੍ਖਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ।

ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ। **ਦੁਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ। **ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮ੍ਪਿ ਅਨ੍ਤੋਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਅਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ। **ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧ''ਨ੍ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਯਥਾਹ ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ...ਪੇ॰... ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਅਰਿਯਾ ਇਮਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿਪਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਯਥਾਹ ''ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਿਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੮)। ਏਤੇਸੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿਤੋਪਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਯਥਾਹ ''ਇਮੇਸੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਰਿਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੩)। ਅਰਿਯਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿਪਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। **ਅਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ, ਅਵਿਸੰਵਾਦਕਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾਹ ''ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੭)। **ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਕੋ ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੋਤਿ ਚੇ? ਯੋ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਮਾਨਾਨੰ ਮਾਯਾਵ ਵਿਪਰੀਤੋ, ਮਰੀਚੀਵ ਵਿਸੰਵਾਦਕੋ, ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨੰ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਅਤ੍ਤਾਵ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਸਭਾਵੋ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਬਾਧਨਪਭਵਸਨ੍ਤਿਨਿਯ੍ਯਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਰੀਤਭੂਤਭਾਵੇਨ ਅਰਿਯਞਾਣਸ੍ਸ ਗੋਚਰੋ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਏਸ ਅਗ੍ਗਿਲਕ੍ਖਣੰ ਵਿਯ ਲੋਕਪਕਤਿ ਵਿਯ ਚ ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਰੀਤਭੂਤਭਾਵੋ ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾਹ ''ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਮੇਤੰ ਅਵਿਤਥਮੇਤੰ ਅਨਞ੍ਞਥਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੦) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। ਅਪਿਚ –

ਨਾਬਾਧਕੰ ਯਤੋ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਞ੍ਞੰ ਨ ਬਾਧਕੰ।
ਬਾਧਕਤ੍ਤਨਿਯਾਮੇਨ, ਤਤੋ ਸਚ੍ਚਮਿਦੰ ਮਤੰ॥

ਤੰ ਵਿਨਾ ਨਾਞ੍ਞਤੋ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਨ ਹੋਤਿ ਨ ਚ ਤੰ ਤਤੋ।
ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁ ਨਿਯਾਮੇਨ, ਇਤਿ ਸਚ੍ਚੰ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ॥

ਨਾਞ੍ਞਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਸਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਤੰ ਨ ਚ ਨ ਤੰ ਯਤੋ।

ਸਨੁਭਾਵਨਿਯਾਮੇਨ, ਤਤੋ ਸਚ੍ਚਮਿਦੰ ਮਤੰ॥

ਮਗ੍ਗਾ ਅਞ੍ਞੰ ਨ ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ, ਅਨਿਯ੍ਯਾਨੋ ਨ ਚਾਪਿ ਸੋ।
ਤਚ੍ਛਨਿਯ੍ਯਾਨਭਾਵੇਨ, ਇਤਿ ਸੋ ਸਚ੍ਚਸਮ੍ਮਤੋ॥

ਇਤਿ ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸ-ਭੂਤਭਾਵੰ ਚਤੂਸ੍ਵਪਿ।
ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸ੍ਵਵਿਸੇਸੇਨ, ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੰ ਆਹੁ ਪਣ੍ਡਿਤਾਤਿ॥

ਸੋ ਪਨਾਯੰ **ਸਚ੍ਚ**ਸਦ੍ਦੋ ਅਨੇਕੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦੰ – ''ਸਚ੍ਚੰ ਭਣੇ ਨ ਕੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੨੪) ਵਾਚਾਸਚ੍ਚੇ। ''ਸਚ੍ਚੇ ਠਿਤਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੩੩) ਵਿਰਤਿਸਚ੍ਚੇ। ''ਕਸ੍ਮਾ ਨੁ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵਦਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾ, ਪਵਾਦਿਯਾਸੇ ਕੁਸਲਾਵਦਾਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੧) ਦਿਟ੍ਠਿਸਚ੍ਚੇ। ''ਏਕਞ੍ਹਿ ਸਚ੍ਚੰ ਨ ਦੁਤੀਯਮਤ੍ਥਿ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਜਾ ਨੋ ਵਿਵਦੇ ਪਜਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੦; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੧੯) ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚੇਵ ਮਗ੍ਗੇ ਚ। ''ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਕਤਿ ਕੁਸਲਾ ਕਤਿ ਅਕੁਸਲਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਵਿਭ॰ ੨੧੬) ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧਾਪਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਸਙ੍ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੁਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ

ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨. ਇਦਾਨਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੁਦ੍ਦੇਸਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਕਥੰ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ**ਤਿਆਦਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੋ ਆਰਦ੍ਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਆਦਿਤੋ ਏਕਕਾਦਿਵਸੇਨ ਦਸ ਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ **ਦਸੁਤ੍ਤਰਪਰਿਯਾਯੇਨ** ਸੰਸਨ੍ਦੇਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਤਾਵ **ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਕਾਮਭਵਾਦੀਸੁ ਸਞ੍ਞਾਭਵਾਦੀਸੁ ਏਕਵੋਕਾਰਭਵਾਦੀਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬਭਵੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ। **ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ**ਤਿ ਆਹਾਰਤੋ ਠਿਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ। **ਠਿਤੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਕਕ੍ਖਣੇ ਅਤ੍ਥਿਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ ਠਿਤਿਹੇਤੁ ਆਹਾਰੋ ਨਾ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਧਿਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਚ੍ਚਯੇ ਹਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤੇ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਪਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ। ਏਤੇਨ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇ ਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾ ਦੇਵਾ ਅਹੇਤੁਕਾ ਅਨਾਹਾਰਾ ਅਫਸ੍ਸਕਾ''ਤਿਆਦਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੧੭), ਤੰ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ। ਤਞ੍ਚ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਝਾਨੰ ਆਹਾਰੋਤਿ। ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਹਾਰਾ ਭੂਤਾਨੰ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਠਿਤਿਯਾ, ਸਮ੍ਭਵੇਸੀਨੰ ਵਾ ਅਨੁਗ੍ਗਹਾਯ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ ਵਾ ਸੁਖੁਮੋ ਵਾ, ਫਸ੍ਸੋ ਦੁਤਿਯੋ, ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਤਤਿਯਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਚਤੁਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੧) ਇਦੰ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਹਾਰਲਕ੍ਖਣਾਵ ਧਮ੍ਮਾ ਆਹਾਰਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਇਧ ਪਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਆਹਾਰੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਲਦ੍ਧੁੰ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਸੋ ਚ ਯੰ ਯੰ ਫਲੰ ਜਨੇਤਿ, ਤੰ ਤੰ ਆਹਰਤਿ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਹਾਰੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

> ''ਅਵਿਜ੍ਜਮ੍ਪਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਹਾਰੰ ਵਦਾਮਿ, ਨੋ ਅਨਾਹਾਰੰ। ਕੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਆਹਾਰੋ? 'ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣਾ'ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯੰ। ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣੇਪਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਹਾਰੇ ਵਦਾਮਿ, ਨੋ ਅਨਾਹਾਰੇ। ਕੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਨੀਵਰਣਾਨੰ ਆਹਾਰੋ। 'ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ'ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੬੧)। ਅਯੰ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ।

ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯਾਹਾਰੇ ਗਹਿਤੇ ਪਰਿਯਾਯਾਹਾਰੋਪਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾਹਾਰੋਪਿ ਸਬ੍ਬੋ ਗਹਿਤੋਵ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਸਞ੍ਞਭਵੇ ਪਚ੍ਚਯਾਹਾਰੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧੇ ਤਿਤ੍ਥਾਯਤਨੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਵਾਯੋਕਸਿਣੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਧੀ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਧੀ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਾਮ ਅਭਾਵੋਯੇਵ ਸਾਧੁ। ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਧਬਨ੍ਧਨਾਦਿਪਚ੍ਚਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਸਤਿ ਨਤ੍ਥੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਤਿਂ ਰੁਚਿਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਹੀਨਜ੍ਝਾਨਾ ਕਾਲਂਕਤ੍ਵਾ ਅਸਞ੍ਞਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯੋ ਯਸ੍ਸ ਇਰਿਯਾਪਥੋ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ ਪਣਿਹਿਤੋ ਅਹੋਸਿ, ਸੋ ਤੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚ ਕਪ੍ਪਸਤਾਨਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਏਤ੍ਤਕਂ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਠਿਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਏਵਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾਹਾਰੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਤੇ ਹਿ ਯਂ ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ , ਤਦੇ ਨੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਜਿਯਾਵੇਗੇਨ ਖਿਤ੍ਤਸਰੋ ਯਾਵ ਜਿਯਾਵੇਗੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਾਵ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਵਂ ਯਾਵ ਝਾਨਪਚ੍ਚਯੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਾਵ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤੇ ਖੀਣਵੇਗੋ ਸਰੋ ਵਿਯ ਪਤਨ੍ਤਿ।

ਯੇ ਪਨ ਤੇ ਨੇਰਯਿਕਾ ''ਨੇਵ ਉਟ੍ਠਾਨਫਲੂਪਜੀਵਿਨੋ ਨ ਪੁਞ੍ਞਫਲੂਪਜੀਵਿਨੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸਂ ਕੋ ਆਹਾਰੋਤਿ? ਤੇਸਂ ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਆਹਾਰੋਤਿ। ਕਿਂ ਪਞ੍ਚ ਆਹਾਰਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ? ''ਪਞ੍ਚ, ਨ ਪਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਨਨੁ ''ਪਚ੍ਚਯੋ ਆਹਾਰੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਤੇ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਤਦੇਵ ਤੇਸਂ ਠਿਤਿਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰੋ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਨ ਤਾਵ ਕਾਲਂ ਕਰੋਤਿ, ਯਾਵ ਨ ਤਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਅਂ ਨਿਂ ੩.੩੬; ਮਂ ਨਿਂ ੩.੨੫੦)। ਤਸ੍ਮਾ **ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਂ ਆਹਾਰਂ ਆਰਬ੍ਭਾਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਵਾਦੋ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਮੁਖੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਖੇਲ਼ੋਪਿ ਹਿ ਤੇਸਂ ਆਹਾਰਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਤਿ। ਖੇਲ਼ੋ ਹਿ ਨਿਰਯੇ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਸਗ੍ਗੇ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਭਵੇ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ, ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਸਞ੍ਞਭਵਂ ਸੇਸਾਨਂ ਤਯੋ , ਅਸਞ੍ਞਾਨਞ੍ਚੇਵ ਅਵਸੇਸਾਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯਾਹਾਰੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਆਹਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ।

ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਭਗਵਤੋਪਿ ਹਿ ਧਮ੍ਮਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਦੇਸਨਾ – ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਦੇਸਨਾ, ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਦੇਸਨਾ, ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਤਿ। ''ਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਂ ਏਵਂ ਭਾਵਿਤਂ ਕਮ੍ਮਨਿਯਂ ਹੋਤਿ, ਯਥਯਿਦਂ ਚਿਤ੍ਤਂ। ਚਿਤ੍ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਾਵਿਤਂ ਕਮ੍ਮਨਿਯਂ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਅਂ ਨਿਂ ੧.੨੨) ਏਵਰੂਪੀ **ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ**। ''ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਂ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਅਂ ਨਿਂ ੧.੨੬੮) ਏਵਰੂਪੀ **ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਦੇਸਨਾ**। ''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਅਂ ਨਿਂ ੧.੧੭੦, ੩੦੯), ਏਵਰੂਪੀ **ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਦੇਸਨਾ**। ''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਮਹਤੋ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਅਂ ਨਿਂ ੧.੧੭੫-੧੮੬) ਏਵਰੂਪੀ **ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ**। ਤਾਸੁ ਇਧ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ । ਉਪਰਿ ਯਾਵ ਦਸਕਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂਯੇਵ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਧਮ੍ਮਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਵਾ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂਯੇਵ ਅਧਿਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਭਾਵਤੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਉਪਾਦਾਯ ਸਤ੍ਤੋਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵਤੋ ਵਾ ਫਲੋਪਚਾਰੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ''ਸਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਕੋਚਿ ਸਤ੍ਤੋ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤਿਕੋ ਅਤ੍ਥਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ, ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਪਨ ਏਵਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਮੇਤੇਨ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਧਾਤੁਯੋਤਿ ਸਙ੍ਖਤਾ ਚ ਧਾਤੁ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਚ ਧਾਤੁ। ਤਤ੍ਥ ਅਨੇਕੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਤਾ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ, ਕੇਹਿਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਕਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ।

ਤਿਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋਤਿ ਕਾਮਧਾਤੁ ਰੂਪਧਾਤੁ ਅਰੂਪਧਾਤੁ (ਵਿਭਂ ੧੮੧-੧੮੨)। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਕਾਮਧਾਤੁ? ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਅਵੀਚਿਨਿਰਯਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਤੋ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਖਨ੍ਧਾ ਧਾਤੂ ਆਯਤਨਾ ਰੂਪਾ ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮਧਾਤੁ (ਵਿਭਂ ੧੮੨; ਧਂ ਸਂ ੧੨੮੭)।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਰੂਪਧਾਤੁ? ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਰੂਪਧਾਤੁ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਅਰੂਪਧਾਤੁ? ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗੇ ਦੇਵੇ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਤੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗੇ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਰੂਪਧਾਤੁ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ''ਕਾਮਧਾਤੂਤਿ ਕਾਮਭਵੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਰੂਪਧਾਤੂਤਿ ਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਅਰੂਪਧਾਤੂਤਿ ਅਰੂਪਭਵੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਦਸੁਤ੍ਤਰਪਰਿਯਾਯੇਨ ਯੋਜਨਾ।

ਸਙ੍ਗੀਤਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਕੁਸਲਧਾਤੁਯੋ – ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ ਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ। ਅਪਰਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ – ਰੂਪਧਾਤੁ ਅਰੂਪਧਾਤੁ ਨਿਰੋਧਧਾਤੁ। ਅਪਰਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ – ਹੀਨਾ ਧਾਤੁ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਧਾਤੁ ਪਣੀਤਾ ਧਾਤੂ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩.੩੦੫) ਵੁਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਯੋਪਿ ਏਤ੍ਥ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੮੧-੧੮੨)। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁ। ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ। ਯਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮੇਤ੍ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯਨਾ ਮੇਤ੍ਤਾਯਿਤਤ੍ਤਂ ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ। ਅਵਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ। ਯਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਕਰੁਣਾ ਕਰੁਣਾਯਨਾ ਕਰੁਣਾਯਿਤਤ੍ਤਂ ਕਰੁਣਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ (ਵਿਭ॰ ੧੮੨)। ਰੂਪਾਰੂਪਧਾਤੁਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। ਨਿਰੋਧਧਾਤੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਹੀਨਾ ਧਾਤੁ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਧਾਤੁ ਅਵਸੇਸਾ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ। ਪਣੀਤਾ ਧਾਤੁ ਨਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਚ ਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਧਾਤੁ।

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਇਮੇਸਂ ਵਣ੍ਣਨਾ ਸਚ੍ਚਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਸੁਯੇਵ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਪਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿਤਤ੍ਥਾਯ ਪਰੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਸਵਨਂ, ਪਰੇਸਂ ਹਿਤਤ੍ਥਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਯਥਾਸੁਤਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਯਥਾਸੁਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਜ੍ਝਾਯਕਰਣਂ, ਯਥਾਸੁਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕਨਂ, ਕਸਿਣਾਸੁਭਾਦੀਸੁ ਅਨੁਕੂਲਂ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ, ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਕਾਰਣਾਨਿ। ਯਥਾਹ –

''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਯਥਾ ਯਥਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਜਾਯਤਿ, ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ, ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖਂ ਵੇਦੇਤਿ, ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਯਤਿ, ਇਦਂ ਪਠਮਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਂ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਯਥਾਸੁਤਂ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰੇਸਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਯਥਾ ਯਥਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ...ਪੇ॰... ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਂ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨਹੇਵ ਖੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਨਾਪਿ ਯਥਾਸੁਤਂ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰੇਸਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਯਥਾਸੁਤਂ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਸਜ੍ਝਾਯਂ ਕਰੋਤਿ। ਯਥਾ ਯਥਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ...ਪੇ॰... ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਇਦਂ ਤਤਿਯਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨਹੇਵ ਖੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਨਾਪਿ ਯਥਾਸੁਤੰ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰੇਸੰ ਦੇਸੇਤਿ, ਨਾਪਿ ਯਥਾਸੁਤੰ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਸਜ੍ਝਾਯੰ ਕਰੋਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਯਥਾਸੁਤੰ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਨੁਵਿਚਾਰੇਤਿ ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਤਿ। ਯਥਾ ਯਥਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ...ਪੇ॰... ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਇਦੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨੰ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨਹੇਵ ਖੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਨਾਪਿ ਯਥਾਸੁਤੰ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰੇਸੰ ਦੇਸੇਤਿ, ਨਾਪਿ ਯਥਾਸੁਤੰ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਸਜ੍ਝਾਯੰ ਕਰੋਤਿ, ਨਾਪਿ ਯਥਾਸੁਤੰ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਚੇਤਸਾ ਅਨੁਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਨੁਵਿਚਾਰੇਤਿ ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤੰ ਹੋਤਿ ਸੁਮਨਸਿਕਤੰ ਸੂਪਧਾਰਿਤੰ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੰ ਪਞ੍ਞਾਯ, ਯਥਾ ਯਥਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤੰ ਹੋਤਿ ਸੁਮਨਸਿਕਤੰ ਸੂਪਧਾਰਿਤੰ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੰ ਪਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸੋ ਤਸ੍ਮਿੰ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਚ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਚ। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸੰਵੇਦਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸੰਵੇਦਿਨੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਜਾਯਤਿ , ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ, ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖੰ ਵੇਦੇਤਿ, ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਇਦੰ ਪਞ੍ਚਮੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੨)।

ਛ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸੰ ਉਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਨਿ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਏਵ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨਿ, ਜੇਟ੍ਠਕਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ –

‘‘ਛਯਿਮਾਨਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੮, ੩੦), ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਛ? ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਲਾਭਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਸਿਕ੍ਖਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਨ੍ਤਿ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਤ੍ਥਿਰਤਨਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਸ੍ਸਰਤਨਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਣਿਰਤਨਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਵਚੰ ਵਾ ਪਨ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੰ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਅਤ੍ਥੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਸ੍ਸਨੰ, ਨੇਤੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਏਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਸ੍ਸਨੰ ਹੀਨੰ ਗਮ੍ਮੰ ਪੋਥੁਜ੍ਜਨਿਕੰ ਅਨਰਿਯੰ ਅਨਤ੍ਥਸੰਹਿਤੰ ਨ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਨ ਵਿਰਾਗਾਯ ਨ ਨਿਰੋਧਾਯ ਨ ਉਪਸਮਾਯ ਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੰ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੰ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਸ੍ਸਨਾਨੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਾਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨੰ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਯ ਞਾਯਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਯਦਿਦੰ ਤਥਾਗਤੰ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੰ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ। ਇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ।

‘‘ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਞ੍ਚ ਕਥੰ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦਮ੍ਪਿ ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਵੀਣਾਸਦ੍ਦਮ੍ਪਿ ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗੀਤਸਦ੍ਦਮ੍ਪਿ ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਵਚੰ ਵਾ ਪਨ ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਅਤ੍ਥੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਵਨੰ, ਨੇਤੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ । ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਏਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਵਨੰ ਹੀਨੰ...ਪੇ॰... ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਸ੍ਸ ਵਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਵਨਾਨੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ...ਪੇ॰... ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਯਦਿਦੰ

ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਸ੍ਸ ਵਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ। ਇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ।

‘‘ਲਾਭਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਞ੍ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਤ੍ਤਲਾਭਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ, ਦਾਰਲਾਭਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ, ਧਨਲਾਭਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਵਚਂ ਵਾ ਪਨ ਲਾਭਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ। ਸਮਣੇ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੇ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤਿ। ਅਤ੍ਥੇਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲਾਭੋ, ਨੇਸੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਸੋ ਚ ਖੋ ਏਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲਾਭੋ ਹੀਨੋ...ਪੇ॰... ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੇ ਵਾ ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲਾਭਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ...ਪੇ॰... ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਯਦਿਦਂ ਤਥਾਗਤੇ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੇ ਵਾ ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲਾਭਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ । ਇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਲਾਭਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ।

‘‘ਸਿਕ੍ਖਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਞ੍ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਤ੍ਥਿਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਸ੍ਸਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਰਥਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਧਨੁਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਥਰੁਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਵਚਂ ਵਾ ਪਨ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਅਤ੍ਥੇਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ, ਨੇਸਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਸਾ ਚ ਖੋ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਹੀਨਾ...ਪੇ॰... ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤੇ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ...ਪੇ॰... ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਯਦਿਦਂ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤੇ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ। ਇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਲਾਭਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਸਿਕ੍ਖਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ।

‘‘ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਞ੍ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਖਤ੍ਤਿਯਮ੍ਪਿ ਪਰਿਚਰਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਪਰਿਚਰਤਿ, ਗਹਪਤਿਮ੍ਪਿ ਪਰਿਚਰਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਵਚਂ ਵਾ ਪਨ ਪਰਿਚਰਤਿ, ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਪਰਿਚਰਤਿ। ਅਤ੍ਥੇਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਰਿਚਰਿਯਾ, ਨੇਸਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਸਾ ਚ ਖੋ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਰਿਚਰਿਯਾ ਹੀਨਾ...ਪੇ॰... ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਂ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਂ ਵਾ ਪਰਿਚਰਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ...ਪੇ॰... ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਯਦਿਦਂ ਤਥਾਗਤਂ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਂ ਵਾ ਪਰਿਚਰਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ। ਇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਲਾਭਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਸਿਕ੍ਖਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ।

‘‘ਅਨੁਸ੍ਸਤਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਞ੍ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਤ੍ਤਲਾਭਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਦਾਰਲਾਭਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਧਨਲਾਭਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਵਚਂ ਵਾ ਪਨ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਂ ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ। ਅਤ੍ਥੇਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਨੇਸਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਸਾ ਚ ਖੋ ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ ਹੀਨਾ...ਪੇ॰... ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਂ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਂ ਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਸ੍ਸਤੀਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ...ਪੇ॰... ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਯਦਿਦਂ ਤਥਾਗਤਂ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਂ ਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ

ਨਿਵਿਟ੍ਠਸਦ੍ਧੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਪੇਮੋ ਏਕਨ੍ਤਗਤੋ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੩੦)।

ਸਤ੍ਤ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਦਸਾਤਿ ਨਿਦ੍ਦਸੋ। ਨਿਦ੍ਦਸਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦਸਭਾਵਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਕਾਰਣਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਖੀਣਾਸਵੋ ਹਿ ਦਸਵਸ੍ਸਕਾਲੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਪੁਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਭਾਵਾ ਪੁਨ ਦਸਵਸ੍ਸੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨਿਦ੍ਦਸੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਦਸਵਸ੍ਸੋਵ ਨ ਹੋਤਿ, ਨਵਵਸ੍ਸੋਪਿ…ਪੇ॰… ਏਕਮੁਹੁਤ੍ਤਿਕੋਪਿ ਨ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਦਸਵਸ੍ਸਕਾਲੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਸਤ੍ਤਵਸ੍ਸਿਕਕਾਲੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋਪਿ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤੋ ਨਿਦ੍ਦਸੋ ਨਿਮੁਹੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਤਿਤ੍ਥਿਯਸਮਯੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਵੋਹਾਰਂ ਪਨ ਸਾਸਨੇ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਅਭਾਵਂ, ਇਧ ਚ ਸਬ੍ਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ ਤਾਦਿਸਸਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਾਨਿ ‘‘ਸਤ੍ਤ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨੀ’’ਤਿ ਆਹ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਸਤ੍ਤਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਸਤ੍ਤ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ। ਧਮ੍ਮਨਿਸਨ੍ਤਿਯਾ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਨਿਸਨ੍ਤਿਯਾ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ। ਇਚ੍ਛਾਵਿਨਯੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਇਚ੍ਛਾਵਿਨਯੇ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ। ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨੇ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ। ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ । ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕੇ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ। ਦਿਟ੍ਠਿਪਟਿਵੇਧੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਪਟਿਵੇਧੇ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੨੦)।

ਥੇਰੋਪਿ ਤਥੇਵ ਦੇਸਨਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਸਤ੍ਤ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨੀ’’ਤਿ ਆਹ।

ਅਟ੍ਠ ਅਭਿਭਾਯਤਨਾਨੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਮਾਨਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ ਏਤੇਸਂ ਝਾਨਾਨਨ੍ਤਿ ਅਭਿਭਾਯਤਨਾਨਿ, ਝਾਨਾਨਿ। **ਆਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ। ਞਾਣੁਤ੍ਤਰਿਕੋ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਸਦਞਾਣੋ ‘‘ਕਿਂ ਏਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਮਯ੍ਹਂ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਕਰਣੇ ਭਾਰੋ ਅਤ੍ਥੀ’’ਤਿ, ਤਾਨਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਹ ਨਿਮਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ ‘‘ਅਭਿਭਾਯਤਨਾਨੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾਨਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੫) ਅਟ੍ਠ? ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਨਿ, ‘ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਪਠਮਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

‘‘ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਨਿ ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਨਿ, ‘ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

‘‘ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਨਿ, ‘ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਤਤਿਯਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

‘‘ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਨਿ ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਨਿ, ‘ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

‘‘ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨੀਲਾਨਿ ਨੀਲਵਣ੍ਣਾਨਿ ਨੀਲਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਨੀਲਨਿਭਾਸਾਨਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਉਮਾਪੁਪ੍ਫਂ ਨੀਲਂ ਨੀਲਵਣ੍ਣਂ ਨੀਲਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਨੀਲਨਿਭਾਸਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਵਾ ਪਨ ਤਂ

ਵਤ੍ਥਂ ਬਾਰਾਣਸੇਯ੍ਯਕਂ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮਟ੍ਠਂ ਨੀਲਂ ਨੀਲਵਣ੍ਣਂ ਨੀਲਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਨੀਲਨਿਭਾਸਂ, ਏਵਮੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨੀਲਾਨਿ ਨੀਲਵਣ੍ਣਾਨਿ ਨੀਲਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਨੀਲਨਿਭਾਸਾਨਿ, 'ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਪਞ੍ਚਮਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪੀਤਾਨਿ ਪੀਤਵਣ੍ਣਾਨਿ ਪੀਤਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਪੀਤਨਿਭਾਸਾਨਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਕਣ੍ਣਿਕਾਰਪੁਪ੍ਫਂ ਪੀਤਂ ਪੀਤਵਣ੍ਣਂ ਪੀਤਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਪੀਤਨਿਭਾਸਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਵਾ ਪਨ ਤਂ ਵਤ੍ਥਂ ਬਾਰਾਣਸੇਯ੍ਯਕਂ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮਟ੍ਠਂ ਪੀਤਂ ਪੀਤਵਣ੍ਣਂ ਪੀਤਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਪੀਤਨਿਭਾਸਂ, ਏਵਮੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪੀਤਾਨਿ ਪੀਤਵਣ੍ਣਾਨਿ ਪੀਤਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਪੀਤਨਿਭਾਸਾਨਿ, 'ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਛਟ੍ਠਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਲੋਹਿਤਕਾਨਿ ਲੋਹਿਤਕਵਣ੍ਣਾਨਿ ਲੋਹਿਤਕਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਲੋਹਿਤਕਨਿਭਾਸਾਨਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਬਨ੍ਧੁਜੀਵਕਪੁਪ੍ਫਂ ਲੋਹਿਤਕਂ ਲੋਹਿਤਕਵਣ੍ਣਂ ਲੋਹਿਤਕਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਲੋਹਿਤਕਨਿਭਾਸਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਵਾ ਪਨ ਤਂ ਵਤ੍ਥਂ ਬਾਰਾਣਸੇਯ੍ਯਕਂ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮਟ੍ਠਂ ਲੋਹਿਤਕਂ ਲੋਹਿਤਕਵਣ੍ਣਂ ਲੋਹਿਤਕਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਲੋਹਿਤਕਨਿਭਾਸਂ, ਏਵਮੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਲੋਹਿਤਕਾਨਿ ਲੋਹਿਤਕਵਣ੍ਣਾਨਿ ਲੋਹਿਤਕਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਲੋਹਿਤਕਨਿਭਾਸਾਨਿ, 'ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਸਤ੍ਤਮਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ।

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਓਦਾਤਾਨਿ ਓਦਾਤਵਣ੍ਣਾਨਿ ਓਦਾਤਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਓਦਾਤਨਿਭਾਸਾਨਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਓਸਧਿਤਾਰਕਾ ਓਦਾਤਾ ਓਦਾਤਵਣ੍ਣਾ ਓਦਾਤਨਿਦਸ੍ਸਨਾ ਓਦਾਤਨਿਭਾਸਾ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਵਾ ਪਨ ਤਂ ਵਤ੍ਥਂ ਬਾਰਾਣਸੇਯ੍ਯਕਂ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮਟ੍ਠਂ ਓਦਾਤਂ ਓਦਾਤਵਣ੍ਣਂ ਓਦਾਤਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਓਦਾਤਨਿਭਾਸਂ, ਏਵਮੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਏਕੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਓਦਾਤਾਨਿ ਓਦਾਤਵਣ੍ਣਾਨਿ ਓਦਾਤਨਿਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਓਦਾਤਨਿਭਾਸਾਨਿ, 'ਤਾਨਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਅਟ੍ਠਮਂ ਅਭਿਭਾਯਤਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਅਭਿਭਾਯਤਨਾਨਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੫; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੮)।

ਨਵ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬਂ ਅਨੁ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਂ, ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਵਿਹਰਿਤਬ੍ਬਤੋ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤੋ ਵਿਹਾਰਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾ, ਅਨੁਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਕਤਮੇ ਨਵ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ, ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਯਂ ਤਂ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ 'ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ'ਤਿ, ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ 'ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ'ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ

ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੩, ੩੫੯) ਵੁਤ੍ਤਾ ਨਵ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾ।

ਦਸ ਨਿਜ੍ਜਰਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਨਿਜ੍ਜਰਯਨ੍ਤਿ ਨਾਸਯਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਜ੍ਜਰਾਨਿ। **ਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ ਕਾਰਣਾਨਿ। ਨਿਜ੍ਜਰਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚਾਤਿ ਨਿਜ੍ਜਰਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ।

''ਕਤਮਾਨਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੦੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦) ਦਸ? ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ , ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

''ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸਮ੍ਮਾਞਾਣਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੰ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣੰ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਸ੍ਸ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇਕੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੦੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸ ਨਿਜ੍ਜਰਵਤ੍ਥੂਨਿ।

੩. ਸਬ੍ਬੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਨ੍ਤਿਆਦਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ਇਧ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਕਿਞ੍ਚ**-ਇਤਿ **ਚ**-ਕਾਰੋ ਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਚਕ੍ਖਾ**ਦੀਨਿ ਤਿੰਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧੰ ਚਕ੍ਖੁ – ਮੰਸਚਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ ਚ। ਤੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੂਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੰ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ। ‘‘ਅਦ੍ਦਸੰ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਨਾ ਲੋਕੰ ਵੋਲੋਕੇਨ੍ਤੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੩; ੨.੩੩੯; ਮਹਾਵ॰ ੯) ਇਦੰ **ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ। ‘‘ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲਨਿ॰ ਧੋਤਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੩੨; ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫) ਇਦੰ **ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ। ‘‘ਚਕ੍ਖੁੰ ਉਦਪਾਦਿ ਞਾਣੰ ਉਦਪਾਦੀ’’ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੫) ਇਦੰ **ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ। ‘‘ਅਦ੍ਦਸੰ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੫) ਇਦੰ **ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ। ‘‘ਵਿਰਜੰ ਵੀਤਮਲੰ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁੰ ਉਦਪਾਦੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੫) ਇਦੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਞਾਣੰ **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ।

ਮੰਸਚਕ੍ਖੁਪਿ ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁ , ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੂਤਿ ਦੁਵਿਧੰ ਹੋਤਿ। ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕਟ੍ਠਿਕੇਨ ਉਪਰਿ ਭਮੁਕਟ੍ਠਿਕੇਨ ਉਭਤੋ ਅਕ੍ਖਿਕੂਟੇਹਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਕ੍ਖਿਪਖੁਮੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕਮਜ੍ਝਾ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨ ਨ੍ਹਾਰੁਸੁਤ੍ਤਕੇਨ ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗੇ ਆਬਦ੍ਧੋ ਸੇਤਕਣ੍ਹਤਿਕਣ੍ਹਮਣ੍ਡਲਵਿਚਿਤ੍ਤੋ ਮੰਸਪਿਣ੍ਡੋ, ਇਦੰ **ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਏਤ੍ਥ ਸਿਤੋ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਮਹਾਭੂਤਾਨੰ ਉਪਾਦਾਯ ਪਸਾਦੋ, ਇਦੰ **ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁ** ਨਾਮ। ਇਦਮਿਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਤਦੇਤੰ ਤਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁਨੋ ਸੇਤਮਣ੍ਡਲਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਣ੍ਹਮਣ੍ਡਲਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝੇ ਅਭਿਮੁਖੇ ਠਿਤਾਨੰ ਸਰੀਰਸਣ੍ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੇ ਦਿਟ੍ਠਿਮਣ੍ਡਲੇ ਸਤ੍ਤਸੁ ਪਿਚੁਪਟਲੇਸੁ ਆਸਿਤ੍ਤਤੇਲੰ ਪਿਚੁਪਟਲਾਨਿ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤ ਅਕ੍ਖਿਪਟਲਾਨਿ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਮਾਣਤੋ ਮੁਗ੍ਗਵਿਦਲਮਤ੍ਤੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਯਥਾਰਹੰ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੰ ਸਾਧਯਮਾਨੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਤੰ ਚਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਚਕ੍ਖੁ,** ਰੂਪੰ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਵਿਭਾਵੇਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਰੂਪਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਰੂਪਾ,** ਵਣ੍ਣਵਿਕਾਰੰ ਆਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਹਦਯਙ੍ਗਤਭਾਵੰ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਕ੍ਖੁਤੋ ਪਵਤ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ **ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ**। ਫੁਸਤੀਤਿ ਫਸ੍ਸੋ। ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਪਦੰ ਮਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਚਕ੍ਖੁਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ **ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ।** **ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ। **ਵੇਦਯਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਨ੍ਦਨੰ, ਵੇਦਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਦੇਵ ਸੁਖਯਤੀਤਿ **ਸੁਖੰ,** ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਸੁਖਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਾ ਖਾਦਤਿ, ਖਨਤਿ ਚ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਬਾਧਨ੍ਤਿ ਸੁਖੰ। ਦੁਕ੍ਖਯਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਖੰ,** ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨ ਸੁਖਨ੍ਤਿ **ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖੰ। ਮ**-ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਹਜਾਤ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯ ਵਿਪਾਕਆਹਾਰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਧਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਵਸੇਨਪਞ੍ਚਧਾ, ਸਨ੍ਤੀਰਣਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਸੁਣਾਤੀਤਿ **ਸੋਤੰ**। ਤੰ ਸਸਮ੍ਭਾਰਸੋਤਬਿਲਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਤਨੁਤਮ੍ਬਲੋਮਾਚਿਤੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਵੇਧਕਸਣ੍ਠਾਨੇ ਪਦੇਸੇ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਯਥਾਰਹੰ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੰ ਸਾਧਯਮਾਨੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਸਪ੍ਪਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਦ੍ਦਾ,** ਉਦਾਹਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਘਾਯਤੀਤਿ **ਘਾਨੰ**। ਤੰ ਸਸਮ੍ਭਾਰਘਾਨਬਿਲਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਅਜਪਦਸਣ੍ਠਾਨੇ ਪਦੇਸੇ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਯਥਾਰਹੰ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੰ ਸਾਧਯਮਾਨੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਗਨ੍ਧਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਗਨ੍ਧਾ,** ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਤ੍ਥੁੰ ਸੂਚੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਜੀਵਿਤਮਵ੍ਹਾਯਤੀਤਿ **ਜਿਵ੍ਹਾ,** ਸਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਜਿਵ੍ਹਾ। ਸਾ

ਸਸਮ੍ਭਾਰਜਿਵ੍ਹਾਯ ਅਤਿਅਗ੍ਗਮੂਲਪਸ੍ਸਾਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਮਤਲਮਜ੍ਝੇ ਭਿਨ੍ਨਉਪ੍ਪਲਦਲਗ੍ਗਸਣ੍ਠਾਨੇ ਪਦੇਸੇ ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਯਥਾਰਹੰ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੰ ਸਾਧਯਮਾਨਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਰਸਨ੍ਤਿ ਤੇ ਸਤ੍ਤਾਤਿ **ਰਸਾ**, ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਸਾਸਵਧਮ੍ਮਾਨੰ ਆਯੋਤਿ **ਕਾਯੋ। ਆਯੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੋ। ਸੋ ਯਾਵਤਾ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਕਾਯੇ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਤ੍ਥ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਕਾਯਪਸਾਦੋ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਯਥਾਰਹੰ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੰ ਸਾਧਯਮਾਨੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਫੁਸੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾ**। ਮੁਨਾਤੀਤਿ **ਮਨੋ**, ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਲਕ੍ਖਣੰ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਾ** । **ਮਨੋ**ਤਿ ਸਹਾਵਜ੍ਜਨੰ ਭਵਙ੍ਗੰ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਪਭੇਦਾ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਜਵਨਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣੰ। **ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਫਸ੍ਸੋ। ਸੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਵਿਪਾਕਪਚ੍ਚਯਵਜ੍ਜੇਹਿ ਸੇਸੇਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਨਨ੍ਤਰਾਯ ਤੇਹੇਵ, ਸੇਸਾਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਸੀਤਾਦੀਹਿ ਰੁਪ੍ਪਤਿ ਪੀਲ਼ੀਯਤੀਤਿ **ਰੂਪੰ**। ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਵੇ**ਦਨਾ**। ਸਞ੍ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਸਞ੍ਞਾ**। ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**। **ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ। ਚਕ੍ਖਾ**ਦੀਨਿ ਧਮ੍ਮਵਿਚਾਰਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਦਸ ਛਕ੍ਕਵਸੇਨ, ਸਟ੍ਠਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਕਾ ਵੇਦਨਾ ਤੰਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ। ਰੂਪੇਸੁ ਸਞ੍ਞਾ **ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ।** ਸਞ੍ਚੇਤਯਤੀਤਿ **ਸਞ੍ਚੇਤਨਾ**, ਅਭਿਸਨ੍ਦਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸਤੀਤਿ **ਤਣ੍ਹਾ**, ਪਿਪਾਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੀਤਿ **ਵਿਤਕ੍ਕੋ**, ਵਿਤਕ੍ਕਨੰ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਊਹਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਚਰਤੀਤਿ **ਵਿਚਾਰੋ**, ਵਿਚਰਣੰ ਵਾ ਵਿਚਾਰੋ, ਅਨੁਸਞ੍ਚਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

੪. **ਪਥਵੀਧਾਤਾ**ਦੀਨਿ ਛ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਪਤ੍ਥਟਤ੍ਤਾ **ਪਥਵੀ**। ਅਪ੍ਪੇਤਿ, ਆਪੀਯਤਿ, ਅਪ੍ਪਾਯਤੀਤਿ ਵਾ **ਆਪੋ**। ਤੇਜਯਤੀਤਿ **ਤੇਜੋ**। ਵਾਯਤੀਤਿ **ਵਾਯੋ**। ਨ ਕਸ੍ਸਤਿ ਨ ਨਿਕਸ੍ਸਤਿ, ਕਸਿਤੁੰ ਛਿਨ੍ਦਿਤੁੰ ਭਿਨ੍ਦਿਤੁੰ ਵਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ **ਆਕਾਸੋ**। ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ **ਧਾਤੁ**।

ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਨਿ ਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਕਸਿਣਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਲਫਰਣਵਸੇਨ ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਉਪਟ੍ਠਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਝਾਨੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਭੂਤਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ, ਤਤੋ ਪਰਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਣ੍ਣਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ। **ਆਕਾਸਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਕਾਸੋ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਝਾਨੰ, ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੋ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੰ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੰ।

ਕੇਸਾਦੀਨਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਾਕਾਰਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਪਨ ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਪਟਿਕੂਲਤੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇਸੁ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਵਸੇਨ ਅਸੁਭਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਵਣ੍ਣਤੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇਸੁ ਕਸਿਣਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਧਾਤੁਤੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇਸੁ ਚਤੁਧਾਤੁਵਵਤ੍ਥਾਨਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਕੇਸਾਤਿਆਦੀਨਿ ਚ ਪਟਿਕੂਲਤੋ ਵਣ੍ਣਤੋ ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾਨੰ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ, ਧਾਤੁਤੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਤੇ ਚ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚ ਧਾਤੁਭਾਵਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕੇਸਾ ਉਭੋਸੁ ਪਸ੍ਸੇਸੁ ਕਣ੍ਣਚੂਲ਼ਿਕਾਹਿ ਪੁਰਤੋ ਨਲਾਟਨ੍ਤੇਨ, ਪਚ੍ਛਤੋ ਚ ਗਲਵਾਟਕੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਸੀਸਕਟਾਹਵੇਠਨਚਮ੍ਮੇ ਵੀਹਗ੍ਗਮਤ੍ਤੰ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ ਅਨੇਕਸਤਸਹਸ੍ਸਸਙ੍ਖਾ।

ਲੋਮਾ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕੇਸਾਦੀਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋਕਾਸੰ ਹਤ੍ਥਤਲਪਾਦਤਲਾਨਿ ਚ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਰੀਰਚਮ੍ਮੇ ਨਵਨਵੁਤਿਯਾ ਲੋਮਕੂਪਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਲਿਕ੍ਖਾਮਤ੍ਤੰ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ।

ਨਖਾ ਅਙ੍ਗੁਲ਼ੀਨੰ ਅਗ੍ਗਪਿਟ੍ਠੇਸੁ ਠਿਤਾ ਵੀਸਤਿ।

ਦਨ੍ਤਾ ਦ੍ਵੀਸੁ ਹਣੁਕਟ੍ਠਿਕੇਸੁ ਠਿਤਾ ਯੇਭੁਯਜੇਨ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸ।

ਤਚੋ ਸਕਲਸਰੀਰੰ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਪਾਕਟਕਿਲੋਮਕਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਛਵਿਯਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਠਿਤੰ ਚਮ੍ਮੰ।

ਮੰਸੰ ਸਾਧਿਕਾਨਿ ਤੀਣਿ ਅਟ੍ਠਿਸਤਾਨਿ ਅਨੁਲਿਮ੍ਪਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਨਿ ਨਵਮੰਸਪੇਸਿਸਤਾਨਿ।

ਨ੍ਹਾਰੂ ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਅਟ੍ਠੀਨਿ ਆਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਨਿ ਨਵ ਨ੍ਹਾਰੁਸਤਾਨਿ।

ਅਟ੍ਠੀ ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਟ੍ਠੀਨੰ ਉਪਰਿ ਠਿਤਾਨਿ ਸਾਧਿਕਾਨਿ ਤੀਣਿ ਅਟ੍ਠਿਸਤਾਨਿ।

ਅਟ੍ਠਿਮਿਞ੍ਜਾ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਅਟ੍ਠੀਨੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਠਿਤਾ ਮਿਞ੍ਜਾ।

ਵਕ੍ਕੰ ਗਲਵਾਟਕਾ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨ ਏਕਮੂਲੇਨ ਥੋਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਨੇਨ ਥੂਲਨ੍ਹਾਰੁਨਾ ਵਿਨਿਬਦ੍ਧਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਹਦਯਮੰਸੰ ਪਰਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ ਦ੍ਵੇ ਮੰਸਪਿਣ੍ਡਿਕਾ।

ਹਦਯੰ ਸਰੀਰਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਥਨਾਨੰ ਮਜ੍ਝੇ ਠਿਤੰ ਅਨ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੰ ਅਡ੍ਢਪਸਤਮਤ੍ਤੁਲੋਹਿਤਪੁਣ੍ਣੰ ਪੁਨ੍ਨਾਗਟ੍ਠਿਪਤਿਟ੍ਠਾਨਮਤ੍ਤਾਵਾਟਕੰ ਹਦਯਮੰਸੰ।

ਯਕਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਥਨਾਨੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਦਕ੍ਖਿਣਪਸ੍ਸੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਠਿਤੰ ਯਮਕਮੰਸਪਟਲੰ।

ਕਿਲੋਮਕੰ ਹਦਯਵਕ੍ਕਾਨਿ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਕਿਲੋਮਕਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਚਮ੍ਮਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਮੰਸੰ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਕਿਲੋਮਕਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚਾਤਿ ਦੁਵਿਧੰ ਪਰਿਯੋਨਹਨਮੰਸੰ।

ਪਿਹਕੰ ਹਦਯਸ੍ਸ ਵਾਮਪਸ੍ਸੇ ਉਦਰਪਟਲਸ੍ਸ ਮਤ੍ਥਕਪਸ੍ਸੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਠਿਤੰ ਉਦਰਜਿਵ੍ਹਾਮੰਸੰ।

ਪਪ੍ਫਾਸੰ ਸਰੀਰਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਥਨਾਨੰ ਅਨ੍ਤਰੇ ਹਦਯਯਕਨਾਨੰ ਉਪਰਿ ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਓਲਮ੍ਬਨ੍ਤੰ ਠਿਤੰ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਮੰਸਖਣ੍ਡਪ੍ਪਭੇਦੰ ਪਪ੍ਫਾਸਮੰਸੰ।

ਅਨ੍ਤੰ ਉਪਰਿ ਗਲਵਾਟਕੇ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਰੀਸਮਗ੍ਗੇ ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਗਲਵਾਟਕਕਰੀਸਮਗ੍ਗਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਸਰੀਰਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਠਿਤਾ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਹਤ੍ਥਾ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਹਤ੍ਥਾ ਏਕਵੀਸਤਿਯਾ ਠਾਨੇਸੁ ਓਭਗ੍ਗਾ ਅਨ੍ਤਵਟ੍ਟਿ।

ਅਨ੍ਤਗੁਣੰ ਅਨ੍ਤਭੋਗੇ ਏਕਤੋ ਅਗਲਨ੍ਤੇ ਆਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਏਕਵੀਸਤਿਯਾ ਅਨ੍ਤਭੋਗਾਨੰ ਅਨ੍ਤਰਾ ਠਿਤੰ ਬਨ੍ਧਨੰ।

ਉਦਰਿਯੰ ਦਨ੍ਤਮੁਸਲਸਞ੍ਚੁਣ੍ਣਿਤੰ ਜਿਵ੍ਹਾਹਤ੍ਥਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤੰ ਖੇਲ਼ਲਾਲਾਪਲਿਬੁਦ੍ਧੰ ਤੰਖਣਵਿਗਤਵਣ੍ਣਗਨ੍ਧਰਸਾਦਿਸਮ੍ਪਦੰ ਤਨ੍ਤਵਾਯਖਲਿਸੁਵਾਨਵਮਥੁਸਦਿਸੰ ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਵਾਤਪਲਿਵੇਠਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦਰਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪਵੇਗਕੁਥਿਤੰ ਕਿਮਿਕੁਲਾਕੁਲੰ ਉਪਰੂਪਰਿ ਫੇਣਬੁਬ੍ਬੁਲ਼ਕਾਨਿ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੰ ਪਰਮਕਸਮ੍ਬੁਕਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਜੇਗੁਚ੍ਛਭਾਵੰ ਆਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਆਮਾਸਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਉਪਰਿਨਾਭਿਅਨ੍ਤਪਟਲੇ ਠਿਤੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਕੰ ਅਸਿਤਪੀਤਖਾਯਿਤਸਾਯਿਤੰ।

ਕਰੀਸੰ ਪਕ੍ਕਾਸਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨਾਭਿਪਿਟ੍ਠਿਕਣ੍ਟਕਮੂਲਾਨੰ ਅਨ੍ਤਰੇ ਉਬ੍ਬੇਧੇਨ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਲਮਤ੍ਤੇ ਅਨ੍ਤਾਵਸਾਨੇ ਠਿਤੰ ਵਚ੍ਚੰ।

ਪਿਤ੍ਤੰ ਹਦਯਮੰਸਪਪ੍ਫਾਸਾਨੰ ਅਨ੍ਤਰੇ ਯਕਨਮੰਸੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਠਿਤੰ ਮਹਾਕੋਸਾਤਕੀਕੋਸਕਸਦਿਸੇ ਪਿਤ੍ਤਕੋਸਕੇ ਠਿਤੰ ਬਦ੍ਧਪਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ, ਕੇਸਲੋਮਨਖਦਨ੍ਤਾਨੰ ਮੰਸਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚੇਵ ਥਦ੍ਧਸੁਕ੍ਖਚਮ੍ਮਞ੍ਚ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸੰ ਸਰੀਰੰ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਅਬਦ੍ਧਪਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚਾਤਿ ਦੁਵਿਧੰ ਪਿਤ੍ਤੰ।

ਸੇਮ੍ਹੰ ਉਦਰਪਟਲੇ ਠਿਤੰ ਏਕਪਤ੍ਥਪੂਰਪ੍ਪਮਾਣੰ ਸੇਮ੍ਹੰ।

ਪੁਬ੍ਬੋ ਖਾਣੁਕਣ੍ਟਕਪਹਰਣਗ੍ਗਿਜਾਲਾਦੀਹਿ ਅਭਿਹਤੇ ਵਾ ਸਰੀਰਪ੍ਪਦੇਸੇ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਵਸੇਨ ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਗਣ੍ਡਪੀਲ਼ਕਾਦੀਸੁ ਪਰਿਪਕ੍ਕਲੋਹਿਤਪਰਿਣਾਮੋ। **ਲੋਹਿਤੰ** ਯਕਨਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾਭਾਗੰ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਹਦਯਵਕ੍ਕਪਪ੍ਫਾਸਾਨੰ ਉਪਰਿ ਥੋਕੰ ਥੋਕੰ ਪਗ੍ਘਰਨ੍ਤੰ ਵਕ੍ਕਹਦਯਯਕਨਪਪ੍ਫਾਸੇ ਤੇਮਯਮਾਨੰ ਠਿਤੰ ਏਕਪਤ੍ਥਪੂਰਮਤ੍ਤੰ ਸਨ੍ਨਿਚਿਤਲੋਹਿਤਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ, ਕੇਸਲੋਮਨਖਦਨ੍ਤਾਨੰ ਮੰਸਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚੇਵ ਥਦ੍ਧਸੁਕ੍ਖਚਮ੍ਮਞ੍ਚ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਧਮਨਿਜਾਲਾਨੁਸਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਉਪਾਦਿਣ੍ਣਸਰੀਰੰ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਸੰਸਰਣਲੋਹਿਤਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚਾਤਿ ਦੁਵਿਧੰ ਲੋਹਿਤੰ।

ਸੇਦੋ ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪਉਤੁਵਿਕਾਰਾਦੀਹਿ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤੇ ਸਰੀਰੇ ਸਬ੍ਬਕੇਸਲੋਮਕੂਪਵਿਵਰੇਹਿ ਪਗ੍ਘਰਣਕਆਪੋਧਾਤੁ।

ਮੇਦੋ ਥੂਲਸ੍ਸ ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਚਮ੍ਮਮੰਸਨ੍ਤਰੇ ਕਿਸਸ੍ਸ ਜਙ੍ਘਮੰਸਾਦੀਨਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਠਿਤੋ ਥਿਨਸਿਨੇਹੋ।

ਅਸ੍ਸੁ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਸਭਾਗਾਹਾਰਉਤੂਹਿ ਸਮੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕੇ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ ਵਾ ਪਗ੍ਘਰਨ੍ਤੀ ਵਾ ਆਪੋਧਾਤੁ।

ਵਸਾ ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪਉਤੁਵਿਸਭਾਗੇਹਿ ਉਸ੍ਮਾਜਾਤੇਸੁ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਤ੍ਥਤਲਹਤ੍ਥਪਿਟ੍ਠਿਪਾਦਤਲਪਾਦਪਿਟ੍ਠਿਨਾਸਾਪੁਟਨਲਾਟਅੰਸਕੂਟੇਸੁ ਠਿਤੋ ਵਿਲੀਨਸਿਨੇਹੋ।

ਖੇਲ਼ੋ ਤਥਾਰੂਪੰ ਆਹਾਰੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਸਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਮੁਖੇ ਵਾ ਠਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਹਦਯੰ ਵਾ ਆਕਿਲਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿਦੇਵ ਵਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਉਭੋਹਿ ਕਪੋਲਪਸ੍ਸੇਹਿ ਓਰੁਯ੍ਹ ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨਾ ਫੇਣਮਿਸ੍ਸਾ ਆਪੋਧਾਤੁ।

ਸਿਙ੍ਘਾਣਿਕਾ ਵਿਸਭਾਗਾਹਾਰਉਤੁਵਸੇਨ ਸਞ੍ਜਾਤਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਸ੍ਸ ਵਾ ਰੋਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਸੀਸੇ ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗਤੋ ਗਲਿਤ੍ਵਾ ਤਾਲੁਮਤ੍ਥਕਵਿਵਰੇਨ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਨਾਸਾਪੁਟੇ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੰ ਵਾ ਪਗ੍ਘਰਨ੍ਤੰ ਵਾ ਪੂਤਿ ਅਸੁਚਿ ਪਿਚ੍ਛਿਲੰ।

ਲਸਿਕਾ ਅਟ੍ਠਿਸਨ੍ਧੀਨੰ ਅਬ੍ਭਞ੍ਜਨਕਿਚ੍ਚੰ ਸਾਧਯਮਾਨੰ ਅਸੀਤਿਸਤਸਨ੍ਧੀਨੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਠਿਤੰ ਪਿਚ੍ਛਿਲਕੁਣਪੰ।

ਮੁਤ੍ਤੰ ਆਹਾਰਉਤੁਵਸੇਨ ਵਤ੍ਥਿਪੁਟਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਠਿਤਾ ਆਪੋਧਾਤੁ।

ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗੰ ਸੀਸਕਟਾਹਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਿਬ੍ਬਿਨਿਮਗ੍ਗੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਠਿਤੋ ਚਤੁਪਿਣ੍ਡਸਮੋਧਾਨੋ ਮਿਞ੍ਜਰਾਸਿ।

ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਆਯਤਨਤੋ, ਆਯਾਨੰ ਤਨਨਤੋ, ਆਯਤਸ੍ਸ ਚ ਨਯਨਤੋ ਆਯਤਨੰ। ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦੀਸੁ ਹਿ ਤੰਤੰਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸੇਨ ਸੇਨ ਅਨੁਭਵਨਾਦਿਨਾ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਆਯਤਨ੍ਤਿ ਉਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਘਟਨ੍ਤਿ, ਵਾਯਮਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤੇ ਚ ਪਨ ਆਯਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਤਾਨਿ ਤਨੋਨ੍ਤਿ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸੰਸਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤੰ ਅਤੀਵ ਆਯਤੰ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖੰ ਯਾਵ ਨ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਾਵ ਨਯਨ੍ਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਯਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਅਪਿਚ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਕਰਟ੍ਠੇਨ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸਟ੍ਠੇਨ ਕਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਚ ਆਯਤਨਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਲੋਕੇ ‘‘ਇਸ੍ਸਰਾਯਤਨਂ ਵਾਸੁਦੇਵਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਂ ‘‘ਆਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ‘‘ਸੁਵਣ੍ਣਾਯਤਨਂ ਰਜਤਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਕਰੋ। ਸਾਸਨੇ ਪਨ ‘‘ਮਨੋਰਮੇ ਆਯਤਨੇ, ਸੇਵਨ੍ਤਿ ਨਂ ਵਿਹਙ੍ਗਮਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੮) ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਂ। ‘‘ਦਕ੍ਖਿਣਾਪਥੋ ਗੁਨ੍ਨਂ ਆਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸੋ। ‘‘ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੨; ੫.੨੩) ਕਾਰਣਂ। ਚਕ੍ਖੁਆਦੀਸੁ ਚਾਪਿ ਤੇ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਵਸਨ੍ਤਿ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯਾਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਨੇਸਂ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਂ , ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਚ ਤੇ ਆਕਿਣ੍ਣਾ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਚ ਨੇਸਂ ਆਕਰੋ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਸਮੋਸਰਣਤੋ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਚ ਨੇਸਂ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਂਨਿਸ੍ਸਯਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਤਤ੍ਥੇਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਚ ਨੇਸਂ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸੋ, ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵੇ ਅਭਾਵਤੋ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਚ ਨੇਸਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੁ ਚ ਤਂ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ **ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ**। ਏਵਂ ਸੇਸਾਨਿਪਿ।

ਚਕ੍ਖੁਧਾਤਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾਤੁਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਵਿਦਹਤਿ, ਧੀਯਤੇ, ਵਿਧਾਨਂ ਵਿਧੀਯਤੇ, ਏਤਾਯ, ਏਤ੍ਥ ਵਾ ਧੀਯਤੀਤਿ **ਧਾਤੁ**। ਲੋਕਿਯਾ ਹਿ ਧਾਤੁਯੋ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਰਜਤਾਦਿਧਾਤੁਯੋ ਵਿਯ ਸੁਵਣ੍ਣਰਜਤਾਦਿਂ, ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਂ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਦਹਨ੍ਤਿ। ਭਾਰਹਾਰੇਹਿ ਚ ਭਾਰੋ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਧੀਯਨ੍ਤੇ, ਧਾਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਕ੍ਖਵਿਧਾਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਚੇਤਾ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਏਤਾਹਿ ਚ ਕਰਣਭੂਤਾਹਿ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਅਨੁਵਿਧੀਯਤਿ। ਤਥਾਵਿਹਿਤਞ੍ਚੇਤਂ ਏਤਾਸ੍ਵੇਵ ਧੀਯਤਿ, ਠਪੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਿਚ ਯਥਾ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਅਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਸਭਾਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਨ ਏਵਮੇਤਾ। ਏਤਾ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਧਾਤੁਯੋ। ਯਥਾ ਚ ਲੋਕੇ ਵਿਚਿਤ੍ਤਾ ਹਰਿਤਾਲਮਨੋਸਿਲਾਦਯੋ ਸੇਲਾਵਯਵਾ ਧਾਤੁਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਮੇਤਾਪਿ ਧਾਤੁਯੋ ਵਿਯਾਤਿ ਧਾਤੁਯੋ। ਵਿਚਿਤ੍ਤਾ ਹੇਤਾ ਞਾਣਨੇਯ੍ਯਾਵਯਵਾਤਿ। ਯਥਾ ਵਾ ਸਰੀਰਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਅਵਯਵਭੂਤੇਸੁ ਰਸਸੋਣਿਤਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਸਭਾਗਲਕ੍ਖਣਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਸੁ ਧਾਤੁਸਮਞ੍ਞਾ, ਏਵਮੇਵੇਤੇਸੁਪਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਅਵਯਵੇਸੁ ਧਾਤੁਸਮਞ੍ਞਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਸਭਾਗਲਕ੍ਖਣਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਹੇਤੇ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋਤਿ। ਅਪਿਚ **ਧਾਤੂ**ਤਿ ਨਿਜ੍ਜੀਵਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਭਗਵਾ ‘‘ਛਧਾਤੁਰੋ ਅਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਰਿਸੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੩-੩੪੪) ਜੀਵਸਞ੍ਞਾਸਮੂਹਨਨਤ੍ਥਂ ਧਾਤੁਦੇਸਨਂ ਅਕਾਸੀਤਿ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੁ ਚ ਤਂ ਧਾਤੁ ਚਾਤਿ **ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ**। ਏਵਂ ਸੇਸਾਪਿ। **ਮਨੋਧਾਤੂ**ਤਿ ਚ ਤਿਸ੍ਸੋ ਮਨੋਧਾਤੁਯੋ। **ਧਮ੍ਮਧਾਤੂ**ਤਿ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸੋਲ਼ਸ ਸੁਖੁਮਰੂਪਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ। **ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ**ਤਿ ਛਸਤ੍ਤਤਿ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ।

ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਬਾਵੀਸਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਬਾਵੀਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਚਕ੍ਖੁਮੇਵ ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਸੋਤਮੇਵ ਸਵਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਸੋਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਘਾਨਮੇਵ ਘਾਯਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਘਾਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਜਿਵ੍ਹਾ ਏਵ ਸਾਯਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਜਿਵ੍ਹਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਕਾਯੋ ਏਵ ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਮਨਤੇ ਇਤਿ ਮਨੋ, ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ ਪਨਾਹੁ – ਨਾਲ਼ਿਯਾ ਮਿਨਮਾਨੋ ਵਿਯ ਮਹਾਤੁਲਾਯ ਧਾਰਯਮਾਨੋ ਵਿਯ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਮਨਤਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਮਨੋ, ਤਦੇਵ ਮਨਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਜੀਵਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਤਂਸਹਜਾਤਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਜੀਵਿਤਂ, ਤਦੇਵ ਅਨੁਪਾਲਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਤਂ ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸਹਜਂ ਸਹਜਰੂਪਾਨੁਪਾਲਨਂ ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਹਜਂ ਸਹਜਅਰੂਪਾਨੁਪਾਲਨਂ ਅਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ।

ਥੀਯਤਿ ਸਙ੍ਘਾਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਗਬ੍ਭੋਤਿ ਇਤ੍ਥੀ, ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਨਿਯਮਤੋ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਪੁਂ-ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਪੁਂ ਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਰਯੇ ਰਿਸੀਯਤਿ ਹਿਂਸੀਯਤੀਤਿ ਪੁਰਿਸੋ, ਪੁਰਿਸਲਿਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਨਿਯਮਤੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਦ੍ਵੀਸੁਪੇਤੇਸੁ ਏਕੇਕਂ ਸਭਾਵਕਸ੍ਸ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸਹਜਂ ਹੋਤਿ।

ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਸੁਖਂ, ਕਾਯਿਕਸਾਤਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੁਖਮੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਕਾਯਿਕਅਸਾਤਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਯੋਗਤੋ ਸੋਭਨਂ ਮਨੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਮਨੋ, ਸੁਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਚੇਤਸਿਕਸਾਤਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਮੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਦੋਮਨਸ੍ਸਯੋਗਤੋ ਦੁਟ੍ਠੁ ਮਨੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ, ਹੀਨਵੇਦਨਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਮਨੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਦੁਮ੍ਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਚੇਤਸਿਕਅਸਾਤਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਮੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਕਾਰਪਵਤ੍ਤਿਂ ਉਪੇਕ੍ਖਤਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਸਣ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ, ਸਯਂ ਵਾ ਸਦ੍ਦਹਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਏਸਾਤਿ ਸਦ੍ਧਾ, ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸ੍ਸ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਅਧਿਪਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਦ੍ਧਾਯੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਵੀਰਭਾਵੋ ਵੀਰਿਯਂ, ਵੀਰਾਨਂ ਵਾ ਕਮ੍ਮਂ, ਵਿਧਿਨਾ ਵਾ ਨਯੇਨ ਈਰਯਿਤਬ੍ਬਂ ਪਵਤ੍ਤਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੀਰਿਯਂ, ਕੋਸਜ੍ਜਸ੍ਸ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਅਧਿਪਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਮੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਸਰਨ੍ਤਿ ਤਾਯ, ਸਯਂ ਵਾ ਸਰਤਿ, ਸਰਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਏਸਾਤਿ ਸਤਿ, ਮੁਟ੍ਠਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਅਧਿਪਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਾ ਆਧਿਯਤਿ ਠਪੇਤੀਤਿ ਸਮਾਧਿ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਅਧਿਪਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਅਧਿਪਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**।

ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰਵਟ੍ਟੇ ਅਨਞ੍ਞਾਤਂ ਅਮਤਂ ਪਦਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਮੇਵ ਵਾ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ **ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ।

ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਞਾਤਂ ਮਰਿਯਾਦਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂਯੇਵ ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਞਾਤਾਨਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਾਨਮੇਵ ਜਾਨਨਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ ਆਜਾਨਨਕਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਾਦੀਸੁ ਛਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ।

ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚੇਸੁ ਨਿਟ੍ਠਿਤਞਾਣਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ **ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ,** ਅਞ੍ਞਾਤਾਵੀਨਂ ਵਾ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ

ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਸਾਧਨੇਨ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਸਬ੍ਬਾਨਿਪੇਤਾਨਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦਦੇਸਿਤਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦਦਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦਸਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦਜੁਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਪਰਮਿਸ੍ਸਰਿਯਭਾਵਤੋ ਇਨ੍ਦੋ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਕਸ੍ਸਚਿ ਇਸ੍ਸਰਿਯਾਭਾਵਤੋ। ਤੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਜਨਿਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਉਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਨ੍ਤਿ , ਤੇਨ ਚ ਸਿਟ੍ਠਾਨੀਤਿ ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦਸਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਪਨੇਤਾਨਿ ਭਗਵਤਾ ਮੁਨਿਨ੍ਦੇਨ ਯਥਾਭੂਤਤੋ ਪਕਾਸਿਤਾਨਿ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨਿ ਚਾਤਿ ਇਨ੍ਦਦੇਸਿਤਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦਦਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਭਗਵਤਾ ਮੁਨਿਨ੍ਦੇਨ ਕਾਨਿਚਿ ਗੋਚਰਾਸੇਵਨਾਯ, ਕਾਨਿਚਿ ਭਾਵਨਾਸੇਵਨਾਯ ਸੇਵਿਤਾਨੀਤਿ ਇਨ੍ਦਜੁਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਅਪਿ ਚ ਆਧਿਪਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠੇਨਪਿ ਏਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪਵਤ੍ਤਿਯਞ੍ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਸਿਦ੍ਧਮਾਧਿਪਚ੍ਚਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਿਕ੍ਖੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਮਨ੍ਦੇ ਚ ਮਨ੍ਦਤ੍ਤਾਤਿ।

ਕਾਮਧਾਤੁਆਦੀਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਭਵਪ੍ਪਭੇਦਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਕਾਮਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਕਾਮੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁ **ਕਾਮਧਾਤੁ,** ਕਾਮਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਾ ਧਾਤੁ ਕਾਮਧਾਤੁ।

ਕਾਮਂ ਪਹਾਯ ਰੂਪੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁ **ਰੂਪਧਾਤੁ,** ਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਾ ਧਾਤੁ ਰੂਪਧਾਤੁ।

ਕਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਪਹਾਯ ਅਰੂਪੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁ **ਅਰੂਪਧਾਤੁ,** ਅਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਾ ਧਾਤੁ ਅਰੂਪਧਾਤੁ।

ਤਾ ਏਵ ਧਾਤੁਯੋ ਪੁਨ ਭਵਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਭਵਤੀਤਿ ਹਿ ਭਵੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਞ੍ਞਾਯ ਯੁਤ੍ਤੋ ਭਵੋ **ਸਞ੍ਞਾਭਵੋ,** ਸਞ੍ਞਾਸਹਗਤੋ ਵਾ ਭਵੋ ਸਞ੍ਞਾਭਵੋ, ਸਞ੍ਞਾ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਭਵੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਞ੍ਞਾਭਵੋ। ਸੋ ਕਾਮਭਵੋ ਚ ਅਸਞ੍ਞਾਭਵਮੁਤ੍ਤੋ ਰੂਪਭਵੋ ਚ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਭਵਮੁਤ੍ਤੋ ਅਰੂਪਭਵੋ ਚ ਹੋਤਿ।

ਨ ਸਞ੍ਞਾਭਵੋ **ਅਸਞ੍ਞਾਭਵੋ,** ਸੋ ਰੂਪਭਵੇਕਦੇਸੋ।

ਓਲਾਰਿਕਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾ, ਸੁਖੁਮਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਨਾਸਞ੍ਞਾਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾ, ਤਾਯ ਯੁਤ੍ਤੋ ਭਵੋ **ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਭਵੋ।** ਅਥ ਵਾ ਓਲਾਰਿਕਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਭਾਵਾ, ਸੁਖੁਮਾਯ ਚ ਭਾਵਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਭਵੋ, ਸੋ ਅਰੂਪਭਵੇਕਦੇਸੋ।

ਏਕੇਨ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਭਵੋ ਏਕੇਨ ਵੋਕਾਰੋ ਅਸ੍ਸ ਭਵਸ੍ਸਾਤਿ **ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੋ,** ਸੋ ਅਸਞ੍ਞਭਵੋਵ।

ਚਤੂਹਿ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਭਵੋ ਚਤੂਹਿ ਵੋਕਾਰੋ ਅਸ੍ਸ ਭਵਸ੍ਸਾਤਿ **ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੋ** , ਸੋ ਅਰੂਪਭਵੋ ਏਵ।

ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਭਵੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਵੋਕਾਰੋ ਅਸ੍ਸ ਭਵਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੋ,** ਸੋ ਕਾਮਭਵੋ ਚ ਰੂਪਭਵੇਕਦੇਸੋ ਚ ਹੋਤਿ।

੬. ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਝਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਮਤ੍ਤਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ **ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ**। ਪੀਤਿਸੁਖਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ **ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ**। ਸੁਖਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ **ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ**। ਉਪੇਕ੍ਖਾਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ **ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ**।

ਮੇਦਤਿ ਮੇਜ੍ਜਤੀਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਸਿਨਿਯ੍ਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਿਤ੍ਤੇ ਵਾ ਭਵਾ, ਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਏਸਾ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਚੇਤਸੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ **ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ**।

ਕਰੁਣਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ।

ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਤਾਯ ਤੰਸਮਙ੍ਗਿਨੋ, ਸਯਂ ਵਾ ਮੋਦਤਿ, ਮੋਦਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ **ਮੁਦਿਤਾ**। ''ਅਵੇਰਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿਆਦਿਬ੍ਯਾਪਾਰਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਉਪੇਕ੍ਖਾ**। ਮੇਤ੍ਤਾਦਯੋ ਤਯੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾ ਪਠਮਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਝਾਨੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾ। ਉਪੇਕ੍ਖਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੋ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ।

ਫਰਣਵਸੇਨ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਤਿ ਅਨਨ੍ਤੋ। ਆਕਾਸੋ ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸਾਨਨ੍ਤੋ, ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੋ । ਆਕਾਸਾਨਨ੍ਤੋਯੇਵ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਂ, ਤਂ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਮਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ''ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਯਤਨਮਿਵਾ''ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ। ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਮੇਵ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ **ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ**। ਫਰਣਵਸੇਨ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਤਿ ਅਨਨ੍ਤਂ, ਤਂ ਆਕਾਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਅਨਨ੍ਤਮੇਵ ਆਨਞ੍ਚਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਆਨਞ੍ਚਂ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਞ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਰੁਲ੍ਹਿਸਦ੍ਦੋ। ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਮਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ''ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਯਤਨਮਿਵਾ''ਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਕਿਞ੍ਚਨਨ੍ਤਿ ਅਕਿਞ੍ਚਨਂ, ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਭਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਸ੍ਸ ਅਵਸਿਟ੍ਠਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਕਿਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਂ। ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਵਿਞ੍ਞਾਣਾਭਾਵਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਤਂ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਮਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ''ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਯਤਨਮਿਵਾ''ਤਿ **ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ**। ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਭਾਵਤੋ, ਸੁਖੁਮਾਯ ਚ ਭਾਵਤੋ ਨੇਵਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾ ਨਾਸਞ੍ਞਾਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਂ। ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਤਂ ਮਨਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾਯਤਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ **ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ**। ਅਥ ਵਾ ਯਾਯਮੇਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾ ਸਾ ਪਟੁਸਞ੍ਞਾਕਿਚ੍ਚਂ ਕਾਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਸੇਸਸੁਖੁਮਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਨਾਸਞ੍ਞਾਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾ, ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾ ਚ ਸਾ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ। ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਨ ਕੇਵਲਂ ਏਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾ ਏਦਿਸੀ, ਅਥ ਖੋ ਵੇਦਨਾਪਿ ਨੇਵਵੇਦਨਾ ਨਾਵੇਦਨਾ। ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨੇਵਚਿਤ੍ਤਂ ਨਾਚਿਤ੍ਤਂ। ਫਸ੍ਸੋਪਿ ਨੇਵਫਸ੍ਸੋ ਨਾਫਸ੍ਸੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਸਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਪਨਾਯਂ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾਤਿ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਪੂਰੇਤੁਂ ਅਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿ ਅਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨਾਮ, ਅਲਦ੍ਧਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਅਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**। ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਤੋ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿ ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨਾਮ, ਤਂ ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਰਾਸਟ੍ਠਂ, ਆਯਤਨਾਨਂ ਆਯਤਨਟ੍ਠਂ, ਧਾਤੂਨਂ ਸੁਞ੍ਞਟ੍ਠਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਪਤਿਯਟ੍ਠਂ, ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਤਥਟ੍ਠਂ ਅਵਿਦਿਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪੀਲ਼ਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਤ੍ਥਂ ਅਵਿਦਿਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਅਨ੍ਤਵਿਰਹਿਤੇ ਸਂਸਾਰੇ ਸਬ੍ਬਯੋਨਿਗਤਿਭਵਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇਸੁ ਸਤ੍ਤੇ ਜਵਾਪੇਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਦੀਸੁ ਜਵਤਿ, ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਨ ਜਵਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਅਪਿ ਚ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਛਾਦਨਤੋਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਸਙ੍ਖਤਮਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**। ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ**। ਨਮਤੀਤਿ **ਨਾਮਂ,** ਨਾਮਯਤੀਤਿ ਵਾ ਨਾਮਂ। ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ **ਰੂਪਂ**। ਆਯੇ ਤਨੋਤਿ , ਆਯਤਞ੍ਚ ਨਯਤੀਤਿ **ਆਯਤਨਂ**। ਫੁਸਤੀਤਿ **ਫਸ੍ਸੋ**। ਵੇਦਯਤੀਤਿ **ਵੇਦਨਾ**। ਪਰਿਤਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਤਣ੍ਹਾ**। ਉਪਾਦਿਯਤਿ ਭੁਸਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ **ਉਪਾਦਾਨਂ**। ਭਵਤਿ, ਭਾਵਯਤੀਤਿ ਵਾ **ਭਵੋ**। ਜਨਨਂ **ਜਾਤਿ**। ਜੀਰਣਂ **ਜਰਾ**। ਮਰਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਮਰਣਂ**।

੭. **ਦੁਕ੍ਖਾ**ਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਸਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਯੋਜਨਾਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਹਿ ਛਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ''ਚਕ੍ਖੁ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਪੇਯ੍ਯਾਲੇ ''ਚਕ੍ਖੁ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ ਸੋਤਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਜਾਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇਨ ਪਞ੍ਚਨਵੁਤਾਧਿਕੇਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਸਤੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਪਞ੍ਚਨਵੁਤਾਧਿਕਂ ਚਤੁਕ੍ਕਸਤਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਸਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਸੀਤਿਅਧਿਕਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਸਤਾਨਿ। ''ਜਰਾਮਰਣਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕੇ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ''ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਚ ਸਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਧਾਨਭੂਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਮੁਦਯੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਿਰੋਧੋਤਿ

ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਏਤ੍ਥ ਅਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨਿਰੋਧੋਤਿਆਦਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ । ਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਤਿ ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਏਵ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਫਲੇਪਿ ਮਗ੍ਗਵੋਹਾਰਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਮ੍ਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਪੁਨ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪਰਿਞ੍ਞਟ੍ਠਾਦਿਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ, ਪੁਨ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠਾਦਿਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਚ ਸਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਪਟਿਵੇਧੋ ਚਾਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੋ। ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੋਵ ਅਤ੍ਥੋ **ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੋ**।

੮. ਪੁਨ ਤਾਨੇਵ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਜਰਾਮਰਣਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਦ੍ਵਿਅਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਪਦਸਤਾਨਿ ਸਮੁਦਯਾਦੀਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਿਅਧਿਕਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਅਟ੍ਠਕਸਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ ਛ ਚ ਸਤਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਧਾਨਭੂਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਮੁਦਯੋ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋ **ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੋ**। ਛਨ੍ਦੋ ਏਵ ਰਾਗੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋ **ਛਨ੍ਦਰਾਗਨਿਰੋਧੋ**। ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਸੁਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੋ**। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਤਾ **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵੋ**। ਦੁਕ੍ਖੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਵਿਨਯੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ**। ''ਯਂ ਖੋ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਭੂਤਂ ਸਙ੍ਖਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਨਿਰੋਧੋ ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੪) ਵਚਨਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ। ''ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗਨਿਰੋਧੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਸਙ੍ਖਤਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਨਾਨਾਪਰਿਯਾਯਵਚਨੇਹਿ ਚਤੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਆਹਾਰਸਮੁਦਯਾ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਆਹਾਰਨਿਰੋਧਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ ਸਰਸਵਸੇਨ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੋ, ਅਥ ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੋ ਸਹ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗਨਿਰੋਧੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਤ੍ਤਾ ਨ ਸਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੋਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਹਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾਭਾਵਤੋਯੇਵ ਛਨ੍ਦਰਾਗਨਿਰੋਧੋਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਰੀਰੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗੇਨੇਵ ਸਰੀਰੇਕਦੇਸੇਸੁ ਕੇਸਾਦੀਸੁਪਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਕਤੋਵ ਹੋਤਿ, ਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੇਨੇਵ ਜਰਾਮਰਣੇਸੁਪਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਕਤੋਵ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਾਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਪੁਨ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਜਰਾਮਰਣਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਦ੍ਵਿਅਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਪਦਸਤਾਨਿ ਸਮੁਦਯਾਦੀਹਿ ਛਹਿ ਛਹਿ ਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਿਅਧਿਕਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸਤ੍ਤਕਸਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਨਯਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਸਤਾਨਿ ਚੁਦ੍ਦਸ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ।

੯. ਇਦਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਜਰਾਮਰਣਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਏਕਾਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਪਦਸਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਸੁਦ੍ਧਿਕਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਸਤਾਨਿ ਚੁਦ੍ਦਸ ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪਰਿਪੂਰਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਚ ਸਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚਾਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਨਨ੍ਦਿਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪਰਿਪੂਰਤ੍ਤਾ ਵਿਰਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਿਰਾਗੋ, ਵਿਰਾਗੋ ਚ ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚਾਤਿ **ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਰਾਗਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪਰਿਪੂਰਤ੍ਤਾ ਰਾਗਂ ਨਿਰੋਧੇਤੀਤਿ ਨਿਰੋਧੋ, ਨਿਰੋਧੋ ਚ ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚਾਤਿ **ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਸਮੁਦਯਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਛਨ੍ਨਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪਰਿਪੂਰਤ੍ਤਾ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚ ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚਾਤਿ **ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਾ ਆਦਾਨਪਟਿਪਕ੍ਖਾ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਸਤਿਪਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਤ੍ਤੇ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੭-੨੭੯; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੧) ਵਚਨਤੋ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਰਾਗਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵਾ ਨਿਰੋਧਵਨ੍ਤਾਨੀਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ ਤੇਹਿਪਿ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਯੋਜਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਜਰਾਮਰਣਮ੍ਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਦਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ,

ਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਜਰਾਮਰਣੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋ ਚ ਵਿਰਤ੍ਤੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਨਿਰੋਧਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਜਰਾਮਰਣਮ੍ਪਿ ਨਿਰੋਧਤੋ ਦਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਜਰਾਮਰਣਂ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਜਰਾਮਰਣੇਹਿ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਯੋਜਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੧੦. ਇਦਾਨਿ ਆਦੀਨਵਞਾਣਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਿ ਤੇਸਂ ਵੇਵਚਨਾਨਿ ਪਞ੍ਚਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ, ਸਨ੍ਤਿਪਦਞਾਣਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ, ਪੁਨ ਤਾਨੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦਾਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਿ ਪਦਾਨਿ ਯੁਗਲ਼ਕਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਤਿਂਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਏਵਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਨਯੇਵ ਸਟ੍ਠਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਾ ਇਧ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਥਾਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਯੋਗਾਵਚਰਸ੍ਸ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਸਣ੍ਠਾਨਾ ਵਿਯ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਆਯੂਹਨਾ**ਤਿ ਆਯਤਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਹੇਤੁਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਟ੍ਠੇਨ ਆਯੂਹਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਆਯਤਿਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਭਵਨ੍ਤਰਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਤੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਗਤੀ**ਤਿ ਯਾਯ ਗਤਿਯਾ ਸਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਗਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਂ। **ਉਪਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ''ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੨) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪਾਕਪਵਤ੍ਤਿ। **ਜਾਤੀ**ਤਿ ਜਨਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਯੇ ਯੇ ਖਨ੍ਧਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਪਠਮਂ ਪਾਤੁਭਾਵੋ। **ਜਰਾ**ਤਿ ਜੀਰਣਂ। ਸਾ ਦੁਵਿਧਾ ਠਿਤਞ੍ਞਥਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦਿਸਮ੍ਮਤੋ ਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪੁਰਾਣਭਾਵੋ ਚ। ਸਾ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਬ੍ਯਾਧੀ**ਤਿ ਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਪਚ੍ਚਯਸਮੁਟ੍ਠਿਤੋ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਵਾਤਸਨ੍ਨਿਪਾਤਉਤੁਵਿਪਰਿਣਾਮਵਿਸਮਪਰਿਹਾਰਉਪਕ੍ਕਮਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਵਿਧੋ ਆਬਾਧੋ। ਵਿਵਿਧਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਆਦਹਤਿ ਵਿਦਹਤੀਤਿ ਬ੍ਯਾਧਿ, ਬ੍ਯਾਧਯਤਿ ਤਾਪੇਤਿ, ਕਮ੍ਪਯਤੀਤਿ ਵਾ ਬ੍ਯਾਧਿ। **ਮਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਮਰਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਮਰਣਂ। ਤਂ ਦੁਵਿਧਂ ਵਯਲਕ੍ਖਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦੋ ਚ। ਤਂ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ।

ਸੋਕੋਤਿ ਸੋਚਨਂ। ਞਾਤਿਭੋਗਰੋਗਸੀਲਦਿਟ੍ਠਿਬ੍ਯਸਨੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪੋ। **ਪਰਿਦੇਵੋ**ਤਿ ਪਰਿਦੇਵਨਂ। ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿਯੇਵ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਚੀਪਲਾਪੋ। **ਉਪਾਯਾਸੋ**ਤਿ ਭੁਸੋ ਆਯਾਸੋ। ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿਯੇਵ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਭਾਵਿਤੋ ਦੋਸੋਯੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚੇਵ ਆਦੀਨਵਞਾਣਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸੇਸਾ ਤੇਸਂ ਵੇਵਚਨਵਸੇਨ। ''ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ, ''ਜਾਤੀ''ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਵੇਵਚਨਂ, ''ਗਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਂ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਜਰਾਦਯੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ। ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਵਚਨੇਹਿ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪੁਨ ਤਾਨੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦਾਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਿ ਸਟ੍ਠਿ ਪਦਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖਸੁਖਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਸਟ੍ਠਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ, ਭਯਖੇਮਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਸਟ੍ਠਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ, ਸਾਮਿਸਨਿਰਾਮਿਸਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਸਟ੍ਠਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਬ੍ਬਾਨਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਸਟ੍ਠਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਦੁਕ੍ਖਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ **ਸੁਖਂ**। ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਂ **ਭਯਂ**। ਭਯਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ **ਖੇਮਂ**। ਯਂ ਭਯਂ, ਤਂ ਵਟ੍ਟਾਮਿਸਲੋਕਾਮਿਸੇਹਿ ਅਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਸਾਮਿਸਂ**। ਸਾਮਿਸਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ **ਨਿਰਾਮਿਸਂ**। ਯਂ ਸਾਮਿਸਂ, ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਸਙ੍ਖਾਰਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ**। ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਹਿ ਆਦਿਤ੍ਤਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਨ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਾਕਾਰੇਨ ਭਯਾਕਾਰੇਨ ਸਾਮਿਸਾਕਾਰੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਕਾਰੇਨਾਤਿ ਏਵਂ ਤੇਨ ਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

੧੧. **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠਾ**ਦੀਨਿ ਏਕਤਿਂਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਆਦਿਤੋ ਪਭੁਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਗ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੇ ਇਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਾ, ਤੇਸਂ ਸਭਾਵੋ **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਵਾਰਭਾਵੇਨ **ਪਰਿਵਾਰਟ੍ਠੋ**। ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਵਸੇਨ **ਪਰਿਪੂਰਟ੍ਠੋ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਗ੍ਗਹਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **ਏਕਗ੍ਗਟ੍ਠੋ**।

ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੋ**। ਵੀਰਿਯਵਸੇਨ **ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ**। ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਉਦਕੇਨ ਨ੍ਹਾਨੀਯਚੁਣ੍ਣਾਨਂ ਵਿਯ ਅਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਤਾ **ਅਵਿਸਾਰਟ੍ਠੋ**। ਸਮਾਧਿਯੋਗੇਨ ਅਲੁਲਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਾਵਿਲਟ੍ਠੋ**। ਅਵਿਕਮ੍ਪਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਿਞ੍ਜਨਟ੍ਠੋ। ਏਕਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਯੋਗੇਨ ਚ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਭੁਸਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚ। **ਠਿਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠੋ। ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਆਲਮ੍ਬਨਭਾਵੇਨ **ਆਰਮ੍ਮਣਟ੍ਠੋ**। ਤਤ੍ਥੇਵ ਨਿਕਾਮਚਾਰਭਾਵੇਨ **ਗੋਚਰਟ੍ਠੋ**। ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਹਾਨਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ **ਪਹਾਨਟ੍ਠੋ**। ਕਿਲੇਸਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵਸੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੋ**। ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ **ਵੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**। ਨਿਮਿਤ੍ਤਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਨਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ **ਨਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੋ**। ਨਿਬ੍ਬੁਤਤ੍ਤਾ **ਸਨ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਅਤਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਮਤ੍ਤਾ ਚ **ਪਣੀਤਟ੍ਠੋ**। ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਆਸਵਾਨਂ ਅਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ **ਅਨਾਸਵਟ੍ਠੋ**। ਕਿਲੇਸਕਨ੍ਤਾਰਸਂਸਾਰਕਨ੍ਤਾਰਾਤਿਕ੍ਕਮਨੇਨ **ਤਰਣਟ੍ਠੋ**। ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾਭਾਵੇਨ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿਅਭਾਵੇਨ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਟ੍ਠੋ**। ਅਤ੍ਤਸਾਰਾਭਾਵੇਨ **ਸੁਞ੍ਞਤਟ੍ਠੋ**। ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਤਾਯ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਏਕਰਸਤਾਯ ਵਾ **ਏਕਰਸਟ੍ਠੋ**। ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ **ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੋ**। ਤੇਸਂਯੇਵ **ਯੁਗਨਦ੍ਧਟ੍ਠੋ**। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਨਿਗ੍ਗਮਨੇ **ਨਿਯਜਾਨਟ੍ਠੋ**। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਾਪਨੇਨ **ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ**। ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣੇਨ **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**। ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੇਨ **ਆਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੋ**ਤਿ।

੧੨. ਸਮਥਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੁ ਅਨੁ ਪਸ੍ਸਨਤੋ **ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**। ਯੁਗਨਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਏਕਰਸਭਾਵੇਨ **ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੋ। ਸਿਕ੍ਖਾ**ਦੀਨਿ ਨਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਸਿਕ੍ਖਾ** । ਤਸ੍ਸਾ ਸਮਾਦਾਤਬ੍ਬਤੋ **ਸਮਾਦਾਨਟ੍ਠੋ**। ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਗੋਚਰਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਚ **ਗੋਚਰਟ੍ਠੋ**। ਸਮਥਕਾਲੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਵਾ ਕੋਸਜ੍ਜਵਸੇਨ ਲੀਨਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਉਸ੍ਸਾਹਨਟ੍ਠੋ **ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ**। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਸੇਨ ਉਦ੍ਧਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮਾਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਸਨ੍ਨਿਸੀਦਾਪਨਟ੍ਠੋ **ਨਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ। ਉਭੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਭਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਨਂ, ਲੀਨੁਦ੍ਧਤਪਕ੍ਖਤੋ ਨਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਵੇ ਠਿਤਾਨਂ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਬਹੁਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਉਸ੍ਸਾਹਨਸਨ੍ਨਿਸੀਦਾਪਨੇਸੁ ਸਬਜਾਪਾਰਾਭਾਵੋ **ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਨਟ੍ਠੋ**। ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਭਾਵਨਾ **ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਟ੍ਠੋ**। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵਵਸੇਨ **ਉਤ੍ਤਰਿਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੋ**। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਿਦ੍ਧਚਤੁਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ **ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਟ੍ਠੋ**। ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧੇ **ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਕਟ੍ਠੋ**। ਸਾ ਹਿ ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲਂ ਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ।

ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੋ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪੇਚ੍ਚ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ। **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਭਾਵਪੇਕ੍ਖਨਟ੍ਠੋ। **ਸਦ੍ਧਾਬਲਾ**ਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਬਲਟ੍ਠਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਸਦ੍ਧਾਵ ਬਲਨ੍ਤਿ **ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ। ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇਨ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ। **ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਕਮ੍ਪੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ, ਕਮ੍ਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੋਸਜ੍ਜੇ**ਤਿ ਕੁਸੀਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੇਨ। **ਪਮਾਦੇ**ਤਿ ਸਤਿਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇ**ਤਿ ਅਵੂਪਸਮਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਾ**ਤਿ ਮੋਹੇਨ। **ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ**ਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਟ੍ਠਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਬੁਜ੍ਝਨਕਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗੋ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ। ਪਸਤ੍ਥੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਚ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਸਤਿਯੇਵ ਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ **ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ**। ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਚਿਨਾਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯੋ। ਪਞ੍ਞਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। **ਪਵਿਚਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਵਿਚਾਰਟ੍ਠੋ। ਪੀਨਯਤੀਤਿ **ਪੀਤਿ। ਫਰਣਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਵਿਸਰਣਟ੍ਠੋ। ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ** । **ਉਪਸਮਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਰਥਟ੍ਠੋ। ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਉਪੇਕ੍ਖਾ,** ਸਮਂ ਪੇਕ੍ਖਤਿ ਅਪਕ੍ਖਪਤਿਤਾਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਾ ਇਧ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਤਿਪਿ ਤਸ੍ਸਾ ਨਾਮਂ। ਸਮਵਾਹਿਤਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਟ੍ਠੋ**।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤਾਯ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥਾ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਸਾ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**। ਸਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤੇਨ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ

ਵਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ।** **ਅਭਿਰੋਪਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਾਰੋਪਨਟ੍ਠੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਨਿਰੋਪਨਟ੍ਠੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਤਿ , ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤਾਯ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥਾ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਵਾ ਵਾਚਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ**। ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਵਿਰਤਿਯਾ ਏਤੰ ਨਾਮੰ। **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਚੀਸੰਵਰਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ। ਸਮ੍ਮਾ ਕਰੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤੇਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥੰ ਸੁਨ੍ਦਰੰ ਵਾ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮੰ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਮੇਵ **ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ**। ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਵਿਰਤਿਯਾ ਏਤੰ ਨਾਮੰ। **ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤਿਵਿਧਕਾਯਸੰਵਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ। ਸਮ੍ਮਾ ਆਜੀਵਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤੇਨ ਆਜੀਵਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਵਾ ਆਜੀਵੋਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ**। ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਵਿਰਤਿਯਾ ਏਤੰ ਨਾਮੰ। **ਵੋਦਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠੋ। ਸਮ੍ਮਾ ਵਾਯਮਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤੇਨ ਵਾਯਮਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਵਾ ਵਾਯਾਮੋਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ**। ਸਮ੍ਮਾ ਸਰਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤਾਯ ਸਰਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥਾ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਵਾ ਸਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ**। ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਯਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਤੇਨ ਸਮਾਧਿਯਨ੍ਤਿ, ਪਸਤ੍ਥੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਵਾ ਸਮਾਧੀਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ**।

੧੩. **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ**ਦੀਨਿ ਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਰਾਸਿਕਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਪਟਿਪਾਟਿਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਕਰਣਵਸੇਨ ਅਧਿਪਤਿਅਤ੍ਥੋ। **ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਹਿ ਕਮ੍ਪੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋ। **ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਮ੍ਪਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਨਿਗ੍ਗਮਨਟ੍ਠੋ। **ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨੰ ਪਹਾਨਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦਯੋ ਹੇਤੂਤਿ ਵਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦਯੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਾਪਕਹੇਤੂਤਿ ਵਾ ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਓਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਸਤਿਯੇਵ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ**। ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨਸ੍ਸਾ ਅਸੁਭਦੁਕ੍ਖਾਨਿਚ੍ਚਾਨਤ੍ਤਾਕਾਰਗਹਣਵਸੇ ਸੁਭਸੁਖਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚਤੁਧਾ ਭੇਦੋ ਹੋਤਿ। ਏਤਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਾਯੇਵ ਸਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ।

ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇਸੁ ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਧਾਨੰ, ਸੋਭਨੰ ਪਧਾਨੰ **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ।** ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ, ਸੋਭਨੰ ਵਾ ਤੰ ਕਿਲੇਸਵਿਰੂਪਤ੍ਤਵਿਰਹਤੋ ਪਧਾਨਞ੍ਚ ਹਿਤਸੁਖਨਿਪ੍ਫਾਦਕਤ੍ਤੇਨ ਸੇਟ੍ਠਭਾਵਾਵਹਨਤੋ ਪਧਾਨਭਾਵਕਰਣਤੋ ਵਾ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ। ਵੀਰਿਯਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਞ੍ਚ ਅਕੁਸਲਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਹਾਨਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪਨਸ੍ਸ ਚਤੁਧਾ ਭੇਦੋ ਹੋਤਿ। ਏਤਾਨਿਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਮੇਵ ਵੀਰਿਯੰ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। **ਪਦਹਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਉਸ੍ਸਾਹਨਟ੍ਠੋ। ਪਧਾਨਟ੍ਠੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ।

ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਚਿਤ੍ਤਵੀਮੰਸਾਸੁ ਏਕੇਕੋ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਸਮਿਜ੍ਝਤਿ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਉਕ੍ਕੰਸਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਪਠਮੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ **ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ,** ਇਦ੍ਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਤਿਯੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋਤਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ। **ਪਾਦੋ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾ, ਅਧਿਗਮੂਪਾਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਉਪਰੂਪਰਿ ਵਿਸੇਸਸਙ੍ਖਾਤੰ ਇਦ੍ਧਿੰ ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਾਦੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਤੇ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਅਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਸਹੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। **ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਨਟ੍ਠੋ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ ਵਾ। **ਸਚ੍ਚਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੰ। **ਤਥਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਟ੍ਠੋ। ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਾਨਿ। **ਪਯੋਗਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਯੋਗਾਨੰ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਫਲਾਨੰ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਟ੍ਠੋ। ਮਗ੍ਗਪਯੋਗੋ ਹਿ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ। ਮਗ੍ਗਪਯੋਗਾਨੰ ਫਲੋਦਯੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਭਾਵੋ ਵਾ। **ਫਲਾਨੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਰਿਯਫਲਾਨੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣਟ੍ਠੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਲਾਭਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਵਾ। **ਵਿਤਕ੍ਕਾ**ਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਝਾਨਙ੍ਗਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਨੰ **ਵਿਤਕ੍ਕੋ,** ਊਹਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਵਿਚਰਣੰ **ਵਿਚਾਰੋ,** ਅਨੁਸਞ੍ਚਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਉਪਵਿਚਾਰਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨਟ੍ਠੋ। **ਅਭਿਸਨ੍ਦਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤੇਮਨਟ੍ਠੋ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਟ੍ਠੋ।

ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਪਕਿਣ੍ਣਕਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਭਵਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਞ੍ਞਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਨਮੇਨ੍ਤਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ **ਆਵਜ੍ਜਨਟ੍ਠੋ**। ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ **ਵਿਜਾਨਨਟ੍ਠੋ**। ਪਞ੍ਞਾਯ **ਪਜਾਨਨਟ੍ਠੋ**। ਸਞ੍ਞਾਯ **ਸਞ੍ਜਾਨਨਟ੍ਠੋ**। ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ **ਏਕੋਦਟ੍ਠੋ**। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਮਾਧਿ ਏਕੋ ਉਦੇਤੀਤਿ **ਏਕੋਦੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝਾਰੁਲ੍ਹਤ੍ਤਾ ਅਗ੍ਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਟ੍ਠੋਪਿ ਹਿ ਲੋਕੇ ਏਕੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵਿਰਹਿਤੋ ਵਾ ਏਕੋ ਅਸਹਾਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦੇਤੀਤਿਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਵਾ ਕੁਸਲਸਮਾਧਿ ਨੀਵਰਣਾਦੀਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਤੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝਾਰੁਲ੍ਹੋਤਿ ਅਗ੍ਗੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦੇਤੀਤਿ ਵਾ ਤੇਹਿ ਵਿਰਹਿਤੋਤਿ ਅਸਹਾਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦੇਤੀਤਿ ਵਾ ਏਕੋਦੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਞਾਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਸਭਾਵਜਾਨਨਟ੍ਠੋ। **ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤੀਰਣਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਣਟ੍ਠੋ। **ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਜਹਨਟ੍ਠੋ। ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਯ **ਭਾਵਨਾਯ ਏਕਰਸਟ੍ਠੋ। ਫਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਫੁਸਨਟ੍ਠੋ ਵਿਨ੍ਦਨਟ੍ਠੋ। ਪੀਲ਼ਾਭਾਰਵਹਨਾਦਿਨਾ **ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ**। ਸੁਞ੍ਞਾਦਿਨਾ **ਧਾਤੁਟ੍ਠੋ**। ਸਕਸਕਮਰਿਯਾਦਾਯਤਨਾਦਿਨਾ **ਆਯਤਨਟ੍ਠੋ**। ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਤਵਸੇਨ **ਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ**। ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇਨ **ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ**।

੧੪. **ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠਾ**ਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਜਵਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਜਵਨਵੀਥਿਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਚਿਨੋਤੀਤਿਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਯਂ ਵਿਪਾਕਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚਿਤਨ੍ਤਿਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਚਿਤ੍ਤਕਰਣਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਯਂ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ ਚਿਨੋਤੀਤਿਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਤਾਦਿਤੋ **ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਫਲੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਵਾ ਨਾਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਮਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਂ, ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਰਿਯਂ, ਸੋ **ਚਿਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਰਿਯਟ੍ਠੋ।** ਅਰਹਤੋ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਮਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਸਮਤ੍ਥਭਾਵੋ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਫਲੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਸਮਤ੍ਥਭਾਵੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ, ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਪਵਤ੍ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਵਟ੍ਟਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਚਿਤ੍ਤਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਿਵਟ੍ਟਨਟ੍ਠੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ ਹੇਤੂਨਂ ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਨਂ ਅਨੇਕੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਂ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਹਦਯਵਤ੍ਥੂਨਂ ਵਤ੍ਥੁਟ੍ਠੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭੂਮਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸਵਸੇਨ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਅਤ੍ਥੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਟ੍ਠੋ। ਪਰਿਚਿਤਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਸਞ੍ਚਰਣਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ **ਗੋਚਰਟ੍ਠੋ**। ਉਪਰਿ ਵੁਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਵਸੇਨ **ਚਰਿਯਟ੍ਠੋ**। ਅਥ ਵਾ ਪਯੋਗਸਮੁਦਾਚਾਰਟ੍ਠੋ ਚਰਿਯਟ੍ਠੋ। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਮਨਾਭਾਵੇਪਿ ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕਾਰਮ੍ਮਣਗਹਣਵਸੇਨ **ਗਤਟ੍ਠੋ। ਅਭਿਨੀਹਾਰਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਗਹਿਤਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਞ੍ਞਾਰਮ੍ਮਣਮਨਸਿਕਾਰਤ੍ਥਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਨੀਹਰਣਟ੍ਠੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਤੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ। ''ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਸ੍ਸਟਂ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੪, ੧੯੧ ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ) ਨਯੇਨ **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਟ੍ਠੋ**।

੧੫. **ਏਕਤ੍ਤਾ**ਦੀਨਿ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਏਕਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਏਕਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇਕਤ੍ਤੇ, ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ **ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਟ੍ਠੋ**। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ **ਪਸੀਦਨਟ੍ਠੋ**। ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ **ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਟ੍ਠੋ**। ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ **ਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੋ**। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਏਤਂ ਸਨ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ। ਯਾਨੀਕਤਟ੍ਠਾ**ਦਯੋ ਪਞ੍ਚ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਸੀਭਾਵਵਿਸੇਸਾ। **ਯਾਨੀਕਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਯਾਨਸਦਿਸਕਤਟ੍ਠੋ। **ਵਤ੍ਥੁਕਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਵਤ੍ਥੁ ਵਿਯ ਕਤਟ੍ਠੋ। **ਅਨੁਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠੋ। **ਪਰਿਚਿਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਚਿਤਟ੍ਠੋ। **ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮਾਰਦ੍ਧਟ੍ਠੋ , ਸੁਕਤਟ੍ਠੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਆਵਜ੍ਜਨਸਮਾਪਜ੍ਜਨਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵੁਟ੍ਠਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸਿਤਾਵਸੇਨ ਵਾ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਪਞ੍ਚ ਪਦਾਨਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਕਸਿਣਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਨਾਯ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ **ਪਰਿਗ੍ਗਹਪਰਿਵਾਰਪਰਿਪੂਰਟ੍ਠੋ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਹਿਤਤ੍ਤਾ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮੋਸਰਣੇਨ **ਸਮੋਧਾਨਟ੍ਠੋ।** ਤੇਸਂਯੇਵ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**। ਸਮਥਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਾ ਆਦਿਤੋ, ਆਦਰੇਨ ਵਾ ਸੇਵਨਵਸੇਨ **ਆਸੇਵਨਟ੍ਠੋ**। ਵਡ੍ਢਨਵਸੇਨ **ਭਾਵਨਟ੍ਠੋ** । ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਰਣਵਸੇਨ

ਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮਟ੍ਠੋ। ਬਹੁਲੀਕਤਸ੍ਸ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਵਸੇਨ **ਸੁਸਮੁਗ੍ਗਤਟ੍ਠੋ**। ਸੁਸਮੁਗ੍ਗਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਨੀਕੇਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ **ਸੁਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**।

ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ **ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ**। ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ **ਅਨੁਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ**। ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ **ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ**। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ **ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ**। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ ਵਾ ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ। ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ ਅਨੁਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ। ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ। ਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬੋਧਨਾਦਿਕਰਣੇਨ ਬੋਧਨਟ੍ਠਾਦਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਟ੍ਠਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨੰ ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ''ਬੋਧੋ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਤ੍ਤਾ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਨਾਮ। ਤੇਸੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਟ੍ਠਾਦਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਟ੍ਠਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ **ਜੋਤਨਟ੍ਠੋ**। ਕਮਤੋ ਚਤੁਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ **ਉਜ੍ਜੋਤਨਾਨੁਜ੍ਜੋਤਨਪਟਿਜ੍ਜੋਤਨਸਞ੍ਜੋਤਨਟ੍ਠੋ**। ਕਮਤੋ ਚਤੁਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਵਾ ਜੋਤਨਟ੍ਠਾਦਯੋ, ਫਲਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਸਞ੍ਜੋਤਨਟ੍ਠੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੧੬. **ਪਤਾਪਨਟ੍ਠਾ**ਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਪਤਾਪੇਤਿ ਪਭਾਸੇਤਿ ਵਿਰੋਚਾਪੇਤੀਤਿ ਪਤਾਪਨੋ, ਤਸ੍ਸ **ਪਤਾਪਨਟ੍ਠੋ**। ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤਿਪਭਸ੍ਸਰਭਾਵੇਨ ਸਯੰ **ਵਿਰੋਚਨਟ੍ਠੋ**। ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਵਿਸੋਸਨੇਨ **ਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੋ**। ਅਮਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ **ਅਮਲਟ੍ਠੋ**। ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮਲਾਭਾਵੇਨ **ਵਿਮਲਟ੍ਠੋ**। ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਮਲਾਭਾਵੇ **ਨਿਮ੍ਮਲਟ੍ਠੋ**। ਅਥ ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਮਲਟ੍ਠੋ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਾਨੰ ਵਿਮਲਟ੍ਠੋ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਮ੍ਮਲਟ੍ਠੋ। ਅਥ ਵਾ ਸਾਵਕਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਮਲਟ੍ਠੋ। ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਿਮਲਟ੍ਠੋ। ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਮ੍ਮਲਟ੍ਠੋ। ਕਿਲੇਸਵਿਸਮਾਭਾਵੇਨ **ਸਮਟ੍ਠੋ**। ''ਸਮ੍ਮਾ ਮਾਨਾਭਿਸਮਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩; ੫.੨੦੦) ਵਿਯ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਟ੍ਠੇਨ **ਸਮਯਟ੍ਠੋ**। ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਿਵੇਕੇਸੁ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕਤ੍ਤਾ **ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੋ,** ਵਿਨਾਭਾਵਟ੍ਠੋ। ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚਰਣਤੋ **ਵਿਵੇਕਚਰਿਯਟ੍ਠੋ**। ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਿਰਾਗੇਸੁ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਾਗਤ੍ਤਾ **ਵਿਰਾਗਟ੍ਠੋ,** ਵਿਰਜ੍ਜਨਟ੍ਠੋ। ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਰਾਗੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚਰਣਤੋ **ਵਿਰਾਗਚਰਿਯਟ੍ਠੋ**। ਪਞ੍ਚਸੁ ਨਿਰੋਧੇਸੁ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਨਿਰੋਧਤ੍ਤਾ **ਨਿਰੋਧਟ੍ਠੋ**। ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚਰਣਤੋ **ਨਿਰੋਧਚਰਿਯਟ੍ਠੋ**। ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸੱਗਤ੍ਤਾ **ਵੋਸੱਗਟ੍ਠੋ**। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸੱਗੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਤੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸੱਗੋ ਚ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਨ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸੱਗੋ, ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਤੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸੱਗੋ। ਨ ਸੋ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਵੋਸੱਗਭਾਵੇਨ ਚਰਣਤੋ **ਵੋਸੱਗਚਰਿਯਟ੍ਠੋ**। ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀਸੁ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੰ ਚਰਣਤੋ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਚਰਿਯਟ੍ਠੋ**।

ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਚਿਤ੍ਤਵੀਮੰਸਾਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ ਏਕੇਕਇਦ੍ਧਿਪਾਦਵਸੇਨ ਦਸ ਦਸ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤੁਰਿਦ੍ਧਿਪਾਦਵਸੇਨ **ਛਨ੍ਦਟ੍ਠਾ**ਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਟ੍ਠੋ **ਛਨ੍ਦਟ੍ਠੋ**। ਛਨ੍ਦੰ ਸੀਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਕਾਲੇ **ਮੂਲਟ੍ਠੋ**। ਸਹਜਾਤਾਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵੇਨ **ਪਾਦਟ੍ਠੋ**। ਪਦਟ੍ਠੋਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤ੍ਤਾ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੇਨ **ਪਧਾਨਟ੍ਠੋ**। ਪਯੋਗਕਾਲੇ **ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੋ**। ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ**। ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ **ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ**। ਸਤਿਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ **ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**। ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੋ**। ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**। ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ **ਵੀਰਿਯਟ੍ਠੋ**। ਵੀਰਿਯੰ ਸੀਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਕਾਲੇ ਮੂਲਟ੍ਠੋ। ਸਯੰ ਵੀਰਿਯਤ੍ਤਾ ਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ। ਚਿਨ੍ਤਨਟ੍ਠਾਦਿਕੋ **ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਚਿਤ੍ਤੰ ਸੀਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਕਾਲੇ ਮੂਲਟ੍ਠੋ। ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਨਟ੍ਠੋ **ਵੀਮੰਸਟ੍ਠੋ**। ਵੀਮੰਸੰ ਸੀਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਕਾਲੇ ਮੂਲਟ੍ਠੋ। ਸਯੰ ਵੀਮੰਸਤ੍ਤਾ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ।

੧੭. **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਤਥਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ **ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ**। ਦੁਕ੍ਖਾਯੂਹਨਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ**। ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਹਰਸੁਸੀਤਲਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਸਨ੍ਤਾਪਟ੍ਠੋ**।

ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠੋ**। ਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ **ਆਯੂਹਨਟ੍ਠੋ**। ਸਮੁਦਯਾਯੂਹਿਤਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਨਿਦਾਨਟ੍ਠੋ**। ਵਿਸਞ੍ਞੋਗਭੂਤਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਸਞ੍ਞੋਗਟ੍ਠੋ**। ਨਿਯ੍ਯਾਨਭੂਤਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੋ**। ਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ **ਨਿਸ੍ਸਰਣਟ੍ਠੋ**। ਅਵਿਵੇਕਭੂਤਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੋ**। ਸਙ੍ਖਤਭੂਤਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ**। ਵਿਸਭੂਤਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਅਮਤਟ੍ਠੋ**। ਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ **ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ**। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਹੇਤੁਭੂਤਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ**। ਸੁਦੁਦ੍ਦਸਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**। ਕਪਣਜਨਸਦਿਸਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਨ ਉਲ਼ਾਰਕੁਲਸਦਿਸੋ **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋ** ਪਾਤੁਭਵਤੀਤਿ। ਏਵੰ ਤੰਤੰਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਦਞ੍ਞਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਲਕ੍ਖਣਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਤਥਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਦ੍ਵਾਦਸਪਦਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਤਥਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਟ੍ਠੋ। **ਅਨਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤਟ੍ਠੋ। **ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਟ੍ਠੋ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ। **ਅਭਿਜਾਨਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਭਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ। **ਪਰਿਜਾਨਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ। **ਧਮ੍ਮਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਭਾਵਧਾਰਣਾਦਿਅਤ੍ਥੋ। **ਧਾਤੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਾਦਿਅਤ੍ਥੋ। **ਞਾਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਜਾਨਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋ। **ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ। **ਫਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਫੁਸਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ। **ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਮਾਗਨ੍ਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ, ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਲਭਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ ਵਾ। ਪਟਿਲਾਭੋਪਿ ਹਿ ''ਅਤ੍ਥਾਭਿਸਮਯਾ ਧੀਰੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੦) ਵਿਯ ਅਭਿਸਮਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੧੮. ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਅਲੋਭੋ। **ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਆਲੋਕਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਸਞ੍ਞਾ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਸਮਾਧਿ। **ਧਮ੍ਮਵਵਤ੍ਥਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਞਾਣੰ। **ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਞਾਣੰ। **ਪਾਮੋਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਤਿਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਪੀਤਿ। **ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾ**ਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਰੂਪਾਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਨ ਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਅਨਨ੍ਤਰੰ ਰੂਪਜ੍ਝਾਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ।

ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਨ ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਯੋਜਨੂਪਗਾ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਇਧ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਚੇ? ਤਾਸੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਵਸੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨੰ ਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਇਮਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਤਾ ਦ੍ਵੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਵਾ ਵਿਨਾ ਤਾਸੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਇਮਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਤਾ ਦ੍ਵੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਖਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਞਾਣਞ੍ਚ ਤੰਤੰਖਨ੍ਧਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਞਾਣਞ੍ਚ। **ਵਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਤਦਨ੍ਵਯੇਨੇਵ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਖਨ੍ਧਾਨੰ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਞਾਣੰ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਭਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਰੋਧੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਅਥ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਖਨ੍ਧਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਵਨ੍ਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦਸ੍ਸਨਞਾਣੰ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਵਿਪਰਿਣਾਮੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਪਜਹਨਵਸੇਨ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਾਭਾਵਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਸੁਖਪਤ੍ਥਨਾਪਜਹਨਵਸੇਨ ਪਣਿਧਿਅਭਾਵਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸਪਜਹਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਦਸ੍ਸਨਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਭਙ੍ਗੰ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਵ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਮਰਣੰ ਨ ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਸਭਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਪਵਤ੍ਤੰ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਞਾਣੰ।

ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸਬ੍ਬਭਵਾਦੀਸੁ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਞਾਣਂ। ''ਯਾ ਚ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਯਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵੇ ਞਾਣਂ ਯਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਤ੍ਥਾ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੨੭) ਵਚਨਤੋ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਇਧਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤਿ। ਆਦਿਤੋ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਨਿਧ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਮੁਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਯਕਰਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ। ''ਯਾ ਚ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ ਯਾ ਚ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਯਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਤ੍ਥਾ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੨੭) ਵਚਨਤੋ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਂ। ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੇਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਸ੍ਸ ਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪਟਿਪਾਟਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਮੇਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਯਂ –

> ''ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਪਞ੍ਚਹਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਟਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਠਮੇ ਝਾਨੇ ਪਞ੍ਚਹਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਟਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੮੨) –

ਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਾ ਉਤ੍ਤਰੁਤ੍ਤਰਿਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਨ –

> ''ਖਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਏਵਂ ਖਯਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਞਾਣਂ। ਵਿਪਰਿਣਾਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਰੂਪਸਤ੍ਤਕਅਰੂਪਸਤ੍ਤਕਾਦਿਵਸੇਨ ਤਂ ਤਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਜਰਾਯ ਚੇਵ ਮਰਣੇਨ ਚ ਦ੍ਵੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦਸ੍ਸਨਂ। ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਸਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੋ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੫੦) –

ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਤਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਦ੍ਧਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚੇਵ ਅਨੁਲੋਮਞ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਞ੍ਚ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਦ੍ਧਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਚਰਿਯਾਕਥਾਯਞ੍ਹਿ –

> ''ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਞਾਣਚਰਿਯਾ...ਪੇ॰... ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ। ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਞਾਣਚਰਿਯਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੧) –

ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਨ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਅਵਤ੍ਵਾਵ ''ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਞਾਣਚਰਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਦਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨੁਲੋਮਞਾਣਾਨਿ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਸਿਯੁਂ, ਤਦਾਵਜ੍ਜਨਸਮ੍ਭਵਾ ਤਦਤ੍ਥਾਯ ਚ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਵਦੇਯ੍ਯ, ਨ ਚ ਤਦਤ੍ਥਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਸ੍ਸ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਨਤ੍ਥਿ ਅਨੁਲੋਮਾਵਜ੍ਜਨਵੀਥਿਯਂਯੇਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਮੇਵ ''ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ''ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੧੮. ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਸੋਤਸ੍ਸ ਆਪਜ੍ਜਨਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਮਗ੍ਗੋ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ**। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਫਲਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ, ਸਮਾਪਜ੍ਜੀਯਤੀਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਮੇਵ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ**। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਸਕਿਂਯੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮੀ, ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ **ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ**। ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਫਲਂ **ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲਂ**। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨੇਵ ਕਾਮਭਵਂ ਨ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨਾਗਾਮੀ, ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ **ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ**।

ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਫਲਂ **ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ**। ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ, ਕਿਲੇਸਾਰੀਨਂ ਹਤਤ੍ਤਾ, ਸਂਸਾਰਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਰਾਨਂ ਹਤਤ੍ਤਾ, ਪਾਪਕਰਣੇ ਰਹਾਭਾਵਾ, ਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨਂ ਅਰਹਤ੍ਤਾ ਅਰਹਂ, ਅਰਹਤੋ ਭਾਵੋ ਅਰਹਤ੍ਤਂ। ਕਿਂ ਤਂ? ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ। ਅਰਹਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ **ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ**। ਅਰਹਤ੍ਤਮੇਵ ਫਲਂ **ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ**।

‘‘ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ‘‘ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾ’’ਤਿਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ‘‘ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ’’ਤਿਆਦੀਹਿ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਾਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਹਿ ਸਮਾਨਾਨਿ। ਕੇਵਲਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਤ੍ਥਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਇਧ ਅਤ੍ਥੇਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ। ‘‘ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੇਨ ਸਮਥੋ’’ਤਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ‘‘ਸਮਥਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੋ’’ਤਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਂ ਵਿਸੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸਂਵਰਟ੍ਠੇਨਾਤਿਆਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਸੀਲਾਦਿਬਲਪਰਿਯੋਸਾਨਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਾਦਿਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਸੀਲਂ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ। **ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਉਪਚਾਰਾ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਹੇਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਚਿਤ੍ਤਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਯਥਾਸਭਾਵਦਸ੍ਸਨਂ ਸਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ। **ਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਂ ਪੁਰਿਮਭਵਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੇ ਞਾਣਂ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਂ ਯਂ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਂ, ਤਤੋ ਤਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਟ੍ਠੇਨ ਖਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਕਰੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਂ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਪਯੋਗਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਭੂਤੇ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਅਰਿਯਫਲੇ ਞਾਣਂ।

੨੦. **ਛਨ੍ਦੋ ਮੂਲਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਨਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਛਨ੍ਦੋ ਮੂਲਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਛਨ੍ਦੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਮੂਲਤ੍ਤਾ ਮੂਲਟ੍ਠੇਨ। **ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਸਬ੍ਬਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ। **ਫਸ੍ਸੋ ਸਮੋਧਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਸੇਸੇਨ ਵੇਦਨਾ ਪਧਾਨਕਾਰਣਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਪਹੀਯਮਾਨਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਵੇਦਨਾਯ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾਯ ਪਹੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਵੇਦਨਾਯ ਫਸ੍ਸੋਵ ਪਧਾਨਕਾਰਣਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵੇਦਨਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਸੁ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੂਸੁ ਫਸ੍ਸੋ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਚ ਤਿਕਸਨ੍ਨਿਪਾਤਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਪਵੇਦਿਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਤਿਕਸਨ੍ਨਿਪਾਤਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਮੋਧਾਨਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਞਾਣਫਸ੍ਸੋ ਫਸ੍ਸੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵੇਦਨਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਾਪਯਮਾਨਾ ਤਤ੍ਥ ਸਮੋਸਰਤਿ ਪਵਿਸਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਮੇਵ ਵਾ ਪਵਿਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਨਿ ਵੇਦਨਾਸੁ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਿ, ਵੇਦਨਾਸੁ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾਸੁ ਸਬ੍ਬਂ ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਵੇਦਨਾ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਗੋਪਾਨਸੀਨਂ ਆਬਨ੍ਧਨਤੋ ਕੂਟਾਗਾਰਕਣ੍ਣਿਕਾ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤੋ ਸਮਾਧਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਮੁਖੋ ਹੋਤਿ ਜੇਟ੍ਠਕੋ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਮਾਧਿ ਪਮੁਖਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਾਮੁਖਟ੍ਠੇਨਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਟ੍ਠਾਨਾਧਿਪਤਿ ਹੋਤਿ ਸਤਿ, ਸਤਿਯਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਕਂ ਸਕਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਤਿ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਞ੍ਞਾ ਤਦੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਤੇਸਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਤ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨ ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ। ਅਥ ਵਾ ਤਤੋ ਕਿਲੇਸੇਹਿ, ਸਂਸਾਰਵਟ੍ਟਤੋ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਤਿ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੀਤਿ ਤਦੁਤ੍ਤਰਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੋ ਤਦੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠੋ। ਤੇਨ **ਤਦੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨ**। ਤਤੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਸਾਰਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ

ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਪਰਿਹਾਨਿਵਸੇਨ ਥਿਰਤ੍ਤਾ ਸਾਰੋ, ਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋਪਿ ਸਾਰੋ। ਸਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਤੇਨ ਸਾਰਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ। **ਅਮਤੋਗਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਮਰਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਤਨ੍ਤਿ ਅਮਤਂ, ਕਿਲੇਸਵਿਸਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਅਗਦਨ੍ਤਿਪਿ ਅਮਤਂ , ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭੂਤਨ੍ਤਿ ਓਗਧਂ, ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਸਨ੍ਤਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬੁਤਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਾਨਨ੍ਤਿਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਤਂ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਨਿਟ੍ਠਾਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਪਰਿਯੋਸਾਨਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ**। ਏਵਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਸਤ੍ਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਸਤ੍ਤਸਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਞ੍ਚ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਏਵਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ''ਯੇ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ, ਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਨਿਗਮਨਂ ਕਰੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਮੁਖਂ ਕਤ੍ਵਾ ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਤਂਞਾਤਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣਂ। **ਪਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਪਕਾਰਤੋ ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿਆਦਿਤੋ ਪੁਚ੍ਛਿਤਪੁਚ੍ਛਾ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸੋਤਾਵਧਾਨਂ, ਤਂਪਜਾਨਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋਤਿ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧. ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਸਦ੍ਦੇਨ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਹੇਟ੍ਠਾ ''ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਉਪਰਿ ''ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਵ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਫਸ੍ਸੋ ਸਾਸਵੋ ਉਪਾਦਾਨਿਯੋ**ਤਿ ਆਸਵਾਨਞ੍ਞੇਵ ਉਪਾਦਾਨਾਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੋ ਤੇਭੂਮਕਫਸ੍ਸੋ। ਸੋਪਿ ਹਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਹਿ ਸਹ ਆਸਵੇਹੀਤਿ ਸਾਸਵੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਉਪਾਦਾਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਉਪਾਦਾਨਾਨਂ ਹਿਤੋਤਿ ਉਪਾਦਾਨਿਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਫਸ੍ਸੇ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੇ ਫਸ੍ਸਮੁਖੇਨ ਸੇਸਾਪਿ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਤਦਨੁਸਾਰੇਨ ਚ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੋਵ ਫਸ੍ਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਅਰੂਪਿਨੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ। **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ ਚਤੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਾਨਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਨਮਨਟ੍ਠੇਨ ਨਾਮਂ। ਤੇ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਮੁਖਾ ਨਮਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਨਾਮਨਟ੍ਠੇਨ ਨਾਮਂ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਹਿ ਖਨ੍ਧਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਨਾਮੇਨ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਅਤ੍ਤਨਿ ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮੇ ਨਾਮੇਤਿ। ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਸੀਤਾਦੀਹਿ ਰੁਪ੍ਪਨਟ੍ਠੇਨ ਰੂਪਂ। **ਰੁਪ੍ਪਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਪ੍ਪਨਟ੍ਠੇਨ। ਸਨ੍ਤਤਿਵਿਪਰਿਣਾਮਵਸੇਨ ਹਿ ਸੀਤਾਦੀਹਿ ਘਟ੍ਟਨੀਯਂ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਲੋਕਿਕਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਰੂਪਂ ਪਨ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਲੋਕਿਕਮੇਵ।

ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾਤਿ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ। ਤਾ ਲੋਕਿਕਾ ਏਵ। **ਆਹਾਰਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾ। ਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਂ ਆਹਰਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹਾਰਾ। ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ ਫਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਕਬਲ਼ੀਕਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ , ਅਜ੍ਝੋਹਰਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰੋ। ਓਦਨਕੁਮ੍ਮਾਸਾਦਿਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਓਜਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਸਾ ਹਿ ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪਾਨਿ ਆਹਰਤੀਤਿ ਆਹਾਰੋ। ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਕੋ ਛਬ੍ਬਿਧੋ ਫਸ੍ਸੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਆਹਰਤੀਤਿ ਆਹਾਰੋ। ਮਨਸੋ ਸਞ੍ਚੇਤਨਾ, ਨ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਯਥਾ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ। ਮਨਸਾ ਵਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਯਥਾ ਆਜਞ੍ਞਰਥੋ। ਤੇਭੂਮਕਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਤਯੋ ਭਵੇ ਆਹਰਤੀਤਿ ਆਹਾਰੋ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਭੇਦਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਾਮਰੂਪਂ ਆਹਰਤੀਤਿ ਆਹਾਰੋ। **ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਉਪਾਦਾਨਗੋਚਰਾ ਖਨ੍ਧਾ, ਮਜ੍ਝਪਦਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਉਪਾਦਾਨਸਮ੍ਭੂਤਾ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਯਥਾ ਤਿਣਗ੍ਗਿ ਥੁਸਗ੍ਗਿ। ਉਪਾਦਾਨਵਿਧੇਯ੍ਯਾ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ

ਯਥਾ ਰਾਜਪੁਰਿਸੋ। ਉਪਾਦਾਨਪ੍ਪਭਵਾ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਯਥਾ ਪੁਪ੍ਫਰੁਕ੍ਖੋ ਫਲਰੁਕ੍ਖੋ। ਉਪਾਦਾਨਾਨਿ ਪਨ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਭੁਸਂ ਆਦਾਨਨ੍ਤਿ ਉਪਾਦਾਨਂ। ਰੂਪੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਵੇਦਨੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸਞ੍ਞੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸਙ੍ਖਾਰੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਪਞ੍ਚ।

ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨੀਤਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ, ਸੋਤਾਯਤਨਂ, ਘਾਨਾਯਤਨਂ, ਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨਂ, ਕਾਯਾਯਤਨਂ, ਮਨਾਯਤਨਂ।

ਸਤ੍ਤ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋਤਿ ਕਤਮਾ ਸਤ੍ਤ? ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੪੪; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੨), ਸਤ੍ਤਾ ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ। ਅਯਂ ਪਠਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ।

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾ ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਅਯਂ ਦੁਤਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ।

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਆਭਸ੍ਸਰਾ। ਅਯਂ ਤਤਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ।

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਾ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ। ਅਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ।

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ 'ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ'ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾ। ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਮੀ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ।

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾ। ਅਯਂ ਛਟ੍ਠਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ।

''ਸਨ੍ਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾ। ਅਯਂ ਸਤ੍ਤਮੀ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੪੪; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੨)।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਠਾਨਾਨਿ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾ ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ। ਤਤ੍ਥ **ਸੇਯ੍ਯਥਾਪੀ**ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਮਨੁਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਪਰਿਮਾਣੇਸੁਪਿ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੇਸੁ ਅਪਰਿਮਾਣਾਨਂ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇਪਿ ਏਕਸਦਿਸਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਯੇਪਿ ਵਣ੍ਣੇਨ ਵਾ ਸਣ੍ਠਾਨੇਨ ਵਾ ਸਦਿਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਪਿ ਆਲੋਕਿਤਵਿਲੋਕਿਤਾਦੀਹਿ ਵਿਸਦਿਸਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸਞ੍ਞਾ ਪਨ ਨੇਸਂ ਤਿਹੇਤੁਕਾਪਿ ਦੁਹੇਤੁਕਾਪਿ ਅਹੇਤੁਕਾਪਿ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ**ਤਿ ਛ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਾ। ਤੇਸੁ ਹਿ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਕਾਯੋ ਨੀਲੋ ਹੋਤਿ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਪੀਤਕਾਦਿਵਣ੍ਣੋ, ਸਞ੍ਞਾ ਪਨ ਨੇਸਂ ਤਿਹੇਤੁਕਾਪਿ ਦੁਹੇਤੁਕਾਪਿ ਹੋਤਿ, ਅਹੇਤੁਕਾ ਨ ਹੋਤਿ। **ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਚਤੁਅਪਾਯਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਪੁਨਬ੍ਬਸੁਮਾਤਾ ਯਕ੍ਖਿਨੀ, ਪਿਯਙ੍ਕਰਮਾਤਾ, ਫੁਸ੍ਸਮਿਤ੍ਤਾ, ਧਮ੍ਮਗੁਤ੍ਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦਯੋ ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਵੇਮਾਨਿਕਾ ਪੇਤਾ। ਏਤੇਸਞ੍ਹਿ ਓਦਾਤਕਾਲਮਙ੍ਗੁਰਚ੍ਛਵਿਸਾਮਵਣ੍ਣਾਦਿਵਸੇਨ ਚੇਵ ਕਿਸਥੂਲਰਸ੍ਸਦੀਘਵਸੇਨ ਚ ਕਾਯੋ ਨਾਨਾ ਹੋਤਿ, ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਿਯ ਤਿਹੇਤੁਕਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਵਸੇਨ ਸਞ੍ਞਾਪਿ। ਤੇ ਪਨ ਦੇਵਾ ਵਿਯ ਨ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ, ਕਪਣਮਨੁਸ੍ਸਾ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਦੁਲ੍ਲਭਘਾਸਚ੍ਛਾਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਪੀਲ਼ਿਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਏਕਚ੍ਚੇ ਕਾਲ਼ਪਕ੍ਖੇ ਦੁਕ੍ਖਿਤਾ ਜੁਣ੍ਹਪਕ੍ਖੇ ਸੁਖਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਖਸਮੁਸ੍ਸਯਤੋ ਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤਿਹੇਤੁਕਾ, ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਭਿਸਮਯੋਪਿ ਹੋਤਿ ਪਿਯਙ੍ਕਰਮਾਤਾਦੀਨਂ ਵਿਯ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ। **ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾ ਪਨ ਪਰਿਤ੍ਤੇਨ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤਾ ਮਜ੍ਝਿਮੇਨ, ਕਾਯੋ ਚ ਤੇਸਂ ਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਰੋ ਹੋਤਿ। ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਪਣੀਤੇਨ, ਕਾਯੋ ਪਨ ਨੇਸਂ ਅਤਿਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਰੋ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਤੇ ਕਾਯਸ੍ਸ ਨਾਨਤ੍ਤਾ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਸਞ੍ਞਾਯ ਏਕਤ੍ਤਾ **ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਚ ਤੇ, ਏਵਂ ਚਤੂਸੁ ਅਪਾਯੇਸੁ ਸਤ੍ਤਾ। ਨਿਰਯੇਸੁ ਹਿ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਗਾਵੁਤਂ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਅਡ੍ਢਯੋਜਨਂ , ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਤਿਗਾਵੁਤਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਯੋਜਨਸਤਿਕੋ ਜਾਤੋ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨੇਸੁਪਿ ਕੇਚਿ ਖੁਦ੍ਦਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਮਹਨ੍ਤਾ। ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੇਸੁਪਿ ਕੇਚਿ ਸਟ੍ਠਿਹਤ੍ਥਾ ਕੇਚਿ ਅਸੀਤਿਹਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕੇਚਿ ਸੁਵਣ੍ਣਾ ਕੇਚਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ। ਤਥਾ ਕਾਲਕਞ੍ਜਿਕਾ ਅਸੁਰਾ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਦੀਘਪਿਟ੍ਠਿਕਾ ਪੇਤਾ ਨਾਮ ਸਟ੍ਠਿਯੋਜਨਿਕਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਞ੍ਞਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਹੇਤੁਕਾਵ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਅਪਾਯਿਕਾਪਿ ''ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ''ਤਿ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਆਭਸ੍ਸਰਾਤਿ ਦਣ੍ਡਉਕ੍ਕਾਯ ਅਚ੍ਚਿ ਵਿਯ ਏਤੇਸਂ ਸਰੀਰਤੋ ਆਭਾ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਤਨ੍ਤੀ ਵਿਯ ਸਰਤਿ ਵਿਸਰਤੀਤਿ ਆਭਸ੍ਸਰਾ। ਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਕਨਯੇ ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਦ੍ਵਯਂ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ **ਪਰਿਤ੍ਤਾਭਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਭਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਣੀਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ **ਆਭਸ੍ਸਰਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬੇਵ ਤੇ ਗਹਿਤਾ। ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਹਿ ਤੇਸਂ ਕਾਯੋ ਏਕਵਿਪ੍ਫਾਰੋਵ ਹੋਤਿ, ਸਞ੍ਞਾ ਪਨ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਾ ਚ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾ ਚਾਤਿ ਨਾਨਾ।

ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਤਿ ਸੁਭੇਨ ਵੋਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਕਿਣ੍ਣਾ, ਸੁਭੇਨ ਸਰੀਰਪ੍ਪਭਾਵਣ੍ਣੇਨ ਏਕਗ੍ਘਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਸਞ੍ਹਿ ਨ ਆਭਸ੍ਸਰਾਨਂ ਵਿਯ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਭਾ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ। ਚਤੁਕ੍ਕਨਯੇ ਤਤਿਯਸ੍ਸ, ਪਞ੍ਚਕਨਯੇ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਰਿਤ੍ਤਮਜ੍ਝਿਮਪਣੀਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸਵਸੇਨ **ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ** ਨਾਮ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇ **ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਾ** ਚੇਵ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਞ੍ਞਾਯ **ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ** ਚਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਵੇਹਪ੍ਫਲਾ**ਪਿ ਚਤੁਤ੍ਥਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਮੇਵ ਭਜਨ੍ਤਿ। **ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾ** ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਭਾਵਾ ਏਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹਂ ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇਸੁ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾ ਵਿਵਟ੍ਟਪਕ੍ਖੇ ਠਿਤਾ ਨ ਸਬ੍ਬਕਾਲਿਕਾ, ਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਮ੍ਪਿ ਬੁਦ੍ਧਸੁਞ੍ਞੇ ਲੋਕੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸੋਲ਼ਸਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਖਨ੍ਧਾਵਾਰਸਦਿਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਂ, ਨ ਚ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਂ ਭਜਨ੍ਤਿ। ਮਹਾਸੀਵਤ੍ਥੇਰੋ ਪਨ – ''ਨ ਖੋ ਪਨ ਸੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ ਸੁਲਭਰੂਪੋ, ਯੋ ਮਯਾ ਅਨਾਵੁਤ੍ਥਪੁਬ੍ਬੋ ਇਮਿਨਾ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਹਿ ਦੇਵੇਹੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੦) ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਪਿ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਞ੍ਚ ਭਜਨ੍ਤੀਤਿ ਵਦਤਿ, ਤਂ ਅਪ੍ਪਟਿਬਾਹਿਤਤ੍ਤਾ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਂ।

ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਯਥੇਵ ਸਞ੍ਞਾਯ, ਏਵਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸਾਪਿ ਸੁਖੁਮਤ੍ਤਾ ਨੇਵਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਾਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਸੁ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾਤਿ ਲਾਭੋ, ਅਲਾਭੋ, ਯਸੋ, ਅਯਸੋ, ਨਿਨ੍ਦਾ, ਪਸਂਸਾ, ਸੁਖਂ, ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ ਅਨੁਪਰਮਧਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ ਲੋਕਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ। ਏਤੇਹਿ ਮੁਤ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਬੁਦ੍ਧਾਨਮ੍ਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਯਥਾਹ –

> ''ਅਟ੍ਠਿਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਕਤਮੇ ਅਟ੍ਠ? ਲਾਭੋ ਚ ਅਲਾਭੋ ਚ ਯਸੋ ਚ ਅਯਸੋ ਚ ਨਿਨ੍ਦਾ ਚ ਪਸਂਸਾ ਚ ਸੁਖਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਲੋਕੋ ਚ ਇਮੇ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬)।

ਤਤ੍ਥ **ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਬਨ੍ਧਨ੍ਤਿ ਨਪ੍ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਲੋਕਤੋ ਨ ਨਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲਾਭੋ**ਤਿ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਚੀਵਰਾਦਿ, ਗਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਧਨਧਞ੍ਞਾਦਿ ਲਾਭੋ। ਸੋਯੇਵ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨੋ ਲਾਭੋ **ਅਲਾਭੋ**। ਨ ਲਾਭੋ ਅਲਾਭੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਅਤ੍ਥਾਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ ਨ ਸਿਯਾ। **ਯਸੋ**ਤਿ ਪਰਿਵਾਰੋ। ਸੋਯੇਵ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨਾ ਯਸੋ **ਅਯਸੋ। ਨਿਨ੍ਦਾ**ਤਿ ਅਵਣ੍ਣਭਣਨੰ। **ਪਸੰਸਾ**ਤਿ ਵਣ੍ਣਭਣਨੰ। **ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨੰ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕੰ। **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮੀਨੰ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕੰ, ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਨ੍ਤਾਨੰ ਕਾਯਿਕਮੇਵ।

ਨਵ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਾਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਆਵਾਸਾ, ਵਸਨਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਤਥਾਪਕਾਸਿਤਾ ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ। ਕਤਮੇ ਨਵ? ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ –

‘‘ਨਵਯਿਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੪; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੧), ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਾ। ਕਤਮੇ ਨਵ? ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ। ਅਯੰ ਪਠਮੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਾ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾ ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਅਯੰ ਦੁਤਿਯੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਆਭਸ੍ਸਰਾ। ਅਯੰ ਤਤਿਯੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਾ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ। ਅਯੰ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਅਸਞ੍ਞਿਨੋ ਅਪ੍ਪਟਿਸੰਵੇਦਿਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾ। ਅਯੰ ਪਞ੍ਚਮੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨੰ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨੰ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ ‘ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ’ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾ। ਅਯੰ ਛਟ੍ਠੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ‘ਅਨਨ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣ’ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾ। ਅਯੰ ਸਤ੍ਤਮੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾ। ਅਯੰ ਅਟ੍ਠਮੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾ । ਅਯੰ ਨਵਮੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਵ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਾ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੪; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੧)।

ਦਸਾਯਤਨਾਨੀਤਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੰ ਰੂਪਾਯਤਨੰ ਸੋਤਾਯਤਨੰ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨੰ ਘਾਨਾਯਤਨੰ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨੰ ਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨੰ ਰਸਾਯਤਨੰ ਕਾਯਾਯਤਨੰ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਦਸ। ਮਨਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾਯਤਨਾਨਿ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਤ੍ਤਾ ਨ ਗਹਿਤਾਨਿ। ਇਮੇਸੁ ਦਸਸੁ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ‘‘ਸਬ੍ਬੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ, ਨਿਰੋਧਪਟਿਪਦਾਨੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾਵਨਟ੍ਠਾਨੰ ਤੇਸੰਯੇਵ ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨੰ ਪਞ੍ਚਦਸਨ੍ਨੰ, ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠਾਦੀਨੰ ਏਕਤਿੰਸਾਯ, ਉਤ੍ਤਰਿਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨੰ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨੰ, ‘‘ਪਯੋਗਾਨੰ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਟ੍ਠੋ’’ਤਿਆਦੀਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਦੀਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠਸ੍ਸ

ਅਨੁਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ, ਅਨੁਬੋਧਨਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ, ਅਨੁਬੋਧਪਕ੍ਖਿਯਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ, ਉਜ੍ਜੋਤਨਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਪਤਾਪਨਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ, ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ, ਖਯੇਞਾਣਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਞਾਣਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਞ੍ਚ ਇਮੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸੇਸਾਨਂ ਯਥਾਯੋਗਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਚ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਚ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯੇਸਂ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯ ਵਾਯਮਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੀਰਿਤਾ ਚਾਤਿ ਹਿ ਕਿਚ੍ਚਸਮਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਿਚ੍ਚੇ ਹਿ ਸਮਾਪਿਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਾਨਂ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਂ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰਂ। **ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੀਰਿਤਾ ਚਾ**ਤਿ ਤੇ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਏਵ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਚ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੀਰਿਤਾ ਚ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਕਿਚ੍ਚਸਮਾਪਨਤ੍ਥਵਸੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

੨੨. ਇਦਾਨਿ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਏਕੇਕਧਮ੍ਮੇ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੇ ਚ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੁਸਾਰੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਹਾਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩. ਪਹਾਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਪਹੀਨੇ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਰੂਪਰਾਗਾਦੀਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਸੇਸਾਨਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਵਚਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਪਤਿਰੂਪਕਤ੍ਤੇਨ ਤਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਟ੍ਠਸੁ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ? ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਅਪਰਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੦੬; ਵਿਭ॰ ੨੨੬)।

ਭਵਤਣ੍ਹਾਤਿ ਕਾਮਭਵਾਦੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਪਤ੍ਥਨਾ। ਯਥਾਹ –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਯੋ ਭਵੇਸੁ ਭਵਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਰਾਗੋ ਭਵਨਨ੍ਦੀ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਭਵਸਿਨੇਹੋ ਭਵਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਭਵਮੁਚ੍ਛਾ ਭਵਜ੍ਝੋਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੯੫)।

ਤਿਸ੍ਸੋ ਤਣ੍ਹਾਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ, ਭਵਤਣ੍ਹਾ, ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ। ਤਾਸਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਏਵਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ – ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਾਗੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਵਤਣ੍ਹਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਾਗੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ। ਅਵਸੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ? ਕਾਮਧਾਤੁਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਰਾਗੋ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਾਗੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਰੂਪਧਾਤੁਅਰੂਪਧਾਤੁਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਰਾਗੋ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ...ਪੇ॰... (ਵਿਭ॰ ੯੧੬)।

ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ''ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕੋ ਰਾਗੋ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ, ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਰਾਗੋ ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਭਵਵਸੇਨ ਪਤ੍ਥਨਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ, ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਦਸੁਤ੍ਤਰਸੁਤ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਯੋਜਨਾ। ਸਙ੍ਗੀਤਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚ ''ਅਪਰਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ ਅਰੂਪਤਣ੍ਹਾ। ਅਪਰਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ ਅਰੂਪਤਣ੍ਹਾ ਨਿਰੋਧਤਣ੍ਹਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫; ਵਿਭ॰ ੯੧੭-੯੧੮) ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਏਤ੍ਥ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਾਸੁ ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਧਾਤੁਰੂਪਧਾਤੁਅਰੂਪਧਾਤੁਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਨ੍ਤਿਮਾ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤਾ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਓਘਾਤਿ ਕਾਮੋਘੋ, ਭਵੋਘੋ, ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ, ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ। ਯਸ੍ਸ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਓਹਨਨ੍ਤਿ ਓਸੀਦਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਓਘਾ। ਬਲਵਕਿਲੇਸਾ ਏਤੇ। ਕਾਮਗੁਣਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਮੇ ਓਘੋ ਕਾਮੋਘੋ। ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਰੂਪਾਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਮ੍ਮਤੋ ਚ ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਦੁਵਿਧੇਪਿ ਭਵੇ ਓਘੋ ਭਵੋਘੋ। ਭਵਤਣ੍ਹਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਓਘੋ ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ। ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋ''ਤਿਆਦਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਏਤਂ ਨਾਮਂ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਓਘੋ ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ, ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ।

ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣਾਨੀਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣਂ ਬਜਾਪਾਦਨੀਵਰਣਂ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨੀਵਰਣਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਨੀਵਰਣਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੀਵਰਣਂ। ਚਿਤ੍ਤਂ ਨੀਵਰਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਨ੍ਤੀਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨਿ। ਕਾਮੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਕਾਮਾ। ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ। ਕਾਮੇਸੁ ਛਨ੍ਦੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ। ਕਾਮਯਤੀਤਿ ਵਾ ਕਾਮੋ, ਕਾਮੋ ਏਵ ਛਨ੍ਦੋ, ਨ ਕਤ੍ਤੁਕਮਜਤਾਛਨ੍ਦੋ ਨ ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ। ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਬਜਾਪਜ੍ਜਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪੂਤਿਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਬਜਾਪਾਦਯਤਿ ਵਾ ਵਿਨਯਾਚਾਰਰੂਪਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਹਿਤਸੁਖਾਨੀਤਿ ਬਜਾਪਾਦੋ। ਦੋਸਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਥਿਨਨਤਾ ਥਿਨਂ, ਮਿਦ੍ਧਨਤਾ ਮਿਦ੍ਧਂ, ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਸਂਹਨਨਤਾ ਅਸਤ੍ਤਿਵਿਘਾਤੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਾਹੋ ਥਿਨਂ, ਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਮਿਦ੍ਧਂ, ਥਿਨਞ੍ਚ ਮਿਦ੍ਧਞ੍ਚ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ। ਉਦ੍ਧਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ, ਅਵੂਪਸਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਕਤਂ ਕੁਕਤਂ, ਕੁਕਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ, ਗਰਹਿਤਕਿਰਿਯਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਾਪਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਵਿਗਤਾ ਚਿਕਿਚ੍ਛਾਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਵਿਗਤਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਭਾਵਂ ਵਾ ਵਿਚਿਨਨ੍ਤੋ ਏਤਾਯ ਕਿਚ੍ਛਤਿ ਕਿਲਮਤੀਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ। ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਸਂਸਯਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਏਵ ਨੀਵਰਣਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣਂ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਛ ਧਮ੍ਮਾ, ਛਦ੍ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਛ ਤਣ੍ਹਾਕਾਯਾ**ਤਿ ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ ਸਦ੍ਦਤਣ੍ਹਾ ਗਨ੍ਧਤਣ੍ਹਾ ਰਸਤਣ੍ਹਾ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਤਣ੍ਹਾ ਧਮ੍ਮਤਣ੍ਹਾ। ਰੂਪੇ ਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ। ਸਾ ਏਵ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦਤ੍ਤਾ ਰਾਸਟ੍ਠੇਨ ਕਾਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਸਤ੍ਤਾਨੁਸਯਾਤਿ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ ਮਾਨਾਨੁਸਯੋ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੁਸਯੋ ਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ। ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨੁਸਯਾ। ਕਾਮੇਸੁ ਰਾਗੋ ਕਾਮਰਾਗੋ, ਕਾਮੋ ਏਵ ਵਾ ਰਾਗੋਤਿ ਕਾਮਰਾਗੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤੀਤਿ ਪਟਿਘਂ। ਅਯਾਥਾਵਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਸੇਯਜਾਦਿਵਸੇਨ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ ਮਾਨੋ। ਭਵੇਸੁ ਰਾਗੋ ਭਵਰਾਗੋ। ਥਾਮਗਤੋ ਕਾਮਰਾਗੋ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਅਟ੍ਠ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ। ''ਹਿਤਸੁਖਾਵਹਾ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਆਸੀਸਿਤਾਪਿ ਤਥਾਅਭਾਵਤੋ ਅਸੁਭਾਦੀਸੁਯੇਵ ਸੁਭਨ੍ਤਿਆਦਿਵਿਪਰੀਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਭਾਵਾਤਿ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾ। ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਵਾ ਏਤਾਯ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਅਥ ਵਾ ਵਿਪਰੀਤਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਯਾਥਾਵਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਵਿਰਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਗਹਣਤੋ ਵਾ ਵਿਤਥਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਨਤ੍ਥਾਵਹਤ੍ਤਾ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵਾਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਤਿਵਿਧੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾ**ਤਿ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਚੇਤਨਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਤਿਵਿਧਾ ਚੇਤਨਾ।

ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਵੀਰਿਯੰ। **ਮਿਚ੍ਛਾਸਤੀ**ਤਿ ਸਤਿਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੋ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਸਮਾਧਿ।

ਨਵ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਾਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੩; ੩.੩੫੯) ਤਣ੍ਹੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੇਸਨਾ, ਪਰਿਯੇਸਨੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਲਾਭੋ, ਲਾਭੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ, ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ, ਛਨ੍ਦਰਾਗੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨੰ, ਅਜ੍ਝੋਸਾਨੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਪਰਿਗ੍ਗਹੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਮਚ੍ਛਰਿਯੰ, ਮਚ੍ਛਰਿਯੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਆਰਕ੍ਖੋ, ਆਰਕ੍ਖਾਧਿਕਰਣੰ ਦਣ੍ਡਾਦਾਨਸਤ੍ਥਾਦਾਨਕਲਹਵਿਗ੍ਗਹਵਿਵਾਦਤੁਵਂਤੁਵਂਪੇਸੁਞ੍ਞਮੁਸਾਵਾਦਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੪; ੩.੩੫੯)। ਇਮੇ ਨਵ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਤਣ੍ਹਾ ਮੂਲਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਾ। ਪਰਿਯੇਸਨਾਦਯੋ ਅਕੁਸਲਾ ਏਵ। **ਤਣ੍ਹੰ, ਪਟਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। **ਪਰਿਯੇਸਨਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੇਸਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਤਿ ਹੋਤਿ। **ਲਾਭੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਲਾਭੋ, ਸੋ ਹਿ ਪਰਿਯੇਸਨਾਯ ਸਤਿ ਹੋਤਿ। ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਪਨ ਞਾਣਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵਿਤਕ੍ਕਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ ''ਸੁਖਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ ਜਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ ਞਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਮਨੁਯੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੩) ਅਯੰ **ਞਾਣਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ**। ''ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਦ੍ਵੇ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾ ਤਣ੍ਹਾਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਚਾ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੦੨) ਏਵਂ ਆਗਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਸਤਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ **ਤਣ੍ਹਾਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ** । ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ**। ''ਛਨ੍ਦੋ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਵਿਤਕ੍ਕਨਿਦਾਨੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੮) ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਇਧ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋਯੇਵ ਆਗਤੋ। ਲਾਭੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਹਿ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠੰ ਸੁਨ੍ਦਰਾਸੁਨ੍ਦਰਞ੍ਚ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨੇਵ ਵਿਨਿਚ੍ਛਿਨਾਤਿ ''ਏਤ੍ਤਕੰ ਮੇ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਥਾਯ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਸਦ੍ਦਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਥਾਯ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਮਯ੍ਹੰ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਪਰਸ੍ਸ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਨਿਦਹਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਲਾਭੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ''ਤਿ। **ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਕੁਸਲਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਿਤੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਦੁਬ੍ਬਲਰਾਗੋ ਚ ਬਲਵਰਾਗੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਛਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਬ੍ਬਲਰਾਗਸ੍ਸਾਧਿਵਚਨੰ, **ਰਾਗੋ**ਤਿ ਬਲਵਰਾਗਸ੍ਸ। **ਅਜ੍ਝੋਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਹੰ ਮਮਾਤਿ ਬਲਵਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੰ। **ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹਕਰਣੰ। **ਮਚ੍ਛਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਪਰੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਭਾਵਸ੍ਸ ਅਸਹਨਤਾ। ਤੇਨੇਵਸ੍ਸ ਪੋਰਾਣਾ ਏਵਂ ਵਚਨਤ੍ਥੰ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਇਦੰ ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਹੋਤੁ, ਮਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ ਹੋਤੂਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮਚ੍ਛਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ। **ਆਰਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਪਿਦਹਨਮਞ੍ਜੂਸਗੋਪਨਾਦਿਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਰਕ੍ਖਣੰ। ਅਧਿਕਰੋਤੀਤਿ ਅਧਿਕਰਣੰ। ਕਾਰਣਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। **ਆਰਕ੍ਖਾਧਿਕਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਪੁਂਸਕਂ, ਆਰਕ੍ਖਹੇਤੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦਣ੍ਡਾਦਾਨਾਦੀਸੁ ਪਰਨਿਸੇਧਨਤ੍ਥੰ ਦਣ੍ਡਸ੍ਸ ਆਦਾਨੰ **ਦਣ੍ਡਾਦਾਨੰ**। ਏਕਤੋਧਾਰਾਦਿਨਾ ਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਆਦਾਨੰ **ਸਤ੍ਥਾਦਾਨੰ**। ਕਾਯਕਲਹੋਪਿ ਵਾਚਾਕਲਹੋਪਿ **ਕਲਹੋ**। ਪੁਰਿਮੋ ਪੁਰਿਮੋ ਵਿਰੋਧੋ **ਵਿਗ੍ਗਹੋ**। ਪਚ੍ਛਿਮੋ ਪਚ੍ਛਿਮੋ **ਵਿਵਾਦੋ। ਤੁਵਂਤੁਵ**ਨ੍ਤਿ ਅਗਾਰਵਵਸੇਨ ਤੁਵਂਤੁਵਂਵਚਨੰ।

ਦਸ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੰ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਪਕਿਰਿਯਾਸੁ ਉਪਾਯਚਿਨ੍ਤਾਵਸੇਨ ਪਾਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੁਕਤੰ ਮਯਾਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਕਾਰੇਨ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਮੋਹੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਞ੍ਞਿਤਾ।

ਇਦਾਨਿ ਅਨੇਕਭੇਦੇਨ ਪਹਾਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਦ੍ਵੇ ਪਹਾਨਾਨੀ**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਪਹਾਨੇਸੁ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇਸੁ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਹਾਨੇਸੁ ਲੋਕਿਕਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵੇ ਪਹਾਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਯੋਗੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਞ੍ਚ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਯੋਗਾਨੇਵ ਦ੍ਵੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਹਾਨਾਨਿ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਮ੍ਮਾ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ, ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਪਹਾਨੰ। ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਸਙ੍ਖਾਤੰ ਪਹਾਨੰ, ਨ ਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੰ**। ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ, ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਪਹਾਨੰ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤੰ ਪਹਾਨੰ **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨੰ**। ਲੋਕੰ ਉਤ੍ਤਰਤੀਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ**। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਖਯੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਖਯਗਾਮੀ, ਖਯਗਾਮੀ ਚ ਸੋ ਮਗ੍ਗੋ ਚਾਤਿ **ਖਯਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ,** ਤੰ ਭਾਵਯਤੋ ਸੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਫਲਮੇਵ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨੰ।

ਕਾਮਾਨਮੇਤੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਕਾਮਤੋ ਰੂਪਤੋ ਸਙ੍ਖਤਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ**, ਤੇਹਿ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਟਤ੍ਤਾ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ। ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨੰ। ਕਾਮੇਹਿ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ**। ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ ਵਾ। ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨਞ੍ਹਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਕਾਮਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ, ਤੰ ਝਾਨੰ ਪਾਦਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ ਪਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਤੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਕਾਮਾਨੰ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਸ੍ਸਰਣੰ। ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਰੂਪੰ, ਨ ਰੂਪੰ ਅਰੂਪੰ ਮਿਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਅਮਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ, ਲੋਭਾਦਿਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਅਲੋਭਾਦਯੋ ਵਿਯ ਚ ਰੂਪਪਟਿਪਕ੍ਖੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਫਲਵਸੇਨ ਵਾ ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪੰ, ਅਰੂਪਮੇਵ **ਆਰੁਪ੍ਪੰ**। ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਰੂਪਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਨਾਮ। ਅਰੂਪੇਹਿਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਪੁਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਣਤੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਨਾਮ। **ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤੰ। **ਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਤੰ। **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇ ਤੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾ ਸਹ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ। ਪਠਮੇਨ ਸਞ੍ਜਾਤਤ੍ਤਦੀਪਨੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਸ੍ਸਾਪਿ ਸਤੋ ਪਚ੍ਚਯਾਨੁਭਾਵਦੀਪਨੇਨ ਪਰਾਯਤ੍ਤਤਾ, ਤਤਿਯੇਨ ਪਰਾਯਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਤੋ ਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਅਬਜਾਪਾਰਤ੍ਤਦੀਪਨੇਨ ਏਵੰਧਮ੍ਮਤਾ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। **ਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਆਗਮ੍ਮ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਏਵ ਚ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਨਾਮ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਨ –

> ''ਨਿਰੋਧੋ ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਇਧ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੰ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇਨ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਦਿਟ੍ਠੇ ਪੁਨ ਆਯਤਿੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸਾਤਿਆਦੀਸੁ ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨੇਨ, ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਕਾਮਾ ਪਹੀਨਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਚ। ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਚ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਚ ਏਵਮੇਵ ਰੂਪਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਰੂਪੇਸੁ ਹਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਰੂਪਾਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ ਹੋਤਿ। **ਰੂਪਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨੇਨ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਹੀਨਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਚ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਪਟਿਲਾਭੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ **ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਭਾਵਨਪੁੰਸਕਵਚਨੰ। ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਵੇਧੋ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੋ। ਤੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੰ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਪਜਹਾਤੀ**ਤਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਜਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਜਹਤੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਯਥਾ ਨਾਵਾ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਕਰੋਤਿ, ਓਰਿਮੰ ਤੀਰੰ ਪਜਹਤਿ, ਸੋਤੰ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਭਣ੍ਡੰ ਵਹਤਿ, ਪਾਰਿਮੰ ਤੀਰੰ ਅਪ੍ਪੇਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਸਮੁਦਯੰ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਨਿਰੋਧੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ''ਨਿਰੋਧੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੩੯) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਕਕ੍ਖਣੇਪਿ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਯ ਪਹਾਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਹਾਨੇਸੁ ਯੰ ਸਸੇਵਾਲੇ ਉਦਕੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਘਟੇਨ ਸੇਵਾਲਸ੍ਸ ਵਿਯ ਤੇਨ ਤੇਨ ਲੋਕਿਯਸਮਾਧਿਨਾ ਨੀਵਰਣਾਦੀਨੰ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੰ ਦੂਰੀਕਰਣੰ, ਇਦੰ **ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨੰ** ਨਾਮ। **ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣਾਨੰ ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਭਾਵਯਤੋ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨੰਯੇਵ ਪਹਾਨੰ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਹਿ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਪਿ ਪਚ੍ਛਾਭਾਗੇਪਿ ਨ ਸਹਸਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਨ੍ਤਿ, ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟੇਸੁ ਚ ਤੇਸੁ ਝਾਨੰ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਪਨ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਚ੍ਛਾ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨੀਵਰਣਾਨੰ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੰ ਪਾਕਟੰ। ਯੰ ਪਨ ਰਤ੍ਤਿਭਾਗੇ ਸਮੁਜ੍ਜਲਿਤੇਨ ਪਦੀਪੇਨ ਅਨ੍ਧਕਾਰਸ੍ਸ ਵਿਯ ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਵਯਵਭੂਤੇਨ ਝਾਨਙ੍ਗੇਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨੇਵ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਹਾਨੰ, ਇਦੰ **ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨੰ** ਨਾਮ। **ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੰ ਸਮਾਧਿੰ ਭਾਵਯਤੋ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨੰਯੇਵ ਪਹਾਨੰ ਓਲਾਰਿਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਞ੍ਹਿ ਓਲਾਰਿਕੰ, ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਸੁਖੁਮਾ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ

ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ ''ਗੂਥਗਤਂ ਮੁਤ੍ਤਗਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੧੧) ਵਿਯ। ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਚਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਗਤਮਤ੍ਤਮੇਵੇਤਨ੍ਤਿਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ, ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਗਤਨ੍ਤਿਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ। ਬਹੁਵਚਨੇਨ ਤੇਸਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ। **ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ ਸਮਾਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਂ। ਯਂ ਪਨ ਅਸਨਿਵਿਚਕ੍ਕਾਭਿਹਤਸ੍ਸ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੫੧) ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਿਯ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਯਥਾ ਨ ਪੁਨ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਪਹਾਨਂ, ਇਦਂ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। **ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ** ਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ।

ਏਵਂ ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਪੁਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਸਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਪਜਹਾਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਾਤਿ। **ਚਕ੍ਖੁਂ...ਪੇ॰... ਜਰਾਮਰਣਂ...ਪੇ॰... ਅਮਤੋਗਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੇਯ੍ਯਾਲਦ੍ਵਯੇ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ''ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਪਜਹਾਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਤੇਸੁ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਉਦਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਅਪੇਕ੍ਖਮਾਨੋ ਇਚ੍ਛਮਾਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਸੁ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਾਤੀਤਿ ਤਂਤਂਧਮ੍ਮਾਨੁਰੂਪੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਪਹਾਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੫. ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਕਾਯਗਤਾਸਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫੩ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤਾ ਆਨਾਪਾਨਚਤੁਇਰਿਯਾਪਥਖੁਦ੍ਦਕਇਰਿਯਾਪਥਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰਚਤੁਧਾਤੁਨਵਸਿਵਥਿਕਾਪਟਿਕੂਲ- ਵਵਤ੍ਥਾਪਕਮਨਸਿਕਾਰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਰੂਪਜ੍ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਸਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਤੇਸੁ ਕਾਯੇਸੁ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਕਾਯਗਤਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸਾਤਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਮਧੁਰਸੁਖਵੇਦਯਿਤਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਾਤੇਨ ਸਹ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਭਾਵਂ ਗਤਾ। ਤਬ੍ਭਾਵੇ ਵੋਕਿਣ੍ਣੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨਿਸ੍ਸਯੇ ਸਂਸਟ੍ਠੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ **ਸਹਗਤ**ਸਦ੍ਦੋ ਪਞ੍ਚਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਜਿਨਵਚਨੇ। ''ਯਾਯਂ ਤਣ੍ਹਾ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾ ਨਨ੍ਦਿਰਾਗਸਹਗਤਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੦੩) ਏਤ੍ਥ ਤਬ੍ਭਾਵੇ, ਨਨ੍ਦਿਰਾਗਭੂਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੀਮਂਸਾ ਕੋਸਜ੍ਜਸਹਗਤਾ ਕੋਸਜ੍ਜਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੮੩੨) ਏਤ੍ਥ ਵੋਕਿਣ੍ਣੇ, ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਕੋਸਜ੍ਜੇਨ ਵੋਕਿਣ੍ਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਰੂਪਸਹਗਤਾਨਂ ਵਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਂ ਅਰੂਪਸਹਗਤਾਨਂ ਵਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨ''ਨ੍ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੩-੮) ਏਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣੇ, ਰੂਪਾਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਅਟ੍ਠਿਕਸਞ੍ਞਾਸਹਗਤਂ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੮) ਏਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਯੇ, ਅਟ੍ਠਿਕਸਞ੍ਞਾਨਿਸ੍ਸਯਂ ਅਟ੍ਠਿਕਸਞ੍ਞਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਇਦਂ ਸੁਖਂ ਇਮਾਯ ਪੀਤਿਯਾ ਸਹਗਤਂ ਹੋਤਿ ਸਹਜਾਤਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੭੮) ਏਤ੍ਥ ਸਂਸਟ੍ਠੇ, ਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਪਦੇ ਸਂਸਟ੍ਠੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਸਾਤਸਂਸਟ੍ਠਾ ਹਿ ਸਾਤਸਹਗਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਾ ਹਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਸੇਸੇਸੁ ਸਾਤਸਹਗਤਾ ਹੋਤਿ, ਸਤਿਪਿ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਤ੍ਤੇ ਯੇਭੁਯ੍ਯਵਸੇਨ ਸਾਤਸਹਗਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪੁਰਿਮਜ੍ਝਾਨਮੂਲਕਤ੍ਤਾ ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਾਤਸਹਗਤਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤਿ , ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਪਨ ਸਨ੍ਤੇ ਸੁਖੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ ਸਾਤਸਹਗਤਾਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤਿ।

ਸਮਥੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚਾਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਸਮੇਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਸਮਥੋ। ਸਮਾਧਿਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਵਿਧੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਪਞ੍ਞਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਇਮੇ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਦਸੁਤ੍ਤਰਪਰਿਯਾਯੇ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਙ੍ਗੀਤਿਪਰਿਯਾਯੇ ਚ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਾਤਿ। **ਤਯੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ , ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ ਅਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ। ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇਨ ਸਹ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਸਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਸਹ ਵਿਚਾਰੇਨ ਸਵਿਚਾਰੋ। ਸੋ ਖਣਿਕਸਮਾਧਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮਾਧਿ, ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇਸੁ ਵਿਚਾਰੋ ਮਤ੍ਤਾ ਪਰਮਾ ਪਮਾਣਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ, ਵਿਚਾਰਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿ

ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਪਞ੍ਚਕਨਯੇ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ, ਤਦੁਭਯਵਿਰਹਿਤੋ ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ ਅਵਿਚਾਰੋ ਸਮਾਧਿ। ਸੋ ਚਤੁਕ੍ਕਨਯੇ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿ, ਪਞ੍ਚਕਨਯੇ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿ ਰੂਪਾਵਚਰਸਮਾਧਿ। ਇਮੇ ਤਯੋਪਿ ਲੋਕਿਯਾ ਏਵ। ਸਙ੍ਗੀਤਿਪਰਿਯਾਯੇ ਅਪਰੇਪਿ ਤਯੋ ਸਮਾਧੀ ਵੁਤ੍ਤਾ – ''ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਸਮਾਧੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫)। ਨ ਤੇ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ। ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧੇਨ ਕਾਯਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਨਵਵਿਧੇਨ ਵੇਦਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਸੋਲ਼ਸਵਿਧੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਪਨ ਇਧ ਨ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਅਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ। ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ, ਸੁਖਫਰਣਤਾ, ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ, ਆਲੋਕਫਰਣਤਾ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਅਙ੍ਗਾਨਿ। ਪੀਤਿਂ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ **ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਸੁਖਂ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ **ਸੁਖਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਪਰੇਸਂ ਚੇਤੋ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਪਞ੍ਞਾ **ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਆਲੋਕਂ ਫਰਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਪਞ੍ਞਾ **ਆਲੋਕਫਰਣਤਾ** ਨਾਮ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਨਿਮਿਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

> ''ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ, ਤੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਖਫਰਣਤਾ, ਪਰਚਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾ ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਪਞ੍ਞਾ ਆਲੋਕਫਰਣਤਾ, ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਨਿਮਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੦੪)।

ਤਞ੍ਹਿ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰਗਹਣਤੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਚ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ ਸੁਖਫਰਣਤਾ ਦ੍ਵੇ ਪਾਦਾ ਵਿਯ, ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ ਆਲੋਕਫਰਣਤਾ ਦ੍ਵੇ ਹਤ੍ਥਾ ਵਿਯ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਮਜ੍ਝਿਮਕਾਯੋ ਵਿਯ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਸੀਸਂ ਵਿਯ। ਇਤਿ ਆਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੋ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਂ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਪੁਰਿਸਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ।

ਛ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਸਤਿਯੋ ਏਵ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ, ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਦ੍ਧਾਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਾ ਸਤਿਯੋਤਿਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ ਏਵ ਪੀਤਿਆਦੀਨਂ ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਛ? ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਸਙ੍ਘਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਸੀਲਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਦੇਵਤਾਨੁਸ੍ਸਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੭)। **ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ**ਤਿ ਬੋਧਿਯਾ, ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਵਾ ਅਙ੍ਗਾ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਾ ਏਸਾ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗੀ ਯਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਕਾਮਸੁਖਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਾਭਿਨਿਵੇਸਾਦੀਨਂ ਅਨੇਕੇਸਂ ਉਪਦ੍ਦਵਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾਯ ਸਤਿਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਪੀਤਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮਾਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਬੋਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਬੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਨਨਿਦ੍ਦਾਯ ਵੁਟ੍ਠਹਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਤਿਪਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਝਾਨਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਯੋ ਪਨੇਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯ ਏਤਾਯ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੋਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿਪਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਸੇਨਙ੍ਗਰਥਙ੍ਗਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਤੇਨਾਹੁ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ ''ਬੁਜ੍ਝਨਕਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਵਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ''ਤਿ। ਅਪਿਚ ''ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ, ਬੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੧੭) ਨਯੇਨ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਟ੍ਠੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਫਲਪਟਿਲਾਭਕਰਤ੍ਤਾ ਚ ਅਰਿਯੋ। ਅਟ੍ਠ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ। ਸੋਯਂ ਚਤੁਰਙ੍ਗਿਕਾ ਵਿਯ ਸੇਨਾ, ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਂ ਵਿਯ ਚ ਤੂਰਿਯਂ ਅਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਙ੍ਗਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ, ਦਸੁਤ੍ਤਰਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

ਨਵ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਾਨੀਤਿ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਪਞ੍ਞਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੯)। **ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਪਾਪੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਂ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਮਲਂ ਵਿਸੋਧੇਤਿ। **ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵਸ੍ਸ ਪਧਾਨਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਅਙ੍ਗਂ। **ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਪਗੁਣਾ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਤਾ ਹਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਚਿਤ੍ਤਮਲਂ ਵਿਸੋਧੇਨ੍ਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਮਲਂ ਵਿਸੋਧੇਤਿ। **ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਞਾਣਂ। ਤੇਨ ਹਿ ਤੀਸੁ ਅਦ੍ਧਾਸੁ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤੀਸੁਪਿ ਅਦ੍ਧਾਸੁ ਸਤ੍ਤਕਙ੍ਖਾਮਲਂ ਵਿਤਰਨ੍ਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ। **ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਓਭਾਸਞਾਣਪੀਤਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸੁਖਅਧਿਮੋਕ੍ਖਪਗ੍ਗਹਉਪਟ੍ਠਾਨਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਕਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਨ ਮਗ੍ਗੋ, ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਂ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਏਵਂ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਂ ਨਾਮ। ਤੇਨ ਹਿ ਅਮਗ੍ਗਮਲਂ ਵਿਸੋਧੇਤਿ। **ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਨਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਹਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਮਲਂ ਵਿਸੋਧੇਨ੍ਤਿ। **ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਚਤੁਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ। ਸਾ ਹਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਤੋ ਸਕਸਕਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਮਲਂ ਵਿਸੋਧੇਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਪਞ੍ਞਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ।

ਦਸ ਕਸਿਣਾਯਤਨਾਨੀਤਿ ''ਪਥਵੀਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਅਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਅਦ੍ਵਯਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਆਪੋਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਤੇਜੋਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਵਾਯੋਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਨੀਲਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ... ਪੇ॰... ਪੀਤਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਲੋਹਿਤਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਓਦਾਤਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਆਕਾਸਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਅਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਅਦ੍ਵਯਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੨੫; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸ। ਏਤਾਨਿ ਹਿ ਸਕਲਫਰਣਟ੍ਠੇਨ ਕਸਿਣਾਨਿ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਖੇਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਆਯਤਨਾਨਿ। **ਉਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਰਿਗਗਨਤਲਾਭਿਮੁਖਂ। **ਅਧੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾਭੂਮਿਤਲਾਭਿਮੁਖਂ। **ਤਿਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਖੇਤ੍ਤਮਣ੍ਡਲਮਿਵ ਸਮਨ੍ਤਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ। ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਿ ਉਦ੍ਧਮੇਵ ਕਸਿਣਂ ਵਡ੍ਢੇਤਿ ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਧੋ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮਨ੍ਤਤੋ। ਏਕੋਪਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਾ ਕਾਰਣੇਨ ਏਵਂ ਪਸਾਰੇਤਿ ਆਲੋਕਮਿਵ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਕਾਮੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਪਥਵੀਕਸਿਣਮੇਕੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਅਧੋ ਤਿਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੨੫; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦)। **ਅਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਪਨ ਏਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਭਾਵਾਨੁਪਗਮਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਉਦਕਂ ਪਵਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਦਿਸਾਸੁ ਉਦਕਮੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਅਞ੍ਞਂ, ਏਵਮੇਵ ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ ਪਥਵੀਕਸਿਣਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਕਸਿਣਸਮ੍ਭੇਦੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ। **ਅਪ੍ਪਮਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਫਰਣਅਪ੍ਪਮਾਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਮਨਸਾ ਫਰਨ੍ਤੋ ਸਕਲਮੇਵ ਫਰਤਿ, ਨ ''ਅਯਮਸ੍ਸ ਆਦਿ ਇਦਂ ਮਜ੍ਝ''ਨ੍ਤਿ ਪਮਾਣਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ। **ਆਕਾਸਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਕਾਸਕਸਿਣਞ੍ਚ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੇ ਪਵਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਸਿਣਵਸੇਨ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੇ, ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸਵਸੇਨ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਉਦ੍ਧਂਅਧੋਤਿਰਿਯਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਕਾਸਕਸਿਣਸ੍ਸਪਿ ਵਡ੍ਢਨੀਯਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨਪੀਤਿ।

੨੬. ਇਦਾਨਿ ਭਾਵਨਾਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਦ੍ਵੇ ਭਾਵਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਲੋਕਿਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਲੋਕੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਵਟ੍ਟਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਲੋਕੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਲੋਕਿਯਾ, ਲੋਕਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾ ਲੋਕਿਯਾ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ

ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾਤਿ ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੇਹਿ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਭਾਵਨਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇ ਏਵ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਿਯਮਾਨਾ **ਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣਾਤਿ ਉਤ੍ਤਰਾ, ਲੋਕੇ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਰਾਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ**।

ਰੂਪਭਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਰੂਪੇ ਅਵਚਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਰੂਪਾਵਚਰਾ। ਕੁਸਲ**ਸਦ੍ਦੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਆਰੋਗ੍ਯਅਨਵਜ੍ਜਛੇਕਸੁਖਵਿਪਾਕੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਕਚ੍ਚਿ ਨੁ ਭੋਤੋ ਕੁਸਲਂ? ਕਚ੍ਚਿ ਭੋਤੋ ਅਨਾਮਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧੫.੧੪੬; ੨.੨੦.੧੨੯) ਆਰੋਗ੍ਯੇ। ''ਕਤਮੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਕੁਸਲੋ? ਯੋ ਖੋ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਅਨਵਜ੍ਜੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੧) ਚ ''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਯਥਾ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੫) ਚ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਅਨਵਜ੍ਜੇ। ''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਕੁਸਲੋ ਤ੍ਵਂ ਰਥਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨ''ਨ੍ਤਿ? (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੭) ''ਕੁਸਲਾ ਨਚ੍ਚਗੀਤਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਿਤਾ ਚਾਤੁਰਿਤ੍ਥਿਯੋ''ਤਿ (ਜਾ॰ ੨.੨੨.੯੪) ਚ ਆਦੀਸੁ ਛੇਕੇ। ''ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਦਾਨਹੇਤੁ ਏਵਮਿਦਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੦) ''ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਪਚਿਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੩੧) ਚ ਆਦੀਸੁ ਸੁਖਵਿਪਾਕੇ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧ ਆਰੋਗ੍ਯੇਪਿ ਅਨਵਜ੍ਜੇਪਿ ਸੁਖਵਿਪਾਕੇਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇ ਪਾਪਕੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸਲਯਨ੍ਤਿ ਚਲਯਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾ, ਕੁਚ੍ਛਿਤੇਨ ਵਾ ਆਕਾਰੇਨ ਸਯਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਾ, ਤੇ ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕੁਸੇ ਲੁਨਨ੍ਤਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾ, ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਵਾ ਸਾਨਤੋ ਤਨੁਕਰਣਤੋ ਕੁਸਂ, ਞਾਣਂ। ਤੇਨ ਕੁਸੇਨ ਲਾਤਬ੍ਬਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਕੁਸਲਾ, ਯਥਾ ਵਾ ਕੁਸਾ ਉਭਯਭਾਗਗਤਂ ਹਤ੍ਥਪ੍ਪਦੇਸਂ ਲੁਨਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਮੇਪਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਉਭਯਭਾਗਗਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਂ ਲੁਨਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕੁਸਾ ਵਿਯ ਲੁਨਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾ। ਤੇਸਂ **ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਾਨਂ ਭਾਵਨਾ**। ਅਰੂਪਭਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਰੂਪੇ ਅਵਚਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ**। ਤੇਭੂਮਕਵਟ੍ਟੇ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਤਿ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਤਿ **ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ,** ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ।

ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਚੇ? ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯ ਏਵ ਭਾਵਨਾਯ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਭਾਵਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

> ''ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਕਮ੍ਮਾਯਤਨੇਸੁ ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਸਿਪ੍ਪਾਯਤਨੇਸੁ ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਂ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕਂ ਵਾ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵਾ, ਸਞ੍ਞਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵਾ ਯਂ ਏਵਰੂਪਂ ਅਨੁਲੋਮਿਕਂ ਖਨ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਰੁਚਿਂ ਮੁਦਿਂ ਪੇਕ੍ਖਂ ਧਮ੍ਮਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਂ ਪਰਤੋ ਅਸੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਕਮ੍ਮਾਯਤਨੇਸੁ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਂ ਪਰਤੋ ਸੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਤਮਯਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾ ਭਾਵਨਾਮਯਾ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੬੮)।

ਸਾ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਭਾਵਨਾ ਆਵਜ੍ਜਨਭਵਙ੍ਗਪਾਤੇਹਿ ਅਨ੍ਤਰਿਤਤ੍ਤਾ ਭਾਵਨਾਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਨ ਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਤਿਵਿਧਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਂ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮਾਧੀਨਂ ਭਾਵਨਾਮਯਪੁਞ੍ਞਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ। ਇਧ ਪਨ ਲੋਕਿਯਭਾਵਨਾਯ ਏਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਤਿਵਿਧਭਾਵੇ **ਹੀਨਾ**ਤਿ ਲਾਮਕਾ। ਹੀਨੁਤ੍ਤਮਾਨਂ ਮਜ੍ਝੇ ਭਵਾ **ਮਜ੍ਝਾ,** ਮਜ੍ਝਿਮਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਪਧਾਨਭਾਵਂ ਨੀਤਾਤਿ **ਪਣੀਤਾ,** ਉਤ੍ਤਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਆਯੂਹਨਵਸੇਨ ਅਯਂ ਹੀਨਮਜ੍ਝਿਮਪਣੀਤਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਸ੍ਸਾ ਹਿ ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਛਨ੍ਦੋ ਵਾ ਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਵੀਮਂਸਾ ਵਾ, ਸਾ ਹੀਨਾ ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸਾ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾ, ਸਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸਾ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਣੀਤਾ, ਸਾ ਪਣੀਤਾ ਨਾਮ। ਮੁਦੁਕੇਹਿ ਵਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੀਨਾ ਨਾਮ, ਮਜ੍ਝਿਮੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾ, ਅਧਿਮਤ੍ਤੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਣੀਤਾ ਨਾਮ। ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਯ ਹੀਨਮਜ੍ਝਿਮਤ੍ਤਾਭਾਵਾ ਪਣੀਤਤਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਾ ਹਿ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਅਤਪ੍ਪਕਟ੍ਠੇਨ ਚ ਪਣੀਤਾ।

੨੭. ਪਠਮਭਾਵਨਾਚਤੁਕ੍ਕੇ **ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਖਣੇ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਦੁਤਿਯਭਾਵਨਾਚਤੁਕ੍ਕੇ **ਏਸਨਾਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਭਾਵਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਅਪ੍ਪਨਂ ਏਸਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਏਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਪਟਿਲਾਭਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾਭਾਵਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਤਾਯ ਏਸਨਾਯ ਪਟਿਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਪਟਿਲਾਭੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਏਕਰਸਾਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਲਾਭੇ ਵਸੀਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਪਯੋਗਕਾਲੇ ਭਾਵਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਹਾਨੇਨ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਏਕਰਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਆਸੇਵਨਾਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਲਾਭੇ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਰੁਚਿ ਪਰਿਭੋਗਕਾਲੇ ਭਾਵਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਭੁਸਂ ਸੇਵੀਯਤੀਤਿ ਆਸੇਵਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਆਸੇਵਨਾਭਾਵਨਾ ਵਸੀਕਮ੍ਮਂ, ਏਕਰਸਾਭਾਵਨਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਾ’’ਤਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਕ੍ਕਵਿਭਾਗੇ **ਸਮਾਧਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸਮੀਪੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਚਨਂ। **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਜਾਤਾ। **ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਸਮਾਨਕਿਚ੍ਚਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਮਾਧਿਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਿਤਪ੍ਪਨਾਨਂ। **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਜਾਤਾ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਨਾਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਭਾਵਯਤੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਕਕ੍ਖਣੇਪਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇ ਤਂਤਂਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚਕਾਰਕਾਨਿ ਸੇਸਾਨਿਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨੇਵ ਏਕਰਸਟ੍ਠੇਨ ਭਾਵਨਾ। ਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਕਰਸਾਤਿ ਚ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ।

ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ ਭਿਕ੍ਖੁ। ਸਂਸਾਰੇ ਭਯਂ ਇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਂਯੋਗਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਭੁਮ੍ਮਮੇਵ , ਦਿਵਸਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਕਾਲੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਸੇਵਤੀ**ਤਿ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਂ ਭੁਸਂ ਸੇਵਤਿ। **ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਵਸਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝਕਾਲੇ। **ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਵਸਸ੍ਸ ਸਾਯਨ੍ਹਕਾਲੇ। **ਪੁਰੇਭਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਵਾਭਤ੍ਤਤੋ ਪੁਰੇਕਾਲੇ। **ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਵਾਭਤ੍ਤਤੋ ਪਚ੍ਛਾਕਾਲੇ। **ਪੁਰਿਮੇਪਿ ਯਾਮੇ**ਤਿ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਠਮੇ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ। **ਕਾਲ਼ੇ**ਤਿ ਕਾਲ਼ਪਕ੍ਖੇ। **ਜੁਣ੍ਹੇ**ਤਿ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇ। **ਪੁਰਿਮੇਪਿ ਵਯੋਖਨ੍ਧੇ**ਤਿ ਪਠਮੇ ਵਯੋਕੋਟ੍ਠਾਸੇ, ਪਠਮਵਯੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੀਸੁ ਚ ਵਯੇਸੁ ਵਸ੍ਸਸਤਾਯੁਕਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਵਯੇ ਚਤੁਮਾਸਾਧਿਕਾਨਿ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨੮. ਤਤਿਯਭਾਵਨਾਚਤੁਕ੍ਕੇ **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੇਸੁ ਜਾਤਾਨਂ ਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨਭਾਵੇਨ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਏਕਰਸਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਨਾਨਾਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਭਾਵੇਨ। **ਤਦੁਪਗਵੀਰਿਯਵਾਹਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਏਕਰਸਭਾਵਾਨਂ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਵਾਹਨਭਾਵੇਨ। **ਆਸੇਵਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਯਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਆਸੇਵਨਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਆਸੇਵਨਾਯ ਆਸੇਵਨਭਾਵੇਨ।

ਰੂਪਸਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਦਸਵਿਧਂ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਰੂਪਸਞ੍ਞਂ। ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ‘‘ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੬; ਧ॰ ਸ॰ ੨੪੮), ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ‘‘ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਨੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੫-੬੬; ਧ॰ ਸ॰ ੨੪੭, ੨੪੯)। ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨੇ ਸਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਰੂਪੇ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਟਿਘਸਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾ ਪਞ੍ਚ, ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵਂ ਦਸਵਿਧਂ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਂ। ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹਿ ਸਞ੍ਞਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਂ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਘਾਤੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ ਸਦ੍ਦਸਞ੍ਞਾ ਗਨ੍ਧਸਞ੍ਞਾ ਰਸਸਞ੍ਞਾ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਞ੍ਞਾਤਿਪਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਏਵ ਨਾਮਂ। **ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾ , ਏਕਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਞ੍ਞਾ, ਦ੍ਵੇ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਞ੍ਞਾ, ਏਕਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਸਞ੍ਞਾਤਿ ਏਵਂ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਿਧਂ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਂ। ਸਾ ਹਿ ਨਾਨਤ੍ਤੇ ਨਾਨਾਸਭਾਵੇ ਰੂਪਸਦ੍ਦਾਦਿਭੇਦੇ ਗੋਚਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ, ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸਭੇਦਤੋ ਨਾਨਤ੍ਤਾ ਨਾਨਾਸਭਾਵਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਸਦਿਸਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਵਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਞ੍ਞਾਬਹੁਕਤ੍ਤੇਪਿ ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਂ।

ਨਿਚ੍ਚਸਵ੍ਵਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਵ੍ਵਂ ਨਿਚ੍ਚਸਵ੍ਵਂ। ਏਵਂ ਸੁਖਸਵ੍ਵਂ ਅਤ੍ਤਸਵ੍ਵਂ। **ਨਨ੍ਦਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਂ ਤਣ੍ਹਂ। **ਰਾਗ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪ੍ਪੀਤਿਕਂ ਤਣ੍ਹਂ। **ਸਮੁਦਯ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਂ। ਅਥ ਵਾ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਭਙ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਦਯਂ। **ਆਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਾਨਂ, ਅਦੋਸਦਸ੍ਸਾਵਿਤਾਯ ਸਙ੍ਖਤਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਆਦਾਨਂ। **ਘਨਸਵ੍ਵ**ਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਘਨਨ੍ਤਿ ਸਵ੍ਵਂ। **ਆਯੂਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਪਯੋਗਕਰਣਂ। **ਧੁਵਸਵ੍ਵ**ਨ੍ਤਿ ਥਿਰਨ੍ਤਿ ਸਵ੍ਵਂ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। **ਪਣਿਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਪਤ੍ਥਨਂ। **ਅਭਿਨਿਵੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਂ। **ਸਾਰਾਦਾਨਾਭਿਨਿਵੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸਾਰਤ੍ਤਸਾਰਗਹਣਾਭਿਨਿਵੇਸਂ। **ਸਮ੍ਮੋਹਾਭਿਨਿਵੇਸ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਹੋਸਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਂ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦) ''ਇਸ੍ਸਰਤੋ ਲੋਕੋ ਸਮ੍ਭੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਚ ਸਮ੍ਮੋਹਾਭਿਨਿਵੇਸਂ। **ਆਲਯਾਭਿਨਿਵੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਆਦੀਨਵਾਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਲ੍ਲੀਯਿਤਬ੍ਬਮਿਦਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਂ। **ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਾਯਗਹਣਂ। **ਸਵ੍ਵੋਗਾਭਿਨਿਵੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਯੋਗਾਦਿਕਂ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ।

ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠੇਤਿ ਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਸਹ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਠਿਤਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਾ। ਤੇ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠੇ। ਕਿਲੇਸੇਨ੍ਤਿ ਉਪਤਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਵਿਬਾਧੇਨ੍ਤਿ ਵਾਤਿ ਕਿਲੇਸਾ। ਤੇ ਕਿਲੇਸੇ। ਦੁਵਿਧਞ੍ਹਿ ਏਕਟ੍ਠਂ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਂ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਞ੍ਚ। ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਂ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪਮੁਖਾਹਿ ਤੇਸਟ੍ਠਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਸਹ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧.੧੧੮) ਯਾਵ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਨਾ, ਤਾਵ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਠਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਮਿਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਦਸਸੁ ਹਿ ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਇਧ ਦਿਟ੍ਠਿਕਿਲੇਸੋਯੇਵ ਆਗਤੋ। ਸੇਸੇਸੁ ਪਨ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯੋ ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਮੋਹੋ ਮਾਨੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਥਿਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਨਵ ਕਿਲੇਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਪਮੁਖੇਸੁ ਵਾ ਦਿਯਡ੍ਢੇਸੁ ਕਿਲੇਸਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਹੀਯਮਾਨਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਾ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਵਸੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਸਹਜੇਕਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਠਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਹਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਹੀਯਮਾਨੇਸੁ ਤੇਹਿ ਸਹਜਾਤੋ ਲੋਭੋ ਮੋਹੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਕਿਲੇਸਾ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਵਸੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਹੀਯਮਾਨੇਸੁ ਤੇਹਿ ਸਹਜਾਤੋ ਲੋਭੋ ਮੋਹੋ ਥਿਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਕਿਲੇਸਾ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਵਸੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕੇ ਕਿਲੇਸੇ**ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਭੂਤੇ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦੇ। **ਅਨੁਸਹਗਤੇ ਕਿਲੇਸੇ**ਤਿ ਸੁਖੁਮਭੂਤੇ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦੇ। **ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯੇਨ ਪਹੀਨਾਵਸੇਸੇ।

ਵੀਰਿਯਂ ਵਾਹੇਤੀਤਿ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਵੀਰਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਏਸਨਾਪਟਿਲਾਭਏਕਰਸਆਸੇਵਨਵਚਨਾਨਿ ਭਾਵਨਾਨਂ ਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ''ਏਵਂਭੂਤਾ ਚ ਭਾਵਨਾ''ਤਿ। ਇਧ ''ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਏਕਰਸਟ੍ਠੇਨ ਤਦੁਪਗਵੀਰਿਯਵਾਹਨਟ੍ਠੇਨ ਆਸੇਵਨਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਵਚਨਾਨਿ ਭਾਵਨਾਹੇਤੁਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ''ਇਮਿਨਾ ਚ ਇਮਿਨਾ ਚ ਹੇਤੁਨਾ ਭਾਵਨਾ''ਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਆਸੇਵਨਾਭਾਵਨਾਤਿ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਇਧ ਆਸੇਵਨਟ੍ਠੇਨ ਭਾਵਨਾਤਿ ਏਕਕ੍ਖਣਵਸੇਨਾਤਿ ਵਿਸੇਸੋ। **ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਂ ਭਾਵਨਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ, ਕਿਚ੍ਚਰਸੇਨ ਵਾ ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਰਸੋ। ਕਿਚ੍ਚਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਰਸੋ ਨਾਮ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੯. ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਦਸ ਏਕੁਤ੍ਤਰਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਪਟਿਲਾਭਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਕੁਪ੍ਪਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਨ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਨ ਚਲਤਿ ਨ ਪਰਿਹਾਯਤੀਤਿ ਅਕੁਪ੍ਪਾ, ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਜ੍ਜਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਦਸੁਤ੍ਤਰਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸਙ੍ਗੀਤਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ''ਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੩੦੪)

ਵੁੱਤੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪੱਤ੍ਤਿਯੋ ਨੀਵਰਣਾਦੀਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿ ਨਾਮ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਤੋ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿ ਨਾਮ। **ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣੰ ਵਿਜ੍ਜਾ ਸੱਤ੍ਤਾਨੰ ਚੁਤੂਪਪਾਤੇ ਞਾਣੰ ਵਿਜ੍ਜਾ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯੇ ਞਾਣੰ ਵਿਜ੍ਜਾ। ਤਮਵਿਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਵਿਦਿਤਕਰਣਟ੍ਠੇਨਾਪਿ ਵਿਜ੍ਜਾ। ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੰ ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਤਮੰ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਞ੍ਚ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ। ਚੁਤੂਪਪਾਤੇ ਞਾਣੰ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕੰ ਤਮੰ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਚੁਤੂਪਪਾਤਞ੍ਚ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ। ਆਸਵਾਨੰ ਖਯੇ ਞਾਣੰ ਚਤੁਸੱਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕੰ ਤਮੰ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਚਤੁਸੱਚ੍ਚਧੰਮੇ ਚ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ। **ਚੱਤ੍ਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨੀ**ਤਿ ਸੋਤਾਪੱਤ੍ਤਿਫਲੰ, ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲੰ, ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੰ, ਅਰਹੱਤ੍ਤਫਲੰ। ਪਾਪਧੰਮੇ ਸਮੇਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਸਮਣੋ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਾਮਞ੍ਞੰ। ਚਤੁੰਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਮੱਗ੍ਗਾਨਮੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਸਾਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਫਲਾਨਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ।

ਪਞ੍ਚ ਧੰਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। **ਧੰਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਧੰਮਵਿਭਾਗਾ ਧੰਮਕੋਟ੍ਠਾਸਾ। **ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਲੋਕਿਯਲੋਕੁੱਤ੍ਤਰਾ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾ । ਸਮੁੱਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਯੋ ਏਵ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਤਿਵਿਧਾ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਪੱਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਏਵ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਸੋ ਲੋਕਿਯੋ ਏਵ। ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣਮੇਵ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ, ਵਿਮੁੱਤ੍ਤੀਨੰ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਵੁੱਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਯੋ ਪਨ ਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧੰਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਅਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਅਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਵੁੱਤ੍ਤਾ। ਏਤੇਸੁ ਹਿ ਲੋਕਿਯਾ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿ ਚ ਨੇਵਸੇਕ੍ਖਾਨਾਸੇਕ੍ਖਾ। ਸੇਕ੍ਖਾ ਹੋਨ੍ਤਾਪਿ ਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਇਮੇ ਇਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਅਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਇਮੇ ਇਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਵੁੱਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ''ਸੇਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁੱਤ੍ਤਿਯਾ ਆਰੰਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਛ ਅਧਿਕਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ। ਕਤਮਾ ਛ? ਇੱਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣੰ , ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਧਾਤੁਞਾਣੰ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣੰ, ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੰ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣੰ, ਆਸਵਾਨੰ ਖਯੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਇਮਾ ਛ।

ਸੱਤ੍ਤ ਖੀਣਾਸਵਬਲਾਨੀਤਿ ਖੀਣਾ ਆਸਵਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਬਲਾਨਿ ਖੀਣਾਸਵਬਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਸੱਤ੍ਤ? ਵੁੱਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤਾ –

''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਨਿੱਚ੍ਚਤੋ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸੰਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਨਿੱਚ੍ਚਤੋ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸੰਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਇਦਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਬਲੰ ਹੋਤਿ, ਯੰ ਬਲੰ ਆਗੰਮ ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯੰ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ 'ਖੀਣਾ ਮੇ ਆਸਵਾ'ਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਙ੍ਗਾਰਕਾਸੂਪਮਾ ਕਾਮਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸੰਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਇਦਮ੍ਪਿ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਬਲੰ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਿਵੇਕਨਿਨ੍ਨੰ ਚਿੱਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ ਵਿਵੇਕਪੋਣੰ ਵਿਵੇਕਪਬ੍ਭਾਰੰ ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੰ ਨੇਕ੍ਖੰਮਾਭਿਰਤੰ ਬਜਨ੍ਤੀਭੂਤੰ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਸਵਟ੍ਠਾਨਿਯੇਹਿ ਧੰਮੇਹਿ। ਯਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਇਦਮ੍ਪਿ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਬਲੰ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਚੱਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤਾ। ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਭਾਵਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤਾਨਿ। ਸੱਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਭਾਵਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤਾ। ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮੱਗ੍ਗੋ ਭਾਵਿਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤੋ। ਯਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮੱਗ੍ਗੋ ਭਾਵਿਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤੋ, ਇਦਮ੍ਪਿ

ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਬਲਂ ਹੋਤਿ, ਯਂ ਬਲਂ ਆਗਮ੍ਮ ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਂ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ 'ਖੀਣਾ ਮੇ ਆਸਵਾ'''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੯੦; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੭; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੪੪)।

ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੇਨ ਬਲੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੋ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੋ, ਤਤਿਯੇਨ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੋ, ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੋ ਪਕਾਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚ ਸੁਟ੍ਠੁ ਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। ''ਕਤਮੇ ਅਟ੍ਠ? ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਯਂ ਪਠਮੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਯਂ ਦੁਤਿਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। 'ਸੁਭ'ਨ੍ਤੇਵ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਯਂ ਤਤਿਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ 'ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ'ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਮੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ 'ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਯਂ ਛਟ੍ਠੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਯਂ ਸਤ੍ਤਮੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਯਂ ਅਟ੍ਠਮੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੭੪; ੩.੩੫੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੬)।

ਨਵ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਨਿਰੋਧਾਤਿ ਨਵ ਅਨੁਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਨਿਰੋਧਾ। ''ਕਤਮੇ ਨਵ? ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਾਮਸਞ੍ਞਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਞ੍ਞਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਸਞ੍ਞਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਸਞ੍ਞਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩੧; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੪, ੩੫੯)।

ਦਸ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਉਪਰਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਨ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਾ। ਅਥ ਵਾ ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਵੁਦ੍ਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਾ, ਅਰਹਨ੍ਤੋ। ਅਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਇਮੇ ਇਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਾ। ''ਕਤਮੇ ਦਸ? ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ, ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ, ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਅਸੇਕ੍ਖਂ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣਂ, ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੮, ੩੬੦)। **ਅਸੇਕ੍ਖਂ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਪਞ੍ਞਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਲੋਕਿਯਪਞ੍ਞਾ। **ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੩੪੮) ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿਆਦਯੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਏਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾਵ ਕਥਿਤਾ। ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਪਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਲੋਕਿਯਾਨਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤਾਨੇਵ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ। ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਤਿ ਹਿ ਪਦਂ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇਪਿ ਅਕ੍ਖਰਚਿਨ੍ਤਕਾ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤਾਨੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ। ''ਅਮਤੋਗਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤੀ''ਤਿ ਇਦਂ

ਪਰਿਵ੍ਵੇਯਜਪਹਾਤਬ੍ਬਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਤਬ੍ਬੇਸੁ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਉਜੁਕਮੇਵ। **ਯੇ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਫਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਲਾਭਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਪਟਿਲਾਭਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਹਾਨਭਾਗਿਯਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੦. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਹਾਨਭਾਗਿਯਾਦਿਤਾ ਏਕੇਕਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਹਾਨਭਾਗਿਯਚਤੁਕ੍ਕਂ ਏਕਤੋਯੇਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪਠਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਲਾਭਿ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਲਾਭਿਨੋ । ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। ਲਾਭੋ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਲਾਭੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਕਾਮਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਹਗਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਥੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਕਿਲੇਸਕਾਮਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾ**ਤਿ ਜਵਨਸਞ੍ਞਾ ਚ ਤਦਾਵਜ੍ਜਨਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚ, ਸਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮਨਸਿਕਾਰੋਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ। **ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮੋ। ਝਾਨਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੋ ਤੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਪਰਿਹਾਯਤਿ ਕਿਲੇਸਸਮੁਦਾਚਾਰੇਨ ਵਾ ਅਸਪ੍ਪਾਯਕਿਰਿਯਾਯ ਵਾ ਅਨਨੁਯੋਗੇਨ ਵਾ। ਕਿਲੇਸਸਮੁਦਾਚਾਰੇਨ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੋ ਸੀਘਂ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਕਮ੍ਮਾਰਾਮਤਾਭਸ੍ਸਾਰਾਮਤਾਨਿਦ੍ਦਾਰਾਮਤਾਸਙ੍ਗਣਿਕਾਰਾਮਤਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪਾਯਕਿਰਿਯਾਯ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੋ ਦਨ੍ਧਂ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਗੇਲਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲਾਦਿਨਾ ਪਲਿਬੋਧੇਨ ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਅਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਅਨਨੁਯੋਗੇਨ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੋਪਿ ਦਨ੍ਧਂ ਪਰਿਹਾਯਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਬਲਵਕਾਰਣਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਕਿਲੇਸਸਮੁਦਾਚਾਰਮੇਵਾਹ। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਪਨ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੋ ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਜ੍ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿਸਮੁਦਾਚਾਰੇਨਪਿ ਪਰਿਹਾਯਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪਰਿਹੀਨੋ ਹੋਤੀਤਿ? ਯਦਾ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਂ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪਰਿਹੀਨੋ ਹੋਤੀਤਿ। **ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਅਨੁਪਵਤ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਨੁਧਮ੍ਮੋ, ਝਾਨਂ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਕਨ੍ਤਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਅਨੁਧਮ੍ਮੋ ਏਵ ਅਨੁਧਮ੍ਮਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਅਨੁਧਮ੍ਮਤਾ ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਤਾ। **ਸਤੀ**ਤਿ ਨਿਕਨ੍ਤਿ। **ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ । ਤਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਵਿਤਕ੍ਕਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਅਵਿਤਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਸਾ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ''ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਂ ਵਿਰਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੧) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵਿਰਾਗੂਪਸਂਹਿਤਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੁਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਹਿ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਪਾਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾ ''ਵਿਰਾਗੂਪਸਂਹਿਤਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ''ਵਿਰਾਗਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਵਿਤਕ੍ਕਸਹਗਤਾਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਸੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸੁਖਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਚ ਵਸੇਨ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। **ਪੀਤਿਸੁਖਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਚ ਵਸੇਨ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। **ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਸਾ ਹਿ ਵੇਦਨਾ ਨ ਦੁਕ੍ਖਾ ਨ ਸੁਖਾਤਿ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ , ਮ-ਕਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਰੂਪਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਹਾਨਭਾਗਿਯਠਿਤਿਭਾਗਿਯਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਤ੍ਤਾਭਾਵਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਚੇਸ ਲੋਕਿਯੋ ਸਮਾਧਿ ਪਮਾਦਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਹਾਨਭਾਗਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਪ੍ਪਮਾਦਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਠਿਤਿਭਾਗਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਹਾਨਭਾਗਿਯਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੧. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕੇਕੋਪਿ ਲੋਕਿਯਧਮ੍ਮੋ ਤਿਲਕ੍ਖਣਬ੍ਭਾਹਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਿਕਂ ਏਕਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਖੀਯਨਭਾਵੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਂ। ''ਖਯਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ, ਵਯਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ, ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ, ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਏਕੇ। **ਦੁਕ੍ਖਂ ਭਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਪ੍ਪਟਿਭਯਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਭਯਾਵਹਂ ਹੋਤਿ ਸੀਹੋਪਮਸੁਤ੍ਤੇ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮) ਦੇਵਾਨਂ ਵਿਯ। ''ਜਾਤਿਜਰਾਬ੍ਯਾਧਿਮਰਣਭਯਟ੍ਠੇਨ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਏਕੇ। **ਅਨਤ੍ਤਾ ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ''ਅਤ੍ਤਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕਾਰਕੋ ਵੇਦਕੋ ਸਯਂਵਸੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਸਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਅਨਤ੍ਤਾ। ਯਞ੍ਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤਂ ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪੀਲ਼ਨਂ ਵਾ ਧਾਰੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਕੁਤੋ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਕਾਦਿਭਾਵੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ''ਰੂਪਞ੍ਚ ਹਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਨਯਿਦਂ ਰੂਪਂ ਆਬਾਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਆਦਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੦)। ''ਅਤ੍ਤਸਾਰਨਿਚ੍ਚਸਾਰਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਏਕੇ।

ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੨-੩੩ .

ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਚਤੁਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਏਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਕਤੋ ਏਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ। **ਕਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ । **ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਜਾਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤਾਵ ਅਨੇਕੇ ਅਤ੍ਥਾ ਪਵੇਦਿਤਾ। ਯਥਾਹ –

> ''ਭਵੋ ਕੁਲਂ ਨਿਕਾਯੋ ਚ, ਸੀਲਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਲਕ੍ਖਣਂ।
> ਪਸੂਤਿ ਸਨ੍ਧਿ ਚੇਵਾਤਿ, ਜਾਤਿਅਤ੍ਥਾ ਪਵੇਦਿਤਾ''॥

ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ''ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਂ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੧੨) ਭਵੋ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਅਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਅਨੁਪਕ੍ਕੁਟ੍ਠੋ ਜਾਤਿਵਾਦੇਨਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੩੧) ਏਤ੍ਥ ਕੁਲਂ। ''ਅਤ੍ਥਿ, ਵਿਸਾਖੇ, ਨਿਗਣ੍ਠਾ ਨਾਮ ਸਮਣਜਾਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੧) ਏਤ੍ਥ ਨਿਕਾਯੋ। ''ਯਤੋਹਂ, ਭਗਿਨਿ, ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤੋ ਨਾਭਿਜਾਨਾਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੧) ਏਤ੍ਥ ਅਰਿਯਸੀਲਂ। ''ਤਿਰਿਯਾ ਨਾਮ ਤਿਣਜਾਤਿ ਨਾਭਿਯਾ ਉਗ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਭਂ ਆਹਚ੍ਚ ਠਿਤਾ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੬) ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ''ਜਾਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ (ਧਾਤੁ॰ ੭੧) ਏਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਂ। ''ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭) ਏਤ੍ਥ ਪਸੂਤਿ। ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੩੫੪) ਚ ''ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੩; ਵਿਭ॰ ੧੯੦) ਚ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਖਨ੍ਧਾ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਯੇ ਯੇ ਖਨ੍ਧਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਪਠਮਂ ਪਾਤੁਭਾਵੋ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਸਾ ਜਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਚੇ? ਅਨੇਕੇਸਂ ਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ। ਅਨੇਕਾਨਿ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਂ, ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਂ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਦੁਕ੍ਖਂ , ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖਂ, ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾਸਭਾਵਤੋ ਚ ਨਾਮਤੋ ਚ ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ **ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮੇਨ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤੋ **ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਂ**। ਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾ ਚੇਵ ਅਵਸੇਸਾ ਚ ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਟਿਪੀਲ਼ਿਤਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਂ**। ਕਣ੍ਣਸੂਲਦਨ੍ਤਸੂਲਰਾਗਜਪਰਿਲ਼ਾਹਦੋਸਜਪਰਿਲ਼ਾਹਾਦਿ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕੋ ਆਬਾਧੋ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਤੋ ਉਪਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਚ ਅਪਾਕਟਭਾਵਤੋ **ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਦੁਕ੍ਖਂ**। ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾਦਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ ਆਬਾਧੋ ਅਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾਵ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਤੋ ਉਪਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਚ ਪਾਕਟਭਾਵਤੋ **ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਦੁਕ੍ਖਂ**। ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਂ ਸੇਸਂ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੇ (ਵਿਭ॰ ੧੯੦ ਆਦਯੋ)

ਆਗਤਂ ਜਾਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ **ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖਂ**। ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਂ ਪਨ **ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਜਾਤਿ ਯਂ ਤਂ ਬਾਲਪਣ੍ਡਿਤਸੁਤ੍ਤਾਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੬ ਆਦਯੋ) ਭਗਵਤਾਪਿ ਉਪਮਾਵਸੇਨ ਪਕਾਸਿਤਂ ਆਪਾਯਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਯਞ੍ਚ ਸੁਗਤਿਯਮ੍ਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਮੂਲਕਾਦਿਭੇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾ। ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਮੂਲਕਾਦਿਭੇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ – ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤੋ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਮ੍ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨੋ ਨ ਉਪ੍ਪਲਪਦੁਮਪੁਣ੍ਡਰੀਕਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਆਮਾਸਯਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਪਕ੍ਕਾਸਯਸ੍ਸ ਉਦਰਪਟਲਪਿਟ੍ਠਿਕਣ੍ਟਕਾਨਂ ਵੇਮਜ੍ਝੇ ਪਰਮਸਮ੍ਬਾਧੇ ਤਿਬ੍ਬਨ੍ਧਕਾਰੇ ਨਾਨਾਕੁਣਪਗਨ੍ਧਪਰਿਭਾਵਿਤਪਰਮਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਪਵਨਵਿਚਰਿਤੇ ਅਧਿਮਤ੍ਤਜੇਗੁਚ੍ਛੇ ਕੁਚ੍ਛਿਪ੍ਪਦੇਸੇ ਪੂਤਿਮਚ੍ਛਪੂਤਿਕੁਮ੍ਮਾਸਚਨ੍ਦਨਿਕਾਦੀਸੁ ਕਿਮਿ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਦਸ ਮਾਸੇ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਸਮ੍ਭਵੇਨ ਉਸ੍ਮਨਾ ਪੁਟਪਾਕਂ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਮਾਨੋ ਪਿਟ੍ਠਪਿਣ੍ਡਿ ਵਿਯ ਸੇਦਿਯਮਾਨੋ ਸਮਿਞ੍ਜਨਪਸਾਰਣਾਦਿਵਿਰਹਿਤੋ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤੀਤਿ। ਇਦਂ ਤਾਵ **ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਮੂਲਕਂ** ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਪਨ ਸੋ ਮਾਤੁ ਸਹਸਾ ਉਪਕ੍ਖਲਨਗਮਨਨਿਸੀਦਨਉਟ੍ਠਾਨਪਰਿਵਤ੍ਤਨਾਦੀਸੁ ਸੁਰਾਧੁਤ੍ਤਹਤ੍ਥਗਤੋ ਏਲ਼ਕੋ ਵਿਯ ਅਹਿਤੁਣ੍ਡਿਕਹਤ੍ਥਗਤੋ ਸਪ੍ਪਪੋਤਕੋ ਵਿਯ ਚ ਆਕਡ੍ਢਨਪਰਿਕਡ੍ਢਨਓਧੁਨਨਨਿਦ੍ਧੁਨਨਾਦਿਨਾ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨੁਭੋਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਮਾਤੁ ਸੀਤੁਦਕਪਾਨਕਾਲੇ ਸੀਤਨਰਕੂਪਪਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਉਣ੍ਹਯਾਗੁਭਤ੍ਤਾਦਿਅਜ੍ਝੋਹਰਣਕਾਲੇ ਅਙ੍ਗਾਰਵੁਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਰਿਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਯ ਲੋਣਮ੍ਬਿਲਾਦਿਅਜ੍ਝੋਹਰਣਕਾਲੇ ਖਾਰਾਪਤਚ੍ਛਿਕਾਦਿਕਮ੍ਮਕਾਰਣਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਯ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨੁਭੋਤਿ। ਇਦਂ **ਗਬ੍ਭਪਰਿਹਰਣਮੂਲਕਂ** ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਪਨਸ੍ਸ ਮੂਲ਼੍ਹਗਬ੍ਭਾਯ ਮਾਤੁਯਾ ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚਸੁਹਜ੍ਜਾਦੀਹਿਪਿ ਅਦਸ੍ਸਨਾਰਹੇ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੇ ਛੇਦਨਫਾਲਨਾਦੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖਮਨੁਭਵਤਿ। ਇਦਂ **ਗਬ੍ਭਵਿਪਤ੍ਤਿਮੂਲਕਂ** ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਵਿਜਾਯਮਾਨਾਯ ਮਾਤੁਯਾ ਕਮ੍ਮਜੇਹਿ ਵਾਤੇਹਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਨਰਕਪ੍ਪਪਾਤਂ ਵਿਯ ਅਤਿਭਯਾਨਕਂ ਯੋਨਿਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਪਾਦਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਪਰਮਸਮ੍ਬਾਧੇਨ ਚ ਯੋਨਿਮੁਖੇਨ ਤਾਲ਼ਚ੍ਛਿਗ੍ਗਲ਼ੇਨ ਵਿਯ ਨਿਕਡ੍ਢਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਮਹਾਨਾਗਸ੍ਸ ਨਰਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਯ ਚ ਸਙ੍ਘਾਤਪਬ੍ਬਤੇਹਿ ਵਿਚੁਣ੍ਣਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ **ਵਿਜਾਯਨਮੂਲਕਂ** ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਪਨ ਜਾਤਸ੍ਸ ਤਰੁਣਵਣਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸੁਕੁਮਾਰਸਰੀਰਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥਗਹਣਨ੍ਹਾਪਨਧੋਵਨਚੋਲ਼ਪਰਿਮਜ੍ਜਨਾਦਿਕਾਲੇ ਸੂਚਿਮੁਖਖੁਰਧਾਰਾਵਿਜ੍ਝਨਫਾਲਨਸਦਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਤੋ **ਬਹਿ ਨਿਕ੍ਖਮਨਮੂਲਕਂ** ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਵਧੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਚੇਲਕਵਤਾਦਿਵਸੇਨ ਆਤਾਪਨਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕੋਧਵਸੇਨ ਅਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਬ੍ਬਨ੍ਧਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ **ਅਤ੍ਤੂਪਕ੍ਕਮਮੂਲਕਂ** ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਯਂ ਪਨ ਪਰਤੋ ਵਧਬਨ੍ਧਨਾਦੀਨਿ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ **ਪਰੂਪਕ੍ਕਮਮੂਲਕਂ**ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਯਂ ਜਾਤਿ ਵਤ੍ਥੁਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

‘‘ਜਾਯੇਥ ਨੋ ਚੇ ਨਰਕੇਸੁ ਸਤ੍ਤੋ, ਤਤ੍ਥਗ੍ਗਿਦਾਹਾਦਿਕਮਪ੍ਪਸਯ੍ਹਂ।
ਲਭੇਥ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨੁ ਕੁਹਿਂ ਪਤਿਟ੍ਠਂ, ਇਚ੍ਚਾਹ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਮੁਨੀਧ ਜਾਤਿਂ॥

‘‘ਦੁਕ੍ਖਂ ਤਿਰਚ੍ਛੇਸੁ ਕਸਾਪਤੋਦ-
ਦਣ੍ਡਾਭਿਘਾਤਾਦਿਭਵਂ ਅਨੇਕਂ।

ਯਂ ਤਂ ਕਥਂ ਤਤ੍ਥ ਭਵੇਯ੍ਯ ਜਾਤਿਂ,
ਵਿਨਾ ਤਹਿਂ ਜਾਤਿ ਤਤੋਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ॥

''ਪੇਤੇਸੁ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਨ ਖੁਪ੍ਪਿਪਾਸਾ-
ਵਾਤਾਤਪਾਦਿਪ੍ਪਭਵਂ ਵਿਚਿਤ੍ਤਂ।
ਯਸ੍ਮਾ ਅਜਾਤਸ੍ਸ ਨ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿ,
ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਮੁਨਿ ਜਾਤਿਮਾਹ॥

''ਤਿਬ੍ਬਨ੍ਧਕਾਰੇ ਚ ਅਸਯ੍ਹਸੀਤੇ,
ਲੋਕਨ੍ਤਰੇ ਯਂ ਅਸੁਰੇਸੁ ਦੁਕ੍ਖਂ।
ਨ ਤਂ ਭਵੇ ਤਤ੍ਥ ਨ ਚਸ੍ਸ ਜਾਤਿ,
ਯਤੋ ਅਯਂ ਜਾਤਿ ਤਤੋਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ॥

''ਯਞ੍ਚਾਪਿ ਗੂਥਨਰਕੇ ਵਿਯ ਮਾਤੁਗਬ੍ਭੇ,
ਸਤ੍ਤੋ ਵਸਂ ਚਿਰਮਤੋ ਬਹਿ ਨਿਕ੍ਖਮਞ੍ਚ।
ਪਪ੍ਪੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਮਤਿਘੋਰਮਿਦਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥਿ,
ਜਾਤਿਂ ਵਿਨਾ ਇਤਿਪਿ ਜਾਤਿ ਅਯਞ੍ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾ॥

''ਕਿਂ ਭਾਸਿਤੇਨ ਬਹੁਨਾ ਨਨੁ ਯਂ ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ,
ਅਤ੍ਥੀਧ ਕਿਞ੍ਚਿਦਪਿ ਦੁਕ੍ਖਮਿਦਂ ਕਦਾਚਿ।
ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਜਾਤਿਵਿਰਹੇ ਯਦਤੋ ਮਹੇਸੀ,
ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਇਮਮਾਹ ਜਾਤਿ''ਨ੍ਤਿ॥

ਜਰਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਾ ਜਰਾ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ, ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦਿਸਮ੍ਮਤੋ ਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਖਨ੍ਧਪੁਰਾਣਭਾਵੋ ਚ। ਸਾ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਸਾ ਪਨੇਸਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਚੇਵ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤੋ ਚ। ਯਂ ਹਿਦਂ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਿਥਿਲੀਭਾਵਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਕਾਰਵਿਰੂਪਤਾ ਯੋਬ੍ਬਨਵਿਨਾਸਬਲੂਪਘਾਤਸਤਿਮਤਿਵਿਪ੍ਪਵਾਸਪਰਪਰਿਭਵਾਦਿਅਨੇਕਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਜਰਾ ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਸਿਥਿਲੀਭਾਵਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਿਕਾਰਤੋ।
ਯੋਬ੍ਬਨਸ੍ਸ ਵਿਨਾਸੇਨ, ਬਲਸ੍ਸ ਉਪਘਾਤਤੋ॥

''ਵਿਪ੍ਪਵਾਸਾ ਸਤਾਦੀਨਂ, ਪੁਤ੍ਤਦਾਰੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ।
ਅਪ੍ਪਸਾਦਨੀਯਤੋ ਚੇਵ, ਭਿਯ੍ਯੋ ਬਾਲਤ੍ਤਪਤ੍ਤਿਯਾ॥

''ਪਪ੍ਪੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਯਂ ਮਚ੍ਚੋ, ਕਾਯਿਕਂ ਮਾਨਸਂ ਤਥਾ।
ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਜਰਾਹੇਤੁ, ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਾ ਜਰਾ ਦੁਖਾ''ਤਿ॥

ਜਰਾਦੁਕ੍ਖਾਨਨ੍ਤਰਂ ਬ੍ਯਾਧਿਦੁਕ੍ਖੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇਪਿ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਗਹਣੇਨੇਵ ਬ੍ਯਾਧਿਦੁਕ੍ਖਂ ਗਹਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਮਰਣਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਦੁਵਿਧੰ ਮਰਣੰ – ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ, ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਜਰਾਮਰਣੰ ਦ੍ਵੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤ''ਨ੍ਤਿ (ਧਾਤੁ॰ ੭੧)। ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦੋ ਚ, ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਨਿਚ੍ਚੰ ਮਰਣਤੋ ਭਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੮੧)। ਤੰ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਮਰਣੰ ਉਪਕ੍ਕਮਮਰਣੰ ਸਰਸਮਰਣੰ ਆਯੁਕ੍ਖਯਮਰਣੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖਯਮਰਣਨ੍ਤਿਪਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮੰ। ਪੁਨ ਖਣਿਕਮਰਣੰ ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਮਰਣਨ੍ਤਿ ਅਯਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਭੇਦੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਵਤ੍ਤੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਭੇਦੋ **ਖਣਿਕਮਰਣੰ** ਨਾਮ। ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਮਤੋ, ਫੁਸ੍ਸੋ ਮਤੋ''ਤਿ ਇਦੰ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ, ''ਸਸ੍ਸੰ ਮਤੰ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਮਤੋ''ਤਿ ਇਦੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ **ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣੰ** ਨਾਮ। ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ ਕਾਲਕਿਰਿਯਾ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਮਰਣੰ** ਨਾਮ। ਬਾਹਿਰਕੰ ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਇਤਰੰ ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣਞ੍ਚ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਮਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਨ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖੰ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ''ਪਾਪਸ੍ਸ ਪਾਪਕਮ੍ਮਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤਮਨੁਪਸ੍ਸਤੋ।
> ਭਦ੍ਦਸ੍ਸਾਪਸਹਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਵਿਯੋਗੰ ਪਿਯਵਤ੍ਥੁਕੰ।
> ਮੀਯਮਾਨਸ੍ਸ ਯੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਮਾਨਸੰ ਅਵਿਸੇਸਤੋ॥

> ''ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਚਾਪਿ ਯੰ ਸਨ੍ਧਿਬਨ੍ਧਨਚ੍ਛੇਦਨਾਦਿਕੰ।
> ਵਿਤੁਜ੍ਜਮਾਨਮਮ੍ਮਾਨੰ , ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਸਰੀਰਜੰ॥

> ''ਅਸਯ੍ਹਮਪ੍ਪਟਿਕਾਰੰ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸੇਤਸ੍ਸਿਦੰ ਯਤੋ।
> ਮਰਣੰ ਵਤ੍ਥੁ ਤੇਨੇਤੰ, ਦੁਕ੍ਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤ''ਨ੍ਤਿ॥

ਸੋਕਾਦੀਸੁ **ਸੋਕੋ** ਨਾਮ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਨਿਜ੍ਝਾਨਲਕ੍ਖਣੋ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪੋ। ਦੁਕ੍ਖੋ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤੋ ਚ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ''ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਹਦਯੰ ਸੋਕੋ, ਵਿਸਸਲ੍ਲੰਵ ਤੁਜ੍ਜਤਿ।
> ਅਗ੍ਗਿਤਤ੍ਤੋਵ ਨਾਰਾਚੋ, ਭੁਸੰਵ ਦਹਤੇ ਪੁਨ॥

> ''ਸਮਾਵਹਤਿ ਬ੍ਯਾਧਿਞ੍ਚ, ਜਰਾਮਰਣਭੇਦਨੰ।
> ਦੁਕ੍ਖਮ੍ਪਿ ਵਿਵਿਧੰ ਯਸ੍ਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥

ਪਰਿਦੇਵੋ ਨਾਮ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਚੀਪਲਾਪੋ। ਦੁਕ੍ਖੋ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤੋ ਚ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ''ਯੰ ਸੋਕਸਲ੍ਲਵਿਹਤੋ ਪਰਿਦੇਵਮਾਨੋ, ਕਣ੍ਠੋਟ੍ਠਤਾਲੁਤਲਸੋਸਜਮਪ੍ਪਸਯ੍ਹੰ।
> ਭਿਯ੍ਯੋਧਿਮਤ੍ਤਮਧਿਗਚ੍ਛਤਿਯੇਵ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿ ਤੇਨ ਭਗਵਾ ਪਰਿਦੇਵਮਾਹਾ''ਤਿ॥

ਦੁਕ੍ਖੰ ਨਾਮ ਕਾਯਪੀਲ਼ਨਲਕ੍ਖਣੰ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖੰ। ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤੋ ਮਾਨਸਦੁਕ੍ਖਾਵਹਨਤੋ ਚ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ''ਪੀਲ਼ੇਤਿ ਕਾਯਿਕਮਿਦੰ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਮਾਨਸੰ ਭਿਯ੍ਯੋ।
> ਜਨਯਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਾ, ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ॥

ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਪੀਲ਼ਨਲਕ੍ਖਣਂ ਮਾਨਸਂ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤੋ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਾਵਹਨਤੋ ਚ। ਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਸਮਪ੍ਪਿਤਾ ਹਿ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਯ ਕਨ੍ਦਨ੍ਤਿ, ਉਰਾਨਿ ਪਟਿਪਿਸਨ੍ਤਿ, ਆਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ, ਵਿਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ, ਉਦ੍ਧਂਪਾਦਂ ਪਪਤਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਥਂ ਆਹਰਨ੍ਤਿ, ਵਿਸਂ ਖਾਦਨ੍ਤਿ, ਰਜ੍ਜੁਯਾ ਉਬ੍ਬਨ੍ਧਨ੍ਤਿ, ਅਗ੍ਗਿਂ ਪਵਿਸਨ੍ਤੀਤਿ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਕਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਪੀਲ਼ੇਤਿ ਯਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਪੀਲ਼ਨਂ ਸਮਾਵਹਤਿ।
ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਵਿਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਤਤੋ ਆਹੂ''ਤਿ॥

ਉਪਾਯਾਸੋ ਨਾਮ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਭਾਵਿਤੋ ਦੋਸੋਯੇਵ। ''ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਏਕੇ। ਦੁਕ੍ਖੋ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਦਹਨਤੋ ਕਾਯਵਿਸਾਦਨਤੋ ਚ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਰਿਦਹਨਾ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਿਸਾਦਨਾ ਚ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ।
ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਮੁਪਾਯਾਸੋ, ਜਨੇਤਿ ਦੁਕ੍ਖੋ ਤਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ॥

ਏਤ੍ਥ ਚ ਮਨ੍ਦਗ੍ਗਿਨਾ ਅਨ੍ਤੋਭਾਜਨੇ ਪਾਕੋ ਵਿਯ ਸੋਕੋ, ਤਿਕ੍ਖਗ੍ਗਿਨਾ ਪਚ੍ਚਮਾਨਸ੍ਸ ਭਾਜਨਤੋ ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਮਨਂ ਵਿਯ ਪਰਿਦੇਵੋ, ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾਵਸੇਸਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤੁਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਭਾਜਨੇਯੇਵ ਯਾਵ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਪਾਕੋ ਵਿਯ ਉਪਾਯਾਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਿਯੇਹਿ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸਮੋਧਾਨਂ। ਦੁਕ੍ਖੋ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤੋ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਦਿਸ੍ਵਾਵ ਅਪ੍ਪਿਯੇ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਪਠਮਂ ਹੋਤਿ ਚੇਤਸਿ।
ਤਦੁਪਕ੍ਕਮਸਮ੍ਭੂਤਮਥ ਕਾਯੇ ਯਤੋ ਇਧ॥

''ਤਤੋ ਦੁਕ੍ਖਦ੍ਵਯਸ੍ਸਾਪਿ, ਵਤ੍ਥੁਤੋ ਸੋ ਮਹੇਸਿਨਾ।
ਦੁਕ੍ਖੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ, ਅਪ੍ਪਿਯੇਹਿ ਸਮਾਗਮੋ''ਤਿ॥

ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗੋ ਨਾਮ ਪਿਯੇਹਿ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਵਿਨਾਭਾਵੋ। ਦੁਕ੍ਖੋ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤੋ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਞਾਤਿਧਨਾਦਿਵਿਯੋਗਾ , ਸੋਕਸਰਸਮਪ੍ਪਿਤਾ ਵਿਤੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।
ਬਾਲਾ ਯਤੋ ਤਤੋਯਂ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿ ਮਤੋ ਪਿਯਵਿਯੋਗੋ''ਤਿ॥

ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭੇ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੂਸੁ ਇਚ੍ਛਾਵ **ਯਮ੍ਪਿਚ੍ਛਂ ਨ ਲਭਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯੇਨਪਿ ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਂ ਵਤ੍ਥੁਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਨ ਲਭਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਇਚ੍ਛਨਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤੋ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਤਂ ਤਂ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਲਾਭਤੋ।
ਯਂ ਵਿਘਾਤਮਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਇਧ ਜਾਯਤਿ॥

''ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੂਨਂ, ਪਤ੍ਥਨਾ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ।
ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਾ ਜਿਨੋ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭਮਬ੍ਰਵੀ''ਤਿ॥

ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਦੇਸਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਹਿ ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖਸਤਾਨੀਤਿ ਵਾ ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਦੇਸਨਾ ਪਨ ਸਕ੍ਕਾ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਾਮ ਨ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚਿ, ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਦੇਸਨਂ ਸਙ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ। **ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਉਪਾਦਾਨਗੋਚਰਾ ਖਨ੍ਧਾ।

> ਜਾਤਿਪ੍ਪਭੁਤਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਮਿਧ ਤਾਦਿਨਾ।
> ਅਵੁਤ੍ਤਂ ਯਞ੍ਚ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ, ਵਿਨਾ ਏਤੇਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ॥
>
> ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਾ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਇਮੇ।
> ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤ-ਦੇਸਕੇਨ ਮਹੇਸਿਨਾ॥

ਤਥਾ ਹਿ ਇਨ੍ਧਨਮਿਵ ਪਾਵਕੋ, ਲਕ੍ਖਮਿਵ ਪਹਰਣਾਨਿ, ਗੋਰੂਪਂ ਵਿਯ ਡਂਸਮਕਸਾਦਯੋ, ਖੇਤ੍ਤਮਿਵ ਲਾਯਕਾ, ਗਾਮਂ ਵਿਯ ਗਾਮਘਾਤਕਾ, ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਮੇਵ ਜਾਤਿਆਦਯੋ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਵਿਬਾਧੇਨ੍ਤਾ ਤਿਣਲਤਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਭੂਮਿਯਂ, ਪੁਪ੍ਫਫਲਪਲ੍ਲਵਾਨਿ ਵਿਯ ਰੁਕ੍ਖੇਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਆਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਜਾਤਿ, ਮਜ੍ਝੇਦੁਕ੍ਖਂ ਜਰਾ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਦੁਕ੍ਖਂ ਮਰਣਂ, ਮਾਰਣਨ੍ਤਿਕਦੁਕ੍ਖਾਭਿਘਾਤੇਨ ਪਰਿਡਯ੍ਹਨਦੁਕ੍ਖਂ ਸੋਕੋ , ਤਦਸਹਨਤੋ ਲਾਲਪ੍ਪਨਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਦੇਵੋ, ਤਤੋ ਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਸਙ੍ਖਾਤਅਨਿਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਮਾਯੋਗਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਬਾਧਨਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤੇਨ ਆਬਾਧਿਯਮਾਨਾਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਘੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚੇਤੋਬਾਧਨਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਸੋਕਾਦਿਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਜਨਿਤਵਿਸਾਦਾਨਂ ਅਨੁਤ੍ਥੁਨਨਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪਾਯਾਸੋ, ਮਨੋਰਥਵਿਘਾਤਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਇਚ੍ਛਾਵਿਘਾਤਦੁਕ੍ਖਂ ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭੋਤਿ ਏਵਂ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਯਮਾਨਾ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਵ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਯਦੇਤਂ ਏਕਮੇਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਅਨੇਕੇਹਿਪਿ ਕਪ੍ਪੇਹਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਏਕਜਲਬਿਨ੍ਦੁਮ੍ਹਿ ਸਕਲਸਮੁਦ੍ਦਜਲਰਸਂ ਵਿਯ ਯੇਸੁ ਕੇਸੁਚਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਥੇਰੋ ਅਵੋਚਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਜਾਤੀਤਿਆਦੀਸੁ ਪਦਭਾਜਨੀਯੇਸੁ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ। **ਯਾ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਅਨੇਕੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਯਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਜਾਤਿ, ਯਾ ਸੋਮਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਜਾਤੀਤਿ ਏਵਞ੍ਹਿ ਦਿਵਸਮ੍ਪਿ ਕਥਿਯਮਾਨੇ ਨੇਵ ਸਤ੍ਤਾ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਪਰਤ੍ਥਦੀਪਨਂ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਇਮੇਹਿ ਪਨ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਨ ਕੋਚਿ ਸਤ੍ਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਪਰਤ੍ਥਦੀਪਨਂ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ। **ਤਮ੍ਹਿ ਤਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਗਤਿਜਾਤਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕੇਸਂ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਕਾਯੇ, ਸਤ੍ਤਘਟਾਯਂ ਸਤ੍ਤਸਮੂਹੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਾਤੀ**ਤਿ ਜਾਯਨਵਸੇਨ। ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਸਭਾਵਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ। **ਸਞ੍ਜਾਤੀ**ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਯਨਵਸੇਨ। ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਪਦਂ ਵਡ੍ਢਿਤਂ। **ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਓਕ੍ਕਮਨਵਸੇਨ। ਜਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਜਾਤਿ, ਸਾ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਞ੍ਜਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ਸਞ੍ਜਾਤਿ, ਸਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਓਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਅਣ੍ਡਜਜਲਾਬੁਜਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇ ਹਿ ਅਣ੍ਡਕੋਸਂ ਵਤ੍ਥਿਕੋਸਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾ ਪਵਿਸਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ **ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ,** ਸਾ ਸਂਸੇਦਜਓਪਪਾਤਿਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇ ਹਿ ਪਾਕਟਾ ਏਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਤਾਵ ਸਮ੍ਮੁਤਿਕਥਾ।

ਇਦਾਨਿ **ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪਾਤੁਭਾਵੋ, ਆਯਤਨਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭੋ**ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਕਥਾ ਹੋਤਿ। ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ ਹਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਤ੍ਤਾ। ਏਤ੍ਥ **ਚ ਖਨ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੇ ਏਕਸ੍ਸ, ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇ ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਗਹਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਪਾਤੁਭਾਵੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਆਯਤਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯਤਨਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਪਟਿਲਾਭੋ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਪਾਤੁਭਾਵੋਯੇਵ। ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਾਨੇਵ ਹਿ ਤਾਨਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਜਾਤੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਜਾਤਿ ਨਾਮ ਕਥੀਯਤਿ।

ਜਰਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਜਰਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਪਚ੍ਚੁਤ੍ਤੰ। **ਜੀਰਣਤਾ**ਤਿ ਆਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿਆਦਯੋ ਤਯੋ ਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮੇ ਕਿਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਾ, ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਦ੍ਵੇ ਪਕਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਜਰਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਦੇਨ ਸਭਾਵਤੋ ਦੀਪਿਤਾ, ਤੇਨਸ੍ਸਾ ਇਦੰ ਸਭਾਵਪਚ੍ਚੁਤ੍ਤੰ। ਜੀਰਣਤਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਆਕਾਰਤੋ, ਤੇਨਸ੍ਸਾਯੰ ਆਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮੇ ਦਨ੍ਤਨਖਾਨੰ ਖਣ੍ਡਿਤਭਾਵਕਰਣਕਿਚ੍ਚਤੋ। **ਪਾਲਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕੇਸਲੋਮਾਨੰ ਪਲਿਤਭਾਵਕਰਣਕਿਚ੍ਚਤੋ। **ਵਲਿਤ੍ਤਚਤਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਮੰਸੰ ਮਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਚੇ ਵਲਿਭਾਵਕਰਣਕਿਚ੍ਚਤੋ ਦੀਪਿਤਾ। ਤੇਨਸ੍ਸਾ ਇਮੇ ਤਯੋ ਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮੇ ਕਿਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਾ। ਤੇਹਿ ਇਮੇਸੰ ਵਿਕਾਰਾਨੰ ਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਾਕਟੀਭੂਤਾ ਪਾਕਟਜਰਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਯਥੇਵ ਹਿ ਉਦਕਸ੍ਸ ਵਾ ਵਾਤਸ੍ਸ ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਨੋ ਵਾ ਤਿਣਰੁਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਭਗ੍ਗਪਲਿਭਗ੍ਗਤਾਯ ਵਾ ਝਾਮਤਾਯ ਵਾ ਗਤਮਗ੍ਗੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਸੋ ਗਤਮਗ੍ਗੋ ਤਾਨੇਵ ਉਦਕਾਦੀਨਿ, ਏਵਮੇਵ ਜਰਾਯ ਦਨ੍ਤਾਦੀਸੁ ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਗਤਮਗ੍ਗੋ ਪਾਕਟੋ ਚਕ੍ਖੁੰ ਉਮ੍ਮੀਲੇਤ੍ਵਾਪਿ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਨ ਚ ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦੀਨੇਵ ਜਰਾ। ਨ ਹਿ ਜਰਾ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਹੋਤਿ।

ਆਯੁਨੋ ਸੰਹਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਰਿਪਾਕੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਪਨ ਪਦੇਹਿ ਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮੇਯੇਵ ਅਭਿਬ੍ਯਤ੍ਤਾਯ ਆਯੁਕ੍ਖਯਚਕ੍ਖਾਦਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਪਕਤਿਯਾ ਦੀਪਿਤਾ, ਤੇਨਸ੍ਸਿਮੇ ਦ੍ਵੇ ਪਕਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਜਰੰ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਯੁ ਹਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਜਰਾ ''ਆਯੁਨੋ ਸੰਹਾਨੀ''ਤਿ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਦਹਰਕਾਲੇ ਸੁਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ ਸੁਖੁਮਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਸਯੰ ਸੁਖੇਨੇਵ ਗਣ੍ਹਨਸਮਤ੍ਥਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਜਰੰ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਪਕ੍ਕਾਨਿ ਆਲੁਲਿਤਾਨਿ ਅਵਿਸਦਾਨਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਸਯੰ ਗਹੇਤੁੰ ਅਸਮਤ੍ਥਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਰਿਪਾਕੋ''ਤਿ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਸਾ ਪਨੇਸਾ ਏਵੰ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਜਰਾ ਪਾਕਟਾ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਤਿ ਦੁਵਿਧਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦਨ੍ਤਾਦੀਸੁ ਖਣ੍ਡਾਦਿਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਜਰਾ **ਪਾਕਟਜਰਾ** ਨਾਮ। ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨ ਜਰਾ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਤੋ **ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਜਰਾ** ਨਾਮ। ਤਤ੍ਰ ਯ੍ਵਾਯੰ ਖਣ੍ਡਾਦਿਭਾਵੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਤਾਦਿਸਾਨੰ ਦਨ੍ਤਾਦੀਨੰ ਵਣ੍ਣੋਯੇਵ। ਤੰ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਸ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ''ਇਮੇ ਦਨ੍ਤਾ ਜਰਾਯ ਪਹਟਾ''ਤਿ ਜਰੰ ਜਾਨਾਤਿ, ਉਦਕਟ੍ਠਾਨੇ ਬਦ੍ਧਾਨਿ ਗੋਸਿਙ੍ਗਾਦੀਨਿ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਉਦਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਜਾਨਨੰ ਵਿਯ। ਪੁਨ ਅਯੰ ਜਰਾ ਸਵੀਚਿ ਅਵੀਚੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਦੁਵਿਧਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਮਣਿਕਨਕਰਜਤਪਵਾਲ਼ਚਨ੍ਦਸੂਰਿਯਾਦੀਨੰ ਮਨ੍ਦਦਸਕਾਦੀਸੁ ਪਾਣੀਨੰ ਵਿਯ, ਪੁਪ੍ਫਫਲਪਲ੍ਲਵਾਦੀਸੁ ਅਪਾਣੀਨੰ ਵਿਯ ਚ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਵਣ੍ਣਵਿਸੇਸਾਦੀਨੰ ਦੁਬ੍ਬਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਜਰਾ **ਅਵੀਚਿਜਰਾ** ਨਾਮ, ਨਿਰਨ੍ਤਰਜਰਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਵਣ੍ਣਵਿਸੇਸਾਦੀਨੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਜਰਾ **ਸਵੀਚਿਜਰਾ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਸਵੀਚਿਜਰਾ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਵਸੇਨ ਏਵੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਦਹਰਕੁਮਾਰਕਾਨਞ੍ਹਿ ਪਠਮਮੇਵ ਖੀਰਦਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਉਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਤੇ ਥਿਰਾ। ਤੇਸੁ ਪਨ ਪਤਿਤੇਸੁ ਪੁਨ ਦਨ੍ਤਾ ਉਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਪਠਮਮੇਵ ਸੇਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜਰਾਵਾਤੇਨ ਪਹਟਕਾਲੇ ਕਾਲ਼ਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕੇਸਾ ਪਠਮਮੇਵ ਤਮ੍ਬਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਕਾਲ਼ਕਾ, ਤਤੋ ਸੇਤਾ। ਛਵਿ ਪਨ ਸਲੋਹਿਤਿਕਾ ਹੋਤਿ। ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਾਨੰ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਾਨੰ ਓਦਾਤਾਨੰ ਓਦਾਤਭਾਵੋ, ਕਾਲ਼ਕਾਨੰ ਕਾਲ਼ਕਭਾਵੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਜਰਾਵਾਤੇਨ ਪਨ ਪਹਟਕਾਲੇ ਵਲਿੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਸਸ੍ਸੰ ਵਪਿਤਕਾਲੇ ਸੇਤੰ ਹੋਤਿ, ਪਚ੍ਛਾ ਨੀਲੰ। ਜਰਾਵਾਤੇਨ ਪਨ ਪਹਟਕਾਲੇ ਪਣ੍ਡੁਕੰ ਹੋਤਿ। ਅਮ੍ਬਙ੍ਕੁਰੇਨਾਪਿ ਦੀਪੇਤੁੰ ਵਟ੍ਟਤਿ।

ਮਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਚੁਤੀ**ਤਿ ਚਵਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਕਚਤੁਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਮੇਤੰ। **ਚਵਨਤਾ**ਤਿ ਭਾਵਵਚਨੇਨ ਲਕ੍ਖਣਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। **ਭੇਦੋ**ਤਿ ਚੁਤਿਖਨ੍ਧਾਨੰ ਭਙ੍ਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪਰਿਦੀਪਨੰ। **ਅਨ੍ਤਰਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਘਟਸ੍ਸ ਵਿਯ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਭਿਨ੍ਨਾਨੰ ਚੁਤਿਖਨ੍ਧਾਨੰ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਠਾਨਾਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨੰ। **ਮਚ੍ਚੁ ਮਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਚੁਸਙ੍ਖਾਤੰ ਮਰਣੰ, ਨ ਖਣਿਕਮਰਣੰ। ਕਾਲੋ ਨਾਮ ਅਨ੍ਤਕੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਿਰਿਯਾਤਿ **ਕਾਲਕਿਰਿਯਾ**। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਸਮ੍ਮੁਤਿਯਾ ਮਰਣੰ ਦੀਪਿਤੰ।

ਇਦਾਨਿ ਪਰਮਤ੍ਥੇਨ ਦੀਪੇਤੁੰ **ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਭੇਦੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਪਰਮਤ੍ਥੇਨ ਹਿ ਖਨ੍ਧਾਯੇਵ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਕੋਚਿ ਮਰਤਿ। ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਪਨ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਸਤ੍ਤੋ ਮਰਤਿ, ਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਮਤੋਤਿ ਵੋਹਾਰੋ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਚਤੁਵੋਕਾਰਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਵਸੇਨ **ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਭੇਦੋ,**

ਏਕਵੋਕਾਰਵਸੇਨ **ਕਲ਼ੇਵਰਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ,** ਚਤੁਵੋਕਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਭੇਦੋ, ਸੇਸਦ੍ਵਯਵਸੇਨ ਕਲ਼ੇਵਰਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਭਵਦ੍ਵਯੇਪਿ ਰੂਪਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਕਲ਼ੇਵਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਦੀਸੁਪਿ ਖਨ੍ਧਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੇਵ, ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਭੇਦੋ, ਮਨੁਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਕਲ਼ੇਵਰਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਲ਼ੇਵਰਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਰਣਤੋ ਮਰਣਂ ''ਕਲ਼ੇਵਰਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸੁਪਚ੍ਛੇਦੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਸ੍ਸੇਵ ਮਰਣਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਸ੍ਸ ਮਰਣਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ''ਸਸ੍ਸਂ ਮਤਂ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਮਤੋ''ਤਿ ਇਦਂ ਪਨ ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਏਵਰੂਪਾਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਸਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਖਯਵਯਭਾਵਮੇਵ ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ।

ਅਪਿਚ ਇਮਾਨਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਿ ਨਾਮ ਇਮੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਧਕਪਚ੍ਚਾਮਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਓਤਾਰਂ ਗਵੇਸਨ੍ਤਾਨਿ ਵਿਚਰਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਤੀਸੁ ਪਚ੍ਚਾਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਓਤਾਰਾਪੇਕ੍ਖੇਸੁ ਵਿਚਰਨ੍ਤੇਸੁ ਏਕੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਅਹਂ ਅਸੁਕਅਰਞ੍ਞਸ੍ਸ ਨਾਮ ਵਣ੍ਣਂ ਕਥੇਤ੍ਵਾ ਏਤਂ ਆਦਾਯ ਤਤ੍ਥ ਗਮਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਏਤ੍ਥ ਮਯ੍ਹਂ ਦੁਕ੍ਕਰਂ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਅਹਂ ਤਵ ਏਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਤਕਾਲੇ ਪੋਥੇਤ੍ਵਾ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਏਤ੍ਥ ਮਯ੍ਹਂ ਦੁਕ੍ਕਰਂ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ। ਤਤਿਯੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਤਯਾ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਪੋਥੇਤ੍ਵਾ ਦੁਬ੍ਬਲੇ ਕਤੇ ਤਿਣ੍ਹੇਨ ਅਸਿਨਾ ਸੀਸਚ੍ਛੇਦਨਂ ਨਾਮ ਮਯ੍ਹਂ ਭਾਰੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਤੇ ਏਵਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਪਚ੍ਚਾਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਞ੍ਞਵਣ੍ਣਂ ਕਥੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਆਦਾਯ ਤਤ੍ਥ ਗਤਕਾਲੋ ਵਿਯ ਸੁਹਜ੍ਜਞਾਤਿਮਣ੍ਡਲਤੋ ਨਿਕ੍ਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਪਨਂ ਨਾਮ ਜਾਤਿਯਾ ਕਿਚ੍ਚਂ, ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਪੋਥੇਤ੍ਵਾ ਦੁਬ੍ਬਲਕਰਣਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਪਰਾਧੀਨਮਞ੍ਚਪਰਾਯਣਭਾਵਕਰਣਂ ਜਰਾਯ ਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਤਿਯਸ੍ਸ ਤਿਣ੍ਹੇਨ ਅਸਿਨਾ ਸੀਸਚ੍ਛੇਦਨਂ ਵਿਯ ਜੀਵਿਤਕ੍ਖਯਪਾਪਨਂ ਮਰਣਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਜਾਤਿਦੁਕ੍ਖਂ ਸਾਦੀਨਵਮਹਾਕਨ੍ਤਾਰਪ੍ਪਵੇਸੋ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਜਰਾਦੁਕ੍ਖਂ ਤਤ੍ਥ ਅਨ੍ਨਪਾਨਰਹਿਤਸ੍ਸ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਵਿਯ, ਮਰਣਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਬ੍ਬਲਸ੍ਸ ਇਰਿਯਾਪਥਪਵਤ੍ਤਨੇ ਵਿਹਤਪਰਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਵਾਲ਼ਾਦੀਹਿ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਾਪਾਦਨਂ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਸੋਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਿਯਸਤੀਤਿ ਬ੍ਯਸਨਂ, ਹਿਤਸੁਖਂ ਖਿਪਤਿ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਞਾਤੀਨਂ ਬ੍ਯਸਨਂ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਂ, ਚੋਰਰੋਗਭਯਾਦੀਹਿ ਞਾਤਿਕ੍ਖਯੋ ਞਾਤਿਵਿਨਾਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ **ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨੇਨ। ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟਸ੍ਸ ਅਭਿਭੂਤਸ੍ਸ, ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਭੋਗਾਨਂ ਬ੍ਯਸਨਂ **ਭੋਗਬ੍ਯਸਨਂ,** ਰਾਜਚੋਰਾਦਿਵਸੇਨ ਭੋਗਕ੍ਖਯੋ ਭੋਗਵਿਨਾਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਰੋਗੋਯੇਵ ਬ੍ਯਸਨਂ **ਰੋਗਬ੍ਯਸਨਂ**। ਰੋਗੋ ਹਿ ਆਰੋਗ੍ਯਂ ਵਿਯਸਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਬ੍ਯਸਨਂ। ਸੀਲਸ੍ਸ ਬ੍ਯਸਨਂ **ਸੀਲਬ੍ਯਸਨਂ**। ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਵਿਨਾਸਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਬ੍ਯਸਨਂ **ਦਿਟ੍ਠਿਬ੍ਯਸਨਂ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨਿ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨਿ ਤਿਲਕ੍ਖਣਬ੍ਭਾਹਤਾਨਿ। ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਚ ਤੀਣਿ ਨੇਵ ਕੁਸਲਾਨਿ ਨ ਅਕੁਸਲਾਨਿ, ਸੀਲਦਿਟ੍ਠਿਬ੍ਯਸਨਦ੍ਵਯਂ ਅਕੁਸਲਂ।

ਅਞ੍ਞਤਰਞ੍ਞਤਰੇਨਾਤਿ ਗਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚਬ੍ਯਸਨਾਦੀਸੁ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮਨੁਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਪਰਿਮੁਚ੍ਚਮਾਨਸ੍ਸ। **ਅਞ੍ਞਤਰਞ੍ਞਤਰੇਨ ਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਸੋਕਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਨਾ। **ਸੋਕੋ**ਤਿ ਸੋਚਨਕਵਸੇਨ ਸੋਕੋ। ਇਦਂ ਤੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਸੋਕਸ੍ਸ ਸਭਾਵਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ। **ਸੋਚਨਾ**ਤਿ ਸੋਚਨਾਕਾਰੋ। **ਸੋਚਿਤਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਚਿਤਭਾਵੋ। **ਅਨ੍ਤੋਸੋਕੋ**ਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਸੋਕੋ। ਦੁਤਿਯਪਦਂ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਵਡ੍ਢਿਤਂ। ਸੋ ਹਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਂ ਸੁਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਪਰਿਸੁਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ''ਅਨ੍ਤੋਸੋਕੋ ਅਨ੍ਤੋਪਰਿਸੋਕੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਚੇਤਸੋ ਪਰਿਜ੍ਝਾਯਨਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਜ੍ਝਾਯਨਾਕਾਰੋ। ਸੋਕੋ ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਗ੍ਗਿ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਝਾਪੇਤਿ ਦਹਤਿ, ''ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੇ ਝਾਮਂ, ਨ ਮੇ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਟਿਭਾਤੀ''ਤਿ ਵਦਾਪੇਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਮਨੋ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ**। ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਸੋਕੋਵ ਸਲ੍ਲਨ੍ਤਿ **ਸੋਕਸਲ੍ਲਂ**।

ਪਰਿਦੇਵਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘‘ਮਯ੍ਹੰ ਧੀਤਾ, ਮਯ੍ਹੰ ਪੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਏਵਂ ਆਦਿਸ੍ਸ ਆਦਿਸ੍ਸ ਦੇਵਨ੍ਤਿ ਰੋਦਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਆਦੇਵੋ**। ਤੰ ਤੰ ਵਣ੍ਣੰ ਪਰਿਕਿਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਿਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦੇਵਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਪਰਿਦੇਵੋ**। ਤਤੋ ਪਰਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਪਦਾਨਿ ਪੁਰਿਮਦ੍ਵਯਸ੍ਸੇਵ ਆਕਾਰਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਵਾ**ਚਾ**ਤਿ ਵਚਨੰ। **ਪਲਾਪੋ**ਤਿ ਤੁਚ੍ਛੰ ਨਿਰਤ੍ਥਕਵਚਨੰ। ਉਪਡ੍ਢਭਣਿਤਅਞ੍ਞਭਣਿਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਰੂਪੋ ਪਲਾਪੋਤਿ **ਵਿਪ੍ਪਲਾਪੋ। ਲਾਲਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਲਪਨੰ। ਲਾਲਪ੍ਪਨਾਕਾਰੋ **ਲਾਲਪ੍ਪਨਾ**। ਲਾਲਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਲਾਲਪ੍ਪਿਤਤ੍ਤੰ**।

ਦੁਕ੍ਖਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਕਾਯਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ **ਕਾਯਿਕੰ**। ਅਮਧੁਰਟ੍ਠੇਨ **ਅਸਾਤੰ**। ਕਾਯਿਕਪਦੇਨ ਚੇਤਸਿਕਅਸਾਤੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਅਸਾਤਪਦੇਨ ਕਾਯਿਕਸਾਤੰ। ਤਦੇਵ ਦੁਕ੍ਖਯਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਖੰ,** ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਕ੍ਖਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੰ। **ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇ ਜਾਤੰ। **ਅਸਾਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੇਦਯਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸਾਤੰ ਵੇਦਯਿਤੰ ਨ ਸਾਤੰ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੇਦਯਿਤੰ ਨ ਸੁਖੰ। ਪਰਤੋ ਤੀਣਿ ਪਦਾਨਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਅਸਾਤਾ ਵੇਦਨਾ ਨ ਸਾਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਨ ਸੁਖਾਤਿ ਅਯਮੇਵ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੰ ਕਾਯਿਕੰ ਅਸਾਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੇਦਯਿਤੰ, ਯਾ ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਅਸਾਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਦੋਮਨਸ੍ਸਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਦੁਟ੍ਠੁ ਮਨੋਤਿ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਹੀਨਵੇਦਨਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤੰ ਮਨੋਤਿ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਦੁਮ੍ਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ**। ਚਿਤ੍ਤਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ **ਚੇਤਸਿਕੰ। ਚੇਤੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇ ਜਾਤੰ।

ਉਪਾਯਾਸਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਆਯਾਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਆਯਾਸੋ**। ਸੰਸੀਦਨਵਿਸੀਦਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਕਿਲਮਥਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਬਲਵਆਯਾਸੋ **ਉਪਾਯਾਸੋ**। ਆਯਾਸਿਤਭਾਵੋ **ਆਯਾਸਿਤਤ੍ਤੰ।** ਉਪਾਯਾਸਿਤਭਾਵੋ **ਉਪਾਯਾਸਿਤਤ੍ਤੰ**।

ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ। **ਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯੇ ਅਸ੍ਸ। **ਅਨਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਅਪਰਿਯੇਸਿਤਾ। ਪਰਿਯੇਸਿਤਾ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤੁ ਅਪਰਿਯੇਸਿਤਾ ਵਾ, ਨਾਮਮੇਵੇਤੰ ਅਮਨਾਪਾਰਮ੍ਮਣਾਨੰ। ਮਨਸ੍ਮਿੰ ਨ ਕਮਨ੍ਤਿ ਨ ਪਵਿਸਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਕਨ੍ਤਾ**। ਮਨਸ੍ਮਿੰ ਨ ਅਪ੍ਪਿਯਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਾ ਮਨੰ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਮਨਾਪਾ**। **ਰੂਪਾ**ਤਿਆਦਿ ਤੇਸੰ ਸਭਾਵਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। ਅਨਤ੍ਥੰ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ**। ਅਹਿਤੰ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਹਿਤਕਾਮਾ**। ਅਫਾਸੁੰ ਦੁਕ੍ਖਵਿਹਾਰੰ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਫਾਸੁਕਾਮਾ**। ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਖੇਮੰ ਨਿਬ੍ਭਯੰ ਵਿਵਟ੍ਟੰ ਨ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ, ਸਭਯੰ ਵਟ੍ਟਮੇਵ ਨੇਸੰ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਯੋਗਕ੍ਖੇਮਕਾਮਾ**। ਅਪਿਚ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਵੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਕਾਮਨਤੋ, ਤੇਸੰਯੇਵ ਹਾਨਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਕਾਮਨਤੋ **ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ**। ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰਯੇਵ ਉਪਾਯਭੂਤਸ੍ਸ ਹਿਤਸ੍ਸ ਅਕਾਮਨਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਹਾਨਿਆਦੀਨੰ ਉਪਾਯਭੂਤਸ੍ਸ ਅਹਿਤਸ੍ਸ ਚ ਕਾਮਨਤੋ **ਅਹਿਤਕਾਮਾ**। ਫਾਸੁਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਅਕਾਮਨਤੋ, ਅਫਾਸੁਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਚ ਕਾਮਨਤੋ **ਅਫਾਸੁਕਾਮਾ**। ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਿਬ੍ਭਯਸ੍ਸ ਅਕਾਮਨਤੋ, ਭਯਸ੍ਸ ਚ ਕਾਮਨਤੋ **ਅਯੋਗਕ੍ਖੇਮਕਾਮਾ**ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਸਙ੍ਗਤੀਤਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੰਯੋਗੋ। **ਸਮਾਗਮੋ**ਤਿ ਆਗਤੇਹਿ ਸੰਯੋਗੋ। **ਸਮੋਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਸਹਭਾਵੋ। **ਮਿਸ੍ਸੀਭਾਵੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਾਨੰ ਸਹਕਰਣੰ। ਅਯੰ ਸਤ੍ਤਵਸੇਨ ਯੋਜਨਾ। ਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਪਨ ਯੰ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤੰ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਸੋ ਪਨ ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਕੇਵਲੰ ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦੁਵਿਧਸ੍ਸਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਮਾਤਾ** ਵਾਤਿਆਦਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਕਾਮੇ ਸਰੂਪੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਮਮਾਯਤੀਤਿ **ਮਾਤਾ,** ਪਿਯਾਯਤੀਤਿ **ਪਿਤਾ**। ਭਜਤੀਤਿ **ਭਾਤਾ,** ਤਥਾ **ਭਗਿਨੀ**। ਮੇਤ੍ਤਾਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਮਿਤ੍ਤਾ,** ਮਿਨਨ੍ਤਿ ਵਾ ਸਬ੍ਬਗੁਯ੍ਹੇਸੁ ਅਨ੍ਤੋ ਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੀਤਿ ਮਿਤ੍ਤਾ। ਕਿਚ੍ਚਕਰਣੀਯੇਸੁ ਸਹਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਅਮਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਮਚ੍ਚਾ**। ‘‘ਅਯੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੋ’’ਤਿ ਏਵਂ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਞਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ **ਞਾਤੀ**। ਲੋਹਿਤੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਤਿ **ਸਾਲੋਹਿਤਾ**। ਪਿਤੁਪਕ੍ਖਿਕਾ ਞਾਤੀ, ਮਾਤੁਪਕ੍ਖਿਕਾ ਸਾਲੋਹਿਤਾ। ਮਾਤਾਪਿਤੁਪਕ੍ਖਿਕਾ ਵਾ ਞਾਤੀ, ਸਸ੍ਸੁਸਸੁਰਪਕ੍ਖਿਕਾ ਸਾਲੋਹਿਤਾ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਕੇਵਲੰ

ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਦੁਵਿਧਸ੍ਸਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨਂ। ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਪਨ ਤਥਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਿਪ੍ਪਯੋਗਵਚਨੇਹਿ ਅਪ੍ਪਿਯਪਿਯਵਤ੍ਥੁਨਿਯੇਵ ਵਿਸੇਸਿਤਾਨੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਸਭਾਵਾਨਂ ਜਾਤਿਪਕਤਿਕਾਨਂ। **ਇਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਅਹੋ ਵਤਾ**ਤਿ ਪਤ੍ਥਨਾ। **ਅਸ੍ਸਾਮਾ**ਤਿ ਭਵੇਯ੍ਯਾਮ। **ਨ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਇਚ੍ਛਾਯ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਏਤਂ ''ਅਹੋ ਵਤ ਮਯਂ ਨ ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸਾਮ, ਨ ਚ ਵਤ ਨੋ ਜਾਤਿ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਹੀਨਸਮੁਦਯੇਸੁ ਸਾਧੂਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਅਜਾਤਿਧਮ੍ਮਤ੍ਤਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੇਸੁ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਜਾਤਿਯਾ ਅਨਾਗਮਨਂ ਇਚ੍ਛਿਤਂ, ਤਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਵਿਨਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ, ਅਨਿਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਚ ਭਾਵਨਾਯ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਨ ਇਚ੍ਛਾਯ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਇਦਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਏਤਮ੍ਪਿ। ਉਪਰਿ ਸੇਸਾਨਿ ਉਪਾਦਾਯ **ਅਪਿ**ਸਦ੍ਦੋ।

ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸੇਯ੍ਯਥਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਕਤਮੇ ਇਤਿ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਰੂਪਮੇਵ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ **ਰੂਪੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੪. ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਯਾਯਂ ਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਯਾ ਅਯਂ ਤਣ੍ਹਾ। **ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ**ਤਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵਕਰਣਂ ਪੁਨੋਭਵੋ, ਪੁਨੋਭਵੋ ਸੀਲਮਸ੍ਸਾਤਿ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ। ਅਪਿਚ ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਦੇਤਿ, ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ। ਸਾ ਪਨੇਸਾ ਪੁਨਬ੍ਭਵਸ੍ਸ ਦਾਯਿਕਾਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਅਦਾਯਿਕਾਪਿ, ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਅਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾਪਿ, ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕਮਤ੍ਤਾਪਿ। ਸਾ ਤਿਪ੍ਪਕਾਰਾਪਿ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾਤਿ ਨਾਮਂ ਲਭਤਿ। ਪੋਨਬ੍ਭਵਿਕਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ। ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਨਨ੍ਦਿਰਾਗੇਨ ਸਹ ਗਤਾਤਿ **ਨਨ੍ਦਿਰਾਗਸਹਗਤਾ**। ਨਨ੍ਦਿਰਾਗੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਤ੍ਤਮੇਵ ਗਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਰ ਯਤ੍ਰ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਨੀ। ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੀ, ਰੂਪਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੀ ਸਦ੍ਦਗਨ੍ਧਰਸਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਅਭਿਨਨ੍ਦਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੇਯ੍ਯਥਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਸਾ ਕਤਮਾ ਇਤਿ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਕਾਮੇ ਤਣ੍ਹਾ, ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕਰਾਗਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਭਵਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਭਵੇ ਤਣ੍ਹਾ। ਭਵਪਤ੍ਥਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਰਾਗਸ੍ਸ ਚ ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿਯਾ ਚ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਵਿਭਵੇ ਤਣ੍ਹਾ। ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤਰਾਗਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ।

ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਤ੍ਥੁਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਸਾ ਖੋ ਪਨੇਸਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਜਾਯਤਿ। **ਨਿਵਿਸਤੀ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਕਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਿਵਿਸਮਾਨਾ ਕਤ੍ਥ ਨਿਵਿਸਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਯਂ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਪਿਯਸਭਾਵਞ੍ਚੇਵ ਮਧੁਰਸਭਾਵਞ੍ਚ। **ਚਕ੍ਖੁ ਲੋਕੇ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਲੋਕਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਆਦੀਸੁ ਮਮਤ੍ਤੇਨ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਸਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਕ੍ਖੁਂ ਆਦਾਸਾਦੀਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਂ ਪਞ੍ਚਪਸਾਦਂ ਸੁਵਣ੍ਣਵਿਮਾਨੇ ਉਗ੍ਘਾਟਿਤਮਣਿਸੀਹਪਞ੍ਜਰਂ ਵਿਯ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਸੋਤਂ ਰਜਤਪਨਾਲ਼ਿਕਂ ਵਿਯ ਪਾਮਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਕਂ ਵਿਯ ਚ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਤੁਙ੍ਗਨਾਸਾਤਿ ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰਂ ਘਾਨਂ ਵਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਹਰਿਤਾਲਵਟ੍ਟਿਂ ਵਿਯ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਜਿਵ੍ਹਂ ਰਤ੍ਤਕਮ੍ਬਲਪਟਲਂ ਵਿਯ ਮੁਦੁਸਿਨਿਦ੍ਧਮਧੁਰਰਸਦਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਕਾਯਂ ਸਾਲਲਟ੍ਠਿਂ ਵਿਯ ਸੁਵਣ੍ਣਤੋਰਣਂ ਵਿਯ ਚ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਮਨਂ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਮਨੇਨ ਅਸਦਿਸਂ ਉਲ਼ਾਰਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਰੂਪਂ ਸੁਵਣ੍ਣਕਣਿਕਾਰਪੁਪ੍ਫਾਦਿਵਣ੍ਣਂ ਵਿਯ, ਸਦ੍ਦਂ ਮਤ੍ਤਕਰਵੀਕਕੋਕਿਲਮਨ੍ਦਧਮਿਤਮਣਿਵਂਸਨਿਗ੍ਘੋਸਂ ਵਿਯ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਨਿ ਚਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਿਕਗਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਨਿ ''ਕਸ੍ਸਞ੍ਞਸ੍ਸ ਏਵਰੂਪਾਨਿ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਏਵਂ ਮਞ੍ਞਮਾਨਾਨਂ ਤਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਪਿਯਰੂਪਾਨਿ ਚੇਵ ਸਾਤਰੂਪਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਨੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚੇਵ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ,

ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਵਿਸਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਥੇਰੋ ''ਚਕ੍ਖੁ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪਂ, ਏਤ੍ਥੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਯਦਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਦਾ ਏਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਯੋ ਤਸ੍ਸਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਯੋ ਤਸ੍ਸੇਵ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਯਸ੍ਮਾ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੇਨੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਯਥਾਹ –

> ''ਯਥਾਪਿ ਮੂਲੇ ਅਨੁਪਦ੍ਦਵੇ ਦਲ੍ਹੇ, ਛਿਨ੍ਨੋਪਿ ਰੁਕ੍ਖੋ ਪੁਨਰੇਵ ਰੂਹਤਿ।
> ਏਵਮ੍ਪਿ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੇ ਅਨੂਹਤੇ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀ ਦੁਕ੍ਖਮਿਦਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੩੮)।

ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਏਵਮਾਹ। ਸੀਹਸਮਾਨਵੁਤ੍ਤਿਨੋ ਹਿ ਤਥਾਗਤਾ, ਤੇ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਾ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਫਲੇ। ਸੁਵਾਨਵੁਤ੍ਤਿਨੋ ਪਨ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ , ਤੇ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗੇਨ ਚੇਵ ਤਸ੍ਸੇਵ ਚ ਦੇਸਨਾਯ ਫਲੇ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਹੇਤੁਮ੍ਹੀਤਿ। ਸੀਹਸਮਾਨਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਸਤ੍ਥਾ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ''ਯੋ ਤਸ੍ਸਾਯੇਵਾ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਪਿ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨੇਵਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਤਸ੍ਸਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾਯਾ**ਤਿ ਯਾ ਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ''ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਵੇਸਨਵਸੇਨ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਕਾਸਿਤਾ, ਤਸ੍ਸਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾਯ। **ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਵਿਰਾਗੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਮਗ੍ਗੋ, ''ਵਿਰਾਗਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨; ਮਹਾਵ॰ ੨੩) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਰਾਗੇਨ ਨਿਰੋਧੋ ਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧੋ, ਅਨੁਸਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤਤੋ ਅਸੇਸੋ ਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧੋ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧੋ। ਅਥ ਵਾ ਵਿਰਾਗੋਤਿ ਹਿ ਪਹਾਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਸੇਸੋ ਵਿਰਾਗੋ ਅਸੇਸੋ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਏਵਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਯੋਜਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਪਨੇਤਾਨਿ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧੋਤਿਆਦੀਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਾਨਿ। ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਤਣ੍ਹਾ ਅਸੇਸਾ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ''ਤਸ੍ਸਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਆਗਮ੍ਮ ਤਣ੍ਹਾ ਚਜੀਯਤਿ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜੀਯਤਿ ਮੁਚ੍ਚਤਿ ਨ ਅਲ੍ਲੀਯਤਿ, ਕਾਮਗੁਣਾਲਯੇਸੁ ਚੇਤ੍ਥ ਏਕੋਪਿ ਆਲਯੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ **ਚਾਗੋ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਮੁਤ੍ਤਿ ਅਨਾਲਯੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਕਮੇਵ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਨਾਮਾਨਿ ਪਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਾਨਂ ਨਾਮਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਅਨੇਕਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਅਸੇਸਵਿਰਾਗੋ ਅਸੇਸਨਿਰੋਧੋ ਚਾਗੋ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਮੁਤ੍ਤਿ ਅਨਾਲਯੋ ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ ਦੋਸਕ੍ਖਯੋ ਮੋਹਕ੍ਖਯੋ ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯੋ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਂ ਅਨਾਯੂਹਨਂ ਅਪ੍ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਅਨੁਪਪਤ੍ਤਿ ਅਗਤਿ ਅਜਾਤਂ ਅਜਰਂ ਅਬ੍ਯਾਧਿ ਅਮਤਂ ਅਸੋਕਂ ਅਪਰਿਦੇਵਂ ਅਨੁਪਾਯਾਸਂ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ।

ਇਦਾਨਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਛਿਨ੍ਨਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯਪਿ ਚ ਤਣ੍ਹਾਯ ਯੇਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਤਸ੍ਸਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਸਾ ਖੋ ਪਨੇਸਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਪੁਰਿਸੋ ਖੇਤ੍ਤੇ ਜਾਤਂ ਤਿਤ੍ਤਕਾਲਾਬੁਵਲ੍ਲਿਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਮੂਲਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਸਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਮਿਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਤਤੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੇਤ੍ਤੇ ਤਿਤ੍ਤਕਾਲਾਬੁ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਹੀਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵ ਖੇਤ੍ਤੇ ਤਿਤ੍ਤਕਾਲਾਬੁ ਵਿਯ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਤਣ੍ਹਾ। ਸਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਮੂਲਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਂ ਗਤਾ ਪਨ ਤੇਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਖੇਤ੍ਤੇ ਤਿਤ੍ਤਕਾਲਾਬੁ ਵਿਯ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਅਟਵਿਤੋ ਚੋਰੇ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਨਗਰਸ੍ਸ ਦਕ੍ਖਿਣਦ੍ਵਾਰੇ ਘਾਤੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਤੋ ਅਟਵਿਯਂ ਚੋਰਾ ਮਤਾਤਿ ਵਾ ਮਾਰਿਤਾਤਿ ਵਾ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁਂ, ਏਵਮੇਵ ਅਟਵਿਯਂ ਚੋਰਾ ਵਿਯ ਯਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਤਣ੍ਹਾ, ਸਾ ਦਕ੍ਖਿਣਦ੍ਵਾਰੇ ਚੋਰਾ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਗਮ੍ਮ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ। ਏਵਂ

ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਨ ਤੇਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਅਟਵਿਯਂ ਚੋਰਾ ਵਿਯ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤੇਨਸ੍ਸਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਨਿਰੋਧਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਚਕ੍ਖੁ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪਂ, ਏਤ੍ਥੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਪਹੀਯਮਾਨਾ ਪਹੀਯਤੀ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਅਥ ਵਾ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਤ੍ਤਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਪੁਨ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਹੀਯਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਿਵਿਸਨਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ।

ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਯਮੇਵਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਗ੍ਗਪਟਿਕ੍ਖੇਪਨਤ੍ਥਂ ਨਿਯਮਨਂ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੦੫)। **ਅਰਿਯੋ**ਤਿ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ, ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਤ੍ਤਾ, ਅਰਿਯਫਲਪਟਿਲਾਭਕਰਤ੍ਤਾ ਚ ਅਰਿਯੋ। ਅਟ੍ਠ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ**। ਸ੍ਵਾਯਂ ਚਤੁਰਙ੍ਗਿਕਾ ਵਿਯ ਸੇਨਾ, ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਂ ਵਿਯ ਤੂਰਿਯਂ ਅਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਙ੍ਗਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥਿ।

ਇਦਾਨਿ ਅਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮੇਵ ਮਗ੍ਗੋ ਅਙ੍ਗਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਾ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ।** ਸਮ੍ਮਾ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**। ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਾ **ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ**। ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ**। ਸਮ੍ਮਾ ਵੋਦਾਪਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ**। ਸਮ੍ਮਾ ਪਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ**। ਸਮ੍ਮਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਾ **ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ**। ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਾਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ**। ਤੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਤੀਣਿ ਤੀਣਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਤਾਵ ਅਞ੍ਞੇਹਿਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਜਹਤਿ, ਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤਿ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਪਸ੍ਸਤਿ ਤਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕਮੋਹਵਿਧਮਨਵਸੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ। ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋਪਿ ਤਥੇਵ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਿ ਚ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਾ ਅਭਿਨਿਰੋਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਸਮ੍ਮਾ ਵੋਦਾਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਸਮ੍ਮਾ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮਾਦਹਤਿ।

ਅਪਿਚੇਸਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਹੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਕਾਲੇ ਏਕਕ੍ਖਣਾ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਪਨ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ । ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗਕਾਲੇ ਏਕਕ੍ਖਣਾ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਤੇਸੁ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋਤਿਆਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਯੋ ਤਯੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਚੇਤਨਾਯੋਪਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਵਿਰਤਿਯੋਯੇਵ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਸਮ੍ਮਾਸਤੀਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਯਂ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਪਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਯੇਵ।

ਇਤਿ ਇਮੇਸੁ ਅਟ੍ਠਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਭਗਵਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਬਹੂਪਕਾਰਤ੍ਤਾ ਪਠਮਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਦੇਸਿਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ''ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੬, ੨੦, ੨੯) ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰਂ ਵਿਧਮਿਤ੍ਵਾ ਕਿਲੇਸਚੋਰੇ ਘਾਤੇਨ੍ਤੋ ਖੇਮੇਨ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਪਠਮਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਦੇਸਿਤਾ।

ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਪਨ ਤਸ੍ਸਾ ਬਹੂਪਕਾਰੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਹੇਰਞ੍ਞਿਕੋ ਹਤ੍ਥੇਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਕਹਾਪਣਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ''ਅਯਂ ਕੂਟੋ ਅਯਂ ਛੇਕੋ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ, ਏਵਂ ਯੋਗਾਵਚਰੋਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਯ ਓਲੋਕਯਮਾਨੋ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾ, ਇਮੇ ਰੂਪਾਵਚਰਾਦਯੋ''ਤਿ

ਜਾਨਾਤਿ। ਯਥਾ ਵਾ ਪਨ ਪੁਰਿਸੇਨ ਕੋਟਿਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਾਰੁਕ੍ਖਂ ਤਚ੍ਛਕੋ ਵਾਸਿਯਾ ਤਚ੍ਛੇਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮੇ ਉਪਨੇਤਿ, ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਦਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾ, ਇਮੇ ਰੂਪਾਵਚਰਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮੇ ਉਪਨੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਸ੍ਵਾਯਂ ਯਥਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯਪਿ ਉਪਕਾਰਕੋ। ਯਥਾਹ – ''ਪੁਬ੍ਬੇ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਾਚਂ ਭਿਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩)। ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਪਠਮਂ ਵਾਚਾਯ ਸਂਵਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਲੋਕੇ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੇ ਪਯੋਜੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਾਚਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਿਕਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਪਨ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਤਿਵਿਧਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਉਭਯਂ ਸੁਚਰਿਤਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਯਸ੍ਮਾ ਆਜੀਵਟ੍ਠਮਕਸੀਲਂ ਪੂਰਤਿ, ਨ ਇਤਰਸ੍ਸ , ਤਸ੍ਮਾ ਤਦੁਭਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵੇਨ ਪਨ ''ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਮੇ ਆਜੀਵੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪਰਿਤੋਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਮਤ੍ਤੇਨ ਵਿਹਰਿਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਅਥ ਖੋ ਸਬ੍ਬਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਇਦਂ ਵੀਰਿਯਮਾਰਭਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਤਤੋ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੇਨਾਪਿ ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਸਤਿ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਏਵਂ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਾਨੁਪਕਾਰਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਗਤਿਯੋ ਸਮਨ੍ਵੇਸਿਤ੍ਵਾ ਪਹੋਤਿ ਏਕਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਾਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵਟ੍ਟਂ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਵਿਵਟ੍ਟਂ। ਤੇਸੁ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਟ੍ਟੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤਿ, ਵਿਵਟ੍ਟੇ ਨਤ੍ਥਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਹਿ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਚ, ''ਕਤਮੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ? ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਚ ਆਚਰਿਯਸਨ੍ਤਿਕੇ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਵਾਚਾਯ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ। ਇਤਰੇਸੁ ਪਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ''ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ ਇਟ੍ਠਂ ਕਨ੍ਤਂ ਮਨਾਪਂ, ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ ਇਟ੍ਠਂ ਕਨ੍ਤਂ ਮਨਾਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਵਨੇਨੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਕਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਏਕਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਸਮੁਦਯਂ ਪਹਾਨਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵਨਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ...ਪੇ॰... ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ।

ਏਵਮਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਦ੍ਵੀਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਉਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਸਵਨਧਾਰਣਸਮ੍ਮਸਨਪਟਿਵੇਧੋ ਹੋਤਿ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਸਵਨਪਟਿਵੇਧੋਯੇਵ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਤੀਸੁ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਪਟਿਵੇਧੋ ਹੋਤਿ ਨਿਰੋਧੇ ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਵੇਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ, ਸਵਨਧਾਰਣਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਲੋਕਿਯਂ ਕਾਮਾਵਚਰਂ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਪਨ ਪਤ੍ਤਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਹੋਤਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਇਧ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਰਿਗ੍ਗਹਤੋ ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਜਾਨਾਮਿ, ਸਮੁਦਯਂ ਪਜਹਾਮਿ, ਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਮਿ, ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਮੀ''ਤਿ ਆਭੋਗਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਮਨਸਿਕਾਰਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਰਿਗ੍ਗਹਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹੋਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਮੇਵ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਮਗ੍ਗੋ ਭਾਵਿਤੋਵ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਦੁਦ੍ਦਸਤ੍ਤਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਦੁਦ੍ਦਸਾਨਿ। ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਾਕਟਂ, ਖਾਣੁਕਣ੍ਟਕਪ੍ਪਹਾਰਾਦੀਸੁ ‘‘ਅਹੋ ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਮ੍ਪਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ ਖਾਦਿਤੁਕਾਮਤਾਭੁਞ੍ਜਿਤੁਕਾਮਤਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਾਕਟਂ। ਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਤੋ ਪਨ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਗਮ੍ਭੀਰਂ। ਇਤਿ ਤਾਨਿ ਦੁਦ੍ਦਸਤ੍ਤਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾਨਿ। ਇਤਰੇਸਂ ਪਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਪਯੋਗੋ ਭਵਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਹਤ੍ਥਪਸਾਰਣਂ ਵਿਯ, ਅਵੀਚਿਫੁਸਨਤ੍ਥਂ ਪਾਦਪਸਾਰਣਂ ਵਿਯ, ਸਤਧਾ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾਲਸ੍ਸ ਕੋਟਿਯਾ ਕੋਟਿਪਟਿਪਾਦਨਂ ਵਿਯ ਚ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਤਾਨਿ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਦੁਦ੍ਦਸਾਨਿ। ਏਵਂ ਦੁਦ੍ਦਸਤ੍ਤਾ ਗਮ੍ਭੀਰੇਸੁ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਚ ਦੁਦ੍ਦਸੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਉਗ੍ਗਹਾਦਿਵਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਇਦਂ ‘‘ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਟਿਵੇਧਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਮੇਵ ਤਂ ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰੇ ਪਨਾਹੁ – ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਞਾਣਂ ਸੁਤਮਯਞਾਣਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਂ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਅਭਿਸਮਯਞਾਣਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਸੁਤਮਯਞਾਣਂ? ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ ‘‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਯਂ ਸਮੁਦਯੋ, ਅਯਂ ਨਿਰੋਧੋ, ਅਯਂ ਮਗ੍ਗੋ’’ਤਿ। ਇਦਂ **ਸੁਤਮਯਞਾਣਂ**। ਕਤਮਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਂ? ਸੋ ਸੁਤਾਨਂ ਅਤ੍ਥਂ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ ਧਮ੍ਮਤੋ ਚ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਚ, ‘‘ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਚ੍ਚੇ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਇਦਂ ਲਕ੍ਖਣ’’ਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਇਦਂ **ਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਂ**। ਕਤਮਂ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ? ਸੋ ਏਵਂ ਯਥਾਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਅਥ ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਇਦਂ **ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ**। ਕਤਮਂ ਅਭਿਸਮਯਞਾਣਂ? ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਚਰਿਮਂ ਅਭਿਸਮੇਤਿ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ, ਸਮੁਦਯਂ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯੇਨ, ਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯੇਨ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤੀ’’ਤਿ। ਇਦਂ **ਅਭਿਸਮਯਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਕਾਮਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟੋਤਿ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**। ਬ੍ਯਾਪਾਦਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟੋਤਿ **ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**। ਵਿਹਿਂਸਾਯ ਨਿਸ੍ਸਟੋਤਿ **ਅਵਿਹਿਂਸਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**। ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਦਘਾਤਂ ਪਦਚ੍ਛੇਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ। ਤਥਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਅਬ੍ਯਾਪਾਦਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਾ ਕਾਮਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਾਨਂ ਪਚ੍ਚਨੀਕਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਦਘਾਤਨਤ੍ਥਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਾ ਸਮ੍ਮਸਤਿ ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਂ। ਅਥਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਦਘਾਤਂ ਪਦਚ੍ਛੇਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਂ ਪਾਪੇਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਦਘਾਤਂ ਪਦਚ੍ਛੇਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸਪਿ ਪਦਘਾਤਨਤ੍ਥਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਂ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਦਘਾਤਨਤ੍ਥਂ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਂ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਪਨ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵਿਭਤ੍ਤੇਸੁ ਅਟ੍ਠਤਿਂਸਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਏਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਅਪਚ੍ਚਨੀਕਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਪਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਤਾਵ ਅਸੁਭੇਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਪਚ੍ਚਨੀਕਂ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਾਨਿ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਕਰੁਣਾਯ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਸੁਭਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਨੀਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਪਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਨੀਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਨੀਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਪਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ, ਕਰੁਣਾਯ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਝਾਨੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾਤਿ ਸਬ੍ਬੰ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਏਵੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਬਜਾਪਾਦਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਵਿਹਿੰਸਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਮੇਤੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਝਾਨਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤੀਨੰ ਨਾਨਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਪਦਚ੍ਛੇਦਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਾਧਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗੰ ਪੂਰਯਮਾਨੋ ਏਕੋਵ ਕੁਸਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯੰ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਨਾਮ।

ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵਿਰਮਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਿਸੁਣਾਵਾਚਾਦੀਹਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋਪੇਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਯ ਅਕੁਸਲਦੁਸ੍ਸੀਲਜਚੇਤਨਾਯ ਪਦਚ੍ਛੇਦਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਾਧਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗੰ ਪੂਰਯਮਾਨਾ ਏਕਾਵ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਕੁਸਲਵੇਰਮਣਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯੰ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਨਾਮ।

ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵਿਰਮਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋਪੇਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਿਵਿਧਾਯ ਅਕੁਸਲਦੁਸ੍ਸੀਲਜਚੇਤਨਾਯ ਪਦਚ੍ਛੇਦਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਾਧਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗੰ ਪੂਰਯਮਾਨਾ ਏਕਾਵ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਾ ਕੁਸਲਵੇਰਮਣਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯੰ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਨਾਮ।

ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਾਸਨੇ। **ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ**ਤਿ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਾਵਕੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੰ ਪਹਾਯਾ**ਤਿ ਪਾਪਕੰ ਆਜੀਵੰ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ। **ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੇਨਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਸਤ੍ਥੇਨ ਕੁਸਲਆਜੀਵੇਨ। **ਜੀਵਿਕੰ ਕਪ੍ਪੇਤੀ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਇਧਾਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾ ਵਿਰਮਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨੇਵ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨੰ ਕਮ੍ਮਪਥਾਨੰ ਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵਦੁਸ੍ਸੀਲਜਚੇਤਨਾਯ ਪਦਚ੍ਛੇਦਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਾਧਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗੰ ਪੂਰਯਮਾਨਾ ਏਕਾਵ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਸਙ੍ਖਾਤਾ ਕੁਸਲਵੇਰਮਣਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯੰ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਨਾਮ।

ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਾਸਨੇ ਪਟਿਪਨ੍ਨਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ। **ਪਾਪਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਲਾਮਕਾਨੰ। **ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤੀ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਮਜਤਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਕੁਸਲਚ੍ਛਨ੍ਦੰ ਜਨੇਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। **ਵਾਯਮਤੀ**ਤਿ ਪਯੋਗੰ ਜਨੇਤਿ ਪਰਕ੍ਕਮੰ ਕਰੋਤਿ। **ਵੀਰਿਯੰ ਆਰਭਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਿਕੰ ਚੇਤਸਿਕੰ ਵੀਰਿਯੰ ਕਰੋਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਹਜਾਤਵੀਰਿਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਪਦਹਤੀ**ਤਿ ਪਧਾਨਵੀਰਿਯੰ ਕਰੋਤਿ। ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਪਨੇਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਪਦਾਨਿ ਆਸੇਵਨਾਭਾਵਨਾਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮਸਾਤਚ੍ਚਕਿਰਿਯਾਹਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤੰ ਆਪਨ੍ਨਾਨੰ। **ਪਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਪਜਹਨਤ੍ਥਾਯ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਉਪ੍ਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ। **ਠਿਤਿਯਾ**ਤਿ ਠਿਤਤ੍ਥਾਯ। **ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯਾ**ਤਿ ਅਨਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। **ਭਿਯਜੋਭਾਵਾਯਾ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਭਾਵਾਯ। **ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪੁਲਭਾਵਾਯ। **ਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਵਡ੍ਢਿਯਾ। **ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਪੂਰਣਤ੍ਥਾਯ।

ਏਤੇ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਲੋਕਿਯਾ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ। ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਮੇਵ ਵੀਰਿਯੰ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਲੋਕਿਯਾ ਕਸ੍ਸਪਸੰਯੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਆਵੁਸੋ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧਾਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਮੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁ’ਨ੍ਤਿ ਆਤਪ੍ਪਂ ਕਰੋਤਿ, ‘ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਮੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਪ੍ਪਹੀਯਮਾਨਾ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁ’ਨ੍ਤਿ ਆਤਪ੍ਪਂ ਕਰੋਤਿ, ‘ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਮੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁ’ਨ੍ਤਿ ਆਤਪ੍ਪਂ ਕਰੋਤਿ, ‘ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਮੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਾ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁ’ਨ੍ਤਿ ਆਤਪ੍ਪਂ ਕਰੋਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੪੫)।

ਤਤ੍ਥ ਚ **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਅਨਨੁਭੂਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਹਿ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਏਤੇਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪਹੀਯਮਾਨਾਪਿ ਏਤੇਯੇਵ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਗਨ੍ਥਧੁਤਙ੍ਗਸਮਾਧਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਵਕਮ੍ਮਭਵਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਾ ਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ? ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਿ ਵਤ੍ਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਅਸੀਤਿ ਖਨ੍ਧਕਵਤ੍ਤਾਨਿ ਚੁਦ੍ਦਸ ਮਹਾਵਤ੍ਤਾਨਿ ਚੇਤਿਯਙ੍ਗਣਬੋਧਿਯਙ੍ਗਣਪਾਨੀਯਮਾਲ਼ਕਉਪੋਸਥਾਗਾਰਆਗਨ੍ਤੁਕਗਮਿਕਵਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਾਨਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਭਿਨ੍ਨਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚਰਤੋ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਞ੍ਚ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਗਨ੍ਥਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਏਕਮ੍ਪਿ ਨਿਕਾਯਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਤਯੋਪਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਪਞ੍ਚਪਿ। ਤਸ੍ਸ ਤੇਪਿਟਕਂ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਸੇਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾਚੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦੇਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਕਮ੍ਮਂ ਪਹਾਯ ਕੁਸੀਤਸ੍ਸ ਚਰਤੋ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਨ ਧੁਤਙ੍ਗਧਰੋ ਹੋਤਿ, ਤੇਰਸ ਧੁਤਙ੍ਗਗੁਣੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਧੁਤਙ੍ਗਗੁਣੇ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਧੁਤਙ੍ਗਾਨਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਬਾਹੁਲ੍ਲਾਯ ਆਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚਰਤੋ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਟ੍ਠਸੁ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਚਿਣ੍ਣਵਸੀ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੀਆਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਪਰਿਹੀਨਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਵਾ ਭਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਤ੍ਤਸੁ ਵਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੫) ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਵਾ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੨) ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਵਿਹਰਤੋ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਂ ਪਹਾਯ ਕਾਯਦਲ੍ਹੀਬਹੁਲਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਨਵਕਮ੍ਮਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਉਪੋਸਥਾਗਾਰਭੋਜਨਸਾਲਾਦੀਨਿ ਕਰੋਤਿ , ਤਸ੍ਸ ਤੇਸਂ ਉਪਕਰਣਾਨਿ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਨਵਕਮ੍ਮੇ ਨਿਟ੍ਠਿਤੇ ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠੇ ਵਾ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਤੋ ਆਗਤੋ ਸੁਦ੍ਧਸਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਨਾਸੇਵਨਾਯ ਕਿਲੇਸਾ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨਸ੍ਸ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਸ੍ਸ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਅਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕਥਂ ਅਨਨੁਭੂਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ? ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਅਨਨੁਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ ਮਨਾਪਿਕਾਦਿਭੇਦਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਲਭਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇ ਆਗਮ੍ਮ ਰਾਗਾਦਯੋ ਕਿਲੇਸਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਅਨਨੁਭੂਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। ਏਵਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਸਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਤ੍ਥਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗੇਨ ਪਠਮਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਪਨ ਤੇਸੁ ਤੇਸਂ ਅਪ੍ਪਹਾਨਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਤ੍ਥਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਪਹਾਨਾਯ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥੇਵ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ।

ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚੇਵ ਮਗ੍ਗੋ ਚ। ਤੇਸਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਤ੍ਥਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ ਤਥੇਵ ਤਤਿਯਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵ। ਮਗ੍ਗੋ ਪਨ ਸਕਿਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨੋ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨਕੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਸੋ ਹਿ ਫਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਂ ਦਤ੍ਵਾਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਤਾਸਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਨਿਰੋਧਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਤ੍ਥਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਸਂ ਠਿਤਿਯਾ ਤਥੇਵ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਮੇਵ ਵੀਰਿਯਂ।

ਯੇ ਏਵਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਤੇ ਯਥਾ ਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਤੇਸਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਕਿਚ੍ਚਂ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਞ੍ਚ ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਤਿ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਭੂਤਾਪਗਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਓਕਾਸਕਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦਜਰਾਭਙ੍ਗਸਮਙ੍ਗਿਸਙ੍ਖਾਤਂ **ਵਤ੍ਤਮਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ** ਨਾਮ। ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਂ ਅਨੁਭਵਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਅਨੁਭੂਤਾਪਗਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਤ੍ਤਯਮਨੁਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਭੁਤ੍ਵਾਪਗਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸੇਸਸਙ੍ਖਤਞ੍ਚ **ਭੂਤਾਪਗਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ** ਨਾਮ। ''ਯਾਨਿਸ੍ਸ ਤਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਤਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨੀ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੮) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਓਕਾਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਕਤੋਕਾਸਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਏਵਂ ਕਤੇ ਓਕਾਸੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ **ਓਕਾਸਕਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ** ਨਾਮ। ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ ਭੂਮੀਸੁ ਅਸਮੂਹਤਂ ਅਕੁਸਲਂ **ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ** ਨਾਮ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਭੂਮਿਯਾ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ – **ਭੂਮੀ**ਤਿ ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਤੇਭੂਮਕਾ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਂ ਨਾਮ ਤੇਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਰਹਂ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ। ਤੇਨ ਹਿ ਸਾ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਾ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਮਾ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਾ ਚ ਖੋ ਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ। ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਹਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੇ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੇਪਿ ਚ ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਖਨ੍ਧੇ ਆਰਬ੍ਭ ਕਿਲੇਸਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਚ ਤਂ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਂ ਨਾਮ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੇਯ੍ਯਤੋ ਨ ਕੋਚਿ ਭਵਮੂਲਂ ਪਜਹੇਯ੍ਯ। ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਪਨ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਖਨ੍ਧਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪਭੁਤਿ ਤੇਸੁ ਵਟ੍ਟਮੂਲਂ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਤਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਥ ਚ ਯਸ੍ਸ ਯੇਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯਿਤਾ ਕਿਲੇਸਾ, ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਏਵ ਖਨ੍ਧਾ ਤੇਸਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵਤ੍ਥੁ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਸਨ੍ਤਕਾ ਖਨ੍ਧਾ। ਅਤੀਤਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਚ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨੁਸਯਿਤਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਤੀਤਕ੍ਖਨ੍ਧਾਵ ਵਤ੍ਥੁ, ਨ ਇਤਰੇ। ਏਸ ਨਯੋ ਅਨਾਗਤਾਦੀਸੁ। ਤਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨੁਸਯਿਤਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ ਵਤ੍ਥੁ, ਨ ਇਤਰੇ। ਏਸ ਨਯੋ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰੇਸੁ। ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦੀਸੁ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਤਂ ਤਂ ਵਟ੍ਟਮੂਲਂ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ ਤੇਨ ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਤੇ ਖਨ੍ਧਾ ਪਹੀਨਾਨਂ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਵਤ੍ਥੁਤੋ ਭੂਮੀਤਿ ਸਙ੍ਖਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਿਲੇਸਾਨਂ

ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਕਰਿਯਮਾਨਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਸਲਮਕੁਸਲਂ ਵਾ ਹੋਤਿ, ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਯਾਵ ਵਟ੍ਟਂ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਂ ਵਟ੍ਟਮੂਲਂ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇਯੇਵ, ਨ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੇਯੇਵ ਵਾ, ਨ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੂਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਪਞ੍ਚਸੁਪਿ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਨੁਸਯਿਤਤ੍ਤਾ। ਕਥਂ? ਪਥਵੀਰਸਾਦਿ ਵਿਯ ਰੁਕ੍ਖੇ। ਯਥਾ ਹਿ ਮਹਾਰੁਕ੍ਖੇ ਪਥਵੀਤਲਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਯ ਪਥਵੀਰਸਞ੍ਚ ਆਪੋਰਸਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਮੂਲਖਨ੍ਧਸਾਖਾਪਸਾਖਾਪਲ੍ਲਵਪਲਾਸਪੁਪ੍ਫਫਲੇਹਿ ਵਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਨਭਂ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਕਪ੍ਪਾਵਸਾਨਾ ਬੀਜਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਰੁਕ੍ਖਪਵੇਣਿਂ ਸਨ੍ਤਾਨਯਮਾਨੇ ਠਿਤੇ ਤਂ ਪਥਵੀਰਸਾਦਿਮੂਲੇਯੇਵ, ਨ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ। ਫਲੇਯੇਵ ਵਾ, ਨ ਮੂਲਾਦੀਸੂਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਮੂਲਾਦੀਸੁ ਅਨੁਗਤਤ੍ਤਾਤਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੁਪ੍ਫਫਲਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋ ਕੋਚਿ ਪੁਰਿਸੋ ਚਤੂਸੁ ਦਿਸਾਸੁ ਮਣ੍ਡੂਕਕਣ੍ਟਕਂ ਨਾਮ ਵਿਸਕਣ੍ਟਕਂ ਆਕੋਟੇਯ੍ਯ, ਅਥ ਸੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਤੇਨ ਵਿਸਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋ ਪਥਵੀਰਸਆਪੋਰਸਾਨਂ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਸਵਧਮ੍ਮਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਪੁਨ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵ ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚਤੂਸੁ ਦਿਸਾਸੁ ਰੁਕ੍ਖੇ ਵਿਸਯੋਜਨਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚਤੁਮਗ੍ਗਭਾਵਨਂ ਆਰਭਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਸੋ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੋ ਤੇਨ ਚਤੁਮਗ੍ਗਵਿਸਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਕਿਰਿਯਸਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਉਪਗਤਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦਿਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਪ੍ਪਭੇਦੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਨਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਧਮ੍ਮਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਭਵਨ੍ਤਰਸਨ੍ਤਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਕੇਵਲਂ ਚਰਿਮਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰਿਨ੍ਧਨੋ ਵਿਯ ਜਾਤਵੇਦੋ ਅਨੁਪਾਦਾਨੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਏਵਂ ਭੂਮਿਯਾ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸਮੁਦਾਚਾਰੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗ੍ਗਹਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਸਮੂਹਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਮਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮੇਵ **ਸਮੁਦਾਚਾਰੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ**। ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪਨ ਆਪਾਥਗਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪਿ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਧਿਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਅਪਰਭਾਗੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ **ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗ੍ਗਹਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਂ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿਮਨਾਰੂਲ਼੍ਹਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਕਸ੍ਸ ਹੇਤੁਨੋ ਅਭਾਵਾ **ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ** ਨਾਮ। ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੂਹਤਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤਂ ਅਨਤੀਤਤ੍ਤਾ **ਅਸਮੂਹਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗ੍ਗਹਿਤਾਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾਸਮੂਹਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਚ੍ਚੇਤਸ੍ਮਿਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਯਦੇਤਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨਭੂਤਾਪਗਤੋਕਾਸਕਤਸਮੁਦਾਚਾਰਸਙ੍ਖਾਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਂ ਅਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਕੇਨਚਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ ਨ ਹੋਤਿ। ਯਂ ਪਨੇਤਂ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗ੍ਗਹਿਤਾਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾਸਮੂਹਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਂ ਨਾਸਯਮਾਨਂ ਯਸ੍ਮਾ ਤਂ ਤਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਯੇ ਮਗ੍ਗੋ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤਿ, ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਥ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਕਥਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਭਾਵਨਾ ਹੋਤਿ, ਕਥਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾਤਿ? ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਏਵ। ਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਨਾਗਤਪੁਬ੍ਬਞ੍ਹਿ ਠਾਨਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਨਨੁਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੁਭਵਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਾਰੋ ਭਵਨ੍ਤਿ ''ਅਨਾਗਤਟ੍ਠਾਨਂ ਆਗਤਮ੍ਹ, ਅਨਨੁਭੂਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੁਭਵਾਮਾ''ਤਿ। ਯਾਵਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਅਯਮੇਵ ਠਿਤਿ ਨਾਮਾਤਿ ਠਿਤਿਯਾ ਭਾਵੇਤੀਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਇਦਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਕਮੇਵ ਵੀਰਿਯਂ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯਾ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਅਯਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਕਥਾ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਾ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਕਾਯੇ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯੇ। ਰੂਪਕਾਯੋ ਹਿ ਇਧ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨਂ ਕੇਸਾਦੀਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ ਹਤ੍ਥਿਕਾਯਰਥਕਾਯਾਦਯੋ ਵਿਯ ਕਾਯੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਯਥਾ ਚ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ, ਏਵਂ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਆਯਟ੍ਠੇਨ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਞ੍ਹਿ

ਪਰਮਜੇਗੁਚ੍ਛਾਨਂ ਸੋ ਆਯੋਤਿਪਿ ਕਾਯੋ। **ਆਯੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਆਯਨ੍ਤਿ ਤਤੋਤਿ ਆਯੋ। ਕੇ ਆਯਨ੍ਤਿ? ਕੁਚ੍ਛਿਤਾ ਕੇਸਾਦਯੋ। ਇਤਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਆਯੋਤਿ ਕਾਯੋ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਕਾਯਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਸੀਲੋ, ਕਾਯਂ ਵਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਮਾਨੋ। **ਕਾਯੇ**ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਨ **ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਦੁਤਿਯਂ ਕਾਯਗ੍ਗਹਣਂ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤੋ ਵਵਤ੍ਥਾਨਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਾਦਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨ ਨ ਕਾਯੇ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਾ, ਅਥ ਖੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਯੇਵਾਤਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਕਾਰਸ੍ਸੇਵ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤੋ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਨ ਕਾਯੇ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਏਕਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਨਾਪਿ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਨੁਪਸ੍ਸੀ। ਯੋਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਕੋ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤੋ ਕਾਯੋ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਨ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਏਕਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਅਥ ਖੋ ਰਥਸਮ੍ਭਾਰਾਨੁਪਸ੍ਸਕੋ ਵਿਯ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਨਗਰਾਵਯਵਾਨੁਪਸ੍ਸਕੋ ਵਿਯ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਕਦਲਿਕ੍ਖਨ੍ਧਪਤ੍ਤਵਟ੍ਟਿਵਿਨਿਭੁਜ੍ਜਕੋ ਵਿਯ ਰਿਤ੍ਤਮੁਟ੍ਠਿਵਿਨਿਵੇਠਕੋ ਵਿਯ ਚ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀਯੇਵਾਤਿ ਸਮੂਹਵਸੇਨੇਵ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਨ ਹੇਤ੍ਥ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮੂਹਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਕਾਯੋ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞੋ ਵਾ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸਮੂਹਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਪਨ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸਤ੍ਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ''ਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਯਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਤਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ।
> ਅਪਸ੍ਸਂ ਬਜ੍ਝਤੇ ਮੂਲ੍ਹੋ, ਬਜ੍ਝਮਾਨੋ ਨ ਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥

ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਾਦਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ – ਅਯਞ੍ਹਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਯੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਯਥਾ ਅਨੁਦਕਭੂਤਾਯਪਿ ਮਰੀਚਿਯਾ ਉਦਕਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਸੁਭਭੂਤੇਯੇਵ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਤ੍ਤਸੁਭਭਾਵਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਅਥ ਖੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ

ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਸੁਭਾਕਾਰਸਮੂਹਾਨੁਪਸ੍ਸੀਯੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਯ੍ਵਾਯਂ ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ ਵਾ...ਪੇ॰... ਸੋ ਸਤੋਵ ਅਸ੍ਸਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੭) ਨਯੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਦਿ ਚੁਣ੍ਣਕਜਾਤਅਟ੍ਠਿਕਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਕਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਯੋ ਚ ਪਰਤੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਥਾਯਂ ''ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪਥਵੀਕਾਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਆਪੋਕਾਯਂ, ਤੇਜੋਕਾਯਂ, ਵਾਯੋਕਾਯਂ, ਕੇਸਕਾਯਂ, ਲੋਮਕਾਯਂ, ਛਵਿਕਾਯਂ, ਚਮ੍ਮਕਾਯਂ, ਮਂਸਕਾਯਂ, ਰੁਹਿਰਕਾਯਂ, ਨ੍ਹਾਰੁਕਾਯਂ, ਅਟ੍ਠਿਕਾਯਂ, ਅਟ੍ਠਿਮਿਞ੍ਜਕਾਯ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੫) ਕਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਕਾਯੇ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਅਥ ਵਾ ਕਾਯੇ ਅਹਨ੍ਤਿ ਵਾ ਮਮਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਵਂ ਗਹੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਕੇਸਲੋਮਾਦਿਕਸ੍ਸ ਨਾਨਾਧਮ੍ਮਸਮੂਹਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਕਾਯੇ ਕੇਸਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਏਵਮਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਪਿਚ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨੋ ਨਿਚ੍ਚਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਤੋ ਆਗਤਨਯਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸੇਵ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਾਦਿਨੋ ਆਕਾਰਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋਪਿ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਚਤੁਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਾਧਾਰਣੋ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਕਾਯਾਦਿਕੇ ਬਹੁਧਾ ਵੁਤ੍ਤੇ ਕਾਯੇ ਏਕੇਕਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ। **ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਹਾਰੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਵਿਹਾਰਸਮਾਯੋਗਪਰਿਦੀਪਨਮੇਤਂ, ਏਕਂ ਇਰਿਯਾਪਥਬਾਧਨਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪਤਮਾਨਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਹਰਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਤਾਪੀ**ਤਿ ਕਾਯਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਵੀਰਿਯਸਮਾਯੋਗਪਰਿਦੀਪਨਮੇਤਂ। ਸੋ ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਯਂ ਤਂ ਵੀਰਿਯਂ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਆਤਾਪਨਤੋ ਆਤਾਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ , ਤਸ੍ਮਾ

''ਆਤਾਪੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਕਾਯਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕੇਨ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਸਤਿਮਾ**ਤਿ ਕਾਯਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸਤਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ । ਨ ਹਿ ਸਤਿਵਿਰਹਿਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਸਤਿਞ੍ਚ ਖ੍ਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੪)। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤ੍ਥ ''ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਯਸ੍ਮਾ ਅਨਾਤਾਪਿਨੋ ਅਨ੍ਤੋਸਙ੍ਖੇਪੋ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰੋ ਹੋਤਿ, ਅਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਉਪਾਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਅਨੁਪਾਯਪਰਿਵਜ੍ਜਨੇ ਚ ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਉਪਾਯਾਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇ ਅਨੁਪਾਯਾਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਚ ਅਸਮਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਤਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਨੁਭਾਵੇਨ ਤਂ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਸਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਆਤਾਪੀ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸਤਿਮਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਙ੍ਗਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਪਹਾਨਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਨੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਿਨਯੇਨ ਵਾ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਨਯੇਨ ਵਾ ਵਿਨਯਿਤ੍ਵਾ। **ਲੋਕੇ**ਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ਕਾਯੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੋ, ਸ੍ਵੇਵ ਇਧ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਞ੍ਚ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨਸ੍ਸ ਨ ਕਾਯਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਹੀਯਤਿ, ਵੇਦਨਾਦੀਸੁਪਿ ਪਹੀਯਤਿਯੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਞ੍ਚਪਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਲੋਕੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੩੬੨) ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਂ ਪਨਾਹ – ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਲੋਕੋ (ਵਿਭ॰ ੫੩੮), ਸ੍ਵੇਵ ਕਾਯੋ ਲੋਕੋ''ਤਿ ਅਯਮੇਵੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚ ਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਂਯੁਤ੍ਤਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਪਾਠਨ੍ਤਰੇਸੁ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਸਾ ਪਨ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਥਯਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ, ਸਯਂ ਵਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਏਸਾਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਭਿਜ੍ਝਾਗਹਣੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਗਹਣੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨੀਵਰਣਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਬਲਵਧਮ੍ਮਦ੍ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਵਿਸੇਸੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਨਯੇਨ ਕਾਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮੂਲਕਸ੍ਸ ਅਨੁਰੋਧਸ੍ਸ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਨਯੇਨ ਕਾਯਵਿਪਤ੍ਤਿਮੂਲਕਸ੍ਸ ਵਿਰੋਧਸ੍ਸ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਨਯੇਨ ਚ ਕਾਯੇ ਅਭਿਰਤਿਯਾ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਨਯੇਨ ਕਾਯਭਾਵਨਾਯ ਅਨਭਿਰਤਿਯਾ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਨਯੇਨ ਕਾਯੇ ਅਭੂਤਾਨਂ ਸੁਭਸੁਖਭਾਵਾਦੀਨਂ ਪਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਨਯੇਨ ਕਾਯੇ ਭੂਤਾਨਂ ਅਸੁਭਾਸੁਖਭਾਵਾਦੀਨਂ ਅਪਨਯਨਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਯੋਗਾਵਚਰਸ੍ਸ ਯੋਗਾਨੁਭਾਵੋ ਯੋਗਸਮਤ੍ਥਤਾ ਚ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਯੋਗਾਨੁਭਾਵੋ ਹਿ ਏਸ, ਯਦਯਂ ਅਨੁਰੋਧਵਿਰੋਧਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ ਅਰਤਿਰਤਿਸਹੋ ਅਭੂਤਪਕ੍ਖੇਪਭੂਤਾਪਨਯਨਵਿਰਹਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ। ਅਨੁਰੋਧਵਿਰੋਧਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ ਚੇਸ ਅਰਤਿਰਤਿਸਹੋ ਅਭੂਤਂ ਅਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ ਭੂਤਞ੍ਚ ਅਨਪਨੇਨ੍ਤੋ ਯੋਗਸਮਤ੍ਥੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ''ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਵਿਹਾਰੇਨ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਿਕਸ੍ਸ ਕਾਯਪਰਿਹਰਣਂ। ''ਆਤਾਪੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਤਾਪੇਨ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪਰਿਹਰਣੂਪਾਯੋ ਵਾ। ਸਤਿਯਾ ਵਾ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸਮਥੋ, ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਨਯੇਨ ਭਾਵਨਾਫਲਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਵੇਦਨਾਸੁ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿਆਦੀਸੁ ਚ ਵੇਦਨਾਦੀਨਂ ਪੁਨ ਵਚਨੇ ਪਯੋਜਨਂ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯਥਾਯੋਗਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਂ ਪਨ ਅਸਾਧਾਰਣਤ੍ਥੋ – ਸੁਖਾਦੀਸੁ ਅਨੇਕਪ੍ਪਭੇਦਾਸੁ ਵੇਦਨਾਸੁ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਏਕੇਕਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ, ਸਰਾਗਾਦਿਕੇ ਸੋਲ਼ਸਪ੍ਪਭੇਦੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ, ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਏਕੇਕਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੨; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੫) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਨੀਵਰਣਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਵਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਕਾਯੇ''ਤਿ ਏਕਵਚਨਂ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਏਕਤ੍ਤਾ, ''ਚਿਤ੍ਤੇ''ਤਿ ਏਕਵਚਨਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਭਾਵਭੇਦਾਭਾਵਤੋ ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਚ ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ,

ਤਥਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨੋ ਵੇਦਨਾਸੁ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਥਂ ਤਾਵ ਵੇਦਨਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ? ਸੁਖਾ ਤਾਵ ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਸਲ੍ਲਤੋ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾਹ –

> ''ਯੋ ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਦ੍ਦ, ਦੁਕ੍ਖਮਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਸਲ੍ਲਤੋ।
> ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਸਨ੍ਤਂ, ਅਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ।
> ਸ ਵੇ ਸਮ੍ਮਦ੍ਦਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ ਵੇਦਨਾ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੩)।

ਸਬ੍ਬਾ ਏਵ ਚੇਤਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋਪਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੯)। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਤੋਪਿ ਚ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾਹ – ''ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਸੁਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਾ। ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਖਾ। ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਞਾਣਸੁਖਾ ਅਞ੍ਞਾਣਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫)। ਅਪਿਚ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਤ੍ਤਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨਾਪਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ।

ਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਾਵ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਸਹਜਾਤਭੂਮਿਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਭੇਦਾਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਤ੍ਤਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਸਰਾਗਾਦਿਸੋਲ਼ਸਭੇਦਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਲਕ੍ਖਣਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਾਨਂ ਸੁਞ੍ਞਤਾਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਤ੍ਤਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਸਨ੍ਤਾਸਨ੍ਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਹੀਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਦਿਲੋਕੇਸੁਪਿ ਤਂ ਪਹੀਨਮੇਵ, ਨਾਨਾਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਪਨ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਤੋ ਵਾ ਏਕਤ੍ਥ ਪਹੀਨਂ, ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਪਹਾਨਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞੇਨੇਵ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਕਾਯਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਵੇਦਨਂ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਚਿਤ੍ਤੇਯੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਆਦਿਤੋ ਹਿ ਕਾਯਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਆਗਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ, ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਨਾਮ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ, ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਨਾਮ। ਵੇਦਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਆਗਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ, ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਨਾਮ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ, ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਨਾਮ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਦੇਸਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਕਾਯੇ ਪਨ ''ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਾ ਕਾਯਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਸਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। ਵੇਦਨਾਯ ''ਸੁਖਾ''ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਾ ਵੇਦਨਾਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਸਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। ਚਿਤ੍ਤੇ ''ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਾ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਸਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। ਧਮ੍ਮੇਸੁ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਾ ਧਮ੍ਮਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਸਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। ਇਤਿ ਏਕਾਵ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਤ੍ਤੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਚਿਤ੍ਤੇਯੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹੀ**ਤਿ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਵਿਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ। ਯੋ ਪਨਾਯਮੇਤ੍ਥ ਏਵਕਾਰੋ, ਸੋ ਨਿਯਮਤ੍ਥੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਨਿਯਮਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਣਸਮਯੇ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਕਾਮਾਨਂ ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਂ ਕਾਮਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨੇਵ ਚਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਕਥਂ?

‘‘ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹੀ’’ਤਿ ਏਵਞ੍ਹਿ ਨਿਯਮੇ ਕਯਿਰਮਾਨੇ ਇਦਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ – ਨੂਨਿਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਕਾਮਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾ, ਯੇਸੁ ਸਤਿ ਇਦਂ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਸਤਿ ਪਦੀਪੋਭਾਸੋ ਵਿਯ, ਤੇਸਂ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨੇਵ ਚਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮੋ ਹੋਤਿ ਓਰਿਮਤੀਰਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨ ਪਾਰਿਮਤੀਰਸ੍ਸ ਵਿਯ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਯਮਂ ਕਰੋਤੀਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ, ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਸ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ, ਕਿਂ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਵਿਵਿਚ੍ਚਾਪਿ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਤਿ? ਨ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਏਵਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਂਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਏਸ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਕਾਮਧਾਤੁਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ ਹਿ ਕਾਮਰਾਗਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਚ ਇਦਂ ਝਾਨਂ ਕਾਮਾਨਮੇਵ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਕਾਮਾਨਮੇਤਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਯਦਿਦਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੭੨)। ਉਤ੍ਤਰਪਦੇਪਿ ਪਨ ਯਥਾ ‘‘ਇਧੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣੋ, ਇਧ ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੧) ਏਤ੍ਥ ਏਵਕਾਰੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਇਤੋ ਅਞ੍ਞੇਹਿਪਿ ਨੀਵਰਣਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਵਿਵਿਚ੍ਚ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਤੁਂ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ’’ਤਿ ਏਵਂ ਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਚ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਾਧਾਰਣਵਚਨੇਨ ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਾ ਚਿਤ੍ਤਕਾਯਉਪਧਿਵਿਵੇਕਾ ਚ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕਾਯਵਿਵੇਕਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਕਾਯਵਿਵੇਕਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਾ।

ਕਾਮੇਹੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਪਦੇਨ ਯੇ ਚ ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘‘ਕਤਮੇ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾ ਮਨਾਪਿਕਾ ਰੂਪਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧) ਨਯੇਨ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਯੇ ਚ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਚ ‘‘ਛਨ੍ਦੋ ਕਾਮੋ, ਰਾਗੋ ਕਾਮੋ, ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਕਾਮੋ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਕਾਮੋ, ਰਾਗੋ ਕਾਮੋ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਰਾਗੋ ਕਾਮੋ’’ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧; ਵਿਭ॰ ੫੬੪) ਏਵਂ ਕਿਲੇਸਕਾਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਇਚ੍ਚੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹੀਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਹਿਪਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨ ਕਾਯਵਿਵੇਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀਤਿ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਹਿ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲੇਹਿ ਵਾ ਵਿਵਿਚ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵੇਕਵਚਨਤੋ ਏਵ ਕਾਮਸੁਖਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵੇਕਵਚਨਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸੁਖਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਵਿਭਾਵਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਕਿਲੇਸਕਾਮਵਿਵੇਕਵਚਨਤੋਯੇਵ ਚ ਏਤੇਸਂ ਪਠਮੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ। ਪਠਮੇਨ ਲੋਲਭਾਵਸ੍ਸ ਹੇਤੁਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਬਾਲਭਾਵਸ੍ਸ। ਪਠਮੇਨ ਚ ਪਯੋਗਸੁਦ੍ਧਿ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਆਸਯਪੋਸਨਂ ਵਿਭਾਵਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬਂ। ਏਸ ਤਾਵ ਨਯੋ ਕਾਮੇਹੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਕਾਮੇਸੁ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਪਕ੍ਖੇ।

ਕਿਲੇਸਕਾਮਪਕ੍ਖੇ ਪਨ ਛਨ੍ਦੋਤਿ ਚ ਰਾਗੋਤਿ ਚ ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਅਨੇਕਭੇਦੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋਵ ਕਾਮੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਸੋ ਚ ਅਕੁਸਲਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋਪਿ ਸਮਾਨੋ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਕਾਮਾ, ਛਨ੍ਦੋ ਕਾਮੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੫੬੪) ਨਯੇਨ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਉਪਰਿ ਝਾਨਙ੍ਗਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਕਿਲੇਸਕਾਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪੁਰਿਮਪਦੇ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਕੁਸਲਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਦੁਤਿਯਪਦੇ। ਅਨੇਕਭੇਦਤੋ ਚਸ੍ਸ ਕਾਮਤੋਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਕਾਮੇਹੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਕੁਸਲਭਾਵੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੫੬੪) ਨਯੇਨ **ਵਿਭਙ੍ਗੇ** ਉਪਰਿ ਝਾਨਙ੍ਗਪਚ੍ਚਨੀਕਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ ਨੀਵਰਣਾਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਹਿ ਝਾਨਙ੍ਗਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨਿ, ਤੇਸਂ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨੇਵ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਨਿ ਵਿਦ੍ਧਂਸਕਾਨਿ ਵਿਨਾਸਕਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ‘‘ਸਮਾਧਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ, ਪੀਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ, ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ, ਸੁਖਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ, ਵਿਚਾਰੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯਾ’’ਤਿ ਪੇਟਕੇ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਏਵਮੇਤ੍ਥ ''ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ''ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨੀਵਰਣਾਨਂ। ਅਗਹਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਪਨ ਪਠਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਸੇਸਨੀਵਰਣਾਨਂ। ਤਥਾ ਪਠਮੇਨ ਤੀਸੁ ਅਕੁਸਲਮੂਲੇਸੁ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਭੇਦਵਿਸਯਸ੍ਸ ਲੋਭਸ੍ਸ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਭੇਦਾਦਿਵਿਸਯਾਨਂ ਦੋਸਮੋਹਾਨਂ। ਓਘਾਦੀਸੁ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਠਮੇਨ ਕਾਮੋਘਕਾਮਯੋਗਕਾਮਾਸਵਕਾਮੁਪਾਦਾਨਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥ ਕਾਮਰਾਗਸਞ੍ਞੋਜਨਾਨਂ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਅਵਸੇਸਓਘਯੋਗਾਸਵਉਪਾਦਾਨਗਨ੍ਥਸਂਯੋਜਨਾਨਂ। ਪਠਮੇਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਞ੍ਚ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਞ੍ਚ। ਅਪਿਚ ਪਠਮੇਨ ਲੋਭਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਸੇਸਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਪਠਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਹਾਨਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੁਮਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਵਿਚਾਰੋ**। ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਚ ਨੇਸਂ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗੇ ਓਲਾਰਿਕਟ੍ਠੇਨ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਟ੍ਠੇਨ ਚ ਘਣ੍ਡਾਭਿਘਾਤੋ ਵਿਯ ਚੇਤਸੋ ਪਠਮਾਭਿਨਿਪਾਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਸੁਖੁਮਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨਸਭਾਵੇਨ ਚ ਘਣ੍ਡਾਨੁਰਵੋ ਵਿਯ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ ਵਿਚਾਰੋ। ਵਿਪ੍ਫਾਰਵਾ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਠਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਭੂਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਆਕਾਸੇ ਉਪ੍ਪਤਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਿਨੋ ਪਕ੍ਖਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਵਿਯ, ਪਦੁਮਾਭਿਮੁਖਪਾਤੋ ਵਿਯ ਚ ਗਨ੍ਧਾਨੁਬਨ੍ਧਚੇਤਸੋ ਭਮਰਸ੍ਸ। ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿ ਵਿਚਾਰੋ ਨਾਤਿਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਭੂਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਆਕਾਸੇ ਉਪ੍ਪਤਿਤਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਿਨੋ ਪਕ੍ਖਪ੍ਪਸਾਰਣਂ ਵਿਯ, ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਂ ਵਿਯ ਚ ਪਦੁਮਾਭਿਮੁਖਪਤਿਤਸ੍ਸ ਭਮਰਸ੍ਸ ਪਦੁਮਸ੍ਸ ਉਪਰਿਭਾਗੇ।

ਦੁਕਨਿਪਾਤਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ''ਆਕਾਸੇ ਗਚ੍ਛਤੋ ਮਹਾਸਕੁਣਸ੍ਸ ਉਭੋਹਿ ਪਕ੍ਖੇਹਿ ਵਾਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖੇ ਸਨ੍ਨਿਸੀਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਗਮਨਂ ਵਿਯ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚੇਤਸੋ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਵਾਤਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਪਕ੍ਖੇ ਫਨ੍ਦਾਪਯਮਾਨਸ੍ਸ ਗਮਨਂ ਵਿਯ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਿਚਾਰੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ ਪਠਮਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇਸੁ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ। ਅਪਿਚ ਮਲਗ੍ਗਹਿਤਂ ਕਂਸਭਾਜਨਂ ਏਕੇਨ ਹਤ੍ਥੇਨ ਦਲ੍ਹਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਇਤਰੇਨ ਹਤ੍ਥੇਨ ਚੁਣ੍ਣਤੇਲਵਾਲਣ੍ਡੁਪਕੇਨ ਪਰਿਮਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦਲ੍ਹਗ੍ਗਹਣਹਤ੍ਥੋ ਵਿਯ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਪਰਿਮਜ੍ਜਨਹਤ੍ਥੋ ਵਿਯ ਵਿਚਾਰੋ। ਤਥਾ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਸ੍ਸ ਦਣ੍ਡਪ੍ਪਹਾਰੇਨ ਚਕ੍ਕਂ ਭਮਯਿਤ੍ਵਾ ਭਾਜਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪੀਲ਼ਨਹਤ੍ਥੋ ਵਿਯ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਸਂਸਰਣਹਤ੍ਥੋ ਵਿਯ ਵਿਚਾਰੋ। ਤਥਾ ਮਣ੍ਡਲਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝੇ ਸਨ੍ਨਿਰੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਕਣ੍ਟਕੋ ਵਿਯ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਬਹਿ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਕਣ੍ਟਕੋ ਵਿਯ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨੋ ਵਿਚਾਰੋ। ਇਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਇਮਿਨਾ ਚ ਵਿਚਾਰੇਨ ਸਹ ਵਤ੍ਤਤਿ ਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯ ਪੁਪ੍ਫੇਨ ਫਲੇਨ ਚਾਤਿ ਇਦਂ ਝਾਨਂ ''ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਵਿਵੇਕਜਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਵਿਤ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕੋ, ਨੀਵਰਣਵਿਗਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਵਿਤ੍ਤੋਤਿ ਵਾ ਵਿਵੇਕੋ, ਨੀਵਰਣਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਰਾਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਵੇਕਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਵੇਕੇ ਜਾਤਨ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕਜਂ। **ਪੀਤਿਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੀਣਯਤੀਤਿ ਪੀਤਿ, ਸਾ ਸਮ੍ਪਿਯਾਯਨਲਕ੍ਖਣਾ। ਸਾ ਪਨੇਸਾ ਖੁਦ੍ਦਿਕਾ ਪੀਤਿ, ਖਣਿਕਾ ਪੀਤਿ, ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਾ ਪੀਤਿ, ਉਬ੍ਬੇਗਾ ਪੀਤਿ, ਫਰਣਾ ਪੀਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਖੁਦ੍ਦਿਕਾ ਪੀਤਿ** ਸਰੀਰੇ ਲੋਮਹਂਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਕਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। **ਖਣਿਕਾ ਪੀਤਿ** ਖਣੇ ਖਣੇ ਵਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਸਦਿਸਾ ਹੋਤਿ। **ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਾ ਪੀਤਿ** ਸਮੁਦ੍ਦਤੀਰਂ ਵੀਚਿ ਵਿਯ ਕਾਯਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। **ਉਬ੍ਬੇਗਾ ਪੀਤਿ** ਬਲਵਤੀ ਹੋਤਿ ਕਾਯਂ ਉਦ੍ਧਗ੍ਗਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਕਾਸੇ ਲਙ੍ਘਾਪਨਪ੍ਪਮਾਣਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। **ਫਰਣਾ ਪੀਤਿ** ਅਤਿਬਲਵਤੀ ਹੋਤਿ। ਤਾਯ ਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਸਕਲਸਰੀਰਂ ਧਮਿਤ੍ਵਾ ਪੂਰਿਤਵਤ੍ਥਿ ਵਿਯ ਮਹਤਾ ਉਦਕੋਘੇਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਪਬ੍ਬਤਕੁਚ੍ਛਿ ਵਿਯ ਚ ਅਨੁਪਰਿਫੁਟਂ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਪਨੇਸਾ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਪੀਤਿ ਗਬ੍ਭਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ ਪਰਿਪਾਕਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਦੁਵਿਧਂ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ ਕਾਯਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞ੍ਚ। ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਗਬ੍ਭਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ ਪਰਿਪਾਕਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਸੁਖਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ ਕਾਯਿਕਞ੍ਚ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ। ਸੁਖਂ ਗਬ੍ਭਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਂ ਪਰਿਪਾਕਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਤਿਵਿਧਂ

ਸਮਾਧਿਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ – ਖਣਿਕਸਮਾਧਿਂ, ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਂ, ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਞ੍ਚਾਤਿ। ਤਾਸੁ ਚ ਯਾ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਮੂਲਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢਮਾਨਾ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਗਤਾ ਫਰਣਾ ਪੀਤਿ, ਅਯਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ ਪੀਤੀਤਿ।

ਇਤਰਂ ਪਨ ਸੁਖਯਤੀਤਿ ਸੁਖਂ, ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਸੁਖਿਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਖਨਂ ਵਾ ਸੁਖਂ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਾ ਖਾਦਤਿ, ਖਣਤਿ ਚ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਬਾਧਨ੍ਤਿ ਸੁਖਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਤਂ ਸਾਤਲਕ੍ਖਣਂ। ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਚ ਨੇਸਂ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗੇ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਪਟਿਲਾਭਤੁਟ੍ਠਿ ਪੀਤਿ, ਪਟਿਲਦ੍ਧਰਸਾਨੁਭਵਨਂ ਸੁਖਂ। ਯਤ੍ਥ ਪੀਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਂ। ਯਤ੍ਥ ਸੁਖਂ, ਤਤ੍ਥ ਨ ਨਿਯਮਤੋ ਪੀਤਿ। ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਪੀਤਿ, ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਸੁਖਂ। ਕਨ੍ਤਾਰਖਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਨਨ੍ਤੁਦਕਦਸ੍ਸਨਸਵਨੇਸੁ ਵਿਯ ਪੀਤਿ, ਵਨਚ੍ਛਾਯਾਪਵੇਸਨਉਦਕਪਰਿਭੋਗੇਸੁ ਵਿਯ ਸੁਖਂ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਪਾਕਟਭਾਵਤੋ ਚੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਤਿ ਅਯਞ੍ਚ ਪੀਤਿ ਇਦਞ੍ਚ ਸੁਖਂ ਅਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਝਾਨੇ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਇਦਂ ਝਾਨਂ ''ਪੀਤਿਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪੀਤਿ ਚ ਸੁਖਞ੍ਚ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਅਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਝਾਨੇ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ। ਯਥੇਵ ਹਿ ਝਾਨਂ, ਏਵਂ ਪੀਤਿਸੁਖਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਵਿਵੇਕਜਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਸ੍ਮਾ ਅਲੋਪਸਮਾਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਏਕਪਦੇਨੇਵ ''ਵਿਵੇਕਜਂਪੀਤਿਸੁਖ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਪਠਮਨ੍ਤਿ ਗਣਨਾਨੁਪੁਬ੍ਬਤਾ ਪਠਮਂ, ਪਠਮਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿਪਿ ਪਠਮਂ। **ਝਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ ਝਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ''ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਜਂ ਗਤਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਪਨ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਂ ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਨਤੋ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਂ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਤਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੇਨ ਇਜ੍ਝਨਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਂ, ਫਲਂ ਪਨ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਤੀਤਿ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਂ। ਤੇਸੁ ਇਧ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਂ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਤੋ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਤੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਜ੍ਝਾਪਨਤੋ ਚ ''ਝਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਉਪਸਮ੍ਪਾਦਯਿਤ੍ਵਾ ਵਾ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤ੍ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਤਦਨੁਰੂਪੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਹਾਰੇਨ ਇਰਿਯਤਿ, ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਝਾਨਸਮਙ੍ਗੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਿਂ ਅਭਿਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ।

ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਚ ਵਿਚਾਰਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਅਪਾਤੁਭਾਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਯੇਵ ਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ, ਅਞ੍ਞੇ ਇਧਾਤਿ। ਓਲਾਰਿਕਸ੍ਸ ਪਨ ਓਲਾਰਿਕਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਪਰੇਸਂ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਂ ਅਧਿਗਮੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ । **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨਿ ਜਾਤਂ, ਅਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਦ੍ਧਾ। ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਯੋਗਤੋ ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਨੀਲਵਣ੍ਣਯੋਗਤੋ ਨੀਲਵਤ੍ਥਂ ਵਿਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਤਂ ਝਾਨਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਕ੍ਖੋਭਵੂਪਸਮਨੇਨ ਚ ਚੇਤੋ ਸਮ੍ਪਸਾਦਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋਤਿ ਏਵਂ ਪਦਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਚੇਤਸੋਤਿ ਏਤਂ ਏਕੋਦਿਭਾਵੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾ – ਏਕੋ ਉਦੇਤੀਤਿ **ਏਕੋਦਿ,** ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝਾਰੂਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾ ਅਗ੍ਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਟ੍ਠੋਪਿ ਹਿ ਲੋਕੇ ਏਕੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵਿਰਹਿਤੋ ਵਾ ਏਕੋ ਅਸਹਾਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਉਦਾਯਤੀਤਿ ਉਦਿ, ਉਟ੍ਠਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਏਕੋ ਚ ਸੋ ਉਦਿ ਚਾਤਿ ਏਕੋਦਿ। ਸਮਾਧਿਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਤਿ

ਇਮਂ ਏਕੋਦਿਂ ਭਾਵੇਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤੀਤਿ ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ **ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ**। ਸੋ ਪਨਾਯਂ ਏਕੋਦਿ ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤਸੋ, ਨ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨ ਜੀਵਸ੍ਸ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤਂ ''ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਨਨੁ ਚਾਯਂ ਸਦ੍ਧਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਏਕੋਦਿਨਾਮਕੋ ਸਮਾਧਿ। ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ਇਦਮੇਵ ''ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਅਦੁਞ੍ਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਕ੍ਖੋਭੇਨ ਵੀਚਿਤਰਙ੍ਗਸਮਾਕੁਲਮਿਵ ਜਲਂ ਨ ਸੁਪ੍ਪਸਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤਿਯਾਪਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ''ਸਮ੍ਪਸਾਦਨ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨ ਸੁਪ੍ਪਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾਯੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿਪਿ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਾਕਟੋ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਏਕੋਦਿਭਾਵ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਝਾਨੇ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪਲਿਬੋਧਾਭਾਵੇਨ ਲਦ੍ਧੋਕਾਸਾ ਬਲਵਤੀ ਸਦ੍ਧਾ, ਬਲਵਸਦ੍ਧਾਸਹਾਯਪਟਿਲਾਭੇਨੇਵ ਚ ਸਮਾਧਿਪਿ ਪਾਕਟੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਦਮੇਵ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਏਤਸ੍ਮਿਂ, ਏਤਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਵਿਚਾਰਂ। ਏਤ੍ਥਾਹ – ''ਨਨੁ ਚ 'ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ'ਤਿ ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਸਿਦ੍ਧੋ। ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਂ 'ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰ'ਨ੍ਤਿ''? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਏਵਮੇਤਂ, ਸਿਦ੍ਧੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ, ਨ ਪਨੇਤਂ ਤਦਤ੍ਥਦੀਪਕਂ, ਨਨੁ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹ ''ਓਲਾਰਿਕਸ੍ਸ ਪਨ ਓਲਾਰਿਕਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਪਰੇਸਂ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਂ ਸਮਧਿਗਮੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ।

ਅਪਿਚ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਇਦਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ, ਨ ਕਿਲੇਸਕਾਲੁਸ੍ਸਿਯਸ੍ਸ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਞ੍ਚ ਵੂਪਸਮਾ ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ, ਨ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਮਿਵ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਾ, ਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਮਿਵ ਚ ਅਙ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵਾਤਿ ਏਵਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਏਕੋਦਿਭਾਵਾਨਂ ਹੇਤੁਪਰਿਦੀਪਕਮਿਦਂ ਵਚਨਂ। ਤਥਾ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਇਦਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਂ, ਨ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਵਿਯ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਚ ਅਭਾਵਾਤਿ ਏਵਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਭਾਵਸ੍ਸ ਹੇਤੁਪਰਿਦੀਪਕਞ੍ਚ। ਨ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਭਾਵਮਤ੍ਤਪਰਿਦੀਪਕਂ, ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਭਾਵਮਤ੍ਤਪਰਿਦੀਪਕਮੇਵ ਪਨ ''ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਮਂ ਵਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵਾਤਿ।

ਸਮਾਧਿਜਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਤੋ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਤੋ ਵਾ ਜਾਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਤੋ ਜਾਤਂ, ਅਥ ਖੋ ਅਯਮੇਵ ਸਮਾਧਿ ''ਸਮਾਧੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਕ੍ਖੋਭਵਿਰਹੇਨ ਅਤਿਵਿਯ ਅਚਲਤ੍ਤਾ ਸੁਪ੍ਪਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਇਦਮੇਵ ''ਸਮਾਧਿਜ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪੀਤਿਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। **ਦੁਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਗਣਨਾਨੁਪੁਬ੍ਬਤਾ ਦੁਤਿਯਂ, ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿਪਿ ਦੁਤਿਯਂ।

ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾਤਿ ਵਿਰਾਗੋ ਨਾਮ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯ ਪੀਤਿਯਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਂ ਵਾ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵਾ, ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਪਨ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਵੂਪਸਮਂ ਵਾ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵੂਪਸਮਂ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਯਦਾ ਵੂਪਸਮਮੇਵ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ, ਤਦਾ ਪੀਤਿਯਾ ਵਿਰਾਗਾ ਚ, ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ ਵੂਪਸਮਾ ਚਾਤਿ ਏਵਂ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਚ ਯੋਜਨਾਯ ਵਿਰਾਗੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੀਤਿਯਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਾ ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਚਾਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯਦਾ ਪਨ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵੂਪਸਮਂ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ, ਤਦਾ ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ, ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਞ੍ਚ ਵੂਪਸਮਾਤਿ ਏਵਂ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਚ ਯੋਜਨਾਯ ਵਿਰਾਗੋ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ, ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਞ੍ਚ ਵੂਪਸਮਾਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਕਾਮਞ੍ਚੇਤੇ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇਯੇਵ ਵੂਪਸਨ੍ਤਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਝਾਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਞ੍ਚੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਇਦਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ''ਨੂਨ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵੂਪਸਮੋ ਮਗ੍ਗੋ ਇਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਤਤਿਯੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਮ੍ਪਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ''ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ

ਪਹਾਨਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੮੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੮) ਏਵਂ ਪਹਾਨਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਵਣ੍ਣਭਣਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਦਧਿਗਮਾਯ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਨਂ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਕਂ, ਏਵਮੇਵ ਇਧ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮੋ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਵਣ੍ਣਭਣਨਂ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਯਮਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ''ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਞ੍ਚ ਵੂਪਸਮਾ''ਤਿ।

ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾ , ਸਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਅਪਕ੍ਖਪਤਿਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਾਯ ਵਿਸਦਾਯ ਵਿਪੁਲਾਯ ਥਾਮਗਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗੀ ''ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਦਸਵਿਧਾ ਹੋਤਿ ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵੀਰਿਯੁਪੇਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ ਝਾਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧੁਪੇਕ੍ਖਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਾ ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨੇਵ ਸੁਮਨੋ ਹੋਤਿ ਨ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੧) ਏਵਮਾਗਤਾ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਾਪਾਥੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਕਤਿਭਾਵਾਵਿਜਹਨਾਕਾਰਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਛਲ਼ਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੫੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੭) ਏਵਮਾਗਤਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੪੭) ਏਵਮਾਗਤਾ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿਕਰੋਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੩) ਏਵਮਾਗਤਾ ਅਨਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਨਾਤਿਸਿਥਿਲਵੀਰਿਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਵੀਰਿਯੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਕਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਸਮਥਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ? ਅਟ੍ਠ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਸਮਥਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਦਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੭) ਏਵਮਾਗਤਾ ਨੀਵਰਣਾਦਿਪਟਿਸਙ੍ਖਾਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਕਾਮਾਵਚਰਂ ਕੁਸਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੫੦) ਏਵਮਾਗਤਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਸਙ੍ਖਿਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਵੇਦਨੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ''ਯਦਤ੍ਥਿ ਯਂ ਭੂਤਂ, ਤਂ ਪਜਹਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਂ ਪਟਿਲਭਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੧; ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੫੫) ਏਵਮਾਗਤਾ ਵਿਚਿਨਨੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ਛਨ੍ਦਾਦੀਸੁ ਯੇਵਾਪਨਕੇਸੁ ਆਗਤਾ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਸਮਵਾਹਿਤਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੦) ਏਵਮਾਗਤਾ ਅਗ੍ਗਸੁਖੇਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਪਕ੍ਖਪਾਤਜਨਨੀ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਝਾਨੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਯਾ ਪਨ ''ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੫; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੨) ਏਵਮਾਗਤਾ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਚਨੀਕਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਪਚ੍ਚਨੀਕਵੂਪਸਮਨੇਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਭੂਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਯਂ **ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧੁਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਝਾਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਾ, ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਵ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਤੇਨ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਪਨਸ੍ਸਾਯੰ ਭੇਦੋ। ਏਕਸ੍ਸਾਪਿ ਸਤੋ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕੁਮਾਰਯੁਵਤ੍ਥੇਰਸੇਨਾਪਤਿਰਾਜਾਦਿਵਸੇਨ ਭੇਦੋ ਵਿਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਸੁ ਯਤ੍ਥ ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਦਯੋ। ਯਤ੍ਥ ਵਾ ਪਨ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯਥਾ ਚੇਤਾਸੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੀਭਾਵੋ, ਏਵੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾਨਮ੍ਪਿ। ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਹਿ ਸਾ, ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਨਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਸਾਯੰ ਗੇਹੰ ਪਵਿਟ੍ਠੰ ਸਪ੍ਪੰ ਅਜਪਦਦਣ੍ਡੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯੇਸਮਾਨਸ੍ਸ ਤੰ ਥੁਸਕੋਟ੍ਠਕੇ ਨਿਪਨ੍ਨੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਸਪ੍ਪੋ ਨੁ ਖੋ, ਨੋ''ਤਿ ਅਵਲੋਕੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੋਵਤ੍ਥਿਕਤ੍ਤਯੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਮਤਿਕਸ੍ਸ ''ਸਪ੍ਪੋ, ਨ ਸਪ੍ਪੋ''ਤਿ ਵਿਚਿਨਨੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਯਾ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯੇ ਦਿਟ੍ਠੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਭਾਵਾਦਿਵਿਚਿਨਨੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਯੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾ। ਯਥਾ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜਪਦਦਣ੍ਡੇਨ ਗਾਲ੍ਹੰ ਸਪ੍ਪੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਕਿਨ੍ਤਾਹੰ ਇਮੰ ਸਪ੍ਪੰ ਅਵਿਹੇਠੇਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਇਮਿਨਾ ਅਡੰਸਾਪੇਨ੍ਤੋ ਮੁਞ੍ਚੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ ਮੁਞ੍ਚਨਾਕਾਰਮੇਵ ਪਰਿਯੇਸਤੋ ਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਯਾ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਆਦਿਤ੍ਤੇ ਵਿਯ ਤਯੋ ਭਵੇ ਪਸ੍ਸਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ, ਅਯੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ। ਇਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਪਿ ਸਿਦ੍ਧਾਵ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਪਨੇਸਾ ਵਿਚਿਨਨਗਹਣੇਸੁ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਨਾਤਿ। ਵੀਰਿਯੁਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਵੇਦਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਅਵਸੇਸਾਹਿ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਭਿਨ੍ਨਾ ਏਵਾਤਿ। ਆਹ ਚੇਤ੍ਥ –

> ''ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਛਲਙ੍ਗਝਾਨਸੁਦ੍ਧਿਯੋ।
> ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਵੇਦਨਾ ਵੀਰਿਯੰ ਇਤਿ॥
>
> ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸੋਪੇਕ੍ਖਾ, ਛ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਤੋ ਤਤੋ।
> ਦੁਵੇ ਪਞ੍ਞਾ ਤਤੋ ਦ੍ਵੀਹਿ, ਚਤਸ੍ਸੋਵ ਭਵਨ੍ਤਿਮਾ''ਤਿ॥

ਇਤਿ ਇਮਾਸੁ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸੁ ਝਾਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਸਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾ। ਏਤ੍ਥਾਹ – ''ਨਨੁ ਚਾਯੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਵ ਹੋਤਿ, ਸਾ ਚ ਪਠਮਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਰਾਪਿ 'ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤੀ'ਤਿ ਏਵਮਯੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯਾ, ਸਾ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ? ਅਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਤੋ। ਅਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਕਿਚ੍ਚੰ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਹਿ ਅਭਿਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਇਧ ਪਨਾਯੰ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤੀਹਿ ਅਨਭਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਉਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸਿਰਾ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਾ ਜਾਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ।

ਇਦਾਨਿ **ਸਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਰਤੀਤਿ ਸਤੋ। ਸਮ੍ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਇਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਸਰਣਲਕ੍ਖਣਾ ਸਤਿ। ਅਸਮ੍ਮੋਹਲਕ੍ਖਣੰ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੰ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਇਦੰ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੰ ਪੁਰਿਮਜ੍ਝਾਨੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਸ੍ਸ ਹਿ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਗੇਵ ਅਪ੍ਪਨਾ। ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਪਨ ਤੇਸੰ ਝਾਨਾਨੰ ਭੂਮਿਯੰ ਵਿਯ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਤਿ ਸੁਖਾ ਹੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੰ ਤਤ੍ਥ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਕਿਚ੍ਚੰ। ਓਲ਼ਾਰਿਕਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਨ ਸੁਖੁਮਤ੍ਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਖੁਰਧਾਰਾਯੰ ਵਿਯ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਕਿਚ੍ਚਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾ ਏਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਤਿ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਇਧੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ – ਯਥਾ ਧੇਨੁਪਗੋ ਵਚ੍ਛੋ ਧੇਨੁਤੋ ਅਪਨੀਤੋ ਅਰਕ੍ਖਿਯਮਾਨੋ ਪੁਨਦੇਵ ਧੇਨੁੰ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਵਮਿਦੰ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸੁਖੰ ਪੀਤਿਤੋ ਅਪਨੀਤਮ੍ਪਿ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਰਕ੍ਖੇਨ ਅਰਕ੍ਖਿਯਮਾਨੰ ਪੁਨਦੇਵ ਪੀਤਿੰ ਉਪਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਪੀਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਸਿਯਾ। ਸੁਖੇ ਵਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾ ਸਾਰਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਇਦਞ੍ਚ ਅਤਿਮਧੁਰੰ ਸੁਖੰ ਤਤੋ ਪਰੰ ਸੁਖਾਭਾਵਾ। ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਨੁਭਾਵੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸੁਖੇ ਅਸਾਰਜ੍ਜਨਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਇਮਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਇਦੰ ਇਧੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਇਦਾਨਿ **ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਸੁਖਪਟਿਸਂਵੇਦਨਾਭੋਗੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਨਾਮਕਾਯੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਸੁਖਂ, ਯਂ ਵਾ ਤਂ ਨਾਮਕਾਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਸੁਖਂ, ਤਂਸਮੁਟ੍ਠਾਨੇਨਸ੍ਸ ਯਸ੍ਮਾ ਅਤਿਪਣੀਤੇਨ ਰੂਪੇਨ ਰੂਪਕਾਯੋ ਫੁਟੋ, ਯਸ੍ਸ ਫੁਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਝਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤੋਪਿ ਸੁਖਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ''ਤਿ ਆਹ।

ਇਦਾਨਿ **ਯਂ ਤਂ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਂਝਾਨਹੇਤੁ ਯਂਝਾਨਕਾਰਣਾ ਤਂ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲਂ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ ਪਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤਿ ਵਿਵਰਨ੍ਤਿ ਵਿਭਜਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਨ੍ਤਿ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਪਸਂਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਕਿਨ੍ਤਿ? ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀਤਿ। ਤਂ ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਂ ਤੇ ਏਵਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤੀਤਿ? ਪਸਂਸਾਰਹਤੋ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਤਿਮਧੁਰਸੁਖੇ ਸੁਖਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੇਪਿ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਾਭਿਸਙ੍ਗੇਨ ਆਕਡ੍ਢੀਯਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਪੀਤਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਏਵਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿਤਾਯ ਸਤਿਮਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਅਰਿਯਕਨ੍ਤਂ ਅਰਿਯਜਨਸੇਵਿਤਮੇਵ ਚ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਸੁਖਂ ਨਾਮਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਸਂਸਾਰਹੋ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਪਸਂਸਾਰਹਤੋ ਨਂ ਅਰਿਯਾ ਤੇ ਏਵਂ ਪਸਂਸਾਰਹਹੇਤੁਭੂਤੇ ਗੁਣੇ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਾ ''ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਗਣਨਾਨੁਪੁਬ੍ਬਤਾ ਤਤਿਯਂ, ਤਤਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿਪਿ ਤਤਿਯਂ।

ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾਤਿ ਕਾਯਿਕਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ। **ਪੁਬ੍ਬੇਵਾ**ਤਿ ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਪੁਬ੍ਬੇਵ, ਨ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ। **ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ**ਤਿ ਚੇਤਸਿਕਸੁਖਸ੍ਸ ਚੇਤਸਿਕਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਇਮੇਸਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ, ਪਹਾਨਾ ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਕਦਾ ਪਨ ਨੇਸਂ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ? ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਉਪਚਾਰਕ੍ਖਣੇ। ਸੋਮਨਸ੍ਸਞ੍ਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਪਹੀਯਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਸੁਖਾਨਿ ਪਠਮਦੁਤਿਯਤਤਿਯਾਨਂ ਉਪਚਾਰਕ੍ਖਣੇਸੁ। ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੇਨ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਂ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭਂ ੨੧੯ ਆਦਯੋ) ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਉਦ੍ਦੇਸਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਇਧਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਪਹਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਦਿ ਪਨੇਤਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ , ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ''ਕਤ੍ਥ ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਪਰਿਸੇਸਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਪਰਿਸੇਸਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਕਤ੍ਥ ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਪਰਿਸੇਸਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਪਰਿਸੇਸਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੧੦) ਏਵਂ ਝਾਨੇਸ੍ਵੇਵ ਨਿਰੋਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ? ਅਤਿਸਯਨਿਰੋਧਤ੍ਤਾ। ਅਤਿਸਯਨਿਰੋਧੋ ਹਿ ਤੇਸਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ, ਨ ਨਿਰੋਧੋਯੇਵ। ਨਿਰੋਧੋਯੇਵ ਪਨ ਉਪਚਾਰਕ੍ਖਣੇ, ਨਾਤਿਸਯਨਿਰੋਧੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਨਾਨਾਵਜ੍ਜਨੇ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਡਂਸਮਕਸਾਦਿਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇਨ ਵਾ ਵਿਸਮਾਸਨੂਪਤਾਪੇਨ ਵਾ ਸਿਯਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਨ ਤ੍ਵੇਵ ਅਨ੍ਤੋਅਪ੍ਪਨਾਯਂ। ਉਪਚਾਰੇ ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਮ੍ਪੇਤਂ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਅਵਿਹਤਤ੍ਤਾ। ਅਨ੍ਤੋਅਪ੍ਪਨਾਯਂ ਪਨ ਪੀਤਿਫਰਣੇਨ ਸਬ੍ਬੋ ਕਾਯੋ ਸੁਖੋਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੁਖੋਕ੍ਕਨ੍ਤਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਸੁਟ੍ਠੁ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਵਿਹਤਤ੍ਤਾ। ਨਾਨਾਵਜ੍ਜਨੇਯੇਵ ਚ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਪਹੀਨਸ੍ਸਾਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ, ਯਸ੍ਮਾ ਏਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪਚ੍ਚਯੇਪਿ ਕਾਯਕਿਲਮਥੇ ਚਿਤ੍ਤੁਪਘਾਤੇ ਚ ਸਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਭਾਵੇ ਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਭਾਵੇ। ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਯੇਵ ਚ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਤਿ ਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਿਯਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਵੇਵ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਪਹੀਨਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਪਹੀਨਸ੍ਸਾਪਿ ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪੀਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਣੀਤਰੂਪਫੁਟ੍ਠਕਾਯਸ੍ਸ ਸਿਯਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਵੇਵ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ। ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਹਿ ਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਪੀਤਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ

ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਪਹੀਨਸ੍ਸਾਪਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਅਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਅਨਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ ਸਿਯਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਵੇਵ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵ ਚ ‘‘ਏਤ੍ਥੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਪਰਿਸੇਸਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ‘‘ਅਥੇਵਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸੂਪਚਾਰੇ ਪਹੀਨਾਪਿ ਏਤਾ ਵੇਦਨਾ ਇਧ ਕਸ੍ਮਾ ਸਮਾਹਰੀ’’ਤਿ ? ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ । ਯਾ ਹਿ ਅਯਂ ‘‘ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਸੁਖੁਮਾ ਦੁਬ੍ਬਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਸੁਖੇਨ ਗਹੇਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਨਾਮ ਦੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਯਥਾ ਤਥਾ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਗੋਣਸ੍ਸ ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਗੋਪੋ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਵਜੇ ਸਬ੍ਬਾ ਗਾਵੋ ਸਮਾਹਰਤਿ, ਅਥੇਕੇਕਂ ਨੀਹਰਨ੍ਤੋ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਆਗਤਂ ‘‘ਅਯਂ ਸੋ ਗਣ੍ਹਥ ਨ’’ਨ੍ਤਿ ਤਮ੍ਪਿ ਗਾਹਾਪੇਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਏਤਾ ਸਮਾਹਰਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਮਾਹਟਾ ਏਤਾ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਯਂ ਨੇਵ ਸੁਖਂ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਅਯਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਵੇਦਨਾ’’ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ ਏਸਾ ਗਾਹਯਿਤੁਂ।

ਅਪਿਚ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚਾਪਿ ਏਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਹਾਨਾਦਯੋ ਹਿ ਤਸ੍ਸਾ ਪਚ੍ਚਯਾ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ। ਇਧਾਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ ਆਵੁਸੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੮)। ਯਥਾ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਹੀਨਾਪਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਤਤ੍ਥ ਪਹੀਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ , ਏਵਂ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਮ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸੇਤਾ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਪਚ੍ਚਯਘਾਤੇਨ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਰਾਗਦੋਸਾਨਂ ਅਤਿਦੂਰਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਮ੍ਪੇਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਤਾਸੁ ਹਿ ਸੁਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਰਾਗਸ੍ਸ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਦੋਸਸ੍ਸ। ਸੁਖਾਦਿਘਾਤੇਨ ਚ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਰਾਗਦੋਸਾ ਹਤਾਤਿ ਅਤਿਦੂਰੇ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਭਾਵੇਨ ਅਦੁਕ੍ਖਂ। ਸੁਖਾਭਾਵੇਨ ਅਸੁਖਂ। ਏਤੇਨੇਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਸੁਖਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਂ ਤਤਿਯਵੇਦਨਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਸੁਖਾਭਾਵਮਤ੍ਤਂ। ਤਤਿਯਵੇਦਨਾ ਨਾਮ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਾ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਵਿਪਰੀਤਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਜਨਿਤਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਝਾਨੇ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਸਤਿ, ਯਾ ਚ ਤਸ੍ਸਾ ਸਤਿਯਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਸਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਕਤਾ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤਂ ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਾਯ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਏਤ੍ਥ ਸਤਿਯਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਸਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਤਾਯ ਸਤਿਯੇਵ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ, ਸਤਿਸੀਸੇਨ ਪਨ ਦੇਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਯਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਹੇਟ੍ਠਾਪਿ ਤੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਯਥਾ ਪਨ ਦਿਵਾ ਸੂਰਿਯਪ੍ਪਭਾਭਿਭਵਾ ਸੋਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਸਭਾਗਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਲਾਭਾ ਦਿਵਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਚਨ੍ਦਲੇਖਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਅਪਰਿਯੋਦਾਤਾ, ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਚਨ੍ਦਲੇਖਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਤੇਜਾਭਿਭਵਾ ਸਭਾਗਾਯ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਲਾਭਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਭੇਦੇ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਦਿਵਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਚਨ੍ਦਲੇਖਾਯ ਪਭਾ ਵਿਯ ਸਹਜਾਤਾਪਿ ਸਤਿਆਦਯੋ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸੁ ਏਕਮ੍ਪਿ ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ’’ਨ੍ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਧ ਪਨ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕਤੇਜਾਭਿਭਵਾਭਾਵਾ ਸਭਾਗਾਯ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਲਾਭਾ ਅਯਂ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਚਨ੍ਦਲੇਖਾ ਅਤਿਵਿਯ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਚਨ੍ਦਲੇਖਾਯ ਪਭਾ ਵਿਯ ਸਹਜਾਤਾਪਿ ਸਤਿਆਦਯੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੋਦਾਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਦਮੇਵ ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਚਤੁਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਗਣਨਾਨੁਪੁਬ੍ਬਤਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿਪਿ ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਪਿ ਨਾਨਾ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪਿ। ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਨਾਨਾਮਗ੍ਗਵਸੇਨ। ਏਕਸ੍ਸ ਹਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗਾਦਯੋਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਵਾ ਦੁਤਿਯਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਵਾ। ਏਕਸ੍ਸ ਪਠਮਮਗ੍ਗੋ ਦੁਤਿਯਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਜ੍ਝਾਨਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਤਿਯਾਦਯੋਪਿ ਦੁਤਿਯਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਵਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਵਾ। ਏਵਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਮਗ੍ਗਾ ਝਾਨਵਸੇਨ ਸਦਿਸਾ ਵਾ ਅਸਦਿਸਾ ਵਾ ਏਕਚ੍ਚਸਦਿਸਾ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਪਨਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਮੇਨ ਹੋਤਿ। ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਲਾਭਿਨੋ ਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕੋ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਿ ਛ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਾ। ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ, ਨ ਲੋਕਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਯਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਯੋ ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਂਝਾਨਿਕਾਵ ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਨਿਯਮੇਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਥੇਰਾ ‘‘ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਖਨ੍ਧਾ ਨਿਯਮੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ‘‘ਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯੋ ਨਿਯਮੇਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ‘‘ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਯਮੇਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਿਕਥਾ – ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੇਨ ਹਿ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗੋਪਿ, ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭਿਨੋ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗੋਪਿ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕਿਣ੍ਣਕਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਗ੍ਗੋਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕੋਵ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਕਾਲੇ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਵ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚਕਨਯੇ ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਪਾਦਕਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਗ੍ਗੇਸੁ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਝਾਨਂ ਚਤੁਰਙ੍ਗਿਕਂ ਤਿਵਙ੍ਗਿਕਂ ਦੁਵਙ੍ਗਿਕਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਪਨ ਸਤ੍ਤ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਛ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਿ। ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਮੇਨ ਚੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੇਨ ਚ ਹੋਤਿ। ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਪਿ ਹੋਤਿ, ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਵ।

ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਮਗ੍ਗੇ ਪਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਛ ਸਤ੍ਤ ਚੇਵ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਵਿਸੇਸੋ ਉਭਯਨਿਯਮਵਸੇਨ ਹੋਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਨਯੇ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾ ਵਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾ ਵਾ ਹੋਤਿ, ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਵ ਹੋਤਿ। ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਪਾਦਕਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਗ੍ਗੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਧ ਪਨ ਚਤੁਕ੍ਕਨਯੇ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਤਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਂ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਯੇ ਕੇਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਪਦੇਸੇ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਦਿਸਭਾਵਂ ਕਰੋਤਿ ਭੂਮਿਵਣ੍ਣੋ ਵਿਯ ਗੋਧਾਵਣ੍ਣਸ੍ਸ।

ਦੁਤਿਯਤ੍ਥੇਰਵਾਦੇ ਪਨ ਯਤੋ ਯਤੋ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਯੇ ਯੇ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਂਤਂਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਦਿਸੋਵ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤਿਯਤ੍ਥੇਰਵਾਦੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪੇਨ ਯਂ ਯਂ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਯੇ ਯੇ ਝਾਨਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋ, ਤਂਤਂਝਾਨਸਦਿਸੋਵ ਹੋਤਿ। ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਪਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਂ ਵਾ ਵਿਨਾ ਅਜ੍ਝਾਸਯਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਤਂ ਨ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀਤਿ ਯਾ ਇਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਏਕਗ੍ਗਤਾ, ਅਯਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਲੋਕਿਯੋ, ਅਪਰਭਾਗੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਲੋਕਿਯਮਗ੍ਗੇ ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗੇ ਪਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤਕਂ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਤਿਵਿਧਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸਮੁਗ੍ਘਾਤਕੋ ਚੇਤਸੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਦਾਭਿਨਿਰੋਪਨੋ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਤਥਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਯ ਵਿਰਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ਤਥਾ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ ਤਿਵਿਧਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸਮੁਚ੍ਛੇਦਿਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ ਵਿਰਤਿ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਤੇਸਂਯੇਵ ਚਸ੍ਸ ਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਨਂ ਵੋਦਾਨਭੂਤਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ ਕੁਹਨਾਦਿਸਮੁਚ੍ਛੇਦਿਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵਾ ਵਿਰਤਿ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਤਸ੍ਸਾਯੇਵਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਜੀਵਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਸੀਲਭੂਮਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਮਾਨਸ੍ਸ ਤਦਨੁਰੂਪੋ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋਵ ਕੋਸਜ੍ਜਸਮੁਚ੍ਛੇਦਕੋ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਕੁਸਲਕੁਸਲਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਪ੍ਪਹਾਨੁਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਸਾਧਕੋ ਚ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ, ਏਵਂ ਵਾਯਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋਵ ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿਵਿਨਿਦ੍ਧੁਨਕੋ, ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਸਾਧਕੋ ਚ ਚੇਤਸੋ ਅਸਮ੍ਮੋਸੋ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ। ਏਵਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸੁਵਿਹਿਤਚਿਤ੍ਤਾਰਕ੍ਖਸ੍ਸ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿਵਿਦ੍ਧਂਸਿਕਾ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। ਏਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ।

ਯੋ ਸਹ ਲੋਕਿਯੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਤਿ ਸਙ੍ਖਂ ਗਤੋ, ਸੋ ਖੋ ਪਨੇਸ ਮਗ੍ਗੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਚਰਣੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਚੇਵ ਚਰਣਞ੍ਚ। ਤਥਾ ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨੇਨ ਇਤਰੇਸਂ ਸਮਥਯਾਨੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮਥੋ ਚੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ। ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਤਦਨਨ੍ਤਰਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਅਵਸੇਸਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਅਧਿਸੀਲਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਹਿ ਚ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਞ੍ਚੇਵ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਞ੍ਚ ਹੋਤਿ। ਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਦਸ੍ਸਨਸਮਤ੍ਥੇਹਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਗਮਨਸਮਤ੍ਥੇਹਿ ਚ ਪਾਦੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਿਕੋ ਵਿਯ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨੇਨ ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗਂ ਸਮਥਯਾਨੇਨ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਤਦ੍ਵਯਂ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਮਜ੍ਝਿਮਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਮੋਹਕ੍ਖਨ੍ਧਂ, ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਦੋਸਕ੍ਖਨ੍ਧਂ, ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਚ ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਦਾਲੇਨ੍ਤੋ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਯ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਂ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਂ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਦਨ੍ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪਤ੍ਵਾ ਅਮਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ। ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਰਤਨਵਿਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਰਿਯਭੂਮਿਂ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਚ੍ਚਪਕਿਣ੍ਣਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਚਤੂਸੁ ਪਨ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਬਾਧਨਲਕ੍ਖਣਂ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ, ਪਭਵਲਕ੍ਖਣਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਸਨ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ, ਨਿਯ੍ਯਾਨਲਕ੍ਖਣਂ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ, ਅਪਿਚ ਪਵਤ੍ਤਿਪਵਤ੍ਤਕਨਿਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਕਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ। ਤਥਾ ਸਙ੍ਖਤਤਣ੍ਹਾਅਸਙ੍ਖਤਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਚ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰੇਵ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਨੂਨਾਨਿ ਅਨਧਿਕਾਨੀਤਿ ਚੇ? ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਚ ਅਨਪਨੇਯ੍ਯਭਾਵਤੋ। ਨ ਹਿ ਏਤੇਹਿ ਅਞ੍ਞਂ ਅਧਿਕਂ ਵਾ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਏਕਮ੍ਪਿ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਂ ਸਮ੍ਭੋਤਿ। ਯਥਾਹ –

''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ 'ਨੇਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਯਂ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਦੇਸਿਤਂ, ਅਹਮੇਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਪਞ੍ਞਪੇਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦਿ।

ਯਥਾ ਚਾਹ –

‘‘ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ ‘ਨੇਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਠਮਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਯਂ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਦੇਸਿਤਂ, ਅਹਮੇਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਠਮਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਅਞ੍ਞਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਠਮਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਪਞ੍ਞਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੬)।

ਅਪਿਚ ਪਵਤ੍ਤਿਮਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ ਸਹੇਤੁਕਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿ, ਨਿਵਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਸਉਪਾਯਂ। ਇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤਦੁਭਯਹੇਤੂਨਂ ਏਤਪ੍ਪਰਮਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਥਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਹਾਤਬ੍ਬਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁਤਣ੍ਹਾਤਣ੍ਹਾਨਿਰੋਧਤਣ੍ਹਾਨਿਰੋਧੁਪਾਯਾਨਂ, ਆਲਯਆਲਯਰਾਮਤਾਆਲਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤਆਲਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤੂਪਾਯਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨਾਪਿ ਚਤ੍ਤਾਰੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਓਲਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਚ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਹੇਤੁਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਹੇਤੁਨਿਰੋਧਾ ਫਲਨਿਰੋਧੋਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਤਤੋ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ, ਤਦਧਿਗਮੂਪਾਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨ੍ਤੇ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ। ਭਵਸੁਖਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਂਵੇਗਜਨਨਤ੍ਥਂ ਪਠਮਂ ਦੁਕ੍ਖਮਾਹ। ਤਂ ਨੇਵ ਅਕਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਾਦਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਇਤੋ ਪਨ ਹੋਤੀਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮੁਦਯਂ। ਤਤੋ ਸਹੇਤੁਕੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਅਭਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਸਂਵਿਗ੍ਗਮਾਨਸਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣਗਵੇਸੀਨਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸਜਨਨਤ੍ਥਂ ਨਿਰੋਧਂ। ਤਤੋ ਨਿਰੋਧਾਧਿਗਮਨਤ੍ਥਂ ਨਿਰੋਧਸਮ੍ਪਾਪਕਂ ਮਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਕਮੋ।

ਏਤੇਸੁ ਪਨ ਭਾਰੋ ਵਿਯ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਭਾਰਾਦਾਨਮਿਵ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਭਾਰਨਿਕ੍ਖੇਪਨਮਿਵ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ, ਭਾਰਨਿਕ੍ਖੇਪਨੂਪਾਯੋ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ। ਰੋਗੋ ਵਿਯ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ, ਰੋਗਨਿਦਾਨਮਿਵ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਰੋਗਵੂਪਸਮੋ ਵਿਯ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ, ਭੇਸਜ੍ਜਮਿਵ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ। ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਮਿਵ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਬ੍ਬੁਟ੍ਠਿ ਵਿਯ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਸੁਭਿਕ੍ਖਮਿਵ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ, ਸੁਵੁਟ੍ਠਿ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ। ਅਪਿਚ ਵੇਰੀਵੇਰਮੂਲਵੇਰਸਮੁਗ੍ਘਾਤਵੇਰਸਮੁਗ੍ਘਾਤੂਪਾਯੇਹਿ, ਵਿਸਰੁਕ੍ਖਰੁਕ੍ਖਮੂਲਮੂਲੂਪਚ੍ਛੇਦਤਦੁਪਚ੍ਛੇਦੂਪਾਯੇਹਿ, ਭਯਭਯਮੂਲਨਿਬ੍ਭਯਤਦਧਿਗਮੂਪਾਯੇਹਿ, ਓਰਿਮਤੀਰਮਹੋਘਪਾਰਿਮਤੀਰਤਂਸਮ੍ਪਾਪਕਵਾਯਾਮੇਹਿ ਚ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾਪੇਤਾਨਿ ਉਪਮਾਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਪਨੇਤਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਰਮਤ੍ਥੇਨ ਵੇਦਕਕਾਰਕਨਿਬ੍ਬੁਤਗਮਕਾਭਾਵਤੋ ਸੁਞ੍ਞਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

‘‘ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਹਿ ਨ ਕੋਚਿ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ, ਕਾਰਕੋ ਨ ਕਿਰਿਯਾਵ ਵਿਜ੍ਜਤਿ।
ਅਤ੍ਥਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿ ਨ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਪੁਮਾ, ਮਗ੍ਗਮਤ੍ਥਿ ਗਮਕੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ॥

ਅਥ ਵਾ –

ਧੁਵਸੁਭਸੁਖਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ, ਪੁਰਿਮਦ੍ਵਯਮਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਮਮਤਪਦਂ।
ਧੁਵਸੁਖਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਇਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਤੇਸੁ॥

ਨਿਰੋਧਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਵਾ ਤੀਣਿ, ਨਿਰੋਧੋ ਚ ਸੇਸਤ੍ਤਯਸੁਞ੍ਞੋ। ਫਲਸੁਞ੍ਞੋ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੇਤੁ ਸਮੁਦਯੇ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ, ਮਗ੍ਗੇ ਚ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ, ਨ ਫਲੇਨ ਸਗਬ੍ਭੋ ਪਕਤਿਵਾਦੀਨਂ ਪਕਤਿ ਵਿਯ। ਹੇਤੁਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚ ਫਲਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾਨਂ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾਨਞ੍ਚ ਅਸਮਵਾਯਾ, ਨ ਹੇਤੁਸਮਵੇਤਂ ਹੇਤੁਫਲਂ ਸਮਵਾਯਵਾਦੀਨਂ ਦ੍ਵਿਅਣੁਕਾਦਿ ਵਿਯ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

``ਤਯਮਿਧ ਨਿਰੋਧਸੁਞ੍ਞਂ, ਤਯੇਨ ਤੇਨਾਪਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤੀ ਸੁਞ੍ਞਾ।
ਸੁਞ੍ਞੋ ਫਲੇਨ ਹੇਤੁ, ਫਲਮ੍ਪਿ ਤਂਹੇਤੁਨਾ ਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ॥

ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਭਾਗਾਨਿ ਅਵਿਤਥਤੋ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤੋ ਦੁਕ੍ਕਰਪਟਿਵੇਧਤੋ ਚ। ਯਥਾਹ –

> ``ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕਤਮਂ ਨੁ ਖੋ ਦੁਕ੍ਕਰਤਰਂ ਵਾ ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵਤਰਂ ਵਾ, ਯੋ ਦੂਰਤੋਵ ਸੁਖੁਮੇਨ ਤਾਲ਼ਚ੍ਛਿਗ੍ਗਲੇਨ ਅਸਨਂ ਅਤਿਪਾਤੇਯ੍ਯ ਪੋਙ੍ਖਾਨੁਪੋਙ੍ਖਂ ਅਵਿਰਾਧਿਤਂ, ਯੋ ਵਾ ਸਤ੍ਤਧਾ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾਲਸ੍ਸ ਕੋਟਿਯਾ ਕੋਟਿਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੇਯ੍ਯਾਤਿ? ਏਤਦੇਵ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦੁਕ੍ਕਰਤਰਞ੍ਚੇਵ ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵਤਰਞ੍ਚ। ਯੋ ਵਾ ਸਤ੍ਤਧਾ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾਲਸ੍ਸ ਕੋਟਿਯਾ ਕੋਟਿਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਤੇ, ਆਨਨ੍ਦ, ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਰਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਯੇ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੧੧੫)।

ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਸਲਕ੍ਖਣਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ। ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵੇ ਸਭਾਗਾਨਿ ਦੁਰਵਗਾਹਤ੍ਤੇਨ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਲੋਕਿਯਤ੍ਤਾ ਸਾਸਵਤ੍ਤਾ ਚ, ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਫਲਹੇਤੁਭੇਦਤੋ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ ਚ। ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਿਪਿ ਦ੍ਵੇ ਸਭਾਗਾਨਿ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤੇਨ ਦੁਰਵਗਾਹਤ੍ਤਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤ੍ਤਾ ਅਨਾਸਵਤ੍ਤਾ ਚ, ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਵਿਸਯਵਿਸਯੀਭੇਦਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤੋ ਚ। ਪਠਮਤਤਿਯਾਨਿ ਚਾਪਿ ਸਭਾਗਾਨਿ ਫਲਾਪਦੇਸਤੋ, ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਤੋ । ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਨਿ ਚਾਪਿ ਸਭਾਗਾਨਿ ਹੇਤੁਅਪਦੇਸਤੋ, ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਏਕਨ੍ਤਕੁਸਲਾਕੁਸਲਤੋ। ਪਠਮਚਤੁਤ੍ਥਾਨਿ ਚਾਪਿ ਸਭਾਗਾਨਿ ਸਙ੍ਖਤਤੋ, ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤੋ। ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਾਨਿ ਚਾਪਿ ਸਭਾਗਾਨਿ ਨੇਵਸੇਕ੍ਖਨਾਸੇਕ੍ਖਭਾਵਤੋ, ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ ਸਾਰਮ੍ਮਣਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤੋ।

``ਇਤਿ ਏਵਂ ਪਕਾਰੇਹਿ, ਨਯੇਹਿ ਚ ਵਿਚਕ੍ਖਣੋ।
ਵਿਜਞ੍ਞਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ, ਸਭਾਗਵਿਸਭਾਗਤ''ਨ੍ਤਿ॥

ਸਬ੍ਬਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਂ ਏਕਵਿਧਂ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ, ਦੁਵਿਧਂ ਨਾਮਰੂਪਤੋ, ਤਿਵਿਧਂ ਕਾਮਰੂਪਾਰੂਪੂਪਪਤ੍ਤਿਭਵਭੇਦਤੋ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਚਤੁਆਹਾਰਭੇਦਤੋ, ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਭੇਦਤੋ। ਸਮੁਦਯੋਪਿ ਏਕਵਿਧੋ ਪਵਤ੍ਤਕਭਾਵਤੋ, ਦੁਵਿਧੋ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤੋ, ਤਿਵਿਧੋ ਕਾਮਭਵਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾਭੇਦਤੋ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਚਤੁਮਗ੍ਗਪ੍ਪਹੇਯ੍ਯਤੋ, ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਰੂਪਾਭਿਨਨ੍ਦਨਾਦਿਭੇਦਤੋ, ਛਬ੍ਬਿਧੋ ਛਤਣ੍ਹਾਕਾਯਭੇਦਤੋ। ਨਿਰੋਧੋਪਿ ਏਕਵਿਧੋ ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁਭਾਵਤੋ, ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਨ ਦੁਵਿਧੋ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਤੋ, ਤਿਵਿਧੋ ਭਵਤ੍ਤਯਵੂਪਸਮਤੋ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਚਤੁਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਨੀਯਤੋ, ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਪਞ੍ਚਾਭਿਨਨ੍ਦਨਵੂਪਸਮਤੋ, ਛਬ੍ਬਿਧੋ ਛਤਣ੍ਹਾਕਾਯਕ੍ਖਯਭੇਦਤੋ। ਮਗ੍ਗੋਪਿ ਏਕਵਿਧੋ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤੋ, ਦੁਵਿਧੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭੇਦਤੋ, ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਭੇਦਤੋ ਵਾ, ਤਿਵਿਧੋ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਭੇਦਤੋ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਪ੍ਪਦੇਸਤ੍ਤਾ ਨਗਰਂ ਵਿਯ ਰਜ੍ਜੇਨ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸੇਹਿ ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ਯਥਾਹ –

> ``ਨ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਅਰਿਯੇਨ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ, ਤੀਹਿ ਚ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ਯਾ, ਚਾਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਯਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਯਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨)।

ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ।

ਅਪਿਚ ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਕਵਿਧਾਨਿ ਅਵਿਤਥਤ੍ਤਾ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਵਾ। ਦੁਵਿਧਾਨਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤੋ, ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਤੋ ਵਾ। ਤਿਵਿਧਾਨਿ ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਹਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ ਨੇਵਪਹਾਤਬ੍ਬਨਾਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ ਚ। ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਨਿ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਪਹਾਤਬ੍ਬਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤੋਤਿ।

‘‘ਏਵਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ, ਦੁਬ੍ਬੋਧਾਨਂ ਬੁਧੋ ਵਿਧਿਂ।
ਅਨੇਕਭੇਦਤੋ ਜਞ੍ਞਾ, ਹਿਤਾਯ ਚ ਸੁਖਾਯ ਚਾ’’ਤਿ॥

ਸਚ੍ਚਪਕਿਣ੍ਣਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਦਾਨਿ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਅਨ੍ਤੇ ਸਚ੍ਚਚਤੁਕ੍ਕਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਤਂ ਞਾਤਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਚ੍ਚਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣਂ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਵਂ ‘‘ਸੋਤਾਵਧਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਸੁਤਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸੀਲਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੭. ਸੀਲਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਸੀਲਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। **ਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਨਂ। ਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧੀਤਿਆਦੀਸੁ ਯਥਾ ਨੀਲਵਣ੍ਣਯੋਗਤੋ ਵਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਨੀਲਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਨੀਲਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਗਣਨਵਸੇਨ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਅਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾ, ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲੇ ਪਤ੍ਤੋ ਅਨੁਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਸ੍ਸ ਅਵਸਾਨਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਵਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਅਵਸਾਨਂ ਅਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾ। ਸਪਰਿਯਨ੍ਤਾਤਿ ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਸਕਾਰਲੋਪੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ‘‘ਦਕਂ ਦਕਾਸਯਾ ਪਵਿਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੩) ਏਤ੍ਥ ਉਕਾਰਲੋਪੋ ਵਿਯ। ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵੋ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਪਰਿਯਨ੍ਤਾ ਚ ਸਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ ਚਾਤਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸੀਲਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ। ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਨ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾਤਿ **ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਾ**, ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋਤਿਪਿ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਾ, ਵੁਦ੍ਧੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋਤਿਪਿ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਾ। ਸਮਾਦਾਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਅਖਣ੍ਡਿਤਤ੍ਤਾ ਖਣ੍ਡਿਤਾਪਿ ਕਤਪਟਿਕਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਮਤ੍ਤਕੇਨਾਪਿ ਮਲੇਨ ਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਚ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਜਾਤਿਮਣਿ ਵਿਯ ਸੁਧਨ੍ਤਸੁਪਰਿਕਮ੍ਮਕਤਸੁਵਣ੍ਣਂ ਵਿਯ ਚ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਅਨੂਨਟ੍ਠੇਨ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸੇਨ ਅਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਪਰਾਮਟ੍ਠਾ।**ਅਯਂ ਤੇ ਸੀਲੇ ਦੋਸੋਤਿ ਕੇਨਚਿ ਚੋਦਕੇਨ ਪਰਾਮਸਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਪਰਾਮਟ੍ਠਾ। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਕ੍ਖਣੇ ਸਬ੍ਬਦਰਥਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ।** **ਅਨੁਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਸਮਾਦਾਨਵਸੇਨ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਯ ਭੁਸਂ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਨ ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਤੇਸਂ ਅਨੁਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ।

ਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਸਿਕ੍ਖਾ, ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠੇਨ ਪਦਾਨਿ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਕੋਟ੍ਠਾਸਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਿਚ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇਨ ਉਪਰਿਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਿਕ੍ਖਾ, ਸੀਲਾਨਿ ਤਾਸਂ ਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਪਦਾਨੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਪਦਤ੍ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ , ਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾ। ਤੇਸਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਦ੍ਵੇ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਚ ਕਾਲਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਚ। ਕਤਮੋ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਰਿਯਨ੍ਤੋ? ਉਪਾਸਕੋਪਾਸਿਕਾਨਂ ਯਥਾਸਮਾਦਾਨਵਸੇਨ ਏਕਂ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾ ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਅਟ੍ਠ ਵਾ ਦਸ ਵਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਸਾਮਣੇਰਸਾਮਣੇਰੀਨਂ ਦਸ

ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ। ਅਯਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਰਿਯਨ੍ਤੋ। ਕਤਮੋ ਕਾਲਪਰਿਯਨ੍ਤੋ? ਉਪਾਸਕੋਪਾਸਿਕਾ ਦਾਨਂ ਦਦਮਾਨਾ ਪਰਿਵੇਸਨਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਸੀਲਂ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਹਾਰਗਤਾ ਵਿਹਾਰਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਸੀਲਂ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਏਕਂ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਵਾ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਾਨਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੀਲਂ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਕਾਲਪਰਿਯਨ੍ਤੋ। ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਰਿਯਨ੍ਤੇਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਂ ਸੀਲਂ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨੇਨ ਵਾ ਮਰਣੇਨ ਵਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਕਾਲਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਂ ਤਂਤਂਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ।

ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਨ੍ਤਿ –

> ‘‘ਨਵ ਕੋਟਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਅਸੀਤਿ ਸਤਕੋਟਿਯੋ।
> ਪਞ੍ਞਾਸ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਚ ਪੁਨਾਪਰੇ॥

> ‘‘ਏਤੇ ਸਂਵਰਵਿਨਯਾ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਪਕਾਸਿਤਾ।
> ਪੇਯ੍ਯਾਲਮੁਖੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਵਿਨਯਸਂਵਰੇ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਗਣਨਵਸੇਨ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਸਮਾਦਾਨਭਾਵਵਸੇਨ ਲਾਭਯਸਞਾਤਿਅਙ੍ਗਜੀਵਿਤਹੇਤੁ ਅਦਿਟ੍ਠਪਰਿਯਨ੍ਤਭਾਵਵਸੇਨ ਉਪਰਿ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਸੀਲਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਭਾਵਵਸੇਨ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋਤਿ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ। ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾ। ਤੇਸਂ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਂ, ਵੁਦ੍ਧਪਰਿਯਨ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਾਨਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ –

> ‘‘ਪੁਥੂਨਂ ਜਨਨਾਦੀਹਿ, ਕਾਰਣੇਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ।
> ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ, ਪੁਥੁਵਾਯਂ ਜਨੋ ਇਤਿ’’॥ –

ਵੁਤ੍ਤਪੁਥੁਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣਾਨਤਿਕ੍ਕਮੇਪਿ –

> ‘‘ਦੁਵੇ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਬੁਦ੍ਧੇਨਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ।
> ਅਨ੍ਧੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਏਕੋ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਕੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ’’ਤਿ॥ –

ਵੁਤ੍ਤਪੁਥੁਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯੇ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਸਮਾਗਮੇਨ ਅਨ੍ਧਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵੇ ਠਿਤਾਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਾਨਂ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਸੁ ਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਕਾਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਾਨਂ।

ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਯੁਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਕੁਸਲ**ਸਦ੍ਦੋ ਤਾਵ ਆਰੋਗ੍ਯਾਨਵਜ੍ਜਛੇਕਸੁਖਵਿਪਾਕੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ‘‘ਕਚ੍ਚਿ ਨੁ ਭੋਤੋ ਕੁਸਲਂ, ਕਚ੍ਚਿ ਭੋਤੋ ਅਨਾਮਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧੫.੧੪੬; ੨.੨੦.੧੨੯) ਆਰੋਗ੍ਯੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ‘‘ਕਤਮੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਕੁਸਲੋ? ਯੋ ਖੋ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਅਨਵਜ੍ਜੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੧) ਚ ‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤਦਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ ਯਥਾ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ’’ਤਿ ਚ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੫) ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਅਨਵਜ੍ਜੇ। ‘‘ਕੁਸਲੋ ਤ੍ਵਂ ਰਥਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੭), ਕੁਸਲਾ ਨਚ੍ਚਗੀਤਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਿਤਾ ਚਾਤੁਰਿਤ੍ਥਿਯੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੨.੨੨.੯੪) ਛੇਕੇ। ‘‘ਕੁਸਲਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਦਾਨਹੇਤੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੦)। ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਪਚਿਤਤ੍ਤਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੩੧) ਸੁਖਵਿਪਾਕੇ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧ ਆਰੋਗ੍ਯੇਪਿ ਅਨਵਜ੍ਜੇਪਿ ਸੁਖਵਿਪਾਕੇਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ।

ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇ ਪਾਪਕੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸਲਯਨ੍ਤਿ ਚਲਯਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾ। ਕੁਚ੍ਛਿਤੇਨ ਵਾ ਆਕਾਰੇਨ ਸਯਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਾ, ਤੇ ਕੁਸੇ ਲੁਨਨ੍ਤਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਵਾ ਸਾਨਤੋ ਤਨੁਕਰਣਤੋ ਕੁਸਂ ਞਾਣਂ। ਤੇਨ ਕੁਸੇਨ ਲਾਤਬ੍ਬਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਕੁਸਲਾ, ਯਥਾ ਵਾ ਕੁਸਾ ਉਭਯਭਾਗਗਤਂ ਹਤ੍ਥਪ੍ਪਦੇਸਂ ਲੁਨਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਮੇਪਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਉਭਯਭਾਗਗਤਂ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਂ ਲੁਨਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕੁਸਾ ਵਿਯ ਲੁਨਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾ। ਅਪਿਚ ਆਰੋਗ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੇਨ ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਕੁਸਲਾ। ਇਧ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕੁਸਲਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਸੇ ਵਿਹਾਯ ਤਸ੍ਸੇਵ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ‘‘ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ’’ਤਿ ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਸਾਤਚ੍ਚਕਿਰਿਯਤਾਯ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਕਾਰਿਤਾਯ ਚ ਯੁਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੇਕ੍ਖਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਜਾਤਾਤਿਪਿ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਏਤੇਤਿਪਿ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਸਯਮੇਵ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਸੇਕ੍ਖਾ । ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਫਲਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਫਲਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਫਲਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ । ਤੇ ਸੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਅਵਸਾਨੇ ਏਤਸ੍ਸ, ਤੇ ਵਾ ਸੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸੇਕ੍ਖਪਰਿਯਨ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੇਕ੍ਖਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮੇਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਪਰਿਪੂਰਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਨੋ, ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੋ ਪਰਿਪੂਰਕਿਰਿਯਾ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਾ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਨੋ। ਤੇਸਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭੂਤੇ ਸੇਕ੍ਖਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਪਟਿਪਦਾਧਮ੍ਮੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀਨਂ। **ਕਾਯੇ ਚ ਜੀਵਿਤੇ ਚ ਅਨਪੇਕ੍ਖਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਕਾਯੇ**ਤਿ ਸਰੀਰੇ। ਸਰੀਰਞ੍ਹਿ ਅਸੁਚਿਸਞ੍ਚਯਤੋ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਞ੍ਚ ਕੇਸਾਦੀਨਂ ਚਕ੍ਖੁਰੋਗਾਦੀਨਞ੍ਚ ਰੋਗਸਤਾਨਂ ਆਯਭੂਤਤ੍ਤਾ ਕਾਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਜੀਵਿਤੇ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ। ਤਞ੍ਹਿ ਜੀਵਨ੍ਤਿ ਤੇਨਾਤਿ ਜੀਵਿਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸਂ ਅਪੇਕ੍ਖਾਤਿ ਅਨਪੇਕ੍ਖਾ, ਨਿਸ੍ਸਿਨੇਹਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਸਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਚ ਜੀਵਿਤੇ ਚ ਅਨਪੇਕ੍ਖਾਨਂ।

ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਤੇਸੁ ਅਨਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਜੀਵਿਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਭਗਵਤੋ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਵਾ ਸਕਜੀਵਿਤਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨੇਵ ਹਿ ਤੇ ਕਿਲਮਮਾਨੇਪਿ ਕਾਯੇ ਵਿਨਸ੍ਸਮਾਨੇਪਿ ਜੀਵਿਤੇ ਅਨਪੇਕ੍ਖਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾਨਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ। **ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕਾਨਂ। ਅਟ੍ਠਪਿ ਹਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਵਨਨ੍ਤੇ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਂ ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿਂ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦਯੋਗੇਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸੁਣਨ੍ਤੀਤਿ ਸਾਵਕਾ। ਤੇਸੁਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਟ੍ਠੇਯੇਵ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਖੀਣਾਸਵਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਹ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਸਬ੍ਬਾਸਵਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਕੋਵ ਅਨਾਚਰਿਯਕੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ ਬੁਜ੍ਝਿਤਵਾਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਾਦਿਸਾਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨਂ।

ਤਥਾਗਤਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਗਤੋ – ਤਥਾ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾਕਾਰਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ, ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ ਭਗਵਾ **ਤਥਾ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ**? ਯਥਾ ਸਬ੍ਬਲੋਕਹਿਤਾਯ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਮਾਪਨ੍ਨਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਆਗਤਾ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਯੇਨਾਭਿਨੀਹਾਰੇਨ ਪੁਰਿਮਕਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਆਗਤਾ, ਤੇਨੇਵ ਅਮ੍ਹਾਕਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਆਗਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਦਾਨਸੀਲਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਞ੍ਞਾਵੀਰਿਯਖਨ੍ਤਿਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਮੇਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਦਸ ਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਸ ਉਪਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਸ ਪਰਮਤ੍ਥਪਾਰਮਿਯੋਤਿ ਸਮਤਿਂਸ ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਅਙ੍ਗਪਰਿਚ੍ਚਾਗਂ ਨਯਨਧਨਰਜ੍ਜਪੁਤ੍ਤਦਾਰਪਰਿਚ੍ਚਾਗਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ, ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਪੁਬ੍ਬਚਰਿਯਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਨਞਾਤਤ੍ਥਚਰਿਯਾਦਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਯਾਯ ਕੋਟਿਂ ਪਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾ, ਤਥਾ ਅਮ੍ਹਾਕਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਆਗਤੋ। ਯਥਾ ਚ ਪੁਰਿਮਕਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਅਰਿਯਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰੂਹੇਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾ, ਤਥਾ ਅਮ੍ਹਾਕਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

‘‘ਯਥੇਵ ਦੀਪਙ੍ਕਰਬੁਦ੍ਧਆਦਯੋ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵਂ ਮੁਨਯੋ ਇਧਾਗਤਾ।
ਤਥਾ ਅਯਂ ਸਕ੍ਯਮੁਨੀਪਿ ਆਗਤੋ, ਤਥਾਗਤੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤੇਨ ਚਕ੍ਖੁਮਾ’’ਤਿ॥

ਕਥਂ **ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਥਾ ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਗਤਾ। ਕਥਞ੍ਚ ਤੇ ਗਤਾ? ਤੇ ਹਿ ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤਾ ਸਮੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪਥਵਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਉਤ੍ਤਰੇਨਮੁਖਾ ਸਤ੍ਤਪਦਵੀਤਿਹਾਰੇਨ ਗਤਾ। ਯਥਾਹ ‘‘ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋ ਸਮੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪਥਵਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਾਭਿਮੁਖੋ ਸਤ੍ਤਪਦਵੀਤਿਹਾਰੇਨ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸੇਤਮ੍ਹਿ ਛਤ੍ਤੇ ਅਨੁਧਾਰਯਮਾਨੇ, ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਦਿਸਾ ਅਨੁਵਿਲੋਕੇਤਿ, ਆਸਭਿਞ੍ਚ ਵਾਚਂ ਭਾਸਤਿ ‘ਅਗ੍ਗੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਜੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਸੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਅਯਮਨ੍ਤਿਮਾ ਜਾਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਦਾਨਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ’’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੧)। ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਗਮਨਂ ਤਥਂ ਅਹੋਸਿ ਅਵਿਤਥਂ ਅਨੇਕੇਸਂ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੇਨ। ਯਞ੍ਹਿ ਸੋ ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤੋ ਸਮੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪਤਿਟ੍ਠਹਿ, ਇਦਮਸ੍ਸ ਚਤੁਰਿਦ੍ਧਿਪਾਦਪਟਿਲਾਭਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਉਤ੍ਤਰਮੁਖਭਾਵੋ ਪਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭਾਵਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਸਤ੍ਤਪਦਵੀਤਿਹਾਰੋ ਸਤ੍ਤਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਰਤਨਪਟਿਲਾਭਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ‘‘ਸੁਵਣ੍ਣਦਣ੍ਡਾ ਵੀਤਿਪਤਨ੍ਤਿ ਚਾਮਰਾ’’ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੯੩) ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਚਾਮਰੁਕ੍ਖੇਪੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤਿਤ੍ਥਿਯਨਿਮ੍ਮਥਨਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਸੇਤਚ੍ਛਤ੍ਤਧਾਰਣਂ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਰਵਿਮਲਸੇਤਚ੍ਛਤ੍ਤਪਟਿਲਾਭਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਸਬ੍ਬਾਦਿਸਾਨੁਵਿਲੋਕਨਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਨਾਵਰਣਞਾਣਪਟਿਲਾਭਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਆਸਭਿਵਾਚਾਭਾਸਨਂ ਪਨ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਵਰਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਤਥਾਯਂ ਭਗਵਾਪਿ ਗਤੋ। ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਗਮਨਂ ਤਥਂ ਅਹੋਸਿ ਅਵਿਤਥਂ ਤੇਸਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੇਨ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

‘‘ਮੁਹੁਤ੍ਤਜਾਤੋਵ ਗਵਂਪਤੀ ਯਥਾ, ਸਮੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਫੁਸੀ ਵਸੁਨ੍ਧਰਂ।
ਸੋ ਵਿਕ੍ਕਮੀ ਸਤ੍ਤ ਪਦਾਨਿ ਗੋਤਮੋ, ਸੇਤਞ੍ਚ ਛਤ੍ਤਂ ਅਨੁਧਾਰਯੁਂ ਮਰੂ॥

‘‘ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ ਸੋ ਸਤ੍ਤ ਪਦਾਨਿ ਗੋਤਮੋ, ਦਿਸਾ ਵਿਲੋਕੇਸਿ ਸਮਾ ਸਮਨ੍ਤਤੋ।
ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਪੇਤਂ ਗਿਰਮਬ੍ਭੁਦੀਰਯਿ, ਸੀਹੋ ਯਥਾ ਪਬ੍ਬਤਮੁਦ੍ਧਨਿਟ੍ਠਿਤੋ’’ਤਿ॥

ਏਵਂ ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਅਥ ਵਾ ਯਥਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥੇਵ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ...ਪੇ॰... ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇਨ ਨੀਵਰਣੇ... ਪੇ॰... ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਂ...ਪੇ॰... ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇ ਪਹਾਯ ਗਤੋ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਪਥਵੀਧਾਤੁਯਾ ਕਕ੍ਖਲ਼ਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ ਤਥਂ ਅਵਿਤਥਂ, ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਪਗ੍ਘਰਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਤੇਜੋਧਾਤੁਯਾ ਉਣ੍ਹਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਾਯੋਧਾਤੁਯਾ ਵਿਤ੍ਥਮ੍ਭਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਆਕਾਸਧਾਤੁਯਾ ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ ਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਰੂਪਸ੍ਸ ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਵੇਦਨਾਯ ਵੇਦਯਿਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਞ੍ਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਿਚਾਰਸ੍ਸ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਪੀਤਿਯਾ ਫਰਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਸੁਖਸ੍ਸ ਸਾਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਯ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ, ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਸਦ੍ਧਾਬਲਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇ ਅਕਮ੍ਪਿਯਲਕ੍ਖਣਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਸ੍ਸ ਕੋਸਜ੍ਜੇ, ਸਤਿਬਲਸ੍ਸ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚੇ, ਸਮਾਧਿਬਲਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇ, ਪਞ੍ਞਾਬਲਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਕਮ੍ਪਿਯਲਕ੍ਖਣਂ।

ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਪਵਿਚਯਲਕ੍ਖਣਂ, ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਪਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਂ, ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਫਰਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਸਮਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯ ਪਰਿਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਸ੍ਸ ਵੋਦਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਪਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਯਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਞ੍ਞਾਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਚੇਤਨਾਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਨਾਮਸ੍ਸ ਨਮਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਸ੍ਸ ਆਯਤਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਵੇਦਨਾਯ ਵੇਦਯਿਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਤਣ੍ਹਾਯ ਹੇਤੁਲਕ੍ਖਣਂ, ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਭਵਸ੍ਸ ਆਯੂਹਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਜਾਤਿਯਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ, ਜਰਾਯ ਜੀਰਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਮਰਣਸ੍ਸ ਚੁਤਿਲਕ੍ਖਣਂ।

ਧਾਤੂਨਂ ਸੁਞ੍ਞਤਾਲਕ੍ਖਣਂ, ਆਯਤਨਾਨਂ ਆਯਤਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨਂ ਪਦਹਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਨਂ ਇਜ੍ਝਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਪਤਿਲਕ੍ਖਣਂ, ਬਲਾਨਂ ਅਕਮ੍ਪਿਯਲਕ੍ਖਣਂ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਨਿਯ੍ਯਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਹੇਤੁਲਕ੍ਖਣਂ।

ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮਥਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਏਕਰਸਲਕ੍ਖਣਂ, ਯੁਗਨਦ੍ਧਾਨਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਂਵਰਲਕ੍ਖਣਂ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਂ।

ਖਯੇ ਞਾਣਸ੍ਸ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਲਕ੍ਖਣਂ, ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਲਕ੍ਖਣਂ।

ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਮੂਲਲਕ੍ਖਣਂ, ਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਸਮੋਧਾਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਵੇਦਨਾਯ ਸਮੋਸਰਣਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਮੁਖਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਤਿਯਾ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਲਕ੍ਖਣਂ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਤਤੁਤ੍ਤਰਿਲਕ੍ਖਣਂ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਾਰਲਕ੍ਖਣਂ, ਅਮਤੋਗਧਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨਲਕ੍ਖਣਂ ਤਥਂ ਅਵਿਤਥਂ। ਏਤਂ ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਞਾਣਗਤਿਯਾ ਆਗਤੋ ਅਵਿਰਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵਂ ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਤਥਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਮੇਤਂ ਅਵਿਤਥਮੇਤਂ ਅਨਞ੍ਞਥਮੇਤ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੦) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। ਤਾਨਿ ਚ ਭਗਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਨਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਤ੍ਥੋ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਗਤਸਦ੍ਦੋ।

ਅਪਿਚ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ ਤਥੋ ਅਵਿਤਥੋ ਅਨਞ੍ਞਥੋ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ ਤਥੋ ਅਵਿਤਥੋ ਅਨਞ੍ਞਥੋ। ਤਥਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੋ ਤਥੋ ਅਵਿਤਥੋ ਅਨਞ੍ਞਥੋ...ਪੇ॰... ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੋ ਤਥੋ ਅਵਿਤਥੋ ਅਨਞ੍ਞਥੋ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਭਗਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਤਥਾਨਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵਂ ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ**? ਭਗਵਾ ਯਂ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਅਪਰਿਮਾਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਚ ਤੇਨ ਤਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਪਦਵਸੇਨ ਵਾ ''ਕਤਮਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ? ਯਂ ਰੂਪਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵਣ੍ਣਨਿਭਾ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਸਪ੍ਪਟਿਘਂ ਨੀਲਂ ਪੀਤਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੧੬) ਨਯੇਨ ਅਨੇਕੇਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਤੇਰਸਹਿ ਵਾਰੇਹਿ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਨਯੇਹਿ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨਂ ਤਥਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਵਿਤਥਂ ਨਤ੍ਥਿ । ਏਸ ਨਯੋ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁਪਿ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ ਸਦ੍ਦਾਦੀਸੁ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ''ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਤਮਹਂ ਜਾਨਾਮਿ, ਤਮਹਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਸੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪)। ਏਵਂ ਤਥਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਤਥਦਸ੍ਸੀਅਤ੍ਥੇ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਪਦਸਮ੍ਭਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ**? ਯਂ ਰਤ੍ਤਿਂ ਭਗਵਾ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇ ਅਪਰਾਜਿਤਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਾਰਾਨਂ ਮਤ੍ਥਕਂ ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਯਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਯਮਕਸਾਲਾਨਮਨ੍ਤਰੇ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿ, ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਸ੍ਸਪਰਿਮਾਣੇ ਕਾਲੇ ਪਠਮਬੋਧਿਯਾਪਿ ਮਜ੍ਝਿਮਬੋਧਿਯਾਪਿ ਪਚ੍ਛਿਮਬੋਧਿਯਾਪਿ ਯਂ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ...ਪੇ॰... ਵੇਦਲ੍ਲਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਚ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜਂ ਅਨੂਨਮਨਧਿਕਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਰਾਗਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਂ ਦੋਸਮੋਹਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਵਾਲਗ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਕ੍ਖਲਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਏਕਮੁਦ੍ਦਿਕਾਯ ਲਞ੍ਛਿਤਂ ਵਿਯ, ਏਕਨਾਲ਼ਿਕਾਯ ਮਿਤਂ ਵਿਯ, ਏਕਤੁਲਾਯ ਤੁਲਿਤਂ ਵਿਯ, ਚ ਤਥਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਯਥਾਹ ''ਯਞ੍ਚ, ਚੁਨ੍ਦ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਭਾਸਤਿ ਲਪਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੮)। ਗਦਅਤ੍ਥੋ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਗਤਸਦ੍ਦੋ। ਏਵਂ ਤਥਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ।

ਅਪਿਚ ਆਗਦਨਂ ਆਗਦੋ, ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਆਗਦੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਏਵਮੇਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕਥਂ **ਤਥਾਕਾਰਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ**? ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਵਾਚਾਯ ਕਾਯੋ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਕਾਯਸ੍ਸਾਪਿ ਵਾਚਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀ ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ ਚ ਹੋਤਿ। ਏਵਂਭੂਤਸ੍ਸ ਚਸ੍ਸ ਯਥਾ ਵਾਚਾ, ਕਾਯੋਪਿ ਤਥਾ ਗਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਚ ਕਾਯੋ, ਵਾਚਾਪਿ ਤਥਾ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ – ''ਯਥਾਵਾਦੀ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਇਤਿ ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ। ਏਵਂ ਤਥਾਕਾਰਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤੋ**? ਉਪਰਿ ਭਵਗ੍ਗਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਵੀਚਿਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਿਰਿਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਅਭਿਭਵਤਿ ਸੀਲੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨੇਨ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਤੁਲਾ ਵਾ ਪਮਾਣਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਤੁਲੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜਾ ਦੇਵਾਨਂ ਅਤਿਦੇਵੋ ਸਕ੍ਕਾਨਂ ਅਤਿਸਕ੍ਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਅਤਿਬ੍ਰਹ੍ਮਾ। ਤੇਨਾਹ – ''ਸਦੇਵਕੇ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਭੂ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਦਸੋ ਵਸਵਤ੍ਤੀ। ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩)।

ਤਤ੍ਥੇਵਂ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਅਗਦੋ ਵਿਯ ਅਗਦੋ। ਕੋ ਪਨੇਸ? ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੋ ਚੇਵ ਪੁਞ੍ਞੁਸ੍ਸਯੋ ਚ। ਤੇਨ ਹੇਸ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਭਿਸਕ੍ਕੋ ਦਿਬ੍ਬਾਗਦੇਨ ਸਪ੍ਪੇ ਵਿਯ ਸਬ੍ਬਪਰਪ੍ਪਵਾਦਿਨੋ ਸਦੇਵਕਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਅਭਿਭਵਤਿ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਭਿਭਵਨੇ ਤਥੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸਮਯੋ ਚੇਵ ਪੁਞ੍ਞਮਯੋ ਚ ਅਗਦੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤੋ।

ਅਪਿਚ ਤਥਾਯ ਗਤੋਤਿਪਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਂ ਗਤੋਤਿਪਿ ਤਥਾਗਤੋਤਿ। **ਗਤੋ**ਤਿ ਅਵਗਤੋ ਅਤੀਤੋ ਪਤ੍ਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । ਤਤ੍ਥ ਸਕਲਂ ਲੋਕਂ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਅਵਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਲੋਕਸਮੁਦਯਂ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਅਤੀਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਲੋਕਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਂ ਤਥਂ ਗਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਤੇਨ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ – ''ਲੋਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਲੋਕਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀਪਟਿਪਦਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਭਾਵਿਤਾ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ। ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩)। ਤਸ੍ਸ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਚ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਭਾਵਦੀਪਨੇ ਮੁਖਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਨ ਤਥਾਗਤੋਵ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਭਾਵਂ ਵਣ੍ਣੇਯ੍ਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ ਤਥਾਗਤਗੁਣੇਨਾਪਿ ਸਮਸਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵਸੇਨ **ਤਥਾਗਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਅਰਹਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ, ਅਰੀਨਂ ਅਰਾਨਞ੍ਚ ਹਤਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨਂ ਅਰਹਤ੍ਤਾ, ਪਾਪਕਰਣੇ ਰਹਾਭਾਵਾ ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ। ਆਰਕਾ ਹਿ ਸੋ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰੇ ਠਿਤੋ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਵਾਸਨਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾਤਿ ਅਰਹਂ।

ਸੋ ਤਤੋ ਆਰਕਾ ਨਾਮ, ਯਸ੍ਸ ਯੇਨਾਸਮਙ੍ਗਿਤਾ।
ਅਸਮਙ੍ਗੀ ਚ ਦੋਸੇਹਿ, ਨਾਥੋ ਤੇਨਾਰਹਂ ਮਤੋ॥

ਤੇ ਚਾਨੇਨ ਕਿਲੇਸਾਰਯੋ ਮਗ੍ਗੇਨ ਹਤਾਤਿ ਅਰੀਨਂ ਹਤਤ੍ਤਾਪਿ ਅਰਹਂ।

ਯਸ੍ਮਾ ਰਾਗਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਰਯੋ ਹਤਾ।
ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥੇਨ ਨਾਥੇਨ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਅਰਹਂ ਮਤੋ॥

ਯਞ੍ਚੇਤਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਵਤਣ੍ਹਾਮਯਨਾਭਿਪੁਞ੍ਞਾਦਿਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਜਰਾਮਰਣਨੇਮਿ ਆਸਵਸਮੁਦਯਮਯੇਨ ਅਕ੍ਖੇਨ ਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਤਿਭਵਰਥੇ ਸਮਾਯੋਜਿਤਂ ਅਨਾਦਿਕਾਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਂਸਾਰਚਕ੍ਕਂ, ਤਸ੍ਸਾਨੇਨ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇ ਵੀਰਿਯਪਾਦੇਹਿ ਸੀਲਪਥਵਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਸਦ੍ਧਾਹਤ੍ਥੇਨ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਕਰਂ ਞਾਣਫਰਸੁਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੇ ਅਰਾ ਹਤਾਤਿ ਅਰਾਨਂ ਹਤਤ੍ਤਾਪਿ ਅਰਹਂ।

ਅਰਾ ਸਂਸਾਰਚਕ੍ਕਸ੍ਸ, ਹਤਾ ਞਾਣਾਸਿਨਾ ਯਤੋ।
ਲੋਕਨਾਥੇਨ ਤੇਨੇਸ, ਅਰਹਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

ਅਗ੍ਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਚ ਚੀਵਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇ ਅਰਹਤਿ ਪੂਜਾਵਿਸੇਸਞ੍ਚ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਥਾਗਤੇ ਯੇ ਕੇਚਿ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਨ ਤੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪੂਜਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਹਮ੍ਪਤਿ ਸਿਨੇਰੁਮਤ੍ਤੇਨ ਰਤਨਦਾਮੇਨ ਤਥਾਗਤਂ ਪੂਜੇਸਿ, ਯਥਾਬਲਞ੍ਚ

ਅਞ੍ਞੇ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਕੋਸਲਰਾਜਾਦਯੋ। ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਮ੍ਪਿ ਚ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਛਨ੍ਨਵੁਤਿਕੋਟਿਧਨੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਅਸੋਕਮਹਾਰਾਜਾ ਸਕਲਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿ ਵਿਹਾਰਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਪੂਜਾਵਿਸੇਸਾਨਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨੰ ਅਰਹਤ੍ਤਾਪਿ ਅਰਹੰ।

ਪੂਜਾਵਿਸੇਸੰ ਸਹ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਅਯੰ ਅਰਹਤਿ ਲੋਕਨਾਥੋ।
ਅਤ੍ਥਾਨੁਰੂਪੰ ਅਰਹਨ੍ਤਿ ਲੋਕੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਜਿਨੋ ਅਰਹਤਿ ਨਾਮਮੇਤੰ॥

ਯਥਾ ਚ ਲੋਕੇ ਯੇ ਕੇਚਿ ਪਣ੍ਡਿਤਮਾਨਿਨੋ ਬਾਲਾ ਅਸਿਲੋਕਭਯੇਨ ਰਹੋ ਪਾਪੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਮੇਸ ਨ ਕਦਾਚਿ ਕਰੋਤੀਤਿ ਪਾਪਕਰਣੇ ਰਹਾਭਾਵਤੋਪਿ ਅਰਹੰ।

ਯਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ ਰਹੋ ਨਾਮ, ਪਾਪਕਮ੍ਮੇਸੁ ਤਾਦਿਨੋ।
ਰਹਾਭਾਵੇਨ ਤੇਨੇਸ, ਅਰਹੰ ਇਤਿ ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ॥

ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ –

ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਹਤਤ੍ਤਾ ਚ, ਕਿਲੇਸਾਰੀਨ ਸੋ ਮੁਨਿ।
ਹਤਸੰਸਾਰਚਕ੍ਕਾਰੋ, ਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨ ਚਾਰਹੋ।
ਨ ਰਹੋ ਕਰੋਤਿ ਪਾਪਾਨਿ, ਅਰਹੰ ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ॥

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ ਅਰਹਤ੍ਤਗੁਣੇਨਾਪਿ ਸਮਸਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਵਸੇਨ ''ਅਰਹਨ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ, ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ, ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਤੋ, ਭਾਵੇਤਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

''ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤੰ, ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਭਾਵਿਤੰ।
ਪਹਾਤਬ੍ਬੰ ਪਹੀਨੰ ਮੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਬੁਦ੍ਧੋਸ੍ਮਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ''ਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੯; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੬੩)।

ਅਥ ਵਾ ਚਕ੍ਖੁ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ, ਤਸ੍ਸ ਮੂਲਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਪੁਰਿਮਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ, ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੰ, ਨਿਰੋਧਪ੍ਪਜਾਨਨਾ ਪਟਿਪਦਾ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਏਕੇਕਪਦੁਦ੍ਧਾਰੇਨਾਪਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਬੁਦ੍ਧੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਮਨੇਸੁ। ਏਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਛ ਆਯਤਨਾਨਿ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਛ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯਾ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਛ ਫਸ੍ਸਾ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਯੋ ਛ ਵੇਦਨਾ, ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਛ ਸਞ੍ਞਾ, ਰੂਪਸਞ੍ਚੇਤਨਾਦਯੋ ਛ ਚੇਤਨਾ, ਰੂਪਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਛ ਤਣ੍ਹਾਕਾਯਾ, ਰੂਪਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਛ ਵਿਤਕ੍ਕਾ, ਰੂਪਵਿਚਾਰਾਦਯੋ ਛ ਵਿਚਾਰਾ, ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਦਸ ਕਸਿਣਾਨਿ, ਦਸ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ, ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਸਞ੍ਞਾਦਿਵਸੇਨ ਦਸ ਸਞ੍ਞਾ, ਕੇਸਾਦਯੋ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਾਕਾਰਾ, ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ, ਕਾਮਭਵਾਦਯੋ ਨਵ ਭਵਾ, ਪਠਮਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ, ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਦਯੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ, ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨਿ, ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਿ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਏਕਪਦਯੋਜਨਾ – ਜਰਾਮਰਣੰ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ, ਜਾਤਿ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ, ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੰ, ਨਿਰੋਧਪ੍ਪਜਾਨਨਾ ਪਟਿਪਦਾ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਏਕੇਕਪਦੁਦ੍ਧਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੋ। ਯੰ ਵਾ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਤ੍ਥਿ ਨੇਯ੍ਯੰ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਵਿਭਾਗੋ ਉਪਰਿ ਆਵਿ

ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਗੁਣੇਨਾਪਿ ਸਮਸਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵਸੇਨ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

੩੮. ਇਦਾਨਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਅਪਰਿਯਨ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਦ੍ਵਯੇ ਏਕੇਕਮੇਵ ਸੀਲਂ ਪਞ੍ਚਧਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਤ੍ਥਿ ਸੀਲਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਸੀਲਂ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਇਤਰੇਸੁ ਪਨ ਤੀਸੁ ਸੀਲੇਸੁ ਤਥਾਵਿਧੋ ਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਲਾਭਪਰਿਯਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਲਾਭੇਨ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਭੇਦੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਲਾਭਪਰਿਯਨ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਸੇਸਾਨਿਪਿ। **ਯਸੋ**ਤਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਰਿਵਾਰੋ। **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ। **ਏਕਚ੍ਚੋ**ਤਿ ਏਕੋ। **ਲਾਭਹੇਤੂ**ਤਿ ਲਾਭੋਯੇਵ ਹੇਤੁ ਲਾਭਹੇਤੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਲਾਭਹੇਤੁਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਂ। ''ਲਾਭਪਚ੍ਚਯਾ ਲਾਭਕਾਰਣਾ''ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਹੇਤੁਮੇਵ ਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਤਂ ਫਲਮੇਤੀਤਿ **ਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਚ, ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਕਾਰਯਤੀਤਿ **ਕਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਯਥਾਸਮਾਦਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਯਂ ਯਂ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਂ ਗਹਿਤਂ। **ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਤੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਾਚਰਤਿ। **ਏਵਰੂਪਾਨੀ**ਤਿ ਏਵਂਸਭਾਵਾਨਿ, ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਸੀਲਾਨੀ**ਤਿ ਗਹਟ੍ਠਸੀਲਾਨਿ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤੁ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸੀਲਾਨਿ ਵਾ, ਯੇਸਂ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵਾ ਅਨ੍ਤੇ ਵਾ ਏਕਂ ਭਿਨ੍ਨਂ, ਤਾਨਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਛਿਨ੍ਨਸਾਟਕੋ ਵਿਯ **ਖਣ੍ਡਾਨਿ**। ਯੇਸਂ ਵੇਮਜ੍ਝੇ ਏਕਂ ਭਿਨ੍ਨਂ, ਤਾਨਿ ਮਜ੍ਝੇ ਵਿਨਿਵਿਦ੍ਧਸਾਟਕੋ ਵਿਯ **ਛਿਦ੍ਦਾਨਿ**। ਯੇਸਂ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਭਿਨ੍ਨਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਪਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਯਾ ਵਾ ਉਟ੍ਠਿਤੇਨ ਦੀਘਵਟ੍ਟਾਦਿਸਣ੍ਠਾਨੇਨ ਵਿਸਭਾਗਵਣ੍ਣੇਨ ਕਾਲ਼ਰਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸਰੀਰਵਣ੍ਣਾ ਗਾਵੀ ਵਿਯ **ਸਬਲਾਨਿ**। ਯੇਸਂ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਏਕੇਕਾਨਿ ਭਿਨ੍ਨਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਵਿਸਭਾਗਵਣ੍ਣਬਿਨ੍ਦੁਵਿਚਿਤ੍ਰਾ ਗਾਵੀ ਵਿਯ **ਕਮ੍ਮਾਸਾਨਿ**। ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧੇਨ ਮੇਥੁਨਸਂਯੋਗੇਨ ਕੋਧੁਪਨਾਹਾਦੀਹਿ ਚ ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਹਿ ਉਪਹਤਤ੍ਤਾ ਖਣ੍ਡਾਨਿ ਛਿਦ੍ਦਾਨਿ ਸਬਲਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਸਾਨੀਤਿ। ਤਾਨਿਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾਦਾਸਬ੍ਯਤੋ ਮੋਚੇਤ੍ਵਾ ਭੁਜਿਸ੍ਸਭਾਵਾਕਰਣੇਨ **ਨ ਭੁਜਿਸ੍ਸਾਨਿ**। ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਨ ਪਸਤ੍ਥਤ੍ਤਾ **ਨ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾਨਿ**। ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਪਰਾਮਟ੍ਠਤ੍ਤਾ, ਕੇਨਚਿ ਵਾ ''ਅਯਂ ਤੇ ਸੀਲੇਸੁ ਦੋਸੋ''ਤਿ ਪਰਾਮਟ੍ਠੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ **ਪਰਾਮਟ੍ਠਾਨਿ**। ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਂ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਂ ਵਾ, ਅਥ ਵਾ ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿਂ ਫਲਸਮਾਧਿਂ ਵਾ ਨ ਸਂਵਤ੍ਤਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਸਮਾਧਿਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾਨਿ**। ਨ ਸਮਾਧਿਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾਨੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਖਣ੍ਡਾਨੀਤਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਛਿਦ੍ਦਾਨੀਤਿਪਿ ਏਵਂ। ਸਬਲਾਨੀਤਿ ਵਿਵਣ੍ਣਕਰਣਤ੍ਤਾ, ਕਮ੍ਮਾਸਾਨੀਤਿਪਿ ਏਵਂ। ਨ ਭੁਜਿਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਾਸਬ੍ਯਂ ਗਤਤ੍ਤਾ। ਨ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾਨੀਤਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਗਰਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਪਰਾਮਟ੍ਠਾਨੀਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਅਸਮਾਧਿਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾਨੀਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਵਤ੍ਥੁਭੂਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਏਵਮਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

ਨ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਵਹਤ੍ਤਾ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਪਾਮੋਜ੍ਜਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀ**ਤਿ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਜਾਯ ਦੁਬ੍ਬਲਪੀਤਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾ ਅਨਾਵਹਤ੍ਤਾ । ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। **ਨ ਪੀਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀ**ਤਿ ਦੁਬ੍ਬਲਪੀਤਿਜਾਯ ਬਲਵਪੀਤਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ। **ਨ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀ**ਤਿ ਬਲਵਪੀਤਿਜਾਯ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ। **ਨ ਸੁਖਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਜਸ੍ਸ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਸੁਖਸ੍ਸ ਨ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ। **ਨ ਸਮਾਧਿਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਖਜਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਨ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ। **ਨ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਤ੍ਥੁਕਾਨੀ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਪਦਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਨ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ।

ਨ ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾਤਿਆਦੀਸੁ **ਨ**-ਕਾਰਮੇਵ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ''ਨ ਵਿਰਾਗਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਪਦੇਹਿਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਨ ਵਿਰਾਗਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਨਕਾਰੋ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਤਤ੍ਥ **ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ**ਤਿ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਵਟ੍ਟੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਤ੍ਥਾਯ ਨ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਵਿਰਾਗਾਯਾ**ਤਿ ਵਟ੍ਟੇ ਵਿਰਜ੍ਜਨਤ੍ਥਾਯ। **ਨਿਰੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਨਤ੍ਥਾਯ।

ਉਪਸਮਾਯਾਤਿ ਨਿਰੋਧਿਤਸ੍ਸ ਪੁਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਉਪਸਮਨਤ੍ਥਾਯ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਅਭਿਜਾਨਨਤ੍ਥਾਯ। **ਸਮ੍ਬੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਾਵਿਗਮੇਨ ਵਟ੍ਟਤੋ ਪਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਅਮਤਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਾਯ।

ਯਥਾਸਮਾਦਿਨ੍ਨੰ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੰ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾਯਾਤਿ ਯਥਾਸਮਾਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸ੍ਸ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਤ੍ਥਾਯ। ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਉਪਯੋਗਵਚਨੰ ਕਤੰ। **ਚਿਤ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੀਲਸ੍ਸ ਅਤਿਵਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਮਤ੍ਤੇਨ ਸੀਲੰ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। **ਕਿੰ ਸੋ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਕਿਮਤ੍ਥੰ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੰ ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਨੇਵ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੰ ਕਰਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਖਣ੍ਡਾਨੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਨ ਖਣ੍ਡਾਨੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ‘‘ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਵਟ੍ਟੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਤ੍ਥਾਯਾਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ । ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। **ਵਿਰਾਗਾਯਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ। **ਨਿਰੋਧਾਯ ਉਪਸਮਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ। ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਮਗ੍ਗੋ, ਤੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਅਵਤ੍ਥਾਨਕਥਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪੇਤਾਨਿ ਮਗ੍ਗਵੇਵਚਨਾਨਿਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵੇਵਚਨਾਨਿਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿਯੇਵ।

੩੯. ਇਦਾਨਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾਪਰਿਯਨ੍ਤਵਸੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਭੇਦੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਸੀਲਸ੍ਸ ਪਭੇਦੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਕਿੰ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਮੁਟ੍ਠਾਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ। ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਕਿੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਮਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਿੰਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ**। ਕਤਿਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮੋਧਾਨੰ ਸਮਵਾਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਤਿਧਮ੍ਮਸਮੋਧਾਨੰ**।

ਚੇਤਨਾ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਹਿ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਵਤ੍ਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿੰ ਵਾ ਪੂਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾ। **ਚੇਤਸਿਕੰ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਹਿ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਰਤਿ। ਅਪਿਚ ਚੇਤਨਾ ਸੀਲੰ ਨਾਮ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਿ ਪਜਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਕਮ੍ਮਪਥਚੇਤਨਾ । ਚੇਤਸਿਕੰ ਸੀਲੰ ਨਾਮ ‘‘ਅਭਿਜ੍ਝੰ ਲੋਕੇ ਪਹਾਯ ਵਿਗਤਾਭਿਜ੍ਝੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੭) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਅਬ੍ਯਾਪਾਦਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਧਮ੍ਮਾ। **ਸੰਵਰੋ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਸੰਵਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ – ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੋ, ਸਤਿਸੰਵਰੋ, ਞਾਣਸੰਵਰੋ, ਖਨ੍ਤਿਸੰਵਰੋ, ਵੀਰਿਯਸੰਵਰੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਪੇਤੋ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੧) ਅਯੰ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੋ**। ‘‘ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸੰਵਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੫; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬) ਅਯੰ **ਸਤਿਸੰਵਰੋ**।

‘‘ਯਾਨਿ ਸੋਤਾਨਿ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ, (ਅਜਿਤਾਤਿ ਭਗਵਾ)
ਸਤਿ ਤੇਸੰ ਨਿਵਾਰਣੰ।
ਸੋਤਾਨੰ ਸੰਵਰੰ ਬ੍ਰੂਮਿ, ਪਞ੍ਞਾਯੇਤੇ ਪਿਧੀਯਰੇ’’ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੧) –

ਅਯੰ **ਞਾਣਸੰਵਰੋ**। ਪਚ੍ਚਯਪਟਿਸੇਵਨਮ੍ਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਮੋਧਾਨੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਯੋ ਪਨਾਯੰ ‘‘ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ, ਅਯੰ **ਖਨ੍ਤਿਸੰਵਰੋ** ਨਾਮ। ਯੋ ਚਾਯੰ ‘‘ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੰ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ, ਅਯੰ **ਵੀਰਿਯਸੰਵਰੋ** ਨਾਮ। ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਮੋਧਾਨੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਇਤਿ ਅਯੰ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋਪਿ ਸੰਵਰੋ, ਯਾ ਚ ਪਾਪਭੀਰੁਕਾਨੰ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁਤੋ ਵਿਰਤਿ, ਸਬ੍ਬਮੇਤੰ ਸੰਵਰਸੀਲਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਸੀਲਸ੍ਸ ਕਾਯਿਕਵਾਚਸਿਕੋ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ। ਇਦੰ ਤਾਵ **ਕਿੰ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਹਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ।

ਕਤਿ ਸੀਲਾਨੀਤਿ ਪਞ੍ਹਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ **ਕੁਸਲਸੀਲੰ ਅਕੁਸਲਸੀਲੰ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਲੋਕੇ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਕਤਿ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਅਯੰ ਸੁਖਸੀਲੋ, ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸੀਲੋ, ਅਯੰ ਕਲਹਸੀਲੋ, ਅਯੰ ਮਣ੍ਡਨਸੀਲੋ’’ਤਿ ਭਣਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ

ਤੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਫ਼ੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਅਕੁਸਲਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਪਨ ''ਸੁਤ੍ਵਾਨ ਸੰਵਰੇ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੭) ਵਚਨਤੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸੀਲੰ ਨ ਹੋਤੀਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਚੇਤਨਾਦਿਭੇਦਸ੍ਸ ਸੀਲਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ, ਤਸ੍ਮਾ **ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ ਕੁਸਲਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਸੰਵਰਸਮੋਧਾਨੰ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਸੰਵਰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਖਨ੍ਧਾ। ਤੇ ਹਿ ਸੰਵਰੇਨ ਸਮਾਗਤਾ ਮਿਸ੍ਸੀਭੂਤਾਤਿ ਸੰਵਰਸਮੋਧਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਏਵੰ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਸਮੋਧਾਨੰ ਸੀਲਮ੍ਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਤਥਾਭਾਵੇ ਜਾਤਚੇਤਨਾ ਸਮੋਧਾਨੰ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਸੰਵਰਭਾਵੇ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਭਾਵੇ ਜਾਤਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਤੀਸੁਪਿ ਚੇਤੇਸੁ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਚੇਤਨਾਸਮੋਧਾਨੇਨ ਚੇਤਸਿਕਾਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਚੇਤਸਿਕਸਮੋਧਾਨਸੀਲੰ ਵਿਸੁੰ ਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਚੇਤਨਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ''ਸੀਲ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨ ਕੇਵਲੰ ਤੇ ਏਵ ਸੀਲੰ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਪਿ ਸੀਲਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਅਯੰ ਤਿਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੪੦. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤਨਾਚੇਤਸਿਕਾ ਸੰਵਰਾਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਸੁੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੰਵਰਾਵੀਤਿਕ੍ਕਮੇਯੇਵ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਸਾਧਾਰਣਕ੍ਕਮੇਨ ਯੋਜੇਨ੍ਤੋ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੰ ਸੰਵਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲੰ, ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਆਦਯੋ ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕੰ ਸੰਵਰਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਨ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੰਵਰਣਤੋ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ ਚ ਸੰਵਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲੰ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੰ ਸੰਵਰਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਿਦਹਨਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲੰ। ਕਿੰ ਤੰ? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣੀ। ਸਾ ਚ ਤੰ ਸੰਵਰਨ੍ਤੀਯੇਵ ਤੰ ਨ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਤੀਤਿ **ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਟ੍ਠੇਨ** ਸੀਲੰ। ਏਵਮੇਵ **ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿ**ਆਦਯੋ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਅਬ੍ਯਾਪਾਦਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਦਸਸੁ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥੇਸੁ ਪਾਣਸ੍ਸ ਅਤਿਪਾਤੋ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ**। ਪਾਣਵਧੋ ਪਾਣਘਾਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਪਾਣੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵੋਹਾਰਤੋ ਸਤ੍ਤੋ, ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਨ ਪਾਣੇ ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਨੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦਕਉਪਕ੍ਕਮਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਕਾਯਵਚੀਦ੍ਵਾਰਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਧਕਚੇਤਨਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ। ਸੋ ਗੁਣਵਿਰਹਿਤੇਸੁ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਾਦੀਸੁ ਪਾਣੇਸੁ ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਪਾਣੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਾਸਰੀਰੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਪਯੋਗਮਹਨ੍ਤਤਾਯ। ਪਯੋਗਸਮਤ੍ਤੇਪਿ ਵਤ੍ਥੁਮਹਨ੍ਤਤਾਯ। ਗੁਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਮਨੁਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਅਪ੍ਪਗੁਣੇ ਪਾਣੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਾਗੁਣੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਸਰੀਰਗੁਣਾਨੰ ਪਨ ਸਮਭਾਵੇ ਸਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਉਪਕ੍ਕਮਾਨਞ੍ਚ ਮੁਦੁਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਤਿਬ੍ਬਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਪਾਣੋ, ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਤਾ, ਵਧਕਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਪਕ੍ਕਮੋ, ਤੇਨ ਮਰਣਨ੍ਤਿ।

ਅਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਦਾਨੰ **ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ,** ਪਰਸੰਹਰਣੰ, ਥੇਯ੍ਯੰ, ਚੋਰਿਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਦਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ, ਯਤ੍ਥ ਪਰੋ ਯਥਾਕਾਮਕਾਰਿਤੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਅਦਣ੍ਡਾਰਹੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇ ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਞ੍ਞਿਨੋ ਤਦਾਦਾਯਕਉਪਕ੍ਕਮਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਕਾਯਵਚੀਦ੍ਵਾਰਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਥੇਯ੍ਯਚੇਤਨਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ। ਤੰ ਹੀਨੇ ਪਰਸਨ੍ਤਕੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਪਣੀਤੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ। ਕਸ੍ਮਾ? ਵਤ੍ਥੁਪਣੀਤਤਾਯ। ਵਤ੍ਥੁਸਮਤ੍ਤੇ ਸਤਿ ਗੁਣਾਧਿਕਾਨੰ ਸਨ੍ਤਕੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਤੰ ਤੰ ਗੁਣਾਧਿਕੰ ਉਪਾਦਾਯ ਤਤੋ ਤਤੋ ਹੀਨਗੁਣਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਕੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ। ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ, ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਞ੍ਞਿਤਾ ਥੇਯ੍ਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਪਕ੍ਕਮੋ, ਤੇਨ ਹਰਣਨ੍ਤਿ।

ਕਾਮੇਸੂਤਿ ਮੇਥੁਨਸਮਾਚਾਰੇਸੁ। **ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ**ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਨਿਨ੍ਦਿਤੋ ਲਾਮਕਾਚਾਰੋ। ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਨ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨਵੀਤਿਕ੍ਕਮਚੇਤਨਾ ਕਾਮੇਸੁ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨੰ** ਨਾਮ ਪੁਰਿਸਾਨੰ ਤਾਵ ਮਾਤੁਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਪਿਤੁਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਮਾਤਾਪਿਤੁਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਭਾਤੁਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਭਗਿਨਿਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਞਾਤਿਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਗੋਤ੍ਤਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਧਮ੍ਮਰਕ੍ਖਿਤਾ, ਸਾਰਕ੍ਖਾ, ਸਪਰਿਦਣ੍ਡਾਤਿ ਮਾਤੁਰਕ੍ਖਿਤਾਦਯੋ ਦਸ,

ਧਨਕ੍ਕੀਤਾ, ਛਨ੍ਦਵਾਸਿਨੀ, ਭੋਗਵਾਸਿਨੀ, ਪਟਵਾਸਿਨੀ, ਓਦਪਤ੍ਤਕਿਨੀ, ਓਭਤਚੁਮ੍ਬਟਾ, ਦਾਸੀ ਚ, ਭਰਿਯਾ ਚ, ਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ ਭਰਿਯਾ ਚ, ਧਜਾਹਟਾ ਮੁਹੁਤ੍ਤਿਕਾਤਿ ਧਨਕ੍ਕੀਤਾਦਯੋ ਦਸਾਤਿ ਵੀਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ। ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਸਾਰਕ੍ਖਸਪਰਿਦਣ੍ਡਾਨੰ ਦਸਨ੍ਨਞ੍ਚ ਧਨਕ੍ਕੀਤਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਇਤ੍ਥੀਨੰ ਅਞ੍ਞੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਇਦੰ ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਮ।

ਸੋ ਪਨੇਸ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਰਹਿਤੇ ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਤਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਅਗਮਨੀਯਵਤ੍ਥੁ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਸੇਵਨਚਿਤ੍ਤੰ, ਸੇਵਨਪਯੋਗੋ, ਮਗ੍ਗੇਨਮਗ੍ਗਪਟਿਪਤ੍ਤਿਅਧਿਵਾਸਨਨ੍ਤਿ।

ਮੁਸਾਤਿ ਵਿਸੰਵਾਦਨਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਭਞ੍ਜਕੋ ਵਚੀਪਯੋਗੋ, ਕਾਯਪਯੋਗੋ ਵਾ। ਵਿਸੰਵਾਦਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪਨਸ੍ਸ ਪਰਵਿਸੰਵਾਦਕਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ ਮੁਸਾਵਾਦੋ। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਮੁਸਾ**ਤਿ ਅਭੂਤੰ ਅਤਚ੍ਛੰ ਵਤ੍ਥੁ। **ਵਾਦੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭੂਤਤੋ ਤਚ੍ਛਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨੰ। ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਨ ਅਤਥੰ ਵਤ੍ਥੁੰ ਤਥਤੋ ਪਰੰ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਥਾਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ ਮੁਸਾਵਾਦੋ। ਸੋ ਯਮਤ੍ਥੰ ਭਞ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਨ੍ਤਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਅਪਿਚ ਗਹਟ੍ਠਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੰ ਅਦਾਤੁਕਾਮਤਾਯ ਨਤ੍ਥੀਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਸਕ੍ਖਿਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਭਞ੍ਜਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੋ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੰ ਅਪ੍ਪਕਮ੍ਪਿ ਤੇਲੰ ਵਾ ਸਪ੍ਪਿੰ ਵਾ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਹਸਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਅਜ੍ਜ ਗਾਮੇ ਤੇਲੰ ਨਦੀ ਮਞ੍ਞੇ ਸਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ ਪੂਰਣਕਥਾਨਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਅਦਿਟ੍ਠੰਯੇਵ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਦਨ੍ਤਾਨੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਤਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਅਤਥੰ ਵਤ੍ਥੁ, ਵਿਸੰਵਾਦਨਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਜ੍ਜੋ ਵਾਯਾਮੋ, ਪਰਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ।

ਯਾਯ ਵਾਚਾਯ ਯਸ੍ਸ ਤੰ ਵਾਚੰ ਭਾਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਹਦਯੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਿਯਭਾਵੰ, ਪਰਸ੍ਸ ਚ ਸੁਞ੍ਞਭਾਵੰ ਕਰੋਤਿ, ਸਾ **ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ**। ਯਾਯ ਪਨ ਅਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਪਰਮ੍ਪਿ ਫਰੁਸੰ ਕਰੋਤਿ, ਯਾ ਵਾਚਾ ਸਯਮ੍ਪਿ ਫਰੁਸਾ ਨੇਵ ਕਣ੍ਣਸੁਖਾ ਨ ਹਦਯਸੁਖਾ ਵਾ, ਅਯੰ **ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ**। ਯੇਨ ਸਮ੍ਫੰ ਪਲਪਤਿ ਨਿਰਤ੍ਥਕੰ, ਸੋ **ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ**। ਤੇਸੰ ਮੂਲਭੂਤਾ ਚੇਤਨਾਪਿ ਪਿਸੁਣਾਵਾਚਾਦਿਨਾਮਮੇਵ ਲਭਤਿ। ਸਾ ਏਵ ਚ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸੰਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰੇਸੰ ਵਾ ਭੇਦਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਿਯਕਮ੍ਯਤਾਯ ਵਾ ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ। ਸਾ ਯਸ੍ਸ ਭੇਦੰ ਕਰੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਗੁਣਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਮਹਾਗੁਣਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਭਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੋ ਪਰੋ, ''ਇਤਿ ਇਮੇ ਨਾਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਭੇਦਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰਤਾ ਵਾ ''ਇਤਿ ਅਹੰ ਪਿਯੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ ਵਿਸ੍ਸਾਸਿਕੋ''ਤਿ ਪਿਯਕਮ੍ਯਤਾ ਵਾ, ਤਜ੍ਜੋ ਵਾਯਾਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ। ਪਰੇ ਪਨ ਅਭਿਨ੍ਨੇ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਭਿਨ੍ਨੇਯੇਵ ਹੋਤਿ।

ਪਰਸ੍ਸ ਮਮ੍ਮਚ੍ਛੇਦਕਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਏਕਨ੍ਤਫਰੁਸਚੇਤਨਾ ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ। ਮਮ੍ਮਚ੍ਛੇਦਕੋਪਿ ਪਨ ਪਯੋਗੋ ਚਿਤ੍ਤਸਣ੍ਹਤਾਯ ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਨ ਹੋਤਿ। ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਹਿ ਕਦਾਚਿ ਪੁਤ੍ਤਕੇ ਏਵਮ੍ਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਚੋਰਾ ਵੋ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕੰ ਕਰੋਨ੍ਤੂ''ਤਿ। ਉਪ੍ਪਲਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚ ਨੇਸੰ ਉਪਰਿ ਪਤਨ੍ਤੰ ਨ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾ ਚ ਕਦਾਚਿ ਨਿਸ੍ਸਿਤਕੇ ਏਵੰ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਕਿੰ ਇਮੇ ਅਹਿਰਿਕਾ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਿਨੋ, ਨਿਦ੍ਧਮਥ ਨੇ''ਤਿ। ਅਥ ਚ ਨੇਸੰ ਆਗਮਾਧਿਗਮਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸਣ੍ਹਤਾਯ ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਵਚਨਸਣ੍ਹਤਾਯ ਅਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾਪਿ ਨ ਹੋਤਿ। ਨ ਹਿ ਮਾਰਾਪੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ''ਇਮੰ ਸੁਖੰ ਸਯਾਪੇਥਾ''ਤਿ ਵਚਨੰ ਅਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਹੋਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਫਰੁਸਤਾਯ ਪਨੇਸਾ ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾਵ। ਸਾ ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਗੁਣਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਮਹਾਗੁਣਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਤਯੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਅਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬੋ ਪਰੋ, ਕੁਪਿਤਚਿਤ੍ਤੰ, ਅਕ੍ਕੋਸਨਾਤਿ।

ਅਨਤ੍ਥਵਿਞ੍ਞਾਪਿਕਾ ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ। ਸੋ ਆਸੇਵਨਮਨ੍ਦਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਆਸੇਵਨਮਹਨ੍ਤਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਭਾਰਤਯੁਦ੍ਧਸੀਤਾਹਰਣਾਦਿਨਿਰਤ੍ਥਕਕਥਾਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰਤਾ, ਤਥਾਰੂਪਿਕਥਾਕਥਨਞ੍ਚਾਤਿ। ਪਰੇ ਪਨ ਤੰ ਕਥੰ ਅਗਣ੍ਹਨ੍ਤੇ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਰੇਨ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਗਹਿਤੇਯੇਵ ਹੋਤਿ।

ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਤੀਤਿ **ਅਭਿਜ੍ਝਾ,** ਪਰਭਣ੍ਡਾਭਿਮੁਖੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਾ ''ਅਹੋ ਵਤ ਇਦਂ ਮਮਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਭਣ੍ਡਾਭਿਜ੍ਝਾਯਨਲਕ੍ਖਣਾ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਾ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਾ ਚ। ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਪਰਭਣ੍ਡਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਿਣਾਮਨਞ੍ਚਾਤਿ। ਪਰਭਣ੍ਡਵਤ੍ਥੁਕੇ ਹਿ ਲੋਭੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਪਿ ਨ ਤਾਵ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ ਹੋਤਿ, ਯਾਵ ''ਅਹੋ ਵਤ ਇਦਂ ਮਮਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨ ਪਰਿਣਾਮੇਤਿ।

ਹਿਤਸੁਖਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਯਤੀਤਿ **ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ**। ਸੋ ਪਰਵਿਨਾਸਾਯ ਮਨੋਪਦੋਸਲਕ੍ਖਣੋ, ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ। ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਪਰਸਤ੍ਤੋ ਚ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਵਿਨਾਸਚਿਨ੍ਤਾਤਿ। ਪਰਸਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁਕੇ ਹਿ ਕੋਧੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਪਿ ਨ ਤਾਵ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ ਹੋਤਿ, ਯਾਵ ''ਅਹੋ ਵਤਾਯਂ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਵਿਨਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਿਨਾਸਂ ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਿ।

ਯਥਾਭੁਚ੍ਚਗਹਣਾਭਾਵੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ**। ਸਾ ''ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਾ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਾ ਚ। ਅਪਿਚ ਅਨਿਯਤਾ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਨਿਯਤਾ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਚ ਗਹਿਤਾਕਾਰਵਿਪਰੀਤਤਾ, ਯਥਾ ਚ ਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤਥਾਭਾਵੇਨ ਤਸ੍ਸੂਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿਕਾਹੇਤੁਕਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਏਵ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਦਿਟ੍ਠੀਹਿ।

ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਦਸਨ੍ਨਂ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾਨਂ ਧਮ੍ਮਤੋ, ਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ, ਵੇਦਨਾਤੋ, ਮੂਲਤੋਤਿ ਪਞ੍ਚਹਾਕਾਰੇਹਿ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮਤੋ**ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਹਿ ਸਤ੍ਤ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚੇਤਨਾਧਮ੍ਮਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਦਯੋ ਤਯੋ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ।

ਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋਤਿ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚਾਤਿ ਇਮੇ ਅਟ੍ਠ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਮੂਲਾਨਿ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਬ੍ਯਾਪਾਦਾ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਚੇਵ ਮੂਲਾਨਿ ਚ। ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਹਿ ਮੂਲਂ ਪਤ੍ਵਾ ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਦੋਸੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ।

ਆਰਮ੍ਮਣਤੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ। ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ। ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ, ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋਤਿਪਿ ਏਕੇ। ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ ਵਾ। ਤਥਾ ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ। ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਵ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ ਵਾ। ਤਥਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾ। ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋਵ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾਵ।

ਵੇਦਨਾਤੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੋ ਹੋਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਰਾਜਾਨੋ ਚੋਰਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਹਸਮਾਨਾਪਿ ''ਗਚ੍ਛਥ ਭਣੇ, ਮਾਰੇਥ ਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਕਚੇਤਨਾ ਪਨ ਨੇਸਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤਿ। ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਤਿਵੇਦਨਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਰਭਣ੍ਡਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਗਣ੍ਹਤੋ ਸੁਖਵੇਦਨਂ ਹੋਤਿ, ਭੀਤਤਸਿਤਸ੍ਸ ਗਣ੍ਹਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਂ, ਤਥਾ ਵਿਪਾਕਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਫਲਾਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਗਹਣਕਾਲੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭਾਵੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਗਣ੍ਹਤੋ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਂ ਹੋਤਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਸੁਖਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਵੇਦਨੋ, ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਕਚਿਤ੍ਤੇ ਪਨ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵੇਦਨੋ ਨ ਹੋਤਿ। ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਤਿਵੇਦਨੋ, ਤਥਾ ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ। ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ। ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਤਿਵੇਦਨੋ। ਪਰੇਸੁ ਹਿ ਸਾਧੁਕਾਰਂ ਦੇਨ੍ਤੇਸੁ ਚੇਲਾਦੀਨਿ ਉਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੇਸੁ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸੀਤਾਹਰਣਭਾਰਤਯੁਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਕਥਨਕਾਲੇ ਸੋ ਸੁਖਵੇਦਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਠਮਂ ਦਿਨ੍ਨਵੇਤਨੇਨ ਏਕੇਨ ਪਚ੍ਛਾ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਕਥੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਨਿਰਵਸੇਸਂ ਯਥਾਨੁਸਨ੍ਧਿਕਂ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਂ ਕਥੇਸ੍ਸਾਮਿ ਨੁ ਖੋ, ਨੋ''ਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਕਥਨਕਾਲੇ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੋ ਹੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਥਯਤੋ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਸੁਖਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਵੇਦਨਾ, ਤਥਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੋ।

ਮੂਲਤੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਦੋਸਮੋਹਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ ਦੋਸਮੋਹਵਸੇਨ ਵਾ ਲੋਭਮੋਹਵਸੇਨ ਵਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਲੋਭਮੋਹਵਸੇਨ, ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਦੋਸਮੋਹਵਸੇਨ ਵਾ ਲੋਭਮੋਹਵਸੇਨ ਵਾ। ਤਥਾ ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਚ। ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਦੋਸਮੋਹਵਸੇਨ, ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਮੋਹਵਸੇਨ ਏਕਮੂਲਾ, ਤਥਾ ਬਜਾਪਾਦੋ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਲੋਭਮੋਹਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਾਤਿ।

ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਹਿ ਪਨ ਵਿਰਤਿਯੋ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਅਬਜਾਪਾਦਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਚਾਤਿ ਇਮੇ ਦਸ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ ਨਾਮ। ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਹਿ ਏਤਾਯ ਵਿਰਮਨ੍ਤਿ, ਸਯੰ ਵਾ ਵਿਰਮਤਿ, ਵਿਰਮਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਏਤਨ੍ਤਿ **ਵਿਰਤਿ**। ਯਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਹਿ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਿਰਤਿ, ਸਾ ਪਭੇਦਤੋ ਤਿਵਿਧਾ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿ ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਸਮਾਦਿਨ੍ਨਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜਾਤਿਵਯਬਾਹੁਸਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ''ਅਯੁਤ੍ਤੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਏਵਰੂਪੰ ਪਾਪੰ ਕਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁੰ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵਿਰਤਿ **ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿ** ਨਾਮ। ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨੰ ਪਨ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਮਾਦਾਨੇ ਚ ਤਤੁਤ੍ਤਰਿ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜੀਵਿਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਥੁੰ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵਿਰਤਿ **ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿ** ਨਾਮ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਨ ਵਿਰਤਿ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤਿ** ਨਾਮ, ਯਸ੍ਸਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਭੁਤਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ''ਪਾਣੰ ਘਾਤੇਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿਆਦਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾਨੰ ਵਿਯ ਇਮੇਸੰ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾਨੰ ਧਮ੍ਮਤੋ, ਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ, ਵੇਦਨਾਤੋ, ਮੂਲਤੋਤਿ ਪਞ੍ਚਹਾਕਾਰੇਹਿ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮਤੋ**ਤਿ ਏਤੇਸੁਪਿ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਚੇਤਨਾਪਿ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ, ਅਨ੍ਤੇ ਤਯੋ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ।

ਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋਤਿ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਏਵ, ਨੋ ਮੂਲਾਨਿ, ਅਨ੍ਤੇ ਤਯੋ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਚੇਵ ਮੂਲਾਨਿ ਚ। ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਹਿ ਮੂਲੰ ਪਤ੍ਵਾ ਅਲੋਭੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ ਹੋਤਿ, ਅਬਜਾਪਾਦੋ ਅਦੋਸੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਮੋਹੋ ਕੁਸਲਮੂਲੰ।

ਆਰਮ੍ਮਣਤੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ ਏਤੇਸੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ। ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਤੋਯੇਵ ਹਿ ਵੇਰਮਣੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤਿ, ਏਵੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਪੇਤੇ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਾਨਿ ਪਜਹਨ੍ਤੀਤਿ।

ਵੇਦਨਾਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸੁਖਵੇਦਨਾ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵੇਦਨਾ ਵਾ। ਕੁਸਲੰ ਪਤ੍ਵਾ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਮੂਲਤੋਤਿ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭਅਦੋਸਅਮੋਹਵਸੇਨ ਤਿਮੂਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭਾਦੋਸਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਾ। ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਦੋਸਅਮੋਹਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਾ। ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਦੋਸਵਸੇਨ ਏਕਮੂਲਾ। ਅਲੋਭੋ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੂਲੰ ਨ ਹੋਤਿ। ਅਬਜਾਪਾਦੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਲੋਭਾਦੋਸਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਾਵਾਤਿ।

ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪੧. ਦਸਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਵਸੇਨ ਸੀਲੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨੰ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨੰ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੰ ਸੰਵਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲੰ, ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੰ ਸੰਵਰਤਿ ਨ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਵਾ ਕਰਣਵਚਨੰ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਅਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਸੇਸਂ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੇ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਏਵਂ ਸਂਵਰਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਸੀਲਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂਯੇਵ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਭੇਦਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਾਨਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਸੀਲਂ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣੀ ਸੀਲਂ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਚੇਤਨਾ ਸੀਲਂ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰੋ ਸੀਲਂ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। **ਪਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਮਤ੍ਤਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਂ ਤਂ ਪਹਾਨਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਉਪਧਾਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਸਭਾਵਾਕਰਣੇਨ ਚ ਸਮੋਧਾਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੇਨੇਵ ਉਪਧਾਰਣਸਮੋਧਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸੀਲਨਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਤਤੋ ਤਤੋ ਵੇਰਮਣਿਵਸੇਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਵਸੇਨ ਤਦੁਭਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚੇਤਨਾਵਸੇਨ ਤਂ ਤਂ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਚ ਚੇਤਸੋ ਪਵਤ੍ਤਿਸਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਥ ਵਾ ਪਹਾਨਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਤ੍ਥਿਯੇਵ। ਕਥਂ? ਪਹੀਯਤੇ ਅਨੇਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਪਟਿਪਕ੍ਖੋ, ਪਜਹਤਿ ਵਾ ਤਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਹਾਨਂ। ਕਿਂ ਤਂ? ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਖਨ੍ਧਾ। ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ਆਚਰਿਯਾ ''ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਸੁਪਿ 'ਵੇਰਮਣੀ ਸੀਲ'ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਮਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਕੁਸਲੇਸੁਪਿ ਨਿਯਤਯੇਵਾਪਨਕਭੂਤਾ ਵਿਰਤਿ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਇਧਾਤਿ। ਏਵਮਿਮੇਹਿ ਪਹਾਨਾਦੀਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਦੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤਾਪਰਿਯਨ੍ਤਸੀਲਦ੍ਵਯੇ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਸੀਲਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵ ਹਿ **ਏਵਰੂਪਾਨਿ ਸੀਲਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ''ਸਂਵਰੋ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੩੬੬) ਚ ''ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਤ੍ਥਾਨਿ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਕੁਸਲਾਨਿ ਸੀਲਾਨਿ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਨਿਸਂਸਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧; ੧੧.੧) ਚ ਵਚਨਤੋ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ''ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੩੬੬) ਚ ''ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਜਾਯਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੪) ਚ ਵਚਨਤੋ **ਪਾਮੋਜ੍ਜਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ''ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਪੀਤਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੩੬੬) ਚ ''ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੨) ਚ ਵਚਨਤੋ **ਪੀਤਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ''ਪੀਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੩੬੬) ਚ ''ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੨) ਚ ਵਚਨਤੋ **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ''ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਸੁਖਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੩੬੬) ਚ ''ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖਂ ਵੇਦੇਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੨) ਚ ਵਚਨਤੋ **ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ਚੇਤਸਿਕਂ ਸੁਖਞ੍ਹਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਆਸੇਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਭੁਸਾ ਸੇਵਨਾ ਆਸੇਵਨਾ। ਕਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਾ? ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਵਚਨੇਨ ਸੁਖਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੁਖਂ ਸਿਦ੍ਧਂ। ''ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੬; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੨) ਚ ਵਚਨਤੋ ਤੇਨ ਸੁਖੇਨ ਸਮਾਧਿ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਾ। ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ **ਆਸੇਵਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ,** ਪਗੁਣਬਲਵਭਾਵਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵੁਦ੍ਧਿਯਾ। **ਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮਾਯਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਿਰਿਯਾਯ। ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਦਿਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਮੂਲਕਾਰਣਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਅਲਙ੍ਕਾਰਸਾਧਨੇਨ **ਅਲਙ੍ਕਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਦਿਕਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਭਾਰਸ੍ਸ ਸਾਧਨੇਨ **ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ''ਯੇ ਚ ਖੋ ਇਮੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਨ ਜੀਵਿਤਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ ਸਮੁਦਾਨੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੨) ਵਿਯ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭਾਰਤ੍ਥੋ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੋ। ''ਰਥੋ ਸੀਲਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ, ਝਾਨਕ੍ਖੋ ਚਕ੍ਕਵੀਰਿਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੪) ਪਨ ਅਲਙ੍ਕਾਰਤ੍ਥੋ। ''ਸਤ੍ਤਹਿ ਨਗਰਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸੁਪਰਿਕ੍ਖਤਂ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੭) ਪਰਿਵਾਰਤ੍ਥੋ। ਇਧ ਪਨ ਅਲਙ੍ਕਾਰਪਰਿਵਾਰਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਭਾਰਤ੍ਥੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਮ੍ਭਾਰਤ੍ਥੋ ਚ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋਤਿ। ਮੂਲਕਾਰਣਭਾਵੇਨੇਵ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਫਸ੍ਸਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਾਧਨੇਨ **ਪਰਿਵਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**। ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਚ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭਾਵਪਾਪਨੇਨ ਵਸੀਭਾਵਪਾਪਨੇਨ ਚ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਭਾਵਸਾਧਨਤੋ **ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ**।

ਏਵਂ ਸੀਲੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੂਰਂ ਸਮਾਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ''ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਂ ਪਸ੍ਸਂ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਂ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਰਾਗਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੯) ਵਚਨਤੋ ਸੀਲਮੂਲਕਾਨਿ ਸਮਾਧਿਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਹਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਸ੍ਸਾ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਂ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਅਸਿਦ੍ਧੇ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

ਏਵਂ ਅਮਤਮਹਾਨਿਬ੍ਬਾਨਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਸੀਲਪ੍ਪਯੋਜਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਸੀਲਸ੍ਸ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਭਾਵਂ ਤਮ੍ਮੂਲਕਾ ਚ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਏਵਰੂਪਾਨਂ ਸੀਲਾਨਂ ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ ਅਧਿਸੀਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਰੋਯੇਵ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ **ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਏਵਰੂਪਾਨਂ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਭੂਤਾਨਂ ਵਿਵਟ੍ਟਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਂ ਸੀਲਾਨਂ ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ ਵਿਵਟ੍ਟਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਸੇਸਸੀਲਤੋ ਅਧਿਕਂ ਸੀਲਨ੍ਤਿ **ਅਧਿਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਠਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਦਿਸਾਯ ਸੀਲਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਦੀਨਂ ਆਵਹਨਤੋ ਨ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋਯੇਵ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਸੋ ਸਬ੍ਬਮਲਵਿਰਹਿਤੋ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੋ ਸਮਾਧਿ ਸੇਸਸਮਾਧਿਤੋ ਅਧਿਕਤ੍ਤਾ **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਹੇਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। **ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਸੀਲਸਂਵਰਂ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਚ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਸਮਾਧਿਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਚਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ **ਦਸ੍ਸਨਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਸਾਯੇਵ ਸੇਸਪਞ੍ਞਾਯ ਅਧਿਕਤ੍ਤਾ **ਅਧਿਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਯੋ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯੋ ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਰਅਵਿਕ੍ਖੇਪਦਸ੍ਸਨੇਸੁ। **ਸਂਵਰਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਂਵਰਭਾਵੋ। ਏਵਮੇਵ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਧਿਸੀਲਮੇਵ ਸਿਕ੍ਖਾ **ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ**। ਏਵਂ ਇਤਰਾਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵਂ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾਯੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਾਸਂ ਪਾਰਿਪੂਰਿਕ੍ਕਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਇਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾਯੋ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤੁਂ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ, ਆਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ''ਅਯਂ ਨਾਮ ਸਿਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ, ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ, ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਚਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ, ਤਂਤਂਸਿਕ੍ਖਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਦ੍ਧਾਵੀਰਿਯਸਤਿਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਹਿ ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਭਿਜਾਨਨਾਦਿਕਾਲੇਪਿ ਤਂ ਤਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਯੋ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮਾਤਿ । ਪੁਨ **ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਾਨੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। **ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਅਰਹਨ੍ਤਾਨਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਦਿਅਭਾਵਤੋ ਆਸੇਵਨਾਦਿਭਾਵਤੋ ਚ ਤਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤੇਵ। **ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਨ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨਿ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਸਂਵਰਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਇਦਂ ਪਨ ਵਚਨਦ੍ਵਯਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ, ਦੁਤਿਯਵਚਨਂ ਪਨ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨਾਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਚਨੇਸੁ ਅਰਹਤੋ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਭਾਵੇਪਿ ਅਸੇਕ੍ਖਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਸਭਾਵਤੋ ''ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਦ੍ਧਾਯ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣਞ੍ਞੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

ਸੀਲਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੪੩. ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਆਦਿਤੋ ਤਾਵ ਏਕਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਦਸਕਾ ਸਮਾਧਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਏਕੋ ਸਮਾਧੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਾ**ਤਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਤੋ ਏਕਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਗ੍ਗਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਗ੍ਗੋ, ਏਕਗ੍ਗਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਏਕਗ੍ਗਤਾ। ਸਾ ਪਨ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਨ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦੁਕੇ **ਲੋਕਿਯੋ**ਤਿ ਲੋਕੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਵਟ੍ਟਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਲੋਕੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਲੋਕਿਯੋ। **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣੋਤਿ ਉਤ੍ਤਰੋ, ਲੋਕੇ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਰੋਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ। ਤਿਕੇ ਸਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚ ਸੋ ਸਵਿਚਾਰੋ ਚਾਤਿ **ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰੋ**। ਏਵਂ **ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ**। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇਸੁ ਵਿਚਾਰੋਵ ਮਤ੍ਤਾ ਪਮਾਣਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ, ਵਿਚਾਰਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚ ਸੋ ਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ ਚਾਤਿ **ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤੋ**। ਤੀਸੁਪਿ ਵਿਚ੍ਛੇਦਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ । ਛਕ੍ਕੇ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਸਤਿਯੇਵ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਮ੍ਹਿਯੇਵ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਦ੍ਧਾਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਾ ਸਤੀਤਿਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ ਬ**ਉਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਅਰਹਤਾਦਿਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਤਸ੍ਸਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯਾ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਾਯੇਵ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਨ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋਤਿ **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**। ਧਮ੍ਮਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਿਧਮ੍ਮਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਸਙ੍ਘਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਸਙ੍ਘਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਦਿਸਙ੍ਘਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ । ਸੀਲਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਸੀਲਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਖਣ੍ਡਤਾਦਿਸੀਲਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਚਾਗਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗਤਾਦਿਚਾਗਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਦੇਵਤਾ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਦੇਵਤਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਦੇਵਤਾ ਸਕ੍ਖਿਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ।

ਸਤ੍ਤਕੇ **ਸਮਾਧਿਕੁਸਲਤਾ**ਤਿ ਏਕਵਿਧਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦੇ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ''ਅਯਮੇਵਂਵਿਧੋ ਸਮਾਧਿ, ਅਯਮੇਵਂਵਿਧੋ ਸਮਾਧੀ''ਤਿ ਛੇਕਭਾਵੋ। ਸਮਾਧਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਪਞ੍ਞਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਸਮਾਧਿਉਪ੍ਪਾਦਨਵਿਧਾਨੇਪਿ ਛੇਕਭਾਵੋ ਸਮਾਧਿਕੁਸਲਤਾ।

ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕੁਸਲਤਾਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨੇ ਛੇਕਭਾਵੋ। ਏਤੇਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕੁਸਲਤਾਤਿ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਯਥਾਰੁਚਿ ਠਪਨੇ ਛੇਕਭਾਵੋ। ਏਤੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚਸ੍ਸ ਪੁਨ ਤੇ ਆਕਾਰੇ ਸਮ੍ਪਾਦਯਤੋ ਅਪ੍ਪਨਾਮਤ੍ਤਮੇਵ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਨ ਚਿਰਟ੍ਠਾਨਂ। ਚਿਰਟ੍ਠਾਨਂ ਪਨ ਸਮਾਧਿਪਰਿਪਨ੍ਥਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਮਾਦੀਨਵਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਦੀਹਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਤ੍ਵਾ, ਕਾਯਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਕਾਯਦੁਟ੍ਠੁਲ੍ਲਂ ਨ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਆਰਮ੍ਭਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਟਿਵਿਨੋਦੇਤ੍ਵਾ, ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮੂਹਤਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਸਮਾਧਿਪਰਿਪਨ੍ਥੇ ਧਮ੍ਮੇ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਅਵਿਸੋਧਿਤਂ ਆਸਯਂ ਪਵਿਟ੍ਠਭਮਰੋ ਵਿਯ, ਅਸੁਦ੍ਧਂ ਉਯ੍ਯਾਨਂ ਪਵਿਟ੍ਠਰਾਜਾ ਵਿਯ ਚ ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਸਮਾਧਿਪਰਿਪਨ੍ਥੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਆਸਯਂ ਪਵਿਟ੍ਠਭਮਰੋ ਵਿਯ, ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਉਯ੍ਯਾਨਂ ਪਵਿਟ੍ਠਰਾਜਾ ਵਿਯ ਚ ਸਕਲਮ੍ਪਿ ਦਿਵਸਭਾਗਂ ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਂਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ''ਕਾਮੇਸੁ ਛਨ੍ਦਂ ਪਟਿਘਂ ਵਿਨੋਦਯੇ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਥੀਨਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਪਞ੍ਚਮਂ।
> ਵਿਵੇਕਪਾਮੋਜ੍ਜਕਰੇਨ ਚੇਤਸਾ, ਰਾਜਾਵ ਸੁਦ੍ਧਨ੍ਤਗਤੋ ਤਹਿਂ ਰਮੇ''ਤਿ ॥

ਤਸ੍ਮਾ ''ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਮੇਨ ਪਾਰਿਪਨ੍ਥਿਕਧਮ੍ਮੇ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਂ ਵਿਧਿਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਰਣੇ ਛੇਕਭਾਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲਤਾਤਿ ਸਨ੍ਤਿਤਿਵਸੇਨ ਯਥਾਰੁਚਿ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲੇਯੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਨੇਨ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨੇ ਛੇਕਭਾਵੋ। ''ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਧਮ੍ਮਂ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਜਞ੍ਞਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੫੨) ਵਿਯ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਤ੍ਥੇ ਵਾ ਸਾਮਿਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਏਤੇਨ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਕਲ੍ਲਤਾਕੁਸਲਤਾਤਿ ਅਗਿਲਾਨਭਾਵੋ ਅਰੋਗਭਾਵੋ ਕਲ੍ਲਤਾ। ਗਿਲਾਨੋ ਹਿ ਅਕਲ੍ਲਕੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਨਯੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਨਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਕਲ੍ਲਕੋ''ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੧੫੧)। ਅਨਙ੍ਗਣਸੁਤ੍ਤਵਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤੇਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੭ ਆਦਯੋ, ੭੦ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਝਾਨਪਟਿਲਾਭਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਇਚ੍ਛਾਵਚਰਾਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵਿਗਮੇਨ ਚ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਗਿਲਾਨਭਾਵਕਰਣੇ ਛੇਕਭਾਵੋ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਕਲ੍ਲਤਾਕੁਸਲਤਾ, ਕਿਲੇਸਗੇਲਞ੍ਞਰਹਿਤਭਾਵੇ ਕੁਸਲਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਕਲ੍ਲਤਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾਪਰਿਯਾਯਤ੍ਤਾ ਕਲ੍ਲਵਚਨਸ੍ਸ। ''ਯਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੬੨) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਕਲ੍ਲਚਿਤ੍ਤਂ ਮੁਦੁਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਨੀਵਰਣਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੮; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੫; ਮਹਾਵ॰ ੨੬) ਚ। ਏਤ੍ਥ ਕਲ੍ਲਸਦ੍ਦੋ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਸਿਣਾਨੁਲੋਮਤੋ ਕਸਿਣਪਟਿਲੋਮਤੋ ਕਸਿਣਾਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋ ਝਾਨਾਨੁਲੋਮਤੋ ਝਾਨਪਟਿਲੋਮਤੋ ਝਾਨਾਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋ ਝਾਨੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਕਸਿਣੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਝਾਨਕਸਿਣੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਅਙ੍ਗਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਤੋ ਅਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਤੋ ਅਙ੍ਗਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਚੁਦ੍ਦਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ, ਅਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਹ ਪਞ੍ਚਦਸਹਿ ਵਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਦਮਨੇਨ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਭਾਵਕਰਣੇ ਕੁਸਲਭਾਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਗੋਚਰਕੁਸਲਤਾਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਗੋਚਰੇਸੁ ਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਤਂ ਤਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮਤਾਯ ਯਥਾਰੁਚਿ ਆਵਜ੍ਜਨਕਰਣਵਸੇਨ ਤੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਛੇਕਭਾਵੋ। ਏਤੇਨ ਕਸਿਣਾਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦਿਸਾਭਾਗੇ ਕਸਿਣਫਰਣਵਸੇਨ ਏਵਂ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਕਸਿਣਸ੍ਸ ਚਿਰਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਗੋਚਰੇਸੁ ਛੇਕਭਾਵੋ।

ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕੁਸਲਤਾਤਿ ਏਕਤ੍ਤਨਯੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾਹੇਟ੍ਠਾਸਮਾਧਿਂ ਉਪਰੂਪਰਿਸਮਾਧਿਭਾਵੂਪਨਯਨੇਨ ਅਭਿਨੀਹਰਣੇ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮਨੇ ਛੇਕਭਾਵੋ। ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਞ੍ਹਿ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਵਾ ਅਭਿਨੀਹਰਤਿ, ਏਵਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਅਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਵਾ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਵਾ, ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਾਦਯੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਾਦਿਅਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਵਾ ਅਭਿਨੀਹਰਤੀਤਿ ਏਵਂ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕੁਸਲਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਕੁਸਲਤਾ ਨਾਮ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਸਮਾਧਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਪਰਿਣਾਯਕਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ਆਚਰਿਯਾ ''ਸਮਾਧਿਕੁਸਲਤਾਤਿ ਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਤਾ। ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕੁਸਲਤਾਤਿ ਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਤਾ। ਠਿਤਿਕੁਸਲਤਾਤਿ ਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਅਪ੍ਪਿਤੋ ਸਮਾਧਿ ਨ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਤਾ। ਵੁਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲਤਾਤਿ ਨੀਵਰਣਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ, ਅਙ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ ਤੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ, ਆਰਮ੍ਮਣਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ ਵਿਸਯਾਧਿਮਤ੍ਤੇਸੁ, ਸਚ੍ਛਨ੍ਦਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ ਪਰਿਯਨ੍ਤਕਾਲੇ ਚ ਅਵਸਾਨਕਰਣੀਯਕਾਲੇ ਚ। ਕਲ੍ਲਤਾਕੁਸਲਤਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤਫਾਸੁਤਾਯ ਸਰੀਰਫਾਸੁਤਾਯ ਆਹਾਰਫਾਸੁਤਾਯ ਸੇਨਾਸਨਫਾਸੁਤਾਯ ਪੁਗ੍ਗਲਫਾਸੁਤਾਯ ਚ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਕਲ੍ਲਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਗੋਚਰਕੁਸਲਤਾਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਕਾਤੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਦਿਸਾਫਰਣਂ ਕਾਤੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਵਡ੍ਢੇਤੁਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਅਭਿਨੀਹਾਰਕੁਸਲਤਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾ ਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ

ਅਭਿਨੀਹਰਤਿ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ, ਉਪਚਾਰੇ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਅਭਿਨੀਹਰਤਿ, ਏਵਂ ਉਪਰੂਪਰਿਝਾਨੇਸੁ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸੁ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਚ ਅਭਿਨੀਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕੁਸਲਤਾ''ਤਿ ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

ਅਟ੍ਠਕਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਨਵਕੇ **ਰੂਪਾਵਚਰੋ**ਤਿ ''ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਾਵਚਰਾ? ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੮੯) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਂ ਰੂਪਂ ਏਤ੍ਥ ਅਵਚਰਤਿ, ਨ ਕਾਮੋਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰੋ। ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋਪਿ ਹਿ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਯਮ॰ ੧.ਖਨ੍ਧਯਮਕ.੨) ਵਿਯ। ਸੋ ਪਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਭਅਪ੍ਪਮਾਣਾਭਆਭਸ੍ਸਰਾਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਨਂ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨਂ ਅਵਿਹਾਤਪ੍ਪਸੁਦਸ੍ਸਸੁਦਸ੍ਸੀਅਕਨਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਸੋਲਸਵਿਧੋ ਪਦੇਸੋ। ਸੋ ਰੂਪਾਵਚਰਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪਦੇਸੋ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪੇ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰੋ। ਰੂਪਭਵੋ ਵਾ ਰੂਪਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਏਸੋ ਸਮਾਧਿ ਕਾਮਭਵੇਪਿ ਅਵਚਰਤਿ, ਯਥਾ ਪਨ ਸਙ੍ਗਾਮੇ ਅਵਚਰਣਤੋ ਸਙ੍ਗਾਮਾਵਚਰੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਨਾਗੋ ਨਗਰੇ ਚਰਨ੍ਤੋਪਿ ਸਙ੍ਗਾਮਾਵਚਰੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਥਲਚਰਾ ਜਲਚਰਾ ਚ ਪਾਣਿਨੋ ਅਥਲੇ ਅਜਲੇ ਚ ਠਿਤਾਪਿ ਥਲਚਰਾ ਜਲਚਰਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਯਂ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਅਵਚਰਨ੍ਤੋਪਿ ਰੂਪਾਵਚਰੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਪਿਚ ਰੂਪਭਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਰੂਪੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਅਵਚਾਰੇਤੀਤਿਪਿ ਰੂਪਾਵਚਰੋ। **ਹੀਨੋ**ਤਿ ਲਾਮਕੋ। ਹੀਨੁਤ੍ਤਮਾਨਂ ਮਜ੍ਝੇ ਭਵੋ **ਮਜ੍ਝੋ**। ਮਜ੍ਝਿਮੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ। ਪਧਾਨਭਾਵਂ ਨੀਤੋ **ਪਣੀਤੋ**, ਉਤ੍ਤਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇ ਪਨ ਆਯੂਹਨਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਛਨ੍ਦੋ ਵਾ ਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਵੀਮਂਸਾ ਵਾ, ਸੋ ਹੀਨੋ ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾ, ਸੋ ਮਜ੍ਝਿਮੋ। ਯਸ੍ਸ ਪਣੀਤਾ, ਸੋ ਪਣੀਤੋ। ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਤ੍ਤੋ ਵਾ ਹੀਨੋ, ਨਾਤਿਸੁਭਾਵਿਤੋ ਮਜ੍ਝਿਮੋ, ਅਤਿਸੁਭਾਵਿਤੋ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਪਣੀਤੋ। **ਅਰੂਪਾਵਚਰੋ** ਰੂਪਾਵਚਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਸਮਾਧੀਤਿਆਦੀਸੁ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੇ ਜਾਤੇ ਯਸ੍ਮਾ ਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਾਯ ਸਿਦ੍ਧੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿ **ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਸਮਾਧਿ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਸੁਞ੍ਞਤਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸਮਾਧੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਹਿ ਸੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੇ ਜਾਤੇ ਯਸ੍ਮਾ ਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਾਯ ਸਿਦ੍ਧੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤੋ ਸਮਾਧੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਹਿ ਸੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੇ ਜਾਤੇ ਯਸ੍ਮਾ ਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਣਿਧਿਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਾਯ ਸਿਦ੍ਧੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਸਮਾਧਿ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਪਣਿਧਿਵਿਰਹਿਤੋ ਸਮਾਧੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਹਿ ਸੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਾਦਿਸਾ ਏਵ ਤਯੋ ਫਲਸਮਾਧਯੋਪਿ ਏਤੇਹਿਯੇਵ ਤੀਹਿ ਸਮਾਧੀਹਿ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮਾਧੀਨਂ ਪਨ ਪਣੀਤਤ੍ਤਾ ਹੀਨਾਦਿਭੇਦੋ ਨ ਉਦ੍ਧਟੋ।

ਦਸਕੇ **ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਭਸ੍ਤਾ ਵਿਯ ਵਾਯੁਨਾ ਉਦ੍ਧਂ ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਾਦਾਨਾ ਯਥਾਨੁਕ੍ਕਮਂ ਸਮੁਗ੍ਗਤੇਨ ਸੂਨਭਾਵੇਨ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਤ੍ਤਾ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਂ, ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਮੇਵ **ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਂ,** ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਂ। ਤਥਾਰੂਪਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਵਿਨੀਲਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਪਰਿਭਿਨ੍ਨਵਣ੍ਣਂ, ਵਿਨੀਲਮੇਵ **ਵਿਨੀਲਕਂ,** ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਵਿਨੀਲਨ੍ਤਿ ਵਿਨੀਲਕਂ। ਮਂਸੁਸ੍ਸਦਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਰਤ੍ਤਵਣ੍ਣਸ੍ਸ, ਪੁਬ੍ਬਸਨ੍ਨਿਚਯਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸੇਤਵਣ੍ਣਸ੍ਸ, ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਚ ਨੀਲਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਨੀਲਟ੍ਠਾਨੇ ਨੀਲਸਾਟਕਪਾਰੁਤਸ੍ਸੇਵ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਪਰਿਭਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਵਿਸ੍ਸਨ੍ਦਮਾਨਪੁਬ੍ਬਂ ਵਿਪੁਬ੍ਬਂ, ਵਿਪੁਬ੍ਬਮੇਵ **ਵਿਪੁਬ੍ਬਕਂ,** ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਵਿਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਪੁਬ੍ਬਕਂ। ਤਥਾਰੂਪਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤੇਨ ਅਪਧਾਰਿਤਂ, ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਮੇਵ **ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਂ,** ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਨ੍ਤਿ ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਂ। ਵੇਮਜ੍ਝੇ ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਤੋ ਚ ਏਤ੍ਤੋ ਚ ਵਿਵਿਧਾਕਾਰੇਨ ਸੋਣਸਿਙ੍ਗਾਲਾਦੀਹਿ ਖਾਯਿਤਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਂ, ਵਿਖਾਯਿਤਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਮੇਵ **ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਕਂ,** ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ

ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਕਂ। ਤਥਾਰੂਪਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਵਿਵਿਧਂ ਖਿਤ੍ਤਂ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ, ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਮੇਵ **ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ**, ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ। ਅਞ੍ਞੇਨ ਹਤ੍ਥਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਾਦਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸੀਸਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਤਤੋ ਤਤੋ ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਹਤਞ੍ਚ ਤਂ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਞ੍ਚਾਤਿ **ਹਤਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ**। ਕਾਕਪਦਾਕਾਰੇਨ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗੇਸੁ ਸਤ੍ਥੇਨ ਹਨਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਲੋਹਿਤਂ ਕਿਰਤਿ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਪਗ੍ਘਰਤੀਤਿ **ਲੋਹਿਤਕਂ**। ਪਗ੍ਘਰਿਤਲੋਹਿਤਮਕ੍ਖਿਤਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਪੁਲ਼ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕਿਮਯੋ, ਪੁਲ਼ਵੇ ਕਿਰਤੀਤਿ **ਪੁਲ਼ਵਕਂ**। ਕਿਮਿਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸ੍ਸ ਛਵਸਰੀਰਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਅਟ੍ਠਿਯੇਵ **ਅਟ੍ਠਿਕਂ,** ਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਅਟ੍ਠੀਤਿ ਅਟ੍ਠਿਕਂ। ਅਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਲਿਕਾਯਪਿ ਏਕਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸਪਿ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਚ ਪਨ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਾਦੀਨਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਟਿਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਏਤਾਨੇਵ ਨਾਮਾਨਿ। ਇਧ ਪਨ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਪਟਿਕੂਲਾਕਾਰਗਾਹਿਕਾ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਸਞ੍ਞਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਸਞ੍ਞਾਯ ਵਸੇਨ **ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਏਕਕਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

੪੪. ਏਵਂ ਏਕਕਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮਾਧਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞੇਨਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਮਾਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਅਪਿਚਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਂ ਪਰਿਯਾਯਾਰਮ੍ਭਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ **ਪਞ੍ਚਵੀਸਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਭਾਵੇ ਸਭਾਵਾ, ਯੇਹਿ ਸਭਾਵੇਹਿ ਸੋ ਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ, ਤੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥਾ ਨਾਮ। **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਮਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਭਾਵੇਨ ਸਮਾਧਿ। ਤਾਨੇਵ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਵਾਰਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਪਰਿਵਾਰਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਪੂਰਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧਿ**। ਤੇਸਂਯੇਵ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **ਏਕਗ੍ਗਟ੍ਠੇਨ,** ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੇਨ,** ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਤਾ ਵੀਰਿਯਬਲਪਗ੍ਗਹੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਚ ਪਰਿਹਾਨਿਵਸੇਨ ਵਿਸਾਰਾਭਾਵਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਹਿਤਪਗ੍ਗਹਟ੍ਠਅਵਿਸਾਰਟ੍ਠਾ ਇਧ ਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਿਲੇਸਕਾਲੁਸ੍ਸਿਯਸ੍ਸਾਭਾਵੇਨ **ਅਨਾਵਿਲਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧਿ**। ਅਵਿਕਮ੍ਪਤ੍ਤਾ **ਅਨਿਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧਿ**। ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਵਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਧਿ**।

ਏਕਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਸਮਾਧਿਯੋਗੇਨੇਵ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਭੁਸਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ। ਅਟ੍ਠਸੁ ਯੁਗਲੇਸੁ ਏਸਤਿ ਨੇਸਤਿ, ਆਦਿਯਤਿ ਨਾਦਿਯਤਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਯੁਗਲਾਨਿ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਉਪਚਾਰਸ੍ਸ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਾਧਿਮਤ੍ਤਤਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਝਾਯਤਿ ਝਾਪੇਤੀਤਿ ਇਦਂ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਯਂ ਉਪਚਾਰਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਸਿਤਤ੍ਤਾ ਨੇਸਿਤਤ੍ਤਾ, ਆਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਅਨਾਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਪਟਿਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਨਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਝਾਤਤ੍ਤਾ ਨ ਝਾਪਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਯੁਗਲਾਨਿ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਮਂ ਏਸਤੀਤਿ ਸਮਾਧੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਸਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਨਂ। ਸਾ ਹਿ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਸਮੇਤਿ ਨਾਸੇਤੀਤਿ ਸਮਾ, ਪਚ੍ਚਨੀਕਵਿਸਮਾਭਾਵਤੋ ਵਾ ਸਮਭੂਤਾਤਿ ਸਮਾ। ਤਂ ਸਮਂ ਏਸਤਿ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਗਵੇਸਤਿ। **ਇਤਿ**ਸਦ੍ਦੋ ਕਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਯਸ੍ਮਾ ਸਮਂ ਏਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਸਮਂ ਨੇਸਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਤਂ ਝਾਨਪਚ੍ਚਨੀਕਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਿਸਮਂ ਨ ਏਸਤਿ। ਮੁਦੁਭੂਤੋ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਸਮਾਧਿ ਆਦਿਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਸਮਂ ਏਸਤਿ, ਵਿਸਮਂ ਨੇਸਤਿ** ਨਾਮ। ਮਜ੍ਝਿਮਭੂਤੋ ਥਿਰਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਸਮਂ ਆਦਿਯਤਿ, ਵਿਸਮਂ ਨਾਦਿਯਤਿ** ਨਾਮ। ਅਧਿਮਤ੍ਤਭੂਤੋ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਯਾ ਆਸਨ੍ਨਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਸਮਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਸਮਂ ਨਪ੍ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ** ਨਾਮ। **ਸਮਂ ਝਾਯਤੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ, ਸਮਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਝਾਯਤਿ, ਸਮੇਨ ਵਾ ਆਕਾਰੇਨ ਝਾਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਯਞ੍ਹਿ ਸਮਾਧਿ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਵਿਗਮੇਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਸਨ੍ਤਾਯ ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਅਨੁਕੂਲਭਾਵੇਨ ਚ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮੇਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਝਾਯਤੀ**ਤਿ ਚ ਪਜ੍ਜਲਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ''ਏਤੇ ਮਣ੍ਡਲਮਾਲ਼ੇ ਦੀਪਾ ਝਾਯਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯) ਸਬ੍ਬਰਤ੍ਤਿਂ, ਸਬ੍ਬਰਤ੍ਤਿਯੋ ਚ ਤੇਲਪ੍ਪਦੀਪੋ ਝਾਯਤਿ, ਤੇਲਪ੍ਪਦੀਪੋ ਚੇਤ੍ਥ ਝਾਯੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੫-੨੫੬) ਵਿਯ। ਸਮਂ ਜਾਯਤੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ , ਸਮੇਨਾਕਾਰੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਝਾਯਤਿ ਝਾਪੇਤੀਤਿ ਯੁਗਲਤ੍ਤਾ ਪਨ ਪੁਰਿਮਪਾਠੋਵ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ। **ਝਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਚ ਦਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਹਿ

ਸਮਾਧਿਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਦੂਰਤਰਕਰਣੇਨ ਦਹਤਿ ਨਾਮ। ਏਸਨਾਨੇਸਨਾਦੀਨੰ ਪਨ ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ''ਏਸਿਤਤ੍ਤਾ ਨੇਸਿਤਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸਮੰ ਝਾਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਮੰ ਜਲਿਤਤ੍ਤਾ। ਸਮੰ ਜਾਤਤ੍ਤਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਇਤਿ ਇਮੇਸੰ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨੰ ਯੁਗਲਾਨੰ ਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸ, ਪੁਰਿਮਾ ਚ ਨਵਾਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾ।

ਸਮੋ ਚ ਹਿਤੋ ਚ ਸੁਖੋ ਚਾਤਿ ਸਮਾਧੀਤਿ ਇਦੰ ਪਨ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਸਾਧਿਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਾਧਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮੋ**ਤਿ ਸਮਸਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਸੰਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਹਿ ਪਚ੍ਚਨੀਕਕ੍ਖੋਭਵਿਸਮਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮੋ। **ਹਿਤੋ**ਤਿ ਆਧਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਆਹਿਤੋ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵਕਰਣੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਉਭਯੇਨ ਸਮੋ ਚ ਆਹਿਤੋ ਚਾਤਿ ਸਮਾਧੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਸੁਖੋ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਸੁਖੋ। ''ਯਾਯੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਮਿੰ ਏਸਾ ਪਣੀਤੇ ਸੁਖੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੮) ਚ ''ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤਾ''ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਥੇਨ ਸੁਖਸਦ੍ਦੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਮਾਧਿਪਿ ਗਹਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਨਿਯਾਮੇਨ ਹਿ ਸਬ੍ਬਸਮਾਧਯੋ ਇਧ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਚ ਸੁਖਸਦ੍ਦੇਨ ਆਹਿਤਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਨ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਆਹਿਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੪੫. ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਠਿਤਿ। ਕਾ ਸਾ? ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਸਾ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਠਿਤਿ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ **ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿ**। ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ **ਪਵਤ੍ਤਟ੍ਠਿਤਿ**। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਜਨਕਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਜਨਨਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਕਿਚ੍ਚਾਨੁਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਪਨ ਜਨਿਤਾਨੰਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਕਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਕਾਰਣੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । **ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਨਪੁੰਸਕੇ ਭਾਵਵਚਨਮੇਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਵਤ੍ਤੰ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੰ। ਪਵਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਨ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਤੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਭਾਵੇਪਿ ਠਿਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਨ ਇਧ ਭਾਵੋ ਠਿਤਿਸਦ੍ਦੋ, ਕਾਰਣੇ ਠਿਤਿਸਦ੍ਦੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ **ਨਿਮਿਤ੍ਤਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਾ ਠਿਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਕਾਰਣਭੂਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਨ ਕੇਵਲੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਸਙ੍ਖਾਰਜਨਨੇ ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਾ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਆਯੂਹਤਿ ਵਾਯਮਤੀਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮਤ੍ਥਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਆਯੂਹਨਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਆਹ, ਆਯੂਹਨਭੂਤਾ ਠਿਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਉਪ੍ਪਾਦਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਸੰਯੋਜੇਤਿ ਨਾਮ, ਘਟੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਯਮਾਨਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਪਲਿਬੁਨ੍ਧਤਿ ਨਾਮ, ਬਨ੍ਧਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਸਞ੍ਞੋਗਟ੍ਠਿਤਿ ਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਞ੍ਞੋਗਭੂਤਾ ਠਿਤਿ, ਪਲਿਬੋਧਭੂਤਾ ਠਿਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਉਪ੍ਪਾਦਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਮੂਲਕਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦਯੋ ਨਾਮ, ਸਮੁਦਯਭੂਤਾ ਠਿਤੀਤਿ **ਸਮੁਦਯਟ੍ਠਿਤਿ,** ਮੂਲਕਾਰਣਭੂਤਾ ਠਿਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਵ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਜਨਕਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ, ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ **ਹੇਤੁਟ੍ਠਿਤਿ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਹੇਤੁਭੂਤਾ ਠਿਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਠਿਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਜਨਕਪਚ੍ਚਯੋ ਹਿ ਹੇਤੂਤਿ, ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

ਭਵੋ ਜਾਤਿਯਾ, ਜਾਤਿ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿ ਸਞ੍ਞੋਗਟ੍ਠਿਤਿ ਹੇਤੁਟ੍ਠਿਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਯੋਜਿਤਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤਾਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਵਸੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਠਿਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤੀ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੰ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਪਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸਾ ਅਪਿ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ **ਉਭੋਪੇਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਜਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਜਰਾਮਰਣੰ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਾਲੰ। **ਅਨਾਗਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਾਲੰ। ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੰਯੋਗਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨੰ।

੪੬. ਇਦਾਨਿ ਨਵਾਕਾਰਵਾਰਾਨਨ੍ਤਰੰ ਤੇ ਨਵਾਕਾਰੇ ਵਿਹਾਯ ਹੇਤੁਪਟਿਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਪਦੇਹੇਵ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ **ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਹੇਤੁ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿਆਦਯੋ ਤਯੋ ਵਾਰਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਨਵਾਕਾਰਵਾਰੇ ਜਨਕਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਧ ਪਨ ਹੇਤੁਵਾਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਵਾਰਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸੁੰ ਆਗਤਤ੍ਤਾ **ਹੇਤੂ**ਤਿ ਜਨਕਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੰ, **ਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ ਏਕੇਕਸ੍ਸਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਉਭਯਥਾ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਪਟਿਚ੍ਚਵਾਰੇ **ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਟਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਟਿਮੁਖੰ ਏਤਬ੍ਬਾ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਾ। ਏਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਦਭਿਮੁਖੰ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਟਿਮੁਖੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਵਿਹਾਯ ਸਮੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਲਿਙ੍ਗਾਨੁਰੂਪੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਵਾ ਪਾਠੇ, ਅਤ੍ਥੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਪਾਠਸੇਸਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਚਤੂਸੁਪਿ ਚ ਏਤੇਸੁ ਵਾਰੇਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਏਕਾਦਸਨ੍ਨੰਯੇਵ ਅਙ੍ਗਾਨੰ ਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣੰ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ, ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨ੍ਤੇ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੰ। ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸਾਪਿ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਜਰਾਮਰਣੰ ਤੇਸੰ ਪਚ੍ਚਯੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣੰ ਯੁਜ੍ਜਤੇਵ।

੪੭. ਇਦਾਨਿ ਤਾਨੇਵ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਿ ਵੀਸਤਿਆਕਾਰਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਚਤੁਸਙ੍ਖੇਪਤਿਯਦ੍ਧਤਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣੰ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮੇ ਕਮ੍ਮਭਵੇ, ਅਤੀਤਜਾਤਿਯੰ ਕਮ੍ਮਭਵੇ ਕਰਿਯਮਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮੋਹੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਯੋ ਤਦਾ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਮੋਹੋ, ਯੇਨ ਮੂਲ੍ਹੋ ਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਤਿ, ਸਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। **ਆਯੂਹਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਤੰ ਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਚੇਤਨਾਯੋ, ਯਥਾ ''ਦਾਨੰ ਦਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਮਾਸਮ੍ਪਿ ਸੰਵਚ੍ਛਰਮ੍ਪਿ ਦਾਨੂਪਕਰਣਾਨਿ ਸਜ੍ਜੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪੁਰਿਮਚੇਤਨਾਯੋ। ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨੰ ਪਨ ਹਤ੍ਥੇ ਦਕ੍ਖਿਣੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਤੋ ਚੇਤਨਾ ਭਵੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਕਾਵਜ੍ਜਨੇਸੁ ਵਾ ਛਸੁ ਜਵਨੇਸੁ ਚੇਤਨਾ ਆਯੂਹਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਾਮ, ਸਤ੍ਤਮਜਵਨੇ ਚੇਤਨਾ ਭਵੋ। ਯਾ ਕਾਚਿ ਵਾ ਪਨ ਚੇਤਨਾ ਭਵੋ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਆਯੂਹਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਾਮ।

ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਤਿ ਯਾ ਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਫਲੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇ ਨਿਕਾਮਨਾ ਪਤ੍ਥਨਾ, ਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਨਾਮ। **ਉਪਗਮਨੰ ਉਪਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੰ ''ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਕਮ੍ਮੇ ਕਤੇ ਕਾਮਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਾ ''ਇਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਠਾਨੇ ਕਾਮੇ ਸੇਵਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਵਾ ''ਅਤ੍ਤਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਸੁਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵਾ ''ਸੁਖੀ ਹੋਤਿੰ ਵਿਗਤਪਰਿਲ਼ਾਹੋ''ਤਿ ਵਾ ''ਸੀਲਬ੍ਬਤੰ ਸੁਖੇਨ ਪਰਿਪੂਰਤੀ''ਤਿ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੰ ਉਪਗਮਨੰ ਦਲ਼੍ਹਗਹਣੰ, ਇਦੰ ਉਪਾਦਾਨੰ ਨਾਮ। **ਚੇਤਨਾ ਭਵੋ**ਤਿ ਆਯੂਹਨਾਵਸਾਨੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਚੇਤਨਾ ਭਵੋ ਨਾਮ। **ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਤੀਤਜਾਤਿਯਾ ਕਮ੍ਮਭਵੇ ਕਰਿਯਮਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾ। **ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ।

ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਯੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਵਸ੍ਸ ਭਵਨ੍ਤਰਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ। **ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਨਾਮਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਯਾ ਗਬ੍ਭੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਵਿਸਨੰ ਵਿਯ, ਇਦੰ ਨਾਮਰੂਪੰ। **ਪਸਾਦੋ ਆਯਤਨ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਪਸਨ੍ਨਭਾਵੋ, ਇਦੰ ਆਯਤਨੰ। ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਏਕਵਚਨੰ ਕਤੰ। ਏਤੇਨ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ''ਪਭਸ੍ਸਰਮਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਆਗਨ੍ਤੁਕੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੯) ਏਤ੍ਥ ਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਇਧਾਪਿ ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਕਿਲੇਸਕਾਲੁਸ੍ਸਿਯਾਭਾਵੇਨ ਪਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਸਾਦਵਚਨੇਨ ਮਨਾਯਤਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਫੁਟ੍ਠੋ ਫਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਯੋ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਫੁਟ੍ਠੋ ਫੁਸਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਅਯੰ ਫਸ੍ਸੋ। **ਵੇਦਯਿਤੰ ਵੇਦਨਾ**ਤਿ ਯੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯੇਨ ਵਾ ਫਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਵਿਪਾਕਵੇਦਯਿਤੰ, ਅਯੰ ਵੇਦਨਾ। **ਇਧੁਪਪਤ੍ਤਿਭਵਸ੍ਮਿੰ ਪੁਰੇਕਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਵਿਪਾਕਭਵੇ ਅਤੀਤਜਾਤਿਯੰ ਕਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਧ ਪਰਿਪਕ੍ਕਤ੍ਤਾ ਆਯਤਨਾਨਨ੍ਤਿ ਪਰਿਪਕ੍ਕਾਯਤਨਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੇ ਮੋਹਾਦਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਆਯਤਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ**ਤਿ ਅਨਾਗਤੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ। ਆਯਤਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ।

ਕਥਂ ਪਨ ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗੇਹਿ ਇਮੇ ਵੀਸਤਿ ਆਕਾਰਾ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ? ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਅਤੀਤਹੇਤੁਯੋ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਵਿਦ੍ਵਾ ਪਰਿਤਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਿਤਸ੍ਸਿਤੋ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਤਸ੍ਸੁਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਗਹਿਤੇਹਿ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਾਪਿ ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਾਮਰੂਪਸਲ਼ਾਯਤਨਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਹੇਤੁਯੋ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ । ਭਵੇ ਪਨ ਗਹਿਤੇ ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ। ਯਾਯ ਵਾ ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ, ਸਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਤਿ। ਅਨਾਗਤੇ ਜਾਤਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸਰੂਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਅਨਾਗਤਫਲਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂਯੇਵ ਹਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਵੀਸਤਿ ਆਕਾਰਾ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਅਤੀਤੇ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ, ਇਦਾਨਿ ਫਲਪਞ੍ਚਕਂ।
ਇਦਾਨਿ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ, ਆਯਤਿਂ ਫਲਪਞ੍ਚਕ’’ਨ੍ਤਿ॥ –

ਗਾਥਾਯ ਅਯਮੇਵਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਇਤਿਮੇ**ਤਿ ਇਤਿ ਇਮੇ। ਇਤਿ ਇਮੇਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ।

ਚਤੁਸਙ੍ਖੇਪੇਤਿ ਚਤੁਰੋ ਰਾਸੀ। ਅਤੀਤੇ ਪਞ੍ਚ ਹੇਤੁਧਮ੍ਮਾ ਏਕੋ ਹੇਤੁਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਞ੍ਚ ਫਲਧਮ੍ਮਾ ਏਕੋ ਫਲਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਞ੍ਚ ਹੇਤੁਧਮ੍ਮਾ ਏਕੋ ਹੇਤੁਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਅਨਾਗਤੇ ਪਞ੍ਚ ਫਲਧਮ੍ਮਾ ਏਕੋ ਫਲਸਙ੍ਖੇਪੋ।

ਤਯੋ ਅਦ੍ਧੇਤਿ ਤਯੋ ਕਾਲੇ। ਪਠਮਪਞ੍ਚਕਵਸੇਨ ਅਤੀਤਕਾਲੋ, ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਪਞ੍ਚਕਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲੋ, ਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਕਵਸੇਨ ਅਨਾਗਤਕਾਲੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਿਸਨ੍ਧਿਨ੍ਤਿ ਤਯੋ ਸਨ੍ਧਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਿਸਨ੍ਧਿ, ਤਂ ਤਿਸਨ੍ਧਿਂ। ਅਤੀਤਹੇਤੁਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲਾਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਹੇਤੁਫਲਸਨ੍ਧਿ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲਅਨਾਗਤਹੇਤੂਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਫਲਹੇਤੁਸਨ੍ਧਿ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਹੇਤੁਅਨਾਗਤਫਲਾਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਹੇਤੁਫਲਸਨ੍ਧਿ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸਰੂਪਤੋ ਆਗਤਵਸੇਨ ਪਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾ ਏਕੋ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਾਮਰੂਪਸਲ਼ਾਯਤਨਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾ ਦੁਤਿਯੋ, ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਾ ਤਤਿਯੋ, ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਂ ਚਤੁਤ੍ਥੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਅਤੀਤਕਾਲਾਨਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਭਵਾਵਸਾਨਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲਾਨਿ , ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਅਨਾਗਤਕਾਲਾਨਿ। ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਹੇਤੁਫਲਸਨ੍ਧਿ, ਵੇਦਨਾਤਣ੍ਹਾਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਫਲਹੇਤੁਸਨ੍ਧਿ, ਭਵਜਾਤੀਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਹੇਤੁਫਲਸਨ੍ਧਿ।

ਵੀਸਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹੀਤਿ ਵੀਸਤਿਯਾ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹਿ। ਚਤੁਸਙ੍ਖੇਪੇ ਚ ਤਯੋ ਅਦ੍ਧੇ ਚ ਤਿਸਨ੍ਧਿਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਞ੍ਚ ਵੀਸਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸੁਤਾਨੁਸਾਰੇਨ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਞਾਣੇਨ ਜਾਨਾਤਿ। **ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਞਾਤਮੇਵ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠਂ ਵਿਯ ਹਤ੍ਥਤਲੇ ਆਮਲਕਂ ਵਿਯ ਚ ਫੁਟਂ ਕਤ੍ਵਾ ਞਾਣੇਨੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਞ੍ਞਾਤੀ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਮਰਿਯਾਦੇਨੇਵ ਆਸੇਵਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਞਾਣੇਨੇਵ ਜਾਨਾਤਿ। ਮਰਿਯਾਦਤ੍ਥੋ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਆਕਾਰੋ। **ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਨਿਟ੍ਠਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ ਞਾਣੇਨੇਵ ਪਟਿਵੇਧਂ ਕਰੋਤਿ। ਸਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਰਸਵਸੇਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਾਤਿ, ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ। ਕਥਮਿਦਂ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੇਨ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਸੁਤ੍ਤੇ –

> ''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਰਾਮਰਣਂ, ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨਂ ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮੇਤ੍ਵਾ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ ਦੇਸੇਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ ਪਟ੍ਠਪੇਤਿ ਵਿਵਰਤਿ ਵਿਭਜਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤਿ 'ਪਸ੍ਸਥਾ'ਤਿ ਚਾਹ। ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਰਾਮਰਣਂ, ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਾਤਿ...ਪੇ॰... ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ। ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨਂ...ਪੇ॰... ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤਿ 'ਪਸ੍ਸਥਾ'ਤਿ ਚਾਹ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ। ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾ ਤਤ੍ਰ ਤਥਤਾ ਅਵਿਤਥਤਾ ਅਨਞ੍ਞਥਤਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦) –

ਏਵਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੇਨ ਤਥਤਾਦੀਹਿ ਵੇਵਚਨੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯਲਕ੍ਖਣੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਬਨ੍ਧਨਰਸੋ ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਪਦਟ੍ਠਾਨੋ।

ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਵਾ, ਤਥਾਗਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁਪਿ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਠਿਤਾਵ ਸਾ ਧਾਤੂ**ਤਿ ਠਿਤੋਵ ਸੋ ਪਚ੍ਚਯਸਭਾਵੋ, ਨ ਕਦਾਚਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯੋਯੇਵ। ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯੇਨ ਹਿ ਜਰਾਮਰਣਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੋ ਤਦਾਯਤ੍ਤਤਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯੋਵ ਜਰਾਮਰਣਧਮ੍ਮਂ ਨਿਯਮੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਜਾਤਿ ''ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਤਾ ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮਤਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਜਾਤਿਯੇਵ ਇਮਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋਵ **ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ। ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਪਚ੍ਚਯਂ। **ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ। **ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਅਭਿਸਮਾਗਚ੍ਛਤਿ। **ਆਚਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਕਥੇਤਿ। **ਦੇਸੇਤੀ**ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਜਾਨਾਪੇਤਿ। **ਪਟ੍ਠਪੇਤੀ**ਤਿ ਞਾਣਮੁਖੇ ਠਪੇਤਿ। **ਵਿਵਰਤੀ**ਤਿ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਿਭਜਤੀ**ਤਿ ਵਿਭਾਗਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤਿ। **ਇਤਿ ਖੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਖੋ। **ਯਾ ਤਤ੍ਰਾ**ਤਿ ਯਾ ਤੇਸੁ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ । ਸੋ ਪਨਾਯਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਨੂਨਾਧਿਕੇਹੇਵ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ **ਤਥਤਾ**ਤਿ, ਸਾਮਗ੍ਗਿਂ ਉਪਗਤੇਸੁ ਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਮੁਹੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਸਮ੍ਭਵਾਭਾਵਤੋ **ਅਵਿਤਥਤਾ**ਤਿ, ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ **ਅਨਞ੍ਞਥਤਾ**ਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਏਤੇਸਂ ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਸਮੂਹਤੋ ਵਾ **ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਇਮੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਵ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਵਾ ਸਮੂਹੋ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ। ਲਕ੍ਖਣਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੪੮. ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗਨਿਯਮਨਂ। ਏਵਂ ਪਦਦ੍ਵਯੇਨਾਪਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਸੇਸਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਅਤੀਤਾਦਿਨਾ ਵਿਭਾਗਂ ਆਰਭਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਤੀਤਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਨਾਗਤਾਦਿਭੇਦਨ੍ਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁਪਿ। ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਂ ਤਾਵ ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਸਮਯਖਣਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਅਤੀਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਅਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨ** ਤਾਵ ਏਕਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਂ, ਚੁਤਿਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਅਨਾਗਤਂ, ਉਭਿਨ੍ਨਮਨ੍ਤਰੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ। **ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ** ਸਭਾਗਏਕਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਏਕਾਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਸਭਾਗਉਤੁਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਤੀਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਂ। ਚਿਤ੍ਤਜਂ ਏਕਵੀਥਿਏਕਜਵਨਏਕਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਤੋ

ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਂ, ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤੇਸਞ੍ਞੇਵ ਪਨ ਉਤੁਆਹਾਰਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਤਸ੍ਸ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਮਯਵਸੇਨ** ਏਕਮੁਹੁਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਾਯਨ੍ਹਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਾਦੀਸੁ ਸਮਯੇਸੁ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਤਂ ਤਂ ਸਮਯਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਨਾਮ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਂ। **ਖਣਵਸੇਨ** ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਖਣਤ੍ਤਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨਾਗਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਤੀਤਂ। ਅਪਿਚ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤੀਤਂ, ਨਿਟ੍ਠਿਤਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਮਨਿਟ੍ਠਿਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਉਭਯਕਿਚ੍ਚਮਸਮ੍ਪਤ੍ਤਂ ਅਨਾਗਤਂ। ਸਕਿਚ੍ਚਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨਾਗਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਤੀਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਖਣਾਦਿਕਥਾਵ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ ਸੇਸਾ ਸਪਰਿਯਾਯਾ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁਪਿ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਇਧ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਪਾਟਿਪੁਗ੍ਗਲਿਕਂ ਰੂਪਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਤੋ ਬਹਿਭੂਤਂ ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਂ ਵਾ ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਂ ਵਾ ਰੂਪਂ **ਬਹਿਦ੍ਧਾ** ਨਾਮ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਰੂਪਸਦ੍ਦਗਨ੍ਧਰਸਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਥਵੀਤੇਜੋਵਾਯੋ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਂ ਰੂਪਂ ਘਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ। ਸੇਸਂ ਪਨ ਆਪੋਧਾਤੁ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਓਜਾ ਆਕਾਸਧਾਤੁ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਲਹੁਤਾ ਮੁਦੁਤਾ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਉਪਚਯੋ ਸਨ੍ਤਤਿ ਜਰਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਤਿ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਂ ਰੂਪਂ ਘਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਅਗਹੇਤਬ੍ਬਤੋ **ਸੁਖੁਮਂ। ਹੀਨਂ ਵਾ ਪਣੀਤਂ** ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਹੀਨਪਣੀਤਭਾਵੋ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਅਕਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਰੂਪਤੋ ਸੁਦਸ੍ਸੀਨਂ ਰੂਪਂ ਹੀਨਂ, ਤਦੇਵ ਸੁਦਸ੍ਸਾਨਂ ਰੂਪਤੋ ਪਣੀਤਂ। ਏਵਂ ਯਾਵ ਨਰਕਸਤ੍ਤਾਨਂ ਰੂਪਂ, ਤਾਵ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਹੀਨਪਣੀਤਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਨ ਯਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਹੀਨਂ। ਯਤ੍ਥ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ, ਤਂ ਪਣੀਤਂ। **ਯਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ** ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਂ ਸੁਖੁਮਂ, ਤਦੇਵ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਦੂਰੇ। ਯਂ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ, ਤਦੇਵ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਿਕੇ।

ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਵਤ੍ਥੇਤਿ ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਵਤ੍ਥੇਤਿ ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਵਤ੍ਥੇਤਿ ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ''ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਨਿਯਮਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਤ੍ਤਿਕੇਨ ਚੇਵ ਚਤੂਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਦੁਕੇਹਿ ਚਾਤਿ ਏਕਾਦਸਹਿ ਓਕਾਸੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਵਤ੍ਥੇਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਕਥਂ? ਪਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ''ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੪੮)। ਤਸ੍ਮਾ ਏਸ ਯਂ ਅਤੀਤਂ ਰੂਪਂ, ਤਂ ਯਸ੍ਮਾ ਅਤੀਤੇਯੇਵ ਖੀਣਂ, ਨਯਿਮਂ ਭਵਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਯਂ ਅਨਾਗਤਂ ਰੂਪਂ ਅਨਨ੍ਤਰਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਖੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਤਤੋ ਪਰਂ ਭਵਂ ਗਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਯਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਰੂਪਂ, ਤਂ ਇਧੇਵ ਖੀਯਤਿ, ਨ ਇਤੋ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਯਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵ ਖੀਯਤਿ, ਨ ਬਹਿਦ੍ਧਾਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਯਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਸੁਖੁਮਂ ਹੀਨਂ ਪਣੀਤਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ, ਤਮ੍ਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਖੀਯਤਿ, ਨ ਦੂਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਏਕਾਦਸਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬਮੇਵ ਚੇਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਭਯਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। **ਭਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਪ੍ਪਟਿਭਯਤਾਯ। ਯਞ੍ਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਭਯਾਵਹਂ ਹੋਤਿ ਸੀਹੋਪਮਸੁਤ੍ਤੇ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮) ਦੇਵਾਨਂ ਵਿਯ। ਇਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਭਯਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਏਕਾਦਸਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

ਯਥਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤਂ ਅਨਤ੍ਤਾ ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। **ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ''ਅਤ੍ਤਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕਾਰਕੋ ਵੇਦਕੋ ਸਯਂਵਸੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਸਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ। ਯਞ੍ਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਤ੍ਤਨੋਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤਂ ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪੀਲ਼ਨਂ ਵਾ ਵਾਰੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਕੁਤੋ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਕਾਦਿਭਾਵੋ। ਤੇਨਾਹ – ''ਰੂਪਞ੍ਚ ਹਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਨਯਿਦਂ ਰੂਪਂ ਆਬਾਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੯)। ਇਤਿ ਇਦਂ ''ਅਨਤ੍ਤਾ ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਏਕਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਏਕਾਦਸਵਿਧਂ ਹੋਤਿ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ। ਇਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਖਨ੍ਧੇ ਏਕਾਦਸ ਏਕਾਦਸ

ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ ਸਮ੍ਮਸਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ , ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ, ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਾਤਿ ਤਿਵਿਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਪਞ੍ਚਸਟ੍ਠਿਸਤਸਮ੍ਮਸਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਵੇਦਨਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਸਞ੍ਞਂ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ, ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਪਦਮ੍ਪਿ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਖਨ੍ਧੇ ਦ੍ਵਾਦਸ ਦ੍ਵਾਦਸ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਸਟ੍ਠਿ, ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤੋ ਅਸੀਤਿਸਤਸਮ੍ਮਸਨਾਨੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਖਣਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਵੇਦਨਾਯ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ **ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ** ਏਕਵੀਥਿਏਕਜਵਨਏਕਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਏਕਵਿਧਵਿਸਯਸਮਾਯੋਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। **ਖਣਾਦਿਵਸੇਨ** ਖਣਤ੍ਤਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਮਜ੍ਝਗਤਾ ਸਕਿਚ੍ਚਞ੍ਚ ਕੁਰੁਮਾਨਾ ਵੇਦਨਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਭੇਦੋ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਵਸੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਭਾਵੋ ‘‘ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖੁਮਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੪) ਨਯੇਨ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਜਾਤਿਸਭਾਵਪੁਗ੍ਗਲਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਜਾਤਿਵਸੇਨ** ਤਾਵ ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਸਾਵਜ੍ਜਕਿਰਿਯਹੇਤੁਤੋ, ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਭਾਵਤੋ ਚ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਵੇਦਨਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਤੋ ਸਉਸ੍ਸਾਹਤੋ ਸਵਿਪਾਕਤੋ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਭਾਵਤੋ ਸਾਵਜ੍ਜਤੋ ਚ ਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸਵਿਪਾਕਤੋ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਤੋ ਸਾਵਜ੍ਜਤੋ ਚ ਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ। ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯਤੋ ਅਕੁਸਲਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸੁਖੁਮਾ। ਦ੍ਵੇਪਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਤੋ ਸਉਸ੍ਸਾਹਤੋ ਸਵਿਪਾਕਤੋ ਚ ਯਥਾਯੋਗਂ ਦੁਵਿਧਾਯਪਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਦੁਵਿਧਾਪਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਤਾਹਿ ਸੁਖੁਮਾ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਭਾਵਵਸੇਨ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਤੋ ਸਵਿਪ੍ਫਾਰਤੋ ਖੋਭਕਰਣਤੋ ਉਬ੍ਬੇਜਨੀਯਤੋ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਚ ਇਤਰਾਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਇਤਰਾ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਸਾਤਤੋ ਸਨ੍ਤਤੋ ਪਣੀਤਤੋ ਮਨਾਪਤੋ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤੋ ਚ ਯਥਾਯੋਗਂ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸੁਖੁਮਾ। ਉਭੋ ਪਨ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾ ਸਵਿਪ੍ਫਾਰਤੋ ਉਬ੍ਬੇਜਨੀਯਤੋ ਖੋਭਕਰਣਤੋ ਪਾਕਟਤੋ ਚ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸਾ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਦੁਭਯਤੋ ਸੁਖੁਮਾ। ਏਵਂ ਸਭਾਵਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਪਨ ਅਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਤਰਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਏਵਂ ਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਪਨ ਸਾਸਵਾ ਵੇਦਨਾ ਲੋਕਿਯਾ, ਸਾ ਆਸਵੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤੋ ਓਘਨਿਯਤੋ ਯੋਗਨਿਯਤੋ ਗਨ੍ਥਨਿਯਤੋ ਨੀਵਰਣਿਯਤੋ ਉਪਾਦਾਨਿਯਤੋ ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਤੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਾਧਾਰਣਤੋ ਚ ਅਨਾਸਵਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਅਨਾਸਵਾ ਚ ਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਾਸਵਾਯ ਸੁਖੁਮਾ। ਏਵਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਭੇਦੋ ਪਰਿਹਰਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹਿ ਵੇਦਨਾ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਅਬ੍ਯਾਕਤਤ੍ਤਾ ਸੁਖੁਮਾਪਿ ਸਮਾਨਾ ਸਭਾਵਾਦਿਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ‘‘ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖੁਮਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ। ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖੁਮਾ, ਅਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ। ਅਨਾਸਵਾ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖੁਮਾ, ਸਾਸਵਾ ਵੇਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੧)।

ਯਥਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਏਵਂ ਸੁਖਾਦਯੋਪਿ। ਤਾਪਿ ਹਿ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸਭਾਵਾਦਿਵਸੇਨ ਸੁਖੁਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਜਾਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਭੇਦੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਵੇਦਨਾਨਂ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ, ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਜਾਤਿਵਸੇਨ

ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਹਿ ਸੁਖੁਮਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਅਬਜਾਕਤਾ? ਕਿਂ ਦੁਕ੍ਖਾ? ਕਿਂ ਸੁਖਾ? ਕਿਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ? ਕਿਂ ਅਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ? ਕਿਂ ਸਾਸਵਾ? ਕਿਂ ਅਨਾਸਵਾਤਿ? ਏਵਂ ਸਭਾਵਾਦਿਭੇਦੋ ਨ ਪਰਾਮਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ।

ਅਪਿਚ ''ਤਂ ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਵੇਦਨਂ ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਵੇਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਸੁਖੁਮਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਅਕੁਸਲਾਦੀਸੁਪਿ ਲੋਭਸਹਗਤਾਯ ਦੋਸਸਹਗਤਾ ਵੇਦਨਾ ਅਗ੍ਗਿ ਵਿਯ ਨਿਸ੍ਸਯਦਹਨਤੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਲੋਭਸਹਗਤਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਦੋਸਸਹਗਤਾਪਿ ਨਿਯਤਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਅਨਿਯਤਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਨਿਯਤਾਪਿ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਿਤਿਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਇਤਰਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਿਤਿਕਾਸੁਪਿ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਇਤਰਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਲੋਭਸਹਗਤਾ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਇਤਰਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਸਾਪਿ ਨਿਯਤਾ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਿਤਿਕਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਇਤਰਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਚ ਅਕੁਸਲਾ ਬਹੁਵਿਪਾਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਅਪ੍ਪਵਿਪਾਕਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਕੁਸਲਾ ਪਨ ਅਪ੍ਪਵਿਪਾਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਬਹੁਵਿਪਾਕਾ ਸੁਖੁਮਾ।

ਅਪਿਚ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਰੂਪਾਵਚਰਾ ਸੁਖੁਮਾ, ਤਤੋ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ, ਤਤੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ। ਕਾਮਾਵਚਰਾ ਚ ਦਾਨਮਯਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸੀਲਮਯਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਸੀਲਮਯਾਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਤਤੋ ਭਾਵਨਾਮਯਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਭਾਵਨਾਮਯਾਪਿ ਦੁਹੇਤੁਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਤਿਹੇਤੁਕਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਤਿਹੇਤੁਕਾਪਿ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾ ਸੁਖੁਮਾ । ਰੂਪਾਵਚਰਾ ਚ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਸੁਖੁਮਾਵ। ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ ਚ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ...ਪੇ॰... ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸੁਖੁਮਾਵ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਚ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ...ਪੇ॰... ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸੁਖੁਮਾਵ। ਏਸ ਨਯੋ ਤਂਤਂਭੂਮਿਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਵੇਦਨਾਸੁ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਅਸਮਾਪਨ੍ਨਾਦਿਸਾਸਵਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਵੇਦਨਾਸੁ ਚ। ਓਕਾਸਵਸੇਨ ਵਾਪਿ ਨਿਰਯੇ ਦੁਕ੍ਖਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯਂ ਸੁਖੁਮਾ...ਪੇ॰... ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਸੁ ਸੁਖੁਮਾਵ। ਯਥਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਏਵਂ ਸੁਖਾਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਚਾਪਿ ਹੀਨਵਤ੍ਥੁਕਾ ਯਾ ਕਾਚਿ ਵੇਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਪਣੀਤਵਤ੍ਥੁਕਾ ਸੁਖੁਮਾ। ਹੀਨਪਣੀਤਭੇਦੇ ਯਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸਾ ਹੀਨਾ। ਯਾ ਚ ਸੁਖੁਮਾ, ਸਾ ਪਣੀਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕਪਦੇ ਪਨ ''ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਾਹਿ ਵੇਦਨਾਹਿ ਦੂਰੇ, ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਅਕੁਸਲਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕੇ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੧੩) ਨਯੇਨ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵਿਭਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਵਿਸਭਾਗਤੋ ਅਸਂਸਟ੍ਠਤੋ ਅਸਰਿਕ੍ਖਤੋ ਚ ਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਾਹਿ ਦੂਰੇ, ਤਥਾ ਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਾ ਅਕੁਸਲਾਯ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬਵਾਰੇਸੁ। ਅਕੁਸਲਾ ਪਨ ਵੇਦਨਾ ਸਭਾਗਤੋ ਸਂਸਟ੍ਠਤੋ ਸਰਿਕ੍ਖਤੋ ਚ ਅਕੁਸਲਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਇਦਂ ਵੇਦਨਾਯ ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗੇ ਵਿਤ੍ਥਾਰਕਥਾਮੁਖਂ। ਤਂਤਂਵੇਦਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਸਞ੍ਞਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਏਤਂ ਏਵਮੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ **ਚਕ੍ਖੁ...ਪੇ॰... ਜਰਾਮਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਪੇਯ੍ਯਾਲੇਨ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ ਆਗਤਾ, ਤੇ ਅਸਮ੍ਮਸਨੂਪਗਤ੍ਤਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਧਿਕਾਰੇ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। ਤੇ ਪਨ ਕੇਵਲਂ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਆਗਤਨਯੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯੇਪਿ ਚ ਸਮ੍ਮਸਨੂਪਗਾ, ਤੇਸੁ ਯੇ ਯਸ੍ਸ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੁਖੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੁ ਤੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਂ ਆਰਭਿਤਬ੍ਬਂ। ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਵਸੇਨ ਵਿਸੁਂ ਸਮ੍ਮਸਨਾਭਾਵੇਪਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤੇਸੁਯੇਵ ਪਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤੇਸੁ ਤਾਨਿਪਿ ਸਮ੍ਮਸਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ** ਵ**ਵਤ੍ਥੇਤੀ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤੀਤਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸੇਵ ਚ ਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਭੇਦਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਤੀਤਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਂ ਕਾਤਬ੍ਬਮੇਵ।

ਯਂ ਪਨ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਯਸ੍ਮਾ ਨਿਯਮਤੋ ਸਙ੍ਖਤਾਦਿਭੇਦਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ, ਨਾਨਾਕਾਰੇਹਿ ਵਾ ਮਨਸਿਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਤਞ੍ਹਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ **ਅਨਿਚ੍ਚਂ,** ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਆਦਿਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਤਾਯ ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਂ। ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਮਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਕਤਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖਤਂ**। ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਮਂ, ਸਹ

ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ**। ਏਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਕਤੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਖਯਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਖੀਯਨਧਮ੍ਮਂ ਖੀਯਨਪਕਤਿਕਂ। **ਵਯਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਨਸ੍ਸਨਧਮ੍ਮਂ। ਨਯਿਦਂ ਮਨ੍ਦੀਭਾਵਕ੍ਖਯਵਸੇਨ ਖਯਧਮ੍ਮਂ, ਕੇਵਲਂ ਵਿਗਮਨਪਕਤਿਕਂ। ਪਹੂਤਸ੍ਸ ਮਨ੍ਦੀਭਾਵੋਪਿ ਹਿ ਲੋਕੇ ਖਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਨਯਿਦਂ ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ ਗਮਨਵਸੇਨ ਵਯਧਮ੍ਮਂ, ਕੇਵਲਂ ਸਭਾਵਾਤਿਕ੍ਕਮਨਪਕਤਿਕਂ। ''ਵਿਰਾਗੋ ਨਾਮ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਂ ਵਾ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵਾ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਨਯਿਦਂ ਸਭਾਵਾਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਪੁਨਰਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਂ, ਕੇਵਲਂ ਅਪੁਨਰਾਵਤ੍ਤਿਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਪਕਤਿਕਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਵਸੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਪਚ੍ਛਿਮਪਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਅਥ ਵਾ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਰੂਪਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਖਯਧਮ੍ਮਂ, ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਰੂਪਕ੍ਖਯਵਸੇਨ ਵਯਧਮ੍ਮਂ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਖਣਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮਂ, ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਅਪੁਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਜਰਾਮਰਣਂ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਜਰਾਮਰਣਂ ਨ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਅਨਿਚ੍ਚਸਭਾਵਾਨਂ ਪਨ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਜਰਾਮਰਣਤ੍ਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਜਾਤਂ। ਸਙ੍ਖਤਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਨੁਰਪੇਯ੍ਯਾਲੇ ਜਾਤਿਯਾਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤਾਯ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿਆਦਿ ਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕੇਵਲਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਏਕੇਕਅਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨ ਪਨੇਤਂ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਮੇਵ ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ**ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ, ਅਸਤਿਯਾ ਜਾਤਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਸਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੂ**ਤਿ ਵਚਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ, ਅਸਨ੍ਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ, ਅਸਤੀ**ਤਿਆਦਿ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ, ਅਸਤਿ ਭਵੇ ਨਤ੍ਥਿ ਜਾਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੪੯. ਇਦਾਨਿ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਸ੍ਸ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਭਾਵਨਾਥਿਰਕਰਣੇਨ ਪਾਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਠਿਤੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਉਦਯਬ੍ਬਯੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਜਾਤਂ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਯਥਾਸਕਂ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ। **ਤਸ੍ਸ** ਜਾਤਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ** ਜਾਤਿਂ ਉਪ੍ਪਾਦਂ ਅਭਿਨਵਾਕਾਰਂ **ਉਦਯੋ**ਤਿ, **ਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਂ** ਖਯਂ ਭਙ੍ਗਂ **ਵਯੋ**ਤਿ, **ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ** ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਨਿਸਾਮਨਾ, ਉਦਯਬ੍ਬਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੇਦਨਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਵਜ੍ਜਾਨਂਯੇਵ ਉਦਯਬ੍ਬਯਸ੍ਸ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਭਾਵਤੋ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ **ਜਾਤਂ ਚਕ੍ਖੁ...ਪੇ॰... ਜਾਤੋ ਭਵੋ**ਤਿ ਪੇਯ੍ਯਾਲਂ ਕਤਂ। ਸੋ ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਤਿ ''ਇਮੇਸਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਰਾਸਿ ਵਾ ਨਿਚਯੋ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਰਾਸਿਤੋ ਵਾ ਨਿਚਯਤੋ ਵਾ ਆਗਮਨਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਦਿਸਾਵਿਦਿਸਾਗਮਨਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਨਮ੍ਪਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਰਾਸਿਤੋ ਨਿਚਯਤੋ ਨਿਧਾਨਤੋ ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਵੀਣਾਯ ਵਾਦਿਯਮਾਨਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨੇਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਨ੍ਨਿਚਯੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਸਨ੍ਨਿਚਯਤੋ ਆਗਤੋ, ਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਸ੍ਸ ਦਿਸਾਵਿਦਿਸਾਗਮਨਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਨ ਨਿਰੁਦ੍ਧੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਨ੍ਨਿਚਿਤੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਵੀਣਞ੍ਚ ਉਪਵੀਣਞ੍ਚ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜਂ ਵਾਯਾਮਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੋਤਿ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵੇਤਿ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਰੂਪਾਰੂਪਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

੫੦. ਏਵਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਕਤਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਰਾਸਿਤੋ ਗਣਨਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ **ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਰਾਸਿਤੋਵ ਗਣਨਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ, ਪੁਨ **ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਉਦਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਕਤਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਵਿਭਾਗਤੋ ਗਣਨਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ **ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਉਦਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਪਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਵਿਭਾਗਤੋ ਗਣਨਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ, ਪੁਨ **ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਉਦਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਕਤਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਗਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਾ ਰੂਪਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ''ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਮਿਂ ਮੋਹੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਦਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਕਮ੍ਮਾਨਿ ਚੇਤ੍ਥ ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਹੇਤੁਭੂਤਾ ਅਤੀਤਪਚ੍ਚਯਾ । ਇਮੇਸੁ ਚ ਤੀਸੁ ਗਹਿਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪਾਦਾਨਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਆਹਾਰਸਮੁਦਯਾ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਸ੍ਸ ਬਲਵਤ੍ਤਾ ਸੋਯੇਵ ਗਹਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਗਹਿਤੇ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤਾਨਿ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਗਹਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਖਣਵਸੇਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਂ, ਉਪ੍ਪਾਦੋਯੇਵ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਤਣ੍ਹਾ ਕਮ੍ਮਾਹਾਰਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋਪਿ ਹਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਦਯੋ ਲਕ੍ਖੀਯਤਿ ਏਤੇਹੀਤਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਪਨ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਮੇਵ, ਤਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਤਨ੍ਤਿ ਲਕ੍ਖੀਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਲਕ੍ਖਣਂ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਰੋਧਾ ਰੂਪਨਿਰੋਧੋਤਿ ਅਨਾਗਤਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਯ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਨਿਰੋਧੇ ਕਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵਾ ਅਨਾਗਤਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਨਿਰੋਧੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਚ੍ਚਯਨਿਰੋਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਨਿਰੁਦ੍ਧਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਰੋਧੋ ਚੇਤ੍ਥ ਅਨਾਗਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਇਧ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਕਮ੍ਮਾਨਂਯੇਵ ਨਿਰੋਧੋ। **ਆਹਾਰਨਿਰੋਧਾ ਰੂਪਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇ ਤਂਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਭਾਵੋ ਹੋਤਿ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਖਣਵਸੇਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ, ਭਙ੍ਗੋਯੇਵ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਧ **ਪਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਕਮ੍ਮਾਹਾਰਾਨਂ ਅਭਾਵਨਿਰੋਧਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਵਿਪਰਿਣਾਮੋ ਏਕਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚ। ਏਸ ਨਯੋ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ, ਨ ਖਣਵਸੇਨ। ਫਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਂਨਿਰੋਧਾ ਚ ਤੇਸਂ ਨਿਰੋਧੋ। ਨਾਮਰੂਪਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਂਨਿਰੋਧਾ ਚ ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋਤਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨਾਹੁ – ''ਚਤੁਧਾ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇ ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾਵ ਸਬ੍ਬਸਾਮਞ੍ਞਵਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਉਦੇਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨ ਉਪ੍ਪਾਦਂ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਨਿਰੋਧਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨ ਭਙ੍ਗਂ। ਖਣਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਂ ਭਙ੍ਗਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀ''ਤਿ।

ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਪਠਮਂ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਮਨਸਿਕਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕੇ ਚਤੁਰੋ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਵਨ੍ਤੇਯੇਵ ਖਨ੍ਧੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ''ਏਵਂ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਉਦਯੋ, ਏਵਂ ਵਯੋ, ਏਵਂ ਰੂਪਾਦਯੋ ਉਦੇਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਵੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚ ਖਣਤੋ ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ''ਇਤਿ ਕਿਰ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਞਾਣਂ ਵਿਸਦਤਰਂ ਹੋਤਿ, ਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯਲਕ੍ਖਣਭੇਦਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ । ਯਞ੍ਹਿ ਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਸਮੁਦਯਾ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਸਮੁਦਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਨਿਰੋਧਾ ਚ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਨਿਰੋਧਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਇਦਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ। ਯਂ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਇਦਮਸ੍ਸ ਖਣਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ। ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ, ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਂ।

ਇਚ੍ਚਸ੍ਸੇਵੰ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚੇਵ ਖਣਤੋ ਚ ਦ੍ਵੇਧਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯੰ ਪਸ੍ਸਤੋ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਜਨਕਾਵਬੋਧਤੋ। ਖਣਤੋ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਜਾਤਿਦੁਕ੍ਖਾਵਬੋਧਤੋ। ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਨੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਪਚ੍ਚਯਵਤੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਵਬੋਧਤੋ। ਖਣਤੋ ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਮੇਵ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਮਰਣਦੁਕ੍ਖਾਵਬੋਧਤੋ। ਯਞ੍ਚਸ੍ਸ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੰ, ਮਗ੍ਗੋਵਾਯੰ ਲੋਕਿਕੋਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਰ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਘਾਤਤੋ।

ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚਸ੍ਸ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਨੁਲੋਮੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ ''ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਤਿ ਇਦੰ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੪; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧; ਉਦਾ॰ ੧) ਅਵਬੋਧਤੋ। ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਟਿਲੋਮੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ ''ਇਮਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਾ ਇਦੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੬; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧; ਉਦਾ॰ ੨) ਅਵਬੋਧਤੋ। ਖਣਤੋ ਪਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਵਬੋਧਤੋ। ਉਦਯਬ੍ਬਯਵਨ੍ਤੋ ਹਿ ਸਙ੍ਖਤਾ, ਤੇ ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ।

ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚਸ੍ਸ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਏਕਤ੍ਤਨਯੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ ਹੇਤੁਫਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਾਵਬੋਧਤੋ। ਅਥ ਸੁਟ੍ਠੁਤਰੰ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿੰ ਪਜਹਤਿ। ਖਣਤੋ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤਨਯੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ ਨਵਨਵਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਬੋਧਤੋ। ਅਥ ਸੁਟ੍ਠੁਤਰੰ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿੰ ਪਜਹਤਿ। ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚਸ੍ਸ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਨਯੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਵਸਵਤ੍ਤਿਭਾਵਾਵਬੋਧਤੋ। ਅਥ ਸੁਟ੍ਠੁਤਰੰ ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿੰ ਪਜਹਤਿ। ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਪਨ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਏਵੰਧਮ੍ਮਤਾਨਯੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਨੁਰੂਪੇਨ ਫਲਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦਾਵਬੋਧਤੋ। ਅਥ ਸੁਟ੍ਠੁਤਰੰ ਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠਿੰ ਪਜਹਤਿ।

ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚਸ੍ਸ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਨਿਰੀਹਕਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾਵਬੋਧਤੋ। ਖਣਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਾਵਬੋਧਤੋ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਵਿਵੇਕਾਵਬੋਧਤੋ ਚ। ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯੇਹਿ ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਾਵਬੋਧਤੋ। ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਵਬੋਧਤੋ । ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਤਾਵਕਾਲਿਕਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ, ਉਦਯਕ੍ਖਣੇ ਵਯਸ੍ਸ, ਵਯਕ੍ਖਣੇ ਚ ਉਦਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾਵਬੋਧਤੋਤਿ।

ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਪਾਕਟੀਭੂਤਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯਲਕ੍ਖਣਭੇਦਸ੍ਸ ''ਏਵੰ ਕਿਰ ਨਾਮਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਨਵਾਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਨਿਚ੍ਚਨਵਾਵ, ਸੂਰਿਯੁਗ੍ਗਮਨੇ ਉਸ੍ਸਾਵਬਿਨ੍ਦੁ ਵਿਯ ਉਦਕਪੁਬ੍ਬੁਲ਼ੋ ਵਿਯ ਉਦਕੇ ਦਣ੍ਡਰਾਜਿ ਵਿਯ ਆਰਗ੍ਗੇ ਸਾਸਪੋ ਵਿਯ ਵਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦੋ ਵਿਯ ਚ ਪਰਿਤ੍ਤਟ੍ਠਾਯਿਨੋ ਮਾਯਾਮਰੀਚਿਸੁਪਿਨਨ੍ਤਅਲਾਤਚਕ੍ਕਗਨ੍ਧਬ੍ਬਨਗਰਫੇਣਕਦਲਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਅਸਾਰਾ ਨਿਸ੍ਸਾਰਾਤਿ ਚਾਪਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤੇਨ ''ਵਯਧਮ੍ਮਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚ ਵਯੰ ਉਪੇਤੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਆਕਾਰੇਨ ਸਮਪਞ੍ਞਾਸ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਪਠਮੰ ਤਰੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ ਅਧਿਗਤੰ ਹੋਤਿ, ਯਸ੍ਸਾਧਿਗਮਾ ''ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕੋ''ਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਞਾਣੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਓਭਾਸਾਦਯੋ ਦਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਯੇਸੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਕੁਸਲੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਤੇਸੁ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸਞ੍ਞੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਮਗ੍ਗਮੇਵ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਜਟਾਜਟਿਤੋ ਚ ਹੋਤਿ। ਕੁਸਲੋ ਪਨ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਤੇਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰੋਪੇਨ੍ਤੋ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਜਟੰ ਵਿਜਟੇਤ੍ਵਾ ''ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਮਗ੍ਗੋ, ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਪਨ ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਅਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਅਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਞਾਣੰ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਪਨ ਤੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਵਵਤ੍ਥਾਨੰ ਕਤੰ ਹੋਤਿ। ਕਥੰ? ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸਤਿ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹਸਮ੍ਭਵਤੋ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਵਚਨੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਪਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨੰ ਕਤੰ ਹੋਤਿ, ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇਣ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨੰ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਖਣਤੋ

ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਕਤਂ, ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ, ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ, ਯਞ੍ਚਸ੍ਸ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਂ, ਮਗ੍ਗੋ ਵਾਯਂ ਲੋਕਿਕੋਤਿ ਤਤ੍ਰ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਘਾਤਤੋ ਇਮਿਸ੍ਸਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਵਧਾਰਣੇਨ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਕਤਂ। ਏਵਂ ਲੋਕਿਯੇਨ ਤਾਵ ਞਾਣੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਕਤਂ ਹੋਤੀਤਿ।

ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੫੧. ਸੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯਂ ਠਿਤੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਵਵਤ੍ਥਾਪਨੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਤਿਲਕ੍ਖਣਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣੇਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸੁਵਿਸਦਕਰਣਤ੍ਥਂ ਪੁਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਞਾਣਂ ਤਿਕ੍ਖਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਹਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਲਹੁਂ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਞਾਣੇ ਤਿਕ੍ਖੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਲਹੁਂ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਾਦਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਙ੍ਗੇ ਏਵ ਸਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਨਿਰੋਧਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਉਦਯਂ ਪਹਾਯ ਭਙ੍ਗੇਯੇਵ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤਿ। ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਭਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ, ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪਰੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਭਙ੍ਗਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ – ''ਞਾਤਞ੍ਚ ਞਾਣਞ੍ਚ ਉਭੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ।

ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਨੁ ਅਨੁ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਨੇਕੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ **ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਕਥਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦਿ । ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਭਙ੍ਗੋ ਨਾਮ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯ ਪਰਮਾ ਕੋਟਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਕੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਗਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨੋ ਨਿਚ੍ਚਤੋ। ਤਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਅਨਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਤਦੇਵ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨੋ ਸੁਖਤੋ। ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਤੋ । ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾ, ਨ ਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਞ੍ਚ ਨ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਰਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨੁਸਾਰੇਨ ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇ ਰੂਪਗਤੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ, ਨੋ ਨਨ੍ਦਤਿ। ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ, ਨੋ ਰਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਲੋਕਿਕੇਨੇਵ ਤਾਵ ਞਾਣੇਨ ਰਾਗਂ ਨਿਰੋਧੇਤਿ, ਨੋ ਸਮੁਦੇਤਿ, ਸਮੁਦਯਂ ਨ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਸੋ ਏਵਂ ਵਿਰਤ੍ਤੋ ਯਥਾ ਦਿਟ੍ਠਂ ਰੂਪਗਤਂ, ਤਥਾ ਅਦਿਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਅਨ੍ਵਯਞਾਣਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧੇਤਿ, ਨੋ ਸਮੁਦੇਤਿ। ਨਿਰੋਧਤੋਵ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਨਿਰੋਧਮੇਵਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨੋ ਸਮੁਦਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਤਿ, ਨੋ ਆਦਿਯਤਿ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਅਯਮ੍ਪਿ ਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਖਨ੍ਧਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਚਜਨਤੋ, ਸਙ੍ਖਤਦੋਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚੇਵ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਨਯੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਚ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ। ਨਾਪਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਅਦੋਸਦਸ੍ਸਿਤਾਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਤਾਰਮ੍ਮਣਂ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ **ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਤਿ, ਨੋ ਆਦਿਯਤੀ**ਤਿ।

੫੨. ਇਦਾਨਿਸ੍ਸ ਤੇਹਿ ਞਾਣੇਹਿ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਂ ਪਜਹਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਨਨ੍ਦਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਂ ਤਣ੍ਹਂ। **ਰਾਗ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਸਂ ਤਣ੍ਹਂ। **ਸਮੁਦਯ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ। ਅਥ ਵਾ

ਰੂਪਗਤਸ੍ਸ ਉਦਯਂ। **ਆਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨᩅਸੇਨ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਆਦਾਨਂ। ᩅੇਦਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿਆਦੀਨਿ ਇਧ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚ ᩅੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇᩅ ᩅੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਗਾਥਾਸੁ ਪਨ **ᩅਤ੍ਥੁਸਙ੍ਕਮਨਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ ਦਿਸ੍ᩅਾ ਪੁਨ ਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਭਙ੍ਗੋ ਦਿਟ੍ਠੋ, ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨᩅਸੇਨ ਪੁਰਿਮᩅਤ੍ਥੁਤੋ ਅਞ੍ਞᩅਤ੍ਥੁਸਙ੍ਕਮਨਾ। **ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ᩅਿᩅਟ੍ਟਨਾ**ਤਿ ਉਦਯਂ ਪਹਾਯ ᩅਯੇ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ। **ਆᩅਜ੍ਜਨਾ ਬਲਞ੍ਚੇᩅਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ ਦਿਸ੍ᩅਾ ਪੁਨ ਭਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨਨ੍ਤਰਮੇᩅ ਆᩅਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਤਾ। **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ᩅਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਏਸਾ ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। **ਆਰਮ੍ਮਣਅਨ੍ᩅਯੇਨ ਉਭੋ ਏਕᩅᩅਤ੍ਥਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਨ੍ᩅਯੇਨ ਅਨੁਗਮਨੇਨ ਯਥਾ ਇਦਂ, ਤਥਾ ਅਤੀਤੇਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਭਿਜ੍ਜਿ, ਅਨਾਗਤੇਪਿ ਭਿਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਏᩅਂ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਏਕਸਭਾᩅੇਨੇᩅ ᩅᩅਤ੍ਥਾਪਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ᩅੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਪੋਰਾਣੇਹਿ –

> ‘‘ਸਂᩅਿਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਹਿ ᩅਿਸੁਦ੍ਧਦਸ੍ਸਨੋ, ਤਦਨ੍ᩅਯਂ ਨੇਤਿ ਅਤੀਤਨਾਗਤੇ।
> ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਾ ਪਲੋਕਿਨੋ, ਉਸ੍ਸਾᩅਬਿਨ੍ਦੂ ਸੂਰਿਯੇᩅ ਉਗ੍ਗਤੇ’’ਤਿ॥

ਨਿਰੋਧੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾਤਿ ਏᩅਂ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਭਙ੍ਗᩅਸੇਨ ਏਕᩅᩅਤ੍ਥਾਨਂ ਕਤ੍ᩅਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇᩅ ਭਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਰੋਧੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ ਤਗ੍ਗਰੁਤਾ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾ ਤਪ੍ਪੋਣਤਾ ਤਪ੍ਪਬ੍ਭਾਰਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ᩅਯਲਕ੍ਖਣᩅਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਏਸਾ ᩅਯਲਕ੍ਖਣᩅਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮਾਤਿ ᩅੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਞ੍ਚ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਂ ਜਾਨਿਤ੍ᩅਾ। **ਭਙ੍ਗਞ੍ਚ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ ਦਿਸ੍ᩅਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਭਙ੍ਗਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। **ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਚ ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇᩅਂ ਭਙ੍ਗਮਨੁਪਸ੍ਸਤੋ ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰਾᩅ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਭੇਦੋ ਮਰਣਂ, ਨ ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ‘‘ਖਨ੍ਧਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਨ ਚਤ੍ਥਿ ਅਞ੍ਞੋ, ਖਨ੍ਧਾਨ ਭੇਦੋ ਮਰਣਨ੍ਤਿ ᩅੁਚ੍ਚਤਿ।
> ਤੇਸਂ ਖਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ, ਮਣਿਂᩅ ᩅਿਜ੍ਝਂ ᩅਜਿਰੇਨ ਯੋਨਿਸੋ’’ਤਿ॥

ਅਧਿਪਞ੍ਞਾ ᩅਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਯਾ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਙ੍ਖਾ, ਯਾ ਚ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਯਞ੍ਚ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਯਂ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾ ᩅਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮਾਤਿ ᩅੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਕੁਸਲੋ ਤੀਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੂ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਛੇਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਚਤਸ੍ਸੋ ਚ ᩅਿਪਸ੍ਸਨਾਸੂ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਦੀਸੁ ਚ ਚਤੂਸੁ ᩅਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ। **ਤਯੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲਤਾ**ਤਿ ਖਯਤੋ ᩅਯਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਤਿᩅਿਧੇ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲਤਾਯ। **ਨਾਨਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਸੁ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਸੁ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ᩅੇਧਤਿ। ਸੋ ਏᩅਂ ਅᩅੇਧਮਾਨੋ ‘‘ਅਨਿਰੁਦ੍ਧਮੇᩅ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਅਭਿਨ੍ਨਮੇᩅ ਭਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਪᩅਤ੍ਤਮਨਸਿਕਾਰੋ ਦੁਬ੍ਬਲਭਾਜਨਸ੍ਸ ᩅਿਯ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ, ਸੁਖੁਮਰਜਸ੍ਸੇᩅ ᩅਿਪ੍ਪਕਿਰਿਯਮਾਨਸ੍ਸ, ਤਿਲਾਨਂ ᩅਿਯ ਭਜ੍ਜਿਯਮਾਨਾਨਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਪᩅਤ੍ਤਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ᩅਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ᩅਾ ਭੇਦਮੇᩅ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਯਥਾ ਨਾਮ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਪੋਕ੍ਖਰਣੀਤੀਰੇ ᩅਾ ਨਦੀਤੀਰੇ ᩅਾ ਠਿਤੋ ਥੂਲਫੁਸਿਤਕੇ ਦੇᩅੇ ᩅਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਉਦਕਪਿਟ੍ਠੇ ਮਹਨ੍ਤਮਹਨ੍ਤਾਨਿ ਉਦਕਪੁਬ੍ਬੁਲ਼ਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ᩅਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ᩅਾ ਸੀਘਂ ਸੀਘਂ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ, ਏᩅਮੇᩅ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏᩅਰੂਪਞ੍ਹਿ ਯੋਗਾᩅਚਰਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ᩅੁਤ੍ਤਂ ਭਗᩅਤਾ –

> ‘‘ਯਥਾ ਪੁਬ੍ਬੁਲ਼ਕਂ ਪਸ੍ਸੇ, ਯਥਾ ਪਸ੍ਸੇ ਮਰੀਚਿਕਂ।
> ਏᩅਂ ਲੋਕਂ ਅᩅੇਕ੍ਖਨ੍ਤਂ, ਮਚ੍ਚੁਰਾਜਾ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੭੦)।

ਤਸ੍ਸੇᩅਂ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਅਟ੍ਠਾਨਿਸਂਸਪਰਿᩅਾਰਂ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰਿਮੇ ਅਟ੍ਠਾਨਿਸਂਸਾ – ਭᩅਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਜੀᩅਿਤਨਿਕਨ੍ਤਿਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ, ਸਦਾਯੁਤ੍ਤਪਯੁਤ੍ਤਤਾ, ᩅਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀᩅਿਤਾ,

ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਵਿਗਤਭਯਤਾ, ਖਨ੍ਤਿਸੋਰਚ੍ਚਪਟਿਲਾਭੋ, ਅਰਤਿਰਤਿਸਹਨਤਾਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ‘‘ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਞ੍ਞਾਣਮੁਤ੍ਤਮਾਨਿ, ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਹਿਂ ਸਮ੍ਮਸਤੀ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ।
> ਆਦਿਤ੍ਤਚੇਲਸ੍ਸਿਰਸੂਪਮੋ ਮੁਨਿ, ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਮਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ’’ਤਿ॥

ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਆਦੀਨਵਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੫੩. ਆਦੀਨਵਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਉਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਾ ਇਧ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਥਾਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। **ਆਯੂਹਨਾ**ਤਿ ਆਯਤਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਹੇਤੁਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਂ। **ਪਟਿਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਆਯਤਿਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਗਤੀ**ਤਿ ਯਾਯ ਗਤਿਯਾ ਸਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਂ। **ਉਪਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ‘‘ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੮੯) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪਾਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ । **ਜਾਤੀ**ਤਿ ਜਰਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਯੇ ਯੇ ਖਨ੍ਧਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਪਠਮਪਾਤੁਭਾਵੋ ਜਾਤਿ। **ਜਰਾ**ਤਿ ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦਿਸਮ੍ਮਤੋ ਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਪੁਰਾਣਭਾਵੋ। **ਸੋਕੋ**ਤਿ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪੋ। **ਪਰਿਦੇਵੋ**ਤਿ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਚੀਪਲਾਪੋ। **ਉਪਾਯਾਸੋ**ਤਿ ਭੁਸੋ ਆਯਾਸੋ, ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਭਾਵਿਤੋ ਦੋਸੋਯੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚੇਵ ਆਦੀਨਵਞਾਣਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸੇਸਾ ਤੇਸਂ ਵੇਵਚਨਵਸੇਨ। ‘‘ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਜਾਤੀ’’ਤਿ ਇਦਞ੍ਹਿ ਦ੍ਵਯਂ ਉਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਚੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਚ ਵੇਵਚਨਂ, ‘‘ਗਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਂ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਜਰਾਦਯੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

> ‘‘ਉਪ੍ਪਾਦਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ।
> ਆਯੂਹਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ, ਞਾਣਂ ਆਦੀਨਵੇ ਇਦ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਚ
> ‘‘ਇਦਂ ਆਦੀਨਵੇ ਞਾਣਂ, ਪਞ੍ਚਠਾਨੇਸੁ ਜਾਯਤੀ’’ਤਿ॥ ਚ

ਸਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਚ **ਭਯਨ੍ਤਿ** ਇਚ੍ਚੇਤਸ੍ਸ ਵਚਨਸ੍ਸ ਭਯਂ ਇਤੀਤਿ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ । **ਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਪੀਲ਼ਾਯੋਗਤੋ ਸਪ੍ਪਟਿਭਯਤਾਯ ਭਯਂ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋ।

ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਖੇਮਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਤਿਪਦੇ ਞਾਣਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪਨ ਆਦੀਨਵਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਞਾਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇਨ ਵਾ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਉਬ੍ਬਿਗ੍ਗਹਦਯਾਨਂ ਅਭਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਖੇਮਂ ਨਿਰਾਦੀਨਵਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਜਨਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਏਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਯੋ ਭਯਤੋ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਨਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵਞਾਣਸ੍ਸ ਆਨਿਸਂਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ। **ਸਨ੍ਤਿਪਦੇ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਿਕੋਟ੍ਠਾਸੇ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨਾਪਿ ਹਿ ਸਨ੍ਤਿਪਦਨ੍ਤਿ ਨਾਮਮਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਞਾਣਮ੍ਪਿ ‘‘ਸਨ੍ਤਿਪਦੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਭਯਂ, ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਖੇਮਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵਿਪਕ੍ਖਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਉਭਯਂ ਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਞਾਣਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਂ ਭਯਂ, ਤਂ ਯਸ੍ਮਾ ਨਿਯਮਤੋ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਯਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਂ ਵਟ੍ਟਾਮਿਸਲੋਕਾਮਿਸਕਿਲੇਸਾਮਿਸੇਹਿ ਅਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਾਮਿਸਮੇਵ। ਯਞ੍ਚ ਸਾਮਿਸਂ, ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਤਸ੍ਮਾ **ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਆਦੀਨਵੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਭਯਾਕਾਰੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਕਾਰੇਨ ਸਾਮਿਸਾਕਾਰੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਕਾਰੇਨਾਤਿ ਏਵਂ ਆਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨੇਤ੍ਥ ਨਾਨਤ੍ਤਂ

ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਭਯਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ, ਸਾਮਿਸਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚਾਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਲਿਙ੍ਗਮਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਨੇਤਂ ਖੋ ਸਰਣਂ ਖੇਮਂ, ਨੇਤਂ ਸਰਣਮੁਤ੍ਤਮ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੯) ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਲਿਙ੍ਗਾਪੇਕ੍ਖਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਚ ਏਕਤ੍ਤਮਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੭-੮) ਵਿਯ ਬਹੁਵਚਨਂ ਕਤਂ, ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਂ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ ‘‘ਉਤ੍ਤਰੇ ਪਞ੍ਚਾਲਾ, ਦਕ੍ਖਿਣੇ ਪਞ੍ਚਾਲਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਬਹੂਨਂ ਏਕਦੇਸੇਪਿ ਬਹੁਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਖੇਮਂ ਸੁਖਂ ਨਿਰਾਮਿਸਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਕਾਰਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦਸ ਞਾਣੇ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਆਦੀਨਵੇ ਞਾਣਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਵਤ੍ਥੁਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚ, ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਵਤ੍ਥੁਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਦਸ ਞਾਣੇ ਪਜਾਨਾਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ। **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਕੁਸਲਤਾ**ਤਿ ਆਦੀਨਵਞਾਣਸ੍ਸ ਚੇਵ ਸਨ੍ਤਿਪਦਞਾਣਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਕੁਸਲਤਾਯ। **ਨਾਨਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਪਰਮਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਸੁ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਵੇਧਤੀਤਿ।

ਆਦੀਨਵਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੫੪. ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਉਪ੍ਪਾਦਾ**ਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ **ਭਯ**ਨ੍ਤਿ **ਸਾਮਿਸ**ਨ੍ਤਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਮੁਞ੍ਚਨਞਾਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਾਨਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਵਿਚਿਨਨੇ ਪਹੀਨਬ੍ਯਾਪਾਰਸ੍ਸ ਆਦਿਤ੍ਤੇ ਵਿਯ ਤਯੋ ਭਵੇ ਪਸ੍ਸਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਸੇਸੇਨ ਚ ਇਕ੍ਖਤਿ, ਗਹਣੇਨ ਵਜ੍ਜਿਤਞ੍ਚ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਕ੍ਖਤਿ ਓਲੋਕੇਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਲੋਕੇ ਵਿਸੇਸੇਨ ਜਯਨ੍ਤੋ ਅਧਿਜਯਤੀਤਿ, ਅਨ੍ਨੇਨ ਵਜ੍ਜਿਤੋ ਵਸਨ੍ਤੋ ਉਪਵਸਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪੁਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭਾਵਸਣ੍ਠਿਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਮ੍ਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਸਣ੍ਠਿਤਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ **ਯੇ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਯਾ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੫੫. ਇਦਾਨਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚਿਤ੍ਤਾਭਿਨੀਹਾਰਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯਾ**ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਲਾਭਿਨੋ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਭਿਮੁਖਂ ਕਤ੍ਵਾ ਭੁਸਂ ਹਰਣਂ। ਅਭਿਮੁਖਤ੍ਥੋ ਹਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਭਿ**ਸਦ੍ਦੋ, ਭੁਸਤ੍ਥੋ **ਨੀ**ਸਦ੍ਦੋ। **ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤਂ ਪੁਚ੍ਛਂ **ਅਟ੍ਠਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਦੁਤਿਯਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਨੇਵ ਤੇ ਅਟ੍ਠਾਕਾਰੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਤੇ ਅਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾਵ **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿ ਪੁਚ੍ਛਂ ਅਕਾਸਿ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ –

> ਦੁਵੇ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਬੁਦ੍ਧੇਨਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ।
> ਅਨ੍ਧੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਏਕੋ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਕੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਾਦੀਸੁ ਉਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਸਵਨਧਾਰਣਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਦੀਨਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਯਂ ਅਨ੍ਧਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਯਸ੍ਸ ਤਾਨਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਦੁਵਿਧੋਪਿ ਪਨੇਸ –

> ਪੁਥੂਨਂ ਜਨਨਾਦੀਹਿ, ਕਾਰਣੇਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ।
> ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ, ਪੁਥੁਵਾਯਂ ਜਨੋ ਇਤਿ॥

ਸੋ ਹਿ ਪੁਥੂਨੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਨੰ ਕਿਲੇਸਾਦੀਨੰ ਜਨਨਾਦੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ**। ਯਥਾਹ – ''ਪੁਥੁ ਕਿਲੇਸੇ ਜਨੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਅਵਿਹਤਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਕਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਸਤ੍ਥਾਰਾਨੰ ਮੁਖੁਲ੍ਲੋਕਿਕਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਸਬ੍ਬਗਤੀਹਿ ਅਵੁਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਓਘੇਹਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਸਨ੍ਤਾਪੇਹਿ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਪਰਿਲਾਹੇਹਿ ਪਰਿਡਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਰਤ੍ਤਾ ਗਿਦ੍ਧਾ ਗਧਿਤਾ ਮੁਚ੍ਛਿਤਾ ਅਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨਾ ਲਗ੍ਗਾ ਲਗ੍ਗਿਤਾ ਪਲਿਬੁਦ੍ਧਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਪਞ੍ਚਹਿ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਆਵੁਤਾ ਨਿਵੁਤਾ ਓਵੁਤਾ ਪਿਹਿਤਾ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ ਪਟਿਕੁਜ੍ਜਿਤਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੯੪)। ਪੁਥੂਨੰ ਵਾ ਗਣਨਪਥਾਤੀਤਾਨੰ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਪਰਮ੍ਮੁਖਾਨੰ ਨੀਚਧਮ੍ਮਸਮਾਚਾਰਾਨੰ ਜਨਾਨੰ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਵਾ ਅਯੰ ਵਿਸੁੰਯੇਵ ਸਙ੍ਖੰ ਗਤੋ, ਵਿਸੰਸਟ੍ਠੋ ਸੀਲਸੁਤਾਦਿਗੁਣਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਰਿਯੇਹਿ ਜਨੇਤਿਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਤੇਸੁ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਇਤਰਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਯ ਏਵ ਅਭਾਵਾ।

ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਫਲਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਫਲਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਫਲਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਟ੍ਠਾ। ਤੇ ਹਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾ। ਤੇਸੁ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮਿਫਲਟ੍ਠਾ ਤਯੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚਿਤ੍ਤਾਭਿਨੀਹਾਰਾਭਾਵਾ।

ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਗਮੇਨ ਵਿਗਤੋ ਰਾਗੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਵੀਤਰਾਗੋ। ਅਰਹਤੋ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਤੀਸੁਪਿ ਪਦੇਸੁ ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਏਕਵਚਨੰ ਕਤੰ।

ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖੰ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੀਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਿਹਾਰੇ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰਸਞ੍ਞੰ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰਨਿਕਨ੍ਤਿਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਭਿਮੁਖੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਨ੍ਦਤਿ, ਸਪ੍ਪੀਤਿਕੰ ਤਣ੍ਹੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਵਿਧਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੇਕ੍ਖੋ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਥੰ, ਵੀਤਰਾਗੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥੰ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨੇਵ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ ਸਕੰ ਸਕੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿ ਨਵਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਹਿ ਅਵਿਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ ਵਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਪਨ ਤੇਸੰ ਇਦੰ ਪਞ੍ਹਕਮ੍ਮੰ – ਕਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ? ਕੇ ਤੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ? ਕੇ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ? ਕਸ੍ਮਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ? ਕਥਞ੍ਚਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨੰ ਹੋਤਿ? ਕਥੰ ਠਾਨੰ? ਕਥੰ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ? ਕਿੰ ਫਲਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰੰ? ਕਸ੍ਸ ਚ ਫਲੰ ਅਨਨ੍ਤਰਨ੍ਤਿ?

ਤਤ੍ਥ **ਕਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ? ਯਾ ਅਰਿਯਫਲਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੇ ਅਪ੍ਪਨਾ।

ਕੇ ਤੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ? ਕੇ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ। ਅਰਿਯਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ? ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ। ਉਪਰਿਮਾ ਪਨ ਹੇਟ੍ਠਿਮੰ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਨ੍ਤਰਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਚ ਉਪਰਿਮੰ ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵ ਪਨ ਫਲੰ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੰ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋਪਿ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਉਪਰਿਮਾ ਦ੍ਵੇਯੇਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਨੇਸੰ ਕਾਰਣੰ – ਏਤੇ ਹਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿੰ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਨੋਤਿ। ਤੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧੰ ਲੋਕਿਯਸਮਾਧਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਤੋ ਅਕਾਰਣਮੇਵ। ਕਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਚਿਨ੍ਤਾਯ। ਨਨੁ ਇਧੇਵ ਪਾਲ਼ਿਯੰ ''ਕਤਮੇ ਦਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕਤਮੇ ਦਸ

ਗੋਤ੍ਰਭੁਧਮ੍ਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੬੦) ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਹਾਨਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ ‘‘ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯਾ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੬੦) ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਰਿਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਕਸ੍ਮਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਰਾਜਾਨੋ ਰਜ੍ਜਸੁਖਂ, ਦੇਵਤਾ ਦਿਬ੍ਬਸੁਖਮਨੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਅਰਿਯਾ ‘‘ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੁਖਂ ਅਨੁਭਵਿਸ੍ਸਾਮਾ’’ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਕਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਛਿਤਿਚ੍ਛਿਤਕ੍ਖਣੇ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਥਞ੍ਚਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਹੋਤਿ, ਕਥਂ ਠਾਨਂ, ਕਥਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ? ਦ੍ਵੀਹਿ ਤਾਵ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਹੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਮਨਸਿਕਾਰਾ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਦ੍ਵੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਅਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚ ਧਾਤੁਯਾ ਮਨਸਿਕਾਰੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੮)। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਕ੍ਕਮੋ – ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਿਕੇਨ ਹਿ ਅਰਿਯਸਾਵਕੇਨ ਰਹੋਗਤੇਨ ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਨੇਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਦਿਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਾਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਪਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪੇਤਿ। ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਚੇਤ੍ਥ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸਾਪਿ ਫਲਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਮਗ੍ਗੋ। ਯੇ ਪਨ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ‘ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ, ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਚ ਅਨਾਗਾਮੀ’’ਤਿ। ਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ‘‘ਏਵਂ ਸਤਿ ਅਨਾਗਾਮੀ ਅਰਹਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਰਹਾ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ ਚ ਬੁਦ੍ਧੋ’’ਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਏਤਂ, ਪਾਲਿਵਸੇਨੇਵ ਚ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿਪਿ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਇਦਮੇਵ ਪਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸਾਪਿ ਫਲਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਮਗ੍ਗੋ। ਫਲਞ੍ਚਸ੍ਸ ਸਚੇ ਅਨੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਅਧਿਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਚੇ ਦੁਤਿਯਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਜ੍ਝਾਨਿਕੋ, ਦੁਤਿਯਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਜ੍ਝਾਨਿਕਮੇਵਾਤਿ ਏਵਂ ਤਾਵਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਤਯੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਠਿਤਿਯਾ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਅਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚ ਧਾਤੁਯਾ ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੮) ਵਚਨਤੋ ਪਨਸ੍ਸਾ ਤੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**ਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਾਲਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। ‘‘ਅਸੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਕਾਲੇ ਵੁਟ੍ਠਹਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਹਿਸ੍ਸਾ ਯਾਵ ਸੋ ਕਾਲੋ ਨਾਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਾਵ ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਮਸ੍ਸ ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਦ੍ਵੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਯ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚ ਧਾਤੁਯਾ ਅਮਨਸਿਕਾਰੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੮) ਵਚਨਤੋ ਪਨਸ੍ਸਾ ਦ੍ਵੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ। ਕਾਮਞ੍ਚ ਨ ਸਬ੍ਬਾਨੇਵੇਤਾਨਿ ਏਕਤੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਸੇਨ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਮਸ੍ਸਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਿਂ ਫਲਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਂ, ਕਸ੍ਸ ਚ ਫਲਂ ਅਨਨ੍ਤਰਨ੍ਤਿ? ਫਲਸ੍ਸ ਤਾਵ ਫਲਮੇਵ ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਹੋਤਿ ਭਵਙ੍ਗਂ ਵਾ। ਫਲਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਫਲਾਨਨ੍ਤਰਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਅਨਨ੍ਤਰਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਾਨਨ੍ਤਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯਂ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ, ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਫਲਾਨਨ੍ਤਰਂ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਪੁਰਿਮਂ ਪੁਰਿਮਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁਅਨਨ੍ਤਰਂ। **ਗੋਤ੍ਰਭੂ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਨੁਲੋਮਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ‘‘ਅਰਹਤੋ ਅਨੁਲੋਮਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਅਨੁਲੋਮਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੧੭)। ਯੇਨ ਫਲੇਨ ਨਿਰੋਧਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਾਨਨ੍ਤਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲਂ ਅਵਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਨਾਮ। ਏਵਮੇਤਂ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯਂ ਵਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ –

‘‘ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਦਰਥੰ, ਅਮਤਾਰਮ੍ਮਣੰ ਸੁਭੰ।
ਵਨ੍ਤਲੋਕਾਮਿਸੰ ਸਨ੍ਤੰ, ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਮੁਤ੍ਤਮ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਥਾ।

ਤਦਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾਤਿ ਤੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖੰ ਅਞ੍ਞੇਨ ਤਾਦਿਸੇਨੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। **ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਹਾਰੇਨ** ਵਾਤਿਆਦੀਸੁ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਵਿਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰੇਨੇਵ ਵਿਹਰਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੰ ਭਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਯੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਤਯਵਿਹਾਰੋ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਹਾਰੋ ਨਾਮ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਭਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਯੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਤਯਵਿਹਾਰੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਹਾਰੋ ਨਾਮ, ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿੰ ਭਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਯੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਤਯਵਿਹਾਰੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਹਾਰੋ ਨਾਮ। ਤਥਾ ਹਿ ਪਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ –

‘‘ਅਭਿਨਿਵੇਸੰ ਭਯਤੋ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਸੁਞ੍ਞਤੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਵਯੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਹਾਰੋ। ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਭਯਤੋ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਵਯੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਹਾਰੋ। ਪਣਿਧਿੰ ਭਯਤੋ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਵਯੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਹਾਰੋ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੮)।

ਛਲ਼ਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਸਬ੍ਭਾਵੇਨ ਚ ਪਟਿਕੂਲੇ ਅਪ੍ਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞਾਦਿਵਿਹਾਰਸਬ੍ਭਾਵੇਨ ਚ ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਤੋ ਅਯੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰੋ ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਵੀਤਰਾਗੋ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖੰ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ** ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਤਿਧਾ ਚ ਭਯੰ, ਤਿਧਾ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਅਨਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਸੇਸੋ ਹੋਤਿ।

੫੬. ਇਦਾਨਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਏਕਤ੍ਤਨਾਨਤ੍ਤਭੇਦੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਕਥੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਚ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਏਕਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਕਤ੍ਥੇ ਭਾਵਵਚਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਥਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਵ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਥਾ ਏਕੋਵ ਏਕਤ੍ਤੰ। **ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨੰ ਵਾ, ਅਭਿਨੀਹਾਰਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਸੋ ਦੇਸੋ ਸਮ੍ਮਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮਹਾਵ॰ ੧੬੮) ਵਿਯ ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਚਿਤ੍ਤੰ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਕਨ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਲੋਭਕਿਲੇਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਾਪੀਯਤਿ ਬਾਧੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਾਵਨਾਯ ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਉਪਘਾਤੋ ਹੋਤਿ। **ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾਯੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਪਟਿਲਭਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਨ੍ਤਰਾਯੋ ਹੋਤਿ। **ਆਯਤਿੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਬਲਵਤ੍ਤਾ ਤੇਨੇਵ ਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਦੀਯਮਾਨਾਯ ਅਤਿਨਨ੍ਦਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਲੋਭਕਿਲੇਸੋ ਅਨਾਗਤੇ ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ । ਯਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸਸਹਾਯੰ ਕਮ੍ਮੰ ਵਿਪਾਕੰ ਜਨੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮੰ ਜਨਕਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਕਿਲੇਸੋ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯੋ। ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਨ **ਉਤ੍ਤਰਿਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ। **ਆਯਤਿੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸੇਕ੍ਖੇਸੁ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮੀਨੰ ਅਨਧਿਗਤਜ੍ਝਾਨਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਕਮ੍ਮੇਨ ਦੀਯਮਾਨਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਕਿਲੇਸੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਝਾਨਲਾਭੀਨੰ ਪਨ ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਯੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੂਹਿ ਚ ਦੀਯਮਾਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਯਮੇਵ ਕਿਲੇਸੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਨਿਚ੍ਚਤੋਤਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਆਦਿਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਤਾਯ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ। **ਦੁਕ੍ਖਤੋ**ਤਿ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਚ ਦੁਕ੍ਖਤੋ। **ਅਨਤ੍ਤਤੋ**ਤਿ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ

ਸਾਮਿਨਿਵਾਸੀਕਾਰਕਵੇਦਕਾਭਾਵੇਨ ਚ ਅਨਤ੍ਤੋ। **ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਨੁ ਅਨੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ। **ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਨਾਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਵਾ ਅਭਿਨੀਹਾਰਸ੍ਸ ਨਾਨਾਭਾਵੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕੁਸਲਾਤਿ ਆਰੋਗ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੇਨ ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਚ। **ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਭਾਵੇਨ ਨ ਬ੍ਯਾਕਤਾ। **ਕਿਞ੍ਚਿਕਾਲੇ ਸੁਵਿਦਿਤਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਦਿਤਾ। **ਕਿਞ੍ਚਿਕਾਲੇ ਨ ਸੁਵਿਦਿਤਾ**ਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਕਾਲੇ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਦਿਤਾ। **ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਸੁਵਿਦਿਤਾ**ਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸੁਵਿਦਿਤਾ। **ਵਿਦਿਤਟ੍ਠੇਨ ਚ ਅਵਿਦਿਤਟ੍ਠੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਸੁਵਿਦਿਤਟ੍ਠੋਪਿ ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੁਵਿਦਿਤਟ੍ਠੋਪਿ ਵਿਦਿਤਟ੍ਠੋਵ ਹੋਤਿ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨ ਸੁਵਿਦਿਤਟ੍ਠੋ ਅਵਿਦਿਤਟ੍ਠੋਵ।

ਅਤਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਰਣੀਯਸ੍ਸ ਅਪਰਿਯੋਸਿਤਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਣੀਤਭਾਵੇਨ। ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇਨ **ਤਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਾਨਂ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ। ਪਚ੍ਛਿਮਭਵਿਕਾਪਿ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਪਚ੍ਛਿਮਭਵਿਕਾ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਅਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਾਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ। **ਸੇਕ੍ਖੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮੀਨਂ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮੀਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਤਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨੇਵ। **ਉਤ੍ਤਰਿਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਉਪਰੂਪਰਿਮਗ੍ਗਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਂ। **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਯੋ ਸੁਖੋ ਵਿਹਾਰੋ, ਤਦਤ੍ਥਾਯ। **ਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ, ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ।

੫੭. ਇਦਾਨਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨਂ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਥਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ। ਅਯਮੇਵ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਨੀਵਰਣੇ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ। **ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਪਹਾਨਾਭਿਮੁਖੀਭੂਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਪਹਾਨੇਪਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾਯ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ। **ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸੂ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਾਕਰਣੇਨ ਨੀਵਰਣਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਪੇਕ੍ਖਨਾਸੁ। ਏਸ ਨਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਦੀਸੁ ਚ। ਸਮਥੇ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਯਾ ਆਸਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣਂ। **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਮਗ੍ਗਵਾਰੇਸੁ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਮਗ੍ਗਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਞ੍ਞਤਰੋ ਮਗ੍ਗੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਫਲਵਾਰੇਸੁ ਪਨ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਸ੍ਮਾ? ''ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿ ਇਤਰਾਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਂ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਹਿ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ, ਤਥੇਵ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਮਗ੍ਗਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤਮਗ੍ਗਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਚਤੂਸੁ ਮਗ੍ਗਵਾਰੇਸੁ **ਉਪ੍ਪਾਦ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਮੂਲਪਦਾਨਿ, **ਗਤਿ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਦਸ ਵੇਵਚਨਪਦਾਨੀਤਿ ਪਨ੍ਨਰਸ ਪਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਛਸੁ ਪਨ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਾਰੇਸੁ ਪਞ੍ਚ ਮੂਲਪਦਾਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਂ ਕਸ੍ਮਾ ਇਤਿ ਚੇ? ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵੇ ਸਤਿ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇ ਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤਸ੍ਸਾ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੇਵਚਨਪਦੇਹਿ ਸਹ ਦਲ੍ਹਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਫਲਸ੍ਸ ਨਿਰੁਸ੍ਸਾਹਭਾਵੇਨ ਸਨ੍ਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਾਯਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ ਮਨ੍ਦਭੂਤਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਫਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਮੂਲਪਦਾਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੫੮. ਇਦਾਨਿ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਲਬ੍ਭਮਾਨਵਸੇਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤੁੰ **ਕਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਕੁਸਲਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪਨ੍ਨਰਸ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਮਗ੍ਗਾਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਫਲਾਨੰ ਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਪਨ੍ਨਰਸ। ਸਮਥਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਅਰਹਤੋ ਨੀਵਰਣਪਟਿਸਙ੍ਖਾਅਭਾਵਤੋ, ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਦੀਨੰ ਪਹਾਨਬਜਾਪਾਰੰ ਵਿਨਾ ਸੁਖੇਨ ਪਹਾਨਤੋ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨਾਮਸ੍ਸ ਅਨਨੁਰੂਪਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤਾਸੰ ਅਬਜਾਕਤਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਰਹਤਾ ਪਨ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖੰ ਵਿਨਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਅਬਜਾਕਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਹਿ ਅਰਹਤੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ।

ਇਦਾਨਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨੰ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਤੀਸੁ ਗਾਥਾਸੁ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ । **ਅਟ੍ਠ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗੋਚਰਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਿਸਯਾ, ਭੂਮਿਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਭਾਵਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩, ੧੯੨) ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਸਮਾਧਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ, ''ਗੋਚਰੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਰਥ ਸਕੇ ਪੇਤ੍ਤਿਕੇ ਵਿਸਯੇ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੨) ਵਿਯ ਗੋਚਰਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਸਯੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਯਦਾਯਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਸੇਸੋ ਵਿਸਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ**ਤਿ ਸਮਥਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਚ। **ਤਯੋ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ। **ਤਯੋ ਚ ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ। ''ਤਿਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਤਯੋ''ਤਿ ਚ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। ਤਯੋ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਯੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀ**ਤਿ ਯੇਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਦਿਤੋ, ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਤੋ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਪਗਚ੍ਛਤਿ। ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸਾਪਿ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਵਟ੍ਟਿਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮ੍ਪਾਪਕਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ। **ਦਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਗੋਚਰਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਦਸ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਫਲਞਾਣਸ੍ਸ ਚ ਭੂਮਿਯੋ। **ਤਿਣ੍ਣੰ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨ ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ। **ਨਾਨਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਭਙ੍ਗੰ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਸੁ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਸੁ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਵੇਧਤੀਤਿ।

ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੫੯. ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਭਿਭੁਯਜਤੀ**ਤਿ ਅਭਿਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਅਕੁਸਲਕ੍ਖਨ੍ਧਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾਭੂਤੰ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ਲੋਕਿਕਸਙ੍ਖਾਰਾ ਹਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਅਭਿਭੁਯਜਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂ**ਤਿ ਚ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਗੋਤ੍ਤਾਭਿਭਵਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂ**ਤਿ ਅਰਿਯਗੋਤ੍ਤਭਾਵਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਭਿਭੁਯਿਜਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂ**ਤਿ ਉਭੋ ਅਤ੍ਥੇ ਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਵੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂ**ਤਿ ਚ **ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂ**ਤਿ ਚ ਮਾਤਿਕਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨਪਦਾਨੁਰੂਪੇਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਗੋਤ੍ਤਾਭਿਭਵਨਤ੍ਥੋਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸਮਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਗੋਤ੍ਰਭੂਨੰ ਪਨ ਨੀਵਰਣਾਦਿਗੋਤ੍ਤਾਭਿਭਵਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੂਤਿ, ''ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਛਸੁ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਾਰੇਸੁ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਗੋਤ੍ਤਾਭਿਭਵਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੂਤਿ, ''ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੰ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਮਗ੍ਗਵਾਰੇਸੁ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦਿਗੋਤ੍ਤਾਭਿਭਵਨਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਗੋਤ੍ਤਤ੍ਥੋ ਚੇਤ੍ਥ ਬੀਜਤ੍ਥੋ। ਵਤ੍ਤਨਿਪਕਰਣੇ ਕਿਰ ਵੁਤ੍ਤੰ – ਗੋਤ੍ਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਸਬ੍ਬਪਰਿਪਨ੍ਥੇਹਿ ਗੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਤੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂਤਿ, ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋਪਿ ਗੋਤ੍ਤੰ ਗੋਤ੍ਰਭੁਪਰਿਪਨ੍ਥੇਹਿ ਗੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਤੰ ਗੋਤ੍ਤੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ''ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਮਗ੍ਗਾਨੰਯੇਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨੰ ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ – ''ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਾਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਪਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪੇਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੬੩)। ਤੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਵਾਰੇਸੁ

ਸੋਲ਼ਸਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਪਦਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਾਰੇਸੁ ਛਟ੍ਠਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਮੂਲਪਦਗਹਣੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਭਵੇਯ੍ਯ।

ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ''ਯੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਠਮਾਭੋਗੋ ਪਠਮਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੂ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਫਲਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਪਨ੍ਨਰਸ ਗੋਤ੍ਰਭੁਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਰਹਤੋ ਅਭਿਭਵਿਤਬ੍ਬਨੀਵਰਣਾਭਾਵਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਦੀਨਂ ਸੁਖੇਨੇਵ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵਤੋ ਚ ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾਮਂ ਨਾਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਂ ਅਬ੍ਯਾਕਤਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਰਹਤਾ ਪਨ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਭਿਭੁਯ੍ਯ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ''ਤਯੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਧਮ੍ਮਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ ਏਵ ਇਧ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਗੋਤ੍ਰਭੂ ਕੁਸਲਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੬੦. ਸਾਮਿਸਞ੍ਚਾਤਿਆਦੀਸੁ ਵਟ੍ਟਾਮਿਸਲੋਕਾਮਿਸਕਿਲੇਸਾਮਿਸਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਮਿਸੇਨ ਸਾਮਿਸਂ ਸਨਿਕਨ੍ਤਿਕਤ੍ਤਾ। ਕਿਂ ਤਂ? ਅਟ੍ਠਵਿਧਂ ਸਮਥਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਂ। **ਵਟ੍ਟਾਮਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਤੇਭੂਮਕਵਟ੍ਟਮੇਵ। **ਲੋਕਾਮਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ। **ਕਿਲੇਸਾਮਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਾ ਏਵ। **ਨਿਰਾਮਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਦਸਵਿਧਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਂ ਅਨਿਕਨ੍ਤਿਕਤ੍ਤਾ। ਨ ਹਿ ਅਰਿਯਾ ਗੋਤ੍ਰਭੁਸ੍ਮਿਂ ਨਿਕਨ੍ਤਿਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਪੋਤ੍ਥਕੇ ''ਸਾਮਿਸਞ੍ਚੇ''ਤਿ ਲਿਖਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰਂ। ਏਵਮੇਵ ਪਣਿਹਿਤਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਂ ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਿਤਞ੍ਚ ਅਵੁਟ੍ਠਿਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨਿਕਨ੍ਤਿਪਣਿਧਿਯਾ ਹਿ **ਪਣਿਹਿਤਂ** ਪਤ੍ਥਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਦਭਾਵੇਨ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਂ** । ਨਿਕਨ੍ਤਿਸਞ੍ਞੋਗੇਨੇਵ **ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਂ**। ਤਦਭਾਵੇਨ **ਵਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਂ।** **ਵੁਟ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਮੇਵ। ਤਞ੍ਹਿ ਨਿਕਨ੍ਤਿਚ੍ਛੇਦਕਤ੍ਤਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਂ ਨਾਮ। ਇਤਰਂ **ਅਵੁਟ੍ਠਿਤਂ**। ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਂ। ਫਲਗੋਤ੍ਰਭੁਪਿ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਭਿਮੁਖੀਭੂਤਤ੍ਤਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਂ ਨਾਮਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਹੇਟ੍ਠਾਭਿਭਵਨਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨਵਾਰੇਸੁਪਿ ਫਲਗੋਤ੍ਰਭੁ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਭਿਮੁਖੀਭੂਤਤ੍ਤਾ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨ ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਸਮਥਗੋਤ੍ਰਭੁ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗੋਤ੍ਰਭੁ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾ ਯਸ੍ਸ ਪਰਿਚਿਤਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਞ੍ਞਾ ਯਸ੍ਸ ਪਰਿਚਿਤਾ ਪਰਿਚਿਣ੍ਣਾ। **ਕੁਸਲੋ ਵਿਵਟ੍ਟੇ ਵੁਟ੍ਠਾਨੇ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਮੋਹਵਸੇਨੇਵ ਵਿਵਟ੍ਟਸਙ੍ਖਾਤੇ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣੇ ਕੁਸਲੋ ਛੇਕੋ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਞਾਣੇਨ ਵਾ ਕੁਸਲੋ। **ਨਾਨਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇਨ ਪਹੀਨਾਸੁ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਸੁ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਵੇਧਤੀਤਿ।

ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਮਗ੍ਗਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੧. ਮਗ੍ਗਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਭੇਦਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। **ਤਦਨੁਵਤ੍ਤਕਕਿਲੇਸੇਹੀ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਉਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨੇਹਿ ਨਾਨਾਵਿਧੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ। ਤੇਨ ਤਦੇਕਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਦੁਵਿਧਞ੍ਹਿ ਏਕਟ੍ਠਂ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਂ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਞ੍ਚ। ਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੇ, ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਵਾ ਯਾਵ ਪਹਾਨਾ ਠਿਤਾਤਿ ਤਦੇਕਟ੍ਠਾ। ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਹਿ ਪਹੀਯਮਾਨਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹਜਾਤਾ ਲੋਭੋ ਮੋਹੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਕਿਲੇਸਾ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹਜਾਤਾ ਲੋਭੋ ਮੋਹੋ ਥਿਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਕਿਲੇਸਾ **ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਵਸੇਨ** ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਕਿਲੇਸੇਯੇਵ ਪਹੀਯਮਾਨੇ ਤੇਨ ਸਹ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਠਿਤਾ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਾ ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਮੋਹੋ ਮਾਨੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਥਿਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਕਿਲੇਸਾ **ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਵਸੇਨ** ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। **ਖਨ੍ਧੇਹੀ**ਤਿ ਤਦਨੁਵਤ੍ਤਕੇਹੇਵ ਖਨ੍ਧੇਹਿ, ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨੇਹਿ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠੇਹਿ ਚ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠੇਹਿ ਚ ਚਤੂਹਿ

ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ, ਤੰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੇਹਿ ਵਾ ਸਹ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨਾਗਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੇਹਿ ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੇਹੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਿਲੇਸਕ੍ਖਨ੍ਧਤੋ ਬਹਿਭੂਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤੇਹਿ। **ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤੇ ਚਾਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਸੇਸਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ।

ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਮੁਸਾਵਾਦਤੋ ਚੇਵ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਪਿਸੁਣਫਰੁਸਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇਹਿ ਚ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ । **ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। **ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਕੁਹਨਾ ਲਪਨਾ ਨੇਮਿਤ੍ਤਿਕਤਾ ਨਿਪ੍ਪੇਸਿਕਤਾ ਲਾਭੇਨਲਾਭੰਨਿਜਿਗੀਸਨਤਾ, ਆਜੀਵਹੇਤੁਕੇਹਿ ਵਾ ਸਤ੍ਤਹਿਪਿ ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧੀਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵੁਟ੍ਠਾਨੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਮਿਚ੍ਛਾਸਤੀ**ਤਿ ਚ ਸਤਿਯਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਕਾਰੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯੇ ‘‘ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ’’ਤਿਆਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਯਥਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕੇ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤਥੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋਪਿ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਂ ਪਜਹਨਟ੍ਠੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਨਾਮਂ ਕਥਂ ਹੋਤੀਤਿ? ਯਥਾ ਵਿਸਂ ਅਤ੍ਥਿ ਵਾ ਹੋਤੁ ਮਾ ਵਾ, ਅਗਦੋ ਅਗਦੋਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਤ੍ਥਿ ਵਾ ਹੋਤੁ ਮਾ ਵਾ, ਅਯਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਨਾਮ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਨਾਮਮਤ੍ਤਮੇਵੇਤਂ ਹੋਤਿ, ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯੇ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਕਿਚ੍ਚਾਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਨ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਕਿਚ੍ਚਕਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਪਰਿਪੂਰੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ। ਸਕਿਚ੍ਚਕਾ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਯਥਾਲਾਭਨਿਯਮੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਾ। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਵਜ੍ਝੋ ਹਿ ਏਕੋ ਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸਾ ਤਂ ਮਾਨਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਜਹਤਿ। ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਨ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਮਾਨਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤ੍ਤਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਹਜਾਤੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਹੇਵ ਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਵਾਚਙ੍ਗਚੋਪਨਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਕਾਯਙ੍ਗਚੋਪਨਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਭੋਗੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਹਜਾਤਵਾਯਾਮੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਸਤਿਯਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਹਜਾਤਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਏਤੇ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਨਾਮ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਤੇਸਂ ਪਹਾਨੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਂ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਾਨਿ ਸਕਿਚ੍ਚਕਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤ੍ਤਹਿ ਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਸਹਜਾਤਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇਸਂ ਪਹਾਨੇਨ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਸਕਿਚ੍ਚਕਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਮਾਨੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਯਾਨਿ ਪਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਸਹਜਾਤਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇਸਂ ਪਹਾਨੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਸਕਿਚ੍ਚਕਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਤਿ ਕਾਯਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਥੂਲਭੂਤਮ੍ਹਾ। **ਕਾਮਰਾਗਸਞ੍ਞੋਜਨਾ**ਤਿ ਮੇਥੁਨਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾ। ਸੋ ਹਿ ਕਾਮਭਵੇ ਸਞ੍ਞੋਜੇਤੀਤਿ ਸਞ੍ਞੋਜਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਟਿਘਸਞ੍ਞੋਜਨਾ**ਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸਞ੍ਞੋਜਨਾ। ਸੋ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤੀਤਿ ਪਟਿਘਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇ ਏਵ ਥਾਮਗਤਟ੍ਠੇਨ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨੁਸਯਾ। ਅਣੁਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਅਣੁਭੂਤਾ, ਸੁਖੁਮਭੂਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਬ੍ਭਾਵੇ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਸਹਗਤਸਦ੍ਦੋ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਹਿ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾ ਦ੍ਵੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਅਣੁਭੂਤਾ ਅਧਿਚ੍ਚੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਮਨ੍ਦਤਾਯ ਚ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਬਾਲਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਕਿਲੇਸਾ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਚ ਬਾਲਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਮਦ੍ਦਨ੍ਤਾ ਫਰਨ੍ਤਾ ਛਾਦੇਨ੍ਤਾ ਅਨ੍ਧਅਨ੍ਧਂ ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਨ ਮਗ੍ਗੇਹਿ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਮਨ੍ਦਮਨ੍ਦਾ ਤਨੁਕਾਕਾਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਂ ਪਾਪੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਤਨੁਭੂਤਾ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ **ਰੂਪਰਾਗਾ**ਤਿ ਰੂਪਭਵੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾ। **ਅਰੂਪਰਾਗਾ**ਤਿ ਅਰੂਪਭਵੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾ।

ਮਾਨਾਤਿ ਉਨ੍ਨਤਿਲਕ੍ਖਣਾ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਅਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਧਲਕ੍ਖਣਾਯ। **ਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯਾ**ਤਿ ਰੂਪਰਾਗਾਰੂਪਰਾਗਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯਾ।

੬੨. ਇਦਾਨਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸੰਵਣ੍ਣਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਅਜਾਤਂ ਝਾਪੇਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਚ **ਅਜਾਤਂ ਝਾਪੇਤਿ ਜਾਤੇਨ, ਝਾਨਂ ਤੇਨ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਾਤੁਭੂਤੇਨ ਤੇਨ ਤੇਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜ੍ਝਾਨੇਨ ਤਂਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਜਾਤਮੇਵ ਤਂ ਤਂ ਕਿਲੇਸਂ ਝਾਪੇਤਿ ਦਹਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਤਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕੁਸਲਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਕੇ ਝਾਨੇ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਚ ਅਸਮ੍ਮੋਹਵਸੇਨ ਕੁਸਲਤਾਯ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਪਹੀਨਾਸੁ ਨਾਨਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਨ ਕਮ੍ਪਤਿ। ਝਾਨਂ ਨਾਮ ਦੁਵਿਧਂ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ। ਲੋਕਿਯਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਕਂ ਕਸਿਣਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਟ੍ਠੇਨ ਝਾਨਂ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਟ੍ਠੇਨ ਝਾਨਂ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਥਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਟ੍ਠੇਨ ਝਾਨਂ। ਇਧ ਪਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾਪਿ ਸਾਧਾਰਣਂ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਟ੍ਠਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਅਸਾਧਾਰਣੇਨ ਕਿਲੇਸਝਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਝਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੋ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚ ਸੁਟ੍ਠੁ ਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੋ।

ਸਮਾਦਹਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਚੇ ਵਿਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਪ੍ਪਨੂਪਚਾਰਖਣਿਕਸਮਾਧੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਠਮਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਯਥਾ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ ਚ। ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ ਚੇ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਸਮੁਚ੍ਚਿਨੋਤਿ। **ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਤਥਾ ਚੇ ਸਮਾਦਹੇ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮੇਸਾ ਲੂਖਭੂਤਾ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਾ, ਸਮਥੋ ਚ ਨਾਮ ਸਿਨਿਦ੍ਧਭੂਤੋ ਸਅਸ੍ਸਾਦੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਯ ਲੂਖਭੂਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਿਨੇਹੇਤੁਂ ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਤਥਾ ਚ ਸਮਾਦਹੇ। ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪੁਨ ਸਮਾਧਿਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਾਨਞ੍ਚ ਤਥੇਵ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਯਥੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਧ ਚੇ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮਾਦਹਨਂ ਸਮੁਚ੍ਚਿਨੋਤਿ। ਉਭਯਤ੍ਰਾਪਿ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਾਨੁਵਤ੍ਤਨੇਨ ਚੇ-ਕਾਰੋ ਕਤੋ, ਅਤ੍ਥੋ ਪਨ ਚ-ਕਾਰਤ੍ਥੋ ਏਵ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਸਮਥੋ ਤਦਾ ਅਹੂ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਭਾਵੇ ਸਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਜਨਨਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਯਦਾ ਤਦੁਭਯਸਮਾਯੋਗੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਸਮਥੋ ਚ ਅਹੁ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਭੂਤਾ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਾ ਚ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਭਿਮੁਖੀਕਾਲੇ ਚ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ **ਸਮਾਨਭਾਗਾ ਯੁਗਨਦ੍ਧਾ ਵਤ੍ਤਰੇ** ਸਮਾਨੋ ਸਮੋ ਭਾਗੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਮਾਨਭਾਗਾ, ਯੁਗੇ ਨਦ੍ਧਾ ਵਿਯਾਤਿ ਯੁਗਨਦ੍ਧਾ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਧੁਰਾ ਸਮਬਲਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨਸ੍ਸ ਯੁਗਨਦ੍ਧਕਥਾਯਂ ਆਵਿਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸੁਖੋ, ਨਿਰੋਧੋ ਇਤਿ ਦਸ੍ਸਨਂ। ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਫਸ੍ਸੇਤਿ ਅਮਤਂ ਪਦਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਸੁਖੋ ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਤਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ਨਾਮ। ਸਾ ਏਵ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਅਮਤਂ ਪਦਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਫੁਸਨੇਨ ਫੁਸਤਿ, ਪਟਿਲਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਅਤਪ੍ਪਕਟ੍ਠੇਨ ਅਮਤਸਦਿਸਨ੍ਤਿ ਅਮਤਂ, ਨਾਸ੍ਸ ਮਤਂ ਮਰਣਂ ਵਯੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿਪਿ ਅਮਤਂ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਮਹਤਾ ਉਸ੍ਸਾਹੇਨ ਮਹਤਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਪਜ੍ਜਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜੀਯਤੀਤਿ ਪਦਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਵਿਮੋਕ੍ਖਚਰਿਯਂ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਪਵਤ੍ਤਿਂ ਅਸਮ੍ਮੋਹਵਸੇਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਜਾਨਾਤਿ। ''ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਅਨੁਲੋਮਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਹਿ ਉਪਰਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਕਥਾਯਂਯੇਵ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੦੯ ਆਦਯੋ) ਆਗਤਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਚਰਿਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤੇਸਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਤਤ੍ਥੇਵ ਆਗਤੋ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਕੋਵਿਦੋ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਨਾਨਾਭਾਵੇ ਏਕਭਾਵੇ ਚ ਕੁਸਲੋ। ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨ ਹਿ ਤੇਸਂ ਏਕਤ੍ਤਂ, ਚਤੁਅਰਿਯਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਏਕੇਕਸ੍ਸਾਪਿ ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਭੇਦੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਭਾਵੇਨ ਏਕਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਕੁਸਲਤਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਚ ਭਾਵਨਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਕੁਸਲਤਾਯ। **ਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ। ਸੋ ਹਿ ਪਠਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨਤੋ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਪਠਮਤਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਯਥਾ ਪਨ ਰਞ੍ਞੋ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਕੇਨਚਿਦੇਵ ਕਰਣੀਯੇਨ ਆਗਤੋ ਪੁਰਿਸੋ ਦੂਰਤੋਵ

ਰਥਿਕਾਯ ਚਰਨ੍ਤਂ ਹਤ੍ਥਿਕ੍ਖਨ੍ਧਗਤਂ ਰਾਜਾਨਂ ਦਿਸ੍ਵਾਪਿ ‘‘ਦਿਟ੍ਠੋ ਤੇ ਰਾਜਾ’’ਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਕਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਨ ਪਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਆਹ, ਏਵਮੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸਾਭਾਵਾ ਨ ‘‘ਦਸ੍ਸਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਞਾਣਂ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਸੇਸਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਅਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਭਾਵਨਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਨ ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਲਾਭਿਨੋ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕੁਸਲਤਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਲਾਭਿਨੋ ਪਨ ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਕੁਸਲਤਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਮਗ੍ਗਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਫਲਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੩. ਫਲਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਤਂਪਯੋਗਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਯੋਗਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਸਕਕ੍ਖਣੇ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਉਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਯੋਗਂ ਕਰੋਤਿ ਨਾਮ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਯੋਗੋ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸਕਿਂ ਵਾ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਪਨ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਨਿਰੋਧਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਹਿ ਤਂ ਪਯੋਗਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਮਗ੍ਗਸ੍ਸੇਤਂ ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਫਲਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣਾਦੀਸੁਪਿ ਏਕੇਕਮਗ੍ਗਞ੍ਞਵਸੇਨੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਨਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਫਲਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੩. ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪. ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਟ੍ਠੇਨ ਸਤਿ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਯੇ, ਸਯਂ ਵਾ ਸਤੀ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ। **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਵਿਗਤਾ ਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਸਭਾਵਂ ਵਾ ਵਿਚਿਨਨ੍ਤੋ ਏਤਾਯ ਕਿਚ੍ਛਤਿ ਕਿਲਮਤੀਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ। **ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ**ਤਿ ਸੀਲੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿ ਵਤੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤੇਨ ਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਗਹਿਤਅਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਸੋ ਹਿ ਸਭਾਵਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਰਤੋ ਆਮਸਤੀਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ। ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨੇਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਭਾਵੇ ਤਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਰੂਪਦੇਸਞ੍ਚ ਵਿਨਾ ਪਕਤਿਯਾ ਏਵ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਗਹਣਤੋ ਪਕਤਿਭੂਤਾਯ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਹਾਨੇਨੇਵ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਹਾਨਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ ਪਨ ‘‘ਸੁਦ੍ਧਿਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਾਮਾ’’ਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਟਿਪਦਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸਯਪ੍ਪਹਾਨੇਨੇਵ ਪਹਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੁਸਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਵਿਸੁਂ ਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ। **ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਨ੍ਤਿ ਉਪਤਾਪੇਨ੍ਤਿ ਵਿਬਾਧੇਨ੍ਤੀਤਿ ਕਿਲੇਸਾ, ਥਾਮਗਤਟ੍ਠੇਨ ਭੁਸਾ ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ। **ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੇਹੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਨ੍ਤਾਨਿ ਉਟ੍ਠੇਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਸਮੁਦਾਚਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਮੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਸਹ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੇਹੀਤਿ ਸਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ। ਤੇਹਿ ਸਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਅਨੁਸਯਿਤਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ। **ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਅਭਬ੍ਬੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਭੂਤਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਦੇਵ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਸੁਵਿਮੁਤ੍ਤਂ। ਤਂਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ।

ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੪. ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੫. ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਹੇਤੁਟ੍ਠੇਨ ਪਠਮਂ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਭੂਤੇ ਚ ਅਮਗ੍ਗਙ੍ਗਭੂਤੇ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ''ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਬੋਧੀ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਵਿਸੁਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਸਤਿਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਹਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨੇਵ, ਪੀਤਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਅਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ। ਪੁਨ ਬਲਵਸੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ ਚ ਵਿਸੁਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਸਦ੍ਧਾ ਏਵ ਅਮਗ੍ਗਙ੍ਗਭੂਤਾ। ਪੁਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਜਾਤੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਰਾਸਿਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਏਕਾਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਤਿ ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸੁਭਸੁਖਨਿਚ੍ਚਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਨਾਮ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਏਕਮੇਵ ਵੀਰਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਪਹਾਨਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸਾਧਨਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਨਾਮ।

ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵਾਦੀਸੁ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕਟ੍ਠੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਏਤਾਨੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਤਦਾ ਸਮੁਦਾਗਤਾਨਿ, ''ਅਮਤੋਗਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ, ਸੇਸਾ ਪਨ ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਲਾਭਟ੍ਠੇਨ ਤਦਾ ਸਮੁਦਾਗਤਾ। ''ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾ ਤਦਾ ਸਮੁਦਾਗਤਾ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਅਵਸ੍ਸਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ। ''ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ ਨਾਪਰਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾਤਿ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੮) ਵਚਨਤੋ ਚ ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਮੇ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਂ, ਸਮੁਦਯੋ ਮੇ ਪਹੀਨੋ, ਨਿਰੋਧੋ ਮੇ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਚ ਮੇ ਭਾਵਿਤੋ''ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਚ। **ਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋਯੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਸਮੁਦਯਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨੇਵ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਦੁਵਿਧਂ ਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ ਇਧ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਆਗਤਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਕੇਵਲਂ ਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਮੇਵ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਥ ਖੋ ਪਾਠਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਚ ਗਹੇਤਬ੍ਬਮੇਵ। ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਤ੍ਥਞ੍ਹਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨਿਟ੍ਠਿਤੇ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੇ ਸਯਂ ਕਤਕਿਚ੍ਚਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਯੁਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੇਨ ਸਮਥੋ**ਤਿਆਦਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਏਵ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮੇ ਏਕਰਸਟ੍ਠੇਨ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਂਵਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਜੀਵਾ ਏਵ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਏਵ। **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸੇਹਿ ਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਵਾ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋਯੇਵ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਜਹਨਟ੍ਠੇਨ ਤਤੋ ਮੁਚ੍ਚਨਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋਯੇਵ। **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਟ੍ਠੇਨ ਖਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਕਰੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਂ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ।

ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕੇਵਲਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਾਕਾਰੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੇਵ। ''ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਗਹਿਤਮ੍ਪਿ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਇਧ ਪਰਿਯੋਸਾਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਫਲਕ੍ਖਣੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਹੇਤੁਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਫਲਮਗ੍ਗਭਾਵੇਨੇਵ। **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਹਿ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਏਵ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮੇ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤੇਨ ਥੇਰੇਨ ''ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇ ਅਵਸੇਸਾ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਧਮ੍ਮਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਏਵਮੇਵ ਪਟਿਵੇਧਕਿਚ੍ਚਾਦਿਸਿਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਸਚ੍ਚਾਦੀਨਿਪਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਚ ਫਲਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣਂ** ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। **ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤਰਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਭਾਵਾ ਫਲਾਵਸਾਨੇਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਤਦਾ ਸਮੁਦਾਗਤਾ**ਤਿ ਇਮੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾ ਧਮ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਚ ਸਮੁਦਾਗਤਾਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦਂ ਪਾਠਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੫. ਵਤ੍ਥੁਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੬. ਵਤ੍ਥੁਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਵਤ੍ਥੇਤੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤੰ ਚਕ੍ਖੁੰ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਯਥਾ ਸੋ ਚਕ੍ਖੁੰ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ, ਤਥਾ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮੋ **ਕਥੰ ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਵਤ੍ਥੇਤੀ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ **ਚਕ੍ਖੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਭੂਤਨ੍ਤਿ ਵਵਤ੍ਥੇਤੀ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਾਕਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾ ਅਤੀਤਾ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਹੇਤੁਯੋ, ਕਮ੍ਮੰ ਅਤੀਤੰ ਜਨਕਹੇਤੁ, ਆਹਾਰੋ ਇਦਾਨਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਹੇਤੁ। ਏਤੇਨ ਚਕ੍ਖੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਾਨਿ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਮਹਾਭੂਤਾਨੰ ਉਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਉਪਯੋਗਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨੰ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ ਉਪਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਸਮ੍ਭਾਰਭਾਵੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨ, ਸਨ੍ਤਤਿਖਣਵਸੇਨ ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ। **ਸਮੁਦਾਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਹੇਤੁਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੰ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਚਕ੍ਖੁਵਵਤ੍ਥਾਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। **ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਉਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤੋ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੂਤੰ, ਉਦ੍ਧੰ ਵਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਤੋ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨ੍ਤਵਾ, ਅਨ੍ਤਵਾ ਏਵ ਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤੋ ਯਥਾ ''ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਗਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਧਿਤਿਮਨ੍ਤੋ ਚ ਯੋ ਇਸੀ''ਤਿ (ਥੇਰਗਾ॰ ੧੦੫੨)। ਤਤੋ ਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਤੋ, ਭਙ੍ਗਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਦ੍ਧੁਵ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਵਤ੍ਥਾਨਿਪਾਤਿਤਾਯ, ਥਿਰਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵਤਾਯ ਨ ਥਿਰੰ। **ਅਸਸ੍ਸਤ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਨਿਚ੍ਚੰ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਜਰਾਯ ਚੇਵ ਮਰਣੇਨ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੇਧਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਪਕਤਿਕੰ। **ਚਕ੍ਖੁ ਅਨਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ **ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। **ਮਨੋ**ਤਿ ਇਧ ਭਵਙ੍ਗਮਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਭੂਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ। **ਆਹਾਰਸਮ੍ਭੂਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਫਸ੍ਸਾਹਾਰਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਚ ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ।

ਵਤ੍ਥੁਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੬. ਗੋਚਰਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੭. ਗੋਚਰਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਰੂਪੇ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਵਤ੍ਥੇਤੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾਭੂਤੇ ਰੂਪਾਯਤਨਧਮ੍ਮੇ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਭੂਤਾ**ਤਿਆਦਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਕਮ੍ਮਜਰੂਪਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਆਹਾਰੋਪਿ ਹਿ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਨ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਭੂਤਾਦਿਚਤੁਕ੍ਕੰ ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੰ ਸਯੰ ਮਹਾਭੂਤਤ੍ਤਾ ''ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਮਹਾਭੂਤਾਨੰ ਉਪਾਦਾਯਾ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਭਵਙ੍ਗਮਨੋਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਤਯੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ, ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਿ ਸੁਖੁਮਰੂਪਾਨਿ ਚ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਚ। ਅਪਿਚ ਯਾਨਿ ਯਾਨਿ ਯੇਨ ਯੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਪਿ ਰੂਪਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇ ਨ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯੁੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਰੂਪਾਦਯੋਪਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸੰ ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭੂਤਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਪਿ ਹਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ। ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ''ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਦਯੋ ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਪਨ –

> ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ, ਯਦਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ।
> ਅਥ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇ, ਏਸ ਮਗ੍ਗੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੭) –

ਆਦਿਕਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ – ''ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਆਦਿਤੋਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨ ਸੁਦ੍ਧਅਜ੍ਝਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਰਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧੇਪਿ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਸਙ੍ਖਾਰੇਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੮੪)। ਤਸ੍ਮਾ ਪਰੇਸੰ

ਚਕ੍ਖਾਦਿਵਤ੍ਥੂਨਮ੍ਪਿ ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਰੂਪਾਦਿਵਤ੍ਥੂਨਮ੍ਪਿ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਗੋਚਰਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਚਰਿਯਾਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬੮. ਚਰਿਯਾਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਰਤੀਤਿ ਚਰਿਯਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਚਰਿਯਾ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**। ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਚਰਣਂ , ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਾ ਚਰਤਿ, ਅਞ੍ਞਾਤੇ ਵਾ ਚਰਤਿ, ਅਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਾ ਚਰਣਨ੍ਤਿ **ਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**। ਞਾਣਮੇਵ ਚਰਿਯਾ, ਞਾਣੇਨ ਵਾ ਚਰਿਯਾ, ਞਾਣੇਨ ਵਾ ਚਰਤਿ, ਞਾਤੇ ਵਾ ਚਰਤਿ, ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਾ ਚਰਣਨ੍ਤਿ **ਞਾਣਚਰਿਯਾ। ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾ। **ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜੇਤਿ ਨਾਮੇਤੀਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਂ, ਵਿਪਾਕਾਭਾਵਤੋ ਕਰਣਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਸੇਨ ਨ ਬ੍ਯਾਕਤਾਤਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ। **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯਂ ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਂ, ਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ। **ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਵਾ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਵਾ। **ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ। **ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਾ ਵਿਪਾਕਮਨੋਧਾਤੂ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਆਰੋਹਤੀਤਿ ਅਤਿਨਿਰੋਪਨਾ, ਉਭਯਵਿਪਾਕਾ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਮਨੋਧਾਤੁ। **ਅਭਿਨਿਰੋਪਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਰੂਲ੍ਹਤ੍ਤਾ। **ਵਿਪਾਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ**ਤਿ ਉਭਯਵਿਪਾਕਾ ਸਨ੍ਤੀਰਣਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁਪਿ। ਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨੇ ਅਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। **ਵਿਜਾਨਨਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚੇਵ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚ ਵਿਜਾਨਨਤ੍ਥਾਯ। **ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ**ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚਿਤ੍ਤਂ। **ਵਿਜਾਨਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਜਵਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਿਜਾਨਨਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ, ਨ ਅਞ੍ਞੋ। ਉਪਰਿ ਅਕੁਸਲਜਵਨਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਜਵਨਾਨਞ੍ਚ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੇਸਜਵਨਾਨਿ ਇਧ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਿਯੁਂ। ''ਕੁਸਲੇਹਿ ਕਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚਰਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੦) ਪਨ ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਚਿਤ੍ਤਜਵਨਮੇਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਅਹੇਤੁਕਾਨਂਯੇਵ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵੇ ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਨਿ ਤੀਣਿ ਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨਿ ਏਕਂ ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿਯੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੬੯. ਇਦਾਨਿ ਵਿਸਯਵਿਜਾਨਨਮਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਨੀਰਾਗਾ ਚਰਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਰਾਗਾਦਿਸਮ੍ਪਯੋਗੇ ਸਦ੍ਧਾਦਿਸਮ੍ਪਯੋਗੇ ਚ ਅਵਤ੍ਥਨ੍ਤਰਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤੇਸੁ ਅਸਤਿ ਸਕਾਵਤ੍ਥਾਯਮੇਵ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨੀਰਾਗਾਦਿਵਚਨੇਨ ਤੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਮਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਰਾਗੋਤਿ ਨੀਰਾਗਾ। ਨਿਰਾਗਾਤਿ ਰਸ੍ਸਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ । ਸੋ ਪਨ ਰਜ੍ਜਨਵਸੇਨ **ਰਾਗੋ**। ਇਤਰੇਸੁ ਦੁਸ੍ਸਨਵਸੇਨ **ਦੋਸੋ**। ਮੁਯ੍ਹਨਵਸੇਨ **ਮੋਹੋ**। ਮਞ੍ਞਨਵਸੇਨ **ਮਾਨੋ**। ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ **ਦਿਟ੍ਠਿ**। ਉਦ੍ਧਤਭਾਵੋ, ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਭਾਵੋ ਵਾ **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ** ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ। ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨੁਸਯਾ**। ''ਨਿਰਨੁਸਯਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ **ਨਾਨੁਸਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ। ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਮੇਵੇਤ੍ਥ ਅਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਨ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ ਪਹੀਨਾਨੁਸਯਾਨਂਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾ ਚ ਨੀਰਾਗਾਦਿਨਾਮਾ, ਸਾ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਵ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **ਰਾਗਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਪੁਨ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਚ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕੁਸਲੇਹਿ ਕਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਕੁਸਲਾਨਿਯੇਵ ਰਾਗਾਦਿਵਜ੍ਜਾਭਾਵਾ **ਅਨਵਜ੍ਜਾਨਿ**। ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵਕਰੇਹਿ ਹਿਰਿਓਤ੍ਤਪ੍ਪੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਸੁਕ੍ਕਾਨਿ**। ਪਵਤ੍ਤਿਸੁਖਤ੍ਤਾ ਸੁਖੋ ਉਦਯੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਸੁਖੁਦ੍ਰਯਾਨਿ,** ਸੁਖਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਵਾ ਸੁਖੋ ਉਦਯੋ ਵਡ੍ਢਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸੁਖੁਦ੍ਰਯਾਨਿ। ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਕ੍ਖੇਨ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਨੀਲਵਣ੍ਣਯੋਗਤੋ ਨੀਲਵਤ੍ਥਂ ਵਿਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਯੋਗਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ

ਚਰਤੀਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਏਵਰੂਪਾ ਚਰਿਯਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾ ਚਰਿਯਾ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਚਰਿਯਾ''ਤਿ ਚ ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਤੋ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਚਰਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ। **ਪਕਤਿਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮਿਦਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾਭਾਵੇਨ ਪਕਤਿਯਾ ਏਵ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਜਾਨਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਚਰਿਯਾਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਨਿਕ੍ਲੇਸਟ੍ਠੇਨਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

ਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਯ **ਮਨਾਪਿਯੇਸੂ**ਤਿ ਮਨਸਿ ਅਪ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ਪਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਮਨਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਾਯਨ੍ਤਿ ਵਙ੍ਛੇਨ੍ਤੀਤਿ ਮਨਾਪਾਨਿ, ਮਨਾਪਾਨਿਯੇਵ ਮਨਾਪਿਯਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਮਨਾਪਿਯੇਸੁ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤੁ ਅਨਿਟ੍ਠਾਨਿ ਵਾ, ਗਹਣਵਸੇਨ ਮਨਾਪਿਯਾਨਿ। ਨ ਹਿ ਇਟ੍ਠਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਰਾਗੋ ਅਨਿਟ੍ਠਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਦੋਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਰਾਗਸ੍ਸ ਜਵਨਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਰਾਗਸ੍ਸ ਜਵਨਟ੍ਠਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾ। **ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰਭੂਤਾ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਮਨੋਧਾਤੁ। **ਰਾਗਸ੍ਸ ਜਵਨਾ**ਤਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਰਾਗਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਵਤ੍ਤੋ ਰਾਗੋਯੇਵ। **ਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਰਾਗਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਰਾਗਸ੍ਸ ਚਰਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਤਦੁਭਯੇਨ ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਨਸ੍ਮਿਂ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਦੋਸਵਸੇਨ ਸਮਪੇਕ੍ਖਨਵਿਰਹਿਤੇ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ। **ਮੋਹਸ੍ਸ ਜਵਨਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਸੇਨ ਮੋਹਸ੍ਸ ਜਵਨਟ੍ਠਾਯ। **ਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਚਰਿਯਾ, ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ। **ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਮਾਨਾਦੀਨਂ ਸਭਾਵਵਚਨਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਉਨ੍ਨਤਿਵਸੇਨ ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਸ੍ਸ। **ਪਰਾਮਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਭਾਵਾਦਿਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਰਤੋ ਨਿਚ੍ਚਭਾਵਾਦਿਂ ਆਮਟ੍ਠਾਯ ਗਹਿਤਾਯ। **ਵਿਕ੍ਖੇਪਗਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੇ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਭਾਵਂ ਗਤਸ੍ਸ। **ਅਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਤਾਯਾ**ਤਿ ਅਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਂ ਗਤਾਯ। **ਥਾਮਗਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਧਮ੍ਮੇਸੂ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇਸੁ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ।

੧੦. ਯਸ੍ਮਾ ਰਾਗਾਦਯੋ ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਰਾਗਾਦਿਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਸੇਸੇਨ੍ਤੋ **ਸਰਾਗਾ ਚਰਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਰਾਗਾ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਮੋਹਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਾਨੁਸਯਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਜਵਨਵਸੇਨ ਚਰਿਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਦੋਸਾ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਮੋਹਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਜਵਨਵਸੇਨ। **ਸਮੋਹਾ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਰਾਗਦੋਸਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੁਸਯਜਵਨਵਸੇਨ। **ਸਮਾਨਾ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਰਾਗਮੋਹਕਾਮਰਾਗਭਵਰਾਗਾਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਜਵਨਵਸੇਨ। **ਸਦਿਟ੍ਠਿ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਰਾਗਮੋਹਕਾਮਰਾਗਾਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਜਵਨਵਸੇਨ। **ਸਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾ ਚਰਤਿ ਸਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਮੋਹਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਜਵਨਵਸੇਨ। **ਸਾਨੁਸਯਾ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਏਕੇਕਂ ਅਨੁਸਯਂ ਮੂਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਸੇਸਾਨੁਸਯਵਸੇਨ ਸਾਨੁਸਯਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਰਾਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿਆਦਿ ਸਰਾਗਾਦਿਵੇਵਚਨਮੇਵ। ਸਾ ਏਵ ਹਿ ਚਰਿਯਾ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਸਹ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਰਾਗਾਦਿਆਦੀਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਸਮਂ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧੇਕਵਤ੍ਥੇਕਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ **ਰਾਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਸਾਯੇਵ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾਦੀਹਿ ਕਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਕੁਸਲਾਦੀਹਿ ਕਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕੁਸਲੇਹਿ ਕਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਞ੍ਞਾਤੇ**ਤਿ ਮੋਹਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਾਣਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਯਥਾਸਭਾਵੇਨ ਅਞ੍ਞਾਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ।

੧੧. ਞਾਣਚਰਿਯਾਯਂ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਟ੍ਠਾਯ ਏਵ ਹਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ। **ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਜਾ ਵਾ ਹੋਤੁ ਕਾਲਨ੍ਤਰਜਾ ਵਾ, ਉਭੋਪਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਨੀਰਾਗਾ ਚਰਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਨੀਰਾਗਾਦਿਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਯਂ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ। **ਞਾਤੇ**ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਤੋ ਞਾਤੇ। **ਅਞ੍ਞਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਚਰਿਯਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਮਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਮਤ੍ਤਵਸੇਨ ਹਿ ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ, ਅਞ੍ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਵਤਂ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨਂ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨੇਵ ਅਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਕਾਰੀਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ਞਾਣਚਰਿਯਾ। ਏਵਮਿਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਮਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਾ ਚ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਾਕੁਸਲਾ ਚ,

ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾ ਚ, ਰੂਪਾਵਚਰਾਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਾ ਚ ਤੀਹਿ ਚਰਿਯਾਹਿ ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਞਾਣਚਰਿਯਾਯ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਗ੍ਗਫਲਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਭੂਤਾਨਿ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਿ ਞਾਣਚਰਿਯਾਯ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿਪਿ ਹਿ ਵਿਸੇਸੇਨ ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਕਰਾਨੇਵਾਤਿ।

ਚਰਿਯਾਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੮. ਭੂਮਿਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੭੨. ਭੂਮਿਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਭੂਮਿਯੋ**ਤਿ ਭਾਗਾ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾ ਵਾ। **ਕਾਮਾਵਚਰਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧੋ ਕਾਮੋ ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੋ ਚ। ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ, ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੋ ਤੇਭੂਮਕਵਟ੍ਟਂ। ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਕਾਮੋ, ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੋ ਕਾਮੀਯਤੀਤਿ ਕਾਮੋ। ਸੋ ਦੁਵਿਧੋ ਕਾਮੋ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਅਵਚਰਤਿ, ਸੋ ਪਦੇਸੋ ਕਾਮੋ ਏਤ੍ਥ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰੋ। ਸੋ ਪਨ ਪਦੇਸੋ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਪਾਯਾਨਂ, ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਸ੍ਸ, ਛਨ੍ਨਞ੍ਚ ਦੇਵਲੋਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਏਕਾਦਸਵਿਧੋ । ਯਥਾ ਹਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਦੇਸੇ ਸਸਤ੍ਥਾ ਪੁਰਿਸਾ ਅਵਚਰਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਦ੍ਵਿਪਦਚਤੁਪ੍ਪਦੇਸੁ ਅਵਚਰਨ੍ਤੇਸੁ ਤੇਸਂ ਅਭਿਲਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ ''ਸਸਤ੍ਥਾਵਚਰੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਰੂਪਾਵਚਰਾਦੀਸੁ ਤਤ੍ਥ ਅਵਚਰਨ੍ਤੇਸੁ ਤੇਸਂ ਅਭਿਲਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ ਅਯਂ ਪਦੇਸੋ ''ਕਾਮਾਵਚਰੋ''ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਯਥਾ ਰੂਪਭਵੋ ਰੂਪਂ, ਏਵਂ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਕਾਮੋ''ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਏਕੇਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਏਕਾਦਸਵਿਧਪਦੇਸਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਮੇ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਕੇਚਿ ਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁਪਿ ਅਵਚਰਨ੍ਤਿ, ਯਥਾ ਪਨ ਸਙ੍ਗਾਮੇ ਅਵਚਰਣਤੋ ''ਸਙ੍ਗਾਮਾਵਚਰੋ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਨਾਗੋ ਨਗਰੇ ਚਰਨ੍ਤੋਪਿ ''ਸਙ੍ਗਾਮਾਵਚਰੋ''ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਥਲਜਲਚਰਾ ਚ ਪਾਣਿਨੋ ਅਥਲੇ ਅਜਲੇ ਚ ਠਿਤਾਪਿ ''ਥਲਚਰਾ ਜਲਚਰਾ''ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਤੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਅਵਚਰਨ੍ਤਾਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਯੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਏਤੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਕਾਮੋ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਸ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁਪਿ ਅਵਚਰਤਿ, ਯਥਾ ਪਨ ''ਵਦਤੀਤਿ ਵਚ੍ਛੋ, ਮਹਿਯਂ ਸੇਤੀਤਿ ਮਹਿਂਸੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਨ ਯਤ੍ਤਕਾ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਮਹਿਯਂ ਵਾ ਸੇਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਤਂ ਨਾਮਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਕਰਾਸਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਭੂਮਿਸਦ੍ਦਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾਤਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਰੂਪਾਵਚਰਾਤਿਆਦੀਸੁ ਰੂਪਭਵੋ ਰੂਪਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪੇ ਅਵਚਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਰੂਪਾਵਚਰਾ**। ਅਰੂਪਭਵੋ ਅਰੂਪਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰੂਪੇ ਅਵਚਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ**। ਤੇਭੂਮਕਵਟ੍ਟੇ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਤਿ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਤਿ **ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ**।

ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੁ **ਹੇਟ੍ਠਤੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾਭਾਗੇਨ। **ਅਵੀਚਿਨਿਰਯ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਲਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਵੇਦਨਾਨਂ ਵਾ ਵੀਚਿ ਅਨ੍ਤਰਂ ਛਿਦ੍ਦਂ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਵੀਚਿ। ਸੁਖਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਯੋ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਨਿਰਤਿਅਤ੍ਥੇਨਪਿ ਨਿਰਯੋ। **ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਤਂ ਅਵੀਚਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਅਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਉਪਰਿਤੋ**ਤਿ ਉਪਰਿਭਾਗੇਨ। **ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀ ਦੇਵੇ**ਤਿ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤੇਸੁ ਕਾਮੇਸੁ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤਨਤੋ ਏਵਂਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰੇ ਦੇਵੇ। **ਅਨ੍ਤੋ ਕਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ। **ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ**ਤਿ ਯੇ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਓਕਾਸੇ। **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਲਿਙ੍ਗਵਚਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਚਰਨ੍ਤਿ ਕਦਾਚਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਅਸਙ੍ਗਹਨਤ੍ਥਂ ਅਵਚਰਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਯੇ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਓਗਾਲ੍ਹਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਦਾ ਚ ਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਅਧੋਭਾਗੇ ਚ ਚਰਨ੍ਤਿ ਅਵੀਚਿਨਿਰਯਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ, ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ। ਤੇ ਹਿ ਓਗਾਲ੍ਹਾ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਧੋਭਾਗੇ ਚ ਚਰਨ੍ਤੀਤਿ ਅਵਚਰਾ। **ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਏਤੇ ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਪਿ ਅਵਚਰਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਪਿ ਅਵਚਰਨ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤੇ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਧਮ੍ਮੇ ਰਾਸਿਸੁਞ੍ਞਤਾਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਚੇਵ ਸਭਾਵਤੋ ਚ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ। **ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਨ ਕਨਿਟ੍ਠੇ। **ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ।

ਏਤੇਨ ਕੁਸਲਜ੍ਝਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। ਏਤੇਨ ਵਿਪਾਕਜ੍ਝਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਸੁਖੋ ਵਿਹਾਰੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰੋ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰੀ, ਅਰਹਾ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ। ਏਤੇਨ ਕਿਰਿਯਜ੍ਝਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਚੇਤਸਿਕਾ**ਤਿ ਚੇਤਸਿ ਭਵਾ ਚੇਤਸਿਕਾ, ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗੇ**ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਭਵੰ ਉਪਗਤੇ। ਦੁਤਿਯਪਦੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਮਗ੍ਗਾ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ। **ਮਗ੍ਗਫਲਾਨੀ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ। **ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਚ ਧਾਤੂ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਕਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ।

ਅਪਰਾਪਿ ਚਤਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋਤਿ ਏਕੇਕਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਤਿਯੇਵ ਪਟ੍ਠਾਨੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਅਥ ਵਾ ਸਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਸਤਿ ਚ ਸਾ ਪਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਬਹੁਕਾ ਤਾ ਸਤਿਯੋਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਪਹਾਨਾਯ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਕੁਸਲਾਨੰ ਠਿਤਿਯਾ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ। ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਵਾਯਮਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਧਾਨੰ, ਵੀਰਿਯਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ । **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਪ੍ਪਧਾਨੰ ਕਾਰਣਪ੍ਪਧਾਨੰ ਉਪਾਯਪ੍ਪਧਾਨੰ ਯੋਨਿਸੋਪਧਾਨੰ। ਏਕਮੇਵ ਵੀਰਿਯੰ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਚਿਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਵੀਰਿਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਵੀਮੰਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ। ਪੀਤਿਸੁਖਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਵਸੇਨ ਤਿਵਙ੍ਗਿਕੰ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੰ, ਸੁਖਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਵਸੇਨ ਦੁਵਙ੍ਗਿਕੰ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੰ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਵਸੇਨ ਦੁਵਙ੍ਗਿਕੰ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੰ। ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਟ੍ਠੇਨ ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਕਰੁਣਾ, ਮੁਦਿਤਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ। ਫਰਣਅਪ੍ਪਮਾਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ। ਏਤਾਯੋ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇ ਵਾ ਸਤ੍ਤੇ ਫਰਨ੍ਤਿ, ਏਕੰ ਸਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵਾ ਅਨਵਸੇਸਫਰਣਵਸੇਨ ਫਰਨ੍ਤੀਤਿ ਫਰਣਅਪ੍ਪਮਾਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ**ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। **ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ** ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ।

ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾਤਿ ''ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੧) ਵੁਤ੍ਤਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਪਰਿਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੮੧ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ। ਕਸਿਣਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਨੰ ਅਵਤ੍ਥਾਪੇਤਬ੍ਬਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਵਨ੍ਤਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਵੰਸਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਚ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਾ ਚ, ਤੇਸੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਵੰਸਾ ਤਨ੍ਤਿਯੋ ਪਵੇਣਿਯੋਤਿ ਅਰਿਯਵੰਸਾ। ਕੇ ਪਨ ਤੇ? ਚੀਵਰਸਨ੍ਤੋਸੋ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸਨ੍ਤੋਸੋ ਸੇਨਾਸਨਸਨ੍ਤੋਸੋ ਭਾਵਨਾਰਾਮਤਾਤਿ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। ਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਤੋਸੋ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸਨ੍ਤੋਸੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੇ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ, ਸੋ ਕਥੰ ਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯੇ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਜਨਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਕਾਰਣਾਨਿ – ਦਾਨਞ੍ਚ ਪੇਯ੍ਯਵਜ੍ਜਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਚਰਿਯਾ ਚ ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ। **ਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਰਹੰ ਦਾਨੰ। **ਪੇਯ੍ਯਵਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਰਹੰ ਪਿਯਵਚਨੰ। **ਅਤ੍ਥਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਰਣਵਸੇਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨੁਸਾਸਨਵਸੇਨ ਚ ਵੁਦ੍ਧਿਕਿਰਿਯਾ। **ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ**ਤਿ ਸਹ ਮਾਨੇਨ ਸਮਾਨੋ, ਸਪਰਿਮਾਣੋ ਸਪਰਿਗ੍ਗਣੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮਾਨੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮਾਨਤ੍ਤੋ, ਸਮਾਨਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ, ''ਅਯੰ ਮਯਾ ਹੀਨੋ, ਅਯੰ ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ, ਅਯੰ ਮਯਾ ਅਧਿਕੋ''ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਣੇਤ੍ਵਾ ਤਦਨੁਰੂਪੇਨ ਉਪਚਰਣੰ ਕਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਮਾਨਸੁਖਦੁਕ੍ਖਤਾ ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ''ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚਕ੍ਕਾਨੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚਕ੍ਕਂ ਨਾਮ ਦਾਰੁਚਕ੍ਕਂ, ਰਤਨਚਕ੍ਕਂ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ, ਇਰਿਯਾਪਥਚਕ੍ਕਂ, ਸਮ੍ਪਤ੍ତਿਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਯਂ ਪਨ ਤਂ, ਦੇਵ, ਚਕ੍ਕਂ ਛਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਛਾਰਤ੍ਤਨੇਹੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫) ਇਦਂ ਦਾਰੁਚਕ੍ਕਂ। ''ਚਕ੍ਕਂ ਵਤ੍ਤਯਤੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ''ਤਿ (ਜਾ॰ ੧.੧੩.੬੮) ਇਦਂ ਰਤਨਚਕ੍ਕਂ। ''ਮਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਚਕ੍ਕ''ਨ੍ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੬੨) ਇਦਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ। ''ਚਤੁਚਕ੍ਕਂ ਨਵਦ੍ਵਾਰ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯) ਇਦਂ ਇਰਿਯਾਪਥਚਕ੍ਕਂ। ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਕਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਨਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਚਤੁਚਕ੍ਕਂ ਵਤ੍ਤਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸੋ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਵਸ੍ਸਯੋ, ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧਿ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਕਤਪੁਞ੍ਞਤਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੧) ਇਦਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਚਕ੍ਕਂ। ਇਧਾਪਿ ਏਤਦੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸੋ**ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਰਿਸਾ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪੇ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕੇ ਦੇਸੇ ਵਾਸੋ। **ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਵਸ੍ਸਯੋ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਅਵਸ੍ਸਯਨਂ ਸੇਵਨਂ ਭਜਨਂ। **ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮ੍ਮਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਂ। ਸਚੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਾਨਿ ਪਹਾਯ ਸਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਂ। **ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਕਤਪੁਞ੍ਞਤਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਉਪਚਿਤਕੁਸਲਤਾ। ਇਦਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਪਮਾਣਂ। ਯੇਨ ਹਿ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਦੇਵ ਕੁਸਲਂ ਤਂ ਪੁਰਿਸਂ ਪਤਿਰੂਪਦੇਸੇ ਉਪਨੇਤਿ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇ ਭਜਾਪੇਤਿ, ਸੋ ਏਵ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾ ਠਪੇਤੀਤਿ।

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਨੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਕੋਟ੍ਠਾਸਾ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਧਮ੍ਮਪਦਂ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਧਮ੍ਮਪਦਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਧਮ੍ਮਪਦਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਧਮ੍ਮਪਦਂ। **ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਧਮ੍ਮਪਦਂ** ਨਾਮ ਅਲੋਭੋ ਵਾ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਜ੍ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਵਾ। **ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਧਮ੍ਮਪਦਂ** ਨਾਮ ਅਕੋਪੋ ਵਾ ਮੇਤ੍ਤਾਸੀਸੇਨ ਅਧਿਗਤਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਵਾ। **ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਧਮ੍ਮਪਦਂ** ਨਾਮ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ ਵਾ ਸਤਿਸੀਸੇਨ ਅਧਿਗਤਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਵਾ। **ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਧਮ੍ਮਪਦਂ** ਨਾਮ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਵਾ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸੀਸੇਨ ਅਧਿਗਤਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਵਾ। ਦਸਅਸੁਭਵਸੇਨ ਵਾ ਅਧਿਗਤਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਧਮ੍ਮਪਦਂ, ਚਤੁਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਾਨਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਧਮ੍ਮਪਦਂ, ਦਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਹਾਰੇਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਾਨਿ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਧਮ੍ਮਪਦਂ, ਦਸਕਸਿਣਆਨਾਪਾਨਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਾਨਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਧਮ੍ਮਪਦਨ੍ਤਿ। **ਇਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ**ਤਿ ਏਕੇਕਂ ਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਭੂਮਿਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੯. ਧਮ੍ਮਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩. ਧਮ੍ਮਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਕਮ੍ਮਪਥੇ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਪਥਾ ਚ ਅਪਾਯਗਮਨਾਯਾਤਿ ਕਮ੍ਮਪਥਾ, ਤੇ ਕਮ੍ਮਪਥੇ। **ਦਸ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ** ਨਾਮ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣੀਤਿ ਤੀਣਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਨਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਾਨਿ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਤੀਣਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਾਨਿ। **ਦਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ** ਨਾਮ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋਤਿ ਤੀਣਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਤੀਣਿ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਪਿ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਾਯੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਨੇ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਪਥਾਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਓਲ਼ਾਰਿਕਕੁਸਲਾਕੁਸਲਗਹਣੇਨੇਵ ਸੇਸਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਪਿ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਭੂਤੋਪਾਦਾਯਭੇਦਤੋ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਂ ਰੂਪਂ। **ਵਿਪਾਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਂ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨਂ, ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਤੇਵੀਸਤਿਵਿਧਂ ਵਿਪਾਕਂ। **ਕਿਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਣ੍ਣਮਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯਾਨਂ, ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਸਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਏਕਾਦਸਵਿਧਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਂ। ਵਿਪਾਕਾਭਾਵਤੋ ਕਿਰਿਯਾਮਤ੍ਤਾਤਿ ਕਿਰਿਯਾ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਕਾਮਾਵਚਰਮੇਵ ਰੂਪਾਬ੍ਯਾਕਤਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਧਟ੍ਠਸ੍ਸਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ ਠਿਤਸ੍ਸ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ ਞਾਣਭਾਵਨਾਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਞਾਣਾਨਿ ਪਨ ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚਿ ਦੇਵਲੋਕੇਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਪਿ ਤਤ੍ਥੁਪਪਤ੍ਤਿਕਹੇਟ੍ਠੁਪਪਤ੍ਤਿਕਉਪਰੂਪਪਤ੍ਤਿਕਾਨੰ ਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇ ਪਨ ਅਰੂਪਾਵਚਰੇ ਚ ਹੇਟ੍ਠੁਪਪਤ੍ਤਿਕਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰੇਸੁ ਅਭਾਵਿਤਜ੍ਝਾਨਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨਾ ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਯੰਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੰ। **ਤਤ੍ਥੂਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਿਪਾਕਜ੍ਝਾਨਾਨਿ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤਾਨਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਥ ਖੋ ਕੁਸਲੇਹਿ ਸਮਾਨਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਯਥਾ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ''ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਵਿਪਾਕੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੦੬, ੪੦੯) ਕੁਸਲਜਵਨਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਕਿਰਿਯਜਵਨੰ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨੀ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ। ਏਤੇਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਬ੍ਯਾਕਤੰ।

ਪਾਮੋਜ੍ਜਮੂਲਕਾਤਿ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਮੂਲੰ ਆਦਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਪਾਮੋਜ੍ਜਮੂਲਕਾ, ਪਾਮੋਜ੍ਜਾਦਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਾਮੋਜ੍ਜੇਨ ਹਿ ਸਮਾਗਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਜਾਯਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਰੋਤੋਯੇਵ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਜਾਯਤਿ, ਨ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਰੋਤੋ। ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਕੁਸਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਗੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਕਸ੍ਮਾ ਸਰੂਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਪਾਮੋਜ੍ਜਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਪਾਮੋਜ੍ਜੇ ਹਿ ਅਸਤਿ ਪਨ੍ਤੇਸੁ ਚ ਸੇਨਾਸਨੇਸੁ ਅਧਿਕੁਸਲੇਸੁ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਰਤਿ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਿਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵੰ ਸਤਿ ਭਾਵਨਾਯੇਵ ਉਕ੍ਕਮਤਿ। ਪਾਮੋਜ੍ਜੇ ਪਨ ਸਤਿ ਅਰਤਿਅਭਾਵਤੋ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਪਨ ਮੂਲਭਾਵੇਨ ਭਾਵਨਾਯ ਬਹੂਪਕਾਰਤ੍ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਉਪਰਿ ਨਵਕੰ ਵਕ੍ਖਤਿ।

> ''ਯਤੋ ਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ, ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਉਦਯਬ੍ਬਯੰ।
> ਲਭਤੀ ਪੀਤਿਪਾਮੋਜ੍ਜੰ, ਅਮਤੰ ਤੰ ਵਿਜਾਨਤ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੪) –

ਵਚਨਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਪਚ੍ਚਯਾ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ, ਦੁਬ੍ਬਲਾ ਪੀਤਿ। ਆਦਿਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਪ-ਕਾਰੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸਾਤਿ** ਤੇਨ ਪਾਮੋਜ੍ਜੇਨ ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ। ਪਮੋਦਿਤਸ੍ਸਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ। **ਪੀਤੀ**ਤਿ ਬਲਵਪੀਤਿ। **ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪੀਤਿਯੁਤ੍ਤਮਨਸ੍ਸ। ਯੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ ਯਥਾ ਅਸ੍ਸਰਥੋਤਿ । **ਕਾਯੋ**ਤਿ ਨਾਮਕਾਯੋ, ਰੂਪਕਾਯੇਨ ਸਹ ਵਾ। **ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤੀ**ਤਿ ਵੂਪਸਨ੍ਤਦਰਥੋ ਹੋਤਿ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ**ਤਿ ਉਭਯਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੋਗੇਨ ਨਿਬ੍ਬੁਤਕਾਯੋ। **ਸੁਖੰ ਵੇਦੇਤੀ**ਤਿ ਚੇਤਸਿਕੰ ਸੁਖੰ ਵਿਨ੍ਦਤਿ, ਕਾਯਿਕਸੁਖੇਨ ਸਹ ਵਾ। **ਸੁਖਿਨੋ**ਤਿ ਸੁਖਸਮਙ੍ਗਿਸ੍ਸ। **ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮੰ ਆਧਿਯਤਿ, ਏਕਗ੍ਗੰ ਹੋਤਿ। **ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਭਾਵੇਨਭਾਵਲਕ੍ਖਣਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੰ। ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਹਿਤਭਾਵੇਨ ਹਿ ਯਥਾਭੂਤਜਾਨਨੰ ਲਕ੍ਖੀਯਤਿ। **ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਾਦਿਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਯਥਾਸਭਾਵੰ ਜਾਨਾਤਿ। **ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤੰਯੇਵ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠੰ ਵਿਯ ਫੁਟੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਨਵਵਿਧਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਯੋਗੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦੰ ਵਿਰਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਸਿਖੰ ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਞਾਣਯੋਗੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਵਿਰਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਵਿਰਾਗਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਵਿਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤਮਗ੍ਗਹੇਤੁ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਕੇਸੁਚਿ ਪਨ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਵਾਰੇ ''ਸਮਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿ ਸਚ੍ਚਨਯੋ ਲਿਖਿਤੋ, ਸੋਪਿ ਚ ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ''ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਲਿਖਿਤੋ। ਵਾਰਦ੍ਵਯੇਪਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋਯੇਵ ਵਿਸੇਸੋ, ਨ ਅਤ੍ਥਤੋ। ''ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦੰ ਵਿਰਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਹਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇ ਚ ਸਿਦ੍ਧੇ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਕਿਚ੍ਚੰ ਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਵਾਰੋਪਿ ਇਮਿਨਾ ਵਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠੋਯੇਵ।

੧੪. ਇਦਾਨਿ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਵਿਸੇਸੇਨ੍ਤੋ **ਰੂਪੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਮੂਲਕਾ**ਤਿ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਮੂਲੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਮੂਲਕਾ।

ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾਯੇਵ ਹਿ ਪਾਮੋਜ੍ਜਾਦਯੋ ਨਵ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਮਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਜਾਨਾਤਿ। ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਸਚ੍ਚਾਨੁਬੋਧੋਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। **ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ**ਤਿ ਚ ਉਪਾਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੋ।

ਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਫਸ੍ਸਨਾਨਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਫਸ੍ਸਨਾਨਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ। **ਵੇਦਨਾਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਵੇਦਨਾਨਾਨਤ੍ਤਂ । **ਸਞ੍ਞਾਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਸਞ੍ਞਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਂ। **ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਂ। **ਛਨ੍ਦਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਾਨਤ੍ਤਤਾਯ ਰੂਪੇ ਛਨ੍ਦੋ ਸਦ੍ਦੇ ਛਨ੍ਦੋਤਿ ਏਵਂ ਛਨ੍ਦਨਾਨਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪਰਿਲ਼ਾਹਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦਨਾਨਤ੍ਤਤਾਯ ਰੂਪਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਸਦ੍ਦਪਰਿਲ਼ਾਹੋਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਲ਼ਾਹਨਾਨਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪਰਿਯੇਸਨਾਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਲ਼ਾਹਨਾਨਤ੍ਤਤਾਯ ਰੂਪਪਰਿਯੇਸਨਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਲਾਭਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੇਸਨਾਨਾਨਤ੍ਤਤਾਯ ਰੂਪਪਟਿਲਾਭਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਧਮ੍ਮਨਾਨਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨੦-੨੪. ਞਾਣਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫. ਞਾਣਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਤੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਞਾਣਾਨਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਸਮ੍ਬਨ੍ਧਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਏਕਤੋਵ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ਕਤਾਨਿ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣਜਾਨਨਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਸਭਾਵਤੋ ਞਾਤਤ੍ਤਾ ਞਾਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯੇਨ ਞਾਣੇਨ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਞਾਤਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣਂ, ਪਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸੇਸਞਾਣਾਨਿਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਤੀਰਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤਾ ਸਮਾਪਿਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਨਾ ਞਾਣੇਨ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਹਾਨਵਸੇਨੇਵ ਛਡ੍ਡਿਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਭਾਵਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਡ੍ਢਿਤਾ ਪਰਿਭਾਵਿਤਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਪਟਿਪਕ੍ਖਪਹਾਨੇਨ ਏਕਕਿਚ੍ਚਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਨੀਕਤੋ ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਫਲਧਮ੍ਮੋ ਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੋਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਫਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਲਾਭਫੁਸਨੇਨ ਪਟਿਵੇਧਫੁਸਨੇਨ ਚ ਫਸ੍ਸਿਤਾ ਅਨੁਭੂਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਞਾਣਾਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸੁਤਮਯਞਾਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਇਧ ਸਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ।

ਞਾਣਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨੫-੨੮. ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬. ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੇ ਅਵੁਤ੍ਤੇ ਤਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪਟਿਪਾਟਿਂ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਪਠਮਂ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਧਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਧਮ੍ਮਸਦ੍ਦਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਤ੍ਵਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਅਞ੍ਞੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ''ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਟਿਵਿਦਿਤਾ**ਤਿ ਅਭਿਮੁਖਭਾਵੇਨ ਵਿਦਿਤਾ ਪਾਕਟਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਤੇਸਂ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥੋ ਨਾਮਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਂ ਞਾਪੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਪਰਂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ। ਪਰਸ੍ਸ ਪਨ ਵਚਨਂ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿਯੇਵ। **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪਾ**ਤਿ ਨਾਮਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਨਾਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਨਾਮਾਭਿਲਾਪੋ। ਨਾਮਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਥਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਯਤੀਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ''ਸਙ੍ਖਤਮਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਸ੍ਮਾ

ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯) ਏਵਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਸਹੇਤੁਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਅਭਿਲਪੀਯਤਿ ਏਤੇਨ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਅਭਿਲਾਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਨਾਮਞ੍ਚ ਨਾਮੇਤਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ – ਸਾਮਞ੍ਞਨਾਮਂ, ਗੁਣਨਾਮਂ, ਕਿਤ੍ਤਿਮਨਾਮਂ, ਓਪਪਾਤਿਕਨਾਮਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਕਪ੍ਪਿਕੇਸੁ ਮਹਾਜਨੇਨ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਤ੍ਤਾ ''ਮਹਾਸਮ੍ਮਤੋ''ਤਿ ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਮਂ **ਸਾਮਞ੍ਞਨਾਮਂ**। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਮਹਾਜਨਸਮ੍ਮਤੋਤਿ ਖੋ, ਵਾਸੇਟ੍ਠ, 'ਮਹਾਸਮ੍ਮਤੋ ਮਹਾਸਮ੍ਮਤੋ'ਤ੍ਵੇਵ ਪਠਮਂ ਅਕ੍ਖਰਂ ਉਪਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੧)। ''ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਪਂਸੁਕੂਲਿਕੋ ਵਿਨਯਧਰੋ ਤਿਪਿਟਕਧਰੋ ਸਦ੍ਧੋ ਸਤੋ''ਤਿ ਏਵਰੂਪਂ ਗੁਣਤੋ ਆਗਤਨਾਮਂ **ਗੁਣਨਾਮਂ**। ''ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿਆਦੀਨਿਪਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਅਨੇਕਾਨਿ ਨਾਮਸਤਾਨਿ ਗੁਣਨਾਮਾਨੇਵ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ, ਸਗੁਣੇਨ ਮਹੇਸਿਨੋ।
ਗੁਣੇਹਿ ਨਾਮਮੁਦ੍ਧੇਯ੍ਯਂ, ਅਪਿ ਨਾਮਸਹਸ੍ਸਤੋ''ਤਿ॥

ਯਂ ਪਨ ਜਾਤਸ੍ਸ ਕੁਮਾਰਕਸ੍ਸ ਨਾਮਗ੍ਗਹਣਦਿਵਸੇ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਾਨਂ ਸਕ੍ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮੀਪੇ ਠਿਤਾ ਞਾਤਕਾ ਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਪਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ''ਅਯਂ ਅਸੁਕੋ ਨਾਮਾ''ਤਿ ਨਾਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਇਦਂ **ਕਿਤ੍ਤਿਮਨਾਮਂ**। ਯਾ ਪਨ ਪੁਰਿਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਅਪਰਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ ਪਤਤਿ, ਪੁਰਿਮਵੋਹਾਰੋ ਪਚ੍ਛਿਮਵੋਹਾਰੇ ਪਤਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ, ਪੁਰਿਮਕਪ੍ਪੇਪਿ ਚਨ੍ਦੋ ਚਨ੍ਦੋਯੇਵ ਨਾਮ, ਏਤਰਹਿਪਿ ਚਨ੍ਦੋਯੇਵ। ਅਤੀਤੇ ਸੂਰਿਯੋ, ਸਮੁਦ੍ਦੋ, ਪਥਵੀ, ਪਬ੍ਬਤੋ ਪਬ੍ਬਤੋਯੇਵ ਨਾਮ, ਏਤਰਹਿਪਿ ਪਬ੍ਬਤੋਯੇਵਾਤਿ, ਇਦਂ **ਓਪਪਾਤਿਕਨਾਮਂ**। ਇਦਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਨਾਮਂ ਏਕਂ ਨਾਮਮੇਵ ਹੋਤਿ , ਤਂ ਲੋਕਸਙ੍ਕੇਤਮਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਂ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ। ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ''ਨਾਮਂ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਜੋਤਕੋ ਸਦ੍ਦੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨੯-੩੧. ਞਾਣਤ੍ਤਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੭੮. ਞਾਣਤ੍ਤਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। **ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਤ੍ਤਾ। **ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਵਯਂ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਞਾਣੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਤੇਨ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਿਦ੍ਧਾ। ਸਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਸਾਧੇਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਸਾ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਾ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਭਯਤੋ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਤਯਵਿਹਾਰੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਹਾਰੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਪਣਿਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਂ। **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੇ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। **ਅਭਿਨਿਵੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸਂ। **ਸੁਞ੍ਞਤੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। **ਸੁਞ੍ਞਤੋ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਂਯੇਵ ਸੁਞ੍ਞਤੋ। **ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। ਸੁਗਤਿਸਙ੍ਖਾਤਵਿਪਾਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੋ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ। ਅਯਂ ਪਨ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮੋ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਂ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿਯੇਵ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਦਿਟ੍ਠੇ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ। **ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨੇਨ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ। **ਸਮਾਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਭਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਚ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਚ ਤਦੁਭਯਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

੭੯. ਇਦਾਨਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਜਰਾਮਰਣਗ੍ਗਹਣੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ''ਅਞ੍ਞੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਹਾਰੋ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇਯੇਵ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ **ਵਿਹਾਰਟ੍ਠੇ ਞਾਣਂ** ਨਾਮ

ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰਨਾਨਤ੍ਤੇ ਞਾਣੰ **ਸਮਾਪਤ੍ਤੁਟ੍ਠੇ ਞਾਣੰ** ਨਾਮ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਾਨਤ੍ਤੇ ਞਾਣੰ। **ਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤੁਟ੍ਠੇ ਞਾਣੰ** ਨਾਮ ਤਦੁਭਯਨਾਨਤ੍ਤੇ ਞਾਣੰ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰੇਨੇਵ ਵੀਤਿਨਾਮੇਤੁਕਾਮੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰੇਨੇਵ ਵੀਤਿਨਾਮੇਤੁਕਾਮੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਿਤ੍ਵਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਤਦੁਭਯੇਨ ਵੀਤਿਨਾਮੇਤੁਕਾਮੋ ਤਦੁਭਯੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਏਵੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਪ੍ਪਾਯਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੰ ਜਾਤੰ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬੰ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਞਾਣਤ੍ਤਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੨. ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦. ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਅਬ੍ਯਾਪਾਦਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾਅਵਿਕ੍ਖੇਪਧਮ੍ਮਵਵਤ੍ਥਾਨਞਾਣਪਾਮੋਜ੍ਜਾਨਿ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਵਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾ ਸਤ੍ਤ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਏਵ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਏਕਗ੍ਗਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਏਕਗ੍ਗਤਾ, ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਨ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮੰ ਆਧੀਯਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧਿ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਨਾਪਿ ਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧਤੋ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਖੀਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਖੀਯਨ੍ਤਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਗਮਨੰ। **ਪਠਮੰ ਸਮਥੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ। **ਪਚ੍ਛਾ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਰਭਾਗੇ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਞਾਣੰ ਹੋਤਿ।

ਕਾਮਾਸਵੋਤਿ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕਰਾਗੋ। **ਭਵਾਸਵੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤੋ ਰਾਗੋ ਭਵਵਸੇਨ ਪਤ੍ਥਨਾ। **ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣੰ। ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੇਨ ਓਕਾਸਪੁਚ੍ਛੰ ਕਤ੍ਵਾ ''ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਸਵਕ੍ਖਯਕਰੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਆਸਵਕ੍ਖਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਏਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਓਕਾਸਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ ਕਤੰ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਅਨਵਸੇਸੋ**ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਵਸੇਸੋਤਿ ਅਨਵਸੇਸੋ। **ਅਪਾਯਗਮਨੀਯੋ**ਤਿ ਨਿਰਯਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਾਸੁਰਕਾਯਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਖਸਙ੍ਖਾਤਾ ਅਯਾ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ ਅਪਾਯਾ, ਯਸ੍ਸ ਸੰਵਿਜ੍ਜਤਿ , ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਅਪਾਯੇ ਗਮੇਤੀਤਿ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯੋ। ਆਸਵਕ੍ਖਯਕਥਾ ਦੁਭਤੋਵੁਟ੍ਠਾਨਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਸਮਾਧਿਵਸੇਨ। **ਪਥਵੀਕਸਿਣਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਦਸ ਕਸਿਣਾਨਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਿਕਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਦਯੋ ਮਰਣਸ੍ਸਤਿ ਉਪਸਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਚ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ ਚ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਦਸ ਅਸੁਭਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਬੁਦ੍ਧੰ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ''ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੧; ੬.੨੭) ਸਤਿਯਾ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ, ਤਸ੍ਸਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯਾ ਵਸੇਨ। ਤਥਾ ਧਮ੍ਮੰ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ''ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦਿਧਮ੍ਮਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਸਙ੍ਘੰ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਸਙ੍ਘਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ''ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ''ਤਿਆਦਿਸਙ੍ਘਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਸੀਲੰ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਸੀਲਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਖਣ੍ਡਤਾਦਿਸੀਲਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਚਾਗੰ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗਤਾਦਿਚਾਗਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਦੇਵਤਾ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਦੇਵਤਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਦੇਵਤਾ ਸਕ੍ਖਿਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ

ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਆਨਾਪਾਨੇ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਤਿ **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ**। ਆਨਾਪਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਮਰਣਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਤਿ **ਮਰਣਸ੍ਸਤਿ**। ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦਸਙ੍ਖਾਤਮਰਣਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਕੇਸਾਦੀਨਂ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਾਨਂ ਆਯਤ੍ਤਾ ਆਕਰਤ੍ਤਾ ਕਾਯੋਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਰੀਰੇ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਾਦਿਸਂ ਵਾ ਕਾਯਂ ਗਤਾ ਸਤਿ **ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ**। ''ਕਾਯਗਤਸਤੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਰਸ੍ਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ''ਕਾਯਗਤਾਸਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਥੇਵ ਇਧਾਪਿ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਵਸੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੇਸਾਦਿਕੇਸੁ ਕਾਯਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਪਟਿਕੂਲਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਉਪਸਮਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਉਪਸਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਦਸ ਅਸੁਭਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ।

੮੧. **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਅਪ੍ਪਨੂਪਚਾਰਸਮਾਧਿਭੇਦਂਯੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਦੀਘਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ। ''ਦੀਘਂ ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਸਾਮੀਤਿ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੭; ੩.੧੪੮) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਕਾਯਸ੍ਸ ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ। **ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਵੂਪਸਮੇਨ੍ਤੋ। ''ਦੀਘਂ ਰਸ੍ਸਂ ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਚਤੁਕ੍ਕੇਨ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪੀਤਿਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਪੀਤਿਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦਯਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੋਦੇਨ੍ਤੋ। **ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਂ ਠਪੇਨ੍ਤੋ। **ਵਿਮੋਚਯਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨੀਵਰਣਾਦੀਹਿ ਵਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ। **ਪੀਤਿਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਸੁਖਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਞ੍ਚ **ਚਿਤ੍ਤਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੋਚਯਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ। **ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸਨਾਵਸੇਨ। **ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ। **ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ। ਸਾ ਹਿ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਖਨ੍ਧਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ। ਸਙ੍ਖਤਦੋਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ। ਇਦਂ ਚਤੁਕ੍ਕਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਪਵਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਆਨਾਪਾਨਕਥਾਯਂ ਆਵਿਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੩. ਅਰਣਵਿਹਾਰਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੨. ਅਰਣਵਿਹਾਰਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ। **ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਸੁਞ੍ਞਤਾਕਾਰੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ। **ਸੁਞ੍ਞਤੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤੇ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ। ਸੇਸਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਪਠਮਂ ਝਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ''ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ।

ਪਠਮੇਨ ਝਾਨੇਨ ਨੀਵਰਣੇ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗੀ ਪਠਮੇਨ ਝਾਨੇਨ ਨੀਵਰਣੇ ਹਰਤੀਤਿ ਤਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਰਹਤੋ ਨੀਵਰਣਾਭਾਵੇਪਿ ਨੀਵਰਣਵਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਪਠਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਨੀਵਰਣੇ

ਹਰਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਤਿਧਾ ਅਰਣਵਿਹਾਰਞਾਣੰ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਕਸ੍ਮਾ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋਵ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਤਿ ਚੇ? ਉਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨੇਵ ਤਾਸੰ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਅਰਣਵਿਹਾਰਤਾਯ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਨ ਭੂਮਿਭੂਤਾਨੰ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨੰ ਅਰਣਵਿਹਾਰਤਾ ਅਵੁਤ੍ਤੇ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਸਾਧੇਤੁੰ ''ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਾਸਞ੍ਹਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰਤਾ ਉਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਅਸਿਦ੍ਧਾਪਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾਤਿ। ਤੇਸੰ ਵਾ ਯੋਜਿਤਨਯੇਨੇਵ ''ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸੁਖਸਞ੍ਞੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਹਾਰੋ ਅਸੁਞ੍ਞਤੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਹਾਰੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਹਾਰੋ ਪਣਿਧਿੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਸੁਞ੍ਞਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ ਅਸੁਞ੍ਞਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਤਾ ਪਣਿਹਿਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਹਰਤੀਤਿ ਅਰਣਵਿਹਾਰੋ''ਤਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ।

ਅਰਣਵਿਹਾਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੪. ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੩. ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਮਥਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਸਮੇਤੀਤਿ ਸਮਥੋ, ਸੋਯੇਵ ਅਕਮ੍ਪਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਬਲੰ। ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਨ੍ਤਾਨੰਯੇਵ ਸਮਾਧਿਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨੇਨ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿੰ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸੰਯੇਵ ਸਮਾਧਿ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ''ਸਮਥਬਲ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਸੰ। ਸਮਾਧਿਬਲਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਵਿਧੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਸਾਯੇਵ ਅਕਮ੍ਪਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਬਲੰ। ਤੇਸੰਯੇਵ ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਥਬਲੰ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਵੂਪਸਮਨਤ੍ਥੰ ਨਿਰੋਧੇ ਚ ਪਟਿਪਾਦਨਤ੍ਥੰ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੰ ਪਵਤ੍ਤੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਨਿਰੋਧੇ ਚ ਆਨਿਸੰਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ।

ਨੀਵਰਣੇਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੰ, ਨੀਵਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਨੀਵਰਣਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਵਾ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੰ, ਨੀਵਰਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਝਾਨਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਅਥ ਵਾ ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਪਠਮੇਨ ਝਾਨੇਨ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿ ਨੀਵਰਣੇ ਨ ਕਮ੍ਪਤਿ। ਅਯਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਯੋਜਨਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇ ਚਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇ ਚ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਉਦ੍ਧਤਭਾਵੋ , ਤੰ ਅਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣੰ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਕਿਲੇਸੇ ਚਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਸਹਗਤੇ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਭਾਵੰ ਗਤੇ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਮੋਹਅਹਿਰਿਕਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਕਿਲੇਸੇ ਚ। **ਖਨ੍ਧੇ ਚਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਚ। **ਨ ਕਮ੍ਪਤਿ ਨ ਚਲਤਿ ਨ ਵੇਧਤੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵੇਵਚਨਾਨਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇ ਨ ਕਮ੍ਪਤਿ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਕਿਲੇਸੇ ਨ ਚਲਤਿ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਨ ਵੇਧਤੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੰ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨੰਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਾਸੰਯੇਵ ਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਚਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁਪਿ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਚ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਹਗਤਕਿਲੇਸੇ ਚਾ**ਤਿ ਯਥਾਯੋਗੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਲੋਭਦੋਸਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਥਿਨਉਦ੍ਧਚ੍ਚਅਹਿਰਿਕਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਕਿਲੇਸੇ ਚ।

ਵ**ਚੀਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾ। ''ਪੁਬ੍ਬੇ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਵਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਾਚੰ ਭਿਨ੍ਦਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩) ਵਚਨਤੋ ਵਾਚੰ ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਾ। **ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ। ''ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਕਾਯਿਕਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਯਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩) ਵਚਨਤੋ ਕਾਯੇਨ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ। **ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧ**ਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਚ ਨਿਰੋਧੰ। **ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ।

‘‘ਚੇਤਸਿਕਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩) ਵਚਨਤੋ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ।

੮੪. ਞਾਣਚਰਿਯਾਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸਾਨੇ, ਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਗਹਣੇਨ ਵਾ ਤਸ੍ਸਾ ਆਦਿਭੂਤਾ ਚਰਿਯਾਕਥਾਯ ਞਾਣਚਰਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸੇਸਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਪਿ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਞਾਣਚਰਿਯਾਹੀ**ਤਿ ਚ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ, ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਪਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਫਲਵਜ੍ਜਾਹਿ ਚੁਦ੍ਦਸਹਿਪਿ ਹੋਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਬਲਤ੍ਤਾ।

੮੫. **ਨਵਹਿ ਸਮਾਧਿਚਰਿਯਾਹੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਅਟ੍ਠ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਂ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਏਕਾਤਿ ਨਵ ਸਮਾਧਿਚਰਿਯਾ। ਬਲਚਰਿਯਾਨਂ ਕਿਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ? ਸਮਥਬਲੇਨਪਿ ਹਿ ‘‘ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਸੇਨਾ’’ਤਿਆਦੀਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਪੇਯ੍ਯਾਲਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ‘‘ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨਾ’’ਤਿਆਦੀਹਿ ਸਮਸਤ੍ਤਤਿਯਾ ਵਾਰੇਹਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਅਪ੍ਪਨੂਪਚਾਰਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸਮਾਧਿਚਰਿਯਾਯਪਿ ‘‘ਪਠਮਂ ਝਾਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਅਪ੍ਪਨੂਪਚਾਰਸਮਾਧਿਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਬਲਾਨਿ ਵਸੀਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਚਰਿਯਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੇ ਪਨ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ‘‘ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਞਾਣਚਰਿਯਾਯ ਸਤ੍ਤ ਚ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋ ਨਵ ਚ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਇਦਂ ਨੇਸਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ। ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਨ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਬਲਾਨਿ ਵਸੀਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਚਰਿਯਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

‘‘ਵਸੀਭਾਵਤਾ ਪਞ੍ਞਾ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੪ ਮਾਤਿਕਾ) ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਵਸਿਯੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤੁਂ **ਵਸੀਤਿ ਪਞ੍ਚ ਵਸਿਯੋ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਵੋਹਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਸੋ ਏਵ ਵਸੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਪੁਨ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਤਾ ਵਸਿਯੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਨ੍ਤੋ **ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਵਸੋ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੋ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੀ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। **ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਯਤ੍ਥਿਚ੍ਛਕ**ਨ੍ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪਦੇਸੇ ਇਚ੍ਛਤਿ ਗਾਮੇ ਵਾ ਅਰਞ੍ਞੇ ਵਾ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਆਵਜ੍ਜਤਿ। **ਯਦਿਚ੍ਛਕ**ਨ੍ਤਿ ਯਦਾ ਯਦਾ ਕਾਲੇ ਸੀਤਕਾਲੇ ਵਾ ਉਣ੍ਹਕਾਲੇ ਵਾ, ਤਦਾ ਤਦਾ ਆਵਜ੍ਜਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਯਂ ਯਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਇਚ੍ਛਤਿ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ ਸੇਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ, ਤਂ ਤਂ ਆਵਜ੍ਜਤਿ। ਏਕੇਕਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸਾਪਿ ਝਾਨਸ੍ਸ ਵਸਿਤਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪੁਰਿਮਯੋਜਨਾਯੇਵ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰਾ। **ਯਾਵਤਿਚ੍ਛਕ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਵਤਕਂ ਕਾਲਂ ਇਚ੍ਛਤਿ ਅਚ੍ਛਰਾਸਙ੍ਘਾਤਮਤ੍ਤਂ ਸਤ੍ਤਾਹਂ ਵਾ, ਤਾਵਤਕਂ ਕਾਲਂ ਆਵਜ੍ਜਤਿ। **ਆਵਜ੍ਜਨਾਯਾ**ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਾਯ। **ਦਨ੍ਧਾਯਿਤਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਸਵਤ੍ਤਿਭਾਵੋ, ਅਲਸਭਾਵੋ ਵਾ। **ਸਮਾਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਂ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸਿਯਂ**ਪਠਮਂ ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਜਵਨੇਹਿ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪਾਲ਼ਿਵਣ੍ਣਨਾ।

ਅਯਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਾ – ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਆਵਜ੍ਜਯਤੋ ਭਵਙ੍ਗਂ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵਿਤਕ੍ਕਾਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਜਵਨਾਨਿ ਜਵਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਦ੍ਵੇ ਭਵਙ੍ਗਾਨਿ, ਤਤੋ ਪੁਨ ਵਿਚਾਰਾਰਮ੍ਮਣਂ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਜਵਨਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਸੁ ਝਾਨਙ੍ਗੇਸੁ ਯਦਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪੇਸੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਥਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੀ ਸਿਦ੍ਧਾਵ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਨ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਸੀ ਭਗਵਤੋ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਇਤੋ ਪਰਂ ਸੀਘਤਰਾ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੀ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਪਨ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਭਵਙ੍ਗਵਾਰੇ ਗਣਨਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਨਨ੍ਦੋਪਨਨ੍ਦਦਮਨੇ ਵਿਯ ਸੀਘਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮਾਪਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੀ ਨਾਮ। ਅਚ੍ਛਰਾਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਦਸਚ੍ਛਰਾਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਖਣਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਠਪੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਤਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੀ ਨਾਮ। ਤਥੇਵ ਤਤੋ ਲਹੁਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੀ ਨਾਮ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੀ ਪਨ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸਿਯਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਜਵਨਾਨੇਵ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰਾਨੀਤਿ। ਇਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸਿਯਾ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੀ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸਿਯਾ ਚ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੀ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ‘‘ਅਯਂ ਪਨ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਸੀ ਭਗਵਤੋ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਵ ਲਬ੍ਭਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ

ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਾਲੇ ਝਾਨਙ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਂ ਅਭਾਵਤੋ ਨਾਨਾਵਿਧਵਣ੍ਣਾਦਿਨਿਮ੍ਮਾਨਸ੍ਸ ਨਾਨਾਕਸਿਣਵਸੇਨ ਇਜ੍ਝਨਤੋ ਤਂਤਂਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਯਥਾਰੁਚਿ ਲਹੁਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਸਿਣੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਪਵਤ੍ਤਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੀ, ਤਦਾਵਜ੍ਜਨਵੀਥਿਯਂਯੇਵ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਤ੍ਥਤਾਸਮਾਪਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੀ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਯੁਤ੍ਤਿ ਚ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਵਸੀਪਟਿਪਾਟਿ ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਝਾਨਙ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯਂ ਪਨ ''ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯੇਵ ਪਞ੍ਚ ਜਵਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਤ੍ਤਸੁਪਿ ਜਵਨੇਸੁ ਜਵਨੇਸੁ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੀਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚੇ? ਯਥਾ ਕਸਿਣੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਝਾਨਂ ਕਾਰਣੂਪਚਾਰੇਨ ਕਸਿਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਥਾ ਝਾਨਪਚ੍ਚਯਂ ਕਸਿਣਂ ''ਸੁਖੋ ਬੁਦ੍ਧਾਨਮੁਪ੍ਪਾਦੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੯੪) ਵਿਯ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਕਾਲੇ ਠਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦਾਯ ਪਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪੁਨ ਨਿਦ੍ਦੋਕ੍ਕਮਨੇ ਵਿਯ ਪੁਨ ਝਾਨੋਕ੍ਕਮਨੇ ਸਤਿਪਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੀਯੇਵ ਨਾਮ, ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਵੁਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ ਸਤਿਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੀ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਂ ਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਂ ਪਨ ਇਦਂ ਪਞ੍ਹਕਮ੍ਮਂ – ਕਾ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਕੇ ਤਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕੇ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਥ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਮਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕਥਞ੍ਚਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਹੋਤਿ, ਕਥਂ ਠਾਨਂ, ਕਥਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਕਿਨ੍ਨਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਮਤਸ੍ਸ ਚ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਕੋ ਵਿਸੇਸੋ, ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਕਿਂ ਸਙ੍ਖਤਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਲੋਕਿਯਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਤਿ?

ਤਤ੍ਥ **ਕਾ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ? ਯਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ।

ਕੇ ਤਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਕੇ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਾ ਚ ਅਨਾਗਾਮੀ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭਿਨੋ ਪਨ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਚ ਖੀਣਾਸਵਾ ਚ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਤ੍ਥ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇ ਪਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਂ।

ਕਸ੍ਮਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ? ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦੇ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਿਤ੍ਵਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਚਿਤ੍ਤਕਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ''ਨਿਰੋਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਤ੍ਵਾ ਸੁਖਂ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਥਂ ਚਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਹੋਤੀਤਿ? ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਿਤ੍ਵਾ ਕਤਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਨਿਰੋਧਯਤੋ ਏਵਮਸ੍ਸਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਸਮਥਵਸੇਨੇਵ ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਤਿ, ਸੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਪਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਯੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨੇਵ ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਤਿ, ਸੋ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਪਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਉਭਯਵਸੇਨ ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਿਤ੍ਵਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਨਿਰੋਧੇਤਿ, ਸੋ ਤਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ।

ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ – ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮੋ ਕਤਭਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚੋ ਸੁਧੋਤਹਤ੍ਥਪਾਦੋ ਵਿਵਿਤ੍ਤੇ ਓਕਾਸੇ ਸੁਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਤਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਿਮੁਖਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਸੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਨੇਸਾ ਤਿਵਿਧਾ ਹੋਤਿ – ਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਮਨ੍ਦਾ ਵਾ ਹੋਤੁ ਤਿਕ੍ਖਾ ਵਾ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਤਿਕ੍ਖਾਵ ਵਟ੍ਟਤਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਸਦਿਸਾ। ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਨ ਨਾਤਿਮਨ੍ਦਾ ਨਾਤਿਤਿਕ੍ਖਾ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਸ ਨਾਤਿਮਨ੍ਦਾਯ ਨਾਤਿਤਿਕ੍ਖਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਤਤੋ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਤਥੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਤਤੋ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਤਥੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ।

ਅਥ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੰ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਤਿ – ਨਾਨਾਬਦ੍ਧਅਵਿਕੋਪਨੰ, ਸਙ੍ਘਪਟਿਮਾਨਨੰ, ਸਤ੍ਥੁਪਕ੍ਕੋਸਨੰ, ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਨਾਨਾਬਦ੍ਧਅਵਿਕੋਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਇਮਿਨਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਏਕਾਬਦ੍ਧੰ ਨ ਹੋਤਿ, ਨਾਨਾਬਦ੍ਧੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰੰ ਵਾ ਮਞ੍ਚਪੀਠੰ ਵਾ ਨਿਵਾਸਗੇਹੰ ਵਾ ਅਞ੍ਞੰ ਵਾ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਜਾਤੰ, ਤੰ ਯਥਾ ਨ ਵਿਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਅਗ੍ਗਿਉਦਕਵਾਤਚੋਰਉਨ੍ਦੂਰਾਦੀਨੰ ਵਸੇਨ ਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਏਵੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਰਿਦੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਧਾਨੰ – ''ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਤ੍ਤਾਹਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਮਾ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਝਾਯਤੁ, ਮਾ ਉਦਕੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤੁ, ਮਾ ਵਾਤੇਨ ਵਿਦ੍ਧੰਸਤੁ, ਮਾ ਚੋਰੇਹਿ ਹਰੀਯਤੁ, ਮਾ ਉਨ੍ਦੂਰਾਦੀਹਿ ਖਜ੍ਜਤੂ''ਤਿ। ਏਵੰ ਅਧਿਟ੍ਠਿਤੇ ਤੰ ਸਤ੍ਤਾਹੰ ਤਸ੍ਸ ਨ ਕੋਚਿ ਪਰਿਸ੍ਸਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਨਧਿਟ੍ਠਹਤੋ ਪਨ ਅਗ੍ਗਿਆਦੀਹਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਇਦੰ ਨਾਨਾਬਦ੍ਧਅਵਿਕੋਪਨੰ ਨਾਮ। ਯੰ ਪਨ ਏਕਾਬਦ੍ਧੰ ਹੋਤਿ ਨਿਵਾਸਨਪਾਰੁਪਨੰ ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਸਨੰ ਵਾ, ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੁੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਕਿਚ੍ਚੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਨੰ ਰਕ੍ਖਤਿ।

ਸਙ੍ਘਪਟਿਮਾਨਨਨ੍ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਪਟਿਮਾਨਨੰ ਉਦਿਕ੍ਖਨੰ। ਯਾਵ ਏਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਾਵ ਸਙ੍ਘਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਨ ਪਟਿਮਾਨਨੰ ਏਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚੰ, ਪਟਿਮਾਨਨਾਵਜ੍ਜਨੰ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ – ''ਸਚੇ ਮਯਿ ਸਤ੍ਤਾਹੰ ਨਿਰੋਧੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਸਙ੍ਘੋ ਅਪਲੋਕਨਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਕਿਞ੍ਚਿਦੇਵ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਯਾਵ ਮੰ ਕੋਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨ ਪਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਤਾਵਦੇਵ ਵੁਟ੍ਠਹਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ਏਵੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਹਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਯੇਵ। ਯੋ ਪਨ ਏਵੰ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਸਙ੍ਘੋ ਚ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਤੰ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ''ਅਸੁਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕੁਹਿ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ''ਨਿਰੋਧੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਕਞ੍ਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਪੇਸੇਤਿ ''ਗਚ੍ਛ ਤੰ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਵਚਨੇਨ ਪਕ੍ਕੋਸਾ''ਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸਵਨੂਪਚਾਰੇ ਠਤ੍ਵਾ ''ਸਙ੍ਘੋ ਤੰ ਆਵੁਸੋ ਪਟਿਮਾਨੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ। ਏਵੰਗਰੁਕਾ ਹਿ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਆਣਾ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਸਯਮੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਏਵੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ।

ਸਤ੍ਥੁਪਕ੍ਕੋਸਨਨ੍ਤਿ ਇਧਾਪਿ ਸਤ੍ਥੁਪਕ੍ਕੋਸਨਾਵਜ੍ਜਨਮੇਵ ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ ਏਵੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ – ''ਸਚੇ ਮਯਿ ਸਤ੍ਤਾਹੰ ਨਿਰੋਧੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਸਤ੍ਥਾ ਓਤਿਣ੍ਣੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੰ ਵਾ ਪਞ੍ਞਪੇਤਿ, ਤਥਾਰੂਪਾਯ ਵਾ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ। ਯਾਵ ਮੰ ਕੋਚਿ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨ ਪਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਤਾਵਦੇਵ ਵੁਟ੍ਠਹਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ਏਵੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿਯੇਵ। ਯੋ ਪਨ ਏਵੰ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਸਤ੍ਥਾ ਚ ਸਙ੍ਘੇ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤੇ ਤੰ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ''ਅਸੁਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕੁਹਿ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ''ਨਿਰੋਧੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਕਞ੍ਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਪੇਸੇਤਿ ''ਗਚ੍ਛ ਤੰ ਮਮ ਵਚਨੇਨ ਪਕ੍ਕੋਸਾ''ਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸਵਨੂਪਚਾਰੇ ਠਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਆਮਨ੍ਤੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ। ਏਵੰਗਰੁਕਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਥੁਪਕ੍ਕੋਸਨੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਸਯਮੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਏਵੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ।

ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋਤਿ ਜੀਵਿਤਦ੍ਧਾਨਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। ਇਮਿਨਾ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ਕੁਸਲੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ''ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਯੁਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਤ੍ਤਾਹੰ ਪਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ। ਸਚੇ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਹਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਕੇ ਆਯੁਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਾਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਮਰਣੰ ਪਟਿਬਾਹਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਅਨ੍ਤੋਨਿਰੋਧੇ ਮਰਣਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿਤਾਯ ਅਨ੍ਤਰਾਵ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਵਸੇਸਞ੍ਹਿ ਅਨਾਵਜ੍ਜਿਤੁਮ੍ਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਇਦੰ ਪਨ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਮੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸੋ ਏਵੰ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਇਮੰ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਥੇਕੰ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਵਾਰੇ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਚਿਤ੍ਤਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਿਰੋਧੰ ਫੁਸਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਉਪਰਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ? ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਯੋਗਤ੍ਤਾ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਇਮਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਦ੍ਵੇ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮੇ ਯੁਗਨਦ੍ਧੇ ਕਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਆਰੋਹਨੰ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਯੋਗੋ, ਨ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਯੋਗਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਉਪਰਿ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਕਥਂ ਠਾਨਨ੍ਤਿ? ਏਵਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਾਯ ਪਨਸ੍ਸਾ ਕਾਲਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚੇਵ ਅਨ੍ਤਰਾ ਆਯੁਕ੍ਖਯਸਙ੍ਘਪਟਿਮਾਨਨਸਤ੍ਥੁਪਕ੍ਕੋਸਨਾਭਾਵੇਨ ਚ ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ।

ਕਥਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ? ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਰਹਤੋ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਏਵਂ ਦ੍ਵੇਧਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ।

ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਕਿਨ੍ਨਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ? ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ‘‘ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਿਵੇਕਨਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਵਿਵੇਕਪੋਣਂ ਵਿਵੇਕਪਬ੍ਭਾਰ’’ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੪)।

ਮਤਸ੍ਸ ਚ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਕੋ ਵਿਸੇਸੋਤਿ? ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਯੋ ਚਾਯਂ, ਆਵੁਸੋ, ਮਤੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ, ਆਯੁ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣੋ, ਉਸ੍ਮਾ ਵੂਪਸਨ੍ਤਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਰਿਭਿਨ੍ਨਾਨਿ। ਯ੍ਵਾਯਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਸਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ, ਆਯੁ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣੋ, ਉਸ੍ਮਾ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਪਰਿਭਿਨ੍ਨਾਨੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੭)।

ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਕਿਂ ਸਙ੍ਖਤਾਤਿਆਦਿਪੁਚ੍ਛਾਯਂ ਪਨ ‘‘ਸਙ੍ਖਤਾ’’ਤਿਪਿ ‘‘ਅਸਙ੍ਖਤਾ’’ਤਿਪਿ ‘‘ਲੋਕਿਯਾ’’ਤਿਪਿ ‘‘ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ’’ਤਿਪਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਕਸ੍ਮਾ? ਸਭਾਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿਤਾਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਨੋ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਤਿ।

‘‘ਇਤਿ ਸਨ੍ਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਅਰਿਯਨਿਸੇਵਿਤਾ।
ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਿਤਿ ਸਙ੍ਖਮੁਪਾਗਤਾ’’ਤਿ॥

ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੫. ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੬. ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਸਾਤ੍ਥਕਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ, ਸਪ੍ਪਾਯਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ, ਗੋਚਰਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ, ਅਸਮ੍ਮੋਹਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਹਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। **ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਨੁਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ। **ਪਰਿਯਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ, ਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਖੇਪੇਤਿ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਪੇਯ੍ਯਾਲਮੁਖੇਨ ਹਿ ਦੁਤਿਯਾਦਿਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਏਤਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਞਾਣਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਤਦਙ੍ਗਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਹਿ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਥ ਵਾ ਪਨਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਖਨ੍ਧਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। **ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ**ਤਿ ਦੁਵਿਧਾ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਚ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਉਪਾਦੀਯਤੇ ‘‘ਅਹਂ ਮਮਾ’’ਤਿ ਭੁਸਂ ਗਣ੍ਹੀਯਤੀਤਿ ਉਪਾਦਿ, ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਉਪਾਦਿਯੇਵ ਸੇਸੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠੋਤਿ ਉਪਾਦਿਸੇਸੋ, ਸਹ ਉਪਾਦਿਸੇਸੇਨ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ। ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਉਪਾਦਿਸੇਸੋਤਿ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ। ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਯਂ ਪਨ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ। ਤਾਯ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ। **ਚਕ੍ਖੁਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਪਵਤ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮੁਦਾਚਾਰੋ। **ਪਰਿਯਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਖੇਪੀਯਤਿ ਮਦ੍ਦੀਯਤੀਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ।

ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੬. ਸਮਸੀਸਟ੍ਠਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੭. ਸਮਸੀਸਟ੍ਠਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਸਹਿ ਰਾਸੀਹਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਨ ਹਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਆਯਤਨਧਾਤੁਰਾਸਿਵਜ੍ਜੇਹਿ ਸੇਸੇਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਰਾਸੀਹਿ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੋ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ ਹੇਤੁਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸਦ੍ਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਇਧ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ, ਹੇਤੁਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਾ ਏਵ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। **ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਹਾਨਵਸੇਨ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨੁਸਯਞ੍ਚ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ। ਏਵਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਸਮ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। **ਨਿਰੋਧੇਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੋਧੇਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਨਿਰੋਧੇ ਕਤੇ ਸੋ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪੁਨ ਨ ਉਪਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਿਨਾ ਨਿਰੋਧਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ ਅਨੁਪਟ੍ਠਹਨਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। **ਸਮ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਸਮਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮਂ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ, ਰੂਪਾਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਅਟ੍ਠ, ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤੇਰਸ ਸੀਸਾਨਿ ਸੀਸਭੂਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਇਧ ਪਨ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠੇਵ ਸੀਸਾਨਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਅਰਹਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੀਸਾਨਿ ਸਨ੍ਤਿ। **ਪਲਿਬੋਧਸੀਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਲਿਬੁਨ੍ਧਨਂ ਪਲਿਬੋਧੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਗ੍ਗਾਵਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੀਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਧਾਨਂ, ਅਧਿਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਲਿਬੋਧੋਯੇਵ ਸੀਸਂ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਿਸਬ੍ਬਪਲਿਬੋਧੇਸੁ ਵਾ ਸੀਸਨ੍ਤਿ ਪਲਿਬੋਧਸੀਸਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ **ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਨ੍ਨਤਿਵਸੇਨ ਸਂਸਾਰੇ ਬਨ੍ਧਨਂ। **ਪਰਾਮਾਸੋ**ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ। **ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਤਾ। **ਕਿਲੇਸੋ**ਤਿ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨਂ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਂ। **ਪਗ੍ਗਹੋ**ਤਿ ਉਸ੍ਸਾਹਨਂ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਿਲਾਪਨਂ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਅਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਤਾ। **ਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਪਟਿਵੇਧੋ। **ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਵਤ੍ਤਂ। **ਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ। ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੁ ਪਧਾਨਟ੍ਠੋ ਸੀਸਟ੍ਠੋ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। **ਸਙ੍ਖਾਰਸੀਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਸੀਸਂ, ਕੋਟਿ ਅਵਸਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਙ੍ਖਾਰਾਭਾਵਮਤ੍ਤਵਸੇਨ ਵਾ ਖਨ੍ਧਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕਂ ਸਮਞ੍ਚ ਸਦ੍ਧਾਦਿਕਂ ਸੀਸਞ੍ਚ, ਸਮਸੀਸਂ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਮਸੀਸੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਤੇਰਸਨ੍ਨਂ ਸੀਸਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੀਸਾਨਿ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ, ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ, ਪਵਤ੍ਤਸੀਸਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ, ਗੋਚਰਸੀਸਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਸੀਸਞ੍ਚ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਰੋਗੇ ਵਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਇਰਿਯਾਪਥੇ ਵਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਸਭਾਗਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਵਾ ਅਭਿਸਮਯੋ ਚ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਯਸ੍ਸ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਸਮਾਨਞ੍ਚ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਸੀਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ਸਮਸੀਸੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਸਮਸੀਸਟ੍ਠਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੭. ਸਲ੍ਲੇਖਟ੍ਠਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੮. ਸਲ੍ਲੇਖਟ੍ਠਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਰਾਗੋ ਪੁਥੂ**ਤਿ ਰਾਗੋ ਵਿਸੁੰ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। **ਰਾਗੋ**ਤਿ ਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ। **ਦੋਸੋ**ਤਿ ਦੁਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ। **ਮੋਹੋ**ਤਿ ਮੁਯ੍ਹਨਟ੍ਠੇਨ। ਰਞ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣੋ ਰਾਗੋ, ਦੁਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣੋ ਦੋਸੋ, ਮੁਯ੍ਹਨਲਕ੍ਖਣੋ ਮੋਹੋਤਿ ਇਮੇ ਤਯੋ ਸੀਸਕਿਲੇਸੇ ਵਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਪਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਕੋਧੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਕੁਜ੍ਝਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਕੋਧੋ**ਤਿ ਇਧ ਸਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁਕੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਉਪਨਨ੍ਧਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਉਪਨਾਹੋ,** ਦਲ੍ਹਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਕੋਧੋਯੇਵ। ਪਰਗੁਣਮਕ੍ਖਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਮਕ੍ਖੋ,** ਪਰਗੁਣਪੁਞ੍ਛਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੁਗਗ੍ਗਾਹਲਕ੍ਖਣੋ **ਪਲ਼ਾਸੋ,** ਯੁਗਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਪਰਗੁਣਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਖੀਯਨਲਕ੍ਖਣਾ **ਇਸ੍ਸਾ,** ਉਸੂਯਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਗੂਹਨਲਕ੍ਖਣਂ **ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ,** ‘‘ਮਯ੍ਹਂ ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਮਾ ਪਰਸ੍ਸ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਪਾਪਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਲਕ੍ਖਣਾ

ਮਾਯਾ, ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਟ੍ਠੇਨ ਮਾਯਾ ਵਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਗੁਣਪ੍ਪਕਾਸਨਲਕ੍ਖਣੰ **ਸਾਠੇਯ੍ਯੰ**, ਸਠਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਭਾਵਲਕ੍ਖਣੋ **ਥਮ੍ਭੋ**, ਥਦ੍ਧਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਰਣੁਤ੍ਤਰਿਯਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਾਰਮ੍ਭੋ**। ਉਨ੍ਨਤਿਲਕ੍ਖਣੋ **ਮਾਨੋ**। ਅਬ੍ਭੁਨ੍ਨਤਿਲਕ੍ਖਣੋ **ਅਤਿਮਾਨੋ**। ਮਤ੍ਤਭਾਵਲਕ੍ਖਣੋ **ਮਦੋ**। ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਵੋਸਗ੍ਗਲਕ੍ਖਣੋ **ਪਮਾਦੋ**।

ਏਵੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਪੁਥੂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਕਿਲੇਸੇ ਚ ਅਵੁਤ੍ਤੇ ਚ ਅਵ੍ਵੇ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਸਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸਮ੍ਪਰਾਯੇਸੁ ਸਤ੍ਤੇ ਕਿਲੇਸੇਨ੍ਤਿ ਉਪਤਾਪੇਨ੍ਤਿ ਵਿਬਾਧੇਨ੍ਤੀਤਿ ਕਿਲੇਸਾ। ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਚ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਚ। ਦੁਟ੍ਠੁ ਚਰਿਤਾ, ਦੁਟ੍ਠਾ ਵਾ ਚਰਿਤਾਤਿ **ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾ**। ਤੇ ਪਨ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਤਿਪ੍ਪਕਾਰਾ। ਵਿਪਾਕੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾ**। ਤੇਪਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ ਤਿਪ੍ਪਕਾਰਾ। ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਭਵੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿਭਵਗਾਮਿਨੋ , ਭਵਗਾਮਿਨੋ ਕਮ੍ਮਾ **ਭਵਗਾਮਿਕਮ੍ਮਾ**। ਇਮਿਨਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵੇਪਿ ਸਤਿ ਅਵੇਦਨੀਯਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਯੰ ਵਿਸੇਸੋ। ‘‘ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਕਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਚ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਏਕਤ੍ਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਪਿ ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਏਕਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੇਨ ‘‘ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਨਾਨਤ੍ਤਸਲ੍ਲੇਖਕੇ ਏਕਤ੍ਤੇ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਸਲ੍ਲੇਖਞਾਣੰ ਸੁਖੇਨ ਦਸ੍ਸੀਯਤੀਤਿ। **ਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਸਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਤ੍ਤਾ ਚ ਨਾਨਾਸਭਾਵੋ। **ਏਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਅਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਤ੍ਤਾ ਚ ਏਕਸਭਾਵੋ।

ਚਰਣਤੇਜੋਤਿ ਚਰਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਅਗਤੰ ਦਿਸੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਚਰਣੰ। ਕਿੰ ਤੰ? ਸੀਲੰ। ਤਦੇਵ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਤੇਜੋ। **ਗੁਣਤੇਜੋ**ਤਿ ਸੀਲੇਨ ਲਦ੍ਧਪਤਿਟ੍ਠੋ ਸਮਾਧਿਤੇਜੋ। **ਪਞ੍ਞਾਤੇਜੋ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਨਾ ਲਦ੍ਧਪਤਿਟ੍ਠੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤੇਜੋ। **ਪੁਞ੍ਞਤੇਜੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਲਦ੍ਧਪਤਿਟ੍ਠੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਕੁਸਲਤੇਜੋ। **ਧਮ੍ਮਤੇਜੋ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਤੇਜਾਨੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭੂਤੋ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਤੇਜੋ। **ਚਰਣਤੇਜੇਨ ਤੇਜਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੀਲਤੇਜੇਨ ਤਿਖਿਣੀਕਤਤ੍ਤਾ। **ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਤੇਜ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੰ ਤੇਜੰ। ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਤਾਪਨਤੋ ਤੇਜੋ ਨਾਮ। **ਪਰਿਯਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਖੇਪੇਤਿ। **ਅਗੁਣਤੇਜ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਵਿਕ੍ਖੇਪਤੇਜੰ। **ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਤੇਜ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਮੋਹਤੇਜੰ। **ਅਪੁਞ੍ਞਤੇਜ**ਨ੍ਤਿ ਤੰਤੰਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਕਿਲੇਸਸਹਾਯੰ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਤੇਜੰ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚੇਤੰ ਅਪੁਞ੍ਞਮੇਵ ਖੇਪੇਤਿ, ‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮੰ ਅਕਣ੍ਹੰ ਅਸੁਕ੍ਕੰ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕੰ ਕਮ੍ਮੰ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੨; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮) ਵਚਨਤੋ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਖੇਪੇਤਿਯੇਵ। ਪੁਞ੍ਞਤੇਜਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਅਪੁਞ੍ਞਤੇਜਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਧਮ੍ਮਤੇਜ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨੰ ਸਮਯਵਚਨਤੇਜੰ। ਇਮਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਦੁਤਿਯੇ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਰਾਗਾਦਯੋ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪੁਥੂ ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਤੇਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ‘‘ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਭਵਗਾਮਿਕਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਤੇਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਿ ਲੋਕਿਯਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਤੇਜੇਨੇਵ ਖੇਪਨੀਯਤੋ ਅਪੁਞ੍ਞਤੇਜਪਕ੍ਖਿਕਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚਦਸ ਨਾਨਤ੍ਤਾ ਅਗੁਣਤੇਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਨਾਨਤ੍ਤਾ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਤੇਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਨਾਨਤ੍ਤਾ ਅਪੁਞ੍ਞਤੇਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਅਧਮ੍ਮਤੇਜੋ ਸਙ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਸਲ੍ਲੇਖਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਅਸਲ੍ਲੇਖੇਨ ਸਲ੍ਲੇਖੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੇਨ ਅਸਲ੍ਲੇਖਪੁਬ੍ਬਕੋ ਸਲ੍ਲੇਖੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਯੋ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਏਕਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਵ ਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨੰ ਸਲ੍ਲਿਖਨਤੋ ‘‘ਸਲ੍ਲੇਖੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕੇ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਪਭੇਦੇ ਸਲ੍ਲੇਖੇ ਞਾਣੰ **ਸਲ੍ਲੇਖਟ੍ਠੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ।

ਸਲ੍ਲੇਖਟ੍ਠਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੮. ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੯. ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ, ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਂ। ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਹਿ ਸਂਸਾਰੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਕੁਸਲਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਕੁਸਲਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ। **ਪਾਪਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਲਾਮਕਾਨਂ। **ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਂ। **ਪਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਪਜਹਨਤ੍ਥਾਯ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬਾਨਂ ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਉਪ੍ਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਂ। **ਠਿਤਿਯਾ**ਤਿ ਠਿਤਤ੍ਥਾਯ। **ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯਾ**ਤਿ ਅਵਿਨਾਸਤ੍ਥਾਯ। **ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯਾ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਭਾਵਾਯ। **ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪੁਲਭਾਵਾਯ। **ਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਵਡ੍ਢਿਯਾ। **ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਪੂਰਣਤ੍ਥਾਯ।

ਇਦਾਨਿ ਅਕੁਸਲੇਸੁ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ, ਕੁਸਲੇਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਕਾਮਰਾਗੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਵਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਏਵ ਵਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ।

ਇਦਾਨਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ''ਠਿਤਿਯਾ''ਤਿਆਦਿਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਭਙ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯਮ੍ਪਿ ''ਯਾ ਚਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਅਯਮੇਵ ਠਿਤਿ ਨਾਮਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੦੬) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਮਗ੍ਗੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩੯. ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੦. ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। **ਪਕਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤਿ, ਸੋਤੂਨਂ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਸ੍ਸਨਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਾਨਾਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਕਾਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਲੋਕਿਯਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਚੇ? ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਪਕਾਸਨਾਯ ਆਰਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਞ੍ਚ ਅਸਮ੍ਮਸਨੂਪਗਤ੍ਤਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨਾਨਾਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਪਨ ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਚ ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਤੇ ਪਕਾਸੇਤਬ੍ਬਾ, ਤਥਾ ਪਕਾਸਨਾ ਪਕਾਸਨਾਯੇਵ। **ਪਜਹਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਸੋਤਾਰਂ ਪਜਹਾਪੇਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤੀ**ਤਿ ਸੋਤੂਨਂ ਸਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਉਜੁਕਮੇਵ ਸੋਤੂਨਂ ਦੋਸਪ੍ਪਹਾਨੇ ਗੁਣਪਟਿਲਾਭੇ ਚ ਕਤੇ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਦੇਸਨਾਞਾਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਯਂ ਨਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪੦. ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੧. ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ। **ਤਥਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਵਸੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਥੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਰਕਵੇਦਕਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਰਹਿਤਟ੍ਠੇਨ। **ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕਟ੍ਠੇਨ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਞ੍ਞਥਤ੍ਤਾਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਤੋ ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ। ਇਧ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞਾਣੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਪਟਿਵੇਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਅਭਿਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਨ ਞਾਣੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਤੋ ਅਭਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ।

‘‘ਸਬ੍ਬੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੬) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਪਰਿਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਹਿ ਞਾਣੇਹਿ ਸਭਾਵਤੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਦਿਤੋ ਚ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ। ‘‘ਸਬ੍ਬੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਧਮ੍ਮਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਧਾਰਣਾਦਿਨਾ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠੇਨ। **ਧਾਤੁਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਜ੍ਜੀਵਤਾਦਿਨਾ ਧਾਤੁਟ੍ਠੇਨ। **ਞਾਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਹਿ ਞਾਣੇਹਿ ਞਾਤੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ। ਯਥਾ ਦਟ੍ਠੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾਦਿਨਾ ਅਤ੍ਥੇਨ ‘‘ਦਿਟ੍ਠੰ ਸੁਤੰ ਮੁਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਤੰ ਰੂਪ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਞਾਤੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋ ਞਾਤਟ੍ਠੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਾਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ। **ਫੁਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਫੁਸਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ। **ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਅਭਿਸਮਾਗਨ੍ਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ‘‘ਤਥਟ੍ਠੇ ਪਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣੰ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਞ੍ਞਾ ਞਾਤਟ੍ਠੇ ਞਾਣੰ, ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਞ੍ਞਾ ਫਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਕੇਕਮੇਵ ਞਾਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਹਿ –

> ‘‘ਸਮਵਾਯੇ ਖਣੇ ਕਾਲੇ, ਸਮੂਹੇ ਹੇਤੁਦਿਟ੍ਠਿਸੁ।
> ਪਟਿਲਾਭੇ ਪਹਾਨੇ ਚ, ਪਟਿਵੇਧੇ ਚ ਦਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ॥ –

ਗਾਥਾਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਅਭਿਸਮਯਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਟਿਵੇਧਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਇਧ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਤੇਸੰ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮੇਵ ਹਿ ਸੋ ਲੋਕਿਯਞਾਣਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਾਭਿਸਮਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਨਾਨਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਚ ਨਾਨਾਸਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਏਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਤੋ ਚ ਏਕਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਕੁਸਲਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਇਧ ਪੇਯ੍ਯਾਲੇਨ ਸੰਖਿਤ੍ਤਾਨੰ ਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦੀਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਦੀਨੰ ਪਨ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਨੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਨੰ ਉਪਰਿਮਤੋ ਉਪਰਿਮਤੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਟ੍ਠੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਾਨੰ ਪਟਿਵੇਧੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਪਟਿਵੇਧੋ’’ਤਿ ਪਦੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯੰ ਦਸ੍ਸੇਸਿ।

ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਪਟਿਵੇਧੰ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਕਾਲਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਪਹਾਨੰ, ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ, ਭਾਵਨਾਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਨਾਵਾ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਕਰੋਤਿ, ਓਰਿਮੰ ਤੀਰੰ ਪਜਹਤਿ, ਸੋਤੰ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਭਣ੍ਡੰ ਵਹਤਿ, ਪਾਰਿਮੰ ਤੀਰੰ ਅਪ੍ਪੇਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਸਮੁਦਯੰ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਨਿਰੋਧੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਨਿਰੋਧੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ। ਯਥਾ ਓਰਿਮੰ ਤੀਰੰ ਪਜਹਤਿ, ਏਵੰ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ। ਯਥਾ ਸੋਤੰ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਏਵੰ ਸਮੁਦਯੰ ਪਜਹਤਿ। ਯਥਾ ਭਣ੍ਡੰ ਵਹਤਿ, ਏਵੰ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ। ਯਥਾ ਪਾਰਿਮੰ ਤੀਰੰ ਅਪ੍ਪੇਤਿ, ਏਵੰ ਪਾਰਿਮਤੀਰਭੂਤੰ ਨਿਰੋਧੰ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤੀਤਿ ਏਵੰ ਉਪਮਾਸੰਸਨ੍ਦਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਤੰਤੰਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਤਮਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। **ਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵੰ ਪਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾਯ ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਪਟਿਵੇਧਪਞ੍ਞਾਯ ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣੇਹਿ ਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਅਨ੍ਤੇ ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪੧-੪੨. ਖਨ੍ਤਿਞਾਣਪਰਿਯੋਗਾਹਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੨-੯੩. ਖਨ੍ਤਿਞਾਣਪਰਿਯੋਗਾਹਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੁ **ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਿਦਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਞਾਤਂ। **ਰੂਪਂ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਿਦਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਞਾਤਂ। **ਰੂਪਂ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਦਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਞਾਤਂ। **ਯਂ ਯਂ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਂ ਖਮਤੀ**ਤਿ ਯਂ ਯਂ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਖਮਤਿ ਰੁਚ੍ਚਤਿ। ''ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਿਦਿਤਂ, ਯਂ ਯਂ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਂ ਖਮਤੀ''ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਲਿਖਿਤਂ। ''ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਿਦਿਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਲਿਙ੍ਗਵਚਨਾਨਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਫੁਸਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਫੁਸਨੇਨ ਫੁਸਤਿ ਫਰਤਿ। **ਪਰਿਯੋਗਹਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਪਵਿਸਤਿ। ਪਰਿਯੋਗਾਹਤੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

ਖਨ੍ਤਿਞਾਣਪਰਿਯੋਗਾਹਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪੩. ਪਦੇਸਵਿਹਾਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੪. ਪਦੇਸਵਿਹਾਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਯੇਨਾਕਾਰੇਨ ਮਾਤਿਕਾਯ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਪਦੇਸੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵੇਦਯਿਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵੇਦਨਾਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵੇਦਨਾਪਿ ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾਪਿ। ਤਤ੍ਥ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਅਕੁਸਲਾਵ ਹੋਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕੁਸਲਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲਾਪਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਕ੍ਖਦਿਵਸੇਸੁ ਯਾਗੁਭਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਦੇਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਧਕੁਟ੍ਠਿਆਦੀਨਂ ਵਤ੍ਤਂ ਪਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਮਹਾਪਥੇ ਸਾਲਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਪੋਕ੍ਖਰਣਿਂ ਖਣਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਪੁਪ੍ਫਾਰਾਮਂ ਫਲਾਰਾਮਂ ਰੋਪੇਨ੍ਤਿ, ਨਦੀਵਿਦੁਗ੍ਗੇਸੁ ਸੇਤੁਂ ਅਤ੍ਥਰਨ੍ਤਿ, ਵਿਸਮਂ ਸਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਤੇਸਂ ਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੇ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ ਪਰਿਭਾਸਨ੍ਤਿ ਵਧਬਨ੍ਧਾਦੀਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਪਾਣਂ ਵਧਿਤ੍ਵਾ ਦੇਵਤਾਨਂ ਉਪਹਰਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਨੇਸਂ ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾ ਪਨ ਭਵਨ੍ਤਰਗਤਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਹਜਾਤਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਹਜਾਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਸਮਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਆਸੇਵਨਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਲੋਭਸਹਗਤਵੇਦਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲੇਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮਤ੍ਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਵੇਦਨਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਵੇਦਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵੇਦਨਾਨਂ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾਨਞ੍ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮੋ ਨਾਮ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਯਿਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਦੇਵ ''ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮੋ ਨਾਮ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵੇਦਯਿਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵੇਦਨਾਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵੇਦਨਾਪਿ ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾਪਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਾਵ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਾ ਦੀਪਮਾਲਾਰੋਪਨਂ ਮਹਾਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇ ਦਿਸਾਭਾਗੇ ਚੇਤਿਯਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਨੇਸਂ ਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਮੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੇ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ ਪਰਿਭਾਸਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਉਕ੍ਕਂਸਨ੍ਤਿ, ਪਰਂ ਵਮ੍ਭੇਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਨੇਸਂ ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾ ਪਨ ਭਵਨ੍ਤਰਗਤਾਨਂਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਹਜਾਤਾਯ ਸਮਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਾਯ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੇਹੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ,

ਲੋਕਿਕਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਨਿਕਨ੍ਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਚ ਵੇਦਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵੇਦਯਿਤਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮੋ ਨਾਮ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਯਿਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਦੇਵ ''ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪਚ੍ਚਯਾ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਹਿ ''ਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਾਵ ਤਂ ਤਂ ਵੇਦਯਿਤਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਣਾਦੀਸੁ ਪਨ **ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਣਂ** ਨਾਮ ਪਾਪਕਿਰਿਯਾਸੁ ਉਪਾਯਚਿਨ੍ਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਣਂ ਮਿਚ੍ਛਾਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਾਣਂ। **ਸਮ੍ਮਾਵਾਣਂ** ਨਾਮ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਞ੍ਚ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਂ ਞਾਣਂ। **ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ ਪਾਪਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਅਯਾਥਾਵਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਞ੍ਞੀਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ ਕਲ੍ਯਾਣਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਤਾ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯੇਵ।

ਛਨ੍ਦਪਚ੍ਚਯਾਪੀਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਛਨ੍ਦੋ ਨਾਮ ਲੋਭੋ, ਛਨ੍ਦਪਚ੍ਚਯਾ ਅਟ੍ਠਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵੇਦਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਛਨ੍ਦਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ** ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵੇਦਨਾਵ। **ਵਿਤਕ੍ਕਪਚ੍ਚਯਾ** ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵੇਦਨਾ। **ਵਿਤਕ੍ਕਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ** ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵੇਦਨਾ। **ਸਞ੍ਞਾਪਚ੍ਚਯਾ** ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਸੇਸਾ ਛ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੇਦਨਾ। **ਸਞ੍ਞਾਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ** ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਵੇਦਨਾ।

ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿਆਦੀਸੁ ਸਚੇ ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਵੂਪਸਮੋ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ। ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾਅਵੂਪਸਮਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਾ ਅਟ੍ਠਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵੇਦਨਾ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਛਨ੍ਦੋ ਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਵੂਪਸਮੋ ਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਵੂਪਸਮੋ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ। ਸਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵੇਦਨਾਵ। ਸਚੇ ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਾ ਵੂਪਸਨ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਾਨਂ ਵੂਪਸਮੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਵੂਪਸਮੋ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ। ਸਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵੇਦਨਾਵ। ਸਚੇ ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾ ਵੂਪਸਨ੍ਤਾ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਛਨ੍ਦਵਿਤਕ੍ਕਸਞ੍ਞਾਨਂ ਵੂਪਸਮੋ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ। ਸਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਵੇਦਨਾਵ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਛਨ੍ਦੋ ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ, ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਛਨ੍ਦੋ ਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਸਤ੍ਤਸੁ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਸਞ੍ਞਾ ਹੋਤਿ, ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਸਞ੍ਞਾ ਵੂਪਸਨ੍ਤਾ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ। **ਅਤ੍ਥਿ ਆਯਵ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯਂ। ਆਯਾਵਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਠਾਨੇ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸ੍ਸ ਕਾਰਣੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੇ । **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵੇਦਯਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਯਿਤਂ। ਏਤੇਨ ਚਤੁਮਗ੍ਗਸਹਜਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵੇਦਨਾ ਗਹਿਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਆਯਵਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਠਾਨੇ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੇਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਭੂਮਿਯਾ ਪਤ੍ਤਿਯਾ''ਤਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

ਪਦੇਸਵਿਹਾਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪੪-੪੯. ਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੫. ਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਧਿਪਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਧਿਕਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਧਿਪਤਿਕਤਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਯ ਹੇਤੁਭੂਤਾਯ, ਕਰਣਭੂਤਾਯ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ ਪਰਾਵਤ੍ਤਤਿ, ਪਰਮ੍ਮੁਖੀ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ।

੯੬. **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਨਾਨਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਸਨ੍ਤੁਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਅਭਾਵਤੋ ਨ ਏਕਸਭਾਵੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਏਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਸਨ੍ਤੁਵੁਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ ਏਕਸਭਾਵੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਕਤ੍ਤਂ ਚੇਤਯਤੋ**ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ। **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵਤੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਕ੍ਖਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ।

੯੭. **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਜਹਨ੍ਤੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਧਿਕਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ।

੯੮. **ਚਕ੍ਖੁ ਸੁਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤੇਨ** ਵਾਤਿ ਬਾਲਜਨਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਕਾਰਕਵੇਦਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵਾ ਚਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਯਤ੍ਥ ਨ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਤਂ ਸੁਞ੍ਞਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ** ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਚ ਅਤ੍ਤਨਿਯਨ੍ਤਿ ਚ ਉਭਯਥਾ ਗਾਹਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤਦੁਭਯਗਾਹਪਟਿਸੇਧਨਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਤਾਭਾਵੋ ਚ ਅਤ੍ਤਨਿਯਾਭਾਵੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਨਿਚ੍ਚੇਨ** ਵਾਤਿ ਭਙ੍ਗਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਨਿਚ੍ਚੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਧੁਵੇਨ** ਵਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਪਿ ਥਿਰਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਧੁਵੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਸਸ੍ਸਤੇਨ** ਵਾਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲੇਪਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਸਸ੍ਸਤੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੇਨ** ਵਾਤਿ ਜਰਾਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਅਪਰਿਵਤ੍ਤਮਾਨਪਕਤਿਕਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਅਥ ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਭਾਵੇਨ ਚ ਧੁਵਭਾਵੇਨ ਚ ਸਸ੍ਸਤਭਾਵੇਨ ਚ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ। **ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਤੋ ਪਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਯਥਾਸਭਾਵੇਨ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ ਚ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਚਕ੍ਖਾਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਞਾਣਂ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਞਾਣਂ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ।

੯੯. **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਵੋਸਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਲਾਭੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ। **ਵੋਸਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਵੋਸਗ੍ਗਭੂਤੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। **ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠਾ**ਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ। **ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਦੇਸਨਾ, ਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਤ੍ਥਂ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟਨੇਪਿ ਞਾਣਸਮਙ੍ਗੀ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੧੦੦. **ਤਥਟ੍ਠੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸੇਵ ਤਥਟ੍ਠੇ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। ਇਦਾਨਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਆਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤਤੋ ਛ ਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਤਿਕਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ **ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਂ ਅਧਿਪਤਿਤੋ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਯੋਗੀ ਪਚ੍ਛਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਞਾਣਂ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚੇਤਯਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਯੋਗੀ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਕਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਚੇਤਯਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਞਾਣਂ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਯੋਗੀ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਵਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਞਾਣਂ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵਟ੍ਟੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਞਾਣਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਯੋਗੀ ਛਬ੍ਬਿਧਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਂ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਦਿਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤੇਨੇਵ ਞਾਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਞਾਣਂ ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੋ

ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵੋਸਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਯੋਗੀ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਿ ਵੋਸਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਞਾਣੰ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਥਟ੍ਠੇ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਯੋਗੀ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਤਥਟ੍ਠੇ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ ਵਾ ਤਥਟ੍ਠੇ ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋਤਿਆਦਿ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਕ੍ਖਣਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਹਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸੇਸੁ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਆਗਤੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਨ ਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨੇਵ ਵਾ ''ਚਕ੍ਖੁ ਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਤੰ ਞਾਣੰ ਵਤ੍ਤੁੰ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ। ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ''ਯਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਤਤ੍ਥ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੋ। ਯਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੋ , ਤਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਸੰਸਨ੍ਦਨੇਸੁ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਅਥ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟਚਿਤ੍ਤਵਿਵਟ੍ਟਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੇਸੁ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨੰ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੋ ਆਗਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੋ ਚ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੇਨੇਵ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਸਞ੍ਞਾਚੇਤੋਚਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੇਸ੍ਵੇਵ ਚ ਪੇਯ੍ਯਾਲੇ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਯਮਾਨੇ ''ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਧਿਪਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ਅਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਅਧਿਪਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ, ''ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਨਾਨਤ੍ਤੰ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਏਕਤ੍ਤੰ। ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇਕਤ੍ਤੰ ਚੇਤਯਤੋ ਅਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਞਾ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ, ''ਅਭਿਨਿਵੇਸੰ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ, ''ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਭਿਨਿਵੇਸੰ ਵੋਸਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੋਸਗ੍ਗੇ ਪਞ੍ਞਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਪਾਠਸਮ੍ਭਵਤੋ ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਤੇਸੁ ਆਗਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਞਾਣਵਿਵਟ੍ਟੇ ਚ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੰ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ''ਚਕ੍ਖੁ ਸੁਞ੍ਞੰ ਅਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ ਵਾ''ਤਿਆਦਿਯੁਜ੍ਜਨਤੋ ਸਚ੍ਚਵਿਵਟ੍ਟੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਵਿਵਟ੍ਟੇ ਸੇਸਾ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਵਿਵਟ੍ਟਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵੰ ''ਯਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਤਤ੍ਥ ਚੇਤੋਵਿਵਟ੍ਟੋ''ਤਿਆਦਿਕਾਨਿ ਸੰਸਨ੍ਦਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਵਿਵਟ੍ਟਞਾਣਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੦. ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੧. ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਾਸਨੇ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦਹੇਤੁਕੋ ਸਮਾਧਿ, ਛਨ੍ਦਾਧਿਕੋ ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿ, ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਛਨ੍ਦੰ ਅਧਿਪਤਿੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸਮਾਧਿਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਪਧਾਨਭੂਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਬਹੁਵਚਨੰ ਕਤੰ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਨਾ ਚ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਚ ਉਪੇਤੰ। **ਇਦ੍ਧਿਪਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਾ ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ, ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਉਕ੍ਕੰਸਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਗਤਾਨੰ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਾਦਿਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਪਾਦਭੂਤੰ ਸੇਸਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਰਾਸਿਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ''ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤਿ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ... ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੪੩੪)। ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਚ ''ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤਿ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ...ਪੇ॰... ਪਗ੍ਗਾਹੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੪੪੭) ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸੇਸਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਰਾਸਿ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ? ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਏਕੇਕੰ ਇਦ੍ਧਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਸਹ ਸੇਸਵਚਨੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਸਬ੍ਬੇ ਚ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਥੇਵ ਹਿ ਛਨ੍ਦੰ ਅਧਿਪਤਿੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸਮਾਧਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਏਵੰ ਵੀਰਿਯੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵੀਮੰਸੰ ਅਧਿਪਤਿੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸਮਾਧਿ ਵੀਮੰਸਾਸਮਾਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਏਵਮੇਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਵੀਰਿਯਾਦਯੋ ਚਿਤ੍ਤਾਦਯੋ ਵੀਮੰਸਾਦਯੋਤਿ ਤਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧੀਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਪਿ, ਸੇਸਾ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਯੇਵ । ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਇਮੇ ਤਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂਯੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਿਨਾ ਤੇਹਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਬ੍ਬੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਖਨ੍ਧਾ ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਤਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਪਾਦਾ ਨਾਮਾਤਿਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਵੀਰਿਯਨ੍ਤਿ ਚ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ ਚ ਏਕੋਯੇਵ। ਕਸ੍ਮਾ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨੇਤ੍ਥ ਪਠਮਂ ਵੀਰਿਯਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਂ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚੇਤ੍ਥਾਪਿ ਤਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਵਿਭਙ੍ਗੇ 'ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਯਾ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਇਦ੍ਧਿ ਸਮਿਦ੍ਧਿ ਇਜ੍ਝਨਾ ਸਮਿਜ੍ਝਨਾ'ਤਿ (ਵਿਭਂ ੪੩੪) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ, ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਇਦ੍ਧਿਪਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋਪਿ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੋ ਲਕ੍ਖਣਬ੍ਭਾਹਤੋਤਿ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਕਤਂ। ਇਦ੍ਧਿ ਸਮਿਦ੍ਧੀਤਿਆਦੀਹਿ ਇਜ੍ਝਨਾਕਾਰੇਨ ਧਮ੍ਮਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਆਸੇਵਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ (ਵਿਭਂ ੪੩੧ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਇਧਾਪਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾ ਲੋਕਿਯਾ ਏਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ ਤਾਵ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮੋ ਲੋਕਿਯਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਸੁ ਕਸਿਣੇਸੁ ਅਧਿਕਤਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕੋ ਕਸਿਣਾਨੁਲੋਮਤੋ ਕਸਿਣਪਟਿਲੋਮਤੋ ਕਸਿਣਾਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋ ਝਾਨਾਨੁਲੋਮਤੋ ਝਾਨਪਟਿਲੋਮਤੋ ਝਾਨਾਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋ ਝਾਨੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਕਸਿਣੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਝਾਨਕਸਿਣੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਅਙ੍ਗਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਅਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਕਤੋ ਅਙ੍ਗਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਚੁਦ੍ਦਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਦਮੇਤ੍ਵਾ ਛਨ੍ਦਸੀਸਵੀਰਿਯਸੀਸਚਿਤ੍ਤਸੀਸਵੀਮੰਸਾਸੀਸਵਸੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਮ੍ਪਿ ਕੇਚਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਪਨ ਕਸਿਣੇਸੁ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਮਤ੍ਤੇ ਚਿਣ੍ਣਵਸਿਨਾਪਿ ਕਾਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਤਂ ਤਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਕਂ (ਵਿਭਂ ੪੩੨) ਚਤੁਪ੍ਪਕਾਰਂ ਵੀਰਿਯਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਹਾਨਿਵੁਦ੍ਧਿਯੋ ਞਤ੍ਵਾ ਵੀਰਿਯਸਮਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਚਤੂਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ।

ਸੋ ਇਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੂਤਿਆਦੀਸੁ **ਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਭਾਵਿਤਚਤੁਰਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਚਤੂਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਛਨ੍ਦਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕਂ ਅਧਿਪਤਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਝਾਨਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਤੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਭਾਵੇਤਿ ਨਾਮ, ਛਨ੍ਦਾਦਿਵਾਸਨਂ ਗਾਹਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਦਮੇਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਵਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਪੁਰਿਮਂ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਂ। ਪਰਿਭਾਵਿਤਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਦਮਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਮੁਦੁਂ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਤਥਾ ਦਨ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ''ਮੁਦੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਕਮ੍ਮਨਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਮਂ ਕਮ੍ਮਯੋਗ੍ਗਂ ਕਰੋਤਿ। ਮੁਦੁ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਨਿਯਂ ਹੋਤਿ ਸੁਧਨ੍ਤਮਿਵ ਸੁਵਣ੍ਣਂ, ਇਧ ਪਨ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਕਮ੍ਮਕ੍ਖਮਂ। **ਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਪਰਿਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਕਾਯਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਸਮੋਦਹਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਇਦ੍ਧਿਕਰਣਕਾਲੇ ਯਥਾਸੁਖਂ ਚਿਤ੍ਤਚਾਰਸ੍ਸ ਇਜ੍ਝਨਤ੍ਥਂ ਯੋਗਵਿਧਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਯਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਸਮੋਦਹਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਰਜਕਾਯਮ੍ਪਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇ ਸਮੋਦਹਤਿ ਪਵੇਸੇਤਿ ਆਰੋਪੇਤਿ, ਕਾਯਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਗਤਿਕਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਕਰਣਂ ਅਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਗਮਨਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਾਯ ਹੋਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਾਯੇ ਸਮੋਦਹਤੀ**ਤਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਰਜਕਾਯੇ ਸਮੋਦਹਤਿ ਆਰੋਪੇਤਿ , ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਾਯਾਨੁਗਤਿਕਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਕਰਣਂ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਗਮਨਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਾਯ ਹੋਤਿ। ਸਮਾਦਹਤੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਯਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਣਾਮੇਤੀ**ਤਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਰਜਕਾਯੇ ਆਰੋਪੇਤਿ ਕਾਯਾਨੁਗਤਿਕਂ ਕਰੋਤਿ, ਇਦਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕਾਯੇ ਸਮੋਦਹਨਸ੍ਸ ਵੇਵਚਨਂ। **ਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਕਾਯਂ ਪਰਿਣਾਮੇਤੀ**ਤਿ ਕਰਜਕਾਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇ ਆਰੋਪੇਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਗਤਿਕਂ ਕਰੋਤਿ, ਇਦਂ ਕਾਯਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਸਮੋਦਹਨਸ੍ਸ ਵੇਵਚਨਂ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ''ਏਵਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਸਮੋਦਹਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਤ੍ਥਂ ਪਰਿਣਾਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਪਰਿਣਾਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਤ੍ਥਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਮੋਦਹਤੀਤਿ ਮੂਲਪਦਂ,

ਪਰਿਣਾਮੇਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਨਿਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਿ , ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂਯੇਵ ਪਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਰਿਣਾਮੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਮੋਦਹਿਤ੍ਵਾਤਿ।

ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਕਾਯੇ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇਨ ਸਹਜਾਤਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਕਰਜਕਾਯੇ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਿਸੇਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਕਾਯਸ੍ਸ ਪਨਸ੍ਸ ਕਰਜਕਾਯੋਪਿ ਤੂਲਪਿਚੁ ਵਿਯ ਲਹੁਕੋ ਹੋਤਿ। **ਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਕਤਯੋਗਵਿਧਾਨੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਤਥਾਭਾਵਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤਲਕ੍ਖਣੇ ਕਰਣਵਚਨਂ, ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਵਾ, ਤਥਾਭਾਵਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵਤੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇਨ। ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾਯੇਵ **ਪਰਿਯੋਦਾਤੇਨ,** ਪਭਸ੍ਸਰੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਾਯਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸੇ, ਇਦ੍ਧਿਵਿਕਪ੍ਪੇ ਵਾ ਞਾਣਤ੍ਥਾਯ। **ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨੀਹਰਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਵਸੇਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕੇ ਜਾਤੇ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਾਧਿਗਮਤ੍ਥਾਯ ਪਰਿਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨੀਹਰਤਿ, ਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾਭਿਮੁਖਂ ਪੇਸੇਤਿ। **ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤੀ**ਤਿ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਇਦ੍ਧਿਪੋਣਂ ਇਦ੍ਧਿਪਬ੍ਭਾਰਂ ਕਰੋਤਿ। **ਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਏਵਂ ਕਤਚਿਤ੍ਤਾਭਿਨੀਹਾਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਅਨੇਕਵਿਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੇਕਵਿਧਂ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਕਂ। **ਇਦ੍ਧਿਵਿਧ**ਨ੍ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸਂ, ਇਦ੍ਧਿਵਿਕਪ੍ਪਂ ਵਾ। **ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਨੁਭਵਤਿ, ਫਸ੍ਸੇਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ ਪਾਪੁਣਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੦੨. ਇਦਾਨਿਸ੍ਸ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਕਰਣਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਕਤਿਯਾ ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਬਹੁਧਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਬਹੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਚਙ੍ਕਮਿਤੁਕਾਮੋ ਵਾ, ਸਜ੍ਝਾਯਂ ਵਾ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ, ਪਞ੍ਹਂ ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਿਤੁਕਾਮੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਤਮ੍ਪਿ ਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਹੋਤਿ। ਕਥਂ ਪਨਾਯਮੇਵਂ ਹੋਤਿ? ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਭੂਮਿਪਾਦਪਦਮੂਲਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਚੇ ਸਤਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ''ਸਤਂ ਹੋਮਿ ਸਤਂ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹੇਵ ਸਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਹਸ੍ਸਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਚੇ ਏਵਂ ਨ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਪੁਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਂਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਹਿ ''ਏਕਵਾਰਂ ਦ੍ਵੇਵਾਰਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਪਰਿਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਵਾ। ਤਾਨਿ ਚ ਖੋ ਵਣ੍ਣਵਸੇਨੇਵ, ਨੋ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਵਸੇਨ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਥੇਵ ਸਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ, ਤਂ ਪਠਮਪ੍ਪਨਾਚਿਤ੍ਤਮਿਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁਅਨਨ੍ਤਰਂ ਏਕਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਿਕਂ । ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਤੇ ਬਹੂ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ, ਤੇ ਅਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਨਿਮ੍ਮਿਤਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਿਮਤਾ ਸਦਿਸਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਵਾ ਭਾਸਿਤਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵਾਦੀਸੁ ਵਾ ਯਂ ਯਂ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਕਰੋਤਿ, ਤਂਤਦੇਵ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਨਾਨਾਵਣ੍ਣੇ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਕੇਚਿ ਪਠਮਵਯੇ ਕੇਚਿ ਮਜ੍ਝਿਮਵਯੇ ਕੇਚਿ ਪਚ੍ਛਿਮਵਯੇ, ਤਥਾ ਦੀਘਕੇਸੇ ਉਪਡ੍ਢਮੁਣ੍ਡਮੁਣ੍ਡੇ ਮਿਸ੍ਸਕਕੇਸੇ ਉਪਡ੍ਢਰਤ੍ਤਚੀਵਰੇ ਪਣ੍ਡੁਕਚੀਵਰੇ ਪਦਭਾਣਧਮ੍ਮਕਥਾਸਰਭਞ੍ਞਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਨਪਞ੍ਹਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਰਜਨਪਚਨਚੀਵਰਸਿਬ੍ਬਨਧੋਵਨਾਦੀਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਅਪਰੇਪਿ ਵਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਕੇ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਏਤ੍ਤਕਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪਠਮਵਯਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਇਚ੍ਛਿਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ''ਬਹੁਧਾਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਇਮਿਨਾ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਏਵਂ ਬਹੁਭਾਵਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ''ਏਕੋਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਙ੍ਕਮਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸਜ੍ਝਾਯਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਵਾ ''ਅਯਂ ਵਿਹਾਰੋ ਅਪ੍ਪਭਿਕ੍ਖੁਕੋ, ਸਚੇ ਕੇਚਿ ਆਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਕੁਤੋ ਇਮੇ ਏਤ੍ਤਕਾ ਏਕਸਦਿਸਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਦ੍ਧਾ ਥੇਰਸ੍ਸ ਏਸਾਨੁਭਾਵੋਤਿ ਮਂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਯ ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾਵ ''ਏਕੋ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਏਕੋ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਏਕੋ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ । ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂਯੇਵ ਏਕੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਨ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਵਸੇਨ ਸਯਮੇਵ ਏਕੋ ਹੋਤਿ।

ਆਵਿਭਾਵਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਭਾਵੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਿਰੋਭਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਭਾਵੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਆਵਿਭਾਵੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ, ਤਿਰੋਭਾਵੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤੀਤਿ ਪੁਰਿਮੇਨ ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਆਵਿਭਾਵੰ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਵਾ ਆਲੋਕਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਾ ਵਿਵਟਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਨਾਪਾਥਂ ਵਾ ਆਪਾਥਂ ਕਰੋਤਿ। ਕਥਂ? ਅਯਞ੍ਹਿ ਯਥਾ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋਪਿ ਦੂਰੇ ਠਿਤੋਪਿ ਵਾ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਵੰ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਪਰਂ ਵਾ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਇਦਂ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਆਲੋਕਜਾਤਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਵਾ, ''ਇਦਂ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਿਵਟਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਵਾ, ''ਇਦਂ ਅਨਾਪਾਥਂ ਆਪਾਥਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਯਥਾਧਿਟ੍ਠਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਪਰੇ ਦੂਰੇ ਠਿਤਾਪਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਯਮ੍ਪਿ ਪਸ੍ਸਿਤੁਕਾਮੋ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਤਿਰੋਭਾਵੰ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਪਨ ਆਲੋਕਂ ਵਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਾ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ, ਆਪਾਥਂ ਵਾ ਅਨਾਪਾਥਂ ਕਰੋਤਿ। ਕਥਂ? ਅਯਞ੍ਹਿ ਯਥਾ ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋਪਿ ਸਮੀਪੇ ਠਿਤੋਪਿ ਵਾ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਵੰ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਪਰਂ ਵਾ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ''ਇਦਂ ਆਲੋਕਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਵਾ, ''ਇਦਂ ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਵਾ, ''ਇਦਂ ਆਪਾਥਂ ਅਨਾਪਾਥਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਯਥਾਧਿਟ੍ਠਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਪਰੇ ਸਮੀਪੇ ਠਿਤਾਪਿ ਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਯਮ੍ਪਿ ਅਪਸ੍ਸਿਤੁਕਾਮੋ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਅਪਿਚ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਾਕਟਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਆਵਿਭਾਵੋ ਨਾਮ, ਅਪਾਕਟਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਤਿਰੋਭਾਵੋ ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥ ਪਾਕਟਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇ ਇਦ੍ਧਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਇਦ੍ਧਿਮਾਪਿ। ਤਂ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਪਾਕਟਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇ ਇਦ੍ਧਿਯੇਵ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਇਦ੍ਧਿਮਾ। ਤਂ ਮਹਕਸੁਤ੍ਤੇਨ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੬) ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਨਿਮਨ੍ਤਨਿਕਸੁਤ੍ਤੇਨ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੧ ਆਦਯੋ) ਚ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਂ।

ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਨ੍ਤਿ ਪਰਕੁਟ੍ਟਂ, ਕੁਟ੍ਟਸ੍ਸ ਪਰਭਾਗਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ **ਤਿਰੋਪਾਕਾਰਤਿਰੋਪਬ੍ਬਤੇਸੁ। ਕੁਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਚ ਗੇਹਭਿਤ੍ਤਿ। **ਪਾਕਾਰੋ**ਤਿ ਗੇਹਵਿਹਾਰਗਾਮਾਦੀਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖੇਪਪਾਕਾਰੋ। **ਪਬ੍ਬਤੋ**ਤਿ ਪਂਸੁਪਬ੍ਬਤੋ ਵਾ ਪਾਸਾਣਪਬ੍ਬਤੋ ਵਾ। **ਅਸਜ੍ਜਮਾਨੋ**ਤਿ ਅਲਗ੍ਗਮਾਨੋ। **ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਆਕਾਸੇ**ਤਿ ਆਕਾਸੇ ਵਿਯ। ਏਵੰ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੇਨ ਪਨ ਆਕਾਸਕਸਿਣਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਕੁਟ੍ਟਂ ਵਾ ਪਾਕਾਰਂ ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਂ ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਕਤਪਰਿਕਮ੍ਮੇਨ ''ਆਕਾਸੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬੋ, ਆਕਾਸੋਵ ਹੋਤਿ। ਅਧੋ ਓਤਰਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ, ਉਦ੍ਧਂ ਵਾ ਆਰੋਹਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਸੁਸਿਰੋ ਹੋਤਿ, ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਛਿਦ੍ਦੋ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਅਸਜ੍ਜਮਾਨੋ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਸਚੇ ਪਨਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾ ਪਬ੍ਬਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖੋ ਵਾ ਉਟ੍ਠੇਤਿ, ਕਿਂ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਦੋਸੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਹਿ ਉਪਜ੍ਝਾਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਨਿਸ੍ਸਯਗ੍ਗਹਣਸਦਿਸਂ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ''ਆਕਾਸੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਆਕਾਸੋ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਪੁਰਿਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਬਲੇਨੇਵ ਚਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾ ਅਞ੍ਞੋ ਪਬ੍ਬਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖੋ ਵਾ ਉਤੁਮਯੋ ਉਟ੍ਠਹਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ। ਅਞ੍ਞੇਨ ਇਦ੍ਧਿਮਤਾ ਨਿਮ੍ਮਿਤੇ ਪਨ ਪਠਮਂ ਨਿਮ੍ਮਾਨਂ ਬਲਵੰ ਹੋਤਿ। ਇਤਰੇਨ ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਂ ਵਾ ਅਧੋ ਵਾ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਪਥਵਿਯਾਪਿ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਉਟ੍ਠਾਨਂ, **ਨਿਮੁਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਸਂਸੀਦਨਂ, ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਞ੍ਚ ਨਿਮੁਜ੍ਜਞ੍ਚ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜਂ। ਏਵੰ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੇਨ ਪਨ ਆਪੋਕਸਿਣਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਾਯ ''ਏਤ੍ਤਕੇ ਠਾਨੇ ਪਥਵੀ ਉਦਕਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਠਾਨੇ ਪਥਵੀ ਉਦਕਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜਂ ਕਰੋਤਿ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਉਦਕੇ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਿਮੁਜ੍ਜਮੇਵ, ਨ੍ਹਾਨਪਾਨਮੁਖਧੋਵਨਭਣ੍ਡਕਧੋਵਨਾਦੀਸੁ ਯਂ ਯਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਉਦਕਮੇਵ ਕਰੋਤਿ, ਸਪ੍ਪਿਤੇਲਮਧੁਫਾਣਿਤਾਦੀਸੁਪਿ ਯਂ ਯਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਤਂ ''ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਏਤ੍ਤਕਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਧਿਟ੍ਠਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਭਾਜਨਗਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਿ ਸਪ੍ਪਿਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਤੇਲਾਦੀਨਿ ਤੇਲਾਦੀਨਿਯੇਵ, ਉਦਕਂ ਉਦਕਮੇਵ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਤੇਮਿਤੁਕਾਮੋਵ ਤੇਮੇਤਿ, ਨ ਤੇਮਿਤੁਕਾਮੋ ਨ ਤੇਮੇਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਚ ਸਾ ਪਥਵੀ ਉਦਕਂ ਹੋਤਿ, ਸੇਸਜਨਸ੍ਸ ਪਥਵੀਯੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਪਤ੍ਤਿਕਾਪਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਯਾਨਾਦੀਹਿਪਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਕਸਿਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਸਚੇ ਪਨਾਯਂ ''ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਉਦਕਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਹੋਤਿਯੇਵ।

ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਂ ਪਨ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਯਂ ਪਕਤਿਯਾ ਘਟਤਲਾਕਾਦੀਸੁ ਉਦਕਂ, ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨਂ ਪਥਵੀਯੇਵ ਹੋਤਿ।

ਉਦਕੇਪਿ ਅਭਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਂ ਉਦਕਂ ਅਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸੀਦਤਿ, ਤਂ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਪਰੀਤਂ ਅਭਿਜ੍ਜਮਾਨਂ। ਏਵਂ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੇਨ ਪਨ ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਏਤ੍ਤਕੇ ਠਾਨੇ ਉਦਕਂ ਪਥਵੀ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨੇ ਉਦਕਂ ਪਥਵੀਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਪਥਵਿਯਂ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਯਂ ਯਂ ਇਰਿਯਾਪਥਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਪਥਵਿਮੇਵ ਕਰੋਤਿ, ਮਣਿਸੁਵਣ੍ਣਪਬ੍ਬਤਰੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁਪਿ ਯਂ ਯਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਯਥਾਧਿਟ੍ਠਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਚ ਤਂ ਉਦਕਂ ਪਥਵੀ ਹੋਤਿ, ਸੇਸਜਨਸ੍ਸ ਉਦਕਮੇਵ । ਮਚ੍ਛਕਚ੍ਛਪਾ ਚ ਉਦਕਕਾਕਾਦਯੋ ਚ ਯਥਾਰੁਚਿ ਵਿਚਰਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਪਨਾਯਂ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਤਂ ਪਥਵਿਂ ਕਾਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਕਰੋਤਿਯੇਵ। ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਪਨ ਉਦਕਮੇਵ ਹੋਤਿ।

ਆਕਾਸੇਪਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇਨ ਕਮਤੀਤਿ ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖੇ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਊਰੁਬਦ੍ਧਾਸਨੇਨ ਗਚ੍ਛਤਿ। **ਪਕ੍ਖੀ ਸਕੁਣੋ**ਤਿ ਪਕ੍ਖੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ ਸਕੁਣੋ, ਨ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਪਕ੍ਖੋ ਲੂਨਪਕ੍ਖੋ ਵਾ। ਤਾਦਿਸੋ ਹਿ ਆਕਾਸੇ ਗਨ੍ਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਏਵਮਾਕਾਸੇ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੇਨ ਪਨ ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਚੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਗਨ੍ਤੁਮਿਚ੍ਛਤਿ, ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਪ੍ਪਮਾਣਂ ਠਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਚੇ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਮਞ੍ਚਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਸਚੇ ਪਦਸਾ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਠਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ''ਪਥਵੀ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਪਥਵੀਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਆਕਾਸੇ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੇਨ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਲਾਭਿਨਾਪਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਅਨ੍ਤਰਾ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਰੁਕ੍ਖਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਾਗਸੁਪਣ੍ਣਾਦਯੋ ਵਾ ਉਸੂਯਨ੍ਤਾ ਮਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਤੇ ਪਨ ਦਿਸ੍ਵਾ ਕਿਂ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਆਕਾਸੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਅਪਿਚ ਓਕਾਸੇ ਓਰੋਹਣਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਲਾਭਿਨਾ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਚੇ ਅਨੋਕਾਸੇ ਨ੍ਹਾਨਤਿਤ੍ਥੇ ਵਾ ਗਾਮਦ੍ਵਾਰੇ ਵਾ ਓਰੋਹਤਿ, ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨੋਕਾਸਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਓਕਾਸੇ ਓਤਰਤੀਤਿ।

ਇਮੇਪਿ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕੇ ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਯੋਜਨਸਹਸ੍ਸੋਪਰਿਚਰਣੇਨ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕਤਾ, ਤੀਸੁ ਦੀਪੇਸੁ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਆਲੋਕਕਰਣੇਨ ਮਹਾਨੁਭਾਵਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਏਵਂ ਉਪਰਿਚਰਣਆਲੋਕਫਰਣੇਹਿ ਵਾ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੇ, ਤੇਨੇਵ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕਤ੍ਤੇਨ ਮਹਾਨੁਭਾਵੇ । **ਪਰਾਮਸਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਏਕਦੇਸੇ ਵਾ ਫੁਸਤਿ। **ਪਰਿਮਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਆਦਾਸਤਲਂ ਵਿਯ ਪਰਿਮਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਪਨਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨੇਵ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਕਸਿਣਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਯਮੋ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਯਦਿ ਇਚ੍ਛਤਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਰਾਮਸਿਤੁਂ, ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਰਾਮਸਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਇਧੇਵ ਨਿਸਿਨ੍ਨਕੋ ਵਾ ਨਿਪਨ੍ਨਕੋ ਵਾ ਪਰਾਮਸਿਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ''ਹਤ੍ਥਪਾਸੇ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਬਲੇਨ ਵਣ੍ਟਾ ਮੁਤ੍ਤਤਾਲਫਲਂ ਵਿਯ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਹਤ੍ਥਪਾਸੇ ਠਿਤੇ ਵਾ ਪਰਾਮਸਤਿ, ਹਤ੍ਥਂ ਵਾ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਪਰਾਮਸਤਿ। ਹਤ੍ਥਂ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਕਿਂ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਂ ਵਡ੍ਢਤਿ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਂ ਵਾਤਿ? ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਂ ਵਡ੍ਢਤਿ। ਯੋ ਏਵਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਕੇਵਲਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇ ਪਰਾਮਸਤਿ, ਸਚੇ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਪਾਦਕਥਲਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਾਦੇ ਠਪੇਤਿ, ਪੀਠਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਤਿ, ਮਞ੍ਚਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਪਸ੍ਸੇਨਫਲਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਪਸ੍ਸਯਤਿ। ਯਥਾ ਏਕੋ, ਏਵਂ ਅਪਰੋਪਿ। ਅਨੇਕੇਸੁਪਿ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਏਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਸੁ ਤੇਸਞ੍ਚ ਏਕਮੇਕਸ੍ਸ ਤਥੇਵ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਗਮਨਮ੍ਪਿ ਆਲੋਕਕਰਣਮ੍ਪਿ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਪਾਤਿਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਉਦਕਪੂਰੇਸੁ ਸਬ੍ਬਪਾਤੀਸੁ ਚਨ੍ਦਮਣ੍ਡਲਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਾਕਤਿਕਮੇਵ ਚਨ੍ਦਸ੍ਸ ਗਮਨਂ ਆਲੋਕਕਰਣਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਤਥੂਪਮਮੇਤਂ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ। **ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਪਿ ਕਾਯੇਨ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਤੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਕਤ੍ਵਾ ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਅਨੇਕਵਿਧਂ ਅਭਿਞ੍ਞਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਯੇਨ ਵਸਂ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਇਦ੍ਧਿਕਥਾਯਂ ਆਵਿਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ।

ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੧. ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੩. ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਦੂਰੇਪਿ ਸਦ੍ਦਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪਾਯਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਦੂਰੇਪਿ ਸਦ੍ਦਾਨੰ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦੂਰੇ ਸਦ੍ਦਾਨੰ ਅਨ੍ਤਰੇ ਸਦ੍ਦੰ। ਸਦ੍ਦੋਯੇਵ ਹਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਰਣਵਸੇਨ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ''ਦੂਰੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਪਕਤਿਸੋਤਸ੍ਸ ਆਪਾਥਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਥੂਲਾਨੰ। **ਸੁਖੁਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਣੂਨੰ। **ਸਣ੍ਹਸਣ੍ਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਣ੍ਹਤੋਪਿ ਸਣ੍ਹਾਨੰ, ਅਤਿਸਣ੍ਹਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਪਰਮਸੁਖੁਮਾ ਸਦ੍ਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮੰ ਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮੇਨ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੇਨ ਝਾਯਿਨਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਾਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਠਮਤਰੰ ਪਕਤਿਸੋਤਪਥੇ ਦੂਰੇ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ ਅਰਞ੍ਞੇ ਸੀਹਾਦੀਨੰ ਸਦ੍ਦੋ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋ। ਵਿਹਾਰੇ ਘਣ੍ਡਿਸਦ੍ਦੋ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦੋ ਸਾਮਣੇਰਦਹਰਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਸਬ੍ਬਥਾਮੇਨ ਸਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਾਨੰ ਸਜ੍ਝਾਯਨਸਦ੍ਦੋ ਪਕਤਿਕਥੰ ਕਥੇਨ੍ਤਾਨੰ ''ਕਿੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਿੰ, ਆਵੁਸੋ''ਤਿਆਦਿਸਦ੍ਦੋ ਸਕੁਣਸਦ੍ਦੋ ਵਾਤਸਦ੍ਦੋ ਪਦਸਦ੍ਦੋ ਪਕ੍ਕੁਥਿਤਉਦਕਸ੍ਸ ਚਿਚ੍ਚਿਟਾਯਨਸਦ੍ਦੋ ਆਤਪੇ ਸੁਸ੍ਸਮਾਨਤਾਲਪਣ੍ਣਸਦ੍ਦੋ ਕੁਨ੍ਥਕਿਪਿਲ੍ਲਿਕਾਦਿਸਦ੍ਦੋਤਿ ਏਵੰ ਸਬ੍ਬੋਲ਼ਾਰਿਕਤੋ ਪਭੁਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਸੁਖੁਮਸੁਖੁਮਸਦ੍ਦਾ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵੰ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਚ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਦੀਸੁ ਦਸਸੁ ਦਿਸਾਸੁ ਕਮੇਨ ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾ ਦਿਸਾਯ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਚ ਯੇ ਸਦ੍ਦਾ ਪਕਤਿਸੋਤਸ੍ਸ ਸੁਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੁ ਪਕਤਿਸੋਤਮੋਧਾਯ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਪਕਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਾਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਤਿਵਿਯ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਇਦਾਨਿ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਧਾਤੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਤੇਸੁ ਸਦ੍ਦੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਜਵਨਾਨਿ ਜਵਨ੍ਤਿ। ਯੇਸੰ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮੋਪਚਾਰਾਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾਮਕਾਨਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਿ, ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਪਞ੍ਚਮੰ ਵਾ ਅਪ੍ਪਨਾਚਿਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਵਚਰਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਿਕੰ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਤੇਨ ਅਪ੍ਪਨਾਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਞਾਣੰ, ਅਯੰ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਧਾਤੁ। ਤੰ ਥਾਮਗਤੰ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ''ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਣਾਮੀ''ਤਿ ਏਕਙ੍ਗੁਲਮਤ੍ਤੰ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢੇਤਬ੍ਬੰ, ਤਤੋ ਦ੍ਵਙ੍ਗੁਲਚਤੁਰਙ੍ਗੁਲਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਲਵਿਦਤ੍ਥਿਰਤਨਅਨ੍ਤੋਗਬ੍ਭਪਮੁਖ-ਪਾਸਾਦਪਰਿਵੇਣਸਙ੍ਘਾਰਾਮਗੋਚਰਗਾਮਜਨਪਦਾਦਿਵਸੇਨ ਯਾਵ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੰ, ਤਤੋ ਵਾ ਭਿਯ੍ਯੋਪਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢੇਤਬ੍ਬੰ। ਏਵੰ ਅਧਿਗਤਾਭਿਞ੍ਞੋ ਏਸ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋਕਾਸਬ੍ਭਨ੍ਤਰਗਤੇ ਸਦ੍ਦੇ ਪੁਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ ਅਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਸੁਣਾਤਿਯੇਵ। ਏਵੰ ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਚ ਸਚੇਪਿ ਯਾਵਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਸਙ੍ਖਭੇਰਿਪਣਵਾਦਿਸਦ੍ਦੇਹਿ ਏਕਕੋਲਾਹਲੰ ਹੋਤਿ, ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੰ ਵਵਤ੍ਥਾਪੇਤੁਕਾਮਤਾਯ ਸਤਿ ''ਅਯੰ ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦੋ, ਅਯੰ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ''ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਾਪੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿਯੇਵ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਸੁਤੇ ਸਾਤ੍ਥਕੇ ਸਦ੍ਦੇ ਪਚ੍ਛਾ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਜਾਨਾਤਿ। ਦਿਬ੍ਬਸੋਤੰ ਪਕਤਿਸੋਤਵਤੋਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨੋ ਬਧਿਰਸ੍ਸ। ਪਚ੍ਛਾ ਪਕਤਿਸੋਤੇ ਵਿਨਟ੍ਠੇਪਿ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤੰ ਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸੋ ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਾ। ਦੇਵਾਨਞ੍ਹਿ ਸੁਚਰਿਤਕਮ੍ਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਰੁਧਿਰਾਦੀਹਿ ਅਪਲਿਬੁਦ੍ਧਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਤਾਯ ਦੂਰੇਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਮਤ੍ਥਾ ਦਿਬ੍ਬਾ ਪਸਾਦਸੋਤਧਾਤੁ ਹੋਤਿ। ਅਯਞ੍ਚਾਪਿ ਇਮਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵੀਰਿਯਭਾਵਨਾਬਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਞਾਣਸੋਤਧਾਤੁ ਤਾਦਿਸਾਯੇਵਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਾ। ਅਪਿਚ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਾ, ਸਵਨਟ੍ਠੇਨ ਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਚ ਸੋਤਧਾਤੁ, ਸੋਤਧਾਤੁਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ ਚ ਸੋਤਧਾਤੁ ਵਿਯਾਤਿਪਿ ਸੋਤਧਾਤੁ। ਤਾਯ ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਨਿਰੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਯ। **ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਿਕਾਯਾ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸੂਪਚਾਰੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਦਸਵਨੇਨ ਮਾਨੁਸਿਕੰ ਮੰਸਸੋਤਧਾਤੁੰ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਯ ਵੀਤਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਯ। **ਉਭੋ ਸਦ੍ਦੇ ਸੁਣਾਤੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸਦ੍ਦੇ ਸੁਣਾਤਿ। ਕਤਮੇ ਦ੍ਵੇ? **ਦਿਬ੍ਬੇ ਚ ਮਾਨੁਸੇ ਚ,** ਦੇਵਾਨਞ੍ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨ ਪਦੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਯੇ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਚਾ**ਤਿ ਯੇ ਸਦ੍ਦਾ ਦੂਰੇ

ਪਰਚਕ੍ਕਵਾਲੇਪਿ, ਯੇ ਚ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਨੁਮਸੋ ਸਦੇਹਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਪਾਣਕਸਦ੍ਦਾਪਿ, ਤੇ ਸੁਣਾਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੨. ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੪. ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸੋ ਏਵੰ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਵਿਧਾਨੰ ਉਪਦਿਸਤਿ। **ਇਦੰ ਰੂਪੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੁਟ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੇਨ ਝਾਯਿਨਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ ਵਿਧਾਨੰ। ਕਥੰ? ਏਤਞ੍ਹਿ ਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮੇਨ ਝਾਯਿਨਾ ਪਠਮੰ ਤਾਵ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬੰ। ਏਤਞ੍ਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਵਸੇਨ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਤੰ ਏਤਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਆਲੋਕੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਰਸ੍ਸ ਹਦਯਰੂਪੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਲੋਹਿਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਲੋਹਿਤੰ ਕੁਸਲਸੋਮਨਸ੍ਸੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਰਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ ਨਿਗ੍ਰੋਧਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੰ, ਅਕੁਸਲਸੋਮਨਸ੍ਸੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਤਦੇਵ ਲੁਲਿਤੰ ਹੋਤਿ, ਦੋਮਨਸ੍ਸੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਕਾਲ਼ਕੰ ਹੋਤਿ ਜਮ੍ਬੁਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੰ ਲੁਲਿਤੰ। ਕੁਸਲੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਪਸਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ ਤਿਲਤੇਲਵਣ੍ਣੰ। ਅਕੁਸਲੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਤਦੇਵ ਲੁਲਿਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ''ਇਦੰ ਰੂਪੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੁਟ੍ਠਿਤੰ, ਇਦੰ ਰੂਪੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੁਟ੍ਠਿਤੰ, ਇਦੰ ਰੂਪੰ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੁਟ੍ਠਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਹਦਯਲੋਹਿਤਵਣ੍ਣੰ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤੇਨ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੰ ਥਾਮਗਤੰ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਏਵੰ ਥਾਮਗਤੇ ਹਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੇਦੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਵਿਨਾ ਹਦਯਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ –

> ''ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਪਰਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੰ ਜਾਨਿਤੁਕਾਮੋ ਕਸ੍ਸ ਹਦਯਰੂਪੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਕਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਕਾਰੰ ਓਲੋਕੇਤੀਤਿ? ਨ ਕਸ੍ਸਚਿ। ਇਦ੍ਧਿਮਤੋ ਵਿਸਯੋ ਏਸ, ਯਦਿਦੰ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਸੋਲ਼ਸਪ੍ਪਭੇਦੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਜਾਨਾਤਿ। ਅਕਤਾਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਪਨ ਵਸੇਨ ਅਯੰ ਕਥਾ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੦੧)।

ਪਰਸਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਸਤ੍ਤਾਨੰ। **ਪਰਪੁਗ੍ਗਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾ ਏਕਤ੍ਥਮੇਵ, ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ਪਨ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੇਨ ਚ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਕਤੰ। **ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਤੇਸੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਰਾਗਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਜਾਨਾਤਿ। **ਸਰਾਗੰ** ਵਾਤਿਆਦੀਸੁ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਵਿਧੰ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੰ **ਸਰਾਗੰ** ਚਿਤ੍ਤੰ ਨਾਮ, ਅਵਸੇਸੰ ਚਤੁਭੂਮਕਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਚਿਤ੍ਤੰ **ਵੀਤਰਾਗੰ** ਨਾਮ। ਦ੍ਵੇ ਦੋਮਨਸ੍ਸਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਦੁਕੇ ਸਙ੍ਗਹੰ ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਥੇਰਾ ਤਾਨਿਪਿ ਵੀਤਰਾਗਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਦੁਵਿਧੰ ਪਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ **ਸਦੋਸੰ** ਚਿਤ੍ਤੰ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚਤੁਭੂਮਕੰ ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤੰ **ਵੀਤਦੋਸੰ** ਨਾਮ। ਸੇਸਾਨਿ ਦਸ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਦੁਕੇ ਸਙ੍ਗਹੰ ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਥੇਰਾ ਤਾਨਿਪਿ ਵੀਤਦੋਸਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਸਮੋਹੰ ਵੀਤਮੋਹ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਮੋਹੇਕਹੇਤੁਕਵਸੇਨ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਦ੍ਵਯਮੇਵ **ਸਮੋਹੰ**। ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲੇਸੁ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ''ਸਮੋਹ''ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਵਸੇਸੰ ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤੰ **ਵੀਤਮੋਹੰ**। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਨੁਗਤੰ ਪਨ **ਸੰਖਿਤ੍ਤੰ**, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਨੁਗਤੰ **ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ**। ਰੂਪਾਵਚਰਾਰੂਪਾਵਚਰੰ **ਮਹਗ੍ਗਤੰ**, ਅਵਸੇਸੰ **ਅਮਹਗ੍ਗਤੰ**। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤੇਭੂਮਕੰ **ਸਉਤ੍ਤਰੰ**, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ **ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ**। ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਞ੍ਚ **ਸਮਾਹਿਤੰ**, ਤਦੁਭਯਮਸਮ੍ਪਤ੍ਤੰ **ਅਸਮਾਹਿਤੰ**। ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤੰ **ਵਿਮੁਤ੍ਤੰ**, ਪਞ੍ਚਵਿਧਮ੍ਪਿ ਏਤੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਮਪ੍ਪਤ੍ਤੰ **ਅਵਿਮੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਇਤਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਲਾਭੀ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੋਲ਼ਸਪ੍ਪਭੇਦਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਪਨ ਅਰਿਯਾਨੰ ਮਗ੍ਗਫਲਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਾਪਿ ਚ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਉਪਰਿਮਾਨੰ ਉਪਰਿਮਾਨੰ ਮਗ੍ਗਫਲਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਉਪਰਿਮਾ ਉਪਰਿਮਾ ਪਨ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਨੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ।

ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੩. ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੫. ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਏਵਂ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਚਤੂਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ ਪਰਿਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਨਵਿਧਾਨਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਮਤੋ ਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਾਮਰੂਪਸਲ਼ਾਯਤਨਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਫਲਸਙ੍ਖੇਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਂ ਪੁਰਿਮਭਵੇ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਸਙ੍ਖਾਤਂ ਹੇਤੁਸਙ੍ਖੇਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਂ ਪੁਰਿਮਭਵੇਯੇਵ ਫਲਸਙ੍ਖੇਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਂ ਤਤਿਯਭਵੇ ਹੇਤੁਸਙ੍ਖੇਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਦਸ੍ਸਨੇਨ ਜਾਤਿਪਰਮ੍ਪਰਂ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਬਹੂਪਕਾਰੋ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਮਨਸਿਕਾਰੋ । ਤਤ੍ਥ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਇਦਂ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦਾ ਇਦਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਇਦਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਉਦ੍ਦੇਸਵਚਨਂ। ਏਵਂ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਰਵਚਨੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੇ ਸਿਦ੍ਧੇ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵਚਨਂ ਕਸ੍ਮਾਤਿ ਚੇ? ਅਤ੍ਥਨਾਨਤ੍ਤਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਕਥਂ? **ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤੀ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਚ੍ਚਯੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਵਚਨਂ। **ਇਦਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਭਵਤਿ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਵਚਨਂ। ਇਮਿਨਾ ਸਕਲੇਨ ਵਚਨੇਨ ਅਹੇਤੁਕਵਾਦੋ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵਾ, ਤੇ ਅਹੇਤੁਕਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਇਮਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਹੇਤੁ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਵਨ੍ਤਤਾਦੀਪਨਵਚਨਂ। **ਇਦਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਤਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਤਾਦੀਪਨਵਚਨਂ। ਇਮਿਨਾ ਸਕਲੇਨ ਵਚਨੇਨ ਸਸ੍ਸਤਾਹੇਤੁਕਵਾਦੋ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਤਿਪਿ ਸਹੇਤੁਕਤ੍ਤੇ ਅਨਿਚ੍ਚਹੇਤੁਕਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਲੋਕੇ ਨਿਚ੍ਚਸਮ੍ਮਤਪਕਤਿਪੁਰਿਸਾਦਿਹੇਤੁਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਯਦਿਦਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਂ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਲਮੇਤਿ, ਸੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। **ਪਟਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਨ ਵਿਨਾ, ਅਪਚ੍ਚਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਿਚ ਉਪਕਾਰਕਟ੍ਠੋ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਸਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਏਵਂ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸੇਸਪਦੇਹਿਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਸੋਕਾਦੀਸੁ ਚ ਸੋਚਨਂ **ਸੋਕੋ**। ਪਰਿਦੇਵਨਂ **ਪਰਿਦੇਵੋ**। ਦੁਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਂ**। ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਦ੍ਵੇਧਾ ਖਨਤੀਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਦੁਮ੍ਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ**। ਭੁਸੋ ਆਯਾਸੋ **ਉਪਾਯਾਸੋ। ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਨਯਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਹੇਵ ਕਾਰਣੇਹਿ, ਨ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਾਦੀਹੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਏਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਕੇਵਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਸ੍ਸ, ਸਕਲਸ੍ਸ ਵਾ। **ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੂਹਸ੍ਸ, ਨ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨ ਸੁਖਸੁਭਾਦੀਨਂ। **ਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। **ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਭਵਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ? ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਅਪਰਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਂ। ਕਤਮੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ? ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ। ਅਟ੍ਠ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਪਞ੍ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ। ਕਾਯਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਵਚੀਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਥਂ ਪਨੇਤਂ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ''ਇਮੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ? ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਾਵੇ ਭਾਵਤੋ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਦੁਕ੍ਖੇ ਤਾਵ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਦੀਸੁ ਚ ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ

ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਹੇਤੁਭੂਤੇ ਤਿਵਿਧੇਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਰਭਤਿ। ਸਮੁਦਯੇ ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਭੂਤੇਪਿ ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸੁਖਹੇਤੁਤੋ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਆਰਭਤਿ। ਨਿਰੋਧੇ ਪਨ ਮਗ੍ਗੇ ਚ ਅਞ੍ਞਾਣੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨਿਰੋਧਭੂਤੇਪਿ ਗਤਿਵਿਸੇਸੇ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਸਞ੍ਞੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਚ ਅਮਗ੍ਗਭੂਤੇਸੁਪਿ ਯਞ੍ਞਾਮਰਤਪਾਦੀਸੁ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਸਞ੍ਞੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨੋ ਯਞ੍ਞਾਮਰਤਪਾਦਿਮੁਖੇਨ ਤਿਵਿਧੇਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਰਭਤਿ।

ਅਪਿਚ ਸੋ ਤਾਯ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਵਿਜ੍ਜਤਾਯ ਵਿਸੇਸਤੋ ਜਾਤਿਜਰਾਰੋਗਮਰਣਾਦਿਅਨੇਕਾਦੀਨਵਵੋਕਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਪੁਞ੍ਞਫਲਸਙ੍ਖਾਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਜਾਨਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਕਾਯਵਚੀਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦਂ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਂ ਆਰਭਤਿ ਦੇਵਚ੍ਛਰਕਾਮਕੋ ਵਿਯ ਮਰੁਪਪਾਤਂ। ਸੁਖਸਮ੍ਮਤਸ੍ਸਾਪਿ ਚ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਫਲਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਮਹਾਪਰਿਲ਼ਾਹਜਨਿਕਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਂ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਾਦਤਞ੍ਚ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਮੇਵ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਂ ਆਰਭਤਿ ਸਲਭੋ ਵਿਯ ਦੀਪਸਿਖਾਭਿਨਿਪਾਤਂ, ਮਧੁਬਿਨ੍ਦੁਗਿਦ੍ਧੋ ਵਿਯ ਚ ਮਧੁਲਿਤ੍ਤਸਤ੍ਥਧਾਰਾਲੇਹਨਂ। ਕਾਮੂਪਸੇਵਨਾਦੀਸੁ ਚ ਸਵਿਪਾਕੇਸੁ ਆਦੀਨਵਂ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਚੇਵ ਕਿਲੇਸਾਭਿਭੂਤਤਾਯ ਚ ਦ੍ਵਾਰਤ੍ਤਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਂ ਆਰਭਤਿ ਬਾਲੋ ਵਿਯ ਗੂਥਕੀਲ਼ਨਂ, ਮਰਿਤੁਕਾਮੋ ਵਿਯ ਚ ਵਿਸਖਾਦਨਂ। ਆਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕੇਸੁ ਚਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਂ ਅਨਵਬੁਜ੍ਝਮਾਨੋ ਸਸ੍ਸਤਾਦਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਭੂਤਂ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਂ ਆਰਭਤਿ ਦਿਸਾਮੂਲ਼੍ਹੋ ਵਿਯ ਪਿਸਾਚਨਗਰਾਭਿਮੁਖਮਗ੍ਗਗਮਨਂ। ਏਵਂ ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਾਵਤੋਵ ਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵੋ, ਨ ਅਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ ''ਇਮੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਗਣ੍ਹਾਮ ਤਾਵ ਏਤਂ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ। ਕਿਂ ਪਨਾਯਮੇਕਾਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਉਦਾਹੁ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਨ੍ਤੀਤਿ? ਕਿਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯਦਿ ਤਾਵ ਏਕਾਵ, ਏਕਕਾਰਣਵਾਦੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਥ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਸਨ੍ਤਿ, ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਏਕਕਾਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਨੁਪਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨ ਨੁਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ –

> ''ਏਕਂ ਨ ਏਕਤੋ ਇਧ, ਨਾਨੇਕਮਨੇਕਤੋਪਿ ਨੋ ਏਕਂ।
> ਫਲਮਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਥਿ ਪਨ ਏਕ-ਹੇਤੁਫਲਦੀਪਨੇ ਅਤ੍ਥੋ''॥

ਭਗਵਾ ਹਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸਸ੍ਸ ਚ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨਞ੍ਚ ਅਨੁਰੂਪਤੋ ਏਕਮੇਵ ਹੇਤੁਞ੍ਚ ਫਲਞ੍ਚ ਦੀਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਮਿਧ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣੇਸੁ ''ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਪਵਡ੍ਢਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੨) ਚ, ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਾ ਆਸਵਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੪) ਚ ਵਚਨਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰਹੇਤੂਨਂ ਹੇਤੂਤਿ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ, ''ਅਵਿਦ੍ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਮ੍ਪਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤੀ''ਤਿ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ, ਅਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਦੀਪਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਤੇਨੇਵ ਚ ਏਕੇਕਹੇਤੁਫਲਦੀਪਨਪਰਿਹਾਰਵਚਨੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਏਕੇਕਹੇਤੁਫਲਦੀਪਨੇ ਪਯੋਜਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਏਕਨ੍ਤਾਨਿਟ੍ਠਫਲਾਯ ਸਾਵਜ੍ਜਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਕਥਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ? ਨ ਹਿ ਨਿਮ੍ਬਬੀਜਤੋ ਉਚ੍ਛੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਕਥਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ? ਲੋਕਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ –

> ''ਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਚਾਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਚ, ਸਦਿਸਾਸਦਿਸੋ ਤਥਾ।
> ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਿਦ੍ਧੋ, ਵਿਪਾਕਾ ਏਵ ਤੇ ਚ ਨ''॥

ਇਤਿ ਅਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਏਕਨ੍ਤਾਨਿਟ੍ਠਫਲਾ, ਸਭਾਵਵਸੇਨ ਚ ਸਾਵਜ੍ਜਾਪਿ ਸਮਾਨਾ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਏਤੇਸਂ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਠਾਨਕਿਚ੍ਚਸਭਾਵਵਿਰੁਦ੍ਧਾਵਿਰੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਸਦਿਸਾਸਦਿਸਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਪਿਚ –

> ‘‘ਚੁਤੂਪਪਾਤੇ ਸਂਸਾਰੇ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਞ੍ਚ ਲਕ੍ਖਣੇ।
> ਯੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ-ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਵਿਮੁਯ੍ਹਤਿ॥
>
> ‘‘ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਸੋ ਏਤੇ, ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਤਿਵਿਧੇ ਯਤੋ।
> ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਤੇਸਂ, ਤਿਵਿਧਾਨਂ ਅਯਂ ਤਤੋ॥
>
> ‘‘ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋ, ਨਰੋ ਅਪਰਿਣਾਯਕੋ।
> ਏਕਦਾ ਯਾਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ, ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੇਨਾਪਿ ਏਕਦਾ॥
>
> ‘‘ਸਂਸਾਰੇ ਸਂਸਰਂ ਬਾਲੋ, ਤਥਾ ਅਪਰਿਣਾਯਕੋ।
> ਕਰੋਤਿ ਏਕਦਾ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਅਪੁਞ੍ਞਮਪਿ ਏਕਦਾ॥
>
> ‘‘ਯਦਾ ਚ ਞਤ੍ਵਾ ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ, ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਭਿਸਮੇਸ੍ਸਤਿ।
> ਤਦਾ ਅਵਿਜ੍ਜੂਪਸਮਾ, ਉਪਸਨ੍ਤੋ ਚਰਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ॥

ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਛ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯਾ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਤਥਾ ਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ। ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਦ੍ਵੇ ਵਿਪਾਕਮਨੋਧਾਤੁਯੋ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਹੇਤੁਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ, ਅਟ੍ਠ ਸਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾਨੀਤਿ ਬਾਵੀਸਤਿਵਿਧਂ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਬਾਤ੍ਤਿਂਸ ਲੋਕਿਯਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਥਂ ਪਨੇਤਂ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ‘‘ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿ? ਉਪਚਿਤਕਮ੍ਮਾਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਾਭਾਵਤੋ। ਵਿਪਾਕਞ੍ਹੇਤਂ, ਵਿਪਾਕਞ੍ਚ ਨ ਉਪਚਿਤਕਮ੍ਮਾਭਾਵੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਬ੍ਬਵਿਪਾਕਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਨ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਇਦਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ਸਬ੍ਬਮੇਵ ਹਿ ਇਦਂ ਪਵਤ੍ਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇਧਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਮਨੋਧਾਤੁਯੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਹੇਤੁਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੇਰਸ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਸੇਸਾਨਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

> ‘‘ਲਦ੍ਧਪ੍ਪਚ੍ਚਯਮਿਤਿ ਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਮੇਤਂ ਭਵਨ੍ਤਰਮੁਪੇਤਿ।
> ਨਾਸ੍ਸ ਤਤੋ ਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਤੋ ਹੇਤੁਂ ਵਿਨਾ ਹੋਤਿ’’॥

ਇਤਿ ਹੇਤਂ ਲਦ੍ਧਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਭਵਨ੍ਤਰਮੁਪੇਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਸਤ੍ਤੋ, ਨ ਜੀਵੋ। ਤਸ੍ਸ ਚ ਨਾਪਿ ਅਤੀਤਭਵਤੋ ਇਧ ਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਨਾਪਿ ਤਤੋ ਹੇਤੁਂ ਵਿਨਾ ਇਧ ਪਾਤੁਭਾਵੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਮਂ ਚਵਨਤੋ ਚੁਤਿ, ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਭਵਨ੍ਤਰਾਦਿਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਤੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਨਨੁ ਏਵਂ ਅਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਪਾਤੁਭਾਵੇ ਸਤਿ ਯੇ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਭਾਵੇ ਖਨ੍ਧਾ, ਤੇਸਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਫਲਪ੍ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਚ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਗਮਨਤੋ, ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤੋ ਚ ਤਂ ਫਲਂ ਸਿਯਾ । ਉਪਭੁਞ੍ਜਕੇ ਚ ਅਸਤਿ ਕਸ੍ਸ ਤਂ ਫਲਂ ਸਿਯਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਨ

ਸੁਨੁਰਮਿਦੰ ਵਿਧਾਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰਿਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ‘‘ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਯੰ ਫਲੰ ਏਤੰ, ਨਾਞ੍ਞਸ੍ਸ ਨ ਚ ਅਞ੍ਞਤੋ।
> ਬੀਜਾਨੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਏਤਸ੍ਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਾਧਕੋ॥
>
> ‘‘ਫਲਸ੍ਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਵ, ਸਿਦ੍ਧਾ ਭੁਞ੍ਜਕਸਮ੍ਮੁਤਿ।
> ਫਲੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ, ਯਥਾ ਫਲਤਿ ਸਮ੍ਮੁਤੀ’’ਤਿ॥

ਯੋਪਿ ਵਦੇਯ੍ਯ ‘‘ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਏਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵਾ ਫਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਿਯੁੰ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵਾ। ਯਦਿ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ, ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਨੇਸੰ ਵਿਪਾਕੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਥਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ, ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਚ੍ਛਾ ਚ ਨਿਚ੍ਚੰ ਫਲਾਵਹਾ ਸਿਯੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ –

> ‘‘ਕਤਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਤੇ, ਨ ਚ ਨਿਚ੍ਚੰ ਫਲਾਵਹਾ।
> ਪਾਟਿਭੋਗਾਦਿਕੰ ਤਤ੍ਥ, ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ ਨਿਦਸ੍ਸਨ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਨ੍ਤਿ ਇਧ ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਨਾਮੰ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ ਚਤੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਮਹਾਭੂਤਾਨੰ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪੰ ਰੂਪੰ। ਅਭਾਵਕਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਾਨੰ ਅਣ੍ਡਜਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਵਤ੍ਥੁਦਸਕੰ ਕਾਯਦਸਕਨ੍ਤਿ ਵੀਸਤਿ ਰੂਪਾਨਿ, ਤਯੋ ਚ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਏਤੇ ਤੇਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸਭਾਵਕਾਨੰ ਭਾਵਦਸਕੰ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤੇਤ੍ਤਿੰਸ, ਓਪਪਾਤਿਕਸਤ੍ਤੇਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਦੀਨੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਦਸਕਾਨਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨਵਕਞ੍ਚਾਤਿ ਏਕੂਨਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਰੂਪਾਨਿ, ਤਯੋ ਚ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਏਤੇ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪੰ। ਕਾਮਭਵੇ ਪਨ ਸੇਸਓਪਪਾਤਿਕਾਨੰ ਸੰਸੇਦਜਾਨੰ ਵਾ ਸਭਾਵਕਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਵਤ੍ਥੁਭਾਵਦਸਕਾਨੀਤਿ ਸਤ੍ਤਤਿ ਰੂਪਾਨਿ, ਤਯੋ ਚ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਏਤੇ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪੰ। ਏਸ ਉਕ੍ਕੰਸੋ। ਅਵਕੰਸੇਨ ਪਨ ਤੰਤੰਦਸਕਵਿਕਲਾਨੰ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਸਙ੍ਖਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਰੂਪੀਨੰ ਪਨ ਤਯੋਵ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ, ਅਸਞ੍ਞਾਨੰ ਰੂਪਤੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨਵਕਮੇਵਾਤਿ। ਏਸ ਤਾਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਥੰ ਪਨੇਤੰ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੰ ‘‘ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਾਮਰੂਪੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿ? ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਚ। ਸੁਤ੍ਤੇ ਹਿ ‘‘ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੬੨) ਨਯੇਨ ਬਹੁਧਾ ਵੇਦਨਾਦੀਨੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ। ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਪਨ –

> ਚਿਤ੍ਤਜੇਨ ਹਿ ਰੂਪੇਨ, ਇਧ ਦਿਟ੍ਠੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।
> ਅਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾਪਿ ਰੂਪਸ੍ਸ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਪਚ੍ਚਯੋ ਇਤਿ॥

ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਨਾਮੰ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਇਧ ਪਨ ਰੂਪੰ ਨਿਯਮਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭੂਤਾਨਿ ਛ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਏਕਾਦਸਵਿਧੰ। ਸਲ਼ਾਯਤਨੰ – ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੰ, ਸੋਤਾਯਤਨੰ, ਘਾਨਾਯਤਨੰ, ਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨੰ, ਕਾਯਾਯਤਨੰ, ਮਨਾਯਤਨੰ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਥੰ ਪਨੇਤੰ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੰ ‘‘ਨਾਮਰੂਪੰ ਸਲ਼ਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ? ਨਾਮਰੂਪਭਾਵੇ ਭਾਵਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਨਾਮਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਭਾਵੇ ਤੰ ਤੰ ਆਯਤਨੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ।

ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋਤਿ –

''ਛਲੇਵ ਫਸ੍ਸਾ ਸਙ੍ਖੇਪਾ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਆਦਯੋ।
ਵਿਞ੍ਞਾਣਮਿਵ ਬਾਤ੍ਤਿੰਸ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਭਵਨ੍ਤਿ ਤੇ''॥

ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਤਿ –

''ਦ੍ਵਾਰਤੋ ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਕਾ।
ਛਲੇਵ ਤਾ ਪਭੇਦੇਨ, ਇਧ ਬਾਤ੍ਤਿੰਸ ਵੇਦਨਾ''॥

ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾਤਿ –

''ਰੂਪਤਣ੍ਹਾਦਿਭੇਦੇਨ, ਛ ਤਣ੍ਹਾ ਇਧ ਦੀਪਿਤਾ।
ਏਕੇਕਾ ਤਿਵਿਧਾ ਤਤ੍ਥ, ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰਤੋ ਮਤਾ॥

''ਦੁਕ੍ਖੀ ਸੁਖੰ ਪਤ੍ਥਯਤਿ, ਸੁਖੀ ਭਿਯ੍ਯੋਪਿ ਇਚ੍ਛਤਿ।
ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤਾ॥

''ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਚ੍ਚਯਾ ਤਸ੍ਮਾ, ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਵੇਦਨਾ।
ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਮਹੇਸਿਨਾ''॥

ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਉਪਾਦਾਨਾਨਿ – ਕਾਮੁਪਾਦਾਨੰ, ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨੰ, ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨੰ, ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨੰ। **ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ**ਤਿ ਇਧ ਕਮ੍ਮਭਵੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋ ਪਨ ਪਦੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਖਨ੍ਧਾਨੰ ਪਾਤੁਭਾਵੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਥੰ ਪਨੇਤੰ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੰ ''ਭਵੋ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਚੇ? ਬਾਹਿਰਪਚ੍ਚਯਸਮਤ੍ਤੇਪਿ ਹੀਨਪਣੀਤਾਦਿਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਬਾਹਿਰਾਨਞ੍ਹਿ ਜਨਕਜਨਨਿਸੁਕ੍ਕਸੋਣਿਤਾਹਾਰਾਦੀਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਸਮਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਯਮਕਾਨਮ੍ਪਿ ਸਤੰ ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤਤਾਦਿਵਿਸੇਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਚ ਨ ਅਹੇਤੁਕੋ ਸਬ੍ਬਦਾ ਚ ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਚ ਅਭਾਵਤੋ, ਨ ਕਮ੍ਮਭਵਤੋ ਅਞ੍ਞਹੇਤੁਕੋ ਤਦਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋਤਿ ਕਮ੍ਮਭਵਹੇਤੁਕੋਯੇਵ। ਕਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤਤਾਦਿਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਹੇਤੁ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ – ''ਕਮ੍ਮੰ ਸਤ੍ਤੇ ਵਿਭਜਤਿ, ਯਦਿਦੰ ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤਤਾਯਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੯)।

ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਮਰਣੰ ਨਾਮ ਸੋਕਾਦਯੋ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜਾਤਿਯਾ ਪਨ ਸਤਿ ਜਰਾਮਰਣਞ੍ਚੇਵ ਜਰਾਮਰਣਸਙ੍ਖਾਤਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚ ਬਾਲਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਾਭਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ ਵਾ ਤੇਨ ਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ ਵਾ ਸੋਕਾਦਯੋ ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯੰ ਜਾਤਿ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਚੇਵ ਸੋਕਾਦੀਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸੋ ਤਥਾਭਾਵਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾਤਿਆਦੀਸੁ **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਯਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ, ਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਅਨੇਕਵਿਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੇਕਵਿਧੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੰ, ਅਨੇਕੇਹਿ ਵਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤੰ, ਸੰਵਣ੍ਣਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤੰ ਭਵੰ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਵੁਤ੍ਥਸਨ੍ਤਾਨੰ। **ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੀ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਪਟਿਪਾਟਿਵਸੇਨ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵਾ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਰਤਿ। ਇਮਞ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੰ ਛ ਜਨਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ

ਪਕਤਿਸਾਵਕਾ ਮਹਾਸਾਵਕਾ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਬੁਦ੍ਧਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ** ਚਤ੍ਤਾਲੀਸੰਯੇਵ ਕਪ੍ਪੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ , ਨ ਤਤੋ ਪਰਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਦੁਬ੍ਬਲਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਦੁਬ੍ਬਲਾ ਪਞ੍ਞਾ ਹੋਤਿ। **ਪਕਤਿਸਾਵਕਾ** ਕਪ੍ਪਸਤਮ੍ਪਿ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿਯੇਵ ਬਲਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ। ਅਸੀਤਿ **ਮਹਾਸਾਵਕਾ** ਸਤਸਹਸ੍ਸਕਪ੍ਪੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ। ਦ੍ਵੇ **ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾ** ਏਕਮਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ। **ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ** ਦ੍ਵੇ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ ਸਤਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ। ਏਤ੍ਤਕੋ ਹਿ ਤੇਸਂ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ। **ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ** ਪਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਚ ਖਨ੍ਧਪਟਿਪਾਟਿਮੇਵ ਸਰਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਪਾਟਿਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਸਰਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਅਨ੍ਧਾ ਯਟ੍ਠਿਂ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾਵ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਤੇ ਖਨ੍ਧਪਟਿਪਾਟਿਂ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾਵ ਸਰਨ੍ਤਿ। ਪਕਤਿਸਾਵਕਾ ਖਨ੍ਧਪਟਿਪਾਟਿਯਾਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ, ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨਾਪਿ ਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਅਸੀਤਿ ਮਹਾਸਾਵਕਾ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਨ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾਨਂ ਖਨ੍ਧਪਟਿਪਾਟਿਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਚੁਤਿਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪੁਨ ਅਪਰਸ੍ਸ ਚੁਤਿਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨੇਵ ਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ। ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਪਨ ਨੇਵ ਖਨ੍ਧਪਟਿਪਾਟਿਕਿਚ੍ਚਂ, ਨ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਸਙ੍ਕਮਨਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਅਨੇਕਾਸੁ ਕਪ੍ਪਕੋਟੀਸੁ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵਾ ਉਪਰਿ ਵਾ ਯਂ ਯਂ ਠਾਨਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਪਾਕਟਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੇਕਾਪਿ ਕਪ੍ਪਕੋਟਿਯੋ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਯਂ ਯਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾ ਸੀਹੋਕ੍ਕਨ੍ਤਵਸੇਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਨੇਸਂ ਞਾਣਂ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਅਸਜ੍ਜਮਾਨਂ ਇਚ੍ਛਿਤਿਚ੍ਛਿਤਟ੍ਠਾਨਮੇਵ ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਛਸੁ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤੇਸੁ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਦਸ੍ਸਨਂ ਖਜ੍ਜੋਪਨਕਪ੍ਪਭਾਸਦਿਸਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਪਕਤਿਸਾਵਕਾਨਂ ਦੀਪਪ੍ਪਭਾਸਦਿਸਂ, ਮਹਾਸਾਵਕਾਨਂ ਉਕ੍ਕਾਪਭਾਸਦਿਸਂ, ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾਨਂ ਓਸਧਿਤਾਰਕਾਪਭਾਸਦਿਸਂ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਚਨ੍ਦਪ੍ਪਭਾਸਦਿਸਂ। ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਰਸ੍ਮਿਸਹਸ੍ਸਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਸਰਦਸੂਰਿਯਮਣ੍ਡਲਸਦਿਸਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਰਣਂ ਅਨ੍ਧਾਨਂ ਯਟ੍ਠਿਕੋਟਿਗਮਨਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਪਕਤਿਸਾਵਕਾਨਂ ਦਣ੍ਡਕਸੇਤੁਗਮਨਂ ਵਿਯ, ਮਹਾਸਾਵਕਾਨਂ ਜਙ੍ਘਸੇਤੁਗਮਨਂ ਵਿਯ, ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾਨਂ ਸਕਟਸੇਤੁਗਮਨਂ ਵਿਯ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਜਙ੍ਘਮਗ੍ਗਗਮਨਂ ਵਿਯ, ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਮਹਾਸਕਟਮਗ੍ਗਗਮਨਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਅਧਿਕਾਰੇ ਸਾਵਕਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਰਣਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ।

ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤੁਕਾਮੇਨ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇਨ ਰਹੋਗਤੇਨ ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਨੇਨ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵਤ੍ਤੁਨਯੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਿਮਾ ਨਿਸਜ੍ਜਾ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਤੋ ਆਸਨਪਞ੍ਞਾਪਨਂ ਸੇਨਾਸਨਪ੍ਪਵੇਸਨਂ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਪਟਿਸਾਮਨਂ ਭੋਜਨਕਾਲੋ ਗਾਮਤੋ ਆਗਮਨਕਾਲੋ ਗਾਮੇ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਿਤਕਾਲੋ ਗਾਮਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਟ੍ਠਕਾਲੋ ਵਿਹਾਰਤੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨਕਾਲੋ ਚੇਤਿਯਬੋਧਿਵਨ੍ਦਨਕਾਲੋ ਪਤ੍ਤਧੋਵਨਕਾਲੋ ਪਤ੍ਤਪਟਿਗ੍ਗਹਣਕਾਲੋ ਪਤ੍ਤਪਟਿਗ੍ਗਹਣਤੋ ਯਾਵ ਮੁਖਧੋਵਨਾ ਕਤਕਿਚ੍ਚਂ ਪਚ੍ਚੂਸਕਾਲੇ ਕਤਕਿਚ੍ਚਂ, ਮਜ੍ਝਿਮਯਾਮੇ ਪਠਮਯਾਮੇ ਕਤਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਟਿਲੋਮਕ੍ਕਮੇਨ ਸਕਲਂ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਕਤਕਿਚ੍ਚਂ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਤਕਂ ਪਨ ਪਕਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ, ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਾਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਤਿਪਾਕਟਮੇਵ। ਸਚੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ, ਪੁਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਤਕੇਨ ਦੀਪੇ ਜਲਿਤੇ ਵਿਯ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ । ਏਵਂ ਪਟਿਲੋਮਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਦੁਤਿਯਦਿਵਸੇਪਿ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਮਦਿਵਸੇਸੁਪਿ ਦਸਾਹੇਪਿ ਅਦ੍ਧਮਾਸੇਪਿ ਮਾਸੇਪਿ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਪਿ ਕਤਕਿਚ੍ਚਂ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਤੇਨੇਵ ਉਪਾਯੇਨ ਦਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਵੀਸਤਿ ਵਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਯਾਵ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਤਾਵ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੇਨ ਪੁਰਿਮਭਵੇ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਨਾਮਰੂਪਂ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਪਹੋਤਿ ਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਠਮਵਾਰੇਨੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤ੍ਵਾ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਨਾਮਰੂਪਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਾਤੁਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪੁਰਿਮਭਵੇ ਨਾਮਰੂਪਂ ਅਸੇਸਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ, ਇਧ ਅਞ੍ਞਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਠਾਨਂ ਆਹੁਨ੍ਦਰਿਕਂ ਅਨ੍ਧਤਮਮਿਵ ਹੋਤਿ ਸੁਦੁਦ੍ਦਸਂ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨ। ਤੇਨਾਪਿ ''ਨ ਸਕ੍ਕੋਮਹਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤ੍ਵਾ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਨਾਮਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਕਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਧੁਰਨਿਕ੍ਖੇਪੋ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਤਦੇਵ ਪਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਤਂ ਠਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ।

ਏਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਹਿ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਬਲਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਕੂਟਾਗਾਰਕਣ੍ਣਿਕತ੍ਥਾਯ ਮਹਾਰੁਕ੍ਖਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਸਾਖਾਪਲਾਸਚ੍ਛੇਦਨਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਫਰਸੁਧਾਰਾਯ ਵਿਪਨ੍ਨਾਯ ਮਹਾਰੁਕ੍ਖਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋਪਿ ਧੁਰਨਿਕ੍ਖੇਪਂ ਅਕਤ੍ਵਾਵ ਕਮ੍ਮਾਰਸਾਲਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਿਖਿਣਂ ਫਰਸੁਂ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਪੁਨ ਵਿਪਨ੍ਨਾਯ ਚ ਪੁਨਪਿ ਤਥੇਵ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਸੋ ਏਵਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪੁਨ ਛੇਤ੍ਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਅਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਛੇਦਨਤੋ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਾਰੁਕ੍ਖਂ ਪਾਤੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਪੁਬ੍ਬੇ ਆਵਜ੍ਜਿਤਂ ਅਨਾਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੇਵ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਤਂ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤ੍ਵਾ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਨਾਮਰੂਪਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਛਿਮਨਿਸਜ੍ਜਤੋ ਪਭੁਤਿ ਯਾਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਞਾਣਂ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਪਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਾਧਿਞਾਣਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ''ਅਤੀਤਂਸਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਪੇਤਂ ਏਕੇ ਵਦਨ੍ਤਿ । ਤਂ ਅਤੀਤਂਸਞਾਣਸ੍ਸ ਰੂਪਾਵਚਰਤ੍ਤਾ ਰੂਪਾਵਚਰਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਚਨਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਾ ਪਨਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਨਾਮਰੂਪਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਪ੍ਪਨਾਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਦਾਸ੍ਸ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਂ ਨਾਮ। ਤੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸੇਯ੍ਯਥਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਆਰਦ੍ਧਪ੍ਪਕਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਤੇਨੇਵ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੋ ਆਰਦ੍ਧੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਕਾਰਪ੍ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੂਲਂ ਚੁਤਿਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ। ਏਸ ਨਯੋ **ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ। **ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਪਰਿਹਾਯਮਾਨੋ ਕਪ੍ਪੋ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੋ ਤਦਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਸਨ੍ਨਿਪਤਨਤੋ। ਵਡ੍ਢਮਾਨੋ ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੋ ਤਦਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਤੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਵਟ੍ਟਨਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਟ੍ਟੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ ਗਹਿਤੋ ਹੋਤਿ ਤਂਮੂਲਕਤ੍ਤਾ। ਵਿਵਟ੍ਟੇਨ ਚ ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਕਰਂ ਸਙ੍ਖਾਤੁਂ। ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਸਂਵਟ੍ਟੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ...ਪੇ॰... ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ...ਪੇ॰... ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਵਟ੍ਟੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਕਰਂ ਸਙ੍ਖਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੫੬) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਸਂਵਟ੍ਟਾ – ਤੇਜੋਸਂਵਟ੍ਟੋ, ਆਪੋਸਂਵਟ੍ਟੋ, ਵਾਯੋਸਂਵਟ੍ਟੋਤਿ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਂਵਟ੍ਟਸੀਮਾ – ਆਭਸ੍ਸਰਾ, ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ, ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਤਿ। ਯਦਾ ਕਪ੍ਪੋ ਤੇਜੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਆਭਸ੍ਸਰਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਯ੍ਹਤਿ। ਯਦਾ ਆਪੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਉਦਕੇਨ ਵਿਲੀਯਤਿ। ਯਦਾ ਵਾਯੁਨਾ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਵੇਹਪ੍ਫਲਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵਾਤੇਨ ਵਿਦ੍ਧਂਸੀਯਤਿ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ਸਦਾਪਿ ਏਕਂ ਬੁਦ੍ਧਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ – ਜਾਤਿਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ, ਆਣਾਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ, ਵਿਸਯਕ੍ਖੇਤ੍ਤਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ **ਜਾਤਿਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ** ਦਸਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਯਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਪਤਿ। **ਆਣਾਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ** ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ, ਯਤ੍ਥ ਰਤਨਪਰਿਤ੍ਤਂ, ਖਨ੍ਧਪਰਿਤ੍ਤਂ, ਧਜਗ੍ਗਪਰਿਤ੍ਤਂ, ਆਟਾਨਾਟਿਯਪਰਿਤ੍ਤਂ , ਮੋਰਪਰਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਨਂ ਆਨੁਭਾਵੋ ਵਤ੍ਤਤਿ। **ਵਿਸਯਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ** ਅਨਨ੍ਤਮਪਰਿਮਾਣਂ, ਯਂ ''ਯਾਵਤਾ ਵਾ ਪਨ ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੧) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਯਂ ਤਥਾਗਤੋ ਆਕਙ੍ਖਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਮੇਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਬੁਦ੍ਧਕ੍ਖੇਤ੍ਤੇਸੁ ਏਕਂ ਆਣਾਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਜਾਤਿਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਵਿਨਟ੍ਠਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਞ੍ਚ ਏਕਤੋਵ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤਞ੍ਚ ਏਕਤੋਵ ਸਣ੍ਠਹਤਿ।

ਤਸ੍ਸੇਵਂ ਵਿਨਾਸੋ ਚ ਸਣ੍ਠਹਨਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ – ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਕਪ੍ਪੋ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਨਸ੍ਸਤਿ, ਆਦਿਤੋਵ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘੋ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੇ ਏਕਂ ਮਹਾਵਸ੍ਸਂ ਵਸ੍ਸਤਿ। ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਤੁਟ੍ਠਾ ਸਬ੍ਬਬੀਜਾਨਿ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਵਪਨ੍ਤਿ। ਸਸ੍ਸੇਸੁ ਪਨ ਗੋਖਾਯਿਤਕਮਤ੍ਤੇਸੁ ਜਾਤੇਸੁ ਗਦ੍ਰਭਰਵਂ ਰਵਨ੍ਤੋ ਏਕਬਿਨ੍ਦੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਵਸ੍ਸਤਿ, ਤਦਾ ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੇਵ ਵਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ। ਵਸ੍ਸੂਪਜੀਵਿਨੋ ਸਤ੍ਤਾ ਕਮੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਪੁਪ੍ਫਫਲੂਪਜੀਵਿਨਿਯੋ ਚ ਦੇਵਤਾ। ਏਵਂ ਦੀਘੇ ਅਦ੍ਧਾਨੇ ਵੀਤਿਵਤ੍ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਉਦਕਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਅਥਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਮਚ੍ਛਕਚ੍ਛਪਾਪਿ ਕਾਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੇਰਯਿਕਸਤ੍ਤਾਪਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਨੇਰਯਿਕਾ ਸਤ੍ਤਮਸੂਰਿਯਪਾਤੁਭਾਵੇ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਏਕੇ। ਝਾਨਂ ਵਿਨਾ ਨਤ੍ਥਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ, ਏਤੇਸਞ੍ਚ ਕੇਚਿ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਪੀਲ਼ਿਤਾ, ਕੇਚਿ ਅਭਬ੍ਬਾ ਝਾਨਾਧਿਗਮਾਯ, ਤੇ ਕਥਂ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ? ਦੇਵਲੋਕੇ

ਪਟਿਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨੵਸੇਨ। ਤਦਾ ਹਿ ''ੵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਕਪ੍ਪੵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਭੵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਲੋਕਬ੍ਯੂਹਾ ਨਾਮ ਕਾਮਾੵਚਰਦੇੵਾ ਮੁਤ੍ਤਸਿਰਾ ੵਿਕਿਣ੍ਣਕੇਸਾ ਰੁਦਮੁਖਾ ਅਸ੍ਸੂਨਿ ਹਤ੍ਥੇਹਿ ਪੁਞ੍ਛਮਾਨਾ ਰਤ੍ਤੵਤ੍ਥਨਿੵਤ੍ਥਾ ਅਤਿੵਿਯ ੵਿਰੂਪੵੇਸਧਾਰਿਨੋ ਹੁਤ੍ੵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਪਥੇ ੵਿਚਰਨ੍ਤਾ ਏੵਂ ਆਰੋਚੇਨ੍ਤਿ – ''ਮਾਰਿਸਾ, ਮਾਰਿਸਾ, ਇਤੋ ੵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਕਪ੍ਪੵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਭੵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਯਂ ਲੋਕੋ ੵਿਨਸ੍ਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੋਪਿ ਉਸ੍ਸੁਸ੍ਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਮਹਾਪਥੵੀ ਸਿਨੇਰੁ ਚ ਪਬ੍ਬਤਰਾਜਾ ਉਡ੍ਡਯ੍ਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ੵਿਨਸ੍ਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਯਾੵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਲੋਕੵਿਨਾਸੋ ਭੵਿਸ੍ਸਤਿ। ਮੇਤ੍ਤਂ, ਮਾਰਿਸਾ, ਭਾੵੇਥ। ਕਰੁਣਂ… ਮੁਦਿਤਂ… ਉਪੇਕ੍ਖਂ, ਮਾਰਿਸਾ, ਭਾੵੇਥ। ਮਾਤਰਂ ਉਪਟ੍ਠਹਥ, ਪਿਤਰਂ ਉਪਟ੍ਠਹਥ, ਕੁਲੇ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯਿਨੋ ਹੋਥਾ''ਤਿ। ਤੇਸਂ ੵਚਨਂ ਸੁਤ੍ੵਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ ਭੁਮ੍ਮਾ ਦੇੵਾ ਚ ਸਂੵੇਗਜਾਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਮੁਦੁਚਿਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ੵਾ ਮੇਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰਿਤ੍ੵਾ ਦੇੵਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਬ੍ਬਸੁਧਾਭੋਜਨਂ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ੵਾ ੵਾਯੋਕਸਿਣੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ੵਾ ਝਾਨਂ ਪਟਿਲਭਨ੍ਤਿ। ਤਦਞ੍ਞੇ ਪਨ ਅਪਰਪਰਿਯੵੇਦਨੀਯੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਦੇੵਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਪਰਿਯੵੇਦਨੀਯਕਮ੍ਮਰਹਿਤੋ ਹਿ ਸਂਸਾਰੇ ਸਂਸਰਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਸਤ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਤਥੇੵ ਝਾਨਂ ਪਟਿਲਭਨ੍ਤਿ। ਏੵਂ ਦੇੵਲੋਕੇ ਪਟਿਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨੵਸੇਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ।

ੵਸ੍ਸੂਪਚ੍ਛੇਦਤੋ ਪਨ ਉਦ੍ਧਂ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਦੁਤਿਯੋ ਸੂਰਿਯੋ ਪਾਤੁਭੵਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਾਤੁਭੂਤੇ ਨੇੵ ਰਤ੍ਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ, ਨ ਦਿੵਾਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਏਕੋ ਸੂਰਿਯੋ ਉਦੇਤਿ, ਏਕੋ ਅਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅੵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸੂਰਿਯਸਨ੍ਤਾਪੋੵ ਲੋਕੋ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਪਕਤਿਸੂਰਿਯੇ ਸੂਰਿਯਦੇੵਪੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਏੵਂ ਕਪ੍ਪੵਿਨਾਸਕਸੂਰਿਯੇ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਕਤਿਸੂਰਿਯੇ ੵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਆਕਾਸੇ ੵਲਾਹਕਾਪਿ ਧੂਮਸਿਖਾਪਿ ਚਰਨ੍ਤਿ। ਕਪ੍ਪੵਿਨਾਸਕਸੂਰਿਯੇ ੵਤ੍ਤਮਾਨੇ ੵਿਗਤਧੂਮੵਲਾਹਕਂ ਆਦਾਸਮਣ੍ਡਲਂ ੵਿਯ ਨਿਮ੍ਮਲਂ ਨਭਂ ਹੋਤਿ। ਠਪੇਤ੍ੵਾ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਨਦਿਯੋ ਸੇਸਕੁਨ੍ਨਦੀਆਦੀਸੁ ਉਦਕਂ ਸੁਸ੍ਸਤਿ।

ਤਤੋਪਿ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਤਤਿਯੋ ਸੂਰਿਯੋ ਪਾਤੁਭੵਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾੵਾ ਮਹਾਨਦਿਯੋਪਿ ਸੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਤਤੋਪਿ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸੂਰਿਯੋ ਪਾਤੁਭੵਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾੵਾ ਹਿਮੵਤਿ ਮਹਾਨਦੀਨਂ ਪਭੵਾ – ''ਸੀਹਪਪਾਤਨੋ, ਹਂਸਪਾਤਨੋ, ਕਣ੍ਣਮੁਣ੍ਡਕੋ, ਰਥਕਾਰਦਹੋ, ਅਨੋਤਤ੍ਤਦਹੋ, ਛਦ੍ਦਨ੍ਤਦਹੋ, ਕੁਣਾਲਦਹੋ''ਤਿ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤ ਮਹਾਸਰਾ ਸੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਤਤੋਪਿ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਪਞ੍ਚਮੋ ਸੂਰਿਯੋ ਪਾਤੁਭੵਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾੵਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਪਬ੍ਬਤੇਮਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਉਦਕਂ ਨ ਸਣ੍ਠਾਤਿ।

ਤਤੋਪਿ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਛਟ੍ਠੋ ਸੂਰਿਯੋ ਪਾਤੁਭੵਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾੵਾ ਸਕਲਚਕ੍ਕੵਾਲਂ ਏਕਧੂਮਂ ਹੋਤਿ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਸਿਨੇਹਂ ਧੂਮੇਨ। ਯਥਾ ਚਿਦਂ, ਏੵਂ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕੵਾਲਾਨਿਪਿ।

ਤਤੋਪਿ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਸਤ੍ਤਮੋ ਸੂਰਿਯੋ ਪਾਤੁਭੵਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾੵਾ ਸਕਲਚਕ੍ਕੵਾਲਂ ਏਕਜਾਲਂ ਹੋਤਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕੵਾਲੇਹਿ। ਯੋਜਨਸਤਿਕਾਦਿਭੇਦਾਨਿ ਸਿਨੇਰੁਕੂਟਾਨਿਪਿ ਪਲੁਜ੍ਜਿਤ੍ੵਾ ਆਕਾਸੇਯੇੵ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਨ੍ਤਿ। ਸਾ ਅਗ੍ਗਿਜਾਲਾ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ੵਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕੇ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਨਕੵਿਮਾਨਰਤਨੵਿਮਾਨਮਣਿੵਿਮਾਨਾਨਿ ਝਾਪੇਤ੍ੵਾ ਤਾੵਤਿਂਸਭੵਨਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਏਤੇਨੇੵ ਉਪਾਯੇਨ ਯਾੵ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਤਯੋਪਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਝਾਪੇਤ੍ੵਾ ਆਭਸ੍ਸਰੇ ਆਹਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਸਾ ਯਾੵ ਅਣੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਾੵ ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਪਨ ਸਪ੍ਪਿਤੇਲਝਾਪਨਗ੍ਗਿਸਿਖਾ ੵਿਯ ਛਾਰਿਕਮ੍ਪਿ ਅਨੵਸੇਸੇਤ੍ੵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾਆਕਾਸੇਨ ਸਹ ਉਪਰਿਆਕਾਸੋ ਏਕੋ ਹੋਤਿ ਮਹਨ੍ਧਕਾਰੋ।

ਅਥ ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਮਹਾਮੇਘੋ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ੵਾ ਪਠਮਂ ਸੁਖੁਮਂ ਸੁਖੁਮਂ ੵਸ੍ਸਤਿ। ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਕੁਮੁਦਨਾਲਯਟ੍ਠਿਮੁਸਲਤਾਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਪ੍ਪਮਾਣਾਹਿ ਧਾਰਾਹਿ ੵਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕੵਾਲੇਸੁ ਸਬ੍ਬਂ ਦਡ੍ਢਟ੍ਠਾਨਂ ਪੂਰੇਤ੍ੵਾ

ਅਨੁਰਧਾਯਤਿ। ਤੰ ਉਦਕੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚ ਤਿਰਿਯਞ੍ਚ ਵਾਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਘਨੰ ਕਰੋਤਿ ਪਰਿਵਟੁਮੰ ਪਦੁਮਿਨਿਪਤ੍ਤੇ ਉਦਕਬਿਨ੍ਦੁਸਦਿਸੰ। ਕਥੰ ਤਾਵ ਮਹਨ੍ਤੰ ਉਦਕਰਾਸਿੰ ਘਨੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਚੇ? ਵਿਵਰਸਮ੍ਪਦਾਨਤੋ। ਤੰ ਹਿਸ੍ਸ ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਵਿਵਰੰ ਦੇਤਿ। ਤੰ ਏਵੰ ਵਾਤੇਨ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਿਯਮਾਨੰ ਘਨੰ ਕਰਿਯਮਾਨੰ ਪਰਿਕ੍ਖਯਮਾਨੰ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਓਤਰਤਿ। ਓਤਿਣ੍ਣੇ ਓਤਿਣ੍ਣੇ ਉਦਕੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਟ੍ਠਾਨੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ, ਉਪਰਿ ਚਤੁਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਦੇਵਲੋਕਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਪੁਰਿਮਪਥਵਿਟ੍ਠਾਨੰ ਓਤਿਣ੍ਣੇ ਪਨ ਬਲਵਵਾਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਤੰ ਪਿਹਿਤਦ੍ਵਾਰੇ ਧਮਕਰਣੇ ਠਿਤਉਦਕਮਿਵ ਨਿਰੁਸ੍ਸਾਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਰੁਮ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਮਧੁਰੋਦਕੰ ਪਰਿਕ੍ਖਯੰ ਗਚ੍ਛਮਾਨੰ ਉਪਰਿ ਰਸਪਥਵਿੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਸਾ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਗਨ੍ਧਰਸਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚ ਨਿਰੁਦਕਪਾਯਾਸਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਪਟਲੰ ਵਿਯ। ਤਦਾ ਚ ਆਭਸ੍ਸਰਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਪਠਮਤਰਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਆਯੁਕ੍ਖਯਾ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖਯਾ ਵਾ ਤਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਇਧੂਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਯੰਪਭਾ ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖਚਰਾ। ਤੇ **ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤੇ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੦) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਤੰ ਰਸਪਥਵਿੰ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਭਿਭੂਤਾ ਆਲੁਪ੍ਪਕਾਰਕੰ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਉਪਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਤੇਸੰ ਸਯੰਪਭਾ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੋ ਹੋਤਿ। ਤੇ ਅਨ੍ਧਕਾਰੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭਾਯਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਨੇਸੰ ਭਯੰ ਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸੂਰਭਾਵੰ ਜਨਯਨ੍ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਪਞ੍ਞਾਸਯੋਜਨੰ ਸੂਰਿਯਮਣ੍ਡਲੰ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਤੇ ਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਆਲੋਕੰ ਪਟਿਲਭਿਮ੍ਹਾ''ਤਿ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਭੀਤਾਨੰ ਭਯੰ ਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸੂਰਭਾਵੰ ਜਨਯਨ੍ਤੋ ਉਟ੍ਠਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੂਰਿਯੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਸੂਰਿਯੋਤ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਨਾਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਸੂਰਿਯੇ ਦਿਵਸੰ ਆਲੋਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਤੇ ''ਯਮ੍ਪਿ ਆਲੋਕੰ ਲਭਿਮ੍ਹ, ਸੋਪਿ ਨੋ ਨਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਪੁਨ ਭੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਏਵੰ ਹੋਤਿ ''ਸਾਧੁ ਵਤਸ੍ਸ ਸਚੇ ਅਞ੍ਞੰ ਆਲੋਕੰ ਲਭੇਯ੍ਯਾਮਾ''ਤਿ। ਤੇਸੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਞਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਯੋਜਨੰ ਚਨ੍ਦਮਣ੍ਡਲੰ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਤੇ ਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਛਨ੍ਦੰ ਞਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਉਟ੍ਠਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਨ੍ਦੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਚਨ੍ਦੋਤ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਨਾਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ।

ਏਵੰ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇਸੁ ਪਾਤੁਭੂਤੇਸੁ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਾਨਿ ਤਾਰਕਰੂਪਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਚ ਮਾਸਦ੍ਧਮਾਸਉਤੁਸੰਵਚ੍ਛਰਾ। ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨੰ ਪਨ ਪਾਤੁਭੂਤਦਿਵਸੇਯੇਵ ਸਿਨੇਰੁਚਕ੍ਕਵਾਲਹਿਮਵਨ੍ਤਪਬ੍ਬਤਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ । ਤੇ ਚ ਖੋ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਅਚਰਿਮੰ ਫਗ੍ਗੁਣਪੁਣ੍ਣਮਦਿਵਸੇਯੇਵ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਯਥਾ ਨਾਮ ਕਙ੍ਗੁਭਤ੍ਤੇ ਪਚ੍ਚਮਾਨੇ ਏਕਪ੍ਪਹਾਰੇਨੇਵ ਪੁਬ੍ਬੁਲ਼ਕਾ ਉਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਏਕੇ ਪਦੇਸਾ ਥੂਪਥੂਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਕੇ ਨਿਨ੍ਨਨਿਨ੍ਨਾ ਏਕੇ ਸਮਸਮਾ, ਏਵਮੇਵੰ ਥੂਪਥੂਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਬ੍ਬਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਨਿਨ੍ਨਨਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮੁਦ੍ਦਾ ਸਮਸਮਟ੍ਠਾਨੇ ਦੀਪਾਤਿ।

ਅਥ ਤੇਸੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਰਸਪਥਵਿੰ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾਨੰ ਕਮੇਨ ਏਕਚ੍ਚੇ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੋ, ਏਕਚ੍ਚੇ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ ਅਤਿਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੰ ਅਤਿਮਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਸਾ ਰਸਪਥਵੀ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਭੂਮਿਪਪ੍ਪਟਕੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਅਥ ਤੇਸੰ ਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਸੋਪਿ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਪਦਾਲਤਾ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਸਾਪਿ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਅਕਟ੍ਠਪਾਕੋ ਸਾਲਿ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਕਣੋ ਅਥੁਸੋ ਸੁਦ੍ਧੋ ਸੁਗਨ੍ਧੋ ਤਣ੍ਡੁਲਪ੍ਫਲੋ। ਤਤੋ ਨੇਸੰ ਭਾਜਨਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਸਾਲਿੰ ਭਾਜਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਸਾਣਪਿਟ੍ਠਿਯੰ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। ਸਯਮੇਵ ਜਾਲਾਸਿਖਾ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਤੰ ਪਚਤਿ। ਸੋ ਹੋਤਿ ਓਦਨੋ ਸੁਮਨਜਾਤਿਪੁਪ੍ਫਸਦਿਸੋ। ਨ ਤਸ੍ਸ ਸੂਪੇਨ ਵਾ ਬਞ੍ਜਨੇਨ ਵਾ ਕਰਣੀਯੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੰ ਯੰ ਰਸੰ ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਕਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਤੰ ਰਸੋਵ ਹੋਤਿ। ਤੇਸੰ ਤੰ ਓਲ਼ਾਰਿਕੰ ਆਹਾਰੰ ਆਹਰਯਤੰ ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਮੁਤ੍ਤਕਰੀਸੰ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਅਥ ਨੇਸੰ ਤਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖਮਨਤ੍ਥਾਯ ਵਣਮੁਖਾਨਿ ਪਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ । ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਭਾਵੋ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਇਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਸੁਦੰ ਇਤ੍ਥੀ ਪੁਰਿਸੰ, ਪੁਰਿਸੋ ਚ ਇਤ੍ਥਿੰ ਅਤਿਵੇਲੰ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਤਿ। ਤੇਸੰ ਅਤਿਵੇਲੰ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਨਪਚ੍ਚਯਾ ਕਾਮਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤੋ ਮੇਥੁਨੰ ਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਸੇਵਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪਟਿਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਗਰਹਿਯਮਾਨਾ ਵਿਹੇਠਿਯਮਾਨਾ ਤਸ੍ਸ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਹੇਤੁ ਅਗਾਰਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਮਾਨਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਅਲਸਜਾਤਿਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਸਨ੍ਨਿਧਿੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਕਣੋਪਿ ਥੁਸੋਪਿ ਤਣ੍ਡੁਲੰ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਤਿ, ਲਾਯਿਤਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਨ ਪਟਿਵਿਰੂਹਤਿ। ਤੇ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਥੁਨਨ੍ਤਿ ''ਪਾਪਕਾ ਵਤ ਭੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਪਾਤੁਭੂਤਾ, ਮਯਞ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਨੋਮਯਾ ਅਹੁਮ੍ਹਾ''ਤਿ **ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤੇ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੮) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਤੋ ਮਰਿਯਾਦੰ ਠਪੇਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਸਤ੍ਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਭਾਗਂ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਤਿ। ਤਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਰਿਭਾਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਵਾਰੇ ਪਾਣਿਲੇਡ੍ਡੁਦਣ੍ਡੇਹਿ ਪਹਰਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਏਵਂ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਗਰਹਮੁਸਾਵਾਦਦਣ੍ਡਾਦਾਨੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਚਿਨ੍ਤਯਨ੍ਤਿ ''ਯਂਨੂਨ ਮਯਂ ਏਕਂ ਸਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨੇਯ੍ਯਾਮ, ਯੋ ਨੋ ਸਮ੍ਮਾ ਖੀਯਿਤਬ੍ਬਂ ਖੀਯੇਯ੍ਯ, ਗਰਹਿਤਬ੍ਬਂ ਗਰਹੇਯ੍ਯ, ਪਬ੍ਬਾਜੇਤਬ੍ਬਂ ਪਬ੍ਬਾਜੇਯ੍ਯ। ਮਯਂ ਪਨਸ੍ਸ ਸਾਲੀਨਂ ਭਾਗਂ ਅਨੁਪਦਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ। ਏਵਂ ਕਤਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਪਨ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਤਾਵ ਕਪ੍ਪੇ ਅਯਮੇਵ ਭਗਵਾ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤੋ ਤੇਨ ਸਮਯੇਨ ਤੇਸੁ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਅਭਿਰੂਪਤਰੋ ਚ ਦਸ੍ਸਨੀਯਤਰੋ ਚ ਮਹੇਸਕ੍ਖਤਰੋ ਚ ਬੁਦ੍ਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪਟਿਬਲੋ ਨਿਗ੍ਗਹਪਗ੍ਗਹਂ ਕਾਤੁਂ। ਤੇ ਤਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਯਾਚਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨਿਂਸੁ। ਸੋ ''ਤੇਨ ਮਹਾਜਨੇਨ ਸਮ੍ਮਤੋਤਿ **ਮਹਾਸਮ੍ਮਤੋ**, ਖੇਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਪਤੀਤਿ **ਖਤ੍ਤਿਯੋ**, ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਮੇਨ ਪਰੇ ਰਞ੍ਜੇਤੀਤਿ **ਰਾਜਾ**''ਤਿ ਤੀਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਪਞ੍ਞਾਯਿਤ੍ਥ। ਯਞ੍ਹਿ ਲੋਕੇ ਅਚ੍ਛਰਿਯਟ੍ਠਾਨਂ, ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋਵ ਤਤ੍ਥ ਆਦਿਪੁਰਿਸੋਤਿ। ਏਵਂ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਖਤ੍ਤਿਯਮਣ੍ਡਲੇ ਸਣ੍ਠਿਤੇ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਦਯੋਪਿ ਵਣ੍ਣਾ ਸਣ੍ਠਹਿਂਸੁ। ਤਤ੍ਥ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘਤੋ ਯਾਵ ਜਾਲੂਪਚ੍ਛੇਦੋ, ਇਦਮੇਕਮਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ **ਸਂਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਜਾਲੂਪਚ੍ਛੇਦਤੋ ਯਾਵ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲਪਰਿਪੂਰਕੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮਹਾਮੇਘੋ, ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਮਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ **ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮਹਾਮੇਘਤੋ ਯਾਵ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਪਾਤੁਭਾਵੋ, ਇਦਂ ਤਤਿਯਮਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ **ਵਿਵਟ੍ਟੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਪਾਤੁਭਾਵਤੋ ਯਾਵ ਪੁਨ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘੋ, ਇਦਂ ਚਤੁਤ੍ਥਮਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ **ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾਨਿ ਏਕੋ ਮਹਾਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਵਿਨਾਸੋ ਚ ਸਣ੍ਠਹਨਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸਮਯੇ ਕਪ੍ਪੋ ਉਦਕੇਨ ਨਸ੍ਸਤਿ, ਆਦਿਤੋਵ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘੋ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਯਥਾ ਤਤ੍ਥ ਦੁਤਿਯੋ ਸੂਰਿਯੋ, ਏਵਮਿਧ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕੋ ਖਾਰੂਦਕਮਹਾਮੇਘੋ ਉਟ੍ਠਾਤਿ। ਸੋ ਆਦਿਤੋ ਸੁਖੁਮਂ ਸੁਖੁਮਂ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਮਹਾਧਾਰਾਹਿ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲਾਨਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਵਸ੍ਸਤਿ। ਖਾਰੂਦਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਫੁਟ੍ਠਾ ਪਥਵੀਪਬ੍ਬਤਾਦਯੋ ਵਿਲੀਯਨ੍ਤਿ। ਉਦਕਂ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਵਾਤੇਹਿ ਧਾਰੀਯਤਿ। ਪਥਵਿਤੋ ਯਾਵ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਂ ਉਦਕਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਯੋਪਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਵਿਲੀਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹੇ ਆਹਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਤਂ ਯਾਵ ਅਣੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਾਵ ਨ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ।

ਉਦਕਾਨੁਗਤਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਸਹਸਾ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾਆਕਾਸੇਨ ਸਹ ਉਪਰਿਆਕਾਸੋ ਏਕੋ ਹੋਤਿ ਮਹਨ੍ਧਕਾਰੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਵੁਤ੍ਤਸਦਿਸਂ। ਕੇਵਲਂ ਪਨਿਧ ਆਭਸ੍ਸਰਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਲੋਕੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਆਭਸ੍ਸਰਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘਤੋ ਯਾਵ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਖਾਰੂਦਕੂਪਚ੍ਛੇਦੋ, ਇਦਮੇਕਂ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ। ਉਦਕੂਪਚ੍ਛੇਦਤੋ ਯਾਵ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮਹਾਮੇਘੋ, ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਮਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ। ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮਹਾਮੇਘਤੋ...ਪੇ॰... ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾਨਿ ਏਕੋ ਮਹਾਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਉਦਕੇਨ ਵਿਨਾਸੋ ਚ ਸਣ੍ਠਹਨਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸਮਯੇ ਕਪ੍ਪੋ ਵਾਤੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਆਦਿਤੋਵ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘੋ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਯਥਾ ਤਤ੍ਥ ਦੁਤਿਯਸੂਰਿਯੋ, ਏਵਮਿਧ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਨਤ੍ਥਂ ਵਾਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਸੋ ਪਠਮਂ ਥੂਲਰਜਂ ਉਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਤਤੋ ਸਣ੍ਹਰਜਂ ਸੁਖੁਮਵਾਲਿਕਂ ਥੂਲਵਾਲਿਕਂ ਸਕ੍ਖਰਪਾਸਾਣਾਦਯੋਤਿ ਯਾਵ ਕੂਟਾਗਾਰਮਤ੍ਤੇ ਪਾਸਾਣੇ ਵਿਸਮਟ੍ਠਾਨੇ ਠਿਤਮਹਾਰੁਕ੍ਖੇ ਚ ਉਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤੇ ਪਥਵਿਤੋ ਨਭਮੁਗ੍ਗਤਾ ਨ ਪੁਨ ਪਤਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਥਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾਮਹਾਪਥਵਿਯਾ ਵਾਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਪਥਵਿਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਂ ਮੂਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਕਾਸੇ ਖਿਪਤਿ। ਯੋਜਨਸਤਪ੍ਪਮਾਣਾ ਪਥਵਿਪ੍ਪਦੇਸਾ ਦ੍ਵਿਯੋਜਨਤਿਯੋਜਨਚਤੁਯੋਜਨਪਞ੍ਚਯੋਜਨਸਤਪ੍ਪਮਾਣਾਪਿ ਭਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵਾਤਵੇਗੁਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਆਕਾਸੇਯੇਵ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਚਕ੍ਕਵਾਲਪਬ੍ਬਤਮ੍ਪਿ ਸਿਨੇਰੁਪਬ੍ਬਤਮ੍ਪਿ ਵਾਤੋ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਆਕਾਸੇ ਖਿਪਤਿ। ਤੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਭਿਹਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਏਤੇਨੇਵ ਉਪਾਯੇਨ ਭੂਮਟ੍ਠਕਵਿਮਾਨਾਨਿ ਚ ਆਕਾਸਟ੍ਠਕਵਿਮਾਨਾਨਿ ਚ ਵਿਨਾਸੇਨ੍ਤੋ ਛ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੇ ਵਿਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲਾਨਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਕਵਾਲਾ ਚਕ੍ਕਵਾਲੇਹਿ, ਹਿਮਵਨ੍ਤਾ ਹਿਮਵਨ੍ਤੇਹਿ, ਸਿਨੇਰੂ ਸਿਨੇਰੂਹਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਮਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ

ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਪਥਵਿਤੋ ਯਾਵ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਂ ਵਾਤੋ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਵਿਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਵੇਹਪ੍ਫਲੇ ਆਹਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਵਿਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸਯਮ੍ਪਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾਆਕਾਸੇਨ ਸਹ ਉਪਰਿਆਕਾਸੋ ਏਕੋ ਹੋਤਿ ਮਹਨ੍ਧਕਾਰੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਵੁਤ੍ਤਸਦਿਸਂ। ਇਧ ਪਨ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਲੋਕੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਵੇਹਪ੍ਫਲਤੋ ਚ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਮਹਾਮੇਘਤੋ ਯਾਵ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਕਵਾਤੂਪਚ੍ਛੇਦੋ, ਇਦਮੇਕਂ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ। ਵਾਤੂਪਚ੍ਛੇਦਤੋ ਯਾਵ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮਹਾਮੇਘੋ, ਇਦਂ ਦੁਤਿਯਮਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਂ...ਪੇ॰... ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯਾਨਿ ਏਕੋ ਮਹਾਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਵਾਤੇਨ ਵਿਨਾਸੋ ਚ ਸਣ੍ਠਹਨਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਿਂ ਕਾਰਣਾ ਏਵੰ ਲੋਕੋ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ? ਅਕੁਸਲਮੂਲਕਾਰਣਾ। ਅਕੁਸਲਮੂਲੇਸੁ ਹਿ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨੇਸੁ ਏਵੰ ਲੋਕੋ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਚ ਖੋ ਰਾਗੇ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਰੇ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਦੋਸੇ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਰੇ ਉਦਕੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਦੋਸੇ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਰੇ ਅਗ੍ਗਿਨਾ, ਰਾਗੇ ਉਦਕੇਨਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਮੋਹੇ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਰੇ ਵਾਤੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਏਵੰ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਚ ਨਿਰਨ੍ਤਰਮੇਵ ਸਤ੍ਤ ਵਾਰੇ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਨਸ੍ਸਤਿ, ਅਟ੍ਠਮੇ ਵਾਰੇ ਉਦਕੇਨ। ਪੁਨ ਸਤ੍ਤ ਵਾਰੇ ਅਗ੍ਗਿਨਾ, ਅਟ੍ਠਮੇ ਵਾਰੇ ਉਦਕੇਨਾਤਿ ਏਵੰ ਅਟ੍ਠਮੇ ਅਟ੍ਠਮੇ ਵਾਰੇ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਦਕੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਤ੍ਤ ਵਾਰੇ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਨਸ੍ਸਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤੇਸਟ੍ਠਿ ਕਪ੍ਪਾ ਅਤੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਉਦਕੇਨ ਨਸ੍ਸਨਵਾਰਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਲਦ੍ਧੋਕਾਸੋ ਵਾਤੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਚਤੁਸਟ੍ਠਿਕਪ੍ਪਾਯੁਕੇ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹੇ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਨ੍ਤੋ ਲੋਕਂ ਵਿਨਾਸੇਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤੋਪਿ ਚ ਕਪ੍ਪਾਨੁਸ੍ਸਰਣਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਤੇਸੁ ਕਪ੍ਪੇਸੁ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ। **ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ**ਤਿ ਚ ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਡ੍ਢਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ**ਤਿ ਸਕਲਕਪ੍ਪਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਥਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੀਤਿ ਚੇ? **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ। ਤਤ੍ਥ **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਮੁਮ੍ਹਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਹਂ ਅਮੁਮ੍ਹਿ ਭਵੇ ਵਾ ਯੋਨਿਯਾ ਵਾ ਗਤਿਯਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਾ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਵਾ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਆਸਿਂ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਾ ਫੁਸ੍ਸੋ ਵਾ। **ਏਵਂਗੋਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਕਚ੍ਚਾਨੋ ਵਾ ਕਸ੍ਸਪੋ ਵਾ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਅਤੀਤਭਵੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਾਨੁਸ੍ਸਰਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਚੇ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਵਾ ਲੂਖਪਣੀਤਜੀਵਿਕਭਾਵਂ ਵਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਬਹੁਲਤਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਾਯੁਕਦੀਘਾਯੁਕਭਾਵਂ ਵਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿਯੇਵ। ਤੇਨਾਹ ''ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ... ਪੇ॰... ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਓਦਾਤੋ ਵਾ ਸਾਮੋ ਵਾ। **ਏਵਮਾਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਾਲਿਮਂਸੋਦਨਾਹਾਰੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਫਲਭੋਜਨੋ ਵਾ। **ਏਵਂਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਸਾਮਿਸਨਿਰਾਮਿਸਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਾਨਂ ਵਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ। **ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਵਸ੍ਸਸਤਪਰਿਮਾਣਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਵਾ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਵਾ।

ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿਨ੍ਤਿ ਸੋ ਅਹਂ ਤਤੋ ਭਵਤੋ ਯੋਨਿਤੋ ਗਤਿਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਤੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਤੋ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਤੋ ਵਾ ਚੁਤੋ ਪੁਨ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਭਵੇ ਯੋਨਿਯਾ ਗਤਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਉਦਪਾਦਿਂ। **ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਥ ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਭਵੇ ਯੋਨਿਯਾ ਗਤਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਪੁਨ ਅਹੋਸਿਂ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਅਪਿਚ ਯਸ੍ਮਾ **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਆਰੋਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਤਿਚ੍ਛਕਂ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੧੦) ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਂ, **ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਨਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ, ਤਸ੍ਮਾ **ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਇਧੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਮੇਵਸ੍ਸ ਉਪਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ **ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਪਨਸ੍ਸ ਤਤ੍ਰ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੇ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਸ੍ਵਾਹਂ ਤਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤੋ ਚੁਤੋ ਇਧ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਖਤ੍ਤਿਯਕੁਲੇ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕੁਲੇ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋਤਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ। **ਸਾਕਾਰਂ ਸਉਦ੍ਦੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਵਸੇਨ ਸਉਦ੍ਦੇਸਂ, ਵਣ੍ਣਾਦਿਵਸੇਨ ਸਾਕਾਰਂ। ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੇਨ ਹਿ ਸਤ੍ਤੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਫੁਸ੍ਸੋ ਕਸ੍ਸਪੋਤਿ ਉਦ੍ਦਿਸੀਯਤਿ, ਵਣ੍ਣਾਦੀਹਿ ਸਾਮੋ ਓਦਾਤੋਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤਤੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਦੇਸੋ, ਇਤਰੇ ਆਕਾਰਾਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੪. ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੬. ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਆਲੋਕਸਞ੍ਞੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਦਿਵਾ ਵਾ ਰਤ੍ਤਿੰ ਵਾ ਸੂਰਿਯਜੋਤਿਚਨ੍ਦਮਣਿਆਲੋਕੰ ਆਲੋਕੋਤਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਏਵੰ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਚ ਆਲੋਕੋਤਿ ਸਞ੍ਞੰ ਮਨਸਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ‘‘ਆਲੋਕਸਞ੍ਞੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਦਿਵਾਸਞ੍ਞੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਏਵੰ ਆਲੋਕਸਞ੍ਞੰ ਮਨਸਿਕਰਿਤ੍ਵਾ ਦਿਵਾਤਿ ਸਞ੍ਞੰ ਠਪੇਤਿ। **ਯਥਾ ਦਿਵਾ ਤਥਾ ਰਤ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਦਿਵਾ ਆਲੋਕੋ ਦਿਟ੍ਠੋ, ਤਥੇਵ ਰਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। **ਯਥਾ ਰਤ੍ਤਿੰ ਤਥਾ ਦਿਵਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਰਤ੍ਤਿੰ ਆਲੋਕੋ ਦਿਟ੍ਠੋ, ਤਥੇਵ ਦਿਵਾਪਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। **ਇਤਿ ਵਿਵਟੇਨ ਚੇਤਸਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਅਪਿਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਅਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਅਨਦ੍ਧੇਨ। **ਸਪ੍ਪਭਾਸੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਸਓਭਾਸੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਡ੍ਢੇਤਿ। ਏਤੇਨ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਲੋਕਾਰਮ੍ਮਣੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਕਥਿਤੰ। ਆਲੋਕਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਵਾ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਭਾਵਯਤੋ ਓਭਾਸਜਾਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ ਵਿਗਤਨ੍ਧਕਾਰਾਵਰਣੰ। ਤੇਨ ਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮੇਨ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੇਨ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੇਨ ਇਮਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਪਾਲਿਯਾ ਅਨੁਸਾਰੇਨ ਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕ੍ਖਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਤੇਜੋਕਸਿਣੰ ਓਦਾਤਕਸਿਣੰ ਆਲੋਕਕਸਿਣ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਕਸਿਣੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਆਸਨ੍ਨੰ ਕਾਤਬ੍ਬੰ, ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਗੋਚਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਠਪੇਤਬ੍ਬੰ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਸਚੇ ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਸ੍ਸਯੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਨਿਸ੍ਸਯੰ। ਇਮੇਸੁ ਚ ਪਨ ਤੀਸੁ ਆਲੋਕਕਸਿਣੰਯੇਵ ਸੇਟ੍ਠਤਰੰ, ਤਦਨੁਲੋਮੇਨ ਪਨ ਇਤਰੰ ਕਸਿਣਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਲੋਕਕਸਿਣੰ ਇਤਰੇਸੰ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਯੰਯੇਵ ਠਤ੍ਵਾ ਕਸਿਣੰ ਵਡ੍ਢੇਤਬ੍ਬੰ। ਵਡ੍ਢਿਤਵਡ੍ਢਿਤਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਯੇਵ ਰੂਪਗਤੰ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ। ਰੂਪਗਤੰ ਪਸ੍ਸਤੋ ਪਨਸ੍ਸ ਤੇਨ ਬਜਾਪਾਰੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤੇਨ ਆਲੋਕਫਰਣੰ ਅਕੁਬ੍ਬਤੋ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਾਰੋ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਤਤੋ ਆਲੋਕੋ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਨ੍ਤਰਹਿਤੇ ਰੂਪਗਤਮ੍ਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਥਾਨੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਆਲੋਕੋ ਫਰਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਆਲੋਕੋ ਥਾਮਗਤੋ ਹੋਤੀਤਿ। ‘‘ਏਤ੍ਥ ਆਲੋਕੋ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਯਤ੍ਤਕੰ ਠਾਨੰ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਆਲੋਕੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿਯੇਵ। ਦਿਵਸਮ੍ਪਿ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤੋ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਦਾ ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਮੰਸਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਅਨਾਪਾਥਗਤੰ ਅਨ੍ਤੋਕੁਚ੍ਛਿਗਤੰ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾਪਥਵੀਤਲਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਪਬ੍ਬਤਪਾਕਾਰਗਤੰ ਪਰਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਗਤਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਰੂਪੰ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਆਪਾਥੰ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੰਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੰ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ। ਤਦੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਸਮਤ੍ਥੰ, ਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਚਿਤ੍ਤਾਨਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ – ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਮੇਤੰ ਰੂਪਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਤਦੇਵ ਰੂਪਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਜਵਨਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਇਦੰ ਪਨ ਞਾਣੰ ‘‘ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਚੁਤੂਪਪਾਤੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਪਿ ‘‘ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੰ ਪਨੇਤੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਹਿ ‘‘ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਆਲੋਕੋ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਤੰ ਤੰ ਪਥਵੀਸਮੁਦ੍ਦਪਬ੍ਬਤੇ ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾਪਿ ਏਕਾਲੋਕੰ ਹੋਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਭਯਾਨਕਾਨਿ ਯਕ੍ਖਰਕ੍ਖਸਾਦਿਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੋ ਭਯੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪੰ ਪਤ੍ਵਾ ਝਾਨਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤਕੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ।

ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਾਯਾਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਚੁਤਿਯਾ ਚ ਉਪਪਾਤੇ ਚ ਞਾਣਾਯ। ਯੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਚੁਤਿ ਚ ਉਪਪਾਤੋ ਚ ਞਾਯਤਿ, ਤਦਤ੍ਥੰ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਚੁਤੂਪਪਾਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ। ਯੋ ਹਿ ਚੁਤਿਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਉਪਪਾਤੰ, ਸੋ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਉਪਪਾਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਚੁਤਿੰ, ਸੋ ਨਵਸਤ੍ਤਪਾਤੁਭਾਵਦਿਟ੍ਠਿੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਤਦੁਭਯੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਯਸ੍ਮਾ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਤੰ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਮਤਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਤੰ ਦਸ੍ਸਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। ਉਭਯਞ੍ਚੇਤੰ ਬੁਦ੍ਧਪੁਤ੍ਤਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ । ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ –

''ਚੁਤੂਪਪਾਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ। ਮਨੁਸ੍ਸੂਪਚਾਰੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੰ,** ਮਾਨੁਸਕੰ ਵਾ ਮੰਸਚਕ੍ਖੁੰ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੰ। ਤੇਨ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ।

ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਮੰਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤੇ ਓਲੋਕੇਤਿ। **ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਟ੍ਠੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਯੇ ਪਨ ਆਸਨ੍ਨਚੁਤਿਕਾ ਇਦਾਨਿ ਚਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਤੇ **ਚਵਮਾਨਾ**। ਯੇ ਚ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ ਸਮ੍ਪਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਵਾ, ਤੇ **ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇ ਏਵਰੂਪੇ ਚਵਮਾਨੇ ਚ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਚ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਹੀਨੇ**ਤਿ ਮੋਹਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਹੀਨਾਨੰ ਜਾਤਿਕੁਲਭੋਗਾਦੀਨੰ ਵਸੇਨ ਹੀਲਿਤੇ ਓਹੀਲਿਤੇ ਓਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਞ੍ਞਾਤੇ। **ਪਣੀਤੇ**ਤਿ ਅਮੋਹਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ। **ਸੁਵਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਅਦੋਸਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਟ੍ਠਕਨ੍ਤਮਨਾਪਵਣ੍ਣਯੁਤ੍ਤੇ। **ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਦੋਸਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਨਿਟ੍ਠਾਕਨ੍ਤਾਮਨਾਪਵਣ੍ਣਯੁਤ੍ਤੇ, ਅਨਭਿਰੂਪੇ ਵਿਰੂਪੇਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਗਤੇ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਗਤੇ, ਅਲੋਭਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਡ੍ਢੇ ਮਹਦ੍ਧਨੇ। **ਦੁਗ੍ਗਤੇ**ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਗਤੇ, ਲੋਭਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਦਲਿਦ੍ਦੇ ਅਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਨੇ। **ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ**ਤਿ ਯੰ ਯੰ ਕਮ੍ਮੰ ਉਪਚਿਤੰ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਉਪਗਤੇ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ''ਚਵਮਾਨੇ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਪਦੇਨ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਕਿਚ੍ਚੰ।

ਤਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਯਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ – ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੇਟ੍ਠਾਨਿਰਯਾਭਿਮੁਖੰ ਆਲੋਕੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਨੇਰਯਿਕੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਮਹਾਦੁਕ੍ਖਮਨੁਭਵਮਾਨੇ, ਤੰ ਦਸ੍ਸਨੰ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚਮੇਵ। ਸੋ ਏਵੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ ''ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤੰ ਦੁਕ੍ਖਮਨੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ''ਇਦੰ ਨਾਮ ਕਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਤੰਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਞਾਣਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਥਾ ਉਪਰਿਦੇਵਲੋਕਾਭਿਮੁਖੰ ਆਲੋਕੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਨਨ੍ਦਨਵਨਮਿਸ੍ਸਕਵਨਫਾਰੁਸਕਵਨਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਮਾਨੇ, ਤਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਨੰ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚਮੇਵ। ਸੋ ਏਵੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ ''ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ''ਇਦੰ ਨਾਮ ਕਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਤੰਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਞਾਣਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦੰ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣੰ ਨਾਮ। ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੁੰ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਚਿਮਸ੍ਸ, ਏਵੰ ਅਨਾਗਤੰਸਞਾਣਸ੍ਸਾਪਿ। ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਪਾਦਕਾਨੇਵ ਹਿ ਇਮਾਨਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਹੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਇਮੇ ਵਤ ਭੋਨ੍ਤੋਤਿਆਦੀਸੁ **ਇਮੇ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠਾਨੰ ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਚਨੰ। **ਵਤਾ**ਤਿ ਅਨੁਲੋਮਵਚਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਭੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਭਵਨ੍ਤੋ। ਦੁਟ੍ਠੁ ਚਰਿਤੰ, ਦੁਟ੍ਠੰ ਵਾ ਚਰਿਤੰ ਕਿਲੇਸਪੂਤਿਕਤ੍ਤਾਤਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਕਾਯਤੋ ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ **ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ** । ਇਤਰੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਾ। **ਅਰਿਯਾਨੰ ਉਪਵਾਦਕਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾਨੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਗਿਹਿਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਨਮ੍ਪਿ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤਿਮਵਤ੍ਥੁਨਾ ਵਾ ਗੁਣਪਰਿਧੰਸਨੇਨ ਵਾ ਉਪਵਾਦਕਾ, ਅਕ੍ਕੋਸਕਾ ਗਰਹਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਨਤ੍ਥਿ ਇਮੇਸੰ ਸਮਣਧਮ੍ਮੋ, ਅਸ੍ਸਮਣਾ ਏਤੇ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਅਨ੍ਤਿਮਵਤ੍ਥੁਨਾ ਉਪਵਦਤਿ, ''ਨਤ੍ਥਿ ਇਮੇਸੰ ਝਾਨੰ ਵਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ ਵਾ ਫਲੰ ਵਾ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਗੁਣਪਰਿਧੰਸਨੇਨ ਉਪਵਦਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਚ ਜਾਨੰ ਵਾ ਉਪਵਦੇਯ੍ਯ ਅਜਾਨੰ ਵਾ, ਉਭਯਥਾਪਿ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦੋਵ ਹੋਤਿ। ਭਾਰਿਯੰ ਕਮ੍ਮੰ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਸਦਿਸੰ ਸਗ੍ਗਾਵਰਣੰ ਮਗ੍ਗਾਵਰਣਞ੍ਚ, ਸਤੇਕਿਚ੍ਛੰ ਪਨ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯੋ ਅਰਿਯੰ ਉਪਵਦਤਿ, ਤੇਨ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਚੇ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵੁਡ੍ਢਤਰੋ ਹੋਤਿ, ਉਕ੍ਕੁਟਿਕੰ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ''ਅਹੰ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਅਵਚੰ, ਤੰ ਮੇ ਖਮਾਹੀ''ਤਿ ਖਮਾਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਸਚੇ ਨਵਕਤਰੋ ਹੋਤਿ, ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਉਕ੍ਕੁਟਿਕੰ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਜਲਿੰ ਪਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਅਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਅਵਚੰ, ਤੰ ਮੇ ਖਮਥਾ''ਤਿ ਖਮਾਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਸਚੇ ਦਿਸਾਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਯੰ ਵਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਾਦਿਕੇ ਵਾ ਪੇਸੇਤ੍ਵਾ ਖਮਾਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਸਚੇ ਨਾਪਿ ਗਨ੍ਤੁੰ ਨ ਪੇਸੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ, ਯੇ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਹਾਰੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਸਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਚੇ ਨਵਕਤਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਕ੍ਕੁਟਿਕੰ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ, ਸਚੇ ਵੁਡ੍ਢਤਰਾ, ਵੁਡ੍ਢੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ''ਅਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਸੁਕੰ ਨਾਮ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਅਵਚੰ, ਖਮਤੁ ਮੇ ਸੋ ਆਯਸ੍ਮਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਖਮਾਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਅਕ੍ਖਮਨ੍ਤੇਪਿ ਏਤਦੇਵ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਸਚੇ ਏਕਚਾਰਿਕਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ, ਨੇਵ ਤਸ੍ਸ ਵਸਨਟ੍ਠਾਨੰ, ਨ ਗਤਟ੍ਠਾਨੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਏਕਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਅਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਸੁਕੰ ਨਾਮ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਅਵਚੰ, ਤੰ ਮੇ

ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੋ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ ਹੋਤਿ, ਕਿਂ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਸੋ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਤੁਮ੍ਹੇ ਮਾ ਚਿਨ੍ਤਯਿਤ੍ਥ, ਥੇਰੋ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਖਮਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਵੂਪਸਮੇਥਾ''ਤਿ। ਤੇਨਾਪਿ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਗਤਦਿਸਾਭਿਮੁਖੇਨ ਅਞ੍ਜਲਿਂ ਪਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਖਮਥਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਯਦਿ ਸੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਮਞ੍ਚਟ੍ਠਾਨਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਸਿਵਥਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਪਿ ਖਮਾਪੇਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਂ ਕਤੇ ਨੇਵ ਸਗ੍ਗਾਵਰਣਂ, ਨ ਮਗ੍ਗਾਵਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਪਾਕਤਿਕਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ।

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾਤਿ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਨਾਨਾਵਿਧਕਮ੍ਮਾ, ਯੇ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਮੂਲਕੇਸੁ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦੇ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਯਪਿ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪੁਨ ਵਚਨਂ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ ਹਿ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦੋ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਸਦਿਸਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਂ ਆਰਾਧੇਯ੍ਯ, ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ ਵਦਾਮਿ ਤਂ ਵਾਚਂ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਹਾਯ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਅਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੯)। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਰਂ ਨਾਮ ਅਞ੍ਞਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾਹ – ''ਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਂ ਏਵਂ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਂ, ਯਥਯਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਰਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜ੍ਜਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੧੦)।

ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾਤਿ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾ। **ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਗ੍ਗਹਣੇ। ਅਥ ਵਾ **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸੁਪਚ੍ਛੇਦਾ। **ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਂ। **ਅਪਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਨਿਰਯਵੇਵਚਨਮੇਵ। ਨਿਰਯੋ ਹਿ ਸਗ੍ਗਮੋਕ੍ਖਹੇਤੁਭੂਤਾ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਮਤਾ ਅਯਾ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਾਨਂ ਵਾ ਆਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਅਪਾਯੋ। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਗਤਿ ਪਟਿਸਰਣਨ੍ਤਿ **ਦੁਗ੍ਗਤਿ,** ਦੋਸਬਹੁਲਤਾਯ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਗਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿ। ਵਿਵਸਾ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਕਟਕਾਰਿਨੋਤਿ **ਵਿਨਿਪਾਤੋ,** ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਪਤਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਤਿਪਿ ਵਿਨਿਪਾਤੋ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਦਸਞ੍ਞਿਤੋ ਅਯੋਤਿ **ਨਿਰਯੋ**।

ਅਥ ਵਾ ਅਪਾਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਹਿ ਅਪਾਯੋ ਸੁਗਤਿਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾਨਂ ਨਾਗਰਾਜਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਦੁਗ੍ਗਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਂ। ਸੋ ਹਿ ਅਪਾਯੋ ਚੇਵ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਚ ਸੁਗਤਿਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਗਤਿਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਤੁ ਵਿਨਿਪਾਤੋ ਅਸੁਰਸਦਿਸਂ ਅਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ। ਵਿਨਿਪਾਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਸੁਰਕਾਯਂ। ਸੋ ਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਅਪਾਯੋ ਚੇਵ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਚ ਸਬ੍ਬਸਮੁਸ੍ਸਯੇਹਿ ਚ ਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਨਿਪਾਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨਿਰਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵੀਚਿਆਦਿਮਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਂ ਨਿਰਯਮੇਵਾਤਿ। **ਉਪਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਉਪਗਤਾ, ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਤਤ੍ਥ ਸੁਗਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ, ਸਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣੇਨ ਦੇਵਗਤਿਯੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਗਤੀਤਿ **ਸੁਗਤਿ**। ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਵਿਸਯੇਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਗ੍ਗੋਤਿ **ਸਗ੍ਗੋ**। ਸੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ। ਇਤਿ ''ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ''ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਨਿਗਮਨਵਚਨਂ। ਏਵਂ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋਤਿ।

ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਚਞਾਣਪਕਿਣ੍ਣਕਂ

ਇਮੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਞਾਣੇਸੁ **ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਂ** ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਞਾਣਂ** ਪਰਿਤ੍ਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚਤੂਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਂ ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਅਪ੍ਪਮਾਣਮਗ੍ਗਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਂ**

ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਅਪ੍ਪਮਾਣਮਗ੍ਗਅਤੀਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਂ** ਪਰਿਤ੍ਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚਤੂਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਂ** ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਅਤੀਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣਂ** ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਅਪ੍ਪਮਾਣਮਗ੍ਗਅਨਾਗਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ।

ਪਞ੍ਞਾਪਕਿਣ੍ਣਕਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

੫੫. ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੭. ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ**ਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। **ਕਤਿ ਠਾਨਾਨਿ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਨਿਯਮਨਤ੍ਥਂ ਪੁਚ੍ਛਾ। **ਏਕਂ ਠਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਓਕਾਸਟ੍ਠਾਨਞ੍ਹਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਛ ਠਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਛ ਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਏਕੇਕਮੇਵ ਅਧਿਕਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਪਰਿਵਾਰਂ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ''ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੨) ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਾਦਯੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ''ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਪਰਿਵਾਰਂ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਤ੍ਥੇਨ ਪਰਿਵਾਰਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਪਰਿਵਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਪਜਾਨਨਸਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇਪਿ (ਵਿਭ॰ ੨੧੯) ਹਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਚ ਏਕਾਵ ਪਞ੍ਞਾ ਅਟ੍ਠਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾ। **ਅਭਿਸਨ੍ਨਪਰਿਵਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਨ੍ਹਾਨਿਯਚੁਣ੍ਣਾਨਂ ਉਦਕਂ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਸਿਨੇਹਨਕਿਚ੍ਚੇਨ ਪਰਿਵਾਰਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇ ਪਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਾਨੇ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨਾਤਿਉਪਬ੍ਰੂਹਨਪਰਿਵਾਰਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। **ਪਵਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਪਰਿਵਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਤਿ ਪਵਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿ, ਵਤ੍ਤਮਾਨਸਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੋ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ, ਪਵਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਪਵਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ। ਵਤ੍ਤਮਾਨਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਰਿਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੇਨ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਰਿਵਾਰਂ ਹੋਤਿ।

ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਜਾਤਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਂ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਜਾਤਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾ ਏਵ, ਨ ਅਞ੍ਞੇ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਮਗ੍ਗਸਮੁਟ੍ਠਿਤਮ੍ਪਿ ਰੂਪਂ ਕੁਸਲਾਦਿਨਾਮਂ ਨ ਲਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਅਪਨੇਨ੍ਤੋ **ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਸਬ੍ਬੇਵ ਹਿ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਸਲਨਾਦੀਹਿ ਅਤ੍ਥੇਹਿ **ਕੁਸਲਾ**। ਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸਂ ਆਸਵਾਤਿ **ਅਨਾਸਵਾ**। ਵਟ੍ਟਮੂਲਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਟ੍ਟਤੋ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਾ**। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚਯਾ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ ਅਪਚਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਪਚਯਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਪਚਯਗਾਮਿਨੋ**, ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਪਚਿਨਨ੍ਤਾ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਨ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਅਪਚਯਗਾਮਿਨੋ। ਲੋਕੇ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਰਾ ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣਾਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ**। ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ**।

ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿਆਦਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਪਰਿਵਾਰਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਤੇਨ ਸਹਗਤਾਦਿਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਆਦਿਵੁਤ੍ਤਆਕਾਰਾਨਞ੍ਚ ਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਟ੍ਠਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਸਹ ਅਟ੍ਠ। **ਸਹਜਾਤਪਰਿਵਾਰਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਸੁ ਏਕੇਕੇਨ ਸਹ ਇਤਰੇ ਇਤਰੇ ਸਤ੍ਤ ਸਹਜਾਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਪਰਿਵਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥੇਵ ਅਞ੍ਞਂ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਂ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਂ

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਵਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥੇਵ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ **ਨਿਸ੍ਸਯਪਰਿਵਾਰਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਰਿਵਾਰਾ** ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਸਹ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਭਾਵੰ ਗਤਾ। **ਸਹਜਾਤਾ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਹ ਜਾਤਾ। **ਸੰਸਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਹ ਮਿਸ੍ਸਿਤਾ। **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਮੰ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਪਕਾਰੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾ। **ਤੇਵਾ**ਤਿ ਤੇ ਏਵ ਅਟ੍ਠ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਧਮ੍ਮਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ। **ਆਕਾਰਾ**ਤਿ ਪਰਿਵਾਰਕੋਟ੍ਠਾਸਾ।

ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਜਾਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਵ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸਪਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੇਨ ਸਹ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਮਗ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਕੁਸਲਤ੍ਤਾ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਤ੍ਤਾ ਅਪਚਯਗਾਮਿਤ੍ਤਾ ਚ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ''ਕੁਸਲਾ''ਤਿ ਚ ''ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਾ''ਤਿ ਚ ''ਅਪਚਯਗਾਮਿਨੋ''ਤਿ ਚ ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਇਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਨਿਗਮਨੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਟ੍ਠਟ੍ਠਕਾਨੀ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਸੁ ਮਗ੍ਗਫਲੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਅਟ੍ਠਕਾਨਿ। **ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਆਕਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਆਸਵਾ**ਤਿਆਦਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ । ਇਧ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਯੇਵ ਆਸਵੇ ਅਵਤ੍ਵਾ ਸੇਸਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਞਾਣਮ੍ਪਿ ਵਚਨੰ ਆਸਵਕ੍ਖਯਵਚਨਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ ਹਿ ਕੇਚਿ ਆਸਵੇ ਅਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਆਸਵਾਨੰ ਖੇਪਨਤੋ ''ਖਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ ਅਰਹਾਯੇਵ ਖੀਣਾਸਵੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੬-੬੩. ਸਚ੍ਚਞਾਣਚਤੁਕ੍ਕਦ੍ਵਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੮-੯. ਸਚ੍ਚਞਾਣਚਤੁਕ੍ਕਦ੍ਵਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। **ਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗਿਸ੍ਸ ਞਾਣੰ ਦੁਕ੍ਖੇਪੇਤੰ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਅਨਨ੍ਤਰਚਤੁਕ੍ਕੇ ਵਿਯ ਏਕਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਦੁਵਿਧਞ੍ਹਿ ਸਚ੍ਚਞਾਣੰ ਲੋਕਿਯੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚ। ਲੋਕਿਕੰ ਦੁਵਿਧੰ ਅਨੁਬੋਧਞਾਣੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਞ੍ਚ। **ਅਨੁਬੋਧਞਾਣੰ** ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਦਿਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧੇ ਮਗ੍ਗੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਸਮੁਦਯੇ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ। **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣੰ** ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਚਤੂਸੁਪਿ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੰ ਨਿਰੋਧਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮ੍ਪਿ ਸੋ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਮ੍ਪਿ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿੰ ਪਟਿਪਦਮ੍ਪਿ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੧੦੦) ਸਬ੍ਬੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਇਧਾਪਿ ਇਮਿਨਾ ਵਾਰੇਨ ਇਦਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਧ ਪਨ ਲੋਕਿਕਞਾਣਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ **ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਖੰ ਆਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਆਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ, ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਾਕਟਕਰਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨਟ੍ਠੇਨ **ਪਞ੍ਞਾ**, ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਪਕਾਰੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨਾਤੀਤਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾ। ਇਦਮਸ੍ਸਾ ਸਭਾਵਪਦੰ। ਪਜਾਨਨਾਕਾਰੋ **ਪਜਾਨਨਾ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਵਿਚਿਨਾਤੀਤਿ **ਵਿਚਯੋ। ਪਵਿਚਯੋ**ਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਪਦੰ ਵਡ੍ਢਿਤੰ, ਪਕਾਰੇਨ ਵਿਚਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੰ ਵਿਚਿਨਾਤੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਵਿਚਯੋ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਮਾ ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ **ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾ**। ਸਾ ਏਵ ਉਪਸਗ੍ਗਨਾਨਤ੍ਤੇਨ **ਉਪਲਕ੍ਖਣਾ ਪਚ੍ਚੁਪਲਕ੍ਖਣਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਭੁਸੰ ਲਕ੍ਖਣਾ ਤੇ ਤੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਧਮ੍ਮੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪਲਕ੍ਖਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਣ੍ਡਿਤਭਾਵੋ **ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚੰ**। ਕੁਸਲਭਾਵੋ **ਕੋਸਲ੍ਲੰ**। ਨਿਪੁਣਭਾਵੋ **ਨੇਪੁਞ੍ਞੰ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨੰ ਵਿਭਾਵਨਵਸੇਨ **ਵੇਭਬ੍ਯਾ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨੰ ਚਿਨ੍ਤਨਕਵਸੇਨ **ਚਿਨ੍ਤਾ**, ਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚਿਨ੍ਤਾਪੇਤੀਤਿਪਿ ਚਿਨ੍ਤਾ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ। ਭੂਰੀ**ਤਿ ਪਥਵੀ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਸਣ੍ਹਟ੍ਠੇਨ ਵਿਤ੍ਥਤਟ੍ਠੇਨ ਚ ਭੂਰੀ ਵਿਯਾਤਿ ਭੂਰੀ। ਅਥ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਵ ਭੂਤੇ ਅਤ੍ਥੇ ਰਮਤੀਤਿ ਭੂਰੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਸਨਿ ਵਿਯ ਸਿਲੁਚ੍ਚਯੇ ਕਿਲੇਸੇ ਮੇਧਤਿ ਹਿੰਸਤੀਤਿ **ਮੇਧਾ**, ਖਿਪ੍ਪੰ ਗਹਣਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਮੇਧਾ। ਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਯਾਥਾਵਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧੇ ਪਰਿਨੇਤੀਤਿ **ਪਰਿਣਾਯਿਕਾ**। ਧਮ੍ਮੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਵਿਧਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਮ੍ਮਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ

ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੰ। ਉਪ੍ਪਥਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਸਿਨ੍ਧਵੇ ਵੀਥਿਆਰੋਪਨਤ੍ਥੰ ਪਤੋਦੋ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਥੇ ਧਾਵਨਕੰ ਕੂਟਚਿਤ੍ਤੰ ਵੀਥਿਆਰੋਪਨਤ੍ਥੰ ਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਤੋਦੋ ਵਿਯ **ਪਤੋਦੋ**।

ਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ, ਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ**। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਨਯਿਦੰ ''ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵਿਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ। ਅਥ ਖੋ ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਬਲੰ**। ਕਿਲੇਸਚ੍ਛੇਦਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਸਤ੍ਥੰ **ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥੰ**। ਅਚ੍ਚੁਗ੍ਗਤਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਪਾਸਾਦੋ **ਪਞ੍ਞਾਪਾਸਾਦੋ**। ਆਲੋਕਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਆਲੋਕੋ **ਪਞ੍ਞਾਆਲੋਕੋ**। ਓਭਾਸਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਓਭਾਸੋ **ਪਞ੍ਞਾਓਭਾਸੋ**। ਪਜ੍ਜੋਤਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵ ਪਜ੍ਜੋਤੋ **ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ**। ਪਞ੍ਞਵਤੋ ਹਿ ਏਕਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇਨ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁ ਏਕਾਲੋਕਾ ਏਕੋਭਾਸਾ ਏਕਪਜ੍ਜੋਤਾ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਏਕਪਦੇਨਾਪਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਸਿਦ੍ਧੇ ਯਾਨਿ ਪਨੇਤਾਨਿ ਭਗਵਤਾ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਲੋਕਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚਨ੍ਦਾਲੋਕੋ, ਸੂਰਿਯਾਲੋਕੋ, ਅਗ੍ਗਾਲੋਕੋ, ਪਞ੍ਞਾਲੋਕੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਲੋਕਾ। ਏਤਦਗ੍ਗੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇਸੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਆਲੋਕਾਨੰ ਯਦਿਦੰ ਪਞ੍ਞਾਲੋਕੋ''। ਤਥਾ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਭਾਸਾ। ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜ੍ਜੋਤਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੪੪-੧੪੫) ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨਿ। ਤਦਨੁਰੂਪੇਨੇਵ ਇਧਾਪਿ ਥੇਰੇਨ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾ। ਅਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਨੇਕੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨੋ ਸੁਵਿਭਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਅਞ੍ਞੋ ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਞ੍ਞੋਤਿ। ਰਤਿਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਪਨ ਰਤਿਦਾਯਕਟ੍ਠੇਨ ਰਤਿਜਨਕਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤੀਕਤਟ੍ਠੇਨ ਦੁਲ੍ਲਭਪਾਤੁਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਅਤੁਲਟ੍ਠੇਨ ਅਨੋਮਸਤ੍ਤੁਪਰਿਭੋਗਟ੍ਠੇਨ ਚ ਪਞ੍ਞਾਵ ਰਤਨੰ **ਪਞ੍ਞਾਰਤਨੰ**।

ਨ ਤੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਸਯੰ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨ ਮੁਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਅਮੋਹੋ। ਧਮ੍ਮਵਿਚਯ**ਪਦੰ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੰ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਅਮੋਹਸ੍ਸ ਮੋਹਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥੰ। ਤੇਨੇਤੰ ਦੀਪੇਤਿ ''ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਮੋਹੋ, ਸੋ ਨ ਕੇਵਲੰ ਮੋਹਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਮੋਹੋ ਨਾਮ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ''ਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਯਾਥਾਵਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਕੁਸਲਦਿਟ੍ਠਿ । ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣੰ, ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣੰ, ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਚਨਾਨਿ ਸਙ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

ਸਚ੍ਚਞਾਣਚਤੁਕ੍ਕਦ੍ਵਯਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬੪-੬੭. ਸੁਦ੍ਧਿਕਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੦. ਸੁਦ੍ਧਿਕਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਇਮੇਸੰ ਞਾਣਾਨੰ ਪਭੇਦਾਭਾਵਤੋਯੇਵ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵਿਯ ਪਭੇਦੰ ਅਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾਯੇਵ **ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਾਭਾਵੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਵਸੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤਸਬ੍ਭਾਵਤੋ **ਅਤ੍ਥਨਾਨਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਞਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਨਾਨਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਅਨੇਕਭਾਵੇ। **ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਨਿਚ੍ਛਯਨੇ। **ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨੇ। **ਉਪਲਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਭੁਸੰਦਸ੍ਸਨੇ। **ਪਭੇਦੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਨਾਨਾਭੇਦੇ। **ਪਭਾਵਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਪਾਕਟੀਕਰਣੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨੇ। **ਜੋਤਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਦੀਪਨੇ। **ਵਿਰੋਚਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਵਿਵਿਧਾ ਦੀਪਨੇ। **ਪਕਾਸਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਪਭਾਸਨੇ । ''ਨਾਨਤ੍ਤੇ''ਤਿ ਮੂਲਪਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ''ਵਵਤ੍ਥਾਨੇ''ਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ, ''ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣੇ ਉਪਲਕ੍ਖਣੇ''ਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਵਸੇਨ, ''ਪਭੇਦੇ ਪਭਾਵਨੇ''ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਵਸੇਨ, ''ਜੋਤਨੇ ਵਿਰੋਚਨੇ ਪਕਾਸਨੇ''ਤਿ ਅਰਹਤੋ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਵਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਸੁਦ੍ਧਿਕਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਪਠਮੋ ਭਾਗੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯੇ

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾ

(ਦੁਤਿਯੋ ਭਾਗੋ)

੬੮. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੧. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਤਥਾਗਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਚਨੇ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਸਰੂਪਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ''ਛ ਞਾਣਾਨਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਸਾਵਕੇਹੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਮਾਤਿਕਾ ੧.੭੩) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ''ਤਥਾਗਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਵਚਨਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਗਹਣੰ ਕਤੰ। **ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੇਨ ਸਤ੍ਤਤਾਯ ਲਗ੍ਗਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਸਤ੍ਤੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤਿ ਓਲੋਕੇਤਿ। **ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਮਯੇ ਅਕ੍ਖਿਮ੍ਹਿ ਅਪ੍ਪੰ ਰਾਗਾਦਿਰਜੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਾ, ਅਪ੍ਪੰ ਰਾਗਾਦਿਰਜੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਾ। ਤੇ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੇ। **ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਮਯੇ ਅਕ੍ਖਿਮ੍ਹਿ ਮਹਨ੍ਤੰ ਰਾਗਾਦਿਰਜੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖਾ, ਮਹਨ੍ਤੰ ਰਾਗਾਦਿਰਜੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖਾ। **ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ**ਤਿ ਤਿਕ੍ਖਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ, ਮੁਦੂਨਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ। **ਸ੍ਵਾਕਾਰੇ ਦ੍ਵਾਕਾਰੇ**ਤਿ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਆਕਾਰਾ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸ੍ਵਾਕਾਰਾ, ਕੁਚ੍ਛਿਤਾ ਗਰਹਿਤਾ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਆਕਾਰਾ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਕਾਰਾ। **ਸੁਵਿਞ੍ਞਾਪਯੇ ਦੁਵਿਞ੍ਞਾਪਯੇ**ਤਿ ਯੇ ਕਥਿਤੰ ਕਾਰਣੰ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤਿ ਸੁਖੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ, ਤੇ ਸੁਵਿਞ੍ਞਾਪਯਾ, ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਾ ਦੁਵਿਞ੍ਞਾਪਯਾ। **ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਪਰਲੋਕਵਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋ**ਤਿ ਅਪਿ ਏਕੇ ਪਰਲੋਕਞ੍ਚੇਵ ਰਾਗਾਦਿਵਜ੍ਜਞ੍ਚ ਭਯਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਪਦਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਰਲੋਕਸ੍ਸੇਵ ਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਾਦਿਲੋਕੇ ਚ ਰਾਗਾਦਿਵਜ੍ਜੇ ਚ ਪਰੰ ਬਾਲ੍ਹੰ ਭਯੰ ਪਸ੍ਸਨਸੀਲਾਤਿ ਪਰਲੋਕਵਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋ। ਤੇ ਪਰਲੋਕਵਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋਤਿ ਏਵਮਤ੍ਥੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। **ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਨ ਪਰਲੋਕਵਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋ**ਤਿ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ। **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਚ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ। **ਵਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵਜ੍ਜਨੀਯਟ੍ਠੇਨ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਉਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ।

ਪੁਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੇ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੇ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਤੀਸੁ ਰਤਨੇਸੁ ਓਕਪ੍ਪਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਦ੍ਧਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਸਦ੍ਧੋ**। ਸੋ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਰਜਸ੍ਸ ਚੇਵ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਮੂਲਕਸ੍ਸ ਸੇਸਾਕੁਸਲਰਜਸ੍ਸ ਚ ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ **ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਤਿ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ**। ਸੋ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਰਜਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੋ**। ਆਰਦ੍ਧੰ ਵੀਰਿਯਮਨੇਨਾਤਿ **ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ**। ਸੋ ਕੋਸਜ੍ਜਰਜਸ੍ਸ ਚੇਵ ਕੋਸਜ੍ਜਮੂਲਕਸ੍ਸ ਸੇਸਾਕੁਸਲਰਜਸ੍ਸ ਚ ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ। ਹੀਨਵੀਰਿਯਤ੍ਤਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਸੀਦਤੀਤਿ ਕੁਸੀਦੋ, ਕੁਸੀਦੋ ਏਵ **ਕੁਸੀਤੋ**। ਸੋ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਰਜਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੋ। ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਉਪੇਚ੍ਚ ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ**। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚਰਜਸ੍ਸ ਚੇਵ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚਮੂਲਕਸ੍ਸ ਸੇਸਾਕੁਸਲਰਜਸ੍ਸ ਚ ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ। ਮੁਟ੍ਠਾ ਨਟ੍ਠਾ ਸਤਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ**। ਸੋ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਰਜਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੋ। ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਨਾ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਨਾ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮੰ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਆਹਿਤੋ ਠਿਤੋਤਿ **ਸਮਾਹਿਤੋ,** ਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤੋਤਿ ਵਾ ਸਮਾਹਿਤੋ। ਸੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਰਜਸ੍ਸ ਚੇਵ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਮੂਲਕਸ੍ਸ ਸੇਸਾਕੁਸਲਰਜਸ੍ਸ ਚ ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ। ਨ

ਸਮਾਹਿਤੋ **ਅਸਮਾਹਿਤੋ**। ਸੋ ᩅੁੱਤੁੱਪਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਰਜਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤੁਤ੍ਤਾ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੋ। ਉਦਯਤ੍ਥਗਾਮਿਨੀ ਪਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਪਞ੍ਞᩅਾ**। ਸੋ ਮੋਹਰਜਸ੍ਸ ਚੇᩅ ਮੋਹਮੂਲਕਸ੍ਸ ਸੇਸਾਕੁਸਲਰਜਸ੍ਸ ਚ ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ। ਮੋਹਮੂਲ੍ਹਤ੍ਤਾ ਦੁਟ੍ਠਾ ਪਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ**। ਸੋ ᩅੁੱਤੁੱਪਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਰਜਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤੁਤ੍ਤਾ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੋ। **ਸਦ੍ਧੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ**ਤਿ ਬਹੁਲੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਬਲᩅਤਿਯਾ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸਦ੍ਧੋ, ਤੇਨੇᩅ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ**ਤਿ ਬਹੁਲੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇਨ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ, ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਦੁਬ੍ਬਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸਦ੍ਧੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸ੍ᩅਾਕਾਰੋ**ਤਿ ਤਾਯ ਏᩅ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸੋਭਨਾਕਾਰੋ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦ੍ᩅਾਕਾਰੋ**ਤਿ ਤੇਨੇᩅ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇਨ ᩅਿਰੂਪਾਕਾਰੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸੁᩅਿਞ੍ਞਾਪਯੋ**ਤਿ ਸੁਖੇਨ ᩅਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ। **ਦੁᩅਿਞ੍ਞਾਪਯੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ᩅਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ। **ਪਰਲੋਕᩅਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾᩅੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸੇᩅ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸਦ੍ਧਾਦਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ, ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸਦ੍ਧਾਦਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋਪਿ ᩅਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਲੋਕᩅਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾᩅੀ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏᩅ ਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋਪਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ''ਪਰਲੋਕᩅਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾᩅੀ''ਤਿ ᩅੁੱਤ੍ਤਾ।

੧੧੨. ਇਦਾਨਿ ''ਪਰਲੋਕᩅਜ੍ਜਭਯਦਸ੍ਸਾᩅੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ᩅੁੱਤੁੰ ਲੋਕਞ੍ਚ ᩅਜ੍ਜਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਲੋਕੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਾ ਏᩅ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋਤਿ **ਖਨ੍ਧਲੋਕੋ**। ਸੇਸਦ੍ᩅਯੇਪਿ ਏਸੇᩅ ਨਯੋ। **ᩅਿਪਤ੍ਤਿਭᩅਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਪਾਯਲੋਕੋ। ਸੋ ਹਿ ਅਨਿਟ੍ਠਫਲਤ੍ਤਾ ᩅਿਰੂਪੋ ਲਾਭੋਤਿ ᩅਿਪਤ੍ਤਿ, ਭᩅਤੀਤਿ ਭᩅੋ, ᩅਿਪਤ੍ਤਿ ਏᩅ ਭᩅੋ ᩅਿਪਤ੍ਤਿਭᩅੋ, ᩅਿਪਤ੍ਤਿਭᩅੋ ਏᩅ ਲੋਕੋ ᩅਿਪਤ੍ਤਿਭᩅਲੋਕੋ। **ᩅਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਪਾਯੂਪਗੰ ਕਮ੍ਮੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਭᩅਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭᩅੋ, ᩅਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭᩅੋ ᩅਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅੋ, ᩅਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅੋ ਏᩅ ਲੋਕੋ ᩅਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅਲੋਕੋ। **ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭᩅਲੋਕੋ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਲੋਕੋ। ਸੋ ਹਿ ਇਟ੍ਠਫਲਤ੍ਤਾ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਲਾਭੋਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਭᩅਤੀਤਿ ਭᩅੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏᩅ ਭᩅੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭᩅੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭᩅੋ ਏᩅ ਲੋਕੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭᩅਲੋਕੋ। **ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅਲੋਕੋ**ਤਿ ਸੁਗਤੂਪਗੰ ਕਮ੍ਮੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਭᩅਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭᩅੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭᩅੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅੋ ਏᩅ ਲੋਕੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭᩅਲੋਕੋ। **ਏਕੋ ਲੋਕੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ᩅੁੱਤਤ੍ਥਾਨੇᩅ।

ᩅ**ਜ੍ਜਨ੍ਤਿ** ਨਪੁੰਸਕᩅਚਨੰ ਅਸੁਕੋਤਿ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਕਤੰ। **ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਯੋ। **ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾ**ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ। **ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਯੋ। **ਭᩅਗਾਮਿਕਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ᩅਿਪਾਕਦਾਨᩅਸੇਨ ਭᩅੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਭᩅਗਾਮਿਨੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁਪਿ ᩅਿਪਾਕਜਨਕਾਨੇᩅ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ᩅੁੱਤ੍ਤਾਨਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ᩅੁੱਤੁੱਪਪ੍ਪਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। **ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਲੋਕੇ ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ** ᩅ**ਜ੍ਜੇ**ਤਿ ᩅੁੱਤੁੱਪਪ੍ਪਕਾਰੇ ਲੋਕੇ ਚ ᩅਜ੍ਜੇ ਚ। **ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਬਲᩅਤੀ ਭਯਸਞ੍ਞਾ। **ਤਿਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਪਰਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ᩅੁੱਤੋ, **ਭਯਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਭਯਸਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਲੋਕᩅਜ੍ਜਦ੍ᩅਯਮ੍ਪਿ ਹਿ ਭਯᩅਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ ਸਯਞ੍ਚ ਸਭਯਤ੍ਤਾ ਭਯੰ, ਭਯਮਿਤਿ ਸਞ੍ਞਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ। **ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤੰ ਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪੇਚ੍ਚ ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। **ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਉਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਸਿਕੇ ᩅਧਕੇ**ਤਿ ਯਥਾ ਨਾਮ ਪਹਰਿਤੁੰ ਉਚ੍ਚਾਰਿਤਖਗ੍ਗੇ ਪਚ੍ਚਾਮਿਤ੍ਤੇ ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਏᩅਮੇᩅ ਲੋਕੇ ਚ ᩅਜ੍ਜੇ ਚ ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। **ਇਮੇਹਿ ਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਪਞ੍ਚਕਾਦੀਸੁ ਦਸਸੁ ਪਞ੍ਚਕੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਆਕਾਰਾਨੰ ᩅਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ। **ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ । **ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਜਾਨਾਤਿ। **ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠੰ ᩅਿਯ ਕਰੋਤਿ। **ਅਞ੍ਞਾਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਮਰਿਯਾਦਾਹਿ ਜਾਨਾਤਿ। **ਪਟਿᩅਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਏਕਦੇਸੰ ਅਸੇਸੇਤ੍ᩅਾ ਨਿਰᩅਸੇਸਦਸ੍ਸਨᩅਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਦਾਲੇਤੀਤਿ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸᩅਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬੯. ਆਸਯਾਨੁਸਯਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸᩅਣ੍ਣਨਾ

੧੧੩. ਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਪਞ੍ਹਾ ਠਪਿਤੋ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਤਤ੍ਥ **ਆਸਯਾਨੁਸਯਾ** ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ। **ਚਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਤੰ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੰ ਕਮ੍ਮੰ। **ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਤਿ ਕੁਸਲੇ ਅਕੁਸਲੇ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਵੋਸਗ੍ਗੋ। **ਭਬ੍ਬਾਭਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਭਬ੍ਬੇ ਚ ਅਭਬ੍ਬੇ ਚ। ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਜਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਭਬ੍ਬਾ। ਵਤ੍ਤਮਾਨਸਮੀਪੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਚਨੰ। ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਜਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਭਬ੍ਬਾ, ਭਾਜਨਭੂਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤੇ ਭਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਅਭਬ੍ਬਾ।

ਕਤਮੋ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਆਸਯੋਤਿਆਦਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਤਤ੍ਥ **ਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚੋ। **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾ। ਇਧ ਸਰੀਰੰਯੇਵ ਨਸ੍ਸਤਿ, ਅਤ੍ਤਾ ਪਨ ਇਧ ਪਰਤ੍ਥ ਚ ਸੋਯੇਵਾਤਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਸਯੰਯੇਵ ਆਲੋਕੇਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ''ਲੋਕੋ''ਤਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। **ਅਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚੋ। ਅਤ੍ਤਾ ਸਰੀਰੇਨੇਵ ਸਹ ਨਸ੍ਸਤੀਤਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। **ਅਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤੇ ਕਸਿਣੇ ਝਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤੰਪਰਿਤ੍ਤਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। **ਅਨਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਨ ਅਨ੍ਤਵਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇ ਕਸਿਣੇ ਝਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤੰਅਪ੍ਪਮਾਣਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। **ਤੰ ਜੀਵੰ ਤੰ ਸਰੀਰ**ਨ੍ਤਿ ਜੀਵੋ ਚ ਸਰੀਰਞ੍ਚ ਤੰਯੇਵ। **ਜੀਵੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾ, ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਨਪੁੰਸਕਵਚਨੰ ਕਤੰ। **ਸਰੀਰ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਸਟ੍ਠੇਨ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ। **ਅਞ੍ਞੰ ਜੀਵੰ ਅਞ੍ਞੰ ਸਰੀਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞੋ ਜੀਵੋ ਅਞ੍ਞੰ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ। **ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰੰ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾ ਇਧੇਵ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਤੋ ਮਰਣਤੋ ਪਰੰ ਹੋਤਿ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਨ ਨਸ੍ਸਤਿ। ''ਤਥਾਗਤੋ''ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਅਰਹਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਇਮੇ ''ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਪਕ੍ਖੇ ਦੋਸੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਏਵੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਨ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰੰ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਪਿ ਇਧੇਵ ਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਗਤੋ ਚ ਮਰਣਤੋ ਪਰੰ ਨ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਇਮੇ ''ਹੋਤੀ''ਤਿ ਪਕ੍ਖੇ ਦੋਸੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਏਵੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਹੋਤਿ ਚ ਨ ਚ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਇਮੇ ਏਕੇਕਪਕ੍ਖਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਦੋਸੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਉਭਯਪਕ੍ਖੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਇਮੇ ਉਭਯਪਕ੍ਖਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਉਭਯਦੋਸਾਪਤ੍ਤਿੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਹੋਤੀਤਿ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਨੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਚ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਪਕ੍ਖੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਅਯੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਕਥਾਨਯੋ – ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਸਹਾਕਾਰੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪਭੇਦੋਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਤ੍ਥ **ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਚ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ ਲੋਕੋਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਅਯੰ ਲੋਕੋ ਨਿਚ੍ਚੋ ਧੁਵੋ ਸਬ੍ਬਕਾਲਿਕੋ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ ਗਹਣਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਅਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਲੋਕੰ ''ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਚ੍ਛੇਦਗ੍ਗਹਣਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਅਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਕਸਿਣਲਾਭਿਨੋ ਸੁਪ੍ਪਮਤ੍ਤੇ ਵਾ ਸਰਾਵਮਤ੍ਤੇ ਵਾ ਕਸਿਣੇ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ''ਲੋਕੋ''ਤਿ ਚ ਕਸਿਣਪਰਿਚ੍ਛੇਦਨ੍ਤੇਨ ''ਅਨ੍ਤਵਾ''ਤਿ ਚ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ''ਅਨ੍ਤਵਾ ਲੋਕੋ''ਤਿ ਗਹਣਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਸਾ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਪਿ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਪਿ। ਵਿਪੁਲਕਸਿਣਲਾਭਿਨੋ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿੰ ਕਸਿਣੇ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ''ਲੋਕੋ''ਤਿ ਚ ਕਸਿਣਪਰਿਚ੍ਛੇਦਨ੍ਤੇਨ ''ਨ ਅਨ੍ਤਵਾ''ਤਿ ਚ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ''ਅਨਨ੍ਤਵਾ ਲੋਕੋ''ਤਿ ਗਹਣਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਸਾ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਪਿ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਪਿ। **ਤੰ ਜੀਵੰ ਤੰ ਸਰੀਰ**ਨ੍ਤਿ ਭੇਦਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਰੀਰਸ੍ਸੇਵ ''ਜੀਵ''ਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ''ਸਰੀਰੇ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਜੀਵਮ੍ਪਿ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਗ੍ਗਹਣਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਦੁਤਿਯਪਦੇ ਸਰੀਰਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਜੀਵਸ੍ਸ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ''ਸਰੀਰੇ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਜੀਵੰ ਨ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਗ੍ਗਹਣਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਸਤ੍ਤੋ ਤਥਾਗਤੋ ਨਾਮ, ਸੋ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਪਠਮਾ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ। ''ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਦੁਤਿਯਾ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ। ''ਹੋਤਿ ਚ ਨ ਚ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਤਤਿਯਾ ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ। ''ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਚਤੁਤ੍ਥਾ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਦਿਟ੍ਠੀਤਿ।

ਇਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। **ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਾ**ਤਿ ਭਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਸ੍ਸਤੋ, ਸਸ੍ਸਤਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ, ਭਵੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਵਿਭਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦੋ , ਉਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ, ਵਿਭਵੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾ ਦਸਵਿਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾਵ ਹੋਤਿ। ਤਾਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਏਕੇਕੰ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਅਪਸ੍ਸਿਤਾ ਅਲ੍ਲੀਨਾ ਸਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਏਤੇ ਵਾ **ਪਨ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ ਅਨੁਪਗਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਵਾ ਉਦਕਤੋ ਵਾ ਮਿਥੁਭੇਦਾ ਵਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੨) ਵਿਯ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ। ਏਤੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਪਕ੍ਖੇ ਚ ਨ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਨਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਵਾ ਪਹਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਅਨੁਲੋਮਿਕਾ ਵਾ ਖਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਿਕਪ੍ਪਤ੍ਥੋਵ। **ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੂ**ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਵ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਵਾ ਸਮੂਹੋ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ। ਲਕ੍ਖਣਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਤੋ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਤੇ ਤੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸਹ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਚ ਤੇਸੁ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਅਨੁਲੋਮਿਕਾ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਅਨੁਲੋਮਿਕਾ। **ਖਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਞਾਣਂ। ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਖਮਨਤੋ ਖਨ੍ਤਿ। **ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਖਨ੍ਤਿਯਾ ਉਚ੍ਛੇਦਤ੍ਤਾਨੁਪਗਮੋ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਸਾਮਗ੍ਗਿਯਂ ਆਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯਾਨੁਪਰਮਦਸ੍ਸਨੇਨ ਫਲਾਨੁਪਰਮਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਖਨ੍ਤਿਯਾ ਸਸ੍ਸਤਤ੍ਤਾਨੁਪਗਮੋ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਾਮਗ੍ਗਿਯਂ ਨਵਨਵਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਏਵਮੇਤੇ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ ਅਨੁਪਗਮ੍ਮ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨ ਉਚ੍ਛੇਦੋ ਨ ਸਸ੍ਸਤੋਤਿ ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨਂ ''ਅਨੁਲੋਮਿਕਾ ਖਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਤਦੁਭਯਦਿਟ੍ਠਿਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। **ਯਥਾਭੂਤਂ ਵਾ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਯਥਾਸਭਾਵਂ ਨੇਯ੍ਯਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਮ੍ਪਿ ਵਿਸਯਵੋਹਾਰੇਨ ''ਯਥਾਭੂਤਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਨ ''ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਭਯਤੂਪਟ੍ਠਾਨਞਾਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾਭੂਤਂ ਵਾ ਞਾਣਂ ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਂ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਇਦਾਨਿ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਭਾਵਿਤਂ ''ਏਤੇ ਵਾ ਪਨਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਭਾਵਿਤਂ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਕਾਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਞ੍ਞੇਵਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਸੇਸਾਕੁਸਲੇਹਿ ਸੇਸਕੁਸਲੇਹਿ ਚ ਪਰਿਭਾਵਿਤਂ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਂਯੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਤਥਾਗਤੋ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। **ਸੇਵਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਭਿਣ੍ਹਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਸੇਵਮਾਨਂ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਆਸੇਵਿਤਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਗਰੁ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਾਮਗਰੁਕੋ**। ਤਥੇਵ ਕਾਮੋ ਆਸਯੇ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਾਮਾਸਯੋ**। ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨੇਵ ਕਾਮੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਲਗ੍ਗੋਤਿ **ਕਾਮਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾ**ਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। ਕਾਮਾਦੀਹਿ ਚ ਤੀਹਿ ਸੇਸਾਕੁਸਲਾ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਸੇਸਕੁਸਲਾ ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ''ਅਯਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯੋ''ਤਿ ਤਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਤਾਨਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਕਥਾਨਯੋ – ''ਇਤਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਂ ਵਾ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ। ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਭਵਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠੀਤਿ। ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠੀਨਞ੍ਹਿ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿਮੇ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾ ਸਤ੍ਤਾ ਇਮਾਵ ਦ੍ਵੇ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ''ਦ੍ਵਯਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਖ੍ਵਾਯਂ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਲੋਕੋ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਅਤ੍ਥਿਤਞ੍ਚੇਵ ਨਤ੍ਥਿਤਞ੍ਚਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫)। ਏਤ੍ਥ ਹਿ **ਅਤ੍ਥਿਤਾ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਂ। **ਨਤ੍ਥਿਤਾ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦੋ। ਅਯਂ ਤਾਵ ਵਟ੍ਟਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯੋ। ਇਦਾਨਿ ਵਿਵਟ੍ਟਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਂ ਸੁਦ੍ਧਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਏਤੇ ਵਾ ਪਨ ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ ਅਨੁਪਗਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਏਤੇ ਵਾ ਪਨਾ''ਤਿ ਏਤੇਯੇਵ। ''ਉਭੋ ਅਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਸਙ੍ਖਾਤੇ ਦ੍ਵੇ ਅਨ੍ਤੇ। ''ਅਨੁਪਗਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਨ ਅਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਵਾ। ''ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ''ਤਿ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ। ''ਅਨੁਲੋਮਿਕਾ ਖਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ। ''ਯਥਾਭੂਤਂ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇ ਚੇਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਏਤੇ ਉਭੋ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਅਨ੍ਤੇ ਅਨੁਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ, ਯਞ੍ਚ ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ, ਅਯਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯੋ। ਅਯਂ ਵਟ੍ਟਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਞ੍ਚ ਵਿਵਟ੍ਟਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯੋ ਇਦਂ ਵਸਨਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਆਚਰਿਯਾਨਂ ਸਮਾਨਟ੍ਠਕਥਾ।

ਵਿਤਣ੍ਡਵਾਦੀ ਪਨਾਹ ''ਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਵਾਸਂ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤ੍ਵਂ ਮਗ੍ਗੋ ਵਾਸੋਤਿ ਵਦੇਸੀ''ਤਿ? ਸੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ''ਤ੍ਵਂ ਅਰਿਯਵਾਸਭਾਣਕੋ ਹੋਸਿ ਨ ਹੋਸੀ''ਤਿ? ਸਚੇ ''ਨ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਵਦਤਿ, ''ਤ੍ਵਂ ਅਭਾਣਕਤਾਯ ਨ ਜਾਨਾਸੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਸਚੇ ''ਭਾਣਕੋਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਵਦਤਿ, ''ਸੁਤ੍ਤਂ ਆਹਰਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਸਚੇ ਆਹਰਤਿ, ਇਚ੍ਚੇਤਂ ਕੁਸਲਂ। ਨੋ ਚੇ ਆਹਰਤਿ, ਸਯਂ ਆਹਰਿਤਬ੍ਬਂ

‘‘ਦਸਯਿਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਾਵਾਸਾ, ਯਦਰਿਯਾ ਆਵਸਿਂਸੁ ਵਾ ਆਵਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਆਵਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਾ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੯)। ਏਤਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਾਸਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਕਥਿਤਮੇਵੇਤਨ੍ਤਿ। ਇਮਂ ਪਨ ਭਗਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਂ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ ਇਮੇਸਞ੍ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਪਿ ਜਾਨਾਤਿ ਏਵ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ ‘‘ਕਾਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਂਯੇਵ ਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਅਨੁਸਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨੁਸਯਾ**ਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯਾ? ਅਨੁਸਯਨਟ੍ਠੇਨ। ਕੋ ਏਸ ਅਨੁਸਯਨਟ੍ਠੋ ਨਾਮਾਤਿ? ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੋ। ਏਤੇ ਹਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਅਨੁਸਯਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਰੂਪਂ ਕਾਰਣਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥਾਪਿ ਸਿਯਾ – ਅਨੁਸਯਨਟ੍ਠੋ ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਕਾਰੋ, ਸੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਅਨੁਸਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਪਟਿਵਚਨਂ – ਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਕਾਰੋ, ਅਨੁਸਯੋਤਿ ਪਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਥਾਮਗਤਕਿਲੇਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਾਰਮ੍ਮਣੋ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੇਨ ਸਹੇਤੁਕੋ ਏਕਨ੍ਤਾਕੁਸਲੋ ਅਤੀਤੋਪਿ ਹੋਤਿ ਅਨਾਗਤੋਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋਪਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਪਮਾਣਂ – ਇਧੇਵ ਤਾਵ ਅਭਿਸਮਯਕਥਾਯ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੨੧) ‘‘ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤੀ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨੁਸਯਾਨਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ‘‘ਥਾਮਗਤੋ ਅਨੁਸਯਂ ਪਜਹਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਯਂ ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਦਭਾਜਨੇ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਲਙ੍ਗੀ ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਂ, ਅਯਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਮੋਹੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੯੦) ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮੋਹਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ । ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ‘‘ਅਨੁਸਯਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਅਨੁਸਯਾ ਅਹੇਤੁਕਾ ਅਨੁਸਯਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਵਾਦਾ ਪਟਿਸੇਧਿਤਾ। ਅਨੁਸਯਯਮਕੇ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਮਹਾਵਾਰਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਵਾਰੇ ‘‘ਯਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਯਮ॰ ੨.ਅਨੁਸਯਯਮਕ.੩੦੦) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨੁਰੂਪਂ ਕਾਰਣਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਇਮਿਨਾ ਤਨ੍ਤਿਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਮ੍ਪਿ ‘‘ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਾਰਮ੍ਮਣੋ’’ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਸੁਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਅਨੁਸਯੋ ਹਿ ਨਾਮੇਸ ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੋਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋਤਿਆਦੀਸੁ ਕਾਮਰਾਗੋ ਚ ਸੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯੋ ਚਾਤਿ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਚੇਤ੍ਥ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ ਮਨਾਪੇਸੁ ਅਵਸੇਸਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਭੋ। **ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ** ਚ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ ਅਮਨਾਪੇਸੁ ਅਵਸੇਸਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਦੋਸੋ। **ਮਾਨਾਨੁਸਯੋ** ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਵਜ੍ਜੇਸੁ ਅਵਸੇਸਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਮਾਨੋ। **ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੋ** ਚਤੂਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ। **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੁਸਯੋ** ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤੇ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ** ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ। ਤਯੋਪਿ ਅਵਸੇਸਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਮੋਹਾ। ਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਚਤੂਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋਪਿ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨੇਵ ਪਨ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਭੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੧੧੪. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਸਯਾਨਂ ਅਨੁਸਯਨਟ੍ਠਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਯਂ ਲੋਕੇ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯਂ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ ਪਿਯਜਾਤਿਕਂ ਪਿਯਸਭਾਵਂ। **ਸਾਤਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਤਜਾਤਿਕਂ ਅਸ੍ਸਾਦਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਂ। **ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤੀ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤਿ। ‘‘ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਇਧ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੋਯੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਯਥਾ ਨਾਮ ਉਦਕੇ ਨਿਮੁਗ੍ਗਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚ ਉਪਰਿ ਚ ਸਮਨ੍ਤਾ ਚ ਉਦਕਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਰਾਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਚਿਣ੍ਣਸਮਾਚਿਣ੍ਣਾ। ਤਥਾ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਟਿਘੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਇਤਿ ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ**ਤਿ ਏਵਂ ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਪਤਿਤਾ**ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਨੁਪਤਿਤਾ ਅਨੁਗਤਾ। ਵਿਚ੍ਛੇਦਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪਾਠੋ। **ਤਦੇਕਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਤਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ

ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਵਸੇਨ ਏਕਤੋ ਠਿਤੋ। **ਮਾਨੇ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਾ**ਤਿ ਨਵਵਿਧਮਾਨੋ, ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਵਿਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਟ੍ਠਵਤ੍ਥੁਕਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਤਦੇਕਟ੍ਠੋ ਮਾਨੋ ਚ ਤਦੇਕਟ੍ਠਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਤਦੇਕਟ੍ਠਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ ਅਵਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਤਯੋ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਬਹੁਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਚਰਿਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਤੇਰਸ ਚੇਤਨਾ **ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**। ਦ੍ਵਾਦਸ **ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**। ਚਤਸ੍ਸੋ **ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਾਵਚਰੋ **ਪਰਿਤ੍ਤਭੂਮਕੋ**। ਇਤਰੋ **ਮਹਾਭੂਮਕੋ**। ਤੀਸੁਪਿ ਵਾ ਏਤੇਸੁ ਯੋ ਕੋਚਿ ਅਪ੍ਪਵਿਪਾਕੋ **ਪਰਿਤ੍ਤਭੂਮਕੋ,** ਮਹਾਵਿਪਾਕੋ **ਮਹਾਭੂਮਕੋ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੧੧੫. ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ**ਤਿ ਲਾਮਕਜ੍ਝਾਸਯਾ। **ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ**ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਜ੍ਝਾਸਯਾ। **ਸੇਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯਨ੍ਤਿ ਅਲ੍ਲੀਯਨ੍ਤਿ। **ਭਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। **ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਹਿ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾ ਨ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਾ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ, ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯੇਪਿ ਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦਿਸੇ ਸਾਰੁਪ੍ਪੇ ਭਿਕ੍ਖੂਯੇਵ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। ਸਚੇਪਿ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾ ਸਾਰੁਪ੍ਪਾ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਇਤਰੇ ਅਸਾਰੁਪ੍ਪਾ, ਤੇਪਿ ਨ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯੇ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦਿਸੇ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੇਯੇਵ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨਂ ਪਨ ਨ ਕੇਵਲਂ ਏਤਰਹਿਯੇਵ, ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੇਪੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਤੀਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ, ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਂਯੋਗਤ੍ਥੇ ਵਾ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। ਸੇਸਂ ਉਤ੍ਤਾਨਤ੍ਥਮੇਵ। ਇਦਂ ਪਨ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾਨਂ ਦੁਸ੍ਸੀਲਸੇਵਨਮੇਵ, ਸੀਲਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸੀਲਵਨ੍ਤਸੇਵਨਮੇਵ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਾਨਂ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਸੇਵਨਮੇਵ, ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਸੇਵਨਮੇਵ ਕੋ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ? ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ।

ਭਬ੍ਬਾਭਬ੍ਬਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਛਡ੍ਡੇਤਬ੍ਬੇ ਪਠਮਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬੇ ਪਚ੍ਛਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ ਉਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਪਠਮਂ ਅਭਬ੍ਬਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਪਨ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸੇ ਅਚ੍ਚਿਤਸ੍ਸ ਚ ਮਨ੍ਦਕ੍ਖਰਸ੍ਸ ਚ ਪਦਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਪਾਤਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਭਬ੍ਬਸਦ੍ਦੋ ਪੁਬ੍ਬਂ ਪਯੁਤ੍ਤੋ। **ਕਮ੍ਮਾਵਰਣੇਨਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਕਮ੍ਮੇਨ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਾ। **ਕਿਲੇਸਾਵਰਣੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਯਤਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ। ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਸਗ੍ਗਮਗ੍ਗਾਨਂ ਆਵਰਣਤੋ ਆਵਰਣਾਨਿ। ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਦੂਸਕਾਦੀਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿਪਿ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ। **ਵਿਪਾਕਾਵਰਣੇਨਾ**ਤਿ ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਦੁਹੇਤੁਕਾਨਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਟਿਵੇਧੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਹੇਤੁਕਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਿ ਵਿਪਾਕਾਵਰਣਮੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਸਦ੍ਧਾਰਹਿਤਾ। **ਅਚ੍ਛਨ੍ਦਿਕਾ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਕੁਸਲਚ੍ਛਨ੍ਦਰਹਿਤਾ। ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੁਕਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਚ੍ਛਨ੍ਦਿਕਟ੍ਠਾਨਂ ਪਵਿਟ੍ਠਾ। **ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਹੀਨਾ। ਭਵਙ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਪਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਪਿ ਯਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਾਦਕਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੋਪਿ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋਯੇਵ ਨਾਮ। **ਅਭਬ੍ਬਾ ਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤੁਂ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬਾ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸਭਾਵੋਤਿ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਂ, ਸੋਯੇਵ ਅਨਨ੍ਤਰਫਲਦਾਨੇ, ਸਯਮੇਵ ਵਾ ਅਚਲਭਾਵਤੋ ਨਿਯਾਮੋ, ਤਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤੁਂ ਪਵਿਸਿਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬਾ। **ਨ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

ਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੬. ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਸਾਧਾਰਣਂ ਸਾਵਕੇਹੀ**ਤਿ ਸੇਸਾਸਾਧਾਰਣਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਅਞ੍ਞਵਚਨੇਹਿ ਓਕਾਸਾਭਾਵਤੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਪਨ ਅਞ੍ਞਵਚਨਾਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ**ਤਿ ਨਾਭਿਯਾ ਉਦ੍ਧਂ ਸਰੀਰਤੋ। **ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਤੇਜੋਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ ਅਗ੍ਗਿਜਾਲਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੂ''ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ''ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ ਅਗ੍ਗਿਜਾਲਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਿਤੇ ਸਹ

ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ ਅਗ੍ਗਿਜਾਲਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਇਧ ਰਾਸਟ੍ਠੇਨ ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਹੇਟ੍ਠਿਮਕਾਯਤੋ**ਤਿ ਨਾਭਿਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸਰੀਰਤੋ। **ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਆਪੋਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਕਾਯਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੂ''ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਕਾਯਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤੂ''ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਿਤੇ ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਕਾਯਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ। ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਚ ਅਨ੍ਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਯੁਗਲਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਤਰਂ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਪਨ ਭਵਙ੍ਗਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ । **ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਕਾਯਤੋ**ਤਿ ਅਭਿਮੁਖਪਸ੍ਸਤੋ। **ਪਚ੍ਛਿਮਕਾਯਤੋ**ਤਿ ਪਿਟ੍ਠਿਪਸ੍ਸਤੋ। **ਦਕ੍ਖਿਣਅਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾਮਅਕ੍ਖਿਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਸਮਾਸਪਾਠੋਯੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞੋ। ਦਕ੍ਖਿਣਨਾਸਿਕਾਸੋਤਤੋ ਵਾਮਨਾਸਿਕਾਸੋਤਤੋਤਿ ਪਾਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ। ਰਸ੍ਸਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਅਂਸਕੂਟਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤਟ੍ਠੇਨ ਕੂਟੋ ਵਿਯਾਤਿ ਕੂਟੋ, ਅਂਸੋਯੇਵ ਕੂਟੋ ਅਂਸਕੂਟੋ। **ਅਙ੍ਗੁਲਙ੍ਗੁਲੇਹੀ**ਤਿ ਅਙ੍ਗੁਲੀਹਿ ਅਙ੍ਗੁਲੀਹਿ। **ਅਙ੍ਗੁਲਨ੍ਤਰਿਕਾਹੀ**ਤਿ ਅਙ੍ਗੁਲੀਨਂ ਅਨ੍ਤਰਿਕਾਹਿ। **ਏਕੇਕਲੋਮਤੋ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਕੇਕਲੋਮਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਆਮੇਡਿਤਵਚਨੇਨ ਸਬ੍ਬਲੋਮਾਨਂ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਏਕੇਕਲੋਮਤੋਵ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧਉਦਕਧਾਰਾ ਯੁਗਲਾ ਯੁਗਲਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ''ਏਕੇਕਲੋਮਤੋ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਲੋਮਕੂਪਤੋ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਕੇਕਲੋਮਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ ਲਿਖਿਤਂ। ਤਮ੍ਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ। ਪਾਟਿਹੀਰਸ੍ਸ ਅਤਿਸੁਖੁਮਤ੍ਤਦੀਪਨਤੋ ਪਨ ਪੁਰਿਮਪਾਠੋਯੇਵ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ।

ਇਦਾਨਿ **ਛਨ੍ਨਂ ਵਣ੍ਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ? ਹੇਟ੍ਠਾ ''ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਅਨੇਕੇਹਿ ਸਰੀਰਾਵਯਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਸਰੀਰਾਵਯਵਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਚਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਚ ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਾਧਿਕਾਰੇਨ ਚ ਛਨ੍ਨਂ ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਸਰੀਰਾਵਯਵਭੂਤਾਨਂ ਰਸ੍ਮਿਯੋ ਯਮਕਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਾਮਿਵਚਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਚ ਅਵਸ੍ਸਂ ''ਰਸ੍ਮਿਯੋ''ਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋਯੇਵ। **ਨੀਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਮਾਪੁਪ੍ਫਵਣ੍ਣਾਨਂ। **ਪੀਤਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਣਿਕਾਰਪੁਪ੍ਫਵਣ੍ਣਾਨਂ। **ਲੋਹਿਤਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਨ੍ਦਗੋਪਕਵਣ੍ਣਾਨਂ। **ਓਦਾਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਓਸਧਿਤਾਰਕਵਣ੍ਣਾਨਂ। **ਮਞ੍ਜਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਨ੍ਦਰਤ੍ਤਵਣ੍ਣਾਨਂ। **ਪਭਸ੍ਸਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਭਾਸਨਪਕਤਿਕਾਨਂ ਪਭਸ੍ਸਰਵਣ੍ਣਾਨਂ। ਪਭਸ੍ਸਰਵਣ੍ਣੋ ਵਿਸੁਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਣ੍ਣੇਸੁ ਯੇ ਯੇ ਪਭਾ ਸਮੁਜ੍ਜਲਾ, ਤੇ ਤੇ ਪਭਸ੍ਸਰਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਞਾਣਬਲੇਨੇਵ ਕੇਸਮਸ੍ਸੂਨਞ੍ਚੇਵ ਅਕ੍ਖੀਨਞ੍ਚ ਨੀਲਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਨੀਲਰਸ੍ਮਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਯਾਸਂ ਵਸੇਨ ਗਗਨਤਲਂ ਅਞ੍ਜਨਚੁਣ੍ਣਸਮੋਕਿਣ੍ਣਂ ਵਿਯ ਉਮਾਪੁਪ੍ਫਨੀਲੁਪ੍ਪਲਦਲਸਞ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਿਯ ਵੀਤਿਪਤਨ੍ਤਮਣਿਤਾਲਵਣ੍ਟਂ ਵਿਯ ਪਸਾਰਿਤਮੇਚਕਪਟਂ ਵਿਯ ਚ ਹੋਤਿ। ਛਵਿਤੋ ਚੇਵ ਅਕ੍ਖੀਨਞ੍ਚ ਪੀਤਕਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਪੀਤਰਸ੍ਮਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਯਾਸਂ ਵਸੇਨ ਦਿਸਾਭਾਗਾ ਸੁਵਣ੍ਣਰਸਨਿਸਿਞ੍ਚਮਾਨਾ ਵਿਯ ਸੁਵਣ੍ਣਪਟਪਸਾਰਿਤਾ ਵਿਯ ਕੁਙ੍ਕੁਮਚੁਣ੍ਣਕਣਿਕਾਰਪੁਪ੍ਫਸਮ੍ਪਰਿਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਯ ਚ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਮਂਸਲੋਹਿਤੇਹਿ ਚੇਵ ਅਕ੍ਖੀਨਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਲੋਹਿਤਰਸ੍ਮਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਯਾਸਂ ਵਸੇਨ ਦਿਸਾਭਾਗਾ ਚਿਨਪਿਟ੍ਠਚੁਣ੍ਣਰਞ੍ਜਿਤਾ ਵਿਯ ਸੁਪਕ੍ਕਲਾਖਾਰਸਨਿਸਿਞ੍ਚਮਾਨਾ ਵਿਯ ਰਤ੍ਤਕਮ੍ਬਲਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਜਯਸੁਮਨਪਾਲਿਭਦ੍ਦਕਬਨ੍ਧੁਜੀਵਕਕੁਸੁਮਸਮ੍ਪਰਿਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਯ ਚ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠੀਹਿ ਚੇਵ ਦਨ੍ਤੇਹਿ ਚ ਅਕ੍ਖੀਨਞ੍ਚ ਸੇਤਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਓਦਾਤਰਸ੍ਮਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਯਾਸਂ ਵਸੇਨ ਦਿਸਾਭਾਗਾ ਰਜਤਕੁਟੇਹਿ ਆਸਿਞ੍ਚਮਾਨਖੀਰਧਾਰਾਸਮ੍ਪਰਿਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਯ ਪਸਾਰਿਤਰਜਤਪਟ੍ਟਵਿਤਾਨਾ ਵਿਯ ਵੀਤਿਪਤਨ੍ਤਰਜਤਤਾਲਵਣ੍ਟਾ ਵਿਯ ਕੁਨ੍ਦਕੁਮੁਦਸਿਨ੍ਦੁਵਾਰਸੁਮਨਮਲ੍ਲਿਕਾਦਿਕੁਸੁਮਸਞ੍ਛਨ੍ਨਾ ਵਿਯ ਚ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਹਤ੍ਥਤਲਪਾਦਤਲਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਦਰਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਮਞ੍ਜਿਟ੍ਠਰਸ੍ਮਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਯਾਸਂ ਵਸੇਨ ਦਿਸਾਭਾਗਾ ਪਵਾਲਜਾਲਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਰਤ੍ਤਕੁਰਵਕਕੁਸੁਮਸਮੋਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਯ ਚ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਉਣ੍ਣਾਨਖਾਦੀਹਿ ਪਭਸ੍ਸਰਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਪਭਸ੍ਸਰਰਸ੍ਮਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਯਾਸਂ ਵਸੇਨ ਦਿਸਾਭਾਗਾ ਓਸਧਿਤਾਰਕਪੁਞ੍ਜਪੁਣ੍ਣਾ ਵਿਯ ਵਿਜ੍ਜੁਪਟਲਾਦਿਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਵਿਯ ਚ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

ਭਗਵਾ ਚਙ੍ਕਮਤੀਤਿਆਦਿ ''ਭਗਵਤੋ ਚ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾਨਞ੍ਚ ਨਾਨਾਇਰਿਯਾਪਥਕਰਣਂ ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰੇਨੇਵ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾਨਂ ਇਰਿਯਾਪਥਾ ਯੁਗਲਾਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਬਹੁਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ''ਨਿਮ੍ਮਿਤੋ''ਤਿਆਦਿ ਕਸ੍ਮਾ

ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਨਿਮ੍ਮਿਤੇਸੁਪਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਨਾਨਾਇਰਿਯਾਪਥਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਬਹੁਵਚਨੇਨ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਸਕਿਂ ਏਕੇਕਇਰਿਯਾਪਥਿਕਾ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਕਵਚਨੇਨ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਨਿਮ੍ਮਿਤੇਸੁ ਏਕੇਕੋ ਨਾਨਾਇਰਿਯਾਪਥਿਕੋਤਿ ਞਾਯਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਤ੍ਥੇਰੋਪਿ ਤਾਵ ਨਾਨਾਇਰਿਯਾਪਥਿਕਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਹਸ੍ਸਂ ਮਾਪੇਸਿ, ਕਿਂ ਪਨ ਭਗਵਾ ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰੇ ਬਹੂ ਨਿਮ੍ਮਿਤੇ ਨ ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ। ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਤ੍ਥੇਰਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਏਕਾਵਜ੍ਜਨੇਨ ਨਾਨਾਇਰਿਯਪਥਿਕਾਨਂ ਨਾਨਾਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਨਿਮ੍ਮਾਨਂ ਨ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਅਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਹਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਇਦ੍ਧਿਮਤਾ ਸਦਿਸਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਵਾ ਭਾਸਿਤਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵਾਦੀਸੁ ਵਾ ਯਂ ਯਂ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਕਰੋਤਿ, ਤਂ ਤਦੇਵ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਵਿਸਦਿਸਕਰਣਂ ਨਾਨਾਕਿਰਿਯਾਕਰਣਞ੍ਚ ''ਏਤ੍ਤਕਾ ਈਦਿਸਾ ਹੋਨ੍ਤੁ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਇਮਂ ਨਾਮ ਕਰੋਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਨ ਏਕਾਵਜ੍ਜਨਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨੇਵ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਨਿਮ੍ਮਾਨਂ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਏਵਮੇਵ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧਉਦਕਧਾਰਾਨਿਮ੍ਮਾਨੇ ਚ ਨਾਨਾਵਣ੍ਣਨਿਮ੍ਮਾਨੇ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਥ **ਭਗਵਾ ਚਙ੍ਕਮਤੀ**ਤਿ ਆਕਾਸੇ ਵਾ ਪਥਵਿਯਂ ਵਾ ਚਙ੍ਕਮਤਿ। **ਨਿਮ੍ਮਿਤੋ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਮਾਪਿਤਬੁਦ੍ਧਰੂਪਂ। **ਤਿਟ੍ਠਤਿ** ਵਾਤਿਆਦੀਨਿਪਿ ਆਕਾਸੇ ਵਾ ਪਥਵਿਯਂ ਵਾ। **ਕਪ੍ਪੇਤੀ**ਤਿ ਕਰੋਤਿ। **ਭਗਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋਤਿ।

ਯਮਕਪਾਟਿਹੀਰਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭੧. ਮਹਾਕਰੁਣਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੭. ਮਹਾਕਰੁਣਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਬਹੁਕੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇਹਿ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਯਾ ਪਕਾਰੇਹਿ। **ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਾਨਂ। **ਓਕ੍ਕਮਤੀ**ਤਿ ਓਤਰਤਿ ਪਵਿਸਤਿ। **ਆਦਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪੀਲ਼ਾਯੋਗਤੋ ਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਆਦੀਪਿਤੋ। ''ਯਦਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਚੇਵ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪੀਲ਼ਿਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਕਰੁਣਾਯ ਮੂਲਭੂਤਤ੍ਤਾ ਪਠਮਂ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ''ਆਦਿਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਆਦਿਤ੍ਤਤਂ ਪਨ ਉਪਰਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਆਦਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦੀਹਿਯੇਵ ਆਦਿਤ੍ਤੋ। ਉਪਰਿ ਪਨ ''ਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤਾ''ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਪੇਕ੍ਖਨਵਸੇਨ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ । **ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਸਨ੍ਨਿਵਸਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ, ਲੋਕੋਵ ਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ। ਦੁਕ੍ਖਿਤਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸਯੋਗਤੋ ਸਤ੍ਤਸਮੂਹੋਪਿ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ। ਸੋਪਿ ਚ ਸਹਖਨ੍ਧਕੋਯੇਵ। **ਉਯ੍ਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਨੇਕੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਨਿਚ੍ਚਬ੍ਯਾਪਾਰਤਾਯ ਕਤਯੋਗੋ ਕਤਉਸ੍ਸਾਹੋ, ਸਤਤਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਸਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਘਟ੍ਟਨਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵਾ ਉਯ੍ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਪਯਾਤੋ**ਤਿ ਪਬ੍ਬਤੇਯ੍ਯਾ ਨਦੀ ਵਿਯ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਗਮਨੇਨ ਮਰਣਾਯ ਯਾਤੁਂ ਆਰਦ੍ਧੋ। **ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਮਿਚ੍ਛਾਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ। ਉਪਰਿ ਪਨ ''ਵਿਪਥਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ''ਤਿ ਨਾਨਾਪਦੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਉਪਨੀਯਤੀਤਿ ਜਰਾਵਸੇਨ ਮਰਣਾਯ ਉਪਨੀਯਤਿ ਹਰੀਯਤਿ। ਜਰਾ ਹਿ ''ਆਯੁਨੋ ਸਂਹਾਨੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨) ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਅਦ੍ਧੁਵ**ੋਤਿ ਨ ਥਿਰੋ, ਸਦਾ ਤਥੇਵ ਨ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਦ੍ਧੁਵੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਪਨੀਯਤੀਤਿ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਮੇਤਂ। ਏਤੇਨ ਸਕਾਰਣਂ ਜਰਾਦੁਕ੍ਖਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਜਰਾਦੁਕ੍ਖਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਜਰਾਪਾਰਿਜੁਞ੍ਞਰਹਿਤਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ। **ਅਤਾਣੋ**ਤਿ ਤਾਯਿਤੁਂ ਰਕ੍ਖਿਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੇਨ ਰਹਿਤੋ, ਅਨਾਰਕ੍ਖੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਨਭਿਸ੍ਸਰੋ**ਤਿ ਅਭਿਸਰਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਬ੍ਯਾਹਰਣੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੇਨ ਰਹਿਤੋ, ਅਸਹਾਯੋਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸ੍ਸਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤਾਣੋਤਿ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਮੇਤਂ। ਏਤੇਨ ਸਕਾਰਣਂ ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗਦੁਕ੍ਖਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗਦੁਕ੍ਖਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਞਾਤਿਪਾਰਿਜੁਞ੍ਞਰਹਿਤਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ। **ਅਸ੍ਸਕੋ**ਤਿ ਸਕਭਣ੍ਡਰਹਿਤੋ। **ਸਬ੍ਬਂ ਪਹਾਯ ਗਮਨੀਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਭਣ੍ਡਨ੍ਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਿਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਪਹਾਯ ਲੋਕੇਨ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਂ ਪਹਾਯ ਗਮਨੀਯਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸਕੋਤਿ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਮੇਤਂ। ਏਤੇਨ ਸਕਾਰਣਂ ਮਰਣਦੁਕ੍ਖਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭੋਗਪਾਰਿਜੁਞ੍ਞਰਹਿਤਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ''ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਾ ਮਾਣਵਸਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੯) ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਚ ਰਟ੍ਠਪਾਲਸੁਤ੍ਤੇ ਚ ''ਅਸ੍ਸਕੋ ਲੋਕੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੦੫) ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਕਥਂ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚੇ? ਪਹਾਯ ਗਮਨੀਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ

‘‘ਅਸ੍ਸਕੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਕਮ੍ਮੰ ਪਨ ਨ ਪਹਾਯ ਗਮਨੀਯੰ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਰਟ੍ਠਪਾਲਸੁਤ੍ਤੇਯੇਵ ਚ ਏਵਮੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਤ੍ਵੰ ਪਨ ਯਥਾਕਮ੍ਮੰ ਗਮਿਸ੍ਸਸੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੦੬)। **ਊਨੋ**ਤਿ ਪਾਰਿਪੂਰਿਰਹਿਤੋ। **ਅਤਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਭਿਯ੍ਯੋ ਭਿਯ੍ਯੋ ਪਤ੍ਥਨਾਯਪਿ ਨ ਸੁਹਿਤੋ । ਇਦੰ ਊਨਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨੰ। **ਤਣ੍ਹਾਦਾਸੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਦਾਸਭੂਤੋ। ਇਦੰ ਅਤਿਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨੰ। ਏਤੇਨ ਇਚ੍ਛਾਰੋਗਾਪਦੇਸੇਨ ਸਕਾਰਣੰ ਬ੍ਯਾਧਿਦੁਕ੍ਖੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਬ੍ਯਾਧਿਦੁਕ੍ਖੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਬ੍ਯਾਧਿਪਾਰਿਜੁਞ੍ਞਰਹਿਤਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ। **ਅਤਾਯਨੇ**ਤਿ ਪੁਤ੍ਤਾਦੀਹਿਪਿ ਤਾਯਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਅਤਾਯਨੇ ਅਨਾਰਕ੍ਖੋ, ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਖੇਮੋ ਵਾ। **ਅਲੇਣੇ**ਤਿ ਅਲ੍ਲੀਯਿਤੁੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤੁੰ ਅਨਰਹੋ ਅਲ੍ਲੀਨਾਨਮ੍ਪਿ ਚ ਲੇਣਕਿਚ੍ਚਾਕਾਰਕੋ। **ਅਸਰਣੇ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨੰ ਨ ਭਯਸਾਰਕੋ ਨ ਭਯਵਿਨਾਸਕੋ। **ਅਸਰਣੀਭੂਤੋ**ਤਿ ਪੁਰੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵੇਨੇਵ ਅਸਰਣੋ, ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮਕਾਲਮੇਵ ਅਸਰਣੀਭੂਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਉਦ੍ਧਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲੇਸੁ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ ਅਕੁਸਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਬਾਹੁਲ੍ਲਤੋ ਅਕੁਸਲਸਮਙ੍ਗੀਲੋਕੋ ਤੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਉਦ੍ਧਤੋ। **ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਵੂਪਸਮਨਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸੇਵ ਯੋਗੇਨ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਭਨ੍ਤਮਿਗਪਟਿਭਾਗੋ। ‘‘ਉਪਨੀਯਤਿ ਲੋਕੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਚ ‘‘ਉਦ੍ਧਤੋ ਲੋਕੋ’’ਤਿ ਚ ਪਞ੍ਚਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਲੋਕੋਤਿ ਆਗਤੰ, ਸੇਸੇਸੁ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋਤਿ। ਉਭਯਥਾਪਿ ਲੋਕੋਯੇਵ। **ਸਸਲ੍ਲੋ**ਤਿ ਪੀਲਾਜਨਕਤਾਯ ਅਨ੍ਤੋਤੁਦਨਤਾਯ ਦੁਨ੍ਨੀਹਰਣੀਯਤਾਯ ਚ ਸਲ੍ਲਾਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਗਤੇਹਿ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਸਲ੍ਲੇਹਿ ਸਹਵਤ੍ਤਨਕੋ। **ਵਿਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਮਿਗਾਦਯੋ ਕਦਾਚਿ ਪਰੇਹਿ ਵਿਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਪਨ ਲੋਕੋ ਨਿਚ੍ਚੰ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਵਿਦ੍ਧੋ। **ਪੁਥੁਸਲ੍ਲੇਹੀ**ਤਿ ‘‘ਸਤ੍ਤ ਸਲ੍ਲਾਨਿ – ਰਾਗਸਲ੍ਲੰ, ਦੋਸਸਲ੍ਲੰ, ਮੋਹਸਲ੍ਲੰ, ਮਾਨਸਲ੍ਲੰ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਲ੍ਲੰ, ਕਿਲੇਸਸਲ੍ਲੰ, ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਲ੍ਲ’’ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੭੪) ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਸਲ੍ਲੇਹਿ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸਸ੍ਸ। **ਸਲ੍ਲਾਨੰ ਉਦ੍ਧਤਾ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਸਲ੍ਲਾਨੰ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਉਦ੍ਧਰਿਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਮਯਾ**ਤਿ ਮੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਯੇਪਿ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਾ ਸਲ੍ਲਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੇਨੇਵ ਉਦ੍ਧਰਣਤੋ ਭਗਵਾਵ ਉਦ੍ਧਰਤਿ ਨਾਮ। **ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰਾਵਰਣੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਸਭਾਵਦਸ੍ਸਨਚ੍ਛਾਦਨੇਨ ਅਨ੍ਧੰ ਵਿਯ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰੋ, ਸੋਵ ਸਭਾਵਾਵਗਮਨਨਿਵਾਰਣੇਨ ਆਵਰਣੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰਾਵਰਣੋ। **ਕਿਲੇਸਪਞ੍ਜਰਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾ ਏਵ ਕੁਸਲਗਮਨਸਨ੍ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਜਰੋਤਿ ਕਿਲੇਸਪਞ੍ਜਰੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਭਵੇ ਕਿਲੇਸਪਞ੍ਜਰੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਪਾਤਿਤੋ। **ਆਲੋਕੰ ਦਸ੍ਸੇਤਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਲੋਕੰ ਦਸ੍ਸਨਸੀਲੋ, ਪਞ੍ਞਾਲੋਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਗਤੋ ਪਵਿਟ੍ਠੋ। ਨ ਕੇਵਲੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਗਹਨਗਤੋ ਵਿਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਕੋਸਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਪਵਿਟ੍ਠੋਤਿ ਪੁਰਿਮਤੋ ਵਿਸੇਸੋ। **ਅਣ੍ਡਭੂਤੋ**ਤਿਆਦਯੋ ਚ ਵਿਸੇਸਾਯੇਵ। **ਅਣ੍ਡਭੂਤੋ**ਤਿ ਅਣ੍ਡੇ ਭੂਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਅਣ੍ਡੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ‘‘ਅਣ੍ਡਭੂਤਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਯੰ ਲੋਕੋ ਅਵਿਜ੍ਜਣ੍ਡਕੋਸੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਅਣ੍ਡਭੂਤੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਣ੍ਡਕੋਸੇਨ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਓਨਦ੍ਧੋ ਬਦ੍ਧੋ ਵੇਠਿਤੋ।

ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਜਾਤੋਤਿ ਤਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਆਕੁਲਭੂਤੋ। ਯਥਾ ਨਾਮ ਦੁਨ੍ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਮੂਸਿਕਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ ਪੇਸਕਾਰਾਨੰ ਤਨ੍ਤੰ ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਆਕੁਲੰ ਹੋਤਿ, ਇਦੰ ਅਗ੍ਗੰ ਇਦੰ ਮੂਲਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਅਗ੍ਗੰ, ਮੂਲੇਨ ਵਾ ਮੂਲੰ ਸਮਾਨੇਤੁੰ ਦੁਕ੍ਕਰੰ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਸਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੇ ਖਲਿਤਾ ਆਕੁਲਾ ਬ੍ਯਾਕੁਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੰ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ। ਤਤ੍ਰ ਤਨ੍ਤੰ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਪੁਰਿਸਕਾਰੇ ਠਤ੍ਵਾ ਸਕ੍ਕਾਪਿ ਭਵੇਯ੍ਯ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ, ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੰ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਆਕੁਲੰ ਤਨ੍ਤੰ ਕਞ੍ਜਿਕੰ ਦਤ੍ਵਾ ਕੋਚ੍ਛੇਨ ਪਹਟੰ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਕੁਲਕਜਾਤੰ ਹੋਤਿ ਗਣ੍ਠਿਬਦ੍ਧੰ, ਏਵਮਯੰ ਲੋਕੋ ਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਪਕ੍ਖਲਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੇ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਸੇਨ ਕੁਲਕਜਾਤੋ ਹੋਤਿ ਗਣ੍ਠਿਬਦ੍ਧੋ। ਯੇ ਹਿ ਕੇਚਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਪਚ੍ਚਯੰ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿਯੇਵ। **ਕੁਲਾਗਣ੍ਠਿਕਜਾਤੋ**ਤਿ ਕੁਲਾਗਣ੍ਠਿਕੰ ਵਿਯ ਭੂਤੋ। ਕੁਲਾਗਣ੍ਠਿਕੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪੇਸਕਾਰਕਞ੍ਜਿਕਸੁਤ੍ਤੰ। ‘‘ਕੁਲਾ ਨਾਮ ਸਕੁਣਿਕਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਕੁਲਾਵਕੋ’’ਤਿਪਿ ਏਕੇ। ਯਥਾ ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਆਕੁਲੰ ਅਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਅਗ੍ਗੰ, ਮੂਲੇਨ ਵਾ ਮੂਲੰ ਸਮਾਨੇਤੁੰ ਦੁਕ੍ਕਰਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਭੂਤੋ**ਤਿ ਮੁਞ੍ਜਤਿਣੰ ਵਿਯ ਪਬ੍ਬਜਤਿਣੰ ਵਿਯ ਚ ਭੂਤੋ ਮੁਞ੍ਜਤਿਣਪਬ੍ਬਜਤਿਣਸਦਿਸੋ ਜਾਤੋ। ਯਥਾ ਤਾਨਿ ਤਿਣਾਨਿ ਕੋਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਕੋਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਕਤਰਜ੍ਜੁ ਜਿਣ੍ਣਕਾਲੇ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਤਿਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਤਿਣਾਨੰ ‘‘ਇਦੰ ਅਗ੍ਗੰ ਇਦੰ ਮੂਲ’’ਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਅਗ੍ਗੰ, ਮੂਲੇਨ ਵਾ ਮੂਲੰ ਸਮਾਨੇਤੁੰ ਦੁਕ੍ਕਰੰ, ਤਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਪੁਰਿਸਕਾਰੇ ਠਤ੍ਵਾ ਸਕ੍ਕਾ ਭਵੇਯ੍ਯ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ, ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਨ

ਦ੍ਵੇ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੰ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਵਮਯੰ ਲੋਕੋ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੰ ਉਜੁੰ ਕਾਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਸੇਨ ਗਣ੍ਠਿਜਾਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪਾਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿੰ ਵਿਨਿਪਾਤੰ ਸੰਸਾਰੰ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਪਾਯੋ**ਤਿ ਨਿਰਯੋ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ ਅਸੁਰਕਾਯੋ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਹਿ ਤੇ ਵਡ੍ਢਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਆਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ''ਅਪਾਯੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਗਤਿਭਾਵਤੋ **ਦੁਗ੍ਗਤਿ**। ਸੁਖਸਮੁਸ੍ਸਯਤੋ ਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਨਿਪਾਤੋ**। ਇਤਰੋ ਪਨ –

''ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਾਟਿ, ਧਾਤੁਆਯਤਨਾਨ ਚ।
ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ, ਸੰਸਾਰੋਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ''॥

ਤੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ ਨਾਤਿਕ੍ਕਮਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਚੁਤਿਤੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਚੁਤਿਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਗਣ੍ਹਮਾਨੋ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਯੋਨੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਗਤੀਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਸੁ ਨਵਸੁ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇਸੁ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੇ ਵਾਤੁਕ੍ਖਿਤ੍ਤਨਾਵਾ ਵਿਯ ਯਨ੍ਤੇਗੋਣੋ ਵਿਯ ਚ ਪਰਿਬ੍ਭਮਤਿਯੇਵ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਸਦੋਸਸਲ੍ਲਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੇਵ ਅਕੁਸਲੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਕੁਸਲਜੀਵਿਤਨਾਸਨਤੋ ਵਿਸਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਸੰ, ਤਦੇਵ ਸਨ੍ਤਾਨਦੂਸਨਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਸਦੋਸੋ, ਤੇਨ ਅਨੁਸਯਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਦੁਚ੍ਚਰਿਤਭੂਤੇਨ ਭੁਸੰ ਲਿਤ੍ਤੋ ਮਕ੍ਖਿਤੋਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਸਦੋਸਸਲ੍ਲਿਤ੍ਤੋ। **ਕਿਲੇਸਕਲਲੀਭੂਤੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਮੂਲਕਾ ਕਿਲੇਸਾ ਏਵ ਓਸੀਦਨਟ੍ਠੇਨ ਕਲਲੰ ਕਦ੍ਦਮੋਤਿ ਕਿਲੇਸਕਲਲੰ, ਤਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਕਿਲੇਸਕਲਲੀ, ਏਵੰਭੂਤੋ। **ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਜਟਾਜਟਿਤੋ**ਤਿ ਲੋਭਪਟਿਘਾਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾ ਏਵ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਹੇਟ੍ਠੁਪਰਿਯਵਸੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਸੰਸਿਬ੍ਬਨਟ੍ਠੇਨ ਵੇਲੁਗੁਮ੍ਬਾਦੀਨੰ ਸਾਖਾਜਾਲਸਙ੍ਖਾਤਾ ਜਟਾ ਵਿਯਾਤਿ ਜਟਾ, ਤਾਯ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਜਟਾਯ ਜਟਿਤੋ। ਯਥਾ ਨਾਮ ਵੇਲੁਜਟਾਦੀਹਿ ਵੇਲੁਆਦਯੋ, ਏਵੰ ਤਾਯ ਜਟਾਯ ਅਯੰ ਲੋਕੋ ਜਟਿਤੋ ਵਿਨਦ੍ਧੋ ਸੰਸਿਬ੍ਬਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਟੰ ਵਿਜਟੇਤਾ**ਤਿ ਇਮੰ ਏਵੰ ਤੇਧਾਤੁਕੰ ਲੋਕੰ ਜਟੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੰ ਜਟੰ ਵਿਜਟੇਤਾ ਸੰਛਿਨ੍ਦਿਤਾ ਸਮ੍ਪਦਾਲਯਿਤਾ।

ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਘਾਟਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਸਙ੍ਘਟਿਤਟ੍ਠੇਨ ਸਙ੍ਘਾਟੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਘਾਟੋ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਘਾਟੇ ਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠੋ ਅਨ੍ਤੋਗਤੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਘਾਟਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ। **ਤਣ੍ਹਾਜਾਲੇਨ ਓਤ੍ਥਟੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸੰਸਿਬ੍ਬਨਟ੍ਠੇਨ ਜਾਲਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਜਾਲੰ, ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਜਾਲੇਨ ਓਤ੍ਥਟੋ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਛਾਦਿਤੋ ਪਲਿਵੇਠਿਤੋ। **ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਸੰਸਾਰੇ ਆਕਡ੍ਢਨਟ੍ਠੇਨ ਸੋਤੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੋ, ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤਿ ਆਕਡ੍ਢੀਯਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਸਞ੍ਞੋਜਨੇਨ ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਲੋਕੰ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿੰ ਸੰਯੋਜਨਤੋ ਬਨ੍ਧਨਤੋ ਸੰਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸੰਯੋਜਨੰ, ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਸੰਯੋਜਨੇਨ ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤੋ ਬਦ੍ਧੋ। **ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੇਨ ਅਨੁਸਟੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਅਨੁਸਯਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੋ, ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੇਨ ਅਨੁਸਟੋ ਅਨੁਗਤੋ ਥਾਮਗਤੋ। **ਤਣ੍ਹਾਸਨ੍ਤਾਪੇਨ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਫਲਕਾਲੇ ਚ ਲੋਕੰ ਸਨ੍ਤਾਪੇਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤਾਪੋ, ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਸਨ੍ਤਾਪੇਨ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਸਨ੍ਤਾਪੀਯਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਲ੍ਲਾਹੇਨ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਬਲਵਭੂਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਫਲਕਾਲੇ ਚ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਦਹਨਟ੍ਠੇਨ ਮਹਾਪਰਿਲ੍ਲਾਹੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਲ੍ਲਾਹੋ, ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਲ੍ਲਾਹੇਨ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਡਹੀਯਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਘਾਟਾ**ਦਯੋ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਅਨੁਗਤੋਤਿ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠੋ। **ਅਨੁਸਟੋ**ਤਿ ਅਨੁਧਾਵਿਤੋ। **ਅਭਿਭੂਤੋ**ਤਿ ਪੀਲ਼ਿਤੋ। **ਅਬ੍ਭਾਹਤੋ**ਤਿ ਅਭਿਆਹਤੋ ਅਭਿਮੁਖੰ ਭੁਸੰ ਪਹਤੋ। **ਦੁਕ੍ਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਸੁਖਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠੋ।

ਤਣ੍ਹਾਯ ਉਡ੍ਡਿਤੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਉਲ੍ਲਙ੍ਘਿਤੋ। ਚਕ੍ਖੁ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਰਜ੍ਜੁਨਾ ਆਵੁਨਿਤ੍ਵਾ ਰੂਪਨਾਗਦਨ੍ਤੇ ਉਡ੍ਡਿਤੰ, ਸੋਤਾਦੀਨਿ ਤਣ੍ਹਾਰਜ੍ਜੁਨਾ ਆਵੁਨਿਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਦਾਦਿਨਾਗਦਨ੍ਤੇਸੁ ਉਡ੍ਡਿਤਾਨਿ। ਤੰਸਮਙ੍ਗੀਲੋਕੋਪਿ ਉਡ੍ਡਿਤੋਯੇਵ ਨਾਮ। **ਜਰਾਪਾਕਾਰਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਪਾਕਾਰਭੂਤਾਯ ਜਰਾਯ ਪਰਿਵਾਰਿਤੋ। **ਮਚ੍ਚੁਪਾਸੇਨ ਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਦੁਮ੍ਮੋਚਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਪਾਸਭੂਤੇਨ ਮਰਣੇਨ ਬਦ੍ਧੋ। **ਮਹਾਬਨ੍ਧਨਬਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਦਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾ ਦੁਚ੍ਛੇਦਤ੍ਤਾ ਚ ਮਹਨ੍ਤੇਹਿ ਬਨ੍ਧਨੇਹਿ ਬਦ੍ਧੋ। **ਰਾਗਬਨ੍ਧਨੇਨਾ**ਤਿ ਰਾਗੋ ਏਵ ਬਨ੍ਧਤਿ ਸੰਸਾਰਤੋ ਚਲਿਤੁੰ ਨ ਦੇਤੀਤਿ ਰਾਗਬਨ੍ਧਨੰ। ਤੇਨ ਰਾਗਬਨ੍ਧਨੇਨ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਕਿਲੇਸਬਨ੍ਧਨੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸੇਨ

ਕਿਲੇਸਬਨ੍ਧਨੇਨ। **ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਬਨ੍ਧਨੇਨਾ**ਤਿ ਤਿਵਿਧੇਨ। ਸੁਚਰਿਤੰ ਪਨ ਬਨ੍ਧਨਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭੂਤੰ ਬਨ੍ਧਨਮੋਕ੍ਖਭੂਤਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ।

ਬਨ੍ਧਨੰ ਮੋਚੇਤਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਬਨ੍ਧਨੰ ਮੋਚੇਤਾ। ਬਨ੍ਧਨਾ ਮੋਚੇਤਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਬਨ੍ਧਨਤੋ ਤੰ ਮੋਚੇਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਹਾਸਮ੍ਬਾਧਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਕੁਸਲਸਞ੍ਚਾਰਪੀਲ਼ਨੇਨ ਮਹਾਸਮ੍ਬਾਧਸਙ੍ਖਾਤੰ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਕਿਲੇਸਦੁਚ੍ਚਰਿਤਗਹਨੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ। **ਓਕਾਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਓਕਾਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤਾ। **ਮਹਾਪਲਿਬੋਧੇਨ ਪਲਿਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਮਹਾਨਿਵਾਰਣੇਨ ਨਿਵੁਤੋ। ਮਹਾਲੇਪੇਨ ਵਾ ਲਿਤ੍ਤੋ। **ਪਲਿਬੋਧੋ**ਤਿ ਚ ਰਾਗਾਦਿਸਤ੍ਤਵਿਧੋ ਏਵ। ''ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਪਲਿਬੋਧੋ''ਤਿ ਏਕੇ। **ਪਲਿਬੋਧੰ ਛੇਤਾ**ਤਿ ਤੰ ਪਲਿਬੋਧੰ ਛਿਨ੍ਦਿਤਾ। **ਮਹਾਪਪਾਤੇ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਗਤਿਪਪਾਤੇ, ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਪਪਾਤੇ ਵਾ। ਤੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਦੁਰੁਤ੍ਤਰਣਟ੍ਠੇਨ ਪਪਾਤੋ। **ਪਪਾਤਾ ਉਦ੍ਧਤਾ**ਤਿ ਤਮ੍ਹਾ ਪਪਾਤਤੋ ਉਦ੍ਧਰਿਤਾ। **ਮਹਾਕਨ੍ਤਾਰਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਜਾਤਿਜਰਾਬਜਾਧਿਮਰਣਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਕਨ੍ਤਾਰੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤੰ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ ਕਨ੍ਤਾਰੋ, ਤੰ **ਕਨ੍ਤਾਰੰ ਤਾਰੇਤਾ**। ਕਨ੍ਤਾਰਾ ਤਾਰੇਤਾਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਮਹਾਸੰਸਾਰਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ। **ਸੰਸਾਰਾ ਮੋਚੇਤਾ**ਤਿ ਸੰਸਾਰਤੋ ਮੋਚੇਤਾ। ਸੰਸਾਰੰ ਮੋਚੇਤਾਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਮਹਾਵਿਦੁਗ੍ਗੇ**ਤਿ ਸੰਸਾਰਵਿਦੁਗ੍ਗੇ। ਸੰਸਾਰੋਯੇਵ ਹਿ ਦੁਗ੍ਗਮਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਦੁਗ੍ਗੋ। **ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਭੁਸੰ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਚਰਤਿ। **ਮਹਾਪਲਿਪੇ**ਤਿ ਮਹਨ੍ਤੇ ਕਾਮਕਦ੍ਦਮੇ। ਕਾਮੋ ਹਿ ਓਸੀਦਨਟ੍ਠੇਨ ਪਲਿਪੋ। **ਪਲਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਲਗ੍ਗੋ। ਮਹਾਪਲਿਪਪਲਿਪਨ੍ਨੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

ਅਬ੍ਭਾਹਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬੋਪਦ੍ਦਵੇਹਿ ਅਬ੍ਭਾਹਤੋ। **ਰਾਗਗ੍ਗਿਨਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਯੋਯੇਵ ਅਨੁਦਹਨਟ੍ਠੇਨ ਅਗ੍ਗਿ, ਤੇਨ ਰਾਗਗ੍ਗਿਨਾ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਉਨ੍ਨੀਤਕੋ**ਤਿ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨੀਤੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਜਰਾਦਿਉਪਦ੍ਦਵਾਯ ਨੀਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕ-ਕਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਹਞ੍ਞਤਿ ਨਿਚ੍ਚਮਤਾਣੋ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਯਕੇਨ ਰਹਿਤੋ ਸਤਤੰ ਪੀਲ਼ੀਯਤਿ। **ਪਤ੍ਤਦਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਰਾਜਾਦੀਹਿ ਲਦ੍ਧਆਣੋ। **ਤਕ੍ਕਰੋ**ਤਿ ਚੋਰੋ। **ਵਜ੍ਜਬਨ੍ਧਨਬਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਵਜ੍ਜਬਨ੍ਧਨੇਹਿ ਬਦ੍ਧੋ। **ਆਘਾਤਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ**ਤਿ ਮਰਣਧਮ੍ਮਗਣ੍ਠਿਕਟ੍ਠਾਨੰ ਉਪੇਚ੍ਚ ਠਿਤੋ। **ਕੋਚਿ ਬਨ੍ਧਨਾ ਮੋਚੇਤਾ**। ਕੋਚਿ ਬਨ੍ਧਨੰ ਮੋਚੇਤਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਅਨਾਥੋ**ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਨਾਥੋ ਇਸ੍ਸਰੋ, ਸਯੰ ਵਾ ਨ ਨਾਥੋ ਨ ਇਸ੍ਸਰੋਤਿ ਅਨਾਥੋ, ਅਸਰਣੋਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਮਕਾਪਞ੍ਞਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਜਰਾਦਿਪਟਿਬਾਹਨੇ ਅਪ੍ਪਹੁਤਾਯ ਅਤੀਵ ਕਪਣਭਾਵੰ ਪਤ੍ਤੋ। **ਤਾਯੇਤਾ**ਤਿ ਰਕ੍ਖਿਤਾ। ਤਾਯਿਤਾਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ । **ਦੁਕ੍ਖਾਭਿਤੁਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਜਾਤਿਦੁਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਅਨੇਕੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਅਭਿਤੁਨ੍ਨੋ ਅਤਿਬਜਾਧਿਤੋ ਅਤਿਕਮ੍ਪਿਤੋ ਚ। **ਚਿਰਰਤ੍ਤੰ ਪੀਲ਼ਿਤੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹੇਵ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨੰ ਪੀਲ਼ਿਤੋ ਘਟ੍ਟਿਤੋ। **ਗਧਿਤੋ**ਤਿ ਗੇਧੇਨ ਗਿਦ੍ਧੋ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੇਨ ਵਾ ਗਨ੍ਥਿਤੋ। **ਨਿਚ੍ਚੰ ਪਿਪਾਸਿਤੋ**ਤਿ ਪਾਤੁੰ ਭੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਪਿਪਾਸਾ, ਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ, ਤਣ੍ਹਾਪਿਪਾਸਾਯ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਿਪਾਸਿਤੋ।

ਅਨ੍ਧੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੂਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਗਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਭਾਵਤੋ ਕਾਣੋ। ਪਞ੍ਞਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵੰ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਚਕ੍ਖੁਕੋ**ਤਿ ਤੰ ਪਨ ਅਨ੍ਧਤ੍ਤੰ ਨ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮ੍ਭੂਤੰ, ਪਕਤਿਯਾ ਏਵ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਚਕ੍ਖੁਕੋਤਿ ਤਮੇਵ ਅਨ੍ਧਤ੍ਤੰ ਵਿਸੇਸੇਤਿ। **ਹਤਨੇਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਯਨਟ੍ਠੇਨ ਨੇਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਗਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਭਾਵਤੋਯੇਵ ਵਿਨਟ੍ਠਨੇਤ੍ਤਕੋ। ਸਮਵਿਸਮੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵੰ ਨੇਤੀਤਿ ਨੇਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਞ੍ਞਾਯ ਸੁਗਤਿਞ੍ਚ ਅਗਤਿਞ੍ਚ ਨਯਤਿ। ਹਤਨੇਤ੍ਤਤ੍ਤਾਯੇਵਸ੍ਸ ਨੇਤੁਅਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਅਪਰਿਣਾਯਕੋ**ਤਿ ਆਹ, ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਨੇਤ੍ਤਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਞ੍ਞੋਪਿਸ੍ਸ ਨੇਤਾ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਵਿਪਥਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਵਿਪਰੀਤੋ, ਵਿਸਮੋ ਵਾ ਪਥੋ ਵਿਪਥੋ, ਤੰ ਵਿਪਥੰ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਪਵਿਟ੍ਠੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਵਿਪਥਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਪਥਸਙ੍ਖਾਤੰ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਞ੍ਜਸਾਪਰਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਅਞ੍ਜਸੇ ਉਜੁਮਗ੍ਗਸ੍ਮਿੰ ਮਜ੍ਝਿਮਪਟਿਪਦਾਯ ਅਪਰਦ੍ਧੋ ਵਿਰਦ੍ਧੋ। **ਅਰਿਯਪਥੰ ਆਨੇਤਾ**ਤਿ ਅਰਿਯੰ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ ਮਗ੍ਗੰ ਉਪਨੇਤਾ ਪਟਿਪਾਦਯਿਤਾ। **ਮਹੋਘਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸੰਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿੰ ਓਹਨਨ੍ਤਿ ਓਸੀਦਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਓਘਾ, ਪਕਤਿਓਘਤੋ ਮਹਨ੍ਤਾ ਓਘਾਤਿ ਮਹੋਘਾ। ਤੇ ਕਾਮੋਘੋ ਭਵੋਘੋ ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋਤਿ ਚਤੁਪ੍ਪਭੇਦਾ। ਤੇ ਮਹੋਘੇ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਪਵਿਟ੍ਠੋਤਿ ਮਹੋਘਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ, ਸੰਸਾਰਸਙ੍ਖਾਤੰ ਮਹੋਘੰ ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋਤਿ।

੧੧੮. ਇਦਾਨਿ ਏਕੁਤ੍ਤਰਿਕਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ **ਦ੍ਵੀਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹੀ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠੀਹਿ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ ‘‘ਗੂਥਗਤਂ ਮੁਤ੍ਤਗਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੧੧) ਵਿਯ। ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਗਤਮਤ੍ਤਮੇਵੇਤਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ, ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਗਤਂ ਇਦਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾਤਿਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ। ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਤੇਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਯੋਪਿ ਹਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਦ੍ਵੇਵ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਸਬ੍ਬਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਅਨ੍ਤੋ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ‘‘ਦ੍ਵੀਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ । **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੋ**ਤਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਪਤ੍ਤੋ ਸਮੁਦਾਚਾਰਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਅਪ੍ਪਦਾਨੇਨ ਕੁਸਲਚਾਰਸ੍ਸ ਗਹਣਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ – ‘‘ਦ੍ਵੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਓਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਕੇ, ਅਤਿਧਾਵਨ੍ਤਿ ਏਕੇ, ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੪੯)।

ਤੀਹਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਹੀਤਿ ਤਿਵਿਧਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਤਿਵਿਧਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ। **ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਵਿਰੂਪਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੋਗੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਯੋਜੇਨ੍ਤੀਤਿ ਯੋਗਾ, ਈਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਵਾ ਯੋਗਾ, ਤੇਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ ਸਮਪ੍ਪਿਤੋ। **ਚਤੁਯੋਗਯੋਜਿਤੋ**ਤਿ ਕਾਮਯੋਗੋ, ਭਵਯੋਗੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਸਕਟਸ੍ਮਿਂ ਯੋਗੋ ਵਿਯ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਯੋਜਿਤੋ। ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕੋ ਰਾਗੋ ਕਾਮਯੋਗੋ। ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ, ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿ ਚ, ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤੋ ਰਾਗੋ ਭਵਵਸੇਨ ਪਤ੍ਥਨਾ ਭਵਯੋਗੋ। ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ। ਅਟ੍ਠਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ। ਤੇ ਏਵ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬਲਵਭੂਤਾ ਓਘਾ, ਦੁਬ੍ਬਲਭੂਤਾ ਯੋਗਾ।

ਚਤੂਹਿ ਗਨ੍ਥੇਹੀਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਗਨ੍ਥੇਨ੍ਤਿ ਘਟੇਨ੍ਤੀਤਿ ਗਨ੍ਥਾ। ਤੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ, ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ, ਇਦਂਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋਤਿ ਚਤੁਪ੍ਪਭੇਦਾ। ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ, ਸਯਂ ਵਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਏਸਾਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾ, ਲੋਭੋਯੇਵ। ਨਾਮਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥੇਤਿ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਘਟੇਤੀਤਿ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ। ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪੂਤਿਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਯਤਿ ਵਾ ਵਿਨਯਾਚਾਰਰੂਪਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਹਿਤਸੁਖਾਦੀਨੀਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ। ਇਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਸੀਲੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿ ਵਤੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿ ਸੀਲਵਤੇਨ ਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਪਰਾਮਸਨਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਸਿਤਮ੍ਪਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋ , ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਕਾਰੇਨ ਅਭਿਨਿਵਿਸਤੀਤਿ ਇਦਂਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਤੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਗਨ੍ਥੇਹਿ ਗਨ੍ਥਿਤੋ, ਬਦ੍ਧੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚਤੂਹਿ ਉਪਾਦਾਨੇਹੀਤਿ ਭੁਸਂ ਆਦਿਯਨ੍ਤਿ ਦਲ੍ਹਗ੍ਗਾਹਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਉਪਾਦਾਨਾ। ਤੇ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਚਤੁਪ੍ਪਭੇਦਾ। ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕਾਮਂ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ, ਕਾਮੋ ਚ ਸੋ ਉਪਾਦਾਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ। ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਸਾ ਉਪਾਦਾਨਞ੍ਚਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿਪਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ। ‘‘ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੪੭) ਹਿ ਪੁਰਿਮਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਤ੍ਤਰਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪਾਦਿਯਤਿ। ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਞ੍ਚ ਤਂ ਉਪਾਦਾਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ। ਗੋਸੀਲਗੋਵਤਾਦੀਨਿ ਹਿ ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਸਯਮੇਵ ਉਪਾਦਾਨਾਨਿ। ਵਦਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾਦੋ, ਉਪਾਦਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਉਪਾਦਾਨਂ। ਕਿਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਉਪਾਦਿਯਨ੍ਤਿ ਵਾ? ਅਤ੍ਤਾਨਂ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਵਾਦਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਉਪਾਦਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ। ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਇਮਾ ਦ੍ਵੇ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠੀ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ। ਤੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ। **ਉਪਾਦੀਯਤੀ**ਤਿ ਭੁਸਂ ਗਣ੍ਹੀਯਤਿ। ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ, ਲੋਕੋ ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ ਤਂ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਭੁਸਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਚਗਤਿਸਮਾਰੁਲ੍ਹੋਤਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਕਾਰਣੇਹਿ ਗਮ੍ਮਤਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮੀਯਤੀਤਿ ਗਤਿ, ਸਹੋਕਾਸਕਾ ਖਨ੍ਧਾ। ਨਿਰਯੋ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਦੇਵਾਤਿ ਇਮਾ ਪਞ੍ਚ ਗਤਿਯੋ ਵੋਕ੍ਕਮਨਭਾਵੇਨ ਭੁਸਂ ਆਰੁਲ੍ਹੋ। **ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹੀ**ਤਿ ਰੂਪਸਦ੍ਦਗਨ੍ਧਰਸਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹਿ। **ਰਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਰਾਗੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਤੇਹਿ

ਰਞ੍ਜੀਯਤਿ, ਸਾਰਤ੍ਤੋ ਕਰੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਚਹਿ ਨੀਵਰਣੇਹੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨੀਵਰਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਨ੍ਤੀਤਿ ਨੀਵਰਣਾ। ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਬਜਾਪਾਦਥਿਨਮਿਦ੍ਧਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਨੀਵਰਣੇਹਿ। **ਓਤ੍ਥਟੋ**ਤਿ ਉਪਰਿਤੋ ਪਿਹਿਤੋ।

ਛਹਿ ਵਿਵਾਦਮੂਲੇਹੀਤਿ ਛਹਿ ਵਿਵਾਦਸ੍ਸ ਮੂਲੇਹਿ। ਯਥਾਹ –

''ਛਯਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਾਦਮੂਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਛ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਨਾਹੀ। ਯੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਨਾਹੀ। ਸੋ ਸਤ੍ਥਰਿਪਿ ਅਗਾਰਵੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ, ਧਮ੍ਮੇਪਿ, ਸਙ੍ਘੇਪਿ, ਸਿਕ੍ਖਾਯਪਿ ਨ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ। ਯੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਤ੍ਥਰਿ ਅਗਾਰਵੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ, ਧਮ੍ਮੇਪਿ, ਸਙ੍ਘੇਪਿ, ਸਿਕ੍ਖਾਯਪਿ ਨ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ, ਸੋ ਸਙ੍ਘੇ ਵਿਵਾਦੰ ਜਨੇਤਿ। ਯੋ ਹੋਤਿ ਵਿਵਾਦੋ ਬਹੁਜਨਾਹਿਤਾਯ ਬਹੁਜਨਾਸੁਖਾਯ ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ। ਏਵਰੂਪੰ ਚੇ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਾਦਮੂਲੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾਥ, ਤਤ੍ਰ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਾਪਕਸ੍ਸ ਵਿਵਾਦਮੂਲਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਵਾਯਮੇਯ੍ਯਾਥ। ਏਵਰੂਪੰ ਚੇ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਵਾਦਮੂਲੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾਥ। ਤਤ੍ਰ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਾਪਕਸ੍ਸ ਵਿਵਾਦਮੂਲਸ੍ਸ ਆਯਤਿੰ ਅਨਵਸ੍ਸਵਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਥ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਪਾਪਕਸ੍ਸ ਵਿਵਾਦਮੂਲਸ੍ਸ ਪਹਾਨੰ ਹੋਤਿ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਪਾਪਕਸ੍ਸ ਵਿਵਾਦਮੂਲਸ੍ਸ ਆਯਤਿੰ ਅਨਵਸ੍ਸਵੋ ਹੋਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਕ੍ਖੀ ਹੋਤਿ ਪਲਾਸੀ। ਇਸ੍ਸੁਕੀ ਹੋਤਿ ਮਚ੍ਛਰੀ। ਸਠੋ ਹੋਤਿ ਮਾਯਾਵੀ। ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸੀ ਹੋਤਿ ਆਧਾਨਗ੍ਗਾਹੀ ਦੁਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੀ। ਯੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸੀ ਹੋਤਿ ਆਧਾਨਗ੍ਗਾਹੀ ਦੁਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੀ, ਸੋ ਸਤ੍ਥਰਿਪਿ...ਪੇ॰... ਆਯਤਿੰ ਅਨਵਸ੍ਸਵੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੨੭੨; ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੩੬)।

ਤਤ੍ਥ **ਕੋਧਨੋ**ਤਿ ਕੁਜ੍ਝਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਕੋਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਉਪਨਾਹੀ**ਤਿ ਵੇਰਅਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਉਪਨਾਹੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਵਿਵਾਦੋ ਕਥੰ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ? ਕੋਸਮ੍ਬਕਕ੍ਖਨ੍ਧਕੇ (ਮਹਾਵ॰ ੪੫੧ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਦ੍ਵੀਸੁ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਵਿਵਾਦੰ ਆਪਨ੍ਨੇਸੁ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਹਾਰੇ ਤੇਸੰ ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕਾ ਵਿਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਓਵਾਦੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਸਙ੍ਘੋ ਵਿਵਦਤਿ, ਤਤੋ ਤੇਸੰ ਉਪਟ੍ਠਾਕਾਪਿ ਵਿਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਆਰਕ੍ਖਦੇਵਤਾ ਦ੍ਵੇ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਧਮ੍ਮਵਾਦੀਨੰ ਆਰਕ੍ਖਦੇਵਤਾ ਧਮ੍ਮਵਾਦਿਨਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੀਨੰ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦਿਨਿਯੋ। ਤਤੋ ਆਰਕ੍ਖਦੇਵਤਾਨੰ ਮਿਤ੍ਤਾ ਭੁਮ੍ਮਟ੍ਠਦੇਵਤਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕੇ ਸਬ੍ਬੇ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਦ੍ਵੇ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਧਮ੍ਮਵਾਦੀਹਿ ਪਨ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦਿਨੋਵ ਬਹੁਤਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਯੰ ਬਹੁਕੇਹਿ ਗਹਿਤੰ, ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਬਹੁਤਰਾਵ ਅਧਮ੍ਮੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਅਧਮ੍ਮੰ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਾ ਅਪਾਯੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਵਿਵਾਦੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਹੋਤਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ** ਵਾਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਪਰਿਸਾਯ ਵਾ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ** ਵਾਤਿ ਪਰੇਸੰ ਪਰਿਸਾਯ ਵਾ। **ਮਕ੍ਖੀ**ਤਿ ਪਰੇਸੰ ਗੁਣਮਕ੍ਖਣਲਕ੍ਖਣੇਨ ਮਕ੍ਖੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਪਲ਼ਾਸੀ**ਤਿ ਯੁਗਗ੍ਗਾਹਲਕ੍ਖਣੇਨ ਪਲਾਸੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਇਸ੍ਸੁਕੀ**ਤਿ ਪਰੇਸੰ ਸਕ੍ਕਾਰਾਦਿਇਸ੍ਸਾਯਨਲਕ੍ਖਣਾਯ ਇਸ੍ਸਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਮਚ੍ਛਰੀ**ਤਿ ਆਵਾਸਮਚ੍ਛਰਿਯਾਦੀਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਮਚ੍ਛਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਸਠੋ**ਤਿ ਕੇਰਾਟਿਕੋ। **ਮਾਯਾਵੀ**ਤਿ ਕਤਪਾਪਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕੋ। **ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ**ਤਿ ਅਸਨ੍ਤਸਮ੍ਭਾਵਨਿਚ੍ਛਕੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਨਤ੍ਥਿਕਵਾਦੀ ਅਹੇਤੁਕਵਾਦੀ ਅਕਿਰਿਯਵਾਦੀ। **ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸੀ**ਤਿ ਸਯੰ ਦਿਟ੍ਠਿਮੇਵ ਪਰਾਮਸਤਿ। **ਆਧਾਨਗ੍ਗਾਹੀ**ਤਿ ਦਲ੍ਹਗ੍ਗਾਹੀ। **ਦੁਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੀ**ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ ਗਹਿਤੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਾਪੇਤੁੰ। ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ ਪਨ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾਨਿ ਛ ਵਿਵਾਦਮੂਲਾਨਿ? ਕੋਧੋ ਮਕ੍ਖੋ ਇਸ੍ਸਾ ਸਾਠੇਯ੍ਯੰ ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸਿਤਾ, ਇਮਾਨਿ ਛ ਵਿਵਾਦਮੂਲਾਨੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੪੪) ਪਧਾਨਵਸੇਨ ਏਕੇਕੋਯੇਵ ਧਮ੍ਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਛਹਿ ਤਣ੍ਹਾਕਾਯੇਹੀਤਿ ‘‘ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ, ਸਦ੍ਦਤਣ੍ਹਾ, ਗਨ੍ਧਤਣ੍ਹਾ, ਰਸਤਣ੍ਹਾ, ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਤਣ੍ਹਾ, ਧਮ੍ਮਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ (ਵਿਭੰ· ੯੪੪) ਵੁਤ੍ਤਾਹਿ ਛਹਿ ਤਣ੍ਹਾਹਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕੇਕਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾ ਅਨੇਕਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਵਿਸਯੇ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਅਨੇਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ ਕਾਯਸਦ੍ਦੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਕਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਣ੍ਹਾਕਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ। **ਰਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਯਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਸਾਰਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਛਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹੀਤਿ ਸਬ੍ਬਾਸਵਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

> ‘‘ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਛਨ੍ਨਂ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ‘ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ‘ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ‘ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਮੀ’ਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ‘ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਨਤ੍ਤਾਨਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਮੀ’ਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ‘ਅਨਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਮੀ’ਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਨਸ੍ਸ ਏਵਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਹੋਤਿ ‘ਯੋ ਮੇ ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਾ ਵਦੋ ਵੇਦੇਯ੍ਯੋ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਕਲ੍ਯਾਣਪਾਪਕਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚੋ ਧੁਵੋ ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੋ ਸਸ੍ਸਤਿਸਮਂ ਤਥੇਵ ਠਸ੍ਸਤੀ’’’ਤਿ (ਮ· ਨਿ· ੧.੧੯)।

ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥਿਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ**ਤਿ ਭੂਤਤੋ ਚ ਥਿਰਤੋ ਚ, ‘‘ਇਦਂ ਸਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਦਲ੍ਹਭਾਵੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ ਸਤੋ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਵਗ੍ਗਹਣਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਰਿਮਾਪਿ ਤੀਸੁ ਕਾਲੇਸੁ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਗਹਣਤੋ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮੇਵ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਪਿ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੇਸੁ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਹਣਤੋ ‘‘ਭਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਆਹੁਤਿਯੋ’’ਤਿ ਗਹਿਤਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾਨਂ ਵਿਯ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ। ਅਤੀਤੇ ਏਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕਸ੍ਸ ਵਿਯ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ। **ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਮੀ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸੀਸੇਨ ਖਨ੍ਧੇ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਵਸੇਸਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਞ੍ਜਾਨਤੋ ਇਮਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਇਮਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਮੀਤਿ ਹੋਤਿ। **ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਨਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ, ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਯ ਤੇ ਸਞ੍ਜਾਨਤੋ ਏਵਂ ਹੋਤਿ। **ਅਨਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ, ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਯ ਤੇ ਸਞ੍ਜਾਨਤੋ ਏਵਂ ਹੋਤਿ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋਵ। **ਵਦੋ ਵੇਦੇਯ੍ਯੋ**ਤਿਆਦਯੋ ਪਨ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਏਵ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਕਾਰਾ। ਤਤ੍ਥ ਵਦਤੀਤਿ ਵਦੋ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾਰਕੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਵੇਦੇਯ੍ਯੋ, ਜਾਨਾਤਿ ਅਨੁਭਵਤਿ ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਕਿਂ ਵੇਦੇਤੀਤਿ? **ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਕਲ੍ਯਾਣਪਾਪਕਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ । ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਯੋਨਿਗਤਿਠਿਤਿਨਿਵਾਸਨਿਕਾਯੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਵਾ। **ਨਿਚ੍ਚੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਰਹਿਤੋ। **ਧੁਵੋ**ਤਿ ਥਿਰੋ ਸਾਰਭੂਤੋ। **ਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲਿਕੋ। **ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਕਤਿਭਾਵਂ ਅਵਿਜਹਨਧਮ੍ਮੋ, ਕਕਣ੍ਟਕੋ ਵਿਯ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤਂ ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ। **ਸਸ੍ਸਤਿਸਮ**ਨ੍ਤਿ ਚਨ੍ਦਸੂਰਿਯਸਮੁਦ੍ਦਮਹਾਪਥਵੀਪਬ੍ਬਤਾ ਲੋਕਵੋਹਾਰੇਨ ਸਸ੍ਸਤਿਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਸਸ੍ਸਤੀਹਿ ਸਮਂ ਸਸ੍ਸਤਿਸਮਂ। ਯਾਵ ਸਸ੍ਸਤਿਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਤਾਵ ਤਥੇਵ ਠਸ੍ਸਤੀਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਏਵਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਹੋਤਿ।

ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ ਪਨ ‘‘ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਕਲ੍ਯਾਣਪਾਪਕਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤਿ, ਨ ਸੋ ਜਾਤੋ ਨਾਹੋਸਿ, ਨ ਸੋ ਜਾਤੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਚ੍ਚੋ ਧੁਵੋ ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵਾ ਪਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਤੋ ਥੇਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭੰ· ੯੪੮) ਛ ਦਿਟ੍ਠੀ ਏਵਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਤਤ੍ਥ **ਨ ਸੋ ਜਾਤੋ ਨਾਹੋਸੀ**ਤਿ ਸੋ ਅਤ੍ਤਾ ਅਜਾਤਿਧਮ੍ਮਤੋ ਨ ਜਾਤੋ ਨਾਮ, ਸਦਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵ ਅਤੀਤੇ ਨਾਹੋਸਿ, ਅਨਾਗਤੇ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਜਾਤੋ, ਸੋ ਅਹੋਸਿ। ਯੋ ਚ ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਨ ਸੋ**

ਜਾਤੋ ਨਾਹੋਸੀਤਿ ਸੋ ਸਦਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਅਤੀਤੇਪਿ ਨ ਜਾਤੁ ਨ ਅਹੋਸਿ, ਅਨਾਗਤੇਪਿ ਨ ਜਾਤੁ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਅਨੁਸਯਾ** ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ।

ਸਤ੍ਤਹਿ ਸਞ੍ਞੋਜਨੇਹੀਤਿ ਸਤ੍ਤਕਨਿਪਾਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

''ਸਤ੍ਤਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਸਤ੍ਤ? ਅਨੁਨਯਸਂਯੋਜਨਂ, ਪਟਿਘਸਂਯੋਜਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਯੋਜਨਂ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਂਯੋਜਨਂ, ਮਾਨਸਂਯੋਜਨਂ, ਭਵਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਂਯੋਜਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤ ਸਂਯੋਜਨਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੮)।

ਤਤ੍ਥ **ਅਨੁਨਯਸਂਯੋਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ। ਸਬ੍ਬਾਨੇਵੇਤਾਨਿ ਬਨ੍ਧਨਟ੍ਠੇਨ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ।

ਸਤ੍ਤਹਿ ਮਾਨੇਹੀਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

''ਮਾਨੋ , ਅਤਿਮਾਨੋ, ਮਾਨਾਤਿਮਾਨੋ, ਓਮਾਨੋ, ਅਧਿਮਾਨੋ, ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਮਾਨੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੬੨)।

ਤਤ੍ਥ **ਮਾਨੋ**ਤਿ ਸੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨੇਵ ਉਨ੍ਨਤਿ। **ਅਤਿਮਾਨੋ**ਤਿ ਜਾਤਿਆਦੀਹਿ ''ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਉਨ੍ਨਤਿ। **ਮਾਨਾਤਿਮਾਨੋ**ਤਿ ''ਅਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ, ਇਦਾਨਿ ਅਹਂ ਸੇਟ੍ਠੋ, ਅਯਂ ਹੀਨਤਰੋ''ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਾਨੋ। **ਓਮਾਨੋ**ਤਿ ਜਾਤਿਆਦੀਹਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ, ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋਯੇਵ। **ਅਧਿਮਾਨੋ**ਤਿ ਅਨਧਿਗਤੇਯੇਵ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੇ ਅਧਿਗਤੋਤਿ ਮਾਨੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਅਧਿਮਾਨੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਾਮਰੂਪਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਵਿਤਿਣ੍ਣਕਙ੍ਖਸ੍ਸ ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਸਂ। **ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ''ਅਹਂ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਾਨੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਮਿਚ੍ਛਾਮਾਨੋ**ਤਿ ਪਾਪਕੇਨ ਕਮ੍ਮਾਯਤਨਾਦਿਨਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਾਨੋ।

ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ। **ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਹੇਤੁਭੂਤੇਹਿ ਲਾਭਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਅਨੁਰੋਧਵਸੇਨ, ਅਲਾਭਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਪਟਿਵਿਰੋਧਵਸੇਨ ਭੁਸਂ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਪਕਤਿਭਾਵਂ ਜਹਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾ**ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ। **ਨਿਯਜਾਤੋ**ਤਿ ਗਤੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਨੋ, ਅਭਿਭੂਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਟ੍ਠਹਿ ਪੁਰਿਸਦੋਸੇਹੀਤਿ ਅਟ੍ਠਕਨਿਪਾਤੇ ਉਪਮਾਹਿ ਸਹ, ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ ਉਪਮਂ ਵਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

''ਕਤਮੇ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਦੋਸਾ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ 'ਨ ਸਰਾਮਿ ਨ ਸਰਾਮੀ'ਤਿ ਅਸ੍ਸਤਿਯਾਵ ਨਿਬ੍ਬੇਠੇਤਿ। ਅਯਂ ਪਠਮੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ਚੋਦਕਂਯੇਵ ਪਟਿਪ੍ਫਰਤਿ 'ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਤੁਯ੍ਹਂ ਬਾਲਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਣਿਤੇਨ, ਤ੍ਵਮ੍ਪਿ ਨਾਮ ਮਂ ਭਣਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਸੀ'ਤਿ? ਅਯਂ ਦੁਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ਚੋਦਕਂਯੇਵ ਪਚ੍ਚਾਰੋਪੇਤਿ 'ਤ੍ਵਮ੍ਪਿ ਖੋਸਿ ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮਂ ਆਪਤ੍ਤਿਂ ਆਪਨ੍ਨੋ, ਤ੍ਵਂ ਤਾਵ ਪਠਮਂ ਪਟਿਕਰੋਹੀ'ਤਿ। ਅਯਂ ਤਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

“ਪੁਨ ਚਪਰੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞੇਨਞ੍ਞੰ ਪਟਿਚਰਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥੰ ਅਪਨਾਮੇਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਅਯੰ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

“ਪੁਨ ਚਪਰੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ਸਙ੍ਘਮਜ੍ਝੇ ਬਾਹਾਵਿਕ੍ਖੇਪਕੰ ਭਣਤਿ। ਅਯੰ ਪਞ੍ਚਮੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

“ਪੁਨ ਚਪਰੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਘੰ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਚੋਦਕੰ ਸਾਪਤ੍ਤਿਕੋਵ ਯੇਨ ਕਾਮੰ ਪਕ੍ਕਮਤਿ। ਅਯੰ ਛਟ੍ਠੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

“ਪੁਨ ਚਪਰੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ‘ਨੇਵਾਹੰ ਆਪਨ੍ਨੋਮ੍ਹਿ, ਨ ਪਨਾਹੰ ਅਨਾਪਨ੍ਨੋਮ੍ਹੀ’ਤਿ ਸੋ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ ਸਙ੍ਘੰ ਵਿਹੇਸੇਤਿ। ਅਯੰ ਸਤ੍ਤਮੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ।

“ਪੁਨ ਚਪਰੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦੇਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤਿਬਾਲ੍ਹੰ ਮਯਿ ਬਜਾਵਟਾ? ਇਦਾਨਾਹੰ ਸਿਕ੍ਖੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਸਿਕ੍ਖੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਏਵਮਾਹ ‘ਇਦਾਨਿ ਖੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਥਾ’ਤਿ। ਅਯੰ ਅਟ੍ਠਮੋ ਪੁਰਿਸਦੋਸੋ। ਇਮੇ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਦੋਸਾ”ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੫੭; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੧੪)।

ਤਤ੍ਥ **ਪੁਰਿਸਦੋਸਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਸਾਨੰ ਦੋਸਾ, ਤੇ ਪਨ ਪੁਰਿਸਸਨ੍ਤਾਨੰ ਦੂਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਦੋਸਾ। **ਨ ਸਰਾਮਿ ਨ ਸਰਾਮੀ**ਤਿ “ਮਯਾ ਏਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਟ੍ਠਾਨੰ ਨਸ੍ਸਰਾਮਿ ਨ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਮੀ”ਤਿ ਏਵੰ ਅਸ੍ਸਤਿਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬੇਠੇਤਿ ਮੋਚੇਤਿ। **ਚੋਦਕੰਯੇਵ ਪਟਿਪ੍ਫਰਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਫਰਤਿ, ਪਟਿਆਣਿਭਾਵੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ ਤੁਯ੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਤੁਯ੍ਹੰ ਬਾਲਸ੍ਸ ਅਬਜਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਣਿਤੇਨ ਨਾਮ ਕਿੰ, ਯੋ ਤ੍ਵੰ ਨੇਵ ਵਤ੍ਥੁੰ, ਨ ਆਪਤ੍ਤਿੰ, ਨ ਚੋਦਨੰ ਜਾਨਾਸੀਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਤ੍ਵਮ੍ਪਿ ਨਾਮ ਏਵੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਜਾਨਨ੍ਤੋ ਭਣਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਸੀਤਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਤਿ। **ਪਚ੍ਚਾਰੋਪੇਤੀ**ਤਿ “ਤ੍ਵਮ੍ਪਿ ਖੋਸੀ”ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਪਤਿਆਰੋਪੇਤਿ। **ਪਟਿਕਰੋਹੀ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਗਾਮਿਨਿੰ ਦੇਸੇਹਿ, ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਹਿ, ਤਤੋ ਸੁਦ੍ਧਨ੍ਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਚੋਦੇਸ੍ਸਸੀਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। **ਅਞ੍ਞੇਨਞ੍ਞੰ ਪਟਿਚਰਤੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਾਰਣੇਨ, ਵਚਨੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਞੰ ਕਾਰਣੰ, ਵਚਨੰ ਵਾ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤਿ। “ਆਪਤ੍ਤਿੰ ਆਪਨ੍ਨੋਸੀ”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ “ਕੋ ਆਪਨ੍ਨੋ, ਕਿੰ ਆਪਨ੍ਨੋ, ਕਿਸ੍ਮਿੰ ਆਪਨ੍ਨੋ, ਕਥੰ ਆਪਨ੍ਨੋ, ਕੰ ਭਣਥ, ਕਿੰ ਭਣਥਾ”ਤਿ ਭਣਤਿ। “ਏਵਰੂਪੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਤਯਾ ਦਿਟ੍ਠ”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ “ਨ ਸੁਣਾਮੀ”ਤਿ ਸੋਤੰ ਉਪਨੇਤਿ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਕਥੰ ਅਪਨਾਮੇਤੀ**ਤਿ “ਇਤ੍ਥੰਨਾਮੰ ਆਪਤ੍ਤਿੰ ਆਪਨ੍ਨੋਸੀ”ਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ “ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤੰ ਗਤੋਮ੍ਹੀ”ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ “ਨ ਤਵ ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਗਮਨੰ ਪੁਚ੍ਛਾਮਾ”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਤਤੋ ਰਾਜਗਹੰ ਗਤੋਮ੍ਹੀਤਿ। “ਰਾਜਗਹੰ ਵਾ ਯਾਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗੇਹੰ ਵਾ, ਆਪਤ੍ਤਿੰ ਆਪਨ੍ਨੋਸੀ”ਤਿ। “ਤਤ੍ਥ ਮੇ ਸੂਕਰਮੰਸੰ ਲਦ੍ਧ”ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਕਥੰ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਕੋਪ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਪਿਤਭਾਵੰ, **ਦੋਸ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਟ੍ਠਭਾਵੰ। ਉਭਯਮ੍ਪੇਤੰ ਕੋਧਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮੰ। **ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਾਕਾਰੰ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। **ਪਾਤੁਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਪਕਾਸੇਤਿ। **ਬਾਹਾਵਿਕ੍ਖੇਪਕੰ ਭਣਤੀ**ਤਿ ਬਾਹੰ ਵਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਲਜ੍ਜਿਵਚਨੰ ਵਦਤਿ। **ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੀਕਾਰੇਨ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਵਜਾਨਿਤ੍ਵਾ, ਅਨਾਦਰੋ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਹੇਸੇਤੀ**ਤਿ ਵਿਹੇਠੇਤਿ ਬਾਧਤਿ। **ਅਤਿਬਾਲ੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਦਲ੍ਹੰ ਅਤਿਪ੍ਪਮਾਣੰ। **ਮਯਿ ਬਜਾਵਟਾ**ਤਿ ਮਯਿ ਬਜਾਪਾਰੰ ਆਪਨ੍ਨਾ। **ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਹੀਨਸ੍ਸ ਗਿਹਿਭਾਵਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਆਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ, ਗਿਹੀ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਥਾ**ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਾ ਹੋਥ, “ਮਯਾ ਲਭਿਤਬ੍ਬੰ ਲਭਥ, ਮਯਾ ਵਸਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨੇ ਵਸਥ, ਫਾਸੁਵਿਹਾਰੋ ਵੋ ਮਯਾ ਕਤੋ”ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵਦਤਿ। **ਦੁਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਦੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ।

ਨਵਹਿ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਹੀਤਿ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨੇਵ ਕਥਿਤਾਨਿ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਨਵਯਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਨਵ? ‘ਅਨਤ੍ਥਂ ਮੇ ਅਚਰੀ’ਤਿ ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਤਿ, ‘ਅਨਤ੍ਥਂ ਮੇ ਚਰਤੀ’ਤਿ ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਤਿ, ‘ਅਨਤ੍ਥਂ ਮੇ ਚਰਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਤਿ, ‘ਪਿਯਸ੍ਸ ਮੇ ਮਨਾਪਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਂ ਅਚਰਿ, ਅਨਤ੍ਥਂ ਚਰਤਿ, ਅਨਤ੍ਥਂ ਚਰਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਤਿ, ‘ਅਪ੍ਪਿਯਸ੍ਸ ਮੇ ਅਮਨਾਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਅਚਰਿ, ਅਤ੍ਥਂ ਚਰਤਿ, ਅਤ੍ਥਂ ਚਰਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਵ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਨੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੯)।

ਤਤ੍ਥ **ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ ਆਘਾਤਕਾਰਣਾਨਿ। **ਆਘਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਕੋਪੋ, ਸੋਯੇਵ ਉਪਰੂਪਰਿ ਕੋਪਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁ। **ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਤੀ**ਤਿ ਕੋਪਂ ਬਨ੍ਧਤਿ ਕਰੋਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ‘‘ਅਤ੍ਥਂ ਮੇ ਨਾਚਰਿ, ਨ ਚਰਤਿ, ਨ ਚਰਿਸ੍ਸਤਿ। ਪਿਯਸ੍ਸ ਮੇ ਮਨਾਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਨਾਚਰਿ, ਨ ਚਰਤਿ, ਨ ਚਰਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਪ੍ਪਿਯਸ੍ਸ ਮੇ ਅਮਨਾਪਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਂ ਨਾਚਰਿ, ਨ ਚਰਤਿ, ਨ ਚਰਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੮੫; ਵਿਭ॰ ੯੬੦; ਧ॰ ਸ॰ ੧੦੬੬) ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਪਰਾਨਿਪਿ ਨਵ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਨਿ ਇਮੇਹੇਵ ਨਵਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ। **ਆਘਾਤਿਤੋ**ਤਿ ਘਟ੍ਟਿਤੋ।

ਨਵਵਿਧਮਾਨੇਹੀਤਿ ਕਤਮੇ ਨਵਵਿਧਮਾਨਾ? ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ। ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ। ਹੀਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਹੀਨਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਹੀਨਸ੍ਸ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ। ਇਮੇ ਨਵਵਿਧਮਾਨਾ (ਵਿਭ॰ ੯੬੨)।

ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ** ਰਾਜੂਨਞ੍ਚੇਵ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਰਾਜਾ ਹਿ ‘‘ਰਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਧਨੇਨ ਵਾ ਵਾਹਨੇਹਿ ਵਾ ਕੋ ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ ਅਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਬ੍ਬਜਿਤੋਪਿ ‘‘ਸੀਲਧੁਤਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਕੋ ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ ਅਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ।

ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋਪਿ ਏਤੇਸਂਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਰਾਜਾ ਹਿ ‘‘ਰਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਧਨੇਨ ਵਾ ਵਾਹਨੇਹਿ ਵਾ ਅਞ੍ਞਰਾਜੂਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਯ੍ਹਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਬ੍ਬਜਿਤੋਪਿ ‘‘ਸੀਲਧੁਤਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਅਞ੍ਞੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਮਯ੍ਹਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ।

ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋਪਿ ਏਤੇਸਂਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਰਞ੍ਞੋ ਰਟ੍ਠਂ ਵਾ ਧਨਂ ਵਾ ਵਾਹਨਾਦੀਨਿ ਵਾ ਨਾਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ‘‘ਮਯ੍ਹਂ ਰਾਜਾਤਿ ਵੋਹਾਰਸੁਖਮਤ੍ਤਕਮੇਵ, ਕਿਂ ਰਾਜਾ ਨਾਮ ਅਹ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਬ੍ਬਜਿਤੋਪਿ ਅਪ੍ਪਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੋ ‘‘ਅਹਂ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਮਹਾਥੇਰੋਤਿ ਕਥਾਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਕਿਂ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਨਾਮਾਹਂ, ਕਿਂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਨਾਮਾਹਂ, ਕਿਂ ਮਹਾਥੇਰੋ ਨਾਮਾਹਂ, ਯਸ੍ਸ ਮੇ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ।

ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨਾਦਯੋ ਅਮਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਅਮਚ੍ਚੋ ਵਾ ਹਿ ਰਟ੍ਠਿਯੋ ਵਾ ‘‘ਭੋਗਯਾਨਵਾਹਨਾਦੀਹਿ ਕੋ ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ ਅਞ੍ਞੋ ਰਾਜਪੁਰਿਸੋ ਅਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵਾ, ‘‘ਮਯ੍ਹਂ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾ, ‘‘ਅਮਚ੍ਚੋਤਿ ਨਾਮਮੇਵ ਮਯ੍ਹਂ, ਘਾਸਚ੍ਛਾਦਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਮੇ ਨਤ੍ਥਿ, ਕਿਂ ਅਮਚ੍ਚੋ ਨਾਮਾਹ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ।

ਹੀਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨਾਦਯੋ ਦਾਸਾਦੀਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਦਾਸੋ ਹਿ ‘‘ਮਾਤਿਤੋ ਵਾ ਪਿਤਿਤੋ ਵਾ ਕੋ ਮਯਾ ਸਦਿਸੋ ਅਞ੍ਞੋ ਦਾਸੋ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਞ੍ਞੇ ਜੀਵਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਾ ਕੁਚ੍ਛਿਹੇਤੁ ਦਾਸਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ, ਅਹਂ ਪਨ ਪਵੇਣਿਆਗਤਤ੍ਤਾ ਸੇਯ੍ਯੋ’’ਤਿ ਵਾ, ‘‘ਪਵੇਣਿਆਗਤਭਾਵੇਨ ਉਭਤੋਸੁਦ੍ਧਿਕਦਾਸਤ੍ਤੇਨ ਅਸੁਕਦਾਸੇਨ ਨਾਮ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਯ੍ਹਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾ, ‘‘ਕੁਚ੍ਛਿਵਸੇਨਾਹਂ ਦਾਸਬ੍ਯਂ ਉਪਗਤੋ, ਮਾਤਾਪਿਤੁਕੋਟਿਯਾ ਪਨ ਮੇ ਦਾਸਟ੍ਠਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਕਿਂ ਦਾਸੋ ਨਾਮ ਅਹ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਦਾਸੋ, ਏਵਂ ਪੁਕ੍ਕੁਸਚਣ੍ਡਾਲਾਦਯੋਪਿ ਏਤਂ ਮਾਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਾਨੋਵ ਯਾਥਾਵਮਾਨੋ, ਇਤਰੇ

ਦ੍ਵੇ ਅਯਾਥਾਵਮਾਨਾ। ਤਥਾ ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਹੀਨਸ੍ਸ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਾਨੋਵ ਯਾਥਾਵਮਾਨੋ, ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਅਯਾਥਾਵਮਾਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਯਾਥਾਵਮਾਨਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ, ਅਯਾਥਾਵਮਾਨਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾਤਿ।

ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। **ਰਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਰਾਗੇਨੇਵ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਬਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਦਸਹਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਹੀਤਿ ਕਤਮਾਨਿ ਦਸ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ? ਲੋਭੋ, ਦੋਸੋ, ਮੋਹੋ, ਮਾਨੋ, ਦਿਟ੍ਠਿ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਥਿਨਂ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ, ਅਹਿਰਿਕਂ, ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ (ਵਿਭ॰ ੯੬੬)।

ਤਤ੍ਥ ਕਿਲੇਸਾ ਏਵ **ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ,** ਵਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਅਖੀਣਾਸਵਾ ਸਤ੍ਤਾ ਲੋਭਾਦੀਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਕਿਲੇਸਾ ਚ ਤੇ ਤਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚਾਤਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤ੍ਥ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਾਦਿਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਕਿਲੇਸਾ ਵਸਨ੍ਤਿ ਏਵ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿਪਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਲੁਬ੍ਭਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯਂ ਵਾ ਲੁਬ੍ਭਤਿ, ਲੁਬ੍ਭਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ **ਲੋਭੋ**। ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯਂ ਵਾ ਦੁਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ **ਦੋਸੋ**। ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯਂ ਵਾ ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਮੁਯ੍ਹਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ **ਮੋਹੋ**। ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ **ਮਾਨੋ। ਦਿਟ੍ਠਿ**ਆਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਵ । ਨ ਹਿਰੀਯਤੀਤਿ ਅਹਿਰਿਕੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਅਹਿਰਿਕਂ**। ਨ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤੀਤਿ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੀ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ**। ਤੇਸੁ ਅਹਿਰਿਕਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਹਿ ਅਜਿਗੁਚ੍ਛਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਤੇਹੇਵ ਅਸਾਰਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣਂ, **ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਉਪਤਾਪੀਯਤਿ ਵਿਬਾਧੀਯਤਿ।

ਦਸਹਿ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਹੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਨਵਹਿ ਚ ''ਅਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾ ਪਨਾਘਾਤੋ ਜਾਯਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੦੬੬) ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਚਾਤਿ ਦਸਹਿ। ਅਨਤ੍ਥਂ ਮੇ ਅਚਰੀਤਿਆਦੀਨਿਪਿ ਹਿ ਅਵਿਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਖਾਣੁਕਣ੍ਟਕਾਦਿਮ੍ਹਿਪਿ ਅਟ੍ਠਾਨੇ ਆਘਾਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਦਸਹਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥੇਹੀਤਿ ਕਤਮੇ ਦਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦)? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ, ਮੁਸਾਵਾਦੋ, ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ, ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ, ਅਭਿਜ੍ਝਾ, ਬਜਾਪਾਦੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਇਮੇ ਦਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ। ਤਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਪਥਾ ਚ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਾਤਿ **ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ। ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤੋ।

ਦਸਹਿ ਸਞ੍ਞੋਜਨੇਹੀਤਿ ਕਤਮਾਨਿ ਦਸ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੧੮)? ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ, ਪਟਿਘਸਂਯੋਜਨਂ, ਮਾਨਸਂਯੋਜਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਯੋਜਨਂ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਂਯੋਜਨਂ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਸਂਯੋਜਨਂ, ਭਵਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ, ਇਸ੍ਸਾਸਂਯੋਜਨਂ, ਮਚ੍ਛਰਿਯਸਂਯੋਜਨਂ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਂਯੋਜਨਂ, ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ। **ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਾ** ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ।

ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾਤਿ ਕਤਮਾ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ (ਵਿਭ॰ ੯੭੧)? ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਹੁਤਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਯਂ ਲੋਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਮਾਤਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਿਤਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਤਾ ਓਪਪਾਤਿਕਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾ**ਤਿ ਦਸ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾ। **ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਨ੍ਨਂ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਕ੍ਕਾ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦਾਤੁਨ੍ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਨ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਯਿਟ੍ਠਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਮਹਾਯਾਗੋ, ਤਂ ਯਜਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਯਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪਨ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਹੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਆਹੁਨਪਾਹੁਨਮਙ੍ਗਲਕਿਰਿਯਾ, ਤਂ ਕਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦਸ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ ਸੁਕਤਕਮ੍ਮਾਨਿ ਨਾਮ, ਦਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਾਨਿ ਨਾਮ। ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ ਪਨ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਅਯਂ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਪਰਲੋਕੇ ਠਿਤੋ ਇਮਂ

ਲੋਕੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਇਧਲੋਕੇ ਠਿਤੋ ਪਰਲੋਕੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਮਾਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਪਿਤਾ**ਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੰ ਜਾਨਾਤਿ। ਤੇਸੁ ਕਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਕੋਚਿ ਫਲੰ ਵਿਪਾਕੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਤਾ ਓਪਪਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਚਵਨਕਉਪਪਜ੍ਜਨਕਸਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਪਦੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਿਕਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਯੇ ਇਮਞ੍ਚ ਲੋਕੰ...ਪੇ॰... ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਇਮਞ੍ਚ ਪਰਞ੍ਚ ਲੋਕੰ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣੇਨ ਞਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਨਸਮਤ੍ਥੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾਤਿ ‘‘ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋ’’ਤਿਆਦਿਕੰ ਏਕੇਕੰ ਅਨ੍ਤੰ ਭਾਗੰ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾ। ਅਥ ਵਾ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਗਾਹੋ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ, ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ ਅਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾ। ਤਾਯ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ। ਸਾ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ।

ਅਟ੍ਠਸਤਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਸਤੇਹੀਤਿ ਅਟ੍ਠੁਤ੍ਤਰੰ ਸਤੰ ਅਟ੍ਠਸਤੰ। ਸੰਸਾਰੇ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ ਚਿਰੰ ਵਸਾਪੇਤੀਤਿ ਪਪਞ੍ਚੋ, ਤਣ੍ਹਾ ਏਵ ਪਪਞ੍ਚੋ ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਚ ਤਣ੍ਹਾਨੰ ਬਹੁਕਤ੍ਤਾ ਬਹੁਵਚਨੰ ਕਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਾਨੰ ਸਤੰ ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਸਤੰ। ਤੇਨ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਸਤੇਨਾ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਵਚਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਸਤੇਹੀ’’ਤਿ ਬਹੁਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਅਟ੍ਠਸਤਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਸਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਟ੍ਠ ਅਬ੍ਬੋਹਾਰਿਕਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਤਮੇਵ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ ਪਨ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨੀਤਿ ਆਗਤੰ। ਯਥਾਹ –

> ‘‘ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ, ਤਦੇਕਜ੍ਝੰ ਅਭਿਸਞ੍ਞੂਹਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਅਤੀਤਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ, ਅਨਾਗਤਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਤਦੇਕਜ੍ਝੰ ਅਭਿਸਞ੍ਞੂਹਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਸਤੰ ਹੋਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੪੨)।

ਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਾਯੇਵ ਪਨੇਤ੍ਥ **ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਣ੍ਹਾਸਮੁਦਾਚਾਰਾ ਤਣ੍ਹਾਪਵਤ੍ਤਿਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੰ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ ਉਪਾਦਾਯ। ਇਦਞ੍ਚ ਉਪਯੋਗਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨੰ। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (ਵਿਭ॰ ੯੭੩) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਯੰ ਪਨ ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਾਯੇਵ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ, ਭਵਤਣ੍ਹਾ, ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਤਣ੍ਹਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਸਦ੍ਦਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ, ਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਤਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਾ ਏਵ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸ, ਅਨਾਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸਾਤਿ ਅਟ੍ਠਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਸਤੰ ਹੋਤਿ। **ਪਪਞ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ, ਸੰਸਾਰੇ ਵਾ ਪਪਞ੍ਚਤੋ ਚਿਰਵਾਸਿਤੋ।

ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹੀਤਿ ‘‘ਕਤਮਾਨਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲੇ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤਾ? ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿਕਾ , ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾ, ਦ੍ਵੇ ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕਾ, ਸੋਲ਼ਸ ਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ, ਅਟ੍ਠ ਅਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ, ਅਟ੍ਠ ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ, ਸਤ੍ਤ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਾ, ਪਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਵਾਦਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲੇ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੭੭)। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਤਿਣ੍ਣੋਤਿ ਅਹਞ੍ਚ ਚਤੁਰੋਘੰ, ਸੰਸਾਰਸਮੁਦ੍ਦੰ ਵਾ ਤਿਣ੍ਣੋ ਅਮ੍ਹਿ ਭਵਾਮਿ। **ਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਬਨ੍ਧਨੇਹਿ ਮੁਤ੍ਤੋ। **ਦਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਵਨੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦੋ। **ਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਸੀਤੀਭੂਤੋ। **ਅਸ੍ਸਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨੇ ਲਦ੍ਧਸ੍ਸਾਸੋ। **ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ। **ਪਹੋਮੀ**ਤਿ ਸਮਤ੍ਥੋਮ੍ਹਿ। **ਖੋ**ਇਤਿ ਏਕੰਸਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਪਰੇ ਚ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਰੇ ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ‘‘ਪਰੇ ਚ ਤਾਰੇਤੁ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਮਹਾਕਰੁਣਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭੨-੭੩. ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੯. ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਕਤਮਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਸਮਗਤਿਕਤ੍ਤਾ ਤੇਨੇਵ ਸਹ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਨ ਹਿ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਤੋ ਵਿਸੁਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਏਕਮੇਵ ਹੇਤਂ ਞਾਣਂ ਆਕਾਰਭੇਦਤੋ ਦ੍ਵੇਧਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਦ੍ਧਾਬਲਾਦੀਨਿ ਵਿਯ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਹਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਆਵਰਣਨ੍ਤਿ, ਕੇਨਚਿ ਧਮ੍ਮੇਨ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਵਾ ਆਵਰਣਂ ਕਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ ਅਨਾਵਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਪਿ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨਾਹੁ ''ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਯ ਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਿਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ । ਤਂਯੇਵ ਞਾਣਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਜਿਰਂ ਵਿਯ ਵਿਸਯੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਤ੍ਤਾ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ। ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ, ਸਕਿਂਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ, ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਪਟਿਲਾਭੇਨਪਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਚ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ। ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਪਟਿਲਾਭੇਨਪਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਚ ਸਕਿਂਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ''ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਖਤਮਸਙ੍ਖਤਂ ਅਨਵਸੇਸਂ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਅਨਵਸੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਵਸੇਨ ਨਿਸ੍ਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਸਙ੍ਖਤਮਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਪਭੇਦਦਸ੍ਸਨਂ। ਸਙ੍ਖਤਞ੍ਹਿ ਏਕੋ ਪਭੇਦੋ, ਅਸਙ੍ਖਤਂ ਏਕੋ ਪਭੇਦੋ। ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਤਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਂ। ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ। ਤਥਾ ਨ ਸਙ੍ਖਤਨ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਤਂ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਸਙ੍ਖਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਦੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਨਵਸੇਸਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਅਸਙ੍ਖਤਂ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਦੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਨਵਸੇਸਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਚ ਅਵਸੇਸੋਤਿ ਅਨਵਸੇਸਂ। ਸਙ੍ਖਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤਞ੍ਚ। ਅਨੇਕਭੇਦਾਪਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਕਤਤ੍ਤਾ ਅਸਙ੍ਖਤਪਕ੍ਖਂ ਭਜਤਿ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੋ ਅਨੇਕਭੇਦਤੋ ਜਾਨਾਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਗ੍ਗਹਣਂ। **ਅਨਵਸੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਗ੍ਗਹਣਂ। **ਤਤ੍ਥ ਆਵਰਣਂ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨਵਸੇਸੇ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤੇ ਨਿਸ੍ਸਙ੍ਗਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਵਰਣਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਤਦੇਵ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਂ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੨੦. ਇਦਾਨਿ ਅਨੇਕਵਿਸਯਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਤੀਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤੀਤਂ ਅਨਾਗਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਲਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, **ਚਕ੍ਖੁ ਚੇਵ ਰੂਪਾ ਚਾ**ਤਿਆਦਿ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਭੇਦਤੋ। **ਏਵਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁ। **ਯਾਵਤਾ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। **ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਾਕਾਰਂ। ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਵਾ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਏਦਿਸੇਸੁ। **ਰੂਪਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦਿ ਖਨ੍ਧਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। **ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਪੇਯ੍ਯਾਲਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਞਾਣਾਨੇਵ। **ਅਭਿਞ੍ਞਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਜਾਨਨਸਭਾਵਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਏਦਿਸੇਸੁ। **ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿਆਦਿ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਵਸੇਨ ਭੇਦੋ। **ਕਾਮਾਵਚਰੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿਆਦਿ ਚਤੁਭੂਮਕਵਸੇਨ। ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ''ਸਬ੍ਬੇ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਬਹੁਵਚਨਪਾਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰੋ। ਏਕਵਚਨਸੋਤੇ ਪਤਿਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਏਕਵਚਨੇਨ ਲਿਖਿਤਂ। **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦਿ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣਾਨਂ ਵਿਸਯਭੇਦੋ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਵਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਤ੍ਤਾ। ਵਿਸਯਭੇਦਤੋ ਹਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੇ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਤਂ ਞਾਣਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਹੋਤਿਯੇਵ।

ਪੁਨ ਕਾਲ਼ਕਾਰਾਮਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਭੂਮਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਯਾਵਤਾ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਹ ਦੇਵੇਹਿ **ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ**। ਸਹ ਮਾਰੇਨ **ਸਮਾਰਕਸ੍ਸ** । ਸਹ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ **ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸ** ਲੋਕਸ੍ਸ। ਸਹ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ **ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ**। ਸਹ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ **ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ** ਪਜਾਯ। ਪਜਾਤਤ੍ਤਾ **ਪਜਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਮੇਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਦੇਵਕਵਚਨੇਨ ਪਞ੍ਚਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਗ੍ਗਹਣਂ, ਸਮਾਰਕਵਚਨੇਨ ਛਟ੍ਠਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਗ੍ਗਹਣਂ, ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਵਚਨੇਨ

ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਗ੍ਗਹਣਂ, ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਵਚਨੇਨ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਪਚ੍ਚਾਮਿਤ੍ਤਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਂ ਸਮਿਤਪਾਪਬਾਹਿਤਪਾਪਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚ, ਪਜਾਵਚਨੇਨ ਸਤ੍ਤਲੋਕਗ੍ਗਹਣਂ, ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਵਚਨੇਨ ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵਸੇਸਮਨੁਸ੍ਸਗ੍ਗਹਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਤੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਓਕਾਸਲੋਕੋ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਜਾਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਗਹਿਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਸਦੇਵਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਰੂਪਾਵਚਰਲੋਕੋ ਗਹਿਤੋ, ਸਮਾਰਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਛਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੋ, ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੋ, ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚਤੁਪਰਿਸਵਸੇਨ, ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵੇਹਿ ਵਾ ਸਹ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੋ, ਅਵਸੇਸਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਵਾ।

ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਸਦੇਵਕਵਚਨੇਨ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਜਾਨਨਭਾਵਂ ਸਾਧੇਤਿ। ਤਤੋ ਯੇਸਂ ਸਿਯਾ ''ਮਾਰੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਛਕਾਮਾਵਚਰਿਸ੍ਸਰੋ ਵਸਵਤ੍ਤੀ, ਕਿਂ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਂ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਿਮਤਿਂ ਵਿਧਮਨ੍ਤੋ ''ਸਮਾਰਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਆਹ। ਯੇਸਂ ਪਨ ਸਿਯਾ ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਏਕਙ੍ਗੁਲਿਯਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਸਹਸ੍ਸੇ ਆਲੋਕਂ ਫਰਤਿ, ਦ੍ਵੀਹਿ...ਪੇ॰... ਦਸਹਿ ਅਙ੍ਗੁਲੀਹਿ ਦਸਸੁ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਆਲੋਕਂ ਫਰਤਿ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸੁਖਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਕਿਂ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਂ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਿਮਤਿਂ ਵਿਧਮਨ੍ਤੋ ''ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਆਹ। ਤਤੋ ਯੇਸਂ ਸਿਯਾ ''ਪੁਥੂ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਾ, ਕਿਂ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਂ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਿਮਤਿਂ ਵਿਧਮਨ੍ਤੋ ''ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯਾ''ਤਿ ਆਹ। ਏਵਂ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਜਾਨਨਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਅਥ ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵੇ ਅਵਸੇਸਮਨੁਸ੍ਸੇ ਚ ਉਪਾਦਾਯ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸੇਸਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਜਾਨਨਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਕ੍ਕਮੋ। ਪੋਰਾਣਾ ਪਨਾਹੁ – **ਸਦੇਵਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦੇਵਤਾਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਵਸੇਸਲੋਕਸ੍ਸ । **ਸਮਾਰਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਮਾਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਵਸੇਸਲੋਕਸ੍ਸ। **ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਵਸੇਸਲੋਕਸ੍ਸ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤਿਭਵੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਤੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਦ੍ਵੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਪਰਿਯਾਦਾਤੁਂ **ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਦੇਹਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਤੇਧਾਤੁਕਮੇਵ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਂ ਹੋਤੀਤਿ।

ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਯਤਨਂ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨਂ। **ਮੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤੋ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਂ, ਰਸਾਯਤਨਂ, ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਂ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਦਿਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ। **ਪਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਪਤ੍ਤਂ। **ਪਰਿਯੇਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਤਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਵਾ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ। **ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਸਞ੍ਚਰਿਤਂ। **ਸਬ੍ਬਂ ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਏਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ – ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ''ਨੀਲਂ ਪੀਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੧੯) ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਇਮਂ ਨਾਮ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸੁਮਨੋ ਵਾ ਦੁਮ੍ਮਨੋ ਵਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਵਾ ਜਾਤੋਤਿ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਥਾ ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ''ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ, ਮੁਦਿਙ੍ਗਸਦ੍ਦੋ''ਤਿਆਦਿ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ''ਮੂਲਗਨ੍ਧੋ ਤਚਗਨ੍ਧੋ''ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੨੪-੬੨੭) ਗਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਂ ਘਾਨਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ''ਮੂਲਰਸੋ, ਖਨ੍ਧਰਸੋ''ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੨੮-੬੩੧) ਰਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਜਿਵ੍ਹਾਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ''ਕਕ੍ਖਲ਼ਂ, ਮੁਦੁਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੪੭-੬੫੦) ਪਥਵੀਧਾਤੁਤੇਜੋਧਾਤੁਵਾਯੋਧਾਤੁਭੇਦਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਇਮਂ ਨਾਮ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਸੁਮਨੋ ਵਾ ਦੁਮ੍ਮਨੋ ਵਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਵਾ ਜਾਤੋਤਿ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਤਥਾ ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭੇਦਂ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਇਮਂ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਸੁਮਨੋ ਵਾ ਦੁਮ੍ਮਨੋ ਵਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਵਾ ਜਾਤੋਤਿ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਜਾਨਾਤਿ। ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਸਬ੍ਬਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੇਨ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

੧੨੧. ਪੁਨ ਅਪਰੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਭਾਵਸਾਧਨਤ੍ਥਂ **ਨ ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਨ ਤਸ੍ਸ ਅਦਿਟ੍ਠਮਿਧਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਇਧ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਤੇਧਾਤੁਕੇ ਲੋਕੇ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲੇ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਅਦਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਨ ਅਤ੍ਥਿ ਨ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। **ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਲਿਕਂ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦਂ। ਇਮਿਨਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲਿਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਞਾਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਸੁਖਤ੍ਥਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਦ-ਕਾਰੋ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। **ਅਥੋ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਥੋ**ਇਤਿ ਵਚਨੋਪਾਦਾਨੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਅਵਿਞ੍ਞਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤੀਤਕਾਲਿਕਂ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਨਾਮ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ। ਨਾਹੋਸੀਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ। ਅਬ੍ਯਯਭੂਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਗਹਣੇ ਪਾਠਸੇਸਂ ਵਿਨਾਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ। ਇਮਿਨਾ ਅਤੀਤਕਾਲਿਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਞਾਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ । **ਅਜਾਨਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਤਕਾਲਿਕਂ ਅਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਵਾ। ਇਮਿਨਾ ਅਨਾਗਤਕਾਲਿਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਞਾਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਜਾਨਨਕਿਰਿਯਾਵਿਸੇਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਅ-ਕਾਰੋ। **ਸਬ੍ਬਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਿ ਯਦਤ੍ਥਿ ਨੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਂ ਤੇਕਾਲਿਕਂ ਵਾ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਨੇਯ੍ਯਂ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਿ ਅਧਿਕੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੇਨ ਜਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿ। ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦੇਨ ਤੇਕਾਲਿਕਸ੍ਸ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਗਹਣਾ ਅਤ੍ਥਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਯਯਭੂਤੋਯੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਕਾਲਵਸੇਨ ਓਕਾਸਵਸੇਨ ਚ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤ੍ਤਾ ਸਮਨ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਤੋ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ। ਤੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਤਥਾਗਤੋ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਸਾਧਿਤਂ।

ਪੁਨ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣਾਨਂ ਵਿਸਯਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਗਾਥਾਯ **ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪਦੇ ਯਂ ਤਂ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ, ਤਂ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਥੋ ਪਨਸ੍ਸ **ਯਾਵਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ। ਯਥਾਹ – ''ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਧੋਤਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੩੨)। ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤੀਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸੇਵ ਞਾਣਾਨੀਤਿ **ਬੁਦ੍ਧਞਾਣਾਨਿ। ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣਾ**ਦੀਨਿਪਿ ਹਿ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸੇਵ ਭਗਵਤੋ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਇਤਰੇਸਂ ਪਨ ਏਕਦੇਸਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਸਾਵਕਸਾਧਾਰਣਾਨੀ**ਤਿ ਪਨ ਏਕਦੇਸੇਨਾਪਿ ਅਤ੍ਥਿਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਬ੍ਬੋ ਞਾਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੋ ਞਾਣੇਨ ਞਾਤੋ। **ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਅਤ੍ਥਂ ਪਟਿਸੇਧੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਸਬ੍ਬੋ ਦਿਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਞਾਤਮਤ੍ਤੋਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠੋ ਵਿਯ ਕਤੋ। **ਸਬ੍ਬੋ ਵਿਦਿਤੋ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤੋਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਪਾਕਟੋ। **ਸਬ੍ਬੋ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਵਿਦਿਤੋਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਤਤ੍ਥ ਞਾਣਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੀਕਤੋ। **ਸਬ੍ਬੋ ਫਸ੍ਸਿਤੋ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਯਥਾਰੁਚਿ ਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਞਾਤੋ** ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ। **ਦਿਟ੍ਠੋ** ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ। **ਵਿਦਿਤੋ** ਰਸਵਸੇਨ। **ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ** ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ । **ਫਸ੍ਸਿਤੋ** ਪਦਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ। ਅਥ ਵਾ ਞਾਤੋ ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ। ਦਿਟ੍ਠੋ ਚਕ੍ਖੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ। ਵਿਦਿਤੋ ਪਞ੍ਞੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ। ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ ਵਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ। ਫਸ੍ਸਿਤੋ ਆਲੋਕੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ। ''ਯਾਵਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੋ, ਸਬ੍ਬੋ ਦਿਟ੍ਠੋ, ਅਦਿਟ੍ਠੋ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਚ ''ਯਾਵਤਾ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਞਾਤਂ, ਅਞ੍ਞਾਤਂ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਗਾਥਾ ਨਿਗਮਨਵਸੇਨ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਂਨਿਗਮਨੇਯੇਵ ਹਿ ਕਤੇ ਞਾਣਨਿਗਮਨਮ੍ਪਿ ਕਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ।

ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਞਾਣਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾ

੧. ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੨੨. ਇਦਾਨਿ ਞਾਣਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾਯ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਅਨੁਵਣ੍ਣਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾ ਞਾਣਕਥਾਯ ਕਤਞਾਣਪਰਿਚਯਸ੍ਸ ਸਮਧਿਗਤਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਮਲਵਿਸੋਧਨਾ ਸੁਕਰਾ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤੀਤਿ ਞਾਣਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿਆਦਿਕਾ ਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿਆਦਿਕਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ। **ਕਥਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿਆਦਿਕੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, **ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿਆਦਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤਸਂਸਨ੍ਦਨਾਤਿ ਏਵਮਿਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਚ੍ਛਾਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ਤਾਵ **ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਪੁਚ੍ਛਾ, ਸਭਾਵਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਹੇਤੁਪੁਚ੍ਛਾ ਪਚ੍ਚਯਪੁਚ੍ਛਾ, ਕਿਤ੍ਤਕਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਸਮੁਦਾਚਾਰਪੁਚ੍ਛਾ ਵਿਕਾਰਪੁਚ੍ਛਾ। ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਏਵ ਹਿ ਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਨ੍ਤਿਯੋ ਉਟ੍ਠਹਨ੍ਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਕਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਙ੍ਖਾਪੁਚ੍ਛਾ ਗਣਨਾਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਾ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਪ੍ਪਭੇਦਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਨਾਨਤ੍ਤਵਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਭੇਦਪੁਚ੍ਛਾ। ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਏਵ ਹਿ ਤਂ ਤਂ ਵਤ੍ਥੁਂ ਤਂ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤਿ ਪਰਾਮਸਨ੍ਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਕਤਮੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪੁਚ੍ਛਾ ਪਹਾਨੂਪਾਯਪੁਚ੍ਛਾ। ਦਿਟ੍ਠਿਕਾਰਣਾਨਿ ਹਿ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮੁਗ੍ਘਾਤੇਨ ਤਾਸਂ ਕਾਰਣਾਨਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਨਿ ਚ ਕਾਰਣਾਨਿ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਤਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਸਮ੍ਮਾ ਭੁਸਂ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਏਤਾਸਂ ਛਨ੍ਨਂ ਪੁਚ੍ਛਾਨਂ **ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਛ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬਪੁਚ੍ਛਾ। **ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ। ਸਾ ਪਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਕੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਅਭਿਨਿਵਿਸਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਹਤਿ ਦਲ੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ **ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ**। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਆਕਾਰਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਪਰਤੋ ਆਮਸਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ **ਪਰਾਮਾਸੋ**। ਅਥ ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਆਦਿਕਂ ਪਰਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਆਮਸਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਪਰਾਮਾਸੋ, ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਚ ਸੋ ਪਰਾਮਾਸੋ ਚਾਤਿ **ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ**। ਏਵਂਪਕਾਰੋ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਸਭਾਵਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ। **ਤੀਣਿ ਸਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੀਣਿ ਸਤਾਨਿ, ਵਚਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਕਤਮੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਂ ਅਨੁਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾਵ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋ**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ।

੧੨੩. ਇਦਾਨਿ **ਕਥਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ**ਤਿਆਦਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਤਤ੍ਥ **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। ਰੂਪਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਰੂਪੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਕਸਿਣਰੂਪਞ੍ਚ। ''ਏਤਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿ, ''ਏਸੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿ, ''ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਂ। ਤੇਨੇਵ ''ਵੇਦਨਂ ਏਤਂ ਮਮ, ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਏਤਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ ਏਕਵਚਨਞ੍ਚ ਕਤਂ। ਏਸੋਤਿ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਕਵਚਨਂ ਕਤਂ। **ਏਤਂ ਮਮਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮਞ੍ਞਨਾਮੂਲਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਏਸੋਹਮਸ੍ਮੀ**ਤਿ ਮਾਨਮਞ੍ਞਨਾਮੂਲਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਮਞ੍ਞਨਾ ਏਵ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਏਤਂ ਮਮਾਤਿ ਮਮਂਕਾਰਕਪ੍ਪਨਾ, ਏਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਅਹਂਕਾਰਕਪ੍ਪਨਾ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਅਹਂਕਾਰਮਮਂਕਾਰਕਪ੍ਪਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਚ, ਤਥਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਨਿਵੇਸੋ ਮਾਨਪਗ੍ਗਾਹੋ, ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਨਿਵਿਟ੍ਠੋ ਮਾਨਪਗ੍ਗਹਿਤੋ, ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਚ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਾਦਸ੍ਸਨਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਾਦਸ੍ਸਨਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਤਿਲਕ੍ਖਣਾਦਸ੍ਸਨਹੇਤੁਕੋ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਚ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਸੁਭੇ ਚ ਸੁਖਂ ਸੁਭਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਗਤਸ੍ਸ, ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਗਤਸ੍ਸ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਿਪਲ੍ਲਾਸਗਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਚ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਞਾਣਸ੍ਸ ਆਕਾਰਕਪ੍ਪਨਾ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਾਗਤਪਟਿਲਾਭਕਪ੍ਪਨਾ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤੁਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਕਪ੍ਪਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ

ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਚ, ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਅਤੀਤਮਨ੍ਵਾਗਮੇਤਿ, ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਅਨਾਗਤਂ ਪਟਿਕਙ੍ਖਤਿ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਂਹੀਰਤਿ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਚ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਹੇਤੁਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਪਰਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣਹੇਤੁਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤੇ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਹੇਤੁਕੋ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ''ਤਿ ਚ ਏਤੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਚਨਾਨਂ ਅਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਠਮਂ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਵਤ੍ਥੁਕਾ। ਤਤੋ ਛਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਯਤਨਵਿਞ੍ਞਾਣ-ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸਕਾਯਵੇਦਨਾਕਾਯਸਞ੍ਞਾਕਾਯਚੇਤਨਾਕਾਯਤਣ੍ਹਾਕਾਯਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਧਾਤੁਦਸਕਸਿਣ- ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰਵਤ੍ਥੁਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰੇਸੁ ਚ ਯਤ੍ਥ ਵਿਸੁਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਸਕਲਸਰੀਰਾਭਿਨਿਵੇਸਵਸੇਨੇਵ ਵਿਸੁਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਵਿਯ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾਤੁਏਕੂਨਵੀਸਤਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ ਯੋਜਨਾ ਕਤਾ। ਤੀਣਿ ਏਕਨ੍ਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨ ਯੋਜਿਤਾਨਿ। ਨ ਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਤ੍ਥੁਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਚ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕਿਯਾ ਏਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਰੂਪਞ੍ਚ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਮੇਵ। ਤਤੋ ਤੇਧਾਤੁਕਵਸੇਨ ਨਵਵਿਧਭਵਵਸੇਨ ਝਾਨਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਚ ਯੋਜਨਾ ਕਤਾ। ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਗਹਣੇ ਪਰਿਹਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੋ ਏਵ। ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਚੇਤਾਨਿ ਰੂਪਾਦਿਕਾਨਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਨਵੁਤਿਸਤਂ ਪਦਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੧੨੪. ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੇਸੁ **ਖਨ੍ਧਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾਯਪਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂਯੇਵ ਵਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ ''ਯੇ ਹਿ ਕੇਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਮਾਨਾ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁਯੇਵ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੭) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਨ੍ਧੀਕਤਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ''ਯਾਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਿਟ੍ਠਿ 'ਅਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ'ਤਿ, ਅਯਂ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਕਿਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ? ਮਹਤੀ ਖੋ ਏਸਾ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਧਾਤੁ, ਯਦਿਦਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਧਾਤੁ। ਹੀਨਂ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਧਾਤੁਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹੀਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਹੀਨਾ ਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੭) ਵਚਨਤੋ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ। **ਫਸ੍ਸੋਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ''ਯੇ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਕਪ੍ਪਿਕਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨੋ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਾਨਿ ਅਧਿਵੁਤ੍ਤਿਪਦਾਨਿ ਅਭਿਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਦਪਿ ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੩) ਵਚਨਤੋ ਚ ਫਸ੍ਸੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ। **ਸਞ੍ਞਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਕਾਰਮਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਯਾਥਾਵਸਭਾਵਗਾਹਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾਯ –

> ''ਯਾਨਿ ਚ ਤੀਣਿ ਯਾਨਿ ਚ ਸਟ੍ਠਿ, ਸਮਣਪ੍ਪਵਾਦਸਿਤਾਨਿ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞ।
> ਸਞ੍ਞਕ੍ਖਰਸਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਿ, ਓਸਰਣਾਨਿ ਵਿਨੇਯ ਓਘਤਮਗਾ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੪੩) –

ਵਚਨਤੋ ''ਸਞ੍ਞਾਨਿਦਾਨਾ ਹਿ ਪਪਞ੍ਚਸਙ੍ਖਾ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੮੦; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੦੯) ਵਚਨਤੋ ਚ ਸਞ੍ਞਾ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ। **ਵਿਤਕ੍ਕੋਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ –

> ''ਨਹੇਵ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਬਹੂਨਿ ਨਾਨਾ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਞ੍ਞਾਯ ਨਿਚ੍ਚਾਨਿ ਲੋਕੇ।
> ਤਕ੍ਕਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਪਕਪ੍ਪਯਿਤ੍ਵਾ, ਸਚ੍ਚਂ ਮੁਸਾਤਿ ਦ੍ਵਯਧਮ੍ਮਮਾਹੂ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੨) –

ਵਚਨਤੋ ਚ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ। **ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਅਸਾਧਾਰਣਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ''ਤਸ੍ਸੇਵਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਛਨ੍ਨਂ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯) ਵਚਨਤੋ ਚ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ । **ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਪਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਆਪਜ੍ਜਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ''ਬਾਹਿਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਨ ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਂ ਏਵਂ ਮਹਤੋ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਥਯਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਮਿਤ੍ਤਤਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੦) ਵਚਨਤੋ ਚ ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ। **ਪਰਤੋਪਿ ਘੋਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਰਕ੍ਖਾਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ''ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੇਤੂ ਦ੍ਵੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਪਰਤੋ ਚ ਘੋਸੋ

ਅਯੋਨਿਸੋ ਚ ਮਨਸਿਕਾਰੋ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੬) ਵਚਨਤੋ ਚ ਪਰਤੋ ਘੋਸੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਕਥਾ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਕਾਰਣਂ।

ਇਦਾਨਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ **ਖਨ੍ਧਾ ਹੇਤੁ ਖਨ੍ਧਾ ਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ **ਉਪਾਦਾਯ,** ਜਨਕਹੇਤੁ ਚੇਵ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਮੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ, ਦਿਟ੍ਠਿਕਾਰਣਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੨੫. ਇਦਾਨਿ ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਕਤਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਨਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਂ ਮੂਲਪਦਂ। ਯਾ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਦੇਵ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ, ਯਾ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਦੇਵ ਦਿਟ੍ਠਿਗਹਨਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਾਥਾਵਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਦੇਵ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ**। ਹੇਟ੍ਠਾਪਿਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਅਨ੍ਤਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਗਤਤ੍ਤਾਪਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ**। ਸਾ ਏਵ ਦਿਟ੍ਠਿ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ **ਦਿਟ੍ਠਿਗਹਨਂ** ਤਿਣਗਹਨਵਨਗਹਨਪਬ੍ਬਤਗਹਨਾਨਿ ਵਿਯ। ਸਾਸਙ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਯਟ੍ਠੇਨ **ਦਿਟ੍ਠਿਕਨ੍ਤਾਰਂ** ਚੋਰਕਨ੍ਤਾਰਵਾਲ਼ਕਨ੍ਤਾਰਨਿਰੁਦਕਕਨ੍ਤਾਰਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਕਨ੍ਤਾਰਾ ਵਿਯ। ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਯਂ ‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਕਨ੍ਤਾਰੋ’’ਤਿ ਸਕਲਿਙ੍ਗੇਨੇਵ ਆਗਤਂ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਪਟਿਲੋਮਟ੍ਠੇਨ ਚ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੂਕਂ**। ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨਂ ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝਤਿ ਚੇਵ ਵਿਲੋਮੇਤਿ ਚ। ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਯਂ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੯੨, ੧੧੦੫) ‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੂਕਾਯਿਕ’’ਨ੍ਤਿ ਆਗਤਂ। ਕਦਾਚਿ ਸਸ੍ਸਤਸ੍ਸ, ਕਦਾਚਿ ਉਚ੍ਛੇਦਸ੍ਸ ਗਹਣਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਰੂਪਂ ਫਨ੍ਦਿਤਨ੍ਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਿਤਂ**। ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕੋ ਹਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਕਦਾਚਿ ਸਸ੍ਸਤਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਕਦਾਚਿ ਉਚ੍ਛੇਦਂ। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਅਨਤ੍ਥੇ ਸਂਯੋਜੇਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਞ੍ਞੋਜਨਂ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਅਨ੍ਤੋਤੁਦਨਟ੍ਠੇਨ ਦੁਨ੍ਨੀਹਰਣੀਯਟ੍ਠੇਨ ਚ ਸਲ੍ਲਨ੍ਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਲ੍ਲਂ** । ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਪੀਲ਼ਾਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸਮ੍ਬਾਧੋਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਬਾਧੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਮੋਕ੍ਖਾਵਰਣਟ੍ਠੇਨ ਪਲਿਬੋਧੋਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਪਲਿਬੋਧੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਦੁਮ੍ਮੋਚਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਬਨ੍ਧਨਨ੍ਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਬਨ੍ਧਨਂ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਦੁਰੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨ ਪਪਾਤੋਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਪਪਾਤੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਥਾਮਗਤਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯੋਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਨ੍ਤਾਪੇਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਤਾਪੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਦਹਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਲ਼ਾਹੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਕਿਲੇਸਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥੇਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਗਨ੍ਥੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਭੁਸਂ ਆਦਿਯਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ‘‘ਸਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਅਭਿਨਿਵਿਸਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਇਦਂ ਪਰਨ੍ਤਿ ਆਮਸਤਿ, ਪਰਤੋ ਵਾ ਆਮਸਤੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਾਸੋ**।

੧੨੬. ਇਦਾਨਿ ਰਾਸਿਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਉਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ **ਕਤਮਾ ਸੋਲ਼ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਸੋਮਨਸ੍ਸਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਸ੍ਸਾਦੇ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿ**। ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਗਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ**। ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਪਰੀਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ**। ਸਤਿ ਕਾਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਸਨ੍ਤੀ ਵਾ ਕਾਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ। ਕਾਯੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ, ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਕ੍ਕਾਯੋ ਵਤ੍ਥੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਸਕ੍ਕਾਯਵਤ੍ਥੁਕਾ**। ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ**। ਉਚ੍ਛੇਦੋਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ**। ਸਸ੍ਸਤਾਦਿਅਨ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ **ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾ,** ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ ਵਾ ਅਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾ। ਅਤੀਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਂ ਅਨੁਗਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ**। ਅਨਾਗਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਪਰਨ੍ਤਂ ਅਨੁਗਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ**। ਅਨਤ੍ਥੇ ਸਂਯੋਜੇਤੀਤਿ **ਸਞ੍ਞੋਜਨਿਕਾ**। ਅਹਙ੍ਕਾਰਵਸੇਨ ਅਹਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਮਾਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਮੂਲਭੂਤੇਨ ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾ ਘਟਿਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਅਹਨ੍ਤਿ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ**। ਤਥਾ ਮਮਙ੍ਕਾਰਵਸੇਨ ਮਮਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਮਾਨੇਨ ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਮਮਨ੍ਤਿ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਦਨਂ ਕਥਨਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੋ, ਤੇਨ ਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ ਬਦ੍ਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ**। ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਲੋਕੋਤਿ ਵਦਨਂ ਕਥਨਂ ਲੋਕਵਾਦੋ, ਤੇਨ ਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਲੋਕਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ**। ਭਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਸ੍ਸਤਂ, ਸਸ੍ਸਤਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਦਿਟ੍ਠਿ **ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ**। ਵਿਭਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦੋ, ਉਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਦਿਟ੍ਠਿ **ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ**।

੧੨੭-੧੨੮. ਇਦਾਨਿ ਤੀਣਿ ਸਤੰ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਕਤਮੇ ਤੀਣਿ ਸਤੰ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਾ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤੇ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਵ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਅਭਿਨਿਵੇਸਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਨੇਵ ਤੇ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤੁਕਾਮੋ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨੰ ਦਿਟ੍ਠੀਨੰ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਕਾਰਗਣਨੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਞ੍ਚਤਿੰਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਾਸੰ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨੰ ਦਿਟ੍ਠੀਨੰ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਕਾਰਗਣਨੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਾਨਿ ਗਣਨਾਨਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਨ੍ਤੋ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਕਤਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਤਿੰਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਰੂਪੰ ਪਟਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਪਟਿਚ੍ਚ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਯੰ ਮੇ ਕਾਯੋ ਈਦਿਸੋ''ਤਿ ਰੂਪਸਮ੍ਪਦੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਗੇਹਸਿਤੰ ਰਾਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਸੁਖੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸੁਖਞ੍ਚ ਸੋਮਨਸ੍ਸਞ੍ਚ। ਤਦੇਵ **ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੋ**ਤਿ ਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ। ਤਞ੍ਹਿ ਸੁਖੰ ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦੀਯਤਿ ਉਪਭੁਞ੍ਜੀਯਤੀਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੋ। **ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਸੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ ਸਸ੍ਸਤੋਤਿ ਵਾ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਾ ਸਸ੍ਸਤੰ ਵਾ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੰ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਸੁਖਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵਾ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ ਯੋ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦੋਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਭਾਵਾਭਾਵੇਪਿ ਅਸ੍ਸਾਦੰ ਵਿਨਾ ਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਸਮੁਚ੍ਚਿਤੰ। **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਨਾਨਾਸੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸੰਸਨ੍ਦੇਤ੍ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿੰ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਞ੍ਚ ਗਰਹਿਤੁਕਾਮੋ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵਿਨਾਸਕਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਪਤ੍ਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਵਿਪਨ੍ਨਾ ਵਿਨਟ੍ਠਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਨ੍ਨੋ, ਵਿਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਵਿਪਨ੍ਨੋ ਵਿਨਟ੍ਠੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਨ੍ਨੋ। **ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ** ਉਪਸਙ੍ਕਮਨੇਨ। **ਨ ਭਜਿਤਬ੍ਬੋ** ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਨ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ** ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਨੇਨ। **ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੂ**ਤਿ ''ਤੰ ਸੇਵਨਾਦਿਕੰ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਪੁਚ੍ਛਾ। **ਦਿਟ੍ਠਿ ਹਿਸ੍ਸ ਪਾਪਿਕਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿ ਪਾਪਿਕਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਸੇਵਨਾਦਿਕੰ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਰਾਗੋ**ਤਿ ''ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਮੇ ਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਆਰਬ੍ਭ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਰਾਗੋ । **ਦਿਟ੍ਠਿਰਾਗਰਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਰਾਗੇਨ ਰਙ੍ਗੇਨ ਰਤ੍ਤੰ ਵਤ੍ਥੰ ਵਿਯ ਰਤ੍ਤੋ। **ਨ ਮਹਪ੍ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਾਕਫਲੇਨ। **ਨ ਮਹਾਨਿਸੰਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਫਲੇਨ।

ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾਤਿ ਪੁਰਿਸਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ। ਲੋਕਿਯਵੋਹਾਰੇਨ ਹਿ ਪੁਰਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਰੀਰੰ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਰਿਸ੍ਮਿੰ ਸੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪੁਰਿਸੋ, ਪੁੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਤੰ ਪੁੰ ਗਲਤਿ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਸੁਗਤਿਤੋ ਚੁਤਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੰਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਤੰ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲਤ੍ਤੰ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਹੋਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿ ਹਿਸ੍ਸ ਪਾਪਿਕਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿ ਪਾਪਿਕਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲੰ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦ੍ਵੇਵ ਗਤਿਯੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਗਤੀਸੁ ਦ੍ਵੇਵ ਗਤਿਯੋ। ਵਿਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ **ਨਿਰਯੋ**। ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ **ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ। ਯਞ੍ਚੇਵ ਕਾਯਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਲਿਙ੍ਗਧਾਰਣਪਟਿਪਦਾਨੁਯੋਗਅਭਿਵਾਦਨਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਾਦਿ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ। **ਯਞ੍ਚ ਵਚੀਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਸਮਯਪਰਿਯਾਪੁਣਨਸਜ੍ਝਾਯਨਦੇਸਨਾਸਮਾਦਪਨਾਦਿ ਵਚੀਕਮ੍ਮੰ। **ਯਞ੍ਚ ਮਨੋਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਇਧਲੋਕਚਿਨ੍ਤਾਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਰਲੋਕਚਿਨ੍ਤਾਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਕਤਾਕਤਚਿਨ੍ਤਾਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਮਨੋਕਮ੍ਮੰ। ਤਿਣਕਟ੍ਠਧਞ੍ਞਬੀਜੇਸੁ ਸਤ੍ਤੁਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਦਾਨਾਨੁਪ੍ਪਦਾਨਪਟਿਗ੍ਗਹਣਪਰਿਭੋਗੇਸੁ ਚ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਕਮ੍ਮਾਨਿ। **ਯਥਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਯਾ ਅਯੰ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਤਸ੍ਸਾਨੁਰੂਪੰ। **ਸਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ। **ਸਮਾਦਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤੰ।

ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ਤਦੇਤੰ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਿਯੰ ਠਿਤਕਾਯਕਮ੍ਮੰ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤਕਾਯਕਮ੍ਮੰ, ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਲੋਮਿਕਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਤਿਵਿਧੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਪਾਣੰ ਹਨਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨੰ ਆਦਿਯਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਚਰਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋਨਿਦਾਨੰ ਪਾਪੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਾਪਸ੍ਸ ਆਗਮੋ''ਤਿ ਯੰ ਏਵੰ ਦਿਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ ਸਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਸਙ੍ਖਾਤੰ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ, ਇਦੰ **ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਿਯੰ ਠਿਤਕਾਯਕਮ੍ਮੰ** ਨਾਮ। ''ਪਾਣੰ ਹਨਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨੰ ਆਦਿਯਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਚਰਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋਨਿਦਾਨੰ ਪਾਪੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਾਪਸ੍ਸ ਆਗਮੋ''ਤਿ ਯੰ ਇਮਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਇਮਿਨਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਹਜਾਤੰ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ, ਇਦੰ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤਕਾਯਕਮ੍ਮੰ** ਨਾਮ। ਤਦੇਵ ਪਨ ਸਮਤ੍ਤੰ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨੰ ਗਹਿਤੰ ਪਰਾਮਟ੍ਠੰ

ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਲੋਮਿਕਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ। ਵਚੀਕਮ੍ਮਮਨੋਕਮ੍ਮੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤੋ ਪਿਸੁਣਂ ਭਣਤੋ ਫਰੁਸਂ ਭਣਤੋ ਸਮ੍ਫਂ ਪਲਪਤੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਨੋ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ ਸਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋਨਿਦਾਨਂ ਪਾਪਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਾਪਸ੍ਸ ਆਗਮੋਤਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਲਿਙ੍ਗਧਾਰਣਾਦਿਪਰਿਯਾਪੁਣਨਾਦਿਲੋਕਚਿਨ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੋ ਚੇਤ੍ਥ ਸੁਨ੍ਦਰੋ।

ਚੇਤਨਾਦੀਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤਾ ਚੇਤਨਾ **ਚੇਤਨਾ** ਨਾਮ। ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤਾ ਪਤ੍ਥਨਾ **ਪਤ੍ਥਨਾ** ਨਾਮ। ਚੇਤਨਾਪਤ੍ਥਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠਪਨਾ **ਪਣਿਧਿ** ਨਾਮ। ਤੇਹਿ ਪਨ ਚੇਤਨਾਦੀਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਧਮ੍ਮਾ **ਸਙ੍ਖਾਰਾ** ਨਾਮ। **ਅਨਿਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਹਿ ਸੁਖਕਾਮੇਹਿ ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਨ ਏਸਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਿਟ੍ਠਂ**। ਅਪ੍ਪਿਯਤ੍ਤਾ **ਅਕਨ੍ਤਂ**। ਮਨਸ੍ਸ ਅਵਡ੍ਢਨਤੋ, ਮਨਸਿ ਅਵਿਸਪ੍ਪਨਤੋ ਚ **ਅਮਨਾਪਂ**। ਆਯਤਿਂ ਅਭਦ੍ਦਤਾਯ **ਅਹਿਤਂ**। ਪੀਲ਼ਨਤੋ **ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ**। **ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਤਂ ਏਵਂ ਸਂਵਤ੍ਤਨਂ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਾਨਿਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ **ਦਿਟ੍ਠਿ ਹਿਸ੍ਸ ਪਾਪਿਕਾ**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿ ਪਾਪਿਕਾ ਲਾਮਕਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਲ੍ਲਾਯ ਪਥਵਿਯਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ** ਉਦਕੇਨ ਤਿਨ੍ਤਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਰੋਪਿਤਂ। **ਪਥਵੀਰਸਂ ਆਪੋਰਸਨ੍ਤਿ** ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਪਥਵਿਯਾ ਚ ਸਮ੍ਪਦਂ ਆਪਸ੍ਸ ਚ ਸਮ੍ਪਦਂ। ਬੀਜਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਹਿ ਨ ਸਬ੍ਬਾ ਪਥਵੀ ਨ ਸਬ੍ਬੋ ਆਪੋ ਚ ਬੀਜਂ ਫਲਂ ਗਣ੍ਹਾਪੇਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਤੇਸਂ ਪਦੇਸੋ ਬੀਜਂ ਫੁਸਤਿ, ਸੋਯੇਵ ਬੀਜਂ ਫਲਂ ਗਣ੍ਹਾਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਬੀਜਪੋਸਨਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੋਯੇਵ ਸੋ ਪਦੇਸੋ ਪਥਵੀਰਸੋ ਆਪੋਰਸੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਰਸਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਹਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾਹ ''ਕਿਚ੍ਚਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਰਸੋ ਨਾਮ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ। ਲੋਕੇ ਚ ''ਸੁਰਸੋ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੁਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਞਾਯਤਿ। **ਉਪਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਪਦੇਸੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਪਚ੍ਚਯਂ ਲਭਮਾਨਂ ਬੀਜਂ ਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਨਾਮ। **ਸਬ੍ਬਂ ਤਨ੍ਤਿ** ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਰਸਜਾਤਂ। **ਤਿਤ੍ਤਕਤ੍ਤਾਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਪਥਵੀਰਸੋ ਆਪੋਰਸੋ ਚ ਅਤਿਤ੍ਤਕੋ ਸਮਾਨੋਪਿ ਤਿਤ੍ਤਕਂ ਬੀਜਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਨਿਮ੍ਬਰੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਤੇਸਂ ਫਲਾਨਞ੍ਚ ਤਿਤ੍ਤਕਭਾਵਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। **ਕਟੁਕਤ੍ਤਾਯਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ।

> ''ਵਣ੍ਣਗਨ੍ਧਰਸੂਪੇਤੋ, ਅਮ੍ਬੋਯਂ ਅਹੁਵਾ ਪੁਰੇ।
> ਤਮੇਵ ਪੂਜਂ ਲਭਮਾਨੋ, ਕੇਨਮ੍ਬੋ ਕਟੁਕਪ੍ਫਲੋ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੧.੨.੭੧) –

ਆਗਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਿਯ ਹਿ ਇਧਾਪਿ ਤਿਤ੍ਤਕਮੇਵ ਅਪ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਕਟੁਕਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਸਾਤਤ੍ਤਾਯਾ**ਤਿ ਅਮਧੁਰਭਾਵਾਯ। ਅਸਾਦੁਤ੍ਤਾਯਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਅਸਾਦੁਭਾਵਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਾਦੂ**ਤਿ ਹਿ ਮਧੁਰਂ। **ਬੀਜਂ ਹਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸ੍ਸ ਨਿਮ੍ਬਾਦਿਕਸ੍ਸ ਬੀਜਂ। **ਏਵਮੇਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਏਵਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਪਰਮੋ ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਆਦੀਨਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ। ਪੁਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸਭੇਦੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਆਦੀਨਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। **ਇਮੇਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞੋਗੋ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਏਵ ਸਂਸਾਰੇ ਬਨ੍ਧਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੧੨੮. ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਭੂਤਾਨਿਪਿ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾਨਿ ਅਤ੍ਥਿ ਅਦਿਟ੍ਠਿਭੂਤਾਨਿਪਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਅਤ੍ਥਿ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾਨਿ ਚੇ**ਵਾਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਕਾਮਰਾਗਸਞ੍ਞੋਜਨਸ੍ਸੇਵ **ਅਨੁਨਯਸਞ੍ਞੋਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਆਗਤਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਨਯਸਞ੍ਞੋਜਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਾਮਰਾਗਭਾਵਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ ਲੋਭਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਏਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਖਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦਿਮੂਲਕੇਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੁ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵੇਦਨਾਪਰਮਤ੍ਤਾ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਏਵ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾ। ਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਨ ਗਹਿਤਾ। **ਇਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਛਕ੍ਕਾਨਿ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਅਸ੍ਸਾਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ।

ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩੦. ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯਂ **ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ**ਤਿ ਆਗਮਾਧਿਗਮਾਭਾਵਾ ਞੇਯ੍ਯੋ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਇਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਸਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਉਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਵਿਨਿਚ੍ਛਯਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਪਟਿਸੇਧਕਰੋ ਨੇਵ ਆਗਮੋ, ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ ਨ ਚ ਅਧਿਗਮੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਆਗਮਾਧਿਗਮਾਨਂ ਅਭਾਵਾ ਞੇਯ੍ਯੋ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਇਤਿ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਾਗਮੋ ਚ ਸੁਤਫਲਤ੍ਤਾ ਹੇਤੁਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਅਧਿਗਮੋ ਚ, ਤਂ ਸੁਤਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸੁਤਵਾ, ਨ ਸੁਤਵਾ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ। ਸ੍ਵਾਯਂ –

> ਪੁਥੂਨਂ ਜਨਨਾਦੀਹਿ, ਕਾਰਣੇਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ।
> ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ, ਪੁਥੁਵਾਯਂ ਜਨੋ ਇਤਿ॥

ਸੋ ਹਿ ਪੁਥੂਨਂ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਦੀਨਂ ਜਨਨਾਦੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ**। ਯਥਾਹ – ''ਪੁਥੁ ਕਿਲੇਸੇ ਜਨੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਅਵਿਹਤਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਕਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਸਤ੍ਥਾਰਾਨਂ ਮੁਖੁਲ੍ਲੋਕਿਕਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਸਬ੍ਬਗਤੀਹਿ ਅਵੁਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਓਘੇਹਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਸਨ੍ਤਾਪੇਹਿ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਪਰਿਲ਼ਾਹੇਹਿ ਪਰਿਦਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਰਤ੍ਤਾ ਗਿਦ੍ਧਾ ਗਧਿਤਾ ਮੁਚ੍ਛਿਤਾ ਅਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨਾ ਲਗ੍ਗਾ ਲਗ੍ਗਿਤਾ ਪਲਿਬੁਦ੍ਧਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਪਞ੍ਚਹਿ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਆਵੁਤਾ ਨਿਵੁਤਾ ਓਵੁਤਾ ਪਿਹਿਤਾ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ ਪਟਿਕੁਜ੍ਜਿਤਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੯੪)। ਪੁਥੂਨਂ ਵਾ ਗਣਨਪਥਮਤੀਤਾਨਂ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਪਰਮ੍ਮੁਖਾਨਂ ਨੀਚਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਚਾਰਾਨਂ ਜਨਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਵਾ ਅਯਂ, ਵਿਸੁਂਯੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਤੋ ਵਿਸਂਸਟ੍ਠੋ ਸੀਲਸੁਤਾਦਿਗੁਣਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਰਿਯੇਹਿ ਜਨੋਤਿਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਏਵਮੇਤੇਹਿ ''ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ''ਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਯੇ ਤੇ –

> ''ਦੁਵੇ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਬੁਦ੍ਧੇਨਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ।
> ਅਨ੍ਧੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਏਕੋ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਕੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ''ਤਿ॥ –

ਦ੍ਵੇ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੁ ਅਨ੍ਧਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀਤਿਆਦੀਸੁ **ਅਰਿਯਾ**ਤਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ, ਅਨਯੇ ਨ ਇਰਿਯਨਤੋ, ਅਯੇ ਚ ਇਰਿਯਨਤੋ, ਸਦੇਵਕੇਨ ਚ ਲੋਕੇਨ ਅਰਣੀਯਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾ ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਾ ਏਵ ਵਾ ਇਧ ਅਰਿਯਾ। ਯਥਾਹ – ''ਸਦੇਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਿਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੮)।

ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਾ ਚ ''ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤੇ ਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਗੁਣਯੋਗੇਨ ਸੋਭਨਾ ਪੁਰਿਸਾਤਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ। ਸਬ੍ਬੇਯੇਵ ਵਾ ਏਤੇ ਦ੍ਵੇਧਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਬੁਦ੍ਧਾਪਿ ਹਿ ਅਰਿਯਾ ਚ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾਪਿ। ਯਥਾਹ –

> ''ਯੋ ਵੇ ਕਤਞ੍ਞੂ ਕਤਵੇਦਿ ਧੀਰੋ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਦਲ਼੍ਹਭਤ੍ਤਿ ਚ ਹੋਤਿ।
> ਦੁਖਿਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਕਰੋਤਿ ਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਥਾਵਿਧਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਵਦਨ੍ਤੀ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੨.੧੭.੭੮)।

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ''ਕਤਞ੍ਞੂ ਕਤਵੇਦਿ ਧੀਰੋ''ਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ''ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਦਲ਼੍ਹਭਤ੍ਤਿ ਚਾ''ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕੋ, ''ਦੁਖਿਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਕਰੋਤਿ ਕਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਯੋ ਤੇਸਂ ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਨਸੀਲੋ , ਨ ਚ ਦਸ੍ਸਨੇ ਸਾਧੁਕਾਰੀ, ਸੋ ''ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਚ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀ ਞਾਣੇਨ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀਤਿ ਦੁਵਿਧੋ। ਤੇਸੁ ਞਾਣੇਨ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਮਂਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਾ ਅਰਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠਾਪਿ ਅਦਿਟ੍ਠਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਚਕ੍ਖੂਨਂ

ਵਣ੍ਣਮਤ੍ਤਗਹਣਤੋ ਨ ਅਰਿਯਭਾਵਗੋਚਰਤੋ। ਸੋਣਸਿਙ੍ਗਾਲਾਦਯੋਪਿ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਅਰਿਯੇ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਤੇ ਅਰਿਯਾਨਂ ਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਸ੍ਸਨਂ ਨ ਦਸ੍ਸਨਂ, ਞਾਣੇਨ ਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਦਸ੍ਸਨਂ। ਯਥਾਹ – ''ਕਿਂ ਤੇ, ਵਕ੍ਕਲਿ, ਇਮਿਨਾ ਪੂਤਿਕਾਯੇਨ ਦਿਟ੍ਠੇਨ, ਯੋ ਖੋ, ਵਕ੍ਕਲਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਮਂ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੭)। ਤਸ੍ਮਾ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਞਾਣੇਨ ਅਰਿਯੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਂ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਰਿਯਾਧਿਗਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਅਨਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਅਰਿਯਕਰਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਰਿਯਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਅਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ''ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕੋਵਿਦੋਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਭੇਦੇ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇ ਅਕੁਸਲੋ। **ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇ ਅਵਿਨੀਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ –

> ਦੁਵਿਧੋ ਵਿਨਯੋ ਨਾਮ, ਏਕਮੇਕੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਧਾ।
> ਅਭਾਵਤੋ ਤਸ੍ਸ ਅਯਂ, ''ਅਵਿਨੀਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਂਵਰਵਿਨਯੋ ਪਹਾਨਵਿਨਯੋਤਿ ਦੁਵਿਧੋ ਵਿਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਦੁਵਿਧੇਪਿ ਵਿਨਯੇ ਏਕਮੇਕੋ ਵਿਨਯੋ ਪਞ੍ਚਧਾ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। **ਸਂਵਰਵਿਨਯੋ**ਪਿ ਹਿ ਸੀਲਸਂਵਰੋ, ਸਤਿਸਂਵਰੋ, ਞਾਣਸਂਵਰੋ, ਖਨ੍ਤਿਸਂਵਰੋ, ਵੀਰਿਯਸਂਵਰੋਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ। **ਪਹਾਨਵਿਨਯੋ**ਪਿ ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ''ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਪੇਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੧) ਅਯਂ **ਸੀਲਸਂਵਰੋ**। ''ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬) ਅਯਂ **ਸਤਿਸਂਵਰੋ**।

> ''ਯਾਨਿ ਸੋਤਾਨਿ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, (ਅਜਿਤਾਤਿ ਭਗਵਾ)
> ਸਤਿ ਤੇਸਂ ਨਿਵਾਰਣਂ।
> ਸੋਤਾਨਂ ਸਂਵਰਂ ਬ੍ਰੂਮਿ, ਪਞ੍ਞਾਯੇਤੇ ਪਿਧੀਯਰੇ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੧; ਚੂਲਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੪) –

ਅਯਂ **ਞਾਣਸਂਵਰੋ**। ''ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਅਯਂ **ਖਨ੍ਤਿਸਂਵਰੋ**। ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਅਯਂ **ਵੀਰਿਯਸਂਵਰੋ**। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਚਾਯਂ ਸਂਵਰੋ ਯਥਾਸਕਂ ਸਂਵਰਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਵਿਨੇਤਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਂ ਸਂਵਰਣਤੋ ''ਸਂਵਰੋ'', ਵਿਨਯਨਤੋ ''ਵਿਨਯੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਸਂਵਰਵਿਨਯੋ ਪਞ੍ਚਧਾ ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਥਾ ਯਂ ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਦੀਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਸੁ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਦੀਪਾਲੋਕੇਨ ਵਿਯ ਤਮਸ੍ਸ ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਅਹੇਤੁਵਿਸਮਹੇਤੁਦਿਟ੍ਠੀਨਂ, ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣੇਨ ਕਥਂਕਥੀਭਾਵਸ੍ਸ, ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨੇਨ ''ਅਹਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਗਾਹਸ੍ਸ, ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਅਮਗ੍ਗੇ ਮਗ੍ਗਸਞ੍ਞਾਯ, ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਭਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਭਯੇ ਅਭਯਸਞ੍ਞਾਯ, ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦਸਞ੍ਞਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇਨ ਅਭਿਰਤਿਸਞ੍ਞਾਯ, ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣੇਨ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣੇਨ ਅਨੁਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੇਨ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚ ਪਟਿਲੋਮਭਾਵਸ੍ਸ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਗਾਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ, ਏਤਂ **ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ।

ਯਂ ਪਨ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਭੇਦੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਨਿਵਾਰਣਤੋ ਘਟਪ੍ਪਹਾਰੇਨ ਵਿਯ ਉਦਕਪਿਟ੍ਠੇ ਸੇਵਾਲਸ੍ਸ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਨੀਵਰਣਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਂ, ਇਦਂ **ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਯਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨਂ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ''ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੭੭; ਵਿਭ॰ ੬੨੮) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਕਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਗ੍ਗਣਸ੍ਸ

ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਪਹਾਨਂ, ਇਦਂ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਯਂ ਪਨ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ, ਇਦਂ **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਯਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਟਤ੍ਤਾ ਪਹੀਨਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਇਦਂ **ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਪਹਾਨਂ ਯਸ੍ਮਾ ਚਾਗਟ੍ਠੇਨ ਪਹਾਨਂ, ਵਿਨਯਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਨਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਹਾਨਵਿਨਯੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਂਤਂਪਹਾਨਵਤੋ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਿਨਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋਪੇਤਂ ''ਪਹਾਨਵਿਨਯੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਪਹਾਨਵਿਨਯੋਪਿ ਪਞ੍ਚਧਾ ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਵਮਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦੁਵਿਧੋ, ਪਭੇਦਤੋ ਚ ਦਸਵਿਧੋ ਵਿਨਯੋ ਭਿਨ੍ਨਸਂਵਰਤ੍ਤਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਯਸ੍ਮਾ ਏਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਭਾਵਤੋ ਤਸ੍ਸ ਅਯਂ ''ਅਵਿਨੀਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ **ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਾਵੀ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕੋਵਿਦੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਧਮ੍ਮੇ ਅਵਿਨੀਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ। ਨਿਨ੍ਨਾਨਾਕਾਰਣਞ੍ਹਿ ਏਤਂ ਅਤ੍ਥਤੋ। ਯਥਾਹ – ''ਯੇਵ ਤੇ ਅਰਿਯਾ, ਤੇਵ ਤੇ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ। ਯੇਵ ਤੇ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ, ਤੇਵ ਤੇ ਅਰਿਯਾ। ਯੋਵ ਸੋ ਅਰਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਸੋਵ ਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ। ਯੋਵ ਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਸੋਵ ਸੋ ਅਰਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮੋ। ਯੇਵ ਤੇ ਅਰਿਯਵਿਨਯਾ, ਤੇਵ ਤੇ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਵਿਨਯਾ। ਯੇਵ ਤੇ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਵਿਨਯਾ, ਤੇਵ ਤੇ ਅਰਿਯਵਿਨਯਾ। ਅਰਿਯੇਤਿ ਵਾ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਤਿ ਵਾ, ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇਤਿ ਵਾ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਧਮ੍ਮੇਤਿ ਵਾ, ਅਰਿਯਵਿਨਯੇਤਿ ਵਾ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਵਿਨਯੇਤਿ ਵਾ ਏਸੇਸੇ ਏਕੇ ਏਕਟ੍ਠੇ ਸਮੇ ਸਮਭਾਗੇ ਤਜ੍ਜਾਤੇ ਤਞ੍ਞੇਵਾ''ਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਥੇਰੋ **ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਕਤਮੇਹਿ ਵੀਸਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਵ ''ਇਧ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਤਿ? ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਆਵਿਕਾਤੁਂ ਪਠਮਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੩੧. ਏਵਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੁਦ੍ਦੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਤਤ੍ਥ **ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਕਸਿਣਰੂਪਞ੍ਚ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਨਸ੍ਸ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾਧਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ਪਾਕਟੋਤਿ ਤਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਕਸਿਣਰੂਪਮੇਵ ''ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪਮੇਵ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਨਿ ਰੂਪਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। **ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪਮੇਵ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸੁਦ੍ਧਰੂਪਮੇਵ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਕਥਿਤਂ। **ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਰੂਪਂ, ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਵੇਦਨਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਸਞ੍ਞਂ, ਸਙ੍ਖਾਰੇ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਰੂਪਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਕਥਿਤਂ। **ਵੇਦਨਾਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਵੇਦਨਂ, ਵੇਦਨਾਯ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਚਤੂਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਤਿਣ੍ਣਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਰੂਪਾਰੂਪਮਿਸ੍ਸਕੋ ਅਤ੍ਤਾ ਕਥਿਤੋ। ਤਾ ਪਨ ਵੀਸਤਿਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਮਗ੍ਗਾਵਰਣਾ, ਨ ਸਗ੍ਗਾਵਰਣਾ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ।

ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ **ਕਥਂ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪਥਵੀਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਥਵੀਮਣ੍ਡਲਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਂ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਕਲਫਰਣਵਸੇਨ ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ। **ਅਹ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਅਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ। **ਅਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਮੇਵ। **ਤੇਲਪ੍ਪਦੀਪਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤੇਲਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਦੀਪਸ੍ਸ। **ਝਾਯਤੋ**ਤਿ ਜਲਤੋ। **ਯਾ ਅਚ੍ਚਿ, ਸੋ ਵਣ੍ਣੋ**ਤਿਆਦਿ ਅਚ੍ਚਿਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਯਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ ਯਞ੍ਚ ਵਤ੍ਥੂ**ਤਿ ਤਦੁਭਯਂ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਰੂਪਵਤ੍ਥੁਕਾ ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਆਪੋਕਸਿਣਾਦੀਨਿ ਆਪਾਦੀਨਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਕਸਿਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੇਵ। ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਕਾਸਕਸਿਣਂ ਪਨ ਰੂਪਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਆਕਾਸਕਸਿਣਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੇਨ ਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ

ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਰੂਪਾਧਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਸਿਣਂ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਮੇਵਾਤਿ। **ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਵੇਦਨਂ ਸਞ੍ਞਂ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧੇ ਅਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਏਕਤੋ ਗਹਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੋ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਕਰਣੇ ਅਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਇਮਿਨਾ ਰੂਪੇਨ ਰੂਪ**ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਰੀਰਰੂਪਮ੍ਪਿ ਕਸਿਣਰੂਪਮ੍ਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ। **ਛਾਯਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਛਾਯਾਯ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਵਿਰਲੋ। **ਤਮੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ, ਤਮੇਤਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਛਾਯਾ**ਵਾਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਚ੍ਛਾਯੋ । ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇਪਿ ਰੂਪਂ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਰੂਪਵਤ੍ਥੁਕਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਤ੍ਤਨਿ ਰੂਪਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਰੀਰਰੂਪਸ੍ਸ ਕਸਿਣਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਚਿਤ੍ਤਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰੂਪਸਮੁਦਾਯੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਤਂ ਰੂਪਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਯਂ ਗਨ੍ਧੋ**ਤਿ ਘਾਯਿਤਗਨ੍ਧਂ ਆਹ। **ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪੁਪ੍ਫੇ**ਤਿ ਪੁਪ੍ਫਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਗਨ੍ਧਸ੍ਸ ਏਵਮਾਹ।

ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਯਤ੍ਥ ਰੂਪਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਰੂਪਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਰੂਪਸਮੁਦਾਯਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪੇ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਧਾਰਂ ਕਰਣ੍ਡਕਮਾਹ।

੧੩੨. **ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਵੇਦਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵੇਦਨਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਗਹਣੇ ਅਸਤਿਪਿ ਵੇਦਨਾਤਿ ਏਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤੇ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਗਹਿਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਯੋਜਨਾ ਕਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸੋ ਹਿ ਅਨੁਭਵਨਵਸੇਨ ਵੇਦਨਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਵੇਦਨਂਯੇਵ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸਞ੍ਞਂ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ਰੂਪਞ੍ਚ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਉਮ੍ਮਤ੍ਤਕੋ ਵਿਯ ਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਥਾ ਯਥਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੧੩੩. **ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਸਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਞ੍ਜਾਨਨਵਸੇਨ ਸਞ੍ਞਾਯ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਂ ''ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੇਦਨਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੩੪. **ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਚੇਤਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚੇਤਨਾਯ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਚ ਚੇਤਨਾ ਏਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਤਾਯ ਇਤਰੇਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਚੇਤਸਿਕਭਾਵਵਸੇਨ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਚੇਤਨਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

੧੩੫. **ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਜਾਨਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ''ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩੬. **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ** ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯੇਵ। ਅਯਂ ਪਨ ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਕਤ੍ਤਾ ਦਾਨਫਲਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਯਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਯਞ੍ਞੋ। **ਹੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਮਹਾਯਞ੍ਞੋ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਫਲਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਕਤਦੁਕ੍ਕਟਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਦਾਨਫਲਸ੍ਸ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੀਲਾਦੀਨਂ ਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮਾਨਂ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਅਯਂ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਪੁਰੇ ਕਤੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ। **ਨਤ੍ਥਿ ਪਰੋ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਇਧ ਕਤੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ। **ਨਤ੍ਥਿ ਮਾਤਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਿਤਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਕਤਕਮ੍ਮਾਨਂ ਫਲਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਤਾ ਓਪਪਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਹੇਤੁਕਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ...ਪੇ॰... ਪਵੇਦੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਇਧਲੋਕਪਰਲੋਕੇ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਟਿਲਾਭਾਯ ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਇਧ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ **ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਥੁ**ਤਿ

ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਦਾਨਂ, ਤਸ੍ਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਤ੍ਥੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । **ਏਵਂਵਾਦੋ ਮਿਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵਾਦੋ ਵਚਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾ ਵਿਪਰੀਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩੭. ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ਪਨ ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਆਗਤਪਰਿਯਾਯਵਚਨਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩੮. ਸਕ੍ਕਾਯਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾਤਿ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸੋ। **ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਪਨ੍ਨਰਸਨ੍ਨਂ ਵਚਨਾਨਂ ਅਨ੍ਤੇ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ, ਪਾਠੋ ਵਾ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਹਿ ਨ ਘਟੀਯਤੀਤਿ। ਏਵਂ ''ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਏਕਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾ ਚੁਦ੍ਦਸ ਸਂਖਿਤ੍ਤਾ।

ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩੯. ਸਕ੍ਕਾਯਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਏਵਂ ''ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਏਕਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਸਂਖਿਤ੍ਤਾ।

ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੦. ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਠਮਵਾਰੇ ਆਕਾਰਪੁਚ੍ਛਾ। ਦੁਤਿਯੇ ਆਕਾਰਗਹਣਂ। ਤਤਿਯੇ ਆਕਾਰਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾ। **ਸੋ ਅਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖੇਸੁ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਨ੍ਤੇਸੁ ਸਸ੍ਸਤਗ੍ਗਾਹੇ ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤੋ, ਅਸਸ੍ਸਤਗ੍ਗਾਹੇ ਉਚ੍ਛੇਦਨ੍ਤੋ। **ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਓਕਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਪ੍ਪਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਸਰਾਵਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਠਾਨਂ। **ਨੀਲਕਤੋ ਫਰਤੀ**ਤਿ ਨੀਲਨ੍ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤਿ। **ਅਯਂ ਲੋਕੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਰਿਵਟੁਮੋ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਾ। **ਅਨ੍ਤਸਞ੍ਞੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਤਵਾਤਿਸਞ੍ਞੀ। ਅਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨ੍ਤੋਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। **ਯਂ ਫਰਤੀ**ਤਿ ਯਂ ਕਸਿਣਰੂਪਂ ਫਰਤਿ। **ਤਂ ਵਤ੍ਥੁ ਚੇਵ ਲੋਕੋ ਚਾ**ਤਿ ਤਂ ਕਸਿਣਰੂਪਂ ਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚੇਵ ਆਲੋਕਿਯਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ ਚ। **ਯੇਨ ਫਰਤੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰਤਿ। **ਸੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚੇਵ ਲੋਕੋ ਚਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਂ ਕਤਂ, ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਾ ਚੇਵ ਆਲੋਕਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋ। **ਓਕਾਸਕਤੋ ਫਰਤੀ**ਤਿ ਆਲੋਕਕਸਿਣਵਸੇਨ ਤੇਜੋਕਸਿਣਵਸੇਨ ਓਦਾਤਕਸਿਣਵਸੇਨ ਵਾ ਓਭਾਸੋਤਿ ਫਰਤਿ। ਨੀਲਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਪਭਸ੍ਸਰਕਸਿਣਾਨਂਯੇਵ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਪਥਵੀਆਪੋਵਾਯੋਕਸਿਣਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ।

ਵਿਪੁਲਂ ਓਕਾਸਨ੍ਤਿ ਖਲਮਣ੍ਡਲਮਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਮਹਨ੍ਤਂ ਠਾਨਂ। **ਅਨਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਵੁਦ੍ਧਅਨਨ੍ਤਵਾ। **ਅਪਰਿਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਵੁਦ੍ਧਅਪਰਿਯਨ੍ਤੋ। **ਅਨਨ੍ਤਸਞ੍ਞੀ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤੋਤਿਸਞ੍ਞੀ। **ਤਂ ਜੀਵ**ਨ੍ਤਿ ਸੋ ਜੀਵੋ। ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਜੀਵੋ**ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਤਾ ਏਵ।

ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਪਿ ਪਰਿਵਟੁਮਟ੍ਠੇਨ ਸਰੀਰੰ। **ਜੀਵੰ ਨ ਸਰੀਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੋ ਜੀਵੋ ਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸਰੀਰੰ ਨ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ। **ਤਥਾਗਤੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੋ। ਅਰਹਨ੍ਤਿ ਏਕੇ। **ਪਰੰ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਮਰਣਤੋ ਉਦ੍ਧੰ, ਪਰਲੋਕੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰੂਪੰ ਇਧੇਵ ਮਰਣਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਾਕਟਕ੍ਖਨ੍ਧਸੀਸੇਨ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਗ੍ਗਹਣੰ, ਤੰ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਲੋਕੇ ਨਸ੍ਸਨਪਕਤਿਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਤੋ ਪਰੰ। ਇਮਿਨਾ ਵਚਨੇਨ ''ਪਰੰ ਮਰਣਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਹੋਤਿਪੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਹੋਤੀ**ਤਿ ਮੂਲਪਦੰ। ਚਤੂਸੁਪਿ ਅਪਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ। **ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਤ੍ਤਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਨ ਚਵਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਹੋਤੀ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੰ ''ਤਿਟ੍ਠਤੀ''ਤਿ ਪਦੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਅਣ੍ਡਜਜਲਾਬੁਜਯੋਨਿਪਵੇਸਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਨਾਮ, **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਸਂਸੇਦਜਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਪਵੇਸਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਬਨ੍ਧਾਭਾਵਵਸੇਨ। **ਵਿਨਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਭਙ੍ਗਵਸੇਨ। **ਨ ਹੋਤਿ ਪਰੰ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣੰ, ਚੁਤਿਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਹੋਤਿ ਚ ਨ ਚ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਿਕਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਏਕੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਹੋਤਿ, ਏਕੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਜੀਵਭਾਵੇਨ ਹੋਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਜੀਵਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਹੋਤੀਤਿ ਚ ਨੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਚ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨੁਵਾਦਭਯਾ ਮੁਸਾਵਾਦਭਯਾ ਚ ਮਨ੍ਦਤ੍ਤਾ ਮੋਮੂਹਤ੍ਤਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਵੁਤ੍ਤਨਯਸ੍ਸ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਮਤ੍ਤੰ ਕਰੋਤਿ। **ਇਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਾਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦਸਨ੍ਨੰ ਪਞ੍ਚਕਾਨੰ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਾਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹੀਤਿ।

ਅਨੁਗ੍ਗਹਿਕਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੧. ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਸਸ੍ਸਤੰ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ**। ਅਥ ਵਾ ਵਦਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾਦੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ ਵਾਦੋਪਿ ਸਸ੍ਸਤਯੋਗੇਨ ਸਸ੍ਸਤੋ, ਸਸ੍ਸਤੋ ਵਾਦੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ। ਤਥਾ ਏਕਚ੍ਚੰ ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ ਵਾਦੋ ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤੋ, ਸੋ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਿਕਾ**। ਤਥਾ ਅਨ੍ਤਵਾ, ਅਨਨ੍ਤਵਾ, ਅਨ੍ਤਵਾ ਚ ਅਨਨ੍ਤਵਾ ਚ, ਨੇਵਨ੍ਤਵਾ ਨਾਨਨ੍ਤਵਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਾਦੋ ਅਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤੋ, ਸੋ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿਕਾ**। ਨ ਮਰਤੀਤਿ ਅਮਰਾ। ਕਾ ਸਾ? ''ਏਵਮ੍ਪਿ ਮੇ ਨੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੨-੬੩) ਨਯੇਨ ਪਰਿਯਨ੍ਤਰਹਿਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚੇਵ ਵਾਚਾ ਚ। ਵਿਵਿਧੋ ਖੇਪੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਅਮਰਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਵਾਚਾਯ ਵਾ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਸੋ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾ**। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਅਮਰਾ ਨਾਮ ਮਚ੍ਛਜਾਤਿ , ਸਾ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਨਿਮੁਜ੍ਜਨਾਦਿਵਸੇਨ ਉਦਕੇ ਸਨ੍ਧਾਵਮਾਨਾ ਗਹੇਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਅਯਮ੍ਪਿ ਵਾਦੋ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ, ਗਾਹੰ ਨ ਉਪਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾ। **ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਅਕਾਰਣਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨੰ ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਤੰ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕਾ**।

ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੨. ਸਞ੍ਞਿਂ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ**। ਅਸਞ੍ਞਿਂ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ**। ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞਿਂ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ **ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ**। ਅਥ ਵਾ ਸਞ੍ਞੀਤਿ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਾਦੋ ਸਞ੍ਞੀਵਾਦੋ, ਸੋ ਯੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤੇ ਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ, ਤਥਾ ਅਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ, ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ ਚ। ਉਚ੍ਛੇਦੰ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ **ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਾ। ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਧਮ੍ਮੋ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਲਦ੍ਧਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨੰ, ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਦੁਕ੍ਖਵੂਪਸਮੋਤਿ

ਅਤ੍ਥੋ, ਤਂ ਵਦਨ੍ତੀਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਵਾਦਾ**। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨਤ੍ਥੇ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਯਮਾਨੇ ਸਾਟ੍ਠਕਥਂ ਸਕਲਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲਸੁਤ੍ਤਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਅਤਿਪਪਞ੍ਚੋ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤੋ। ਤਦਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਤਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦-੧੨. ਸਞ੍ਞੋਜਨਿਕਾਦਿਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੩. ਯਸ੍ਮਾ ਸਞ੍ਞੋਜਨਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਸਾਧਾਰਣਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਾ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਸਞ੍ਞੋਜਨਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਸਾਧਾਰਣੋ ਅਤ੍ਥੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਸੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੇਵ।

੧੪੪. ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਦਿਟ੍ਠੀਸੁ **ਚਕ੍ਖੁ ਅਹਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ**ਤਿ ਮਾਨਪੁਬ੍ਬਕੋ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ। ਨ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿ ਮਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਮਾਨਪਟਿਬਨ੍ਧਾ ਮਾਨਮੂਲਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੪੫. **ਚਕ੍ਖੁ ਮਮਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਪਰਾਮਾਸੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ ''ਮਮਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਮਮ''ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਨਾਸਿਕਾਗਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾਯ ਰੂਪਾਦੀਨਿਪਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨੇਵ। ਨ ਹਿ ਕਸਿਣਰੂਪਂ ਵਿਨਾ ਬਾਹਿਰਾਨਿ ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ''ਮਮ''ਨ੍ਤਿ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾਯ ਪਨ ਬਾਹਿਰਾਨਿਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਬਾਹਿਰਾਨਿਪਿ ਹਿ ''ਮਮ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਮਾਨਵਤ੍ਥੁ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਛ ਵੇਦਨਾ ਤਾਸਂ ਮੂਲਪਚ੍ਚਯਾ ਛ ਫਸ੍ਸਾ ਚ ਨ ਗਹਿਤਾ। ਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਪਨ ਇਧ ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਂਯੋਜਨਿਕਾਦਿਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੩. ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੬. **ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ** ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ। ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾਦੇਨ ਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੪. ਲੋਕਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੭. **ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ**ਤਿ ਸੋ ਏਵ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਆਲੋਕਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਅਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਾਨਂ। **ਸਸ੍ਸਤੋ ਚ ਅਸਸ੍ਸਤੋ ਚਾ**ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਿਕਾਨਂ। **ਨੇਵ ਸਸ੍ਸਤੋ ਨਾਸਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾਨਂ। **ਅਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਕਸਿਣਲਾਭੀਨਂ ਤਕ੍ਕਿਕਾਨਞ੍ਚ ਨਿਗਣ੍ਠਾਜੀਵਿਕਾਨਞ੍ਚ। ਅਥ ਵਾ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਿਨੋ ''ਸਤ੍ਤੋ ਜਾਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਵਾ, ਮਰਣੇਨ ਅਪਰਨ੍ਤਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕਾ ''ਸਤ੍ਤੋ ਜਾਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਅਨਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਕਸਿਣਲਾਭੀਨਂ। ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਿਨੋ ਪਨ ''ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਤੇਨ ਅਨਨ੍ਤਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕਾ ''ਅਪਰਨ੍ਤੇਨ ਅਨਨ੍ਤਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਅਨ੍ਤਵਾ ਚ ਅਨਨ੍ਤਵਾ ਚਾਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਅਵਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਤਿਰਿਯਂ ਵਡ੍ਢਿਤਕਸਿਣਾਨਂ। **ਨੇਵ ਅਨ੍ਤਵਾ ਨ ਅਨਨ੍ਤਵਾ**ਤਿ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾਨਂ।

ਲੋਕਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੫-੧੬. ਭਵਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੮. ਭਵਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਤੋ ਵਿਸੁਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਭਾਵਤੋ ਵਿਸੁਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠੀਨਂਯੇਵ ਵਸੇਨ ''ਓਲੀਯਨਂ ਅਤਿਧਾਵਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਕੇਕਂ ਆਕਾਰਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ ਪੁਚ੍ਛਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਚ **ਓਲੀਯਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਤਿਧਾਵਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ ''ਭਵਨਿਰੋਧਾਯ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੪੯) ਵੁਤ੍ਤਓਲੀਯਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋ, ਸਸ੍ਸਤਸਞ੍ਞਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਸਙ੍ਕੋਚਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਭਵੇਨੇਵ ਖੋ ਪਨੇਕੇ ਅਟ੍ਟੀਯਮਾਨਾ ਹਰਾਯਮਾਨਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛਮਾਨਾ ਵਿਭਵਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਅਤਿਧਾਵਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋ, ਉਚ੍ਛੇਦਸਞ੍ਞਾਯ ਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਤਿਕ੍ਕਮਨਾਭਿਨਿਵੇਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਤਾਵ ਭਵਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਸਸ੍ਸਤਂ ਵਾ ਉਚ੍ਛੇਦਂ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ''ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਮੇਸੁ ਦੋਸੋ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸਾਕਾਰਾਪਿ ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋ **ਸਿਯਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ, ਸਿਯਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕੇਕਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਸ੍ਸਤਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਉਚ੍ਛੇਦਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਭਵੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਵੇਦਨਂ... ਸਞ੍ਞਂ... ਸਙ੍ਖਾਰੇ... ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਰੂਪਾਦਿਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਤੇਸੁ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਸੁ ਅਤ੍ਤਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋਤਿ ਗਹਣਤੋ **ਪਞ੍ਚ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਸੇਸੁ ਪਞ੍ਚਦਸਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਰੂਪਾਦਿਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਤੇਸੁ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਸੁਪਿ ''ਅਤ੍ਤਾ ਸਸ੍ਸਤੋਤਿ ਗਹਣਤੋ **ਪਨ੍ਨਰਸ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ''ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ''ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਨੁਵਾਨੁਵਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਝਾਨਲਾਭਿਨੋ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਧਾਤੁਯਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਉਪਪਨ੍ਨੇ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਂ ਅਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ **ਸਿਯਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ, ਸਿਯਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਹੋਤਿ ਚ ਨ ਚ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਹੋਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ, **ਨ ਚ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ। **ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਨੇਵ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ, **ਨ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ''ਸਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਏਕਚ੍ਚਸਸ੍ਸਤਿਕਾ ਸਸ੍ਸਤਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਸਸ੍ਸਤਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਹੋਤਿ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿਕਾ ਅਨ੍ਤਾਨਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ । ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਸਦਿਸਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਚ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਮਰਾਵਿਕ੍ਖੇਪਿਕਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਂ ਵਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਂ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਾਚਾਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਅਵਸੇਸਾ ਪਨ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਸਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ, ਅਵਸੇਸਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਸਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਞ੍ਞੋਜਨਿਕਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਵਸੇਨ ''ਸਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਹਨ੍ਤਿ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਅਹਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਵਿਨਾਸੇ ਅਤ੍ਤਾ ਵਿਨਟ੍ਠੋ ਹੋਤੀਤਿ **ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਵਿਯ ਮਮਨ੍ਤਿ ਮਾਨਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚਕ੍ਖਾਦਿਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਵਿਨਾਸੇਪਿ ਅਤ੍ਤਾ ਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਲੋਕਵਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੪੭) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਭਵਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਪਾਕਟਾਯੇਵ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਾਦਿਕਾ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਸੋਲ਼ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਤੀਇਸਤਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਿਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਞ੍ਞੋਜਨਿਕਾ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ **ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿਆਦਿ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਯਥਾਯੋਗੰ ਦਿਟ੍ਠਿਸੰਸਨ੍ਦਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਅਨਵਸੇਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ। ਦਿਟ੍ਠਿਰਾਗਰਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਸ੍ਸਾਦਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਚ **ਅਸ੍ਸਾਦਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**, ਅਤ੍ਤਸਿਨੇਹਾਨੁਗਤਤ੍ਤਾ **ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**, ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਤਾ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**, ਖਨ੍ਧਵਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾ **ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**, ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**, ਅਨਤ੍ਥਸੰਯੋਜਨਿਕਤ੍ਤਾ **ਸਞ੍ਞੋਜਨਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**, ਅਤ੍ਤਵਾਦੇਨ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ**ਤਿ ਇਮਾ ਸਤ੍ਤ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਗਾਹਿਕਾ, ਸੇਸਾ ਪਨ ਨਵ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਨ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਗਾਹਿਕਾ।

ਇਦਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਦ੍ਵੀਸੁਯੇਵ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿਦ੍ਵਯਨਿਸ੍ਸਯੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਭਵਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ**ਨ੍ਤਿਗਾਥਮਾਹ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਹਿ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਭਵਦਿਟ੍ਠੀ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠੀ ਵਾ। **ਭਵਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਵਿਭਵਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮੇਵ ਸਮੁਚ੍ਚਿਨੋਤਿ, ਨ ਨਿਸ੍ਸਯੰ। ਨ ਹਿ ਏਕੋ ਭਵਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਦ੍ਵਯੰ ਨਿਸ੍ਸਯਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਇਤਿ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੩)। **ਤਕ੍ਕਿਕਾ**ਤਿ ਤਕ੍ਕੇਨ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਤਕ੍ਕਿਕਾ। ਤੇ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾ ਸਭਾਵਪਟਿਵੇਧਪਞ੍ਞਾਯ ਅਭਾਵਾ ਕੇਵਲੰ ਤਕ੍ਕੇਨ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯੇਪਿ ਚ ਝਾਨਲਾਭਿਨੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਲਾਭਿਨੋ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤੇਪਿ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵਾ ਗਹਣਤੋ ਤਕ੍ਕਿਕਾ ਏਵ। **ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਸੇ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕਮੇਵ ਪਦੰ, ''ਸੇ''ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ ਵਾ। **ਤੇਸੰ ਨਿਰੋਧਮ੍ਹਿ ਨ ਹਤ੍ਥਿ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਮੇਤੰ। ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਨਿਰੋਧੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਯਸ੍ਮਾ ਤੇਸੰ ਞਾਣੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੰ ਦਿਟ੍ਠਿਦ੍ਵਯੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਨ ਹਿ ਅਤ੍ਥਿ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਹਿ-ਕਾਰੋ ਕਾਰਣੋਪਦੇਸੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਯਤ੍ਥਾਯੰ ਲੋਕੋ ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਸੁਖੇ ਨਿਰੋਧਮ੍ਹਿ ਅਯੰ ਸਦੇਵਕੋ ਲੋਕੋ ''ਦੁਕ੍ਖ''ਮਿਤਿ ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞੀ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਰੋਧਮ੍ਹਿ ਨ ਹਤ੍ਥਿ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਦੁਕ੍ਖਮਿਤਿ ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞਿਤਾਯ ਇਦੰ ਸੁਤ੍ਤੰ –

''ਰੂਪਾ ਸਦ੍ਦਾ ਰਸਾ ਗਨ੍ਧਾ, ਫਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਾ ਚ ਕੇਵਲਾ।
ਇਟ੍ਠਾ ਕਨ੍ਤਾ ਮਨਾਪਾ ਚ, ਯਾਵਤਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

''ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਏਤੇ ਵੋ ਸੁਖਸਮ੍ਮਤਾ।
ਯਤ੍ਥ ਚੇਤੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਨੇਸੰ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਮਤੰ॥

''ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਮਰਿਯੇਹਿ, ਸਕ੍ਕਾਯਸ੍ਸੁਪਰੋਧਨੰ।
ਪਚ੍ਚਨੀਕਮਿਦੰ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਲੋਕੇਨ ਪਸ੍ਸਤੰ॥

''ਯੰ ਪਰੇ ਸੁਖਤੋ ਆਹੁ, ਤਦਰਿਯਾ ਆਹੁ ਦੁਕ੍ਖਤੋ।
ਯੰ ਪਰੇ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਆਹੁ, ਤਦਰਿਯਾ ਸੁਖਤੋ ਵਿਦੂ॥

''ਪਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੰ ਦੁਰਾਜਾਨੰ, ਸਮ੍ਪਮੂਲ੍ਹੇਤ੍ਥਵਿਦ੍ਦਸੁ।
ਨਿਵੁਤਾਨੰ ਤਮੋ ਹੋਤਿ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੋ ਅਪਸ੍ਸਤੰ॥

''ਸਤਞ੍ਚ ਵਿਵਟੰ ਹੋਤਿ, ਆਲੋਕੋ ਪਸ੍ਸਤਾਮਿਵ।
ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਨ ਵਿਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਮਗਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਕੋਵਿਦਾ॥

''ਭਵਰਾਗਪਰੇਤੇਹਿ, ਭਵਸੋਤਾਨੁਸਾਰਿਭਿ।
ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਾਨੁਪਨ੍ਨੇਹਿ, ਨਾਯੰ ਧਮ੍ਮੋ ਸੁਸਮ੍ਬੁਧੋ॥

''ਕੋ ਨੁ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਰਿਯੇਭਿ, ਪਦੰ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੁਮਰਹਤਿ।

ਯੰ ਪਦੰ ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾਯ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਨਾਸਵਾ’’ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੬੪-੭੭੧)।

੧੪੯. ਇਦਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਸੰ ਦਿਟ੍ਠੀਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿਦ੍ਵਯਭਾਵੰ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮੁਗ੍ਘਾਤਕਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿੰ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ, **ਦ੍ਵੀਹਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੰ ਆਹਰਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦੇਵਾ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋਪਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਓਲੀਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਕੁਚਨ੍ਤਿ। **ਅਤਿਧਾਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ। ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਅਤਿਰੇਕਤ੍ਥੋ। **ਭਵਾਰਾਮਾ**ਤਿ ਭਵੋ ਆਰਾਮੋ ਅਭਿਰਮਟ੍ਠਾਨੰ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਭਵਾਰਾਮਾ। **ਭਵਰਤਾ**ਤਿ ਭਵੇ ਅਭਿਰਤਾ। **ਭਵਸਮ੍ਮੁਦਿਤਾ**ਤਿ ਭਵੇਨ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਾ। **ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ**ਤਿ ਤਥਾਗਤੇਨ ਵਾ ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੇਨ ਵਾ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ। **ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨੰ ਵਾ ਭਵਨਿਰੋਧੰ ਵਾ ਨ ਪਵਿਸਤਿ। **ਨ ਪਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਸਾਦੰ ਨ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। **ਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। **ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਘਨਭਾਵੰ ਨ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਟ੍ਟੀਯਮਾਨਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਾਪੁਣਮਾਨਾ। **ਹਰਾਯਮਾਨਾ**ਤਿ ਲਜ੍ਜੰ ਪਾਪੁਣਮਾਨਾ। **ਜਿਗੁਚ੍ਛਮਾਨਾ**ਤਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛੰ ਪਾਪੁਣਮਾਨਾ। ਵਿ**ਭਵੰ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਉਚ੍ਛੇਦੰ ਪਤ੍ਥਯਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਿਰਾ**ਤਿ ਅਨੁਸ੍ਸਵਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਭੋ**ਤਿ ਆਲਪਨਮੇਤੰ। **ਸਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤੰ। **ਪਣੀਤ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਭਾਵਤੋ ਪਣੀਤੰ, ਪਧਾਨਭਾਵੰ ਨੀਤਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਣੀਤੰ। **ਯਾਥਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵੰ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਇਧਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਾਸਨੇ। **ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਹੇਤੁਤੋ ਸਞ੍ਜਾਤੰ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ। **ਭੂਤਤੋ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਇਦੰ ਭੂਤੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ। ਵਿ**ਰਾਗਾਯਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਤ੍ਥਾਯ। **ਨਿਰੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਾਯ। **ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਦਨੁਰੂਪੰ ਪਟਿਪਦੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। **ਏਵੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਕਾਰੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਲੋਕਿਯਞਾਣੇਨ, ਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞਾਣੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਇਦਾਨਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਤਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਆਨਿਸੰਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯੋ ਭੂਤੰ ਭੂਤਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭੂਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤਿਕ੍ਕਮ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਥਾਭੂਤੇਧਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਯਥਾਸਭਾਵੇ ਨਿਰੋਧੇ ‘‘ਏਤੰ ਸਨ੍ਤੰ, ਏਤੰ ਪਣੀਤ’’ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। **ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ**ਤਿ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਸਤਿਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਨਾਨਾਭਿਸਮਯਤ੍ਤੇ ‘‘ਦਿਸ੍ਵਾ’’ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਕਾਲਿਕਵਚਨੰ ਸਦ੍ਧਿੰ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਯ ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਨ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੰ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯੋ ਸਮਾਨਕਾਲਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਸਮਾਨਕਾਲੇਪਿ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਕਾਲਿਕਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਦੋਸੋ। **ਸ ਵੇ**ਤਿ ਏਕੰਸੇਨ ਸੋ ਅਰਹੰ। **ਭੂਤਪਰਿਞ੍ਞਾਤੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਵਾ। **ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ**ਤਿ ਵਿਗਤਤਣ੍ਹੋ। **ਭਵਾਭਵੇ**ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਚ ਮਹਨ੍ਤੇ ਚ ਭਵੇ। ਵੁਦ੍ਧਿਅਤ੍ਥੋਪਿ ਹਿ ਅ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ **ਅਭਵੋ**ਤਿ ਮਹਾਭਵੋ। ਸੋ ਪਨ ਖੁਦ੍ਦਕਮਹਨ੍ਤਭਾਵੋ ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਥ ਵਾ **ਭਵੇ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤੇ। **ਅਭਵੇ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦੇ। ਤਦੁਭਯੇਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਰਾਗਾਭਾਵੇਨ ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ। **ਭੂਤਸ੍ਸ ਵਿਭਵਾ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਾ। **ਨਾਗਚ੍ਛਤਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੧੫੦. **ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ**ਤਿਆਦਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਗਰਹਣਤ੍ਥੰ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਪਸੰਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਰੂਪਭਾਵੰ ਪਨ੍ਨਾ ਗਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਵਿਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠੀ**। ਸੁਨ੍ਦਰਭਾਵੰ ਪਨ੍ਨਾ ਗਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠੀ। ਤਿਤ੍ਥਿਯੋ**ਤਿ ਤਿਤ੍ਥੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਤੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਤਿਤ੍ਥੇ ਸਾਧੁ, ਤਿਤ੍ਥੰ ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਾ ਤਿਤ੍ਥਿਯੋ। ਇਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੂਪਗਤੋ। **ਤਿਤ੍ਥਿਯਸਾਵਕੋ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਮਾਪਨ੍ਨੋ ਗਹਟ੍ਠੋ। **ਯੋ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ**ਤਿ ਤਦੁਭਯਭਾਵੰ ਅਨੁਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਯਾਯ ਕਾਯਚਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ।

ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। **ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਚ। **ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ**ਤਿ ਤਦੁਭਯਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਲੋਕਿਯਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਕੋਧਨੋ**ਤਿ ਯੋ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਕੁਜ੍ਝਤਿ, ਸੋ। **ਉਪਨਾਹੀ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਕੋਧੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਉਪਨਨ੍ਧਨਸੀਲੋ। **ਪਾਪਮਕ੍ਖੀ**ਤਿ ਲਾਮਕਭੂਤਮਕ੍ਖਵਾ। **ਮਾਯਾਵੀ**ਤਿ ਕਤਪਾਪਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਵਾ। **ਵਸਲੋ**ਤਿ ਹੀਨਜਚ੍ਚੋ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੋ। **ਸੁਦ੍ਧਤੰ ਗਤੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸੁਦ੍ਧਭਾਵੰ ਗਤੋ। **ਮੇਧਾਵੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਵਾ। ਇਮਾਯ ਗਾਥਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਏਵ ਥੋਮਿਤੋ।

ਵਿਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠਿਯੋਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਵੋਹਾਰੰ ਪਹਾਯ ਧਮ੍ਮਮੇਵ ਗਰਹਨ੍ਤੋ ਥੋਮੇਨ੍ਤੋ ਚ ਆਹ। **ਏਤੰ ਮਮਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮਞ੍ਞਨਵਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਏਸੋਹਮਸ੍ਮੀ**ਤਿ ਮਾਨਮਞ੍ਞਨਮੂਲਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। **ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਮਞ੍ਞਨਮੇਵ।

ਏਤੰ ਮਮਾਤਿ ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿਆਦੀਹਿ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਵਿਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠੀਨੰ ਵਿਭਾਗਞ੍ਚ ਗਣਨਞ੍ਚ ਕਾਲਸਙ੍ਗਹਞ੍ਚ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ ਕਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਅਨੇਕਾਸੁ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਕਤਮਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਤਮਨ੍ਤਾਨੁਗ੍ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਕਾਲਦ੍ਵਯੇ ਕਤਮੇਨ ਕਾਲੇਨ ਅਨੁਗ੍ਗਹਿਤਾ, ਅਨੁਬਦ੍ਧਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ''ਏਤੰ ਮਮਾ''ਤਿ ਪਰਾਮਸਨ੍ਤੋ ''ਏਤੰ ਮਮ ਅਹੋਸਿ, ਏਵੰ ਮਮ ਅਹੋਸਿ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਮਮ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ ਅਤੀਤੰ ਵਤ੍ਥੁੰ ਅਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਪਰਾਮਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ** ਹੋਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਗ੍ਗਹਿਤਾ** ਚ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ''ਏਸੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਪਰਾਮਸਨ੍ਤੋ ''ਇਮਿਨਾਹੰ ਸੀਲੇਨ ਵਾ ਵਤੇਨ ਵਾ ਤਪੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ ਵਾ ਏਸੋਸ੍ਮਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਅਨਾਗਤਫਲੰ ਉਪਾਦਾਯ ਪਰਾਮਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ** ਹੋਤਿ। **ਅਪਰਨ੍ਤਾਨੁਗ੍ਗਹਿਤਾ** ਚ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ''ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਪਰਾਮਸਨ੍ਤੋ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੰ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਤਿੰ ਉਪਾਦਾਯ ''ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਪਰਾਮਸਤਿ, ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਚ ਪਰਾਮਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ਹੋਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਾਨੁਗ੍ਗਹਿਤਾ** ਚ ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਮੁਖਾਯੇਵ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਸਮੁਗ੍ਘਾਤੇਨੇਵ ਚ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਮੁਖੇਨ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਮੁਖੇਨ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਦ੍ਵਾਰੇਨ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਮੁਖਾਨੀਤਿ ਪਾਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ। ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ਪਮੁਖਾ ਆਦਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਮੁਖਾਨਿ। ਕਾਨਿ ਤਾਨਿ? ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ।

''ਕਾ ਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾ ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿ, ਵੀਸਤਿਵਤ੍ਥੁਕਾ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ। ''ਕਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਮੁਖਾਨਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨੀਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ। ਸਾਯੇਵ ਪਨ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ ''ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਚਨਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਅਤ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਅਤ੍ਤਵਾਦਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ ਹੋਤਿ।

੧੫੧. ਯੇ ਕੇਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇਤਿਆਦਿਸੁਤ੍ਤਾਹਰਣੰ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠਿਪੁਗ੍ਗਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠਿਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਕਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿਟ੍ਠੰ ਗਤਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾਤਿ ਨਿਚ੍ਛਯੰ ਗਤਾ, ਨਿਬ੍ਬੇਮਤਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਟ੍ਠਾਗਤਾਤਿ ਪਾਠੋ ਸਮਾਸਪਦੰ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਥੋ ਪਨ ਸੋਯੇਵ। **ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਨ੍ਦਰਭਾਵੰ ਗਤਾ। **ਇਧ ਨਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। **ਇਧ ਵਿਹਾਯ ਨਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਇਮੰ ਕਾਮਭਵੰ ਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। **ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂਪਰਮਾ ਸਤ੍ਤਵਾਰਪਰਮਾ ਭਵੂਪਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵਗ੍ਗਹਣੰ ਅਸ੍ਸ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਅਟ੍ਠਮੰ ਭਵੰ ਨਾਦਿਯਤੀਤਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ। ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। **ਕੋਲੰਕੋਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕੁਲਤੋ ਕੁਲੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਕੋਲੰਕੋਲੋ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਤੋ ਹਿ ਪਟ੍ਠਾਯ ਨੀਚੇ ਕੁਲੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਮਹਾਭੋਗਕੁਲੇਸੁਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸ ਕੋਲੰਕੋਲਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। **ਏਕਬੀਜਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਬੀਜੰ ਨਾਮ ਕਥਿਤੰ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਏਕੰਯੇਵ ਖਨ੍ਧਬੀਜੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਏਕੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਗ੍ਗਹਣੰ, ਸੋ ਏਕਬੀਜੀ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਸ ਏਕਬੀਜਿਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। ਭਗਵਤਾ ਗਹਿਤਨਾਮਵਸੇਨੇਵੇਤਾਨਿ ਏਤੇਸੰ ਨਾਮਾਨਿ। ਏਤ੍ਤਕਞ੍ਹਿ ਠਾਨੰ ਗਤੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਕੋਲੰਕੋਲੋ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਏਕਬੀਜੀਤਿ ਭਗਵਤਾ ਏਤੇਸੰ ਨਾਮੰ ਗਹਿਤੰ। ਭਗਵਾ ਹਿ ''ਅਯੰ ਏਤ੍ਤਕੰ ਠਾਨੰ ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਯੰ ਏਤ੍ਤਕੰ ਠਾਨੰ ਗਮਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਅਗ੍ਗਹੇਸਿ। ਮੁਦੁਪਞ੍ਞੋ ਹਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਸਤ੍ਤ ਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ ਨਾਮ, ਮਜ੍ਝਿਮਪਞ੍ਞੋ ਪਰੰ ਛਟ੍ਠੰ ਭਵੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਕੋਲੰਕੋਲੋ ਨਾਮ , ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞੋ

ਏਕੰ ਭ੧ੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਏਕਬੀਜੀ ਨਾਮ। ਤੰ ਪਨੇਤੰ ਤੇਸੰ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਿਮਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞਤੰ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁ ਨਿਯਮੇਤਿ। ਇਮੇ ਤਯੋਪਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ ਕਾਮਭ੧੧ਸੇਨ ੧ੁੱਤਾ, ਰੂਪਾਰੂਪਭ੧ੇ ਪਨ ਬਹੁਕਾਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ੧ਸੇਨ ਸਕਿੰ ਕਾਮਭ੧ੰ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮੀ। ਤਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ। **ਦਿਟ੍ਠੇ੧ ਧਮ੍ਮੇ ਅਰਹਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇ੧ ਅਤ੍ਤਭਾ੧ੇ ਅਰਹਾ। ਅਰਹਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਇਧ ਨਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਕਾਮਭ੧ੰ ਸੰਸਰਨ੍ਤੇਯੇ੧ ਸਨ੍ਧਾਯ ੧ੁੱਤੰ। ਰੂਪਾਰੂਪਭ੧ੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਨ ਅਰਿਯਾ ਕਾਮਭ੧ੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥੇ੧ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਿ।

ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਾਤਿ ਆਯੁ੧ੇਮਜ੍ਝਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾਯੇ੧ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨਤੋ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ। ਸੋ ਪਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਮਨਨ੍ਤਰਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਆਯੁ੧ੇਮਜ੍ਝੰ ਅਪ੍ਪਤ੍੧ਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਆਯੁ੧ੇਮਜ੍ਝੰ ਪਤ੍੧ਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀਤਿ ਤਿ੧ਿਧੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ। **ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਆਯੁ੧ੇਮਜ੍ਝੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍੧ਾ ੧ਾ ਕਾਲਕਿਰਿਯੰ ਉਪਗਨ੍ਤ੍੧ਾ ੧ਾ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ। **ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਅਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਅਧਿਮਤ੍ਤਪ੍ਪਯੋਗੰ ਅਕਤ੍੧ਾ੧ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ। **ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਅਧਿਮਤ੍ਤਪ੍ਪਯੋਗੰ ਕਤ੍੧ਾ੧ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ। **ਉਦ੍ਧੰਸੋਤਸ੍ਸ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮਿਨੋ**ਤਿ ਉਦ੍ਧੰ੧ਾਹਿਭਾ੧ੇਨ ਉਦ੍ਧਮਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੰ ੧ਟ੍ਟਸੋਤੰ ੧ਾਤਿ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤੋ, ਉਦ੍ਧੰ ੧ਾ ਗਨ੍ਤ੍੧ਾ ਪਟਿਲਭਿਤਬ੍ਬਤੋ ਉਦ੍ਧਮਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸੋਤਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤੋ, ਅਕਨਿਟ੍ਠੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ। ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤਸ੍ਸ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮਿਨੋ ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ। ਅਯੰ ਪਨ ਅਨਾਗਾਮੀ ਚਤੁਪ੍ਪਭੇਦੋ – ਯੋ ਅ੧ਿਹਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਸੋਧੇਤ੍੧ਾ ਅਕਨਿਟ੍ਠੰ ਗਨ੍ਤ੍੧ਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯੰ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮ। ਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤਯੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਸੋਧੇਤ੍੧ਾ ਸੁਦਸ੍ਸੀਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਠਤ੍੧ਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯੰ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮ। ਯੋ ਇਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਮੇ੧ ਗਨ੍ਤ੍੧ਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮ। ਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚਤੂਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇ੧ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਉਦ੍ਧੰਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮਾਤਿ। ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਸੁਦ੍ਧਾ੧ਾਸੰ ਗਹੇਤ੍੧ਾ ੧ੁੱਤਾ। ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਪਨ ਰੂਪਰਾਗਾਰੂਪਰਾਗਾਨੰ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨਾ ਸੇਸਰੂਪਾਰੂਪਭ੧ੇਸੁਪਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਸੁਦ੍ਧਾ੧ਾਸੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਅ੧ੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗ੧ਸੇਨ ਜਾਨਿਤ੍੧ਾ ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍੧ਾ ਅਚਲਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਪਸਨ੍ਨਾ। **ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸੋਤੰ ਆਪਨ੍ਨਾ। ਇਮਿਨਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਰਿਯਫਲਟ੍ਠਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਗਹਿਤਾਤਿ।

ਭ੧੧ਿਭ੧ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਦ੍ਦੇਸ੧ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾ੧ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਥਾ

੧. ਗਣਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੨. ਇਦਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ**ਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ**ਕਥਾ ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾਯ ਸੁਵਿਦਿਤਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਮਲਵਿਸੋਧਨੇਨ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧਾਯ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਸੁਕਰਾ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਨਂ ਬੋਧਿਮੂਲੇ ਇਮਿਨਾਵ ਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧਤੋ ਅਯਮੇਵ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਪਧਾਨਾਤਿ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵਯਤੋ ਸਮਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਸਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਞਾਣਗਣਨੁਦ੍ਦੇਸੋ, **ਅਟ੍ਠ ਪਰਿਪਨ੍ਥੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿਆਦਿ ਞਾਣਗਣਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, **ਕਤਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪਰਿਪਨ੍ਥੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿਆਦਿ। **ਇਮਾਨਿ ਏਕਵੀਸਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਞਾਣਾਨਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਅਨ੍ਤੇ **ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵਯਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਨਿਗਮਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਤਾਵ ਪਾਲ਼ਿਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਥ ਗਣਨੁਦ੍ਦੇਸੇ ਗਣਨਵਾਰੇ ਤਾਵ **ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕ**ਨ੍ਤਿ ਦੀਘਂ ਰਸ੍ਸਂ ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਨ੍ਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਚਤੁਕ੍ਕਂ, ਪੀਤਿਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਸੁਖਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਚਤੁਕ੍ਕਂ, ਚਿਤ੍ਤਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੋਚਯਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਚਤੁਕ੍ਕਂ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਚਤੁਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕੋ। ਤਂ ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ। ਸਮਾਸਵਸੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਿਭਤ੍ਤਿਲੋਪੋ ਕਤੋ। **ਆਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਂ ਪਵਿਸਨਵਾਤੋ। **ਅਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਮਨਵਾਤੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਪਾਨਞ੍ਹਿ ਅਪੇਤਂ ਆਨਤੋਤਿ ਅਪਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੬੦) ਪਨ ਨਾ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਦੀਘਤ੍ਤਮਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਆਪਾਨਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਨਾਪਾਨੇ ਸਤਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ, ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯਾ ਯੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯਂ ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿ। **ਭਾਵਯਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਸਮਧਿਕਾਨੀ**ਤਿ ਸਹ ਅਧਿਕੇਨ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮਧਿਕਾਨਿ, ਸਾਤਿਰੇਕਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮ-ਕਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਂਅਧਿਕਾਨੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਤਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਸਤਾਨਿਯੇਵ ਅਧਿਕਾਨੀਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਵੀਸਤਿਅਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਸਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਪਰਿਪਨ੍ਥੇ ਞਾਣਾਨੀਤਿ ਪਰਿਪਨ੍ਥਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਾਨਿ। ਤਥਾ **ਉਪਕਾਰੇ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਞਾਣਾਨਿ। ਵੋਦਾਨੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਵੋਦਾਯਤਿ, ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵੋਦਾਨਂ। ਕਿਂ ਤਂ? ਞਾਣਂ। ''ਵੋਦਾਨਞਾਣਾਨੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਸੁਤਮਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਮਾਤਿਕਾ ੧.੧; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧) ਵਿਯ ''ਵੋਦਾਨੇ ਞਾਣਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਰੋਤੀਤਿ ਸਤੋਕਾਰੀ, ਤਸ੍ਸ **ਸਤੋਕਾਰਿਸ੍ਸ ਞਾਣਾਨਿ। ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਭੂਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਅਨੁਕੂਲਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ। ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਿਞਾਣਾਨੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮੋ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਂ ਞਾਣਾਨਿ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ।

ਕਤਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਤਿਆਦੀਹਿ ਪਰਿਪਨ੍ਥਉਪਕਾਰਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਿਪਕ੍ਖਯੁਗਲਤ੍ਤਾ ਤੇਸੁ ਞਾਣਾਨਿ ਸਹੇਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾ**ਦੀਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। **ਉਪਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ ਕਤਂ। **ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਾ ਯੇ ਕੇਚਿ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਤਥਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ **ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**। ''ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ ਉਪਕਾਰ''ਨ੍ਤਿ ਚ

ਤੰ ਤਦੇਵ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਏਕਵਚਨੰ ਕਤੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਪਰਿਪਨ੍ਥੇ ਞਾਣਾਨਿ** ਚ **ਉਪਕਾਰੇ ਞਾਣਾਨਿ** ਚ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤੇਹੇਵ ਤਾਨਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। **ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਞਾਣਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਗਣਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸੋਲ਼ਸਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੩. **ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਉਭਯਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਞਾਣਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹਿ। **ਉਦ੍ਦਿਚਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮੁਦ੍ਦਿਚਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਯੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਦ੍ਧੰ ਉਚਿਤੰ, ਸਮ੍ਮਾ ਉਦ੍ਧੰ ਉਚਿਤੰ, ਉਪਰੂਪਰਿ ਕਤਪਰਿਚਯੰ ਸਮ੍ਮਾ ਉਪਰੂਪਰਿ ਕਤਪਰਿਚਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਦ੍ਦਿਜਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮੁਦ੍ਦਿਜਿਤਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਉਪਰਿਭਾਵਾਯ ਜਿਤੰ, ਉਪਰਿਭਾਵਕਰੇਹਿ ਵਾ ਞਾਣੇਹਿ ਜਿਤੰ **ਉਦ੍ਦਿਜਿਤੰ। ਸਮੁਦ੍ਦਿਜਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾ ਉਪਰਿਭਾਵਾਯ, ਉਪਰਿਭਾਵਕਰੇਹਿ ਵਾ ਞਾਣੇਹਿ ਜਿਤੰ। **ਸਮਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਸਮਭਾਵਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਾਠੇ ਉ, ਦੁ-ਇਤਿ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਉਪਸਗ੍ਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਉਰੂਜਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਮਾਰੂਜਿਤਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਜਿਤਤ੍ਥੋਯੇਵ। ਉਰੂ ਅਰੂਤਿ ਇਦੰ ਪਨ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਵੀਣੋਪਮਟ੍ਠਕਥਾਯ ਤਜ੍ਜਿਤੰ ਸੁਤਜ੍ਜਿਤਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਇਧ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਏਕਤ੍ਤੇ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਯੰ ਤਾਵ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵੇਨ ਏਕਤ੍ਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। **ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਵਰਣਟ੍ਠੇਨ ਨੀਵਰਣਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਰਤਿਪਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾ ਆਵਰਣਟ੍ਠੇਨ ਨੀਵਰਣਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਵਰਣਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਨੰ ਆਗਮਨਮਗ੍ਗਪਿਦਹਨਟ੍ਠੇਨ। ਨਿਯ੍ਯਾਨਵਾਰਣਟ੍ਠੇਨਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਨੰ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਨਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਨਿਯ੍ਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਾਨੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਨਿਯ੍ਯਾਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ ਅਰਿਯਾਨੰ ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ। ਤੇਨ ਚ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਰਿਯਾ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਨਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਨਿਯ੍ਯਾਨਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਉਪਚਾਰਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾਯ ਸਬ੍ਬਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਅਭਾਵਾ ਤੰ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਨਿਵੁਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਤ੍ਤਾ। **ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਯੰਯੇਵ। **ਖਣਿਕਸਮੋਧਾਨਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਖਣੋ ਏਤੇਸੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਖਣਿਕਾ, ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਖਣਿਕਾਨੰ ਸਮੋਧਾਨੋ ਸਮਾਗਮੋ ਪਬਨ੍ਧੋ ਖਣਿਕਸਮੋਧਾਨੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਖਣਿਕਸਮੋਧਾਨਾ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਖਣਿਕਪ੍ਪਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਖਣਿਕਪਰਮ੍ਪਰਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਵਸੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਸੋਲ਼ਸਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਪਠਮਚ੍ਛਕ੍ਕੰ

੧੫੪. ਪਠਮਚ੍ਛਕ੍ਕੇ **ਅਸ੍ਸਾਸਾਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਪਵਿਸਨਵਾਤਸ੍ਸ ਨਾਸਿਕਗ੍ਗੰ ਵਾ ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਵਾ ਆਦਿ, ਹਦਯੰ ਮਜ੍ਝੰ, ਨਾਭਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ। ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਸਤਿਯਾ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤੋ ਯੋਗਿਸ੍ਸ ਠਾਨਨਾਨਤ੍ਤਾਨੁਗਮਨੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਿਕ੍ਖੇਪੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਏਕਤ੍ਤੇ ਅਸਣ੍ਠਹਨਤੋ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ। **ਪਸ੍ਸਾਸਾਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਮਨਵਾਤਸ੍ਸ ਨਾਭਿ ਆਦਿ, ਹਦਯੰ ਮਜ੍ਝੰ, ਨਾਸਿਕਗ੍ਗੰ ਵਾ ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਵਾ ਬਹਿਆਕਾਸੋ ਵਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ। ਯੋਜਨਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਅਸ੍ਸਾਸਪਟਿਕਙ੍ਖਨਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿਤਣ੍ਹਾਚਰਿਯਾ**ਤਿ ''ਨਾਸਿਕਾਵਾਤਾਯਤ੍ਤਮਿਦੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤ੍ਵਾ ਓਲਾਰਿਕੋਲ਼ਾਰਿਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸਸ੍ਸ ਪਤ੍ਥਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨਿਕਾਮਨਾ ਏਵ ਤਣ੍ਹਾਪਵਤ੍ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ ਏਕਤ੍ਤੇ ਅਸਣ੍ਠਹਨਤੋ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ। **ਪਸ੍ਸਾਸਪਟਿਕਙ੍ਖਨਾ ਨਿਕਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਨ

ਅਸ੍ਸਾਸਪੁਬ੍ਬਕਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਾਸਸ੍ਸ ਪਤ੍ਥਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਅਸ੍ਸਾਸੇਨਾਭਿਤੁਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਤਿਦੀਘਂ ਅਤਿਰਸ੍ਸਂ ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸਮੂਲਕਸ੍ਸ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਕਿਲਮਥਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਤੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸੇਨ ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਿਤਸ੍ਸ। **ਪਸ੍ਸਾਸਪਟਿਲਾਭੇ ਮੁਚ੍ਛਨਾ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸੇਨ ਪੀਲ਼ਿਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਪਸ੍ਸਾਸੇ ਅਸ੍ਸਾਦਸਞ੍ਞਿਨੋ ਪਸ੍ਸਾਸਂ ਪਤ੍ਥਯਤੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਸ੍ਸਾਸਪਟਿਲਾਭੇ ਰਜ੍ਜਨਾ। ਪਸ੍ਸਾਸਮੂਲਕੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨੁਵਣ੍ਣਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧੇਸੁ **ਅਨੁਗਚ੍ਛਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਮਾਨਾ। **ਸਤੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਵਿਕ੍ਖੇਪਹੇਤੁਭੂਤਾ ਸਤਿ। ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਅਨੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ। ਕੋ ਸੋ? ਅਸ੍ਸਾਸੋ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਤਸ੍ਸ ਆਕਙ੍ਖਨਾ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪਾਕਙ੍ਖਨਾ**, ਅਸਮ੍ਮਾਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸਸ੍ਸ ਆਕਙ੍ਖਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਬਹਿਦ੍ਧਾਵਿਕ੍ਖੇਪਪਤ੍ਥਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਯੇਹੀ**ਤਿ ਯੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ। **ਵਿਕ੍ਖਿਪ੍ਪਮਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਿਪਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਆਪਾਦਿਯਮਾਨਸ੍ਸ। **ਨੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚ ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚ ਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਂ ਨੋ ਚ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ ਪਰਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞੋ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਵਿਮੋਕ੍ਖਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਨੀਕਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਿਮੋਕ੍ਖਞ੍ਚ ਏਵਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਾ। **ਪਰਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਪਰਪਚ੍ਚਯਂ ਪਰਸਦ੍ਦਹਨਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਤ੍ਤਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ''ਪਰਪਚ੍ਚਯਿਕਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਪਰਪਤ੍ਤਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤ੍ਥੋ ਪਨ ਸੋਯੇਵ।

ਦੁਤਿਯਚ੍ਛਕ੍ਕਂ

੧੫੫. ਦੁਤਿਯਚ੍ਛਕ੍ਕੇ **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨਂ। ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਹਿ ਦੀਘਨਾਸਿਕਸ੍ਸ ਨਾਸਾਪੁਟਂ ਘਟ੍ਟੇਨ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਰਸ੍ਸਨਾਸਿਕਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰੋਟ੍ਠਂ। ਯਦਿ ਹਿ ਅਯਂ ਯੋਗੀ ਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਆਵਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਆਵਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ, ਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਤਂ ਵਿਕਮ੍ਪਨਂ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ। ਯਦਿ ਅਸ੍ਸਾਸਮੇਵ ਆਵਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਪਵੇਸਨਵਸੇਨ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਆਵਹਤਿ, ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਗਾਥਾਸੁ **ਵਿਕ੍ਖਿਪ੍ਪਤੇ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਿਪੀਯਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਆਪਾਦੀਯਤਿ।

ਤਤਿਯਚ੍ਛਕ੍ਕਂ

੧੫੬. ਤਤਿਯਚ੍ਛਕ੍ਕੇ **ਅਤੀਤਾਨੁਧਾਵਨਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਗਤਂ ਅਸ੍ਸਾਸਂ ਵਾ ਪਸ੍ਸਾਸਂ ਵਾ ਅਨੁਗਚ੍ਛਮਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ। **ਵਿਕ੍ਖੇਪਾਨੁਪਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਅਨੁਗਤਂ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਵਾ ਸਯਂ ਅਨੁਪਤਿਤਂ ਅਨੁਗਤਂ। **ਅਨਾਗਤਪਟਿਕਙ੍ਖਨਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਾਸਂ ਵਾ ਪਸ੍ਸਾਸਂ ਵਾ ਪਟਿਕਙ੍ਖਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਮਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ। **ਵਿਕਮ੍ਪਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾਨੇਨੇਵ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਵਿਕਮ੍ਪਿਤਂ। **ਲੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਸਿਥਿਲਵੀਰਿਯਤਾਦੀਹਿ ਸਙ੍ਕੁਚਿਤਂ। **ਕੋਸਜ੍ਜਾਨੁਪਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸੀਤਭਾਵਾਨੁਗਤਂ। **ਅਤਿਪਗ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਤਾਦੀਹਿ ਅਤਿਉਸ੍ਸਾਹਿਤਂ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਨੁਪਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪਾਨੁਗਤਂ। **ਅਭਿਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦਵਤ੍ਥੂਸੁ ਭੁਸਂ ਨਤਂ ਅਲ੍ਲੀਨਂ। **ਅਪਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਵਤ੍ਥੂਸੁ ਪਤਿਹਤਂ, ਤਤੋ ਅਪਗਤਂ ਵਾ, ਅਪਗਤਨਤਂ ਵਾ, ਨ ਤਤੋ ਅਪਗਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰਾਗਾਨੁਪਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੀਤਿਸੁਖੇ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਹਸਿਤਲਪਿਤਕੀਲ਼ਿਤਵਤ੍ਥੂਸੁ ਵਾ ਰਾਗੋ ਅਨੁਪਤਤਿ। **ਬ੍ਯਾਪਾਦਾਨੁਪਤਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਨਸਿਕਾਰੇ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਗਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਦੋਮਨਸ੍ਸਵਸੇਨ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਮੁਦਾਚਿਣ੍ਣੇਸੁ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਸੁ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਅਨੁਪਤਤਿ। ਗਾਥਾਸੁ **ਨ ਸਮਾਧਿਯਤੀ**ਤਿ ਨ ਸਮਾਹਿਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਅਧਿਕੋ ਸਮਾਧਿ।

੧੫੭. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤੀਹਿ ਛਕ੍ਕੇਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥਭਾਵਸਾਧਨੇਨ ਆਦੀਨਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਪੁਨ **ਅਸ੍ਸਾਸਾਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਯੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਾਰਦ੍ਧਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਨਂ ਵਸੇਨ ਰੂਪਕਾਯੋਪਿ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਮਹਤਾ ਖੋਭੇਨ ਖੁਭਿਤਾ ਸਦਰਥਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਮਨ੍ਦਤਰੇਨ **ਇਞ੍ਜਿਤਾ** ਕਮ੍ਪਿਤਾ, ਤਤੋ ਮਨ੍ਦਤਰੇਨ **ਫਨ੍ਦਿਤਾ** ਚਲਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਬਲਵਾਪਿ ਮਜ੍ਝਿਮੋਪਿ ਮਨ੍ਦੋਪਿ ਖੋਭੋ ਹੋਤਿਯੇਵ, ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਖੋਭੇਨ ਨ ਭਵਿਤੁਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਕਮ੍ਪਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਕਮ੍ਪਿਤਤ੍ਤਾ। ਗਾਥਾਸੁ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਅਭਾਵਿਤਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਅਭਾਵਿਤਾ। **ਇਞ੍ਜਿਤੋ**ਤਿ ਕਮ੍ਪਿਤੋ। **ਫਨ੍ਦਿਤੋ**ਤਿ ਮਨ੍ਦਕਮ੍ਪਿਤੋ। ਹੇਟ੍ਠਾ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਤ੍ਤਾ ''ਇਮੇਹਿ ਚ ਪਨ ਨੀਵਰਣੇਹੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੫੩) ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਮੀਪਨਿਦਸ੍ਸਨਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਇਧ ਪਨ ਨਿਗਮਨੇ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਨ੍ਤਰਤ੍ਤਾ **ਤੇਹਿ ਚ ਪਨ ਨੀਵਰਣੇਹੀ**ਤਿ ਪਰਮ੍ਮੁਖਨਿਦਸ੍ਸਨਵਚਨਂ ਕਤਂ।

ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਵੋਦਾਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੮. **ਵੋਦਾਨੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਞਾਣਾਨਿ। **ਤਂ ਵਿਵਜ੍ਜਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਤੀਤਾਨੁਧਾਵਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਕ੍ਖੇਪਾਨੁਪਤਿਤਂ, ਤਂ ਵਿਵਜ੍ਜਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। **ਏਕਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮਾਦਹਤੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮਂ ਆਦਹਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। **ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਧਿਮੋਚੇਤੀ**ਤਿ ਏਕਟ੍ਠਾਨੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਪੇਤਿ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਕਰੋਤਿ। **ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਪਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ। **ਵਿਨਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮਾਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਵਿਨਿਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ। ''ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਪਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਵਿਨਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ''ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੇ ਹੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਦੀਹਿ। ਪੁਨ **ਸਮ੍ਪਜਾਨੇ ਹੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਦੀਹਿ। ਯੇਨ ਰਾਗੇਨ ਅਨੁਪਤਿਤਂ, ਯੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇਨ ਅਨੁਪਤਿਤਂ, ਤਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਈਦਿਸਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਰਾਗਂ ਪਜਹਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਂ। **ਪਰਿਯੋਦਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਭਸ੍ਸਰਂ। **ਏਕਤ੍ਤਗਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਤਂ ਵਿਸੇਸਂ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਤਂ ਏਕਤ੍ਤਂ ਗਤਂ ਹੋਤਿ।

ਕਤਮੇ ਤੇ ਏਕਤ੍ਤਾਤਿ ਇਧ ਯੁਜ੍ਜਮਾਨਾਯੁਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਏਕਤ੍ਤੇ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। **ਦਾਨੂਪਸਗ੍ਗੁਪਟ੍ਠਾਨੇਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਾਨਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਦਾਨਸ੍ਸ ਉਪਸਗ੍ਗੋ ਵੋਸਜ੍ਜਨਂ ਦਾਨੂਪਸਗ੍ਗੋ, ਦਾਨਵਤ੍ਥੁਪਰਿਚ੍ਚਾਗਚੇਤਨਾ। ਤਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਠਾਨਂ ਦਾਨੂਪਸਗ੍ਗੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਦੇਵ ਏਕਤ੍ਤਂ, ਤੇਨ ਵਾ ਏਕਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਭਾਵੋ ਦਾਨੂਪਸਗ੍ਗੁਪਟ੍ਠਾਨੇਕਤ੍ਤਂ। ਦਾਨਵੋਸਗ੍ਗੁਪਟ੍ਠਾਨੇਕਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਾਠੋ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ, ਸੋ ਏਵਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਪਦੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਪਦੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਚੇਸ ਇਤਰੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਏਕਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਧ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਵਿਸਾਖਾਪਿ ਹਿ ਮਹਾਉਪਾਸਿਕਾ ਆਹ – ''ਇਧ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਿਸਾਸੁ ਵਸ੍ਸਂਵੁਟ੍ਠਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਾਵਤ੍ਥਿਂ ਆਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ, ਤੇ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ 'ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਾ ਗਤਿ, ਕੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯੋ'ਤਿ? ਤਂ ਭਗਵਾ ਬ੍ਯਾਕਰਿਸ੍ਸਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਵਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲੇ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੇ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੇ ਵਾ। ਤਜਾਹਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ 'ਆਗਤਪੁਬ੍ਬਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤੇਨ ਅਯ੍ਯੇਨ ਸਾਵਤ੍ਥੀ'ਤਿ? ਸਚੇ ਮੇ ਵਕ੍ਖਨ੍ਤਿ 'ਆਗਤਪੁਬ੍ਬਾ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸਾਵਤ੍ਥੀ'ਤਿ। ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨਿਸ੍ਸਂਸਯਂ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਂ ਤੇਨ ਅਯ੍ਯੇਨ ਵਸ੍ਸਿਕਸਾਟਿਕਾ ਵਾ ਆਗਨ੍ਤੁਕਭਤ੍ਤਂ ਵਾ ਗਮਿਕਭਤ੍ਤਂ ਵਾ ਗਿਲਾਨਭਤ੍ਤਂ ਵਾ ਗਿਲਾਨੁਪਟ੍ਠਾਕਭਤ੍ਤਂ ਵਾ ਗਿਲਾਨਭੇਸਜ੍ਜਂ ਵਾ ਧੁਵਯਾਗੁ ਵਾਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਮੇ ਤਦਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿਯਾ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਮੁਦਿਤਾਯ ਪੀਤਿ ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਪੀਤਿਮਨਾਯ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਾ ਸੁਖਂ ਵੇਦਯਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸੁਖਿਨਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਾ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾ ਬਲਭਾਵਨਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੩੫੧)। ਅਥ ਵਾ ਏਕਤ੍ਤੇਸੁ ਪਠਮਂ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਦੁਤਿਯਂ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ, ਤਤਿਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਮਥਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ **ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**। ਵਯੋ ਭਙ੍ਗੋ ਏਵ ਲਕ੍ਖਣਂ **ਵਯਲਕ੍ਖਣਂ। ਨਿਰੋਧੋ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਸੇਸਮੇਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਚਾਗਾਧਿਮੁਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਦਾਨੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਾਨਂ। **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਾਦਕਸਮਾਧਿ। **ਵਿਪਸ੍ਸਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਤੀਹਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ। **ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ। ਦੁਤਿਯਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਏਕਤ੍ਤਾਨਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਵਸੇਨ ਸੇਸਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹੀ**ਤਿ ਚਤੂਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ। ਸਮਾਧਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ''ਏਕਤ੍ਤਗਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਿਤਞ੍ਚ ਞਾਣੇਨ ਚ ਸਮ੍ਪਹਂਸਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਿ। ''ਪਠਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਕੋ ਆਦੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਤੇਸਂ ਉਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਦਾ ਏਵ ਨੀਵਰਣਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਤਂ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਂ ਪਵਿਟ੍ਠਂ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਬ੍ਰੂਹਿਤਂ ਵਡ੍ਢਿਤਂ। **ਞਾਣੇਨ ਚ ਸਮ੍ਪਹਂਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੋਦਾਪਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਪਹਂਸਿਤਂ ਪਰਿਯੋਦਾਪਿਤਂ ਵਿਸੋਧਿਤਂ। **ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ ਸਸਮ੍ਭਾਰਿਕੋ ਉਪਚਾਰੋ, **ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨਾ** ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਨਾ, **ਸਮ੍ਪਹਂਸਨਾ** ਨਾਮ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਤਿ ਏਵਮੇਕੇ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਏਕਤ੍ਤਗਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨ੍ਤੋਅਪ੍ਪਨਾਯਮੇਵ ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨਾ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਾਦਿਭਾਵਸਾਧਨੇਨ ਪਰਿਯੋਦਾਪਕਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਹਂਸਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਥਂ? ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਵਾਰੇ ਅਪ੍ਪਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਯੋ ਨੀਵਰਣਸਙ੍ਖਾਤੋ ਕਿਲੇਸਗਣੋ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥੋ, ਤਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਆਵਰਣਵਿਰਹਿਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ। **ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਯੇਵ। ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਪਨ ਪੁਰਿਮਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਣਾਮਨਯੇਨ ਤਥਤ੍ਤਂ ਉਪਗਚ੍ਛਮਾਨਂ ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ **ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ** ਨਾਮ। ਏਵਂ **ਪਟਿਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ** ਤਥਤ੍ਤੁਪਗਮਨੇਨ **ਤਤ੍ਥ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ** ਨਾਮ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਪੁਰਿਮਚਿਤ੍ਤੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਕਾਰਨਿਪ੍ਫਾਦਿਕਾ ਪਠਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਪੁਨ ਵਿਸੋਧੇਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਵਿਸੋਧਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ** ਨਾਮ। ਸਮਥਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਸਮਥਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪੁਨ ਸਮਾਦਾਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਸਮਥਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ** ਨਾਮ। ਸਮਥਪਟਿਪਨ੍ਨਭਾਵਤੋ ਏਵ ਚਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਸਂਸਗ੍ਗਂ ਪਹਾਯ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਪੁਨ ਏਕਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਏਕਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ** ਨਾਮ। ਏਵਂ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯੇ ਪਨੇਤੇ ਏਵਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਿਤੇ ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾ ਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਯੁਗਨਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਯਾਨਿ ਚ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਾਨਾਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਾਨਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ, ਯਂ ਚੇਸ ਤਦੁਪਗਂ ਤੇਸਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਏਕਰਸਭਾਵਾਨਂ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਂ ਵੀਰਿਯਂ ਵਾਹਯਤਿ, ਯਾ ਚਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਆਸੇਵਨਾ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇ ਆਕਾਰਾ ਯਸ੍ਮਾ ਞਾਣੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨੇਸੁ ਤਂ ਤਂ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਆਨਿਸਂਸਞ੍ਚ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸਮ੍ਪਹਂਸਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਸੋਧਿਤਤ੍ਤਾ ਪਰਿਯੋਦਾਪਿਤਤ੍ਤਾ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਾਦਿਭਾਵਸਾਧਨੇਨ ਪਰਿਯੋਦਾਪਕਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਹਂਸਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਞਾਣਂ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ, ਯਥਾਹ – ''ਤਥਾਪਗ੍ਗਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਾਧੁਕਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਕਰਸਟ੍ਠੇਨ ਭਾਵਨਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੦੧)। ਤਸ੍ਮਾ ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਭੂਤਾ **ਸਮ੍ਪਹਂਸਨਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਏਵਂ ਤਿਵਤ੍ਤੁਗਤਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਥੋਮਨਵਚਨਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਏਵਂ ਤਿਵਤ੍ਤੁਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਧਿਨਾ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨਾਞਾਣਸਮ੍ਪਹਂਸਨਾਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਭਾਵਂ ਗਤਂ। **ਵਿਤਕ੍ਕਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖੋਭਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਸੁਨ੍ਦਰਭਾਵਂ ਪਨ੍ਨਂ ਗਤਂ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ

ਨਿਰਨ੍ਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਨੂਨੰ। ਯਥਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸਿਯੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਞਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਇਧਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨ ਹਿ ਏਕਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਨ ਏਤ੍ਥ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤੀਤਿ। ''ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁੰ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਅਥ ਵਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸੇਵ ਞਾਨਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਨਙ੍ਗਪਞ੍ਚਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਞ੍ਚਕਵਸੇਨ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਪਨ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਪਹਾਯ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਵਸੇਨ **ਪੀਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯੇਵ ਤਾਸੰ ਕਾਮਾਵਚਰਤ੍ਤਾ। ਏਤਾਸੁ ਚ ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਅਭਾਵਤੋ ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਆਦਯੋ ਖਣਿਕਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਚਤੂਸੁ ਮਗ੍ਗੇਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਵਸੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨੰ ਲਬ੍ਭਨਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਵਸੇਨੇਵ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕਾਦੀਸੁ ਹਿ ਮਗ੍ਗੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਞਾਨੇਸੁ ਵਿਯ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤੇਰਸ ਵੋਦਾਨਞਾਣਾਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਏਕਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮਾਦਹਨੇਨ ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨੇਨ ਕੋਸਜ੍ਜਪ੍ਪਜਹਨੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪ੍ਪਜਹਨੇਨ ਰਾਗਪ੍ਪਜਹਨੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦਪ੍ਪਜਹਨੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਛ ਞਾਣਾਨਿ, ਚਤੂਹਿ ਏਕਤ੍ਤੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ, ਪਟਿਪਦਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨਾਸਮ੍ਪਹੰਸਨਾਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਞਾਣਾਨੀਤਿ ਏਵੰ ਤੇਰਸ ਞਾਣਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ।

੧੫੯. ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਤੇਸੰ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਅਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾਵ **ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਚੋਦਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੰ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਵਿਧਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੇ ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ** ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। **ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਮੇਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਏਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਮ-ਕਾਰੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਮੇਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਏਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਨ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ। **ਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ। **ਕਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਚੋਦਨਾਗਾਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਪਰਿਹਾਰਗਾਥਾਯ ਅਤ੍ਥੰ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ। **ਨ ਚਿਮੇ**ਤਿ ਨ ਚ ਇਮੇ। ਨ ਚਮੇਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ। ਕਥੰ ਨ ਚ ਅਵਿਦਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਥੰ ਨ ਚ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਕ੍ਖੇਪੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਵੰ ਕਥੰ ਸਦ੍ਦੋ ਸੇਸੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਪਧਾਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ**ਤਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਕੰ ਵੀਰਿਯੰ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਵੀਰਿਯਞ੍ਹਿ ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਤੇਨਾਤਿ ਪਧਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਯੋਗਞ੍ਚ ਸਾਧੇਤੀ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਕੰ ਞਾਨਞ੍ਚ ਯੋਗੀ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ। ਞਾਨਞ੍ਹਿ ਨੀਵਰਣਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਾਯ ਪਯੁਞ੍ਜੀਯਤੀਤਿ ਪਯੋਗੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਵਿਸੇਸਮਧਿਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਸੰਯੋਜਨਪ੍ਪਹਾਨਕਰੰ ਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਪਟਿਲਭਤਿ। ਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੰ ਆਨਿਸੰਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਚ ਪਮੁਖਭੂਤਤ੍ਤਾ ਚ-ਕਾਰੇਨ ਸਮੁਚ੍ਚਯੋ ਨ ਕਤੋ।

ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤਮਤ੍ਥੰ ਉਪਮਾਯ ਸਾਧੇਨ੍ਤੋ **ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਰੁਕ੍ਖੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਨਾਮ ਕਕਚੇਨ ਫਾਲਨਤ੍ਥੰ ਵਾਸਿਯਾ ਤਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਰੁਕ੍ਖੋ ਫਾਲਨਕਾਲੇ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵਤ੍ਥੰ **ਸਮੇ** ਭੂਮਿਪਦੇਸੇ ਪਯੋਗਕ੍ਖਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤੋ। **ਕਕਚੇਨਾ**ਤਿ ਹਤ੍ਥਕਕਚੇਨ। **ਆਗਤੇ**ਤਿ ਰੁਕ੍ਖੰ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮੀਪਭਾਗੰ ਆਗਤੇ। **ਗਤੇ**ਤਿ ਰੁਕ੍ਖੰ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਪਰਭਾਗੰ ਗਤੇ। ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ। **ਨ ਅਵਿਦਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਰੁਕ੍ਖੇ ਕਕਚਦਨ੍ਤੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੰ ਪੁਰਿਸੇਨ ਪੇਕ੍ਖਮਾਨੰ ਠਾਨੰ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਆਗਮਨਗਮਨਾਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਕਚਦਨ੍ਤਾ ਵਿਦਿਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਰੁਕ੍ਖਚ੍ਛੇਦਨਵੀਰਿਯੰ। **ਪਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਰੁਕ੍ਖਚ੍ਛੇਦਨਕਿਰਿਯੰ। ''ਵਿਸੇਸਮਧਿਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ ਵਚਨੰ ਉਪਮਾਯ ਨਤ੍ਥਿ। **ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨਾਯ ਸਤਿਯਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤੰ ਕਾਰਣਭੂਤੰ ਨਾਸਿਕਗ੍ਗੰ ਵਾ ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਵਾ। ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਤਿ ਏਤਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨਾ ਨਾਮ ਸਤਿ। **ਨਾਸਿਕਗ੍ਗੇ** ਵਾਤਿ ਦੀਘਨਾਸਿਕੋ ਨਾਸਿਕਗ੍ਗੇ। **ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤੇ** ਵਾਤਿ ਰਸ੍ਸਨਾਸਿਕੋ ਉਤ੍ਤਰੋਟ੍ਠੇ। ਉਤ੍ਤਰੋਟ੍ਠੋ ਹਿ ਮੁਖੇ ਸਤਿਯਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਆਗਤੇ**ਤਿ ਫੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੰ ਆਗਤੇ। **ਗਤੇ**ਤਿ ਫੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਗਤੇ। **ਨ ਅਵਿਦਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨੰ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨੰ ਆਗਮਨਗਮਨਾਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇ ਵਿਦਿਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਵੀਰਿਯੇਨ ਕਾਯੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ ਭਾਵਨਾਕਮ੍ਮਕ੍ਖਮੰ ਭਾਵਨਾਕਮ੍ਮਯੋਗ੍ਗੰ ਹੋਤਿ। **ਇਦੰ** ਵੀਰਿਯੰ **ਪਧਾਨੰ** ਨਾਮਾਤਿ ਫਲੇਨ ਕਾਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ**

ਪਹੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। **ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਵੂਪਸਮ੍ਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਚਾਰਿਨੋ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਉਪਸਮਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਯੇਨ ਝਾਨੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਵੂਪਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ। **ਅਯਂ ਪਯੋਗੋ**ਤਿ ਪਯੋਗਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। **ਸਞ੍ਞੋਜਨਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। **ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਹੀਨਾਨਂ ਪੁਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ ਵਿਗਤੋ ਉਪ੍ਪਾਦਨ੍ਤੋ ਵਾ ਵਯਨ੍ਤੋ ਵਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤਾ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਬ੍ਯਨ੍ਤਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਞ੍ਞੋਜਨਪ੍ਪਹਾਨਂ ਅਨੁਸਯਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨੁਸਯਪ੍ਪਹਾਨਮਾਹ। ਯੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ, **ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੁਤ੍ਥਚਤੁਕ੍ਕੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸਾਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਇਧ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਦ੍ਵਯਾਭਾਵਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਤਂ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਵ **ਏਵਂ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਗਮਨਂ ਕਤਂ।

੧੬੦. ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਭਾਵਨਾਸਿਦ੍ਧਿਸਾਧਕਂ ਯੋਗਾਵਚਰਂ ਥੁਨਨ੍ਤੋ **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ ਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਗਾਥਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯੋ **ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤਾ**, ਤਥਾ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਸੁਭਾਵਿਤਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਪਰਿਚਿਤਾ** ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਸੋ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਪਭਾਸੇਤਿ**। ਕਿਂ ਵਿਯ? **ਅਬ੍ਭਾ ਮੁਤ੍ਤੋਵ ਚਨ੍ਦਿਮਾ** ਯਥਾ ਅਬ੍ਭਾਦੀਹਿ ਮੁਤ੍ਤੋ ਚਨ੍ਦਿਮਾ ਇਮਂ ਓਕਾਸਲੋਕਂ ਪਭਾਸੇਤਿ, ਤਥਾ ਸੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਇਮਂ ਖਨ੍ਧਾਦਿਲੋਕਂ ਪਭਾਸੇਤੀਤਿ ਗਾਥਾਯ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ''ਅਬ੍ਭਾ ਮੁਤ੍ਤੋਵ ਚਨ੍ਦਿਮਾ''ਤਿ ਚ ਪਦਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਮਹਿਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਤ੍ਥ ਆਦਿਸਦ੍ਦਲੋਪੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਗਾਥਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਨੋ ਪਸ੍ਸਾਸੋ ਨੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਸੋਯੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਪਟਿਸੇਧੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਤੀ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਸ੍ਸਨਤਾਯ ਤਮੇਵ ਅਸ੍ਸਾਸਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਠਾਨਂ ਸਤਿ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ **ਪਸ੍ਸਾਸਂ**। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਆਨਾਪਾਨੇਸੁ ਸਤਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਸਤਿਵਸੇਨੇਵ ''ਯਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਯੋ ਅਸ੍ਸਸਤਿ, ਤਸ੍ਸੁਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਯੋ ਪਸ੍ਸਸਤਿ, ਤਸ੍ਸੁਪਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੋ ਅਸ੍ਸਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਯੋ ਪਸ੍ਸਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਤਿ ਪਸ੍ਸਾਸਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ**ਤਿ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ। ਤੇਯੇਵ ਹਿ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮੇ ਸਨ੍ਧਾਯ **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤੇ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਇਮਿਨਾ ਯੋਗਿਨਾ ਪਰਿਗ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਤ੍ਤਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਾ, ਤੇਨ **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ**। ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਵਾਰਤ੍ਤਾ **ਪਰਿਵਾਰਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ**। ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਵਸੇਨ **ਪਰਿਪੂਰਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ। ਚਤਸ੍ਸੋ ਭਾਵਨਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਸੁਭਾਵਿਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਚਤਸ੍ਸੋ ਭਾਵਨਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। **ਯਾਨੀਕਤਾ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਯਾਨਸਦਿਸਾ ਕਤਾ। **ਵਤ੍ਥੁਕਤਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਵਤ੍ਥੁਸਦਿਸਾ ਕਤਾ। **ਅਨੁਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ। **ਪਰਿਚਿਤਾ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਚਿਤਾ ਉਪਚਿਤਾ। **ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮਾਰਦ੍ਧਾ ਸੁਕਤਾ। **ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਆਕਙ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਯੇਸੁ ਯੇਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਯਾਸੁ ਯਾਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਸਚੇ ਇਚ੍ਛਤਿ। **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ। **ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਸੀਭਾਵਂ ਬਹੁਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ। **ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। **ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਿਸਾਰਦਭਾਵਂ ਪਟੁਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ। **ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਆਵਜ੍ਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਯਤ੍ਤਾ, ਆਵਜ੍ਜਿਤਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਨੇਨ, ਞਾਣੇਨ ਵਾ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਕਙ੍ਖਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਰੁਚਿਆਯਤ੍ਤਾ, ਰੋਚਿਤਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਨਸਿਕਾਰੋ** ਪਨੇਤ੍ਥ ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ। ਆਕਙ੍ਖਨਾਯ ਵੇਵਚਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਯਾਨੀਕਤਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਕਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਤੇ ਯੁਤ੍ਤਯਾਨਸਦਿਸਾ ਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਯਸ੍ਮਿਂ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਸੋਲ਼ਸਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ। **ਸ੍ਵਾਧਿਟ੍ਠਿਤਨ੍ਤਿ** ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ। **ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ। ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸਤੀਨਂ ਸਹੇਵ ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚਕਰਣਤੋ ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਤੇ ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਤਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਭੂਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਕਤਪਤਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਯੇਨ ਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨੀਹਰਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਨੇਤਿ। **ਤੇਨ ਤੇਨ ਸਤਿ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੇ ਸਤਿ ਅਨੁਕੂਲਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ''ਯੇਨ, ਤੇਨਾ''ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ''ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਖੁ॰ ਪਾ॰

ਪ.੧; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤ) ਵਿਯ ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਨੁਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਕਰਣਤੋਯੇਵ ਤੰ ਤੰ ਭਾਵਨੰ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯਾ ਸਤਿਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਵਤ੍ਥੁਕਤਾਨੁਟ੍ਠਿਤਪਦੇਸੁ ਸਤਿਯਾ ਸਹ ਯੋਜਨਾ ਕਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯੇਵ ਪਰਿਚਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਡ੍ਢਿਤਾ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ''ਤਿਪਦੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਯੋ ਅਤ੍ਥਾ ''ਪਰਿਚਿਤਾ''ਤਿਪਦੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਵਿਸੇਸਤ੍ਥੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਤ੍ਥ **ਸਤਿਯਾ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਯ ਵਾ ਸਤਿਯਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਯੋਗੀ। **ਜਿਨਾਤਿ ਪਾਪਕੇ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਲਾਮਕੇ ਕਿਲੇਸੇ ਜਿਨਾਤਿ ਅਭਿਭਵਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ। ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਹਿ ਜਿਨਨ੍ਤੇਸੁ ਤੰਧਮ੍ਮਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋਪਿ ਜਿਨਾਤਿ ਨਾਮ। ਤੇ ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਸਤਿੰ ਅਵਿਹਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਜਿਨਿਤੁਮਾਰਦ੍ਧਾ ਜਿਤਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ''ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਮਾਰਦ੍ਧੋ ਭੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਲਕ੍ਖਣੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ''ਪਰਿਜਿਤਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਜ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਚ-ਕਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ''ਪਰਿਚਿਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਯਥਾ ਸਮ੍ਮਾ ਗਦੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਦ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਤ-ਕਾਰੋ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣੇਨ ਕਤੋ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਪਰਿਚਿਤਾਤਿ ਪਦੰ ਕਤ੍ਤੁਸਾਧਨੰ, ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਕਮ੍ਮਸਾਧਨਾਨਿ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਤ੍ਥਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਥਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਪਿ ਹਿ ਇਧ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾ ਵਾ। ਚਤੁਰਤ੍ਥਭੇਦਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਧਮ੍ਮਭੇਦਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸੁਭਾਵਿਤਾਯੇਵ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਯੋ ਭਾਵਨਤ੍ਥਾ ਇਧਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਆਸੇਵਨਤ੍ਥੋਪਿ ਤੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਅਵਤ੍ਵਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨੰ ਸੁਸਮੂਹਤਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਪਚ੍ਚਨੀਕਸਮੁਗ੍ਘਾਤੇਨ ਹਿ ਆਰਦ੍ਧਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਤੇਨ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਾਨੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾਨੰ। **ਕਿਲੇਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨੰ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਞ੍ਚ। **ਸੁਸਮੂਹਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮੂਹਤਤ੍ਤਾ ਨਾਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਪਨ ''ਸੁਸਮੁਗ੍ਘਾਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਲਿਖਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਨ ਸੁਨ੍ਦਰੰ।

੧੬੧. ਪੁਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਦਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸੁਸਮ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੇ ਜਾਤਾ। **ਅਨਵਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਾਨੁਪਗਮਨੇਨ ਕਿਲੇਸਦੋਸਵਿਰਹਿਤਾ। **ਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਕੁਸਲਾ। **ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ**ਤਿ ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਬੋਧੀਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਤ੍ਤਾ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ। **ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਹਿ ਉਪਕਾਰਭਾਵੇ ਠਿਤਤ੍ਤਾ। ਤੇ ਚ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ, ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫; ਚੂਲਨਿ॰ ਮੇਤ੍ਤਗੂਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨੨; ਮਿ॰ ਪ॰ ੫.੪.੧) ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾ। **ਇਦੰ ਸਮ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਧਮ੍ਮਜਾਤੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਸਮੇਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਸਮੰ ਨਾਮ। **ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਤ੍ਤਾ ਨਿਰੋਧੋ, ਵਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਭਾਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। **ਇਦੰ ਸੁਸਮ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਵਿਸਮਾਪਗਤਤ੍ਤਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮਨ੍ਤਿ ਸੁਸਮੰ ਨਾਮ। **ਞਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸਮੰ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਞਾਣੇਨ ਞਾਤੰ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸੁਸਮੰ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਞਾਣੇਨ ਞਾਤੰ। ਤਦੇਵ ਦ੍ਵਯੰ ਤੇਨੇਵ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ **ਦਿਟ੍ਠੰ। ਵਿਦਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਦੇਵ ਦ੍ਵਯੰ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਚ ਪਟਿਲਦ੍ਧੰ। ਞਾਤੰ ਵਿਯ ਪਞ੍ਞਾਯ **ਸਚ੍ਛਿਕਤੰ ਫਸ੍ਸਿਤਞ੍ਚ**। ''ਅਸਲ੍ਲੀਨੰ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ ਏਕਗ੍ਗ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨੰ। ਤਤ੍ਥ **ਆਰਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਪਟ੍ਠਪਿਤੰ। **ਅਸਲ੍ਲੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਕੁਚਿਤੰ। **ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ। **ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਅਵਿਨਟ੍ਠਾ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ। **ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਰਥੋ। **ਸਮਾਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਮੰ ਠਪਿਤੰ। **ਏਕਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ''ਤਿਆਦਿ ਸਕਲਸ੍ਸ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਮੂਲਤ੍ਥੋ। ''ਅਤ੍ਥਿ ਸਮ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪਨ ਸੁਸਮਵਚਨਸ੍ਸ, ''ਞਾਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਵਿਕਪ੍ਪਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਪਦਤ੍ਥਸੰਸਨ੍ਦਨਾ – ''ਸਮਾ ਚ ਸੁਸਮਾ ਚ ਸਮਸੁਸਮਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ

ਏਕਦੇਸਸਰੂਪੇਕਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਸੁਸਮਾ’’ ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਨ੍ਤਿ। ‘‘ਇਦਂ ਸਮਂ, ਇਦਂ ਸੁਸਮ’’ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਅਨਞ੍ਞਾਪੇਕ੍ਖਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਞਾਤਮ੍ਪਿ ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਞ੍ਚ ਆਰਦ੍ਧਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ। ਵਿਦਿਤਸਚ੍ਛਿਕਤਫਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਪਨ ਞਾਤਵੇਵਚਨਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਞਾਤਨ੍ਤਿ ਆਰਦ੍ਧਤ੍ਥੋਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਪਨ ਆਰਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਉਜੁਕਤ੍ਥੋਯੇਵ। **ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਨ ਆਰਦ੍ਧਵਚਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮਾਰਦ੍ਧਾਤਿ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ ਚ, ਇਮਿਨਾ ਅਤ੍ਥੇਨ ਸੁਸਮਾ ਆਰਦ੍ਧਾਤਿ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ ਚ ਏਕਸੇਸੇ ਕਤੇ ‘‘ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯਥਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਪੁਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬਂ ਅਨੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸ**ਵ**ਸੇਨਾ**ਤਿ ਦੀਘਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ। **ਪੁਰਿਮਾ ਪੁਰਿਮਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਾ ਪੁਰਿਮਾ ਸਤਿ। ਏਤੇਨ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਪਚ੍ਛਿਮਾ**ਤਿ ਸਤਿਯੇਵ। ਏਤੇਨ ਅਨੂਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਉਭਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਞ੍ਚ ਅਨੁ ਚ ਪਰਿਚਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਉਪਰਿ ਸੋਲ਼ਸ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਚਨਤੋ ਇਧ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ’’ਤਿ ਅਨ੍ਤਿਮਮੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਭਾਵਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯੋ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਯਥਾਰੁਚਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਨੁਪਰਿਚਿਤਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ‘‘ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਰਿਚਿਤਾ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਰਿਚਿਤਾ ਚਾ’’ਤਿ।

ਯਥਤ੍ਥਾਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਤ੍ਥਾ। **ਅਤ੍ਤਦਮਥਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਵਨਤ੍ਥੋ। **ਸਮਥਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਸੀਤਿਭਾਵਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪਨਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ। **ਅਭਿਞ੍ਞਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਵਸੇਨ। **ਪਰਿਞ੍ਞਤ੍ਥਾ**ਦਯੋ ਮਗ੍ਗਞਾਣਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ। **ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਤ੍ਥੋ** ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਏਕਪਟਿਵੇਧਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ। **ਨਿਰੋਧੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਕਤ੍ਥੋ** ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ।

ਬੁਦ੍ਧੋਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਪਿ ਬੁਦ੍ਧੇਨਾਤਿਪਦੇ ਯੋ ਸੋ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਤਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੇਨ **ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਯਮ੍ਭੂ**ਤਿ ਉਪਦੇਸਂ ਵਿਨਾ ਸਯਮੇਵ ਭੂਤੋ। **ਅਨਾਚਰਿਯਕੋ**ਤਿ ਸਯਮ੍ਭੂਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਂ। ਯੋ ਹਿ ਆਚਰਿਯਂ ਵਿਨਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਸੋ ਸਯਮ੍ਭੂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨਨੁਸ੍ਸੁਤੇਸੂ**ਤਿਆਦਿ ਅਨਾਚਰਿਯਕਭਾਵਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਂ। **ਅਨਨੁਸ੍ਸੁਤੇਸੂ**ਤਿ ਆਚਰਿਯਂ ਅਨਨੁਸ੍ਸੁਤੇਸੁ। **ਸਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਯਮੇਵ। **ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝੀ**ਤਿ ਭੁਸਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿ। **ਤਤ੍ਥ ਚ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਂ ਪਾਪੁਣੀ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਚ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਯਥਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਬਲੇਸੁ ਚ ਵਸੀਭਾ**ਵਨ੍ਤਿ ਦਸਸੁ ਚ ਤਥਾਗਤਬਲੇਸੁ ਇਸ੍ਸਰਭਾਵਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਯੋ ਸੋ ਏਵਂ ਭੂਤੋ, ਸੋ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਤ੍ਤਰਵਿਮੋਕ੍ਖਾਧਿਗਮਪਰਿਭਾਵਿਤਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਕੋ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਮੁਪਾਦਾਯ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਕੋ ਸਤ੍ਤਵਿਸੇਸੋ ਬੁਦ੍ਧੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਬੁਦ੍ਧਵਿਭਾਵਨਾ ਕਤਾ ਹੋਤਿ।

੧੬੨. ਇਦਾਨਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ **ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਲੋਕੇ ਅਵਗਨ੍ਤਾ ਅਵਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ **ਬੁਜ੍ਝਿਤਾ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ**। ਯਥਾ ਪਣ੍ਣਸੋਸਾ ਵਾਤਾ ਪਣ੍ਣਸੁਸਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ **ਬੋਧੇਤਾ ਪਜਾਯਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਬੁਜ੍ਝਨਸਮਤ੍ਥਾਯ ਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਸਬ੍ਬਦਸ੍ਸਾਵਿਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਨਞ੍ਞਨੇਯ੍ਯਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਨ ਅਬੋਧਨੀਯਤੋ ਸਯਮੇਵ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵਿਸਵਿਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਨਾਨਾਗੁਣਵਿਸਵਨਤੋ ਪਦੁਮਮਿਵ ਵਿਕਸਨਟ੍ਠੇਨ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਖੀਣਾਸਵਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਛਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਕੋਚਕਰਧਮ੍ਮਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਨਿਦ੍ਦਕ੍ਖਯਵਿਬੁਦ੍ਧੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਕ੍ਖਯਵਿਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਙ੍ਖਾ ਸਙ੍ਖਾਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖਾਤੇਨਾ**ਤਿ ਵਚਨਸ੍ਸ

ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਣ੍ਹਾਲੇਪਦਿਟ੍ਠਿਲੇਪਾਭਾਵੇਨ **ਨਿਰੁਪਲੇਪਸਙ੍ਖਾਤੇਨ**। ਸਵਾਸਨਾਨਂ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਏਕਨ੍ਤਵਚਨੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **ਏਕਨ੍ਤਵੀਤਰਾਗੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਕਨ੍ਤਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸੋ**ਤਿ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਵਸੇਸੇਹਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸੋ। **ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗਂ ਗਤੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਗਮਨਤ੍ਥਾਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਪਿ ਧਾਤੁਯੋ ਗਮਨਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗਂ ਗਤਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ –

> ''ਮਗ੍ਗੋ ਪਨ੍ਥੋ ਪਥੋ ਪਜ੍ਜੋ, ਅਞ੍ਜਸਂ ਵਟੁਮਾਯਨਂ।
> ਨਾਵਾ ਉਤ੍ਤਰਸੇਤੁ ਚ, ਕੁਲ੍ਲੋ ਚ ਭਿਸਿ ਸਙ੍ਕਮੋ''ਤਿ ॥ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪਾਰਾਯਨਤ੍ਥੁਤਿਗਾਥਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੦੧) –

ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਬਹੂਸੁ ਨਾਮੇਸੁ ਅਯਨਨਾਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਮਗ੍ਗਭੂਤੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਨ ਦ੍ਵੇਧਾਪਥਭੂਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਏਕੇਨ ਅਯਿਤਬ੍ਬੋ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗੋ। **ਏਕੇਨਾ**ਤਿ ਗਣਸਙ੍ਗਣਿਕਂ ਪਹਾਯ ਪਵਿਵੇਕੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਅਯਿਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਯਨੋ, ਸਂਸਾਰਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕੇਸਂ ਅਯਨੋ ਏਕਾਯਨੋ। **ਏਕੇ**ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਾ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਸੇਟ੍ਠਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਅਯਨਭੂਤੋ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਯਤੀਤਿ ਵਾ ਅਯਨੋ, ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਯਨੋ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗੋ, ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਪਿ ਚ ਏਕਂ ਅਯਤੀਤਿ ਏਕਾਯਨੋ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਮੁਖਭਾਵਨਾਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋਪਿ ਅਪਰਭਾਗੇ ਏਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗੋਤਿ ਏਕਨਿਬ੍ਬਾਨਗਮਨਮਗ੍ਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਨ ਪਰੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਕਿਂ ਪਨ ਸਯਮੇਵ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਬੁਦ੍ਧਿਵਿਹਤਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਿਪਟਿਲਾਭਾ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਿ ਬੁਦ੍ਧਂ ਬੋਧੋਤਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਮੇਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਨੀਲਰਤ੍ਤਗੁਣਯੋਗਾ ਨੀਲੋ ਪਟੋ ਰਤ੍ਤੋ ਪਟੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਯੋਗਾ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਞਾਪੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤੋ ਪਰਂ **ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਨੇਤਂ ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ''ਅਤ੍ਥਮਨੁਗਤਾ ਅਯਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਮਿਤ੍ਤਾ** ਸਹਾਯਾ। **ਅਮਚ੍ਚਾ** ਭਚ੍ਚਾ। **ਞਾਤੀ** ਪਿਤੁਪਕ੍ਖਿਕਾ। **ਸਾਲੋਹਿਤਾ** ਮਾਤੁਪਕ੍ਖਿਕਾ। **ਸਮਣਾ** ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੂਪਗਤਾ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ** ਭੋਵਾਦਿਨੋ, ਸਮਿਤਪਾਪਬਾਹਿਤਪਾਪਾ ਵਾ। **ਦੇਵਤਾ** ਸਕ੍ਕਾਦਯੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਚ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ, ਵਿਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤੇ ਭਵਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਂ ਨਾਮ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵੋ ਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੋਦਯੇ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤੇ ਭਵੋ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਨੇਮਿਤ੍ਤਿਕਮ੍ਪਿ ਨਾਮਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤੇ ਭਵਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਮੇਤਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿ। **ਬੋਧਿਯਾ ਮੂਲੇ ਸਹ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਾ**ਤਿ ਮਹਾਬੋਧਿਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭੇਨ ਸਹ। **ਸਚ੍ਛਿਕਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ, ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਵਾ ਜਾਤਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਯਦਿਦਂ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਯਾ ਅਯਂ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਬੁਦ੍ਧਵਿਭਾਵਨਾ।

''ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤਾ''ਤਿਗਾਥਾਪਾਦਸ੍ਸ ਪਨ ਇਮਿਨਾ ਪਦਭਾਜਨੀਯੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਨ ਅਯਂ ਸਂਸਨ੍ਦਨਾ – ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯੋ ਚ ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤਾ, ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਦੇਸਿਤਾ। ਯਥਾਸਦ੍ਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਦਸ ਯਥਤ੍ਥਾ ਚ ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤਾ, ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਦੇਸਿਤਾਤਿ ਪਕਾਰਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਯਥਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਸਭਾਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਯਥਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਰੂਪੇਕਸੇਸਵਸੇਨ ਏਕਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਯਥਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਪਦਭਾਜਨੀਯੇ ਪਨਸ੍ਸ ਯਥਤ੍ਥੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਯੋਜਨਾਵਸੇਨ ''ਦੇਸਿਤੋ''ਤਿ ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਂ।

''ਸੋਤਿ ਗਹਟ੍ਠੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਵਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਦਿਪਦੇਪਿ ਯਸ੍ਸ ਗਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਲੋਕਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। **ਪਭਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । **ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਞਾਣੇਨਪਿ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਭਾਵੇਨ। **ਓਭਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਭੂਤਂ ਲੋਕਂ। **ਭਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਭੂਤਂ ਲੋਕਂ। **ਪਭਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਭੂਤਂ ਲੋਕਂ।

ਅਰਿਯਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਂ। **ਮਹਿਕਾ ਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਮਹਿਕਾਯ ਮੁਤ੍ਤੋ। **ਮਹਿਕਾ**ਤਿ ਨੀਹਾਰੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਮਹਿਯਾ ਮੁਤ੍ਤੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਧੂਮਰਜਾ ਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਧੂਮਤੋ ਚ ਰਜਤੋ ਚ ਮੁਤ੍ਤੋ। **ਰਾਹੁਗਹਣਾ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਰਾਹੁਨੋ ਚਨ੍ਦਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵੀਹਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਭਾਸਤੇ** ਇਤਿ ਸਓਭਾਸਟ੍ਠੇਨ। **ਤਪਤੇ** ਇਤਿ ਸਤੇਜਟ੍ਠੇਨ। **ਵਿਰੋਚਤੇ** ਇਤਿ ਰੁਚਿਰਟ੍ਠੇਨ। **ਏਵਮੇ**ਵਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਏਵਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਚਨ੍ਦੋਪਿ ਸਯਂ ਭਾਸਨ੍ਤੋ ਤਪਨ੍ਤੋ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤੋ ਇਮਂ ਓਕਾਸਲੋਕਂ ਓਭਾਸੇਤਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਭਾਸਨ੍ਤੋ ਤਪਨ੍ਤੋ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤੋ ਇਮਂ ਖਨ੍ਧਾਦਿਲੋਕਂ ਪਞ੍ਞਾਯ ਓਭਾਸੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ''ਭਾਸੇਤੀ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ''ਭਾਸਤੇ'' ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਵਿਸਦਤਰਾਭਸੂਰਿਯੋਪਮਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਸ੍ਮਾ ਚਨ੍ਦੋਪਮਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਚੇ? ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹਵੂਪਸਮੇਨ ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਨ੍ਤਗੁਣਯੁਤ੍ਤਚਨ੍ਦੋਪਮਾ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਾਤਿ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਂ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਾਸਿਦ੍ਧਿਸਾਧਕਂ ਯੋਗਾਵਚਰਂ ਥੁਨਿਤ੍ਵਾ **ਇਮਾਨਿ ਤੇਰਸ ਵੋਦਾਨੇ ਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ।

ਵੋਦਾਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਸਤੋਕਾਰਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੩. ਸਤੋਕਾਰਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਮਾਤਿਕਾਯਂ **ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ ਭਿਕ੍ਖੁ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਇਧ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਸਾਸਨਪਰਿਦੀਪਨੋ, ਅਞ੍ਞਸਾਸਨਸ੍ਸ ਤਥਾਭਾਵਪਟਿਸੇਧਨੋ ਚ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ''ਇਧੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣੋ...ਪੇ॰... ਸੁਞ੍ਞਾ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾ ਸਮਣੇਭਿ ਅਞ੍ਞੇਹੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੧)।

ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ ਵਾਤਿ ਇਦਮਸ੍ਸ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿ ਭਾਵਨਾਨੁਰੂਪਸੇਨਾਸਨਪਰਿਗ੍ਗਹਪਰਿਦੀਪਨਂ। ਇਮਸ੍ਸ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਅਨੁਵਿਸਟਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਰੁਹਿਤ੍ਤਂ ਨ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਕੂਟਗੋਣਯੁਤ੍ਤਰਥੋ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਥਮੇਵ ਧਾਵਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਗੋਪੋ ਕੂਟਧੇਨੁਯਾ ਸਬ੍ਬਂ ਖੀਰਂ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢਿਤਂ ਕੂਟਵਚ੍ਛਂ ਦਮੇਤੁਕਾਮੋ ਧੇਨੁਤੋ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੇ ਮਹਨ੍ਤਂ ਥਮ੍ਭਂ ਨਿਖਣਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਯੋਤ੍ਤੇਨ ਬਨ੍ਧੇਯ੍ਯ, ਅਥਸ੍ਸ ਸੋ ਵਚ੍ਛੋ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਲਾਯਿਤ੍ਤਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਤਮੇਵ ਥਮ੍ਭਂ ਉਪਨਿਸੀਦੇਯ੍ਯ ਵਾ ਉਪਨਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਵਾ, ਏਵਮੇਵ ਇਮਿਨਾਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਰਸਪਾਨਵਡ੍ਢਿਤਂ ਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਂ ਦਮੇਤੁਕਾਮੇਨ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਅਰਞ੍ਞਂ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਂ ਵਾ ਪਵੇਸੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਥਮ੍ਭੇ ਸਤਿਯੋਤ੍ਤੇਨ ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਮਸ੍ਸ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਆਚਿਣ੍ਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਅਲਭਮਾਨਂ ਸਤਿਯੋਤ੍ਤਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਲਾਯਿਤ੍ਤਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਂ ਤਮੇਵਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਉਪਨਿਸੀਦਤਿ ਚੇਵ ਉਪਨਿਪਜ੍ਜਤਿ ਚ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ''ਯਥਾ ਥਮ੍ਭੇ ਨਿਬਨ੍ਧੇਯ੍ਯ, ਵਚ੍ਛਂ ਦਮਂ ਨਰੋ ਇਧ।
> ਬਨ੍ਧੇਯ੍ਯੇਵਂ ਸਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਸਤਿਯਾਰਮ੍ਮਣੇ ਦਲ਼੍ਹ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੧੭; ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੬੫; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩੭੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੦੭) –

ਏਵਮਸ੍ਸ ਤਂ ਸੇਨਾਸਨਂ ਭਾਵਨਾਨੁਰੂਪਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਯਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਭੇਦੇ ਮੁਦ੍ਧਭੂਤਂ ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾਨਂ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਾਦਿਸਦ੍ਦਸਮਾਕੁਲਂ ਗਾਮਨ੍ਤਂ ਅਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ ਨ ਸੁਕਰਂ ਭਾਵੇਤ੍ਤਂ ਸਦ੍ਦਕਣ੍ਟਕਤ੍ਤਾ ਝਾਨਸ੍ਸ। ਅਗਾਮਕੇ ਪਨ ਅਰਞ੍ਞੇ ਸੁਕਰਂ ਯੋਗਾਵਚਰੇਨ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਆਨਾਪਾਨਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਤਦੇਵ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ

ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਫਲੰ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਿਤੁੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪੰ ਸੇਨਾਸਨੰ ਉਪਦਿਸਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ ''ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਤਥੇਵ ਥੇਰੋ।

ਵਤ੍ਥੁਵਿਜ੍ਜਾਚਰਿਯੋ ਵਿਯ ਹਿ ਭਗਵਾ, ਸੋ ਯਥਾ ਵਤ੍ਥੁਵਿਜ੍ਜਾਚਰਿਯੋ ਨਗਰਭੂਮਿੰ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ''ਏਤ੍ਥ ਨਗਰੰ ਮਾਪੇਥਾ''ਤਿ ਉਪਦਿਸਤਿ, ਸੋਤ੍ਥਿਨਾ ਚ ਨਗਰੇ ਨਿਟ੍ਠਿਤੇ ਰਾਜਕੁਲਤੋ ਮਹਾਸਕ੍ਕਾਰੰ ਲਭਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਯੋਗਾਵਚਰਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪੰ ਸੇਨਾਸਨੰ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ''ਏਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਉਪਦਿਸਤਿ, ਤਤੋ ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮਨੁਯੁਤ੍ਤੇਨ ਯੋਗਿਨਾ ਕਮੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤੇ ਪਤ੍ਤੇ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਤ ਸੋ ਭਗਵਾ''ਤਿ ਮਹਨ੍ਤੰ ਸਕ੍ਕਾਰੰ ਲਭਤਿ। ਅਯੰ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੁ ''ਦੀਪਿਸਦਿਸੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਮਹਾਦੀਪਿਰਾਜਾ ਅਰਞ੍ਞੇ ਤਿਣਗਹਨੰ ਵਾ ਵਨਗਹਨੰ ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਗਹਨੰ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਨਿਲੀਯਿਤ੍ਵਾ ਵਨਮਹਿੰਸਗੋਕਣ੍ਣਸੂਕਰਾਦਯੋ ਮਿਗੇ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਅਯੰ ਅਰਞ੍ਞਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇ ਚੇਵ ਅਰਿਯਫਲਾਨਿ ਚ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ''ਯਥਾਪਿ ਦੀਪਿਕੋ ਨਾਮ, ਨਿਲੀਯਿਤ੍ਵਾ ਗਣ੍ਹਤੇ ਮਿਗੇ।
> ਤਥੇਵਾਯੰ ਬੁਦ੍ਧਪੁਤ੍ਤੋ, ਯੁਤ੍ਤਯੋਗੋ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ।
> ਅਰਞ੍ਞੰ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾਨ, ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਫਲਮੁਤ੍ਤਮ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੧.੫)।

ਤੇਨਸ੍ਸ ਪਰਕ੍ਕਮਜਵਯੋਗ੍ਗਭੂਮਿੰ ਅਰਞ੍ਞਸੇਨਾਸਨੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ**ਤਿ ਉਪਰਿ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੰ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਪਵਿਵੇਕਸੁਖੰ ਅਰਞ੍ਞੰ ਗਤੋ। **ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ**ਤਿ ਰੁਕ੍ਖਸਮੀਪੰ ਗਤੋ। **ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞੰ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋਕਾਸੰ ਗਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਞ੍ਞਞ੍ਚ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਞ੍ਚ ਅਵਸੇਸਸਤ੍ਤਵਿਧਸੇਨਾਸਨੰ ਗਤੋਪਿ ''ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਨਵਵਿਧਞ੍ਹਿ ਸੇਨਾਸਨੰ। ਯਥਾਹ – ''ਸੋ ਵਿਵਿਤ੍ਤੰ ਸੇਨਾਸਨੰ ਭਜਤਿ ਅਰਞ੍ਞੰ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੰ ਪਬ੍ਬਤੰ ਕਨ੍ਦਰੰ ਗਿਰਿਗੁਹੰ ਸੁਸਾਨੰ ਵਨਪਤ੍ਥੰ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੰ ਪਲਾਲਪੁਞ੍ਜ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੦੮)। ਏਵਮਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤੁਯਾਨੁਕੂਲੰ ਧਾਤੁਚਰਿਯਾਨੁਕੂਲਞ੍ਚ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਾਨੁਰੂਪੰ ਸੇਨਾਸਨੰ ਉਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਲੀਨਾਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਕੰ ਸਨ੍ਤਮਿਰਿਯਾਪਥੰ ਉਪਦਿਸਨ੍ਤੋ **ਨਿਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਆਹ। ਅਥਸ੍ਸ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਦਲ਼੍ਹਭਾਵੰ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਨਸਮਤ੍ਥਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣਪਰਿਗ੍ਗਹੂਪਾਯਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੰ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪਲ੍ਲਙ੍ਕ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਊਰੁਬਦ੍ਧਾਸਨੰ। **ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ। **ਉਜੁੰ ਕਾਯੰ ਪਣਿਧਾਯਾ**ਤਿ ਉਪਰਿਮਸਰੀਰੰ ਉਜੁਕੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਪਿਟ੍ਠਿਕਣ੍ਟਕੇ ਕੋਟਿਯਾ ਕੋਟਿੰ ਪਟਿਪਾਦੇਤ੍ਵਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਮੰਸਨ੍ਹਾਰੂਨਿ ਨ ਪਣਮਨ੍ਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਯਾ ਤੇਸੰ ਪਣਮਨਪਚ੍ਚਯਾ ਖਣੇ ਖਣੇ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਾ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਾਸੁ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਏਕਗ੍ਗੰ ਹੋਤਿ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਨ ਪਰਿਪਤਤਿ, ਵੁਦ੍ਧਿੰ ਫਾਤਿੰ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ।

ਪਰਿਮੁਖੰ ਸਤਿੰ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਭਿਮੁਖੰ ਸਤਿੰ ਠਪਯਿਤ੍ਵਾ। **ਸੋ ਸਤੋ**ਵ **ਅਸ੍ਸਸਤਿ ਸਤੋ ਪਸ੍ਸਸਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵੰ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿੰ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਸਤਿੰ ਅਵਿਜਹਨ੍ਤੋ ਸਤੋ ਏਵ ਅਸ੍ਸਸਤਿ ਸਤੋ ਪਸ੍ਸਸਤਿ, ਸਤੋਕਾਰੀ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਯੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਸਤੋਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਤੇ ਪਕਾਰੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਦੀਘੰ ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦੀਘੰ ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਦੀਘੰ ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਸੰ ਪਵਤ੍ਤਯਨ੍ਤੋ। ਤਥਾ **ਰਸ੍ਸੰ**। ਯਾ ਪਨ ਨੇਸੰ ਦੀਘਰਸ੍ਸਤਾ, ਸਾ ਕਾਲਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਦਾਚਿ ਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਹਤ੍ਥਿਅਹਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਕਾਲਵਸੇਨ ਦੀਘੰ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤਿ ਚ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤਿ ਚ, ਕਦਾਚਿ ਸੁਨਖਸਸਾਦਯੋ ਵਿਯ ਰਸ੍ਸੰ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਹਿ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਦੀਘਰਸ੍ਸਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ । ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਦੀਘੰ ਕਾਲੰ ਪਵਿਸਨ੍ਤਾ ਚ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਾ ਚ ਦੀਘਾ, ਰਸ੍ਸੰ ਕਾਲੰ ਪਵਿਸਨ੍ਤਾ ਚ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਾ ਚ ਰਸ੍ਸਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪਰਿ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਨਵਹਾਕਾਰੇਹਿ ਦੀਘੰ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ **ਦੀਘੰ ਅਸ੍ਸਸਾਮਿ, ਪਸ੍ਸਸਾਮੀਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ,** ਤਥਾ **ਰਸ੍ਸੰ**।

ਏਵੰ ਪਜਾਨਤੋ ਚ –

> ‘‘ਦੀਘੋ ਰਸ੍ਸੋ ਚ ਅਸ੍ਸਾਸੋ, ਪਸ੍ਸਾਸੋਪਿ ਚ ਤਾਦਿਸੋ।
> ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਣ੍ਣਾ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨਾਸਿਕਗ੍ਗੇਵ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ’’ਤਿ॥ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੧੯; ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੬੫)।

ਨਵਨ੍ਨਞ੍ਚਸ੍ਸ ਆਕਾਰਾਨੰ ਏਕੇਨਾਕਾਰੇਨ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਸਕਲਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਸਕਾਯਸ੍ਸਾਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਾਕਟੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਸਕਲਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਾਸਕਾਯਸ੍ਸਾਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਾਕਟੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਏਵੰ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਾਕਟੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਸ੍ਸਸਤਿ ਚੇਵ ਪਸ੍ਸਸਤਿ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਕਸ੍ਸ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਵਿਸਟੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੧੯; ਪਾਰਾ॰ ੨.੧੬੫) ਅਸ੍ਸਾਸਕਾਯੇ, ਪਸ੍ਸਾਸਕਾਯੇ ਵਾ ਆਦਿ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੰ। ਸੋ ਆਦਿਮੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਕਿਲਮਤਿ। ਏਕਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਆਦਿਪਰਿਯੋਸਾਨੰ। ਸੋ ਮਜ੍ਝਮੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਆਦਿਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਕਿਲਮਤਿ। ਏਕਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਆਦਿਮਜ੍ਝੰ। ਸੋ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰਯੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਆਦਿਮਜ੍ਝੇ ਕਿਲਮਤਿ। ਏਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ , ਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਿਲਮਤਿ। ਤਾਦਿਸੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ – ‘‘ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸੰਵੇਦੀ’’ਤਿਆਦਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਏਵੰ ਘਟਤਿ ਵਾਯਮਤਿ। ਯੋ ਵਾ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਸੰਵਰੋ, ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ। ਯੋ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿ, ਅਯੰ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ। ਯਾ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾ, ਅਯੰ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਤਿ ਇਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾਯੋ ਤਸ੍ਮਿੰ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਤੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਆਸੇਵਤਿ ਭਾਵੇਤਿ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨ ਕੇਵਲੰ ਅਸ੍ਸਸਿਤਬ੍ਬੰ ਪਸ੍ਸਸਿਤਬ੍ਬਮੇਵ ਚ, ਨ ਅਞ੍ਞੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ, ਇਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਨ ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਨਾਦੀਸੁ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ‘‘ਅਸ੍ਸਸਾਮੀਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਸਾਮੀਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ’’ਚ੍ਚੇਵ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਲਵਸੇਨ ਪਾਲਿੰ ਵਤ੍ਵਾ ਇਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਨਾਦਿਨੋ ਆ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ‘‘ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸੰਵੇਦੀ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਨਾਗਤਕਾਲਵਸੇਨ ਪਾਲਿ ਆਰੋਪਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯੰ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੰ...ਪੇ॰... ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੰ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਸਙ੍ਖਾਤੰ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੰ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੋ ਵੂਪਸਮੇਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ।

ਤਤ੍ਰੇਵੰ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਚ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਇਮਸ੍ਸ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਕਾਯੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਦਰਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ। ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤੇ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਬਲਵਤਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨਾਸਿਕਾ ਨਪ੍ਪਹੋਤਿ, ਮੁਖੇਨ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋਪਿ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਯਦਾ ਪਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਤੇ ਸਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵੂਪਸਨ੍ਤਾ। ਤੇਸੁ ਵੂਪਸਨ੍ਤੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਸੁਖੁਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਨੁ ਖੋ, ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਾ ਵਾ ਓਰੋਹਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਭਾਰੰ ਵਾ ਸੀਸਤੋ ਓਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਾਸਿਕਾ ਨਪ੍ਪਹੋਤਿ, ਮੁਖੇਨ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋਪਿ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਯਦਾ ਪਨੇਸ ਤੰ ਪਰਿਸ੍ਸਮੰ ਵਿਨੋਦੇਤ੍ਵਾ ਨ੍ਹਤ੍ਵਾ ਚ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਚ ਅਲ੍ਲਸਾਟਕੰ ਹਦਯੇ ਕਤ੍ਵਾ ਸੀਤਾਯ ਛਾਯਾਯ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਅਥਸ੍ਸ ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਸੁਖੁਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਨੁ ਖੋ, ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵਿਚੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਏਵਮੇਵੰ ਇਮਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ‘‘ਓਲ਼ਾਰਿਕੋਲ਼ਾਰਿਕੇ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਮੀ’’ਤਿ

ਆਭੋਗਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਮਨਸਿਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇਨਸ੍ਸ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲਤੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਸੁਖੁਮੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ''ਸਾਰਦ੍ਧੇ ਕਾਯੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਚ, ਅਧਿਮਤ੍ਤੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।
> ਅਸਾਰਦ੍ਧਮ੍ਹਿ ਕਾਯਮ੍ਹਿ, ਸੁਖੁਮੰ ਸਮ੍ਪਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ॥ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੨੦; ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੬੫)।

ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਚ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਚ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਚ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਚ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨੇ ਚ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਚ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇ ਅਤਿਸੁਖੁਮੋ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਮੇਵ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਇਦੰ ਤਾਵ **ਦੀਘਭਾਣਕਸੰਯੁਤ੍ਤਭਾਣਕਾਨੰ** ਮਤੰ।

ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਾ ਪਨ ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਸੁਖੁਮੋ''ਤਿ ਏਵੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਉਪਰੂਪਰਿਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇਪਿ ਸੁਖੁਮਤਰੰ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬੇਸੰਯੇਵ ਪਨ ਮਤੇਨ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਪਵਤ੍ਤਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਪਵਤ੍ਤਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ। ਅਯੰ ਤਾਵ ਸਮਥੇ ਨਯੋ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯੰ ਪਨ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਕਾਲੇ ਪਵਤ੍ਤਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਮਹਾਭੂਤਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਉਪਾਦਾਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਸਕਲਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਅਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਰੂਪਾਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਿਕ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੁਖੁਮੋ। ਸੋਪਿ ਦੁਬ੍ਬਲਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋ, ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੁਖੁਮੋ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਯੰ ਤਾਵੇਤ੍ਥ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਪਦਵਣ੍ਣਨਾ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਇਦਮੇਵ ਚਤੁਕ੍ਕੰ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਇਤਰਾਨਿ ਪਨ ਤੀਣਿ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਿ ਏਤ੍ਥ ਪਤ੍ਤਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਆਨਾਪਾਨਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਪਦਟ੍ਠਾਨਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਿਤੁਕਾਮੇਨ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੇਨ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸੀਲਪਰਿਸੋਧਨਾਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਞ੍ਚਸਨ੍ਧਿਕੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਉਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਰਿਮੇ ਪਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਯੋ ਉਗ੍ਗਹੋ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ ਅਪ੍ਪਨਾ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਉਗ੍ਗਹੋ** ਨਾਮ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨੰ। **ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ** ਨਾਮ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਨੰ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ** ਨਾਮ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ। **ਅਪ੍ਪਨਾ** ਨਾਮ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਨਾ। **ਲਕ੍ਖਣੰ** ਨਾਮ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣੰ, ''ਏਵੰ ਲਕ੍ਖਣਮਿਦੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਭਾਵੂਪਧਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਏਵੰ ਪਞ੍ਚਸਨ੍ਧਿਕੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨਾਪਿ ਨ ਕਿਲਮਤਿ, ਆਚਰਿਯਮ੍ਪਿ ਨ ਵਿਹੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਥੋਕੰ ਉਦ੍ਦਿਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਬਹੁੰ ਕਾਲੰ ਸਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ ਏਵੰ ਪਞ੍ਚਸਨ੍ਧਿਕੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਦੋਸਯੁਤ੍ਤੇ ਵਿਹਾਰੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇ ਸੇਨਾਸਨੇ ਵਸਨ੍ਤੇਨ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਖੁਦ੍ਦਕਪਲਿਬੋਧੇਨ ਕਤਭਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚੇਨ ਭਤ੍ਤਸਮ੍ਮਦੰ ਪਟਿਵਿਨੋਦੇਤ੍ਵਾ ਸੁਖਨਿਸਿਨ੍ਨੇਨ ਰਤਨਤ੍ਤਯਗੁਣਾਨੁਸ੍ਸਰਣੇਨ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯੁਗ੍ਗਹਤੋ ਏਕਪਦਮ੍ਪਿ ਅਪਰਿਹਾਪੇਨ੍ਤੇਨ ਇਦੰ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਮਨਸਿਕਾਰਵਿਧਿ –

> ''ਗਣਨਾ ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਾ, ਫੁਸਨਾ ਠਪਨਾ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾ।

ਵਿਵਟ੍ਟਨਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਪਟਿਪਸ੍ਸਨਾ’’ਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ **ਗਣਨਾ**ਤਿ ਗਣਨਾਯੇਵ। **ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਗਮਨਾ। **ਫੁਸਨਾ**ਤਿ ਫੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨੰ। **ਠਪਨਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾ। **ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। **ਵਿਵਟ੍ਟਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ। **ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਫਲੰ। **ਤੇਸਞ੍ਚ ਪਟਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ। ਤਤ੍ਥ ਇਮਿਨਾ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੇਨ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੇਨ ਪਠਮੰ ਗਣਨਾਯ ਇਦੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। ਗਣੇਨ੍ਤੇਨ ਪਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨ ਠਪੇਤਬ੍ਬੰ, ਦਸਨ੍ਨੰ ਉਪਰਿ ਨ ਨੇਤਬ੍ਬੰ, ਅਨ੍ਤਰਾ ਖਣ੍ਡੰ ਨ ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬੰ। ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਠਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਸਮ੍ਬਾਧੇ ਓਕਾਸੇ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਤਿ ਸਮ੍ਬਾਧੇ ਵਜੇ ਸਨ੍ਨਿਰੁਦ੍ਧਗੋਗਣੋ ਵਿਯ। ਦਸਨ੍ਨੰ ਉਪਰਿ ਨੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਗਣਨਨਿਸ੍ਸਿਤੋਵ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ। ਅਨ੍ਤਰਾ ਖਣ੍ਡੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ‘‘ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਨੁ ਖੋ ਮੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ, ਨੋ’’ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੇ ਦੋਸੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਗਣੇਤਬ੍ਬੰ।

ਗਣੇਨ੍ਤੇਨ ਚ ਪਠਮੰ ਦਨ੍ਧਗਣਨਾਯ **ਧਞ੍ਞਮਾਪਕਗਣਨਾਯ** ਗਣੇਤਬ੍ਬੰ। ਧਞ੍ਞਮਾਪਕੋ ਹਿ ਨਾਲ਼ਿੰ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਏਕ’’ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਓਕਿਰਤਿ, ਪੁਨ ਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਚਵਰੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਛਡ੍ਡੇਨ੍ਤੋ ‘‘ਏਕੰ ਏਕ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਤਿ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇਤਿਆਦੀਸੁ। ਏਵਮੇਵੰ ਇਮਿਨਾਪਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇਸੁ ਯੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਏਕੰ ਏਕ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ‘‘ਦਸ ਦਸਾ’’ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਉਪਲਕ੍ਖੇਤ੍ਵਾਵ ਗਣੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਗਣਯਤੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਾ ਚ ਪਵਿਸਨ੍ਤਾ ਚ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਥਾਨੇਨ ਤੰ ਦਨ੍ਧਗਣਨੰ ਧਞ੍ਞਮਾਪਕਗਣਨੰ ਪਹਾਯ ਸੀਘਗਣਨਾਯ **ਗੋਪਾਲਕਗਣਨਾਯ** ਗਣੇਤਬ੍ਬੰ। ਛੇਕੋ ਹਿ ਗੋਪਾਲਕੋ ਸਕ੍ਖਰਾਦਯੋ ਉਚ੍ਛਙ੍ਗੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਰਜ੍ਜੁਦਣ੍ਡਹਤ੍ਥੋ ਪਾਤੋਵ ਵਜੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਗਾਵੋ ਪਿਟ੍ਠਿਯੰ ਪਹਰਿਤ੍ਵਾ ਪਲਿਘਤ੍ਥਮ੍ਭਮਤ੍ਥਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਦ੍ਵਾਰੰ ਪਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਤੰਯੇਵ ਗਾਵੰ ‘‘ਏਕੋ ਦ੍ਵੇ’’ਤਿ ਸਕ੍ਖਰੰ ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਗਣੇਤਿ। ਤਿਯਾਮਰਤ੍ਤਿੰ ਸਮ੍ਬਾਧੇ ਓਕਾਸੇ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੁਤ੍ਥਗੋਗਣੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਉਪਨਿਘੰਸਨ੍ਤੋ ਵੇਗੇਨ ਵੇਗੇਨ ਪੁਞ੍ਜਪੁਞ੍ਜੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ। ਸੋ ਵੇਗੇਨ ਵੇਗੇਨ ‘‘ਤੀਣਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ ਦਸਾ’’ਤਿ ਗਣੇਤਿਯੇਵ, ਏਵਮਸ੍ਸਾਪਿ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨ ਗਣਯਤੋ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਪਾਕਟਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸੀਘੰ ਸੀਘੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਸਞ੍ਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਤੇਨ ‘‘ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਸਞ੍ਚਰਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋ ਚ ਬਹਿ ਚ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤੰਯੇਵ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਏਕੋ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ, ਏਕੋ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ ਛ, ਏਕੋ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ ਛ ਸਤ੍ਤ…ਪੇ॰… ਅਟ੍ਠ ਨਵ ਦਸਾ’’ਤਿ ਸੀਘੰ ਸੀਘੰ ਗਣੇਤਬ੍ਬਮੇਵ। ਗਣਨਾਪਟਿਬਦ੍ਧੇ ਹਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ ਗਣਨਬਲੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਏਕਗ੍ਗੰ ਹੋਤਿ ਅਰਿਤ੍ਤੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਚਣ੍ਡਸੋਤੇ ਨਾਵਾਠਪਨਮਿਵ।

ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਸੀਘੰ ਸੀਘੰ ਗਣਯਤੋ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤੰ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਅਥ ‘‘ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀ’’ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋ ਚ ਬਹਿ ਚ ਵਾਤੰ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਵੇਗੇਨ ਵੇਗੇਨ ਗਣੇਤਬ੍ਬੰ। ਅਨ੍ਤੋਪਵਿਸਨਵਾਤੇਨ ਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਵੇਸਯਤੋ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੰ ਵਾਤਬ੍ਭਾਹਤੰ ਮੇਦਪੂਰਿਤੰ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਮਨਵਾਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨੀਹਰਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਪੁਥੁਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਫੁਟ੍ਠਫੁਟ੍ਠੋਕਾਸੇ ਪਨ ਸਤਿੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਭਾਵਨਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ‘‘ਅਨ੍ਤੋ ਚ ਬਹਿ ਚ ਵਾਤੰ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇਵ ਵੇਗੇਨ ਵੇਗੇਨ ਗਣੇਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ।

ਕੀਵਚਿਰੰ ਪਨੇਤੰ ਗਣੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਯਾਵ ਵਿਨਾ ਗਣਨਾਯ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਬਹਿ ਵਿਸਟਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚ੍ਛੇਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਤਿ ਸਣ੍ਠਾਪਨਤ੍ਥੰਯੇਵ ਹਿ ਗਣਨਾਤਿ।

ਏਵੰ ਗਣਨਾਯ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ **ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਾਯ** ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ। **ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਾ** ਨਾਮ ਗਣਨੰ ਪਟਿਸੰਹਰਿਤ੍ਵਾ ਸਤਿਯਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨੰ ਅਨੁਗਮਨੰ। ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਨ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨੁਗਮਨਵਸੇਨ। ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾਨੁਗਮਨੇ ਆਦੀਨਵਾ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ।

ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਾਯ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਨ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਵਸੇਨ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ, ਅਪਿਚ ਖੋ **ਫੁਸਨਾਵਸੇਨ** ਚ **ਠਪਨਾਵਸੇਨ** ਚ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ। ਗਣਨਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾਵਸੇਨ ਵਿਯ ਹਿ ਫੁਸਨਾਠਪਨਾਵਸੇਨ ਵਿਸੁਂ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਫੁਟ੍ਠਫੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ ਪਨ ਗਣੇਨ੍ਤੋ ਗਣਨਾਯ ਚ ਫੁਸਨਾਯ ਚ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਗਣਨਂ ਪਟਿਸਂਹਰਿਤ੍ਵਾ ਤੇ ਸਤਿਯਾ ਅਨੁਬਨ੍ਧਨ੍ਤੋ, ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਚ ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਨ੍ਤੋ ''ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਾਯ ਚ ਫੁਸਨਾਯ ਚ ਠਪਨਾਯ ਚ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਮਤ੍ਥੋ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ** ਵੁਤ੍ਤਪਙ੍ਗੁਲਦੋਵਾਰਿਕੋਪਮਾਹਿ ਇਧੇਵ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਕਕਚੂਪਮਾਯ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ **ਪਙ੍ਗੁਲੋਪਮਾ** – ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਪਙ੍ਗੁਲੋ ਦੋਲਾਯ ਕੀਲ਼ਤਂ ਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਦੋਲਂ ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਦੋਲਾਥਮ੍ਭਮੂਲੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਕਮੇਨ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਦੋਲਾਫਲਕਸ੍ਸ ਉਭੋ ਕੋਟਿਯੋ ਮਜ੍ਝਞ੍ਚ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਚ ਉਭੋਕੋਟਿਮਜ੍ਝਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਬ੍ਯਾਵਟੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਤਿਵਸੇਨ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨਤ੍ਥਮ੍ਭਮੂਲੇ ਠਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਦੋਲਂ ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਸਤਿਯਾ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤੋ ਕਮੇਨ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਫੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਸਤਿਯਾ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥੇਵ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੨੫) ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਚ ਤੇਸਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਬ੍ਯਾਵਟੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਙ੍ਗੁਲੋਪਮਾ।

ਅਯਂ ਪਨ **ਦੋਵਾਰਿਕੋਪਮਾ** – ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੋਵਾਰਿਕੋ ਨਗਰਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਚ ਬਹਿ ਚ ਪੁਰਿਸੇ ''ਕੋ ਤ੍ਵਂ, ਕੁਤੋ ਵਾ ਆਗਤੋ, ਕੁਹਿਂ ਵਾ ਗਚ੍ਛਸਿ, ਕਿਂ ਵਾ ਤੇ ਹਤ੍ਥੇ''ਤਿ ਨ ਵੀਮਂਸਤਿ। ਨ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਭਾਰਾ, ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਂਯੇਵ ਪਨ ਵੀਮਂਸਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਇਮਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਨ੍ਤੋਪਵਿਟ੍ਠਵਾਤਾ ਚ ਬਹਿਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਵਾਤਾ ਚ ਨ ਭਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯੇਵ ਭਾਰਾਤਿ ਅਯਂ ਦੋਵਾਰਿਕੋਪਮਾ।

ਕਕਚੂਪਮਾ ਪਨ ''ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੫੯) ਨਯੇਨ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। ਇਧ ਪਨਸ੍ਸ ਆਗਤਾਗਤਵਸੇਨ ਅਮਨਸਿਕਾਰਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਕਸ੍ਸਚਿ ਨ ਚਿਰੇਨੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਵਸੇਸਝਾਨਙ੍ਗਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾ ਅਪ੍ਪਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਠਪਨਾ ਚ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਨ ਗਣਨਾਵਸੇਨੇਵ ਮਨਸਿਕਾਰਕਾਲਤੋ ਪਭੁਤਿ ਯਥਾ ਸਾਰਦ੍ਧਕਾਯਸ੍ਸ ਮਞ੍ਚੇ ਵਾ ਪੀਠੇ ਵਾ ਨਿਸੀਦਤੋ ਮਞ੍ਚਪੀਠਂ ਓਨਮਤਿ ਵਿਕੂਜਤਿ, ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣਂ ਵਲ਼ਿਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਅਸਾਰਦ੍ਧਕਾਯਸ੍ਸ ਪਨ ਨਿਸੀਦਤੋ ਨੇਵ ਮਞ੍ਚਪੀਠਂ ਓਨਮਤਿ ਨ ਵਿਕੂਜਤਿ, ਨ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਰਣਂ ਵਲ਼ਿਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤੂਲਪਿਚੁਪੂਰਿਤਂ ਵਿਯ ਮਞ੍ਚਪੀਠਂ ਹੋਤਿ । ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਲਹੁਕੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਗਣਨਾਵਸੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰਕਾਲਤੋ ਪਭੁਤਿ ਅਨੁਕ੍ਕਮਤੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਕਾਯਦਰਥੇ ਵੂਪਸਨ੍ਤੇ ਕਾਯੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਲਹੁਕਂ ਹੋਤਿ, ਸਰੀਰਂ ਆਕਾਸੇ ਲਙ੍ਘਨਾਕਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ।

ਤਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਸੁਖੁਮਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ । ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਅਪਰਾਪਰਂ ਤਤੋ ਸੁਖੁਮਤਰਂ ਸੁਖੁਮਤਰਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿਯੇਵ। ਸ੍ਵਾਯਮਤ੍ਥੋ ਉਪਰਿ ਵੁਤ੍ਤਕਂਸਥਾਲੋਪਮਾਯ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਯਥਾ ਹਿ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਉਪਰੂਪਰਿ ਵਿਭੂਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਇਦਂ। ਇਦਂ ਪਨ ਉਪਰੂਪਰਿ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਖੁਮਤ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਂ ਅਨੁਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੇ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ''ਆਚਰਿਯਂ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਵਾ ''ਨਟ੍ਠਂ ਦਾਨਿ ਮੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਉਟ੍ਠਾਯਾਸਨਾ ਨ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਇਰਿਯਾਪਥਂ ਵਿਕੋਪੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਤੋ ਹਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਨਵਨਵਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਨਿਸਿਨ੍ਨੇਨੇਵ ਦੇਸਤੋ ਆਹਰਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਆਹਰਣੂਪਾਯੋ – ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ ''ਇਮੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਨਾਮ ਕਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿ, ਕਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ। ਕਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਕਸ੍ਸ ਵਾ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ। ਅਥੇਵਂ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤੋ ''ਇਮੇ

ਅਨ੍ਤੋਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਉਦਕੇ ਨਿਮੁਗ੍ਗਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾ ਅਸਞ੍ਞੀਭੂਤਾਨਂ ਮਤਾਨਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਨ੍ਨਾਨਂ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਸਮਙ੍ਗੀਨਂ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਨ੍ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾ ਪਟਿਚੋਦੇਤਬ੍ਬੋ ''ਨਨੁ, ਤ੍ਵਂ ਪਣ੍ਡਿਤ, ਨੇਵ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਗਤੋ, ਨ ਉਦਕੇ ਨਿਮੁਗ੍ਗੋ, ਨ ਅਸਞ੍ਞੀਭੂਤੋ, ਨ ਮਤੋ, ਨ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਨ੍ਨੋ, ਨ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਸਮਙ੍ਗੀ, ਨ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਨ੍ਨੋ। ਅਤ੍ਥਿਯੇਵ ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ, ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞਤਾਯ ਪਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਸੀ''ਤਿ। ਅਥਾਨੇਨ ਪਕਤਿਫੁਟ੍ਠਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ। ਇਮੇ ਹਿ ਦੀਘਨਾਸਿਕਸ੍ਸ ਨਾਸਾਪੁਟਂ ਘਟ੍ਟੇਨ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਰਸ੍ਸਨਾਸਿਕਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰੋਟ੍ਠਂ। ਤਸ੍ਮਾਨੇਨ ਇਮਂ ਨਾਮ ਠਾਨਂ ਘਟ੍ਟੇਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ। ਇਮਮੇਵ ਹਿ ਅਤ੍ਥਵਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ – ''ਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੯; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੯੯੨)। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਸਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸੇਵ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਇਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਪਨ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਪਨ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਗਰੁਕਂ ਗਰੁਕਭਾਵਨਂ ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਬੁਦ੍ਧਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਮਹਾਪੁਰਿਸਾਨਂਯੇਵ ਮਨਸਿਕਾਰਭੂਮਿਭੂਤਂ, ਨ ਚੇਵ ਇਤ੍ਤਰਂ, ਨ ਚ ਇਤ੍ਤਰਸਤ੍ਤਸਮਾਸੇਵਿਤਂ। ਯਥਾ ਯਥਾ ਮਨਸਿ ਕਰੀਯਤਿ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਸਨ੍ਤਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਸੁਖੁਮਞ੍ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤ੍ਥ ਬਲਵਤੀ ਸਤਿ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਚ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯਥਾ ਹਿ ਮਟ੍ਠਸਾਟਕਸ੍ਸ ਤੁਨ੍ਨਕਰਣਕਾਲੇ ਸੂਚਿਪਿ ਸੁਖੁਮਾ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ, ਸੂਚਿਪਾਸਵੇਧਨਮ੍ਪਿ ਤਤੋ ਸੁਖੁਮਤਰਂ, ਏਵਮੇਵਂ ਮਟ੍ਠਸਾਟਕਸਦਿਸਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਕਾਲੇ ਸੂਚਿਪਟਿਭਾਗਾ ਸਤਿਪਿ ਸੂਚਿਪਾਸਵੇਧਨਪਟਿਭਾਗਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਪਿ ਬਲਵਤੀ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਾਹਿ ਚ ਪਨ ਸਤਿਪਞ੍ਞਾਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਨ ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਪਕਤਿਫੁਟ੍ਠੋਕਾਸਾ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯਥਾ ਹਿ ਕਸ੍ਸਕੋ ਖੇਤ੍ਤਂ ਕਸਿਤ੍ਵਾ ਬਲੀਬਦ੍ਦੇ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਗੋਚਰਮੁਖੇ ਕਤ੍ਵਾ ਛਾਯਾਯ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਵਿਸ੍ਸਮੇਯ੍ਯ, ਅਥਸ੍ਸ ਤੇ ਬਲੀਬਦ੍ਦਾ ਵੇਗੇਨ ਅਟਵਿਂ ਪਵਿਸੇਯ੍ਯੁਂ। ਯੋ ਹੋਤਿ ਛੇਕੋ ਕਸ੍ਸਕੋ, ਸੋ ਪੁਨ ਤੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤੁਕਾਮੋ ਨ ਤੇਸਂ ਅਨੁਪਦਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਟਵਿਂ ਆਹਿਣ੍ਡਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਰਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਤੋਦਞ੍ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਜੁਕਮੇਵ ਤੇਸਂ ਨਿਪਾਤਨਤਿਤ੍ਥਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਤਿ ਵਾ ਨਿਪਜ੍ਜਤਿ ਵਾ। ਅਥ ਤੇ ਗੋਣੇ ਦਿਵਸਭਾਗਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਨਿਪਾਤਨਤਿਤ੍ਥਂ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਨ੍ਹਤ੍ਵਾ ਚ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਚ ਪਚ੍ਚੁਤ੍ਤਰਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੇ ਦਿਸ੍ਵਾ ਰਸ੍ਮਿਯਾ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਪਤੋਦੇਨ ਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਨ ਤੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਪਕਤਿਫੁਟ੍ਠੋਕਾਸਾ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਸਤਿਰਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਪਤੋਦਞ੍ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਕਤਿਫੁਟ੍ਠੋਕਾਸੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਹਿਸ੍ਸ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਨ ਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਤੇ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਨਤਿਤ੍ਥੇ ਵਿਯ ਗੋਣਾ। ਤਤੋ ਤੇਨ ਸਤਿਰਸ੍ਮਿਯਾ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਠਾਨੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਪਤੋਦੇਨ ਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਸੇਵਮਨੁਯੁਞ੍ਜਤੋ ਨ ਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਨ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਏਕਸਦਿਸਂ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਮਾਨੇ ਤੂਲਪਿਚੁ ਵਿਯ ਕਪ੍ਪਾਸਪਿਚੁ ਵਿਯ ਵਾਤਧਾਰਾ ਵਿਯ ਚ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਏਕਚ੍ਚੇ ਆਹੁ।

ਅਯਂ ਪਨ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ** – ਇਦਞ੍ਹਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਤਾਰਕਰੂਪਂ ਵਿਯ ਮਣਿਗੁਲਿਕਾ ਵਿਯ ਮੁਤ੍ਤਾਗੁਲਿਕਾ ਵਿਯ ਚ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਖਰਸਮ੍ਫਸ੍ਸਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਪ੍ਪਾਸਟ੍ਠਿ ਵਿਯ ਦਾਰੁਸਾਰਸੂਚਿ ਵਿਯ ਚ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਦੀਘਪਾਮਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਕੁਸੁਮਦਾਮਂ ਵਿਯ ਧੂਮਸਿਖਾ ਵਿਯ ਚ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਵਿਤ੍ਥਤਂ ਮਕ੍ਕਟਕਸੁਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਵਲਾਹਕਪਟਲਂ ਵਿਯ ਪਦੁਮਪੁਪ੍ਫਂ ਵਿਯ ਰਥਚਕ੍ਕਂ ਵਿਯ ਚਨ੍ਦਮਣ੍ਡਲਂ ਵਿਯ ਸੂਰਿਯਮਣ੍ਡਲਂ ਵਿਯ ਚ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਨੇਤਂ ਯਥਾ ਸਮ੍ਬਹੁਲੇਸੁ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਸਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇਸੁ ਏਕੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ''ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਕੀਦਿਸਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਏਕੋ ''ਮਯ੍ਹਂ ਮਹਤੀ ਪਬ੍ਬਤੇਯ੍ਯਾ ਨਦੀ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀ''ਤਿ ਆਹ। ਅਪਰੋ ''ਮਯ੍ਹਂ ਏਕਾ ਵਨਰਾਜਿ ਵਿਯ''। ਅਞ੍ਞੋ ''ਮਯ੍ਹਂ ਏਕੋ ਸੀਤਚ੍ਛਾਯੋ ਸਾਖਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਫਲਭਾਰਭਰਿਤੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯਾ''ਤਿ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਤਂ ਏਕਮੇਵ ਸੁਤ੍ਤਂ ਸਞ੍ਞਾਨਾਨਤਾਯ ਨਾਨਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਏਵਂ ਏਕਮੇਵ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਸਞ੍ਞਾਨਾਨਤਾਯ ਨਾਨਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਸਞ੍ਞਜਞ੍ਹਿ ਏਤਂ ਸਞ੍ਞਾਨਿਦਾਨਂ ਸਞ੍ਞਾਪਭਵਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਞ੍ਞਾਨਾਨਤਾਯ ਨਾਨਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਏਵੰ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇ ਪਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਰੋਚੇਤਬ੍ਬੰ ''ਮਯ੍ਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੰ ਨਾਮ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀ''ਤਿ। ਆਚਰਿਯੇਨ ਪਨ ''ਨਿਮਿਤ੍ਤਮਿਦੰ, ਆਵੁਸੋ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਹਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਅਥਾਨੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਯੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਠਪੇਤਬ੍ਬੰ। ਏਵਮਸ੍ਸਾਯੰ ਇਤੋ ਪਭੁਤਿ ਠਪਨਾਵਸੇਨ ਭਾਵਨਾ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਪੋਰਾਣੇਹਿ –

''ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਠਪਯੰ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਨਾਨਾਕਾਰੰ ਵਿਭਾਵਯੰ।
ਧੀਰੋ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇ, ਸਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨਿਬਨ੍ਧਤੀ''ਤਿ॥ (ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੬੫; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੩੨)।

ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਿਲੇਸਾ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਵ, ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤਮੇਵ। ਅਥਾਨੇਨ ਤੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਨੇਵ ਵਣ੍ਣਤੋ ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ, ਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੰ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਖਤ੍ਤਿਯਮਹੇਸਿਯਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਗਬ੍ਭੋ ਵਿਯ ਕਸ੍ਸਕੇਨ ਸਾਲਿਯਵਗਬ੍ਭੋ ਵਿਯ ਚ ਆਵਾਸਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ ਅਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਤਾਨੇਵ ਸਤ੍ਤ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ ਸੇਵਨ੍ਤੇਨ ਸਾਧੁਕੰ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੰ, ਅਥ ਨੰ ਏਵੰ ਰਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਵੁਦ੍ਧਿੰ ਵਿਰੂਲ੍ਹਿੰ ਗਮਯਿਤ੍ਵਾ ਦਸਵਿਧੰ ਅਪ੍ਪਨਾਕੋਸਲ੍ਲੰ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬੰ, ਵੀਰਿਯਸਮਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਘਟੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾਵਿਵਟ੍ਟਨਾਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿੰ ਪਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਤਦੇਵ ਝਾਨੰ ਪਞ੍ਚਹਾਕਾਰੇਹਿ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਪਗੁਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਾਮਰੂਪੰ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤਿ। ਕਥੰ? ਸੋ ਹਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨੰ ਸਮੁਦਯੋ ਕਰਜਕਾਯੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਕਮ੍ਮਾਰਗਗ੍ਗਰਿਯਾ ਧਮਮਾਨਾਯ ਭਸ੍ਤਞ੍ਚ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਤਜ੍ਜੰ ਵਾਯਾਮੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵਾਤੋ ਸਞ੍ਚਰਤਿ, ਏਵਮੇਵੰ ਕਾਯਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਤਿ। ਤਤੋ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇ ਚ ਕਾਯਞ੍ਚ ਰੂਪਨ੍ਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਅਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ।

ਏਵੰ ਨਾਮਰੂਪੰ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੰ ਪਰਿਯੇਸਤਿ, ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤੋ ਚ ਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤੀਸੁਪਿ ਅਦ੍ਧਾਸੁ ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਆਰਬ੍ਭ ਕਙ੍ਖੰ ਵਿਤਰਤਿ, ਵਿਤਿਣ੍ਣਕਙ੍ਖੋ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਵਸੇਨ ''ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਤਿਲਕ੍ਖਣੰ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਓਭਾਸਾਦਯੋ ਦਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਪਹਾਯ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਉਦਯੰ ਪਹਾਯ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨੰ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇਨ ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਭੇਦਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਿਯਨ੍ਤੰ ਪਤ੍ਤੋ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚਸ੍ਸ ਗਣਨੰ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਯੰ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ।

ਇਤਰੇਸੁ ਪਨ ਤੀਸੁ ਚਤੁਕ੍ਕੇਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਸੁੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਨਯੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਪਦਵਣ੍ਣਨਾਨਯੇਨੇਵ ਤੇਸੰ ਏਵਮਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਪੀਤਿਪਟਿਸੰਵੇਦੀ**ਤਿ ਪੀਤਿੰ ਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਾਕਟੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਪੀਤਿ ਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤਾ ਹੋਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਚ।

ਕਥੰ **ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ** ਪੀਤਿ ਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤਾ ਹੋਤਿ? ਸਪ੍ਪੀਤਿਕੇ ਦ੍ਵੇ ਝਾਨੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਝਾਨਪਟਿਲਾਭੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪੀਤਿ ਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤਾ ਹੋਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤਤ੍ਤਾ।

ਕਥੰ **ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ**? ਸਪ੍ਪੀਤਿਕੇ ਦ੍ਵੇ ਝਾਨੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਪੀਤਿੰ ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਪੀਤਿ ਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਅਵਸੇਸਪਦਾਨਿਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਇਦੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਮਤ੍ਤੰ – ਤਿਣ੍ਣੰ ਝਾਨਾਨੰ ਵਸੇਨ ਸੁਖਪਟਿਸੰਵਿਦਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਝਾਨਾਨੰ ਵਸੇਨ

ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਟਿਸਂਵੇਦਿਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ**ਤਿ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। **ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ, ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ **ਪੀਤਿ**ਪਦੇ ਪੀਤਿਸੀਸੇਨ ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, **ਸੁਖ**ਪਦੇ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਵੇਦਨਾ। ਦ੍ਵੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਦੇਸੁ ''ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ ਚੇਤਸਿਕਾ, ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩) ਵਚਨਤੋ ਸਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵੇਦਨਾਤਿ ਏਵਂ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਯੇਨ ਇਦਂ ਚਤੁਕ੍ਕਂ ਭਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕੇਪਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਪਟਿਸਂਵੇਦਿਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦਯਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੋਦੇਨ੍ਤੋ ਪਮੋਦੇਨ੍ਤੋ ਹਾਸੇਨ੍ਤੋ ਪਹਾਸੇਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦੋ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਚ।

ਕਥਂ **ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ**? ਸਪ੍ਪੀਤਿਕੇ ਦ੍ਵੇ ਝਾਨੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਪੀਤਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਮੋਦੇਤਿ ਪਮੋਦੇਤਿ। ਕਥਂ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ**? ਸਪ੍ਪੀਤਿਕੇ ਦ੍ਵੇ ਝਾਨੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਪੀਤਿਂ ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਏਵਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਪੀਤਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਮੋਦੇਤਿ ਪਮੋਦੇਤਿ। ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ''ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਂ ਆਦਹਨ੍ਤੋ ਸਮਂ ਠਪੇਨ੍ਤੋ, ਤਾਨਿ ਵਾ ਪਨ ਝਾਨਾਨਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਖਣਿਕਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ, ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਖਣਿਕਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਯ ਵਸੇਨਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਂ ਆਦਹਨ੍ਤੋ ਸਮਂ ਠਪੇਨ੍ਤੋ ''ਸਮਾਦਹਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਵਿਮੋਚਯਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇਨ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੋਚੇਨ੍ਤੋ ਵਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇਹਿ, ਤਤਿਯੇਨ ਪੀਤਿਯਾ, ਚਤੁਤ੍ਥੇਨ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੋਚੇਨ੍ਤੋ ਵਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ, ਤਾਨਿ ਵਾ ਪਨ ਝਾਨਾਨਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਸੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੋਚੇਨ੍ਤੋ ਵਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਤੋ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨਨ੍ਦਿਤੋ, ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਰਾਗਤੋ, ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮੁਦਯਤੋ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਦਾਨਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੋਚੇਨ੍ਤੋ ਵਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਸਤਿ ਚੇਵ ਪਸ੍ਸਸਤਿ ਚ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ''ਵਿਮੋਚਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ। ਏਵਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਇਦਂ ਚਤੁਕ੍ਕਂ ਭਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਚਤੁਤ੍ਥਚਤੁਕ੍ਕੇ ਪਨ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਾਵ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਕਸ੍ਮਾ? ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥਤ੍ਤਭਾਵਾ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ**ਤਿ ਤੇਸਂਯੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵੋ ਵਾ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਂ ਤੇਨੇਵਾਕਾਰੇਨ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਖਣਭਙ੍ਗੇਨ ਭੇਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯ ਵਸੇਨ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ''ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਤਾਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂਭੂਤੋ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ਇਧ ''ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਵਿਰਾਗਾ ਖਯਵਿਰਾਗੋ ਚ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਰਾਗੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ **ਖਯਵਿਰਾਗੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਖਣਭਙ੍ਗੋ। **ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਰਾਗੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। **ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਤਦੁਭਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਮਗ੍ਗੋ ਚ। ਤਾਯ

ਦੁਵਿਧਾਯਪਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ''ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਪਦੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਦ੍ਵੇ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਚ। ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਾਨਮੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਖਨ੍ਧਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਸਙ੍ਖਤਦੋਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀਤਿ **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ** ਚੇਵ **ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ** ਚਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਮਗ੍ਗੋ** ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਖਨ੍ਧਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀਤਿ **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ** ਚੇਵ **ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ** ਚਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਪਨ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਞਾਣਾਨੰ ਅਨੁਅਨੁ ਪਸ੍ਸਨਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਾਯ ਦੁਵਿਧਾਯਪਿ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਚ ''ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਤਰੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ''ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਤਤੋ ਬਲਵਤਰਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵਿਰਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਸੇਨ, ''ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਤਤੋ ਬਲਵਤਰਾਯ ਕਿਲੇਸਨਿਰੋਧਨਸਮਤ੍ਥਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਸੇਨ , ''ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਭੂਤਾਯ ਅਤਿਤਿਕ੍ਖਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਮਗ੍ਗੋਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਸੋ ਅਭਿਨ੍ਨੋਯੇਵ। ਏਵਮਿਦੰ ਚਤੁਕ੍ਕੰ ਸੁਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਪਨ ਤੀਣਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨਾਤਿ।

ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੬੪. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਮਾਤਿਕੰ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਭਾਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਇਧਾਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਸਹਿ ਪਦੇਹਿ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਮੇਵ ਕਥਿਤੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਭਗਵਤਾ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ **ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਖਮਨਵਸੇਨ **ਖਨ੍ਤਿ,** ਰੁਚ੍ਚਨਵਸੇਨ **ਰੁਚਿ,** ਗਹਣਵਸੇਨ **ਆਦਾਯੋ,** ਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨ **ਧਮ੍ਮੋ,** ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਨਯੋ,** ਤਦੁਭਯੇਨਪਿ **ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ,** ਪਵੁਤ੍ਤਵਸੇਨ **ਪਾਵਚਨੰ,** ਸੇਟ੍ਠਚਰਿਯਟ੍ਠੇਨ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ** , ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿਦਾਨਵਸੇਨ **ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਬੁਦ੍ਧਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਬੁਦ੍ਧਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਬੁਦ੍ਧਰੁਚਿਯਾ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਆਦਾਯੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਵਿਨਯੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਪਾਵਚਨੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਬੁਦ੍ਧਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਪਿਚੇਤੰ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸਕਲੰ ਪਾਵਚਨੰ ਭਗਵਤਾ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਭਗਵਤੋ ਖਮਨਵਸੇਨ ਖਨ੍ਤਿ। ਰੁਚ੍ਚਨਵਸੇਨ ਰੁਚਿ। ਗਹਣਵਸੇਨ ਆਦਾਯੋ । ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਰਕੰ ਅਪਾਯੇ ਅਪਤਮਾਨੰ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮੋ। ਸੋਵ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੰ ਵਿਨੇਤੀਤਿ ਵਿਨਯੋ। ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਸੋ ਵਿਨਯੋ ਚਾਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਾ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਏਸ ਵਿਨਯੋਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਤੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਯੇ ਚ ਖੋ ਤ੍ਵੰ, ਗੋਤਮਿ, ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਸਿ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਰਾਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਸਰਾਗਾਯ...ਪੇ॰... ਏਕੰਸੇਨ, ਗੋਤਮਿ, ਧਾਰੇਯ੍ਯਾਸਿ ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਏਸੋ ਵਿਨਯੋ ਏਤੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੫੩; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੦੬)। ਧਮ੍ਮੇਨ ਵਾ ਵਿਨਯੋ, ਨ ਦਣ੍ਡਾਦੀਹੀਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤੰ –

> ''ਦਣ੍ਡੇਨੇਕੇ ਦਮਯਨ੍ਤਿ, ਅਙ੍ਕੁਸੇਹਿ ਕਸਾਹਿ ਚ।
> ਅਦਣ੍ਡੇਨ ਅਸਤ੍ਥੇਨ, ਨਾਗੋ ਦਨ੍ਤੋ ਮਹੇਸਿਨਾ''ਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੨; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੪੨)।

ਤਥਾ ''ਧਮ੍ਮੇਨ ਨਯਮਾਨਾਨੰ, ਕਾ ਉਸੂਯਾ ਵਿਜਾਨਤ''ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੬੩)। ਧਮ੍ਮਾਯ ਵਾ ਵਿਨਯੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਤ੍ਥੰ ਹੇਸ ਵਿਨਯੋ, ਨ ਭਵਭੋਗਾਮਿਸਤ੍ਥੰ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ – ''ਨਯਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਜਨਕੁਹਨਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੩੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। ਪੁਣ੍ਣਤ੍ਥੇਰੋਪਿ ਆਹ – ''ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥੰ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਵੁਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੯)। ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਵਾ ਨਯਤੀਤਿ ਵਿਨਯੋ, ਧਮ੍ਮਤੋ ਵਿਨਯੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਸੰਸਾਰਧਮ੍ਮਤੋ ਹਿ ਸੋਕਾਦਿਧਮ੍ਮਤੋ ਵਾ ਏਸ ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਨਯਤਿ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਨਯੋ, ਨ ਤਿਤ੍ਥਕਰਾਨਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ ਹਿ ਭਗਵਾ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਏਸ ਵਿਨਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਵ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਸ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਨਯੋ, ਨ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਨ ਜੀਵੇਸੁ ਚਾਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਸਾਤ੍ਥਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤਾਦੀਹਿ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਵਚਨਤੋ ਪਧਾਨੰ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਪਵਚਨੰ, ਪਵਚਨਮੇਵ ਪਾਵਚਨੰ। ਸਬ੍ਬਚਰਿਯਾਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਚਰਿਯਭਾਵੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ। ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਸਤ੍ਥਭੂਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਸਨਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੰ, ਸਤ੍ਥਭੂਤੰ ਵਾ ਸਾਸਨਨ੍ਤਿਪਿ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੰ। ''ਯੋ ਵੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਵਿਨਯੋ ਚ ਦੇਸਿਤੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਵੋ ਮਮਚ੍ਚਯੇਨ ਸਤ੍ਥਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੬) ਹਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋਵ ਸਤ੍ਥਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਮੇਤੇਸੰ ਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਸਾਸਨੇ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ''ਇਮਿਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਚ ''ਇਮਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਯੰ ਨਿਯਮੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਯੰ ''ਇਧਾ''ਤਿਮਾਤਿਕਾਯ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕੋ ਵਾਤਿਆਦਿਨਾ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਚਨਤ੍ਥੰ ਅਵਤ੍ਵਾ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਭਿਕ੍ਖੁਯੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਚ ਸੋ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਚ ਸੀਲਾਦਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣੋ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣੋਵ **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕੋ**। ਅਧਿਸੀਲਾਦੀਨਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਸੇਕ੍ਖੋ**। ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮੀ ਵਾ। ਅਕੁਪ੍ਪੋ ਚਲਯਿਤੁਮਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਧਮ੍ਮੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਅਕੁਪ੍ਪਧਮ੍ਮੋ**। ਸੋਪਿ ਹਿ ਇਮੰ ਸਮਾਧਿੰ ਭਾਵੇਤਿ।

ਅਰਞ੍ਞਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਿਨਯਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਾਵ ''ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਗਾਮਞ੍ਚ ਗਾਮੂਪਚਾਰਞ੍ਚ ਅਵਸੇਸੰ ਅਰਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੯੨) ਆਗਤੰ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਰਞ੍ਞਕੰ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਆਰਞ੍ਞਕੰ ਨਾਮ ਸੇਨਾਸਨੰ ਪਞ੍ਚਧਨੁਸਤਿਕੰ ਪਚ੍ਛਿਮ''ਨ੍ਤਿ (ਪਾਚਿ॰ ੫੭੩) ਆਗਤੰ। ਵਿਨਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਪਨ ਉਭੋਪਿ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾ ਨਾਮ, ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ (ਵਿਭ॰ ੫੨੯) ਅਰਞ੍ਞੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਬਹਿ ਇਨ੍ਦਖੀਲਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਇਨ੍ਦਖੀਲਤੋ ਬਹਿ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਬਹਿ ਇਨ੍ਦਖੀਲਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਇਨ੍ਦਖੀਲੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਬਹੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਇਨ੍ਦਖੀਲੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਗਾਮਸ੍ਸ ਵਾ ਨਗਰਸ੍ਸ ਵਾ ਉਮ੍ਮਾਰੋ।

ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਸ੍ਸ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਤੰ ਅਵਤ੍ਵਾਵ **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ। ਆਸਨ੍ਤਿ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਆਸਨੰ। ਪਞ੍ਞਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਠਪਿਤੰ। **ਮਞ੍ਚੋ** ਵਾਤਿਆਦੀਨਿ ਆਸਨਸ੍ਸ ਪਭੇਦਵਚਨਾਨਿ। ਮਞ੍ਚੋਪਿ ਹਿ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯਪਿ ਓਕਾਸਤ੍ਤਾ ਇਧ ਆਸਨੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਪਨ ਮਸਾਰਕਬੁਨ੍ਦਿਕਾਬਦ੍ਧਕੁਲੀਰਪਾਦਕਆਹਚ੍ਚਪਾਦਕਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੋ। **ਪੀਠੰ** ਤੇਸੰ ਅਞ੍ਞਤਰਮੇਵ। **ਭਿਸੀ**ਤਿ ਉਣ੍ਣਾਭਿਸਿਚੋਲਭਿਸਿਵਾਕਭਿਸਿਤਿਣਭਿਸਿਪਣ੍ਣਭਿਸੀਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰਾ। **ਤਟ੍ਟਿਕਾ**ਤਿ ਤਾਲਪਣ੍ਣਾਦੀਹਿ ਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਕਤਾ। **ਚਮ੍ਮਖਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਨਿਸਜ੍ਜਾਰਹੋ ਯੋ ਕੋਚਿ ਚਮ੍ਮਖਣ੍ਡੋ। **ਤਿਣਸਨ੍ਥਰਾ**ਦਯੋ ਤਿਣਾਦੀਨਿ ਗੁਮ੍ਬੇਤ੍ਵਾ ਕਤਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ। **ਚਙ੍ਕਮਤਿ** ਵਾਤਿਆਦੀਹਿ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਸ੍ਸ ਚਤੁਇਰਿਯਾਪਥਪਵਤ੍ਤਨਯੋਗ੍ਯਤਾ ਕਥਿਤਾ। ''ਯਤ੍ਥਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਸਬ੍ਬਪਦੇਹਿ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਸ੍ਸ ਸਨ੍ਦਚ੍ਛਾਯਤਾ ਜਨਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। **ਕੇਨਚੀ**ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਸਮੂਹੇਨ। ਤੰ ਸਮੂਹੰ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤੋ **ਗਹਟ੍ਠੇਹਿ ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਹਿ** ਵਾਤਿ ਆਹ। **ਅਨਾਕਿਣ੍ਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੰਕਿਣ੍ਣੰ ਅਸਮ੍ਬਾਧੰ। ਯਸ੍ਸ ਸੇਨਾਸਨਸ੍ਸ ਸਮਨ੍ਤਾ ਗਾਵੁਤਮ੍ਪਿ ਅਡ੍ਢਯੋਜਨਮ੍ਪਿ ਪਬ੍ਬਤਗਹਨੰ ਵਨਗਹਨੰ ਨਦੀਗਹਨੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਕੋਚਿ ਅਵੇਲਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਇਦੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇਪਿ ਅਨਾਕਿਣ੍ਣੰ ਨਾਮ। ਯੰ ਪਨ ਅਡ੍ਢਯੋਜਨਿਕੰ ਵਾ ਯੋਜਨਿਕੰ ਵਾ ਹੋਤਿ, ਇਦੰ ਦੂਰਤਾਯ ਏਵ ਅਨਾਕਿਣ੍ਣੰ ਨਾਮ।

ਵਿਹਾਰੋਤਿ ਅਡ੍ਢਯੋਗਾਦਿਮੁਤ੍ਤਕੋ ਅਵਸੇਸਾਵਾਸੋ। **ਅਡ੍ਢਯੋਗੋ**ਤਿ ਸੁਪਣ੍ਣਵਙ੍ਕਗੇਹਂ। **ਪਾਸਾਦੋ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਕਣ੍ਣਿਕਾ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਤੋ ਦੀਘਪਾਸਾਦੋ। **ਹਮ੍ਮਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਰਿਆਕਾਸਤਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਕੂਟਾਗਾਰਪਾਸਾਦੋਯੇਵ। **ਗੁਹਾ**ਤਿ ਇਟ੍ਠਕਾਗੁਹਾ ਸਿਲਾਗੁਹਾ ਦਾਰੁਗੁਹਾ ਪਂਸੁਗੁਹਾਤਿ ਏਵਞ੍ਹਿ ਖਨ੍ਧਕਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੯੪) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਭਙ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ **ਵਿਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਾ ਪਰਿਹਾਰਪਥਂ ਅਨ੍ਤੋਯੇਵ ਰਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਦਿਵਾਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਚ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਤਸੇਨਾਸਨਂ। **ਗੁਹਾ**ਤਿ ਭੂਮਿਗੁਹਾ, ਯਤ੍ਥ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਦੀਪਂ ਲਦ੍ਧੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਪਬ੍ਬਤਗੁਹਾ ਵਾ ਭੂਮਿਗੁਹਾ ਵਾਤਿ ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮਾਤਿਕਾਯ ਸਬ੍ਬਕਾਲਸਾਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ‘‘ਨਿਸੀਦਤੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਚਨਂ ਕਤਂ, ਇਧ ਪਨ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਨਿਸਜ੍ਜਾਰਮ੍ਭਪਰਿਯੋਸਾਨਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਨਿਟ੍ਠਾਨਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਉਜੁਕੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਬਜਵ੍ਹਜਨੇ ਆਦਰਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਮ ਏਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਉਜੁਕੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਠਿਤੋ ਸੁਪਣਿਹਿਤੋ**ਤਿ ਉਜੁਕਂ ਪਣਿਹਿਤਤ੍ਤਾ ਉਜੁਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ, ਨ ਸਯਮੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਟ੍ਠੋ। ਕਿਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਂ? ਨਿਯ੍ਯਾਨਂ। ਕਿਂ ਨਿਯ੍ਯਾਨਂ? ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਯੇਵ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਨਿਯ੍ਯਾਨਂ। ਤੇਨਾਹ**ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਮੁਖਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਜੇਟ੍ਠਕਤ੍ਥਵਸੇਨ ਸਂਸਾਰਤੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਭਾਵਟ੍ਠੋਯੇਵ। ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਪਨੇਤੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਨਿਯ੍ਯਾਨਂ ਸਤਿਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋਤਿ ਸਤਿਯਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ, ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਪਵਿਸਨਨਿਕ੍ਖਮਨਦ੍ਵਾਰਟ੍ਠੋ’’ਤਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਯ੍ਯਾਨਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੧੬੫. ਬਾਤ੍ਤਿਂਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹੀਤਿ ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ ਅਵਤ੍ਥਾਸੁ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਮਾਤਿਕਾਯ ‘‘ਦੀਘ’’ਨ੍ਤਿਵੁਤ੍ਤਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁ। **ਏਕਗ੍ਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਗ੍ਗਭਾਵਂ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਕ੍ਖਿਪਨਂ। ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਏਵ ਹਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖਿਪਨਤੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਜਾਨਤੋ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਮੋਹਵਸੇਨ ਪਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਵਿਨ੍ਦਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਮੇ ਪਟਿਲਦ੍ਧੋ’’ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਪਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ। **ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ**ਤਿ ਤਾਯ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾਯ ਸਤਿਯਾ। **ਤੇਨ ਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਜਾਨਨਞਾਣੇਨ। **ਸਤੋ ਕਾਰੀ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਸਤਿ ਸਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਯਥਾਹ – ‘‘ਸਤਿਮਾ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੪੬੭)। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਸਤੋ’’ਤਿ ਵਚਨੇਨੇਵ ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਗਹਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ।

੧੬੬. ਅਦ੍ਧਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇਤਿ ਦੀਘਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਲੇ। ਦੀਘੋ ਹਿ ਮਗ੍ਗੋ ਅਦ੍ਧਾਨੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਕਾਲੋ ਦੀਘਤ੍ਤਾ ਅਦ੍ਧਾਨੋ ਵਿਯ ਅਦ੍ਧਾਨੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ‘‘ਅਸ੍ਸਸਤੀ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਪਸ੍ਸਸਤੀ’’ਤਿ ਚ ਅਸ੍ਸਾਸਞ੍ਚ ਪਸ੍ਸਾਸਞ੍ਚ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵਤ੍ਵਾਪਿ ਭਾਵਨਾਯ ਨਿਰਨ੍ਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ‘‘ਅਸ੍ਸਸਤਿਪਿ ਪਸ੍ਸਸਤਿਪੀ’’ਤਿ ਪੁਨ ਸਮਾਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਛਨ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਭਿਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। **ਸੁਖੁਮਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ। **ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇ ਪਕਤਿਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਸਣ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਨ ਸਮਾਧਾਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਾਭਾਵਤੋ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ ਸਣ੍ਠਾਤਿ ਨਾਮ। **ਨਵਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭਤੋ ਪਭੁਤਿ ਪੁਰੇ ਛਨ੍ਦੁਪ੍ਪਾਦਾ ‘‘ਅਸ੍ਸਸਤਿਪਿ ਪਸ੍ਸਸਤਿਪੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਯੋ ਆਕਾਰਾ, ਛਨ੍ਦੁਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪਭੁਤਿ ਪੁਰੇ ਪਾਮੋਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਾ ਤਯੋ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪਭੁਤਿ ਤਯੋਤਿ ਨਵ ਆਕਾਰਾ। **ਕਾਯੋ**ਤਿ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਾਪਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ ਕਾਯੋ। ਪਕਤਿਅਸ੍ਸਾਸਪਕਤਿਪਸ੍ਸਾਸੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨਿਮਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਤਿ ਨਾਮਂ ਲਭਤਿ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪੇਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਸਤਿ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ। **ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਥਵਸੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਨਾਮਕਾਯਰੂਪਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਯੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੋ ਕਾਯੋ ਉਪੇਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤੀਤਿ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ। **ਨੋ ਸਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਕਾਯੋ ਸਤਿ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ। **ਤੇਨ ਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਇਦਾਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਞਾਣੇਨ। **ਤਂ**

ਕਾਯਂ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਕਾਯਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਝਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ।

ਮਾਤਿਕਾਯ ਕਾਯਾਦੀਨਂ ਪਦਾਨਂ ਅਭਾਵੇਪਿ ਇਮਸ੍ਸ ਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ''ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਕਾਯਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। **ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਬਹੁਵਿਧੇ ਕਾਯੇ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਅਥ ਵਾ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਨ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਸੁਭਭੂਤੇ ਕਾਯੇ ਨ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਤ੍ਤਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਅਥ ਖੋ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਸੁਭਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਅਥ ਵਾ ਕਾਯੇ ਅਹਨ੍ਤਿ ਵਾ ਮਮਨ੍ਤਿ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀਤਿ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਤਸ੍ਸੇਵ ਕਾਯਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਉਪਰਿ **ਵੇਦਨਾਸੁ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਤਿਯੇਵ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾ **ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾ**।

੧੬੭. ਤਂ ਕਾਯਨ੍ਤਿ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਪਿ ਨਾਮਰੂਪਕਾਯੇ ਕਾਯਸਦ੍ਦੇਨ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋ ਹਿ ਨਾਮਰੂਪਕਾਯੇ ਏਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਯੇ। ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਭਾਵਨਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ। **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਾਯ ਆਨਿਸਂਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਾ ਹਿ ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਤਾਞਾਣਵੇਪੁਲ੍ਲਤਾ ਚ ਆਨਿਸਂਸੋ। ਤਤ੍ਥ **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਂ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਪਜਾਨਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵਿਦਿਤਾ ਵੇਦਨਾ**ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵਿਦਿਤਾ ਵੇਦਨਾ। **ਵਿਦਿਤਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਦਿਤਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। **ਵਿਦਿਤਾ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵਿਦਿਤਾ ਵਿਨਾਸਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਞ੍ਞਾਵਿਤਕ੍ਕੇਸੁਪਿ** ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਤੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸੇਸਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਇਮੇ ਤਯੋ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਚੇ? ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹਤ੍ਤਾ। ਵੇਦਨਾਸੁ ਤਾਵ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾ ਪਾਕਟਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਸੁਖੁਮਾ ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹਾ, ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਾਕਟਾ। ਸਾਪਿ ਚਸ੍ਸ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਸਞ੍ਞਾ ਆਕਾਰਮਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾ ਨ ਯਥਾਸਭਾਵਗ੍ਗਾਹਿਨੀ । ਸਾ ਚ ਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਗ੍ਗਾਹਕੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਅਤਿ ਵਿਯ ਅਪਾਕਟਾ। ਸਾਪਿ ਚਸ੍ਸ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਞਾਣਪਤਿਰੂਪਕਤ੍ਤਾ ਞਾਣਤੋ ਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ। ਞਾਣਪਤਿਰੂਪਕੋ ਹਿ ਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਯਥਾਹ – ''ਯਾ ਚਾਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਯੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨)। ਸੋਪਿ ਚਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਂ ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸੇਸਾ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਪਦਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਕਥਂ ਵਿਦਿਤਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਵ ਵੇਦਨੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਤ੍ਤੇਯੇਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤੇ ਵੇਦਨਾਯ ਵਿਦਿਤਤ੍ਤਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ **ਕਥਂ ਵੇਦਨਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਵਿਦਿਤੋ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਰੋਧਾ**ਤਿਆਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸਞ੍ਞਾਵਿਤਕ੍ਕਾਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਤਕ੍ਕਵਾਰੇ ਪਨ ''ਫਸ੍ਸਸਮੁਦਯਾ ਫਸ੍ਸਨਿਰੋਧਾ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਫਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨੇ **ਸਞ੍ਞਾਸਮੁਦਯਾ ਸਞ੍ਞਾਨਿਰੋਧਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਕਸ੍ਮਾ ਇਤਿ ਚੇ? ਸਞ੍ਞਾਮੂਲਕਤ੍ਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ। ''ਸਞ੍ਞਾਨਾਨਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਾਨਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੯) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋਤਿਆਦੀਸੁ ਚ ''ਵੇਦਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾਰੇ ਸੋ ਸੋਯੇਵ ਧਮ੍ਮੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵੇਦਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇ ਅਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਪਕਾਰਿਕਾ, ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਾਗਤਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਪਨ ਸਞ੍ਞਾਯ ਕਿਚ੍ਚਮੇਵ ਅਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਏਕਨ੍ਤਮਨੁਪਕਾਰਿਕਾ ਏਵ। ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਪਨ ਵਿਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਿਚ੍ਚਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਵਿਤਕ੍ਕਸਹਾਯਾ ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਕਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤਿ। ਯਥਾਹ –

''ਪਞ੍ਞਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਚ੍ਛੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਨ ਆਕੋਟੇਤ੍ਵਾ ਆਕੋਟੇਤ੍ਵਾ ਦੇਨ੍ਤੋ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਕਥਂ? ਯਥਾ ਹਿ ਹੇਰਞ੍ਞਿਕੋ ਕਹਾਪਣਂ ਹਤ੍ਥੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਭਾਗੇਸੁ ਓਲੋਕੇਤੁਕਾਮੋ ਸਮਾਨੋਪਿ ਨ ਚਕ੍ਖੁਤਲੇਨੇਵ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਙ੍ਗੁਲਿਪਬ੍ਬੇਹਿ ਪਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਓਲੋਕੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਨ ਪਞ੍ਞਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਚ੍ਛੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਪਨ ਆਹਨਨਪਰਿਯਾਹਨਨਰਸੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਆਕੋਟੇਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ਚ ਆਦਾਯਾਦਾਯ ਦਿਨ੍ਨਮੇਵ ਨਿਚ੍ਛੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੬੮)।

ਤਸ੍ਮਾ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਪਕਾਰਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਵਸੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਵੇਦਨਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯਾ''ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਏਕਵਚਨੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਯਤ੍ਤਕੋ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਭੇਦੋ, ਤਤ੍ਤਕੋ ਏਵ ਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਵਿਤਕ੍ਕਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਬਹੁਵਚਨੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੧੬੮. ਪੁਨ **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਾਯ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਭਾਵਨਾਫਲਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮੋਧਾਨੇਤੀ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਠਪੇਤਿ, ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮੋਦਹਨਬ੍ਯਾਪਾਰਾਭਾਵੇਪਿ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਏਵ ਸਮੋਦਹਤਿ ਨਾਮ। **ਗੋਚਰ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਂ। **ਸਮਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਮਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਸਮਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਸਮਤ੍ਥਂ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਮਗ੍ਗਂ ਸਮੋਧਾਨੇਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਗੋਚਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ। **ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ**ਤਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ। **ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ''ਕਾਯੇ''ਤਿਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਨਾਮਰੂਪਕਾਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਙ੍ਖਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਤੇਨੇਵ ਕਮੇਨ ਮਗ੍ਗੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚ। **ਯਂ ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਗੋਚਰਸਦ੍ਦਾਨਂ ਏਕਤ੍ਥਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ। **ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਜਾਨਨਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ, ਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਸਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ ਯਥਾ ਰਞ੍ਞੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਸਮਾਧਿ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ । ਤਞ੍ਹਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ। **ਵੋਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਵੋਦਾਯਤਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੋਦਾਨਂ। ਲੀਨਪਕ੍ਖਿਕੋ ਸਮਾਧਿ ਅਲੀਨਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਸਮਂ,** ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਕਂ ਞਾਣਂ ਅਨੁਦ੍ਧਤਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਭੂਤਤ੍ਤਾ ਸਮਂ। ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਸਤਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਤ੍ਤਾ ਤਦੁਭਯਸਮਤਾਯ ਉਪਕਾਰਿਕਾਤਿ ਸਮਂ, ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਸਮਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਸਮਂ। **ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨਵਜ੍ਜਸਭਾਵੋ। **ਨਿਕ੍ਲੇਸਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸਸਭਾਵੋ। ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸਟ੍ਠੋਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਵੋਦਾਨਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਫਲਸ੍ਸ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸਭਾਵੋ। **ਪਰਮਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੁਤ੍ਤਮਸਭਾਵੋ। **ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਤਂ ਸਭਾਵਂ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਵੇਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਤ੍ਥੇਵ ਚ ਵੋਦਾਨਟ੍ਠਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇਨ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸਟ੍ਠਪਰਮਟ੍ਠਾ ਲਕ੍ਖਣਹਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾਹ –

''ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਹਿ ਏਕਧਮ੍ਮੇ, ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਏਕਲਕ੍ਖਣਾ ਕੇਚਿ।
ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ, ਸੋ ਹਾਰੋ ਲਕ੍ਖਣੋ ਨਾਮਾ''ਤਿ॥ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੪.੫ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰ)।

ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੋ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸਟ੍ਠੋ ਚੇਤ੍ਥ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਸਮਤ੍ਥੋ, ਵੋਦਾਨਟ੍ਠੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਵੋਦਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਸਮਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਸਮਤ੍ਥੋ, ਫਲਵੋਦਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਮਗ੍ਗਵੋਦਾਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਸਮਤ੍ਥੋ, ਪਰਮਟ੍ਠੋ ਪਨ ਸਮਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਯੋਜਨਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵਾ ਸਮਤ੍ਥੋ, ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਸਮਞ੍ਚ ਸਮਤ੍ਥਞ੍ਚ ਏਕਦੇਸਸਰੂਪੇਕਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ **ਸਮਤ੍ਥਞ੍ਚ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਚ ਤਿਸ੍ਸੋ ਚ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ ਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇਯੇਵ, ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਚ ਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਖਯੇ

ਞਾਣਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣਞ੍ਚ ਫਲਕ੍ਖਣੇਯੇਵ, ਸੇਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਪੀਤਿ। ਧਮ੍ਮਵਾਰੇ **ਇਮੇ ਧਮ੍ਮੇ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮੋਧਾਨੇਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾ ਯਥਾਯੋਗਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਇਦਂ ਪਨ ਯੇਭੁਯ੍ਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵ। ਏਕੇਕਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨੇਤ੍ਥ ਨਿਯ੍ਯਾਨੇ ਦਸ੍ਸਿਤੇਪਿ ਚਤੁਕ੍ਕਨੋਗਧਸ੍ਸ ਏਕੇਕਸ੍ਸਾਪਿ ਭਾਗਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਨਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਏਕੇਕਭਾਗਵਸੇਨ ਨਿਯ੍ਯਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਨ ਹਿ ਏਕੇਕਂ ਵਿਨਾ ਨਿਯ੍ਯਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ।

ਦੀਘਂਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੬੯. ਰਸ੍ਸਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਤ੍ਤਰਸਙ੍ਖਾਤੇ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਲੇ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੭੦. ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵੇਦਨਾਯ ਓਲਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਪਠਮਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਸਂਵੇਦਿਕਾ ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਤੋ ਯਂ ਵੇਦੇਤਿ, ਤਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਏਵਂ ਵੇਦਨਾਵਿਸਯਸ੍ਸ ਆਕਾਰਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਤਤੋ ਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾ ਚੇਤਨਾ, ਤਤੋ ''ਫੁਟ੍ਠੋ ਵੇਦੇਤਿ, ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ, ਫੁਟ੍ਠੋ ਚੇਤੇਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੯੩) ਵਚਨਤੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਤਤੋ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਾਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਚੇਤਨਾਦੀਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ ਤੀਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤਂਨਿਸ੍ਸਯੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋਵ ਹੋਤਿ। **ਨਾਮਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਨਾਮਞ੍ਚ। **ਨਾਮਕਾਯੋ ਚਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਪਨ ਨਾਮੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਞ੍ਚ ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਗਤ੍ਤਾ ਤਂ ਅਪਨੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਕਾਯੋ''ਤਿ ਹਿ ਵਚਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਪਨੀਤਂ ਹੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਰਾਸਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। **ਯੇ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ''ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ ਚੇਤਸਿਕਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩) ਏਵਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਇਧ ਨਾਮਕਾਯੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਮਹਾਭੂਤਾ**ਤਿ ਮਹਨ੍ਤਪਾਤੁਭਾਵਤੋ ਮਹਾਭੂਤਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਮਹਾਪਰਿਹਾਰਤੋ ਮਹਾਵਿਕਾਰਤੋ ਮਹਨ੍ਤਭੂਤਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਮਹਾਭੂਤਾ। ਤੇ ਪਨ – ਪਥਵੀ ਆਪੋ ਤੇਜੋ ਵਾਯੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। **ਚਤੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਯੋਗਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤੇ ਉਪਾਦਾਯ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਪਨ – ਚਕ੍ਖੁ ਸੋਤਂ ਘਾਨਂ ਜਿਵ੍ਹਾ ਕਾਯੋ ਰੂਪਂ ਸਦ੍ਦੋ ਗਨ੍ਧੋ ਰਸੋ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਓਜਾ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਆਕਾਸਧਾਤੁ ਰੂਪਸ੍ਸ ਲਹੁਤਾ ਮੁਦੁਤਾ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਉਪਚਯੋ ਸਨ੍ਤਤਿ ਜਰਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਤਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿਵਿਧਂ। **ਅਸ੍ਸਾਸੋ ਚ ਪਸ੍ਸਾਸੋ ਚਾ**ਤਿ ਪਾਕਤਿਕੋਯੇਵ। ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਦੇਵ ਨਾਮਂ ਲਭਤਿ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਨਿ ਵਿਯ। ਰੂਪਸਰਿਕ੍ਖਕਤ੍ਤਾ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਚ ਨਾਮਂ ਲਭਤਿ ''ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੦੪; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੮) ਵਿਯ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨਾ**ਤਿ ਸਤਿਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨਾਯ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਫੁਸਨਟ੍ਠਾਨਂ। **ਯੇ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ''ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਕਾਯਿਕਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਯਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭੧; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੩) ਏਵਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ ਇਧ ਰੂਪਕਾਯੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਤੇ ਕਾਯਾ ਪਟਿਵਿਦਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਯਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਅਵਸੇਸਰੂਪਾਰੂਪਕਾਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪਟਿਵਿਦਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਪਟਿਵਿਦਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਯੋਗਿਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗੇਪਿ ਸਨ੍ਧਾਯ **ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਆਵਜ੍ਜਤੋ ਪਜਾਨਤੋਤਿਆਦੀਨਿ ਸੀਲਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇ ਕਾਯੇ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ ''ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਸਂਵਰਟ੍ਠੇਨਾਤਿਆਦੀਸੁ ''ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ''ਤਿਵੁਤ੍ਤਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗੇਸੁ ਸਂਵਰੋਯੇਵ **ਸਂਵਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ**।

ਅਵ਼ਿਕ੍ਖੇਪੋਯੇਵ **ਅਵ਼ਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵ਼ਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਪਞ੍ਞਾਯੇਵ **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵ਼ਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਞਾਨਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਵ਼ਿਰਤਿਅਭਾਵ਼ੇਪਿ ਪਾਪਾਭਾਵਮਤ੍ਤਮੇਵ **ਸੰਵਰੋ** ਨਾਮਾਤਿ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੭੧. ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਕਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯੇ ਭਵ਼ਾ। **ਕਾਯਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਕਾਯਂ ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਕਾਯਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ, ਕਾਯੇ ਸਤਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਸਤਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਤੇ ਕਾਯੇਨ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਾ। ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤੋ ਸਨ੍ਨਿਸੀਦਾਪੇਨ੍ਤੋ। ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਵ਼ਚਨੇਨੇਵ਼ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਨਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ ਸਿਦ੍ਧਂ। **ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੋ। ਵ਼ੂ**ਪਸਮੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕੇਯੇਵ਼ ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਣਾਮਨਯੇਨ ਸਨ੍ਤਭਾਵ਼ਂ ਨਯਨ੍ਤੋ। **ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਅਧਿਕਾਰਵ਼ਸੇਨ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਵ਼ਾ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਯਥਾਰੂਪੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯਥਾਰੂਪੇਹੀ**ਤਿ ਯਾਦਿਸੇਹਿ। **ਆਨਮਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਤੋ ਨਮਨਾ। ਵ਼ਿ**ਨਮਨਾ**ਤਿ ਉਭਯਪਸ੍ਸਤੋ ਨਮਨਾ। **ਸਨ੍ਨਮਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਤੋਪਿ ਨਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਟ੍ਠੁ ਨਮਨਾ। **ਪਣਮਨਾ**ਤਿ ਪੁਰਤੋ ਨਮਨਾ। **ਇਞ੍ਜਨਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਪਨਾ। **ਫਨ੍ਦਨਾ**ਤਿ ਈਸਕਂ ਚਲਨਾ। **ਪਕਮ੍ਪਨਾ**ਤਿ ਭੁਸਂ ਕਮ੍ਪਨਾ। ਯਥਾਰੂਪੇਹਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਨਮਨਾ...ਪੇ॰... ਪਕਮ੍ਪਨਾ, ਤਥਾਰੂਪਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਨ੍ਤਿ ਚ, ਯਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਨਮਨਾ...ਪੇ॰... ਪਕਮ੍ਪਨਾ, ਤਞ੍ਚ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਨ੍ਤਿ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਹਿ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਿਤੇਸੁ ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਨਮਨਾਦਯੋ ਚ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਿਤਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਯਥਾਰੂਪੇਹਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਕਾਯਸ੍ਸ ਨ ਆਨਮਨਾਦਿਕਾ ਹੋਤਿ, ਤਥਾਰੂਪਂ ਸਨ੍ਤਂ ਸੁਖੁਮਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਨ੍ਤਿ ਚ, ਯਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਨ ਆਨਮਨਾਦਿਕਾ, ਤਞ੍ਚ ਸਨ੍ਤਂ ਸੁਖੁਮਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਨ੍ਤਿ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤੋ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਨ੍ਤਂ ਸੁਖੁਮ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਭਾਵਨਪੁਂਸਕਵ਼ਚਨਮੇਤਂ। **ਇਤਿ ਕਿਰਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਇਤਿ** ਏਵਮਤ੍ਥੇ, **ਕਿਰ** ਯਦਿਅਤ੍ਥੇ। ਯਦਿ ਏਵ਼ਂ ਸੁਖੁਮਕੇਪਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸੇ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਅਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਪਸ੍ਸਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਚੋਦਕੇਨ ਚੋਦਨਾ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵ਼ਾ **ਕਿਰਾ**ਤਿ ਚੋਦਕਵ਼ਚਨਤ੍ਤਾ ਅਸਦ੍ਦਹਨਤ੍ਥੇ ਅਸਹਨਤ੍ਥੇ ਪਰੋਕ੍ਖਤ੍ਥੇ ਚ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ, ਏਵ਼ਂ ਸੁਖੁਮਾਨਮ੍ਪਿ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਨ ਸਦ੍ਦਹਾਮਿ ਨ ਸਹਾਮਿ ਅਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਮੇਤਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਏਵ਼ਂ ਸਨ੍ਤੇਤਿ ਏਵ਼ਂ ਸੁਖੁਮਾਨਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨੇ ਸਨ੍ਤੇ। ਵ਼**ਾਤੂਪਲਦ੍ਧਿਯਾ ਚ ਪਭਾਵਨਾ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਵ਼ਾਤਸ੍ਸ ਉਪਲਦ੍ਧਿਯਾ। **ਉਪਲਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਵ਼ਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਵ਼ਾਤਂ ਉਪਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਵ਼ਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਭਾਵਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਨਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਞ੍ਚ ਪਭਾਵਨਾ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਸੁਖੁਮਕਾਨਮ੍ਪਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨਂ ਨਿਰੋਧਨਤੋ ਤੇਸਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਨਾ ਪਵਤ੍ਤਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਯਾ ਚ ਪਭਾਵਨਾ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਭਾਵਤੋਯੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਭਾਵਨਾਵ਼ਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਚ ਪਵਤ੍ਤਨਾ ਨ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਚ ਭਾਵਨਾ ਨ ਹੋਤਿ। **ਨ ਚ ਨਂ ਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਚ ਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ ''ਭਿਕ੍ਖੁ ਚ ਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੨੭੩) ਵ਼ਿਯ। ਤਂ ਵ਼ੁਤ੍ਤਵ਼ਿਧਿਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿਪਿ ਤਤੋ ਨ ਵ਼ੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿਪੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਚੋਦਨਾਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਵਚਨੇ **ਇਤਿ ਕਿਰਾ**ਤਿ ਏਵਮੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਏਵਕਾਰਤ੍ਥੇ ਕਿਰਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਏਵ਼ਂ ਸਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਏਵ਼ਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨੇ ਸਨ੍ਤੇ ਏਵ।

ਯਥਾ ਕਥਂ ਵ਼ਿ**ਯਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਤਂ ਵ਼ੁਤ੍ਤਵ਼ਿਧਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਤਂ ਕਥਂ ਵ਼ਿਯਾਤਿ ਉਪਮਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। ਇਦਾਨਿ **ਸੇਯਜਥਾਪੀ**ਤਿ ਤਂ ਉਪਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਕਂਸੇ**ਤਿ ਕਂਸਮਯਭਾਜਨੇ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਆਕਾਰਂ। ''ਨਿਮਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦਤੋ ਅਨਞ੍ਞਂ। **ਸੁਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਸੁਗਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਮਨਸਿਕਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਆਵਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ। **ਸੂਪਧਾਰਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਚਿਤ੍ਤੇ ਠਪਿਤਤ੍ਤਾ। **ਸੁਖੁਮਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਪੀ**ਤਿ ਤਦਾ ਸੁਖੁਮਾਨਮ੍ਪਿ ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਨੁਗ੍ਗਹਿਤਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਸੁਖੁਮਤਰਂ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵ਼ਾ

ਸੁਖੁਮਤਰਂ ਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੁਖੁਮਤਰਸਦ੍ਦਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋਪੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਪ੍ਪਨਾਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ‘‘ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਕਾਯੋਤਿ ਵਾ ‘‘ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਕਾਯੋਤਿ ਵਾ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਭਾਵਨਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਮਾਨੇਪਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਮੀਤਿ ਯੋਗਿਨੋ ਆਭੋਗੇ ਸਤਿ ਤੇਨਾਦਰੇਨ ਅਤਿਵਿਯ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ। ਅਨੁਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸੁਖੁਮਂ ਸੁਆਨਯਂ ਹੋਤਿ।

ਅਟ੍ਠ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨੀਤਿ ‘‘ਦੀਘਂ ਰਸ੍ਸਂ ਸਬ੍ਬਕਾਯਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਯਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਚਤਸ੍ਸੋ, ਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਚਤਸ੍ਸੋਤਿ ਅਟ੍ਠ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ। **ਅਟ੍ਠ ਚ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ**ਤਿ ‘‘ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਂ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਪਜਾਨਤੋ ਸਤਿ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭੦) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਚਤਸ੍ਸੋ, ਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਚਤਸ੍ਸੋਤਿ ਅਟ੍ਠ ਚ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ। ਅਟ੍ਠ ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ ਭਗਵਤਾ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੪ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿ।

ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੭੨. ਦੁਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪੀਤਿਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਪੀਤਿ ਪਾਮੋਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਪੀਤੀ**ਤਿ ਮੂਲਪਦਂ। **ਪਾਮੋਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਦਂ, ਪਮੁਦਿਤਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਾ ਪੀਤਿ ਪਾਮੋਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਾ ‘‘ਪੀਤੀ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਪਾਮੋਜ੍ਜ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ, ਸਾ ਪੀਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪੀਤੀ**ਤਿ ਸਭਾਵਪਦਂ। ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ**। ਆਮੋਦਨਾਕਾਰੋ **ਆਮੋਦਨਾ**। ਪਮੋਦਨਾਕਾਰੋ **ਪਮੋਦਨਾ**। ਯਥਾ ਵਾ ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਂ ਵਾ ਤੇਲਾਨਂ ਵਾ ਉਣ੍ਹੋਦਕਸੀਤੋਦਕਾਨਂ ਵਾ ਏਕਤੋਕਰਣਂ ਮੋਦਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕਤੋਕਰਣੇਨ **ਮੋਦਨਾ,** ਉਪਸਗ੍ਗਵਸੇਨ ਪਨ ਪਦਂ ਮਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ **ਆਮੋਦਨਾ ਪਮੋਦਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਹਾਸੇਤੀਤਿ **ਹਾਸੋ,** ਪਹਾਸੇਤੀਤਿ **ਪਹਾਸੋ,** ਹਟ੍ਠਪਹਟ੍ਠਾਕਾਰਾਨਮੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਵਿਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਤ੍ਤਂ, ਧਨਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਅਯਂ ਪਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਵਿਤ੍ਤਿਸਰਿਕ੍ਖਤਾਯ ਵਿਤ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਧਨਿਨੋ ਧਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਏਵਂ ਪੀਤਿਮਤੋਪਿ ਪੀਤਿਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਵਿਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੁਟ੍ਠਿਸਭਾਵਸਣ੍ਠਿਤਾਯ ਹਿ ਪੀਤਿਯਾ ਏਤਂ ਨਾਮਂ। ਪੀਤਿਮਾ ਪਨ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਉਗ੍ਗਤਤ੍ਤਾ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਉਦਗ੍ਗੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਉਦਗ੍ਗਸ੍ਸ ਭਾਗੋ **ਓਦਗਜਂ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਨਤਾ **ਅਤ੍ਤਮਨਤਾ**। ਅਨਭਿਰਦ੍ਧਸ੍ਸ ਹਿ ਮਨੋ ਦੁਕ੍ਖਪਦਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਰਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸੁਖਪਦਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਇਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਨਤਾ ਅਤ੍ਤਮਨਤਾ, ਸਕਮਨਤਾ ਸਕਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਾ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਨਤਾ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਨੇਸੋ ਭਾਵੋ ਚੇਤਸਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਤਸ੍ਮਾ **ਅਤ੍ਤਮਨਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਚ ਉਪਰਿ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੭੩. ਸੁਖਪਟਿਸਂਵੇਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਦ੍ਵੇ ਸੁਖਾਨੀ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭੂਮਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਾਯਿਕਞ੍ਹਿ ਸੁਖਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਭੂਮਿ, ਚੇਤਸਿਕਂ ਸੁਖਂ ਸਮਥਸ੍ਸ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਚ ਭੂਮਿ। **ਕਾਯਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਪਸਾਦਕਾਯਂ ਵਿਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਕਾਯੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕਾਯਿਕਂ। **ਚੇਤਸਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਚੇਤਸਿ ਨਿਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇਤਸਿਕਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਯਿਕਪਦੇਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਸੁਖਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਸੁਖਪਦੇਨ ਕਾਯਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਤਥਾ ਚੇਤਸਿਕਪਦੇਨ ਕਾਯਿਕਂ ਸੁਖਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਸੁਖਪਦੇਨ ਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ। **ਸਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਮਧੁਰਂ ਸੁਮਧੁਰਂ। **ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਮੇਵ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਂ। **ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇ ਜਾਤਂ। **ਸਾਤਂ ਸੁਖਂ ਵੇਦਯਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਤਂ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਨ ਅਸਾਤਂ ਵੇਦਯਿਤਂ। ਸੁਖਂ

ਵੇਦਯਿਤੰ, ਨ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੇਦਯਿਤੰ। ਪਰਤੋ ਤੀਣਿ ਪਦਾਨਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਾਤਾ ਵੇਦਨਾ, ਨ ਅਸਾਤਾ। ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਅਯਮੇਵ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚੇਤਸਿਕਸੁਖਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਤੇ ਸੁਖਾ**ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ, ਤਾਨਿ ਸੁਖਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਵਤ੍ਥੂਨਿ ਦੁਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

ਦੁਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੭੬. ਤਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਮੂਲਪਦੰ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਪਦੰ। **ਯੰ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪੀਤਿਯੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਥ **ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ। ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਮਿਨਮਾਨੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਮਨੋ। ਮਾਨਸ**ਨ੍ਤਿ ਮਨੋਯੇਵ। ''ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖਚਰੋ ਪਾਸੋ, ਯ੍ਵਾਯੰ ਚਰਤਿ ਮਾਨਸੋ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੧; ਮਹਾਵ॰ ੩੩) ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਧਮ੍ਮੋ ਮਾਨਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

> ''ਕਥਞ੍ਹਿ ਭਗਵਾ ਤੁਯ੍ਹੰ, ਸਾਵਕੋ ਸਾਸਨੇ ਰਤੋ।
> ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮਾਨਸੋ ਸੇਕ੍ਖੋ, ਕਾਲੰ ਕਯਿਰਾ ਜਨੇ ਸੁਤਾ''ਤਿ॥ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯) –

ਏਤ੍ਥ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਮਾਨਸਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਧ ਪਨ ਮਨੋਵ ਮਾਨਸੰ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਸੇਨ ਹੇਤੰ ਪਦੰ ਵਡ੍ਢਿਤੰ।

ਹਦਯਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ। ''ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਾ ਤੇ ਖਿਪਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਹਦਯੰ ਵਾ ਤੇ ਫਾਲੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੭; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਆਲਵਕਸੁਤ੍ਤ) ਏਤ੍ਥ ਉਰੋ ਹਦਯਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ''ਹਦਯਾ ਹਦਯੰ ਮਞ੍ਞੇ ਅਞ੍ਞਾਯ ਤਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੩) ਏਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤੰ। ''ਵਕ੍ਕੰ ਹਦਯ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੦) ਏਤ੍ਥ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ। ਇਧ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਟ੍ਠੇਨ ''ਹਦਯ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਦੇਵ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠੇਨ **ਪਣ੍ਡਰੰ**। ਭਵਙ੍ਗੰ ਸਨ੍ਧਾਯੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਥਾਹ – ''ਪਭਸ੍ਸਰਮਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਆਗਨ੍ਤੁਕੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੯)। ਤਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਅਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਗਙ੍ਗਾਯ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾ ਨਦੀ ਗਙ੍ਗਾ ਵਿਯ, ਗੋਧਾਵਰਿਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾ ਗੋਧਾਵਰੀ ਵਿਯ ਚ ''ਪਣ੍ਡਰ''ਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਕਿਲੇਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਸਭਾਵਤੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਯੋਗੇ ਪਨ ਸਤਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ''ਪਣ੍ਡਰ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਮਨੋ ਮਨਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਇਧ ਪਨ ਮਨੋਗਹਣੰ ਮਨਸ੍ਸੇਵ ਆਯਤਨਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥੰ। ਤੇਨੇਤੰ ਦੀਪੇਤਿ – ''ਨਯਿਦੰ ਦੇਵਾਯਤਨੰ ਵਿਯ ਮਨਸ੍ਸ ਆਯਤਨਤ੍ਤਾ ਮਨਾਯਤਨੰ, ਅਥ ਖੋ ਮਨੋ ਏਵ ਆਯਤਨੰ ਮਨਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਆਯਤਨਟ੍ਠੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। ਮਨਤੇ ਇਤਿ ਮਨੋ, ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ ਪਨਾਹੁ – ਨਾਲ਼ਿਯਾ ਮਿਨਮਾਨੋ ਵਿਯ ਮਹਾਤੁਲਾਯ ਧਾਰਯਮਾਨੋ ਵਿਯ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਮਨੋ, ਤਦੇਵ ਮਨਨਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੰ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ, ਮਨੋਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ **ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ**।

ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ**। ਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਖਨ੍ਧੋ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**। ਰੁਲ਼੍ਹਿਤੋ ਖਨ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਰਾਸਟ੍ਠੇਨ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸੋ ਏਕੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸੰ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਰੁਕ੍ਖੰ ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸਭੂਤੰ ਏਕਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਰੁਲ਼੍ਹਿਤੋ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਰਾਸਟ੍ਠੋਯੇਵ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠੋਪਿ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋਯੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਜ੍ਜਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ**ਤਿ ਤੇਸੰ

ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਪਦੇ ਏਕਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਮਿਨਨਟ੍ਠੇਨ ਮਨੋ, ਵਿਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨ, ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਧਾਤੂਤਿ ਤੀਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਅਭਿਪ੍ਪਮੋਦੋਤਿ ਅਧਿਕਾ ਤੁਟ੍ਠਿ।

੧੭੮. ਸਮਾਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਅਚਲਭਾਵੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ **ਠਿਤਿ**। ਪਰਤੋ ਪਦਦ੍ਵਯੰ ਉਪਸਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵਡ੍ਢਿਤੰ। ਅਪਿਚ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਹਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ **ਸਣ੍ਠਿਤਿ**। ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਓਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ **ਅਵਟ੍ਠਿਤਿ**। ਕੁਸਲਪਕ੍ਖਸ੍ਮਿੰ ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਓਗਾਹਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਧਾ ਸਤਿ ਸਮਾਧਿ ਪਞ੍ਞਾਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਸਦ੍ਧਾ ''ਓਕਪ੍ਪਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਤਿ ''ਅਪਿਲਾਪਨਤਾ''ਤਿ, ਸਮਾਧਿ ''ਅਵਟ੍ਠਿਤੀ''ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾ ''ਪਰਿਯੋਗਾਹਨਾ''ਤਿ। ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਪਨ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਓਗਾਹਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਤੇ ''ਓਘਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਾਹਾਰਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ **ਅਵਿਸਾਹਾਰੋ**, ਅਵਿਸਾਹਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨੇਵ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਨਾਮ, ਅਯੰ ਪਨ ਤਥਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਸਾਹਟੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਹਰੀਯਤਿ, ਅਯੰ ਪਨ ਅਵਿਸਾਹਟਸ੍ਸ ਮਾਨਸਸ੍ਸ ਭਾਵੋਤਿ **ਅਵਿਸਾਹਟਮਾਨਸਤਾ**।

ਸਮਥੋਤਿ ਤਿਵਿਧੋ ਸਮਥੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮਥੋ ਅਧਿਕਰਣਸਮਥੋ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਸੁ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾ **ਚਿਤ੍ਤਸਮਥੋ** ਨਾਮ। ਤਞ੍ਹਿ ਆਗਮ੍ਮ ਚਿਤ੍ਤਚਲਨੰ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨੰ ਸਮ੍ਮਤਿ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ''ਚਿਤ੍ਤਸਮਥੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਮ੍ਮੁਖਾਵਿਨਯਾਦਿਸਤ੍ਤਵਿਧੋ **ਅਧਿਕਰਣਸਮਥੋ** ਨਾਮ। ਤਞ੍ਹਿ ਆਗਮ੍ਮ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਅਧਿਕਰਣਾਨਿ ਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੂਪਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ''ਅਧਿਕਰਣਸਮਥੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਗਮ੍ਮ ਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੂਪਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਚਿਤ੍ਤਸਮਥੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਸਮਾਧਿਲਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੰ ਕਾਰੇਤੀਤਿ **ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ**। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ **ਸਮਾਧਿਬਲੰ। ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਯਾਥਾਵਸਮਾਧਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਸਮਾਧਿ ਕੁਸਲਸਮਾਧਿ।

੧੭੯. ਰਾਗਤੋ ਵਿਮੋਚਯੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਸਹਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਹਿ ਵਿਮੋਚਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਥਿਨਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਮਿਦ੍ਧਗ੍ਗਹਣੰ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਚ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣੰ ਕਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਪਾਠੇਸੁ ਸਹਚਾਰਿਤ੍ਤਾ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਤੋ ਵਿਮੋਚਨਵਚਨੇਨੇਵ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਨੀਵਰਣਾਦਿਤੋ ਵਿਮੋਚਨੰ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਤੋ ਚ ਵਿਮੋਚਨੰ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ। **ਕਥੰ ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੇਯ੍ਯਾਲੇ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦੀਨੰ ਪਹਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਵਤ੍ਥੂਨਿ ਤਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

ਤਤਿਯਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੮੦. ਚਤੁਤ੍ਥਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਨਪੁਂਸਕ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਅਸੁਕਨ੍ਤਿ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ''ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕਿੰ ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨੇਨ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਤਾ। **ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ, ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਸਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣੰ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਾ ਵਿਕਾਰਲਕ੍ਖਣੰ। ਏਤੇਨ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ''ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਤਿ ਤੇਸੰਯੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਵਾਪਿ ''ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵੋ ਵਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਤੇਨ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਾਕਾਰੋ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ''ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਉਦਯਬ੍ਬਯੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਸ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀ''ਤਿ ਪੇਯ੍ਯਾਲੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ।

ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਰੂਪੇ ਆਦੀਨਵੰ ਦਿਸ੍ਵਾ**ਤਿ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠਾਦੀਹਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਆਦੀਨਵੰ ਦਿਸ੍ਵਾ। **ਰੂਪਵਿਰਾਗੇ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਆਗਮ੍ਮ ਰੂਪੰ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ ਅਪੁਨਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤੰ

ਆਪਜ੍ਜਨੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ‘‘ਰੂਪਵਿਰਾਗੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ। **ਸਦ੍ਧਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਸਦ੍ਧਾਯ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਿਚ੍ਛਿਤੋ। **ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਸ੍ਵਾਧਿਟ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸ ਯੋਗਿਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਖਯਵਿਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੇ ਰੂਪਭਙ੍ਗੇ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ , ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੇ ਰੂਪਵਿਰਾਗੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਧਿਟ੍ਠਿਤਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਰੂਪੇ ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਖਯਵਿਰਾਗੋ ਰੂਪੇ ਵਿਰਾਗੋਤਿ ਪਕਤਿਭੁਮ੍ਮਵਚਨੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਰਾਗੋ ਰੂਪੇ ਵਿਰਾਗੋਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਂ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਵਿਰਾਗਂ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯਤੋ ਚ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਸੀਲੋ ‘‘ਰੂਪੇ ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ। ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸੀਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

੧੮੧. **ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸੋ – ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਂ ਆਦੀਨਵਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ ਰੂਪਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਆਦੀਨਵਨਿਰੋਧਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਇਮਿਨਾ ਏਵ ਚ ਵਿਸੇਸਵਚਨੇਨ ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਸਿਟ੍ਠਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਵਾ। **ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਭਯਟ੍ਠੇਨ, ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ। **ਅਨਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨ, ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ। **ਸਨ੍ਤਾਪਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਜਰਾਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਪਰਿਣਾਮਨਟ੍ਠੇਨ। **ਨਿਦਾਨਨਿਰੋਧੇਨਾ**ਤਿ ਮੂਲਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵੇਨ। **ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਨ ਭਵਤਿ। **ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧੇਨਾ**ਤਿ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵੇਨ। ਮੂਲਪਚ੍ਚਯੋ ਹਿ ਬਜਾਧਿਸ੍ਸ ਅਸਪ੍ਪਾਯਭੋਜਨਂ ਵਿਯ ਨਿਦਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਯੋ ਬਜਾਧਿਸ੍ਸ ਵਾਤਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਾ ਵਿਯ ਸਮੁਦਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਨਿਦਾਨਞ੍ਹਿ ਨਿਚ੍ਛਯੇਨ ਦਦਾਤਿ ਫਲਮਿਤਿ ਨਿਦਾਨਂ, ਸਮੁਦਯੋ ਪਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਦੇਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਮਿਤਿ ਸਮੁਦਯੋ। **ਜਾਤਿਨਿਰੋਧੇਨਾ**ਤਿ ਮੂਲਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਭਾਵੇਨ। **ਪਭਵਨਿਰੋਧੇਨਾ**ਤਿ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਭਾਵੇਨ। ਜਾਤਿਯੇਵ ਹਿ ਪਭਵਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਭਵੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। **ਹੇਤੁਨਿਰੋਧੇਨਾ**ਤਿ ਜਨਕਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵੇਨ। **ਪਚ੍ਚਯਨਿਰੋਧੇਨਾ**ਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵੇਨ। ਮੂਲਪਚ੍ਚਯੋਪਿ ਹਿ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਜਨਕਪਚ੍ਚਯੋ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਏਤੇਹਿ ਤਿਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਦਙ੍ਗਨਿਰੋਧੋ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਨਿਰੋਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦੇਨਾ**ਤਿ ਤਿਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸ ਵਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ। **ਨਿਰੋਧੁਪਟ੍ਠਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਖਯਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇਨ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇਨ। ਏਤੇਹਿ ਵਿਸਯਵਿਸਯਿਨਿਯਮੋਵ ਕਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਨਿਰੋਧੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

੧੮੨. ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸੀਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਰੂਪਂ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤੀ**ਤਿ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨਿਰਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਪਦਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਜਹਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਕਿਲੇਸੇ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ। **ਰੂਪਨਿਰੋਧੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ ਤਂਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ। **ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਪਦਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚਤੁਤ੍ਥਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ਜਰਾਮਰਣੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਚ ‘‘ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ’’ਤਿ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਏਕਤ੍ਤਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਏਕਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ‘‘ਵੇਦਨਾਸੁ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ’’ਤਿ ਵੇਦਨਾਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਬਹੁਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਚ ਸਤੋਕਾਰਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ।

੬. ਞਾਣਰਾਸਿਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੩. ਇਦਾਨਿ ਛਹਿ ਰਾਸੀਹਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਞਾਣੇਸੁ ਚਤੁਵੀਸਤਿਸਮਾਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਤਾਵ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨੰ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਵਤ੍ਥੂਨੰ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਏਕੋ , ਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਏਕੋਤਿ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਸਮਾਧੀਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਸਮਾਧਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਤੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਞਾਣਾਨਿ।

ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਦੀਘੰ ਅਸ੍ਸਾਸਾ**ਤਿ ‘‘ਦੀਘ’’ਨ੍ਤਿਵੁਤ੍ਤਅਸ੍ਸਾਸਤੋ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਦੀਘੰ ਅਸ੍ਸਾਸਹੇਤੁ ਝਾਨੰ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਉਤ੍ਤਰਤ੍ਰਾਪਿ। ਤੇਸੰਯੇਵ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਵਤ੍ਥੂਨੰ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਤਿਸ੍ਸੋ, ਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਤਿਸ੍ਸੋਤਿ ਛ ਛ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਾ ਏਵ ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਞਾਣਾਨਿ।

ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਅਸ੍ਸਸ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਇਦੰ ਵਚਨੰ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਯਥਾਭੂਤੰ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਯਥਾਸਭਾਵੰ ਜਾਨਾਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠਮਿਵ ਚ ਤੇਨੇਵ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣੰ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਞਾਣੰ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਉਪਰਿ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨੰ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਞਾਣਾਨੰ ਵਿਸੁੰ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਇਧ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨੰ। **ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿਵਚਨੇਨੇਵ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਣ੍ਣੰ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਞਾਣਾਨਿ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਾਨੰ ਅਨੁਕੂਲਭਾਵੇਨ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਞਾਣਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਸਦਿਸਮੇਵ। **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿਵਚਨੇਨੇਵ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਿਣ੍ਣੰ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ‘‘ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ’’ਤਿਵਚਨੇਨੇਵ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਿਪਿ ਗਹਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ । ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਅਨੁਲੋਮਞਾਣਾਨਿਪਿ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਜਨਨਬ੍ਯਾਪਾਰਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞਾਣਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਨ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞਾਣੰ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤਿਵਿਯ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਞਾਣੇਸੁ ਵਿਯ ਆਦਿਭੂਤੰ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣੰ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ’’ਤਿ ਅਨ੍ਤੇ ਞਾਣਦ੍ਵਯਗ੍ਗਹਣੰ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸਙ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ। ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੰ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ, ਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ। ਮਗ੍ਗਞਾਣਞ੍ਹਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ, ਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਿਯੰ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਤੋ ਪਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮ੍ਪਿ ਚ ‘‘ਫੁਸਨਾਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਦਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਪ੍ਪਨਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ‘‘ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ’’ਤਿਵਚਨੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਞਾਣਾਨਿਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਨਿਪਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞਾਣਾਨੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਗਹਣਮੇਵ ਕਤੰ, ਨ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਲੋਮਗ੍ਗਹਣੰ। ਤੀਸੁਪਿ ਚੇਤੇਸੁ ਞਾਣਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੁ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਵਤ੍ਥੂਨੰ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਏਕੰ, ਪਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨ ਏਕਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਾਨੀਤਿ ਚਤੂਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਅਟ੍ਠ ਞਾਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੧ਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਹਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍੧ਾ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਆਹ। **੧ਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਫਲ੧ਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਞਾਣਞ੍ਚ ਫਲ੧ਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖਾਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚ੧ੇਕ੍ਖਣਞਾਣਞ੍ਚ। ਅਨੁਸਯ੧ਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨੇਨ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਦੁਚ੍ਚਰਿਤ੧ਤ੍ਥੁਪ੍ਪਹਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪੁਨ ਅਨੁਸਯਾਨਂ ਪਹਾਨਂ ੧ੁਤ੍ਤਂ। ਏਕ੧ੀਸਤਿਫਲਞਾਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਗਣਨਾਯਪਿ ਞਾਣਗਣਨਾ ਕਤਾ ਹੋਤਿ, ਪਚ੍ਚ੧ੇਕ੍ਖਣਞਾਣਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚ੧ੇਕ੍ਖਣਗਣਨਾਯ ਫਲਪਚ੍ਚ੧ੇਕ੍ਖਣਞਾਣਗਣਨਾ ਕਤਾ ਹੋਤੀਤਿ।

ਞਾਣਰਾਸਿਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸ੧ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਥਾ੧ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾ

੧. ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੪. ਇਦਾਨਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਾਯ ਉਪਕਾਰਕਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਭਾਵੇ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਭਾਵਨਾਯ ਅਭਾਵਤੋ ਤਦੁਪਕਾਰਕਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਿਸੋਧਨਾਦਿਵਿਧਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਤਿ ਤਞ੍ਚ ਕਥੇਤਬ੍ਬਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਾਧਿਪ੍ਪਾਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਦੇਸਨਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਦਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਵਸੇਨ ਕਥੇਤੁਕਾਮੋ ਪਠਮਂ ਤਾਵ **ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਪਦਂ। **ਮੇ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਨਾਮਪਦਾਨਿ। **ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿ-ਇਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦਂ, **ਹਰਤੀ**ਤਿ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਤਾਵ ਨਯੇਨ ਪਦਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਉਪਮੂਪਦੇਸਗਰਹਪਸਂਸਨਾਕਾਰਵਚਨਗ੍ਗਹਣੇਸੁ **ਏਵਂ**-ਸਦ੍ਦੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਚ ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇ ਚ। ਇਧ ਪਨ ਏਵਂਸਦ੍ਦੋ ਆਕਾਰਤ੍ਥੇ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਜਨੇਨ ਪਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਥੇਵ ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਆਕਾਰਤ੍ਥੇਨ **ਏਵਂ**ਸਦ੍ਦੇਨ ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤਿ – ਨਾਨਾਨਯਨਿਪੁਣਮਨੇਕਜ੍ਝਾਸਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਿਵਿਧਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾਪਟਿਵੇਧਗਮ੍ਭੀਰਂ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਕਸਕਭਾਸਾਨੁਰੂਪਤੋ ਸੋਤਪਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਕੋ ਸਮਤ੍ਥੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ, ਸਬ੍ਬਥਾਮੇਨ ਪਨ ਸੋਤੁਕਾਮਤਂ ਜਨੇਤ੍ਵਾਪਿ ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਮਯਾਪਿ ਏਕੇਨਾਕਾਰੇਨ ਸੁਤਨ੍ਤਿ।

ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇਨ ''ਨਾਹਂ ਸਯਮ੍ਭੂ, ਨ ਮਯਾ ਇਦਂ ਸਚ੍ਛਿਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ ''ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਮਯਾਪਿ ਏਵਂ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਕਲਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇਨ ਥੇਰੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ''ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਮ ਸਾਵਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੮-੧੮੯), ''ਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਯੋ ਏਵਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਅਨੁਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਯਥਯਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ। ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਅਨੁਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ''ਤਿਏਵਮਾਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੭) ਨਯੇਨ ਭਗਵਤਾ ਪਸਤ੍ਥਭਾਵਾਨੁਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਾਰਣਬਲਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸੋਤੁਕਾਮਤਂ ਜਨੇਤਿ ''ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਵਾ ਅਨੂਨਮਨਧਿਕਂ, ਏਵਮੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ।

ਮੇਸਦ੍ਦੋ ਕਰਣਸਮ੍ਪਦਾਨਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਇਧ ਪਨ ''ਮਯਾ ਸੁਤਂ, ਮਮ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਅਯਂਸਦ੍ਦੋ ਸਉਪਸਗ੍ਗੋ ਅਨੁਪਸਗ੍ਗੋ ਚ ਵਿਸ੍ਸੁਤਗਮਨਕਿਲਿਨ੍ਨਉਪਚਿਤਅਨੁਯੋਗਸੋਤਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇਪਿ ਚ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ। ਇਧ ਪਨਸ੍ਸ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਧਾਰਿਤਨ੍ਤਿ ਵਾ ਉਪਧਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਮੇ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਹਿ ਮਯਾਤਿਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ''ਏਵਂ ਮਯਾ ਸੁਤਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਧਾਰਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਮਮਾਤਿਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ''ਏਵਂ ਮਮ ਸੁਤਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਧਾਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਅਪਿਚ ''ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਭਾਵੰ ਅਪ੍ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਮਸਵਨੰ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ ''ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਮਿਦੰ ਮਯਾ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਵਿਸਾਰਦਸ੍ਸ ਦਸਬਲਧਰਸ੍ਸ ਆਸਭਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਯਿਨੋ ਸੀਹਨਾਦਨਾਦਿਨੋ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਰਾਜਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਦੀਪਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸਰਣਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਵਰਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਨੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਵਚਨੰ, ਨ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਪਦੇ ਵਾ ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਵਾ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਧਮ੍ਮੇ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੰ ਵਿਨਾਸੇਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਵਿਨਾਸਯਤਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੰ, ਸਦ੍ਧੰ ਵਡ੍ਢੇਤਿ ਸਾਸਨੇ।
ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤਮਿਚ੍ਚੇਵੰ, ਵਦੰ ਗੋਤਮਸਾਵਕੋ''ਤਿ॥

ਏਕਨ੍ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਸਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਏਕੰ ਸਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਯਮਿਤਪਰਿਦੀਪਨੰ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਯ**ਸਦ੍ਦੋ –

ਸਮਵਾਯੇ ਖਣੇ ਕਾਲੇ, ਸਮੂਹੇ ਹੇਤੁਦਿਟ੍ਠਿਸੁ।
ਪਟਿਲਾਭੇ ਪਹਾਨੇ ਚ, ਪਟਿਵੇਧੇ ਚ ਦਿਸ੍ਸਤਿ॥

ਇਧ ਪਨਸ੍ਸ ਕਾਲੋ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰਉਤੁਮਾਸਦ੍ਧਮਾਸਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਾਯਨ੍ਹਪਠਮ-ਮਜ੍ਝਿਮਪਚ੍ਛਿਮਯਾਮਮੁਹੁਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਕਾਲਪ੍ਪਭੇਦਭੂਤੇਸੁ ਸਮਯੇਸੁ ਏਕੰ ਸਮਯਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਏਤੇਸੁ ਸੰਵਚ੍ਛਰਾਦੀਸੁ ਸਮਯੇਸੁ ਯੰ ਯੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਯਮ੍ਹਿ ਯਮ੍ਹਿ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇ ਉਤੁਮ੍ਹਿ ਮਾਸੇ ਪਕ੍ਖੇ ਰਤ੍ਤਿਭਾਗੇ ਦਿਵਸਭਾਗੇ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਥੇਰਸ੍ਸ ਸੁਵਿਦਿਤੰ ਸੁਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤੰ ਅਸੁਕਸੰਵਚ੍ਛਰੇ ਅਸੁਕਉਤੁਮ੍ਹਿ ਅਸੁਕਮਾਸੇ ਅਸੁਕਪਕ੍ਖੇ ਅਸੁਕਰਤ੍ਤਿਭਾਗੇ ਅਸੁਕਦਿਵਸਭਾਗੇ ਵਾ''ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਸੁਖੇਨ ਧਾਰੇਤੁੰ ਵਾ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤੁੰ ਵਾ ਉਦ੍ਦਿਸਾਪੇਤੁੰ ਵਾ, ਬਹੁ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੇਨੇਵ ਪਦੇਨ ਤਮਤ੍ਥੰ ਸਮੋਧਾਨੇਤ੍ਵਾ ''ਏਕੰ ਸਮਯ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਯੇ ਵਾ ਇਮੇ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਸਮਯੋ ਜਾਤਿਸਮਯੋ ਸੰਵੇਗਸਮਯੋ ਅਭਿਨਿਕ੍ਖਮਨਸਮਯੋ ਦੁਕ੍ਕਰਕਾਰਿਕਸਮਯੋ ਮਾਰਵਿਜਯਸਮਯੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਸਮਯੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਸਮਯੋ ਦੇਸਨਾਸਮਯੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮਯੋਤਿਏਵਮਾਦਯੋ ਭਗਵਤੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਅਤਿਵਿਯ ਪਕਾਸਾ ਅਨੇਕਕਾਲਪ੍ਪਭੇਦਾ ਏਵ ਸਮਯਾ, ਤੇਸੁ ਸਮਯੇਸੁ ਦੇਸਨਾਸਮਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਏਕੰ ਸਮਯਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਯੋ ਚਾਯੰ ਞਾਣਕਰੁਣਾਕਿਚ੍ਚਸਮਯੇਸੁ ਕਰੁਣਾਕਿਚ੍ਚਸਮਯੋ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਰਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਮਯੇਸੁ ਪਰਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਮਯੋ, ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨੰ ਕਰਣੀਯਦ੍ਵਯਸਮਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮਿਕਥਾਸਮਯੋ, ਦੇਸਨਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਮਯੇਸੁ ਦੇਸਨਾਸਮਯੋ, ਤੇਸੁਪਿ ਸਮਯੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਮਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਏਕੰ ਸਮਯ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਏਕੰ ਸਮਯ''ਨ੍ਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੰਯੋਗਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਯਞ੍ਹਿ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਇਮੰ ਅਞ੍ਞੰ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੰ ਦੇਸੇਸਿ, ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮੇਵ ਤੰ ਸਮਯੰ ਕਰੁਣਾਵਿਹਾਰੇਨ ਵਿਹਾਸਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਤ੍ਥਜੋਤਨਤ੍ਥੰ ਇਧ ਉਪਯੋਗਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋਤਿ।

ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਤੰ ਤੰ ਅਤ੍ਥਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ, ਭੁਮ੍ਮੇਨ ਕਰਣੇਨ ਚ।
ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਮਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਉਪਯੋਗੇਨ ਸੋ ਇਧਾ''ਤਿ॥

ਪੋਰਾਣਾ ਪਨ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ – ''ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ''ਤਿ ਵਾ ''ਤੇਨ ਸਮਯੇਨਾ''ਤਿ ਵਾ ''ਤੰ ਸਮਯ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਭਿਲਾਪਮਤ੍ਤਭੇਦੋ ਏਸ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਭੁਮ੍ਮਮੇਵਤ੍ਥੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਏਕੰ ਸਮਯ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ''ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ''ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਭਗਵਾਤਿ ਗਰੁ। ਗਰੁਞ੍ਹਿ ਲੋਕੇ ''ਭਗਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਤਾਯ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਗਰੁ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਭਗਵਾ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪੋਰਾਣੇਹਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਭਗਵਾਤਿ ਵਚਨਂ ਸੇਟ੍ਠਂ, ਭਗਵਾਤਿ ਵਚਨਮੁਤ੍ਤਮਂ।
> ਗਰੁ ਗਾਰਵਯੁਤ੍ਤੋ ਸੋ, ਭਗਵਾ ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥

ਅਪਿਚ –

> ''ਭਾਗ੍ਯਵਾ ਭਗ੍ਗਵਾ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਭਗੇਹਿ ਚ ਵਿਭਤ੍ਤਵਾ।
> ਭਤ੍ਤਵਾ ਵਨ੍ਤਗਮਨੋ, ਭਵੇਸੁ ਭਗਵਾ ਤਤੋ''ਤਿ॥ –

ਇਮਿਸ੍ਸਾਪਿ ਗਾਥਾਯ ਵਸੇਨ ਅਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਚ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੨੩ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚੇਤ੍ਥ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਦੇਸਨਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ, **ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਵਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ, **ਏਕਂ ਸਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ, **ਭਗਵਾ**ਤਿ ਦੇਸਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ।

ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਇਸਿਨੋ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਨਗਰੀ ਸਾਵਤ੍ਥੀ, ਯਥਾ ਕਾਕਨ੍ਦੀ ਮਾਕਨ੍ਦੀਤਿ ਏਵਂ ਤਾਵ ਅਕ੍ਖਰਚਿਨ੍ਤਕਾ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ ਪਨ ਭਣਨ੍ਤਿ – ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਉਪਭੋਗਪਰਿਭੋਗਂ ਸਬ੍ਬਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਾਵਤ੍ਥੀ, ਸਤ੍ਥਸਮਾਯੋਗੇ ਚ ਕਿਂ ਭਣ੍ਡਮਤ੍ਥੀਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤੇ ਸਬ੍ਬਮਤ੍ਥੀਤਿਪਿ ਵਚਨਮੁਪਾਦਾਯ ਸਾਵਤ੍ਥੀ।

> ''ਸਬ੍ਬਦਾ ਸਬ੍ਬੂਪਕਰਣਂ, ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਸਮੋਹਿਤਂ।
> ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਮੁਪਾਦਾਯ, ਸਾਵਤ੍ਥੀਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥ –

ਤਸ੍ਸਂ **ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ**। ਸਮੀਪਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ। **ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥਦਿਬ੍ਬਬ੍ਰਹ੍ਮਅਰਿਯਵਿਹਾਰੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਵਿਹਾਰਸਮਙ੍ਗਿਪਰਿਦੀਪਨਮੇਤਂ, ਇਧ ਪਨ ਠਾਨਗਮਨਾਸਨਸਯਨਪ੍ਪਭੇਦੇਸੁ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਇਰਿਯਾਪਥਸਮਾਯੋਗਪਰਿਦੀਪਨਂ। ਤੇਨ ਠਿਤੋਪਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋਪਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਪਿ ਸਯਾਨੋਪਿ ਭਗਵਾ ''ਵਿਹਰਤਿ''ਚ੍ਚੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਹਿ ਭਗਵਾ ਏਕਂ ਇਰਿਯਾਪਥਬਾਧਨਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪਤਨ੍ਤਮਤ੍ਤਭਾਵਂ ਹਰਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਜੇਤਵਨੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਜਨਂ ਜਿਨਾਤੀਤਿ ਜੇਤੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਜਨੇ ਜਿਤੇ ਜਾਤੋਤਿ ਜੇਤੋ, ਮਙ੍ਗਲਕਮ੍ਯਤਾਯ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਏਵਂਨਾਮਮੇਵ ਕਤਨ੍ਤਿ ਜੇਤੋ, ਵਨਯਤੀਤਿ ਵਨਂ, ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਭਤ੍ਤਿਂ ਕਾਰੇਤਿ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਿਨੇਹਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਨੁਤੇ ਇਤਿ ਵਾ ਵਨਂ, ਨਾਨਾਵਿਧਕੁਸੁਮਗਨ੍ਧਸਮ੍ਮੋਦਮਤ੍ਤਕੋਕਿਲਾਦਿਵਿਹਙ੍ਗਾਭਿਰੁਤੇਹਿ ਮਨ੍ਦਮਾਰੁਤਚਲਿਤਰੁਕ੍ਖਸਾਖਾਵਿਟਪਪਲ੍ਲਵਪਲਾਸੇਹਿ ''ਏਥ ਮਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਥਾ''ਤਿ ਪਾਣਿਨੋ ਯਾਚਤਿ ਵਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਜੇਤਸ੍ਸ ਵਨਂ ਜੇਤਵਨਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਜੇਤੇਨ ਰਾਜਕੁਮਾਰੇਨ ਰੋਪਿਤਂ ਸਂਵਦ੍ਧਿਤਂ ਪਰਿਪਾਲਿਤਂ, ਸੋ ਚ ਤਸ੍ਸ ਸਾਮੀ ਅਹੋਸਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਜੇਤਵਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਜੇਤਵਨੇ। ਵਨਞ੍ਚ ਨਾਮ ਰੋਪਿਮਂ ਸਯਂਜਾਤਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਇਦਞ੍ਚ ਵੇਲੁਵਨਾਦੀਨਿ ਚ ਰੋਪਿਮਾਨਿ, ਅਨ੍ਧਵਨਮਹਾਵਨਾਦੀਨਿ ਸਯਂਜਾਤਾਨਿ।

ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇਤਿ ਸੁਦੱਤੋ ਨਾਮ ਸੋ ਗਹਪਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਹਿ ਕਤਨਾਮਵਸੇਨ। ਸਬ੍ਬਕਾਮਸਮਿਦ੍ਧਤਾਯ ਪਨ ਵਿਗਤਮਚ੍ਛੇਰਤਾਯ ਕਰੁਣਾਦਿਗੁਣਸਮਙ੍ਗਿਤਾਯ ਚ ਨਿੱਚਕਾਲੰ ਅਨਾਥਾਨੰ ਪਿਣ੍ਡਮਦਾਸਿ, ਤੇਨ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਗਤੋ। ਆਰਮਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਾਣਿਨੋ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਤਿ ਆਰਾਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਪੁਪ੍ਫਫਲਾਦਿਸੋਭਾਯ ਨਾਤਿਦੂਰਨੱਚਾਸਨ੍ਨਤਾਦਿਪਞ੍ਚਵਿਧਸੇਨਾਸਨਙ੍ਗਸਮ੍ਪੱਤਿਯਾ ਚ ਤਤੋ ਤਤੋ ਆਗਮ੍ਮ ਰਮਨ੍ਤਿ ਅਭਿਰਮਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਕ੍ਕਣ੍ਠਿਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਵਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅੱਥੋ। ਵੁੱਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯ ਵਾ ਸਮ੍ਪੱਤਿਯਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਗਤੇਪਿ ਅੱਤਨੋ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੰ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਰਮਾਪੇਤੀਤਿ ਆਰਾਮੋ। ਸੋ ਹਿ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੇਨ ਗਹਪਤਿਨਾ ਜੇਤਸ੍ਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰਸ੍ਸ ਹੱਥਤੋ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਹਿਰਞ੍ਞਕੋਟੀਹਿ ਕੋਟਿਸਨ੍ਥਰੇਨ ਕੀਣਿਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਹਿਰਞ੍ਞਕੋਟੀਹਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਹਿਰਞ੍ਞਕੋਟੀਹਿ ਵਿਹਾਰਮਹੰ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਏਵੰ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਹਿਰਞ੍ਞਕੋਟਿਪਰਿੱਚਾਗੇਨ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਦਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੋ''ਤਿ ਵੁੱਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਿੰ **ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ**।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਜੇਤਵਨੇ''ਤਿਵਚਨੰ ਪੁਰਿਮਸਾਮਿਪਰਿਕਿੱਤਨੰ, ''ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ''ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਸਾਮਿਪਰਿਕਿੱਤਨੰ। ਕਿਮੇਤੇਸੰ ਪਰਿਕਿੱਤਨੇ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ? ਪੁਞ੍ਞਕਾਮਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਆਪੱਜਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕਪਾਸਾਦਮਾਪਨੇ ਭੂਮਿਵਿੱਕਯਲਦ੍ਧਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਹਿਰਞ੍ਞਕੋਟਿਯੋ ਅਨੇਕਕੋਟਿਅਗ੍ਘਨਕਾ ਰੁਕ੍ਖਾ ਚ ਜੇਤਸ੍ਸ ਪਰਿੱਚਾਗੋ, ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ ਹਿਰਞ੍ਞਕੋਟਿਯੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ । ਇਤਿ ਤੇਸੰ ਪਰਿਕਿੱਤਨੇਨ ਏਵੰ ਪੁਞ੍ਞਕਾਮਾ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁੱਤੋ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਪੁਞ੍ਞਕਾਮੇ ਤੇਸੰ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਆਪੱਜਨੇ ਨਿਯੋਜੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਯਦਿ ਤਾਵ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ, ''ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ''ਤਿ ਨ ਵੱਤਬ੍ਬੰ। ਅਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਹਰਤਿ, ''ਸਾਵਤ੍ਥਿਯ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਵੱਤਬ੍ਬੰ। ਨ ਹਿ ਸੱਕਾ ਉਭਯਤ੍ਥ ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਵਿਹਰਿਤੁਨ੍ਤਿ। ਨ ਖੋ ਪਨੇਤੰ ਏਵੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ, ਨਨੁ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹ ''ਸਮੀਪੱਥੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਗਙ੍ਗਾਯਮੁਨਾਦੀਨੰ ਸਮੀਪੇ ਗੋਯੂਥਾਨਿ ਚਰਨ੍ਤਾਨਿ ''ਗਙ੍ਗਾਯ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਯਮੁਨਾਯ ਚਰਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁੱਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਯਦਿਦੰ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਾ ਸਮੀਪੇ ਜੇਤਵਨੰ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੋ, ਤਤ੍ਥ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਵੁੱਚਤਿ ''ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ''ਤਿ। ਗੋਚਰਗਾਮਨਿਦਸ੍ਸਨੱਥੰ ਹਿਸ੍ਸ ਸਾਵਤ੍ਥਿਵਚਨੰ, ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੁਰੂਪਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਨਿਦਸ੍ਸਨੱਥੰ ਸੇਸਵਚਨੰ।

ਤਤ੍ਥ ਸਾਵਤ੍ਥਿਕਿੱਤਨੇਨ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁੱਤੋ ਭਗਵਤੋ ਗਹਟ੍ਠਾਨੁਗ੍ਗਹਕਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਜੇਤਵਨਾਦਿਕਿੱਤਨੇਨ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੁਗ੍ਗਹਕਰਣੰ। ਤਥਾ ਪੁਰਿਮੇਨ ਪੱਚਯਗ੍ਗਹਣਤੋ ਅੱਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਵਿਵੱਜਨੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਵੱਥੁਕਾਮਪ੍ਪਹਾਨਤੋ ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗਵਿਵੱਜਨੂਪਾਯੰ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਰਿਮੇਨ ਚ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਭਿਯੋਗੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਵਿਵੇਕਾਧਿਮੁੱਤਿੰ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਕਰੁਣਾਯ ਉਪਗਮਨੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਪਗਮਨੰ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਸੱਤਾਨੰ ਹਿਤਸੁਖਨਿਪ੍ਫਾਦਨਾਧਿਮੁੱਤਤੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਪਰਹਿਤਸੁਖਕਰਣੇ ਨਿਰੁਪਲੇਪਤੰ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਧਮ੍ਮਿਕਸੁਖਾਪਰਿੱਚਾਗਨਿਮਿੱਤੰ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਉੱਤਰਿਮਨੁੱਸਧਮ੍ਮਾਨੁਯੋਗਨਿਮਿੱਤੰ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਮਨੁੱਸਾਨੰ ਉਪਕਾਰਬਹੁਲਤੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਦੇਵਾਨੰ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਲੋਕੇ ਜਾਤਸ੍ਸ ਲੋਕੇ ਸੰਵਦ੍ਧਭਾਵੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਲੋਕੇਨ ਅਨੁਪਲਿੱਤਤੰ। ਪੁਰਿਮੇਨ ''ਏਕਪੁੱਗਲੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪੱਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪੱਜਤਿ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਅੱਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁੱਸਾਨੰ। ਕਤਮੋ ਏਕਪੁੱਗਲੋ? ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੦) ਵਚਨਤੋ ਯਦੱਥੰ ਭਗਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਦੱਥਪਰਿਦੀਪਨੰ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਯਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਦਨੁਰੂਪਵਿਹਾਰਪਰਿਦੀਪਨੰ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਪਠਮੰ ਲੁਮ੍ਬਿਨਿਵਨੇ, ਦੁਤਿਯੰ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁੱਤਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪੱਤਿਯਾ ਵਨੇਯੇਵ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਵਨੇਯੇਵ ਵਿਹਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨੇਤ੍ਥ ਅੱਥਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਤ੍ਰਾਤਿ ਦੇਸਕਾਲਪਰਿਦੀਪਨੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਯੰ ਸਮਯੰ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਸਮਯੇ, ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਜੇਤਵਨੇ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਜੇਤਵਨੇਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਯੁੱਤੇ ਵਾ ਦੇਸਕਾਲੇ ਦੀਪੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਭਗਵਾ ਅਯੁੱਤੇ ਦੇਸੇ ਕਾਲੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ। ''ਅਕਾਲੋ ਖੋ ਤਾਵ

ਬਾਹਿਯਾ''ਤਿਆਦਿ (ਉਦਾ॰ ੧੦) ਚੇਤ੍ਥ ਸਾਧਕੰ। **ਖੋ**ਤਿ ਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤੇ ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇ ਆਦਿਕਾਲਤ੍ਥੇ ਵਾ ਨਿਪਾਤੋ। **ਭਗਵਾ**ਤਿ ਲੋਕਗਰੁਦੀਪਨੰ। **ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਕਥਾਸਵਨਯੁਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਵਚਨੰ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ''ਭਿਕ੍ਖਕੋਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖਾਚਰਿਯੰ ਅਜ੍ਝੁਪਗਤੋਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੫੧੦; ਪਾਰਾ॰ ੪੫) ਨਯੇਨ ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਆਮਨ੍ਤੇਸੀ**ਤਿ ਆਲਪਿ ਅਭਾਸਿ ਸਮ੍ਬੋਧੇਸਿ, ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਪਨ ਞਾਪਨੇਪਿ ਪਕ੍ਕੋਸਨੇਪਿ। **ਭਿਕ੍ਖਵੋ**ਤਿ ਆਮਨ੍ਤਨਾਕਾਰਦੀਪਨੰ। ਤੇਨ ਤੇਸੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਭਿਕ੍ਖਨਸੀਲਤਾਭਿਕ੍ਖਨਧਮ੍ਮਤਾਭਿਕ੍ਖਨੇਸਾਧੁਕਾਰਿਤਾਦਿਗੁਣਯੋਗਸਿਦ੍ਧੇਨ ਵਚਨੇਨ ਹੀਨਾਧਿਕਜਨਸੇਵਿਤੰ ਵੁਤ੍ਤਿੰ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ ਉਦ੍ਧਤਦੀਨਭਾਵਨਿਗ੍ਗਹੰ ਕਰੋਤਿ। ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚ ਕਰੁਣਾਵਿਪ੍ਫਾਰਸੋਮ੍ਮਹਦਯਨਯਨਨਿਪਾਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਨ ਵਚਨੇਨ ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੁਖਾਭਿਮੁਖੇ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤੇਨੇਵ ਕਥੇਤੁਕਮਜਤਾਦੀਪਕੇਨ ਵਚਨੇਨ ਨੇਸੰ ਸੋਤੁਕਮਜਤੰ ਜਨੇਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਸਮ੍ਬੋਧਨਤ੍ਥੇਨ ਵਚਨੇਨ ਸਾਧੁਕਸਵਨਮਨਸਿਕਾਰੇਪਿ ਤੇ ਨਿਯੋਜੇਤਿ। ਸਾਧੁਕਸਵਨਮਨਸਿਕਾਰਾਯਤ੍ਤਾ ਹਿ ਸਾਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ।

ਅਪਰੇਸੁ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਕਸ੍ਮਾ ਭਿਕ੍ਖੂਯੇਵ ਆਮਨ੍ਤੇਸੀਤਿ ਚੇ? ਜੇਟ੍ਠਸੇਟ੍ਠਾਸਨ੍ਨਸਦਾਸਨ੍ਨਿਹਿਤਭਾਜਨਭਾਵਤੋ। ਸਬ੍ਬਪਰਿਸਸਾਧਾਰਣਾ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ। ਪਰਿਸਾਯ ਚ ਜੇਟ੍ਠਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪਠਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਸੇਟ੍ਠਾ ਅਨਗਾਰਿਯਭਾਵੰ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥੁ ਚਰਿਯਾਨੁਵਿਧਾਯਕਤ੍ਤਾ ਸਕਲਸਾਸਨਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾ ਚ, ਆਸਨ੍ਨਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇਸੁ ਸਤ੍ਥੁਸਨ੍ਨਿਕਤ੍ਤਾ, ਸਦਾਸਨ੍ਨਿਹਿਤਾ ਸਤ੍ਥੁਸਨ੍ਤਿਕਾਵਚਰਤ੍ਤਾ, ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਚ ਤੇ ਏਵ ਭਾਜਨੰ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠੰ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਿਮਤ੍ਥੰ ਪਨ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਪਠਮੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ, ਨ ਧਮ੍ਮਮੇਵ ਦੇਸੇਸੀਤਿ? ਸਤਿਜਨਨਤ੍ਥੰ। ਪਰਿਸਾਯ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਞ੍ਞੰ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਾਪਿ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਪਿ ਧਮ੍ਮੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਾਪਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤਾਪਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਅਨਾਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ''ਅਯੰ ਦੇਸਨਾ ਕਿੰਨਿਦਾਨਾ ਕਿੰਪਚ੍ਚਯਾ ਕਤਮਾਯ ਅਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਦੇਸਿਤਾ''ਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਾ ਵਿਕ੍ਖੇਪੰ ਆਪਜ੍ਜੇਯਜੁੰ, ਦੁਗ੍ਗਹਿਤੰ ਵਾ ਗਣ੍ਹੇਯਜੁੰ । ਤੇਨ ਤੇਸੰ ਸਤਿਜਨਨਤ੍ਥੰ ਭਗਵਾ ਪਠਮੰ ਆਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ।

ਭਦਨ੍ਤੇਤਿ ਗਾਰਵਵਚਨਮੇਤੰ, ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਪਟਿਵਚਨਦਾਨੰ ਵਾ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ ਵਦਮਾਨੋ ਭਗਵਾ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਲਪਤਿ, ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਵਦਮਾਨਾ ਤੇ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਪਚ੍ਚਾਲਪਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ ਭਗਵਾ ਆਭਾਸਤਿ, ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਪਚ੍ਚਾਭਾਸਨ੍ਤਿ। ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ ਪਟਿਵਚਨੰ ਦਾਪੇਤਿ, ਭਦਨ੍ਤੇਤਿ ਪਟਿਵਚਨੰ ਦੇਨ੍ਤਿ। **ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਯੇ ਭਗਵਾ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ। **ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁ**ਨ੍ਤਿ ਭਗਵਤੋ ਆਮਨ੍ਤਨੰ ਪਟਿਅਸ੍ਸੋਸੁੰ, ਅਭਿਮੁਖਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸੁਣਿੰਸੁ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿੰਸੁ ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਸੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚਾ**ਤਿ ਭਗਵਾ ਏਤੰ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਕਲਸੁਤ੍ਤੰ ਅਵੋਚ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਯੰ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਕਮਲਕੁਵਲਯੁਜ੍ਜਲਵਿਮਲਸਾਦੁਰਸਸਲਿਲਾਯ ਪੋਕ੍ਖਰਣਿਯਾ ਸੁਖਾਵਤਰਣਤ੍ਥੰ ਨਿਮ੍ਮਲਸਿਲਾਤਲਰਚਨਵਿਲਾਸਸੋਪਾਨੰ ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਮੁਤ੍ਤਾਜਾਲਸਦਿਸਵਾਲਿਕਾਕਿਣ੍ਣਪਣ੍ਡਰਭੂਮਿਭਾਗੰ ਤਿਤ੍ਥੰ ਵਿਯ, ਸੁਵਿਭਤ੍ਤਭਿਤ੍ਤਿਵਿਚਿਤ੍ਰਵੇਦਿਕਾਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਪਥੰ ਫੁਸਿਤੁਕਾਮਤਾਯ ਵਿਯ, ਵਿਜਮ੍ਭਿਤਸਮੁਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਵਰਸ੍ਸ ਸੁਖਾਰੋਹਣਤ੍ਥੰ ਦਨ੍ਤਮਯਸਣ੍ਹਮੁਦੁਫਲਕਕਞ੍ਚਨਲਤਾਵਿਨਦ੍ਧਮਣਿਗਣਪ੍ਪਭਾਸਮੁਦਯੁਜ੍ਜਲਸੋਭੰ ਸੋਪਾਨੰ ਵਿਯ, ਸੁਵਣ੍ਣਵਲਯਨੂਪੁਰਾਦਿਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਸਦ੍ਦਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਿਤਕਥਿਤਹਸਿਤਮਧੁਰਸ੍ਸਰਗੇਹਜਨਵਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਉਲ਼ਾਰਿਸ੍ਸਰਿਯਵਿਭਵਸੋਭਿਤਸ੍ਸ ਮਹਾਘਰਸ੍ਸ ਸੁਖਪ੍ਪਵੇਸਨਤ੍ਥੰ ਸੁਵਣ੍ਣਰਜਤਮਣਿਮੁਤ੍ਤਾਪਵਾਲ਼ਾਦਿਜੁਤਿਵਿਸਦਵਿਜ੍ਜੋਤਿਤਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਵਿਸਾਲਦ੍ਵਾਰਕਵਾਟੰ ਮਹਾਦ੍ਵਾਰੰ ਵਿਯ ਅਤ੍ਥਬਜਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਦੇਸਨਾਞਾਣਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵਸੰਸੂਚਕਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਾਵਗਾਹਣਤ੍ਥੰ ਕਾਲਦੇਸਦੇਸਕਪਰਿਸਾਪਦੇਸਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤੰ ਨਿਦਾਨੰ ਭਾਸਿਤੰ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਸਮਤ੍ਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ **ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਇਮਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੧੮੫. ਇਦਾਨਿ ਇਮਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵਨਾਵਿਧਾਨਂ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੇ**ਤਿ ਤੀਸੁ ਰਤਨੇਸੁ ਸਦ੍ਧਾਵਿਰਹਿਤੇ। **ਸਦ੍ਧੇ**ਤਿ ਤੀਸੁ ਰਤਨੇਸੁ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇ। **ਸੇਵਤੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਭਜਤੋ**ਤਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੋ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਉਪਨਿਸੀਦਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਪਸਾਦਜਨਕੇ ਰਤਨਤ੍ਤਯਗੁਣਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। **ਕੁਸੀਤੇ**ਤਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਸੀਦਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸੀਦਾ, ਕੁਸੀਦਾ ਏਵ ਕੁਸੀਤਾ। ਤੇ ਕੁਸੀਤੇ। **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇ**ਤਿ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਵੀਰਿਯਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। **ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਨਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਕੇ। **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ**ਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਧਿਕਾਰਕੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। **ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਅਟ੍ਠਵਿਮੋਕ੍ਖਤਿਵਿਧਵਿਮੋਕ੍ਖਾਧਿਕਾਰਕੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। **ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞੇ, ਪਞ੍ਞਾਭਾਵਤੋ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠਾ ਪਞ੍ਞਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਾ। ਤੇ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇ। **ਗਮ੍ਭੀਰਞਾਣਚਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ, ਞਾਣਕਥਾਸਦਿਸੇ ਵਾ। **ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧੇ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਕੋਟ੍ਠਾਸੇ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਭਾਵਂ। ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਆਨਿਸਂਸਦਸ੍ਸਾਵੀ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਂ ਪਜਹਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। **ਕੋਸਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸੀਤਭਾਵਂ। **ਪਮਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਸਤਿਵਿਪ੍ਪਵਾਸਂ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਤਭਾਵਂ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਝਾਨਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ। **ਸੁਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ। **ਭਾਵਿਤਂ ਹੋਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਹਿ ਵਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ‘‘ਸੁਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ ‘‘ਸੁਭਾਵਿਤ’’ਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਝਾਨੇਨ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਪਹਾਨੇਨ ਭਾਵਨਾਸਿਦ੍ਧਿ, ਭਾਵਨਾਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਚ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਪਹਾਨਸਿਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਮਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ।

੧੮੬. ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਾਰੇ **ਭਾਵਿਤਾਨਿ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤਾਨਿ ਚਾ**ਤਿ ਭਾਵਿਤਾਨਂਯੇਵ ਸੁਭਾਵਿਤਤਾ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾਨਿ ਚ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾਨਿ ਚਾ**ਤਿ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾਨਂਯੇਵ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਭਾਵਿਤਤਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋਯੇਵ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ**ਤਿ ਫਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ ਏਵ।

ਇਦਾਨਿ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਵਿਧਾਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਕਾਰਕਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕਤਿਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਵਨੇਨ ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤੋ ਧਮ੍ਮਕਥਾਸਵਨੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ ਬੁਦ੍ਧਵਾ, ਞਾਤਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਂ ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਂ। ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਹਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਾਨਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਟ੍ਠਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਖੀਣਾਸਵੋ**ਤਿ ਆਹ। ਸੋਯੇਵ ਹਿ ਸਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾ **ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਤਰੇਪਿ ਪਨ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਏਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵ ਚ ਚਤੂਸੁ ਫਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ‘‘ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਭਾਵਿਤਾਨਿ ਚੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਭਾਵਿਤਾਨਿ ਚਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇਸਂ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਥਾਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾ ਅਤ੍ਥਿਯੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ। **ਸਯਂ ਭੂਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਨਾਚਰਿਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਯਮੇਵ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਜਾਤਟ੍ਠੇਨ ਭਗਵਾ। ਸੋਪਿ ਹਿ ਭਾਵਨਾਸਿਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਸਯਮ੍ਭੂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸਯਂ ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ। **ਅਪ੍ਪਮੇਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਗੁਣਯੋਗਤੋ ਪਮਾਣੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਟ੍ਠੇਨ। ਭਗਵਾ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਭਾਵਨਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਭਾਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੭. ਪੁਨ ਅਞ੍ਞਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਧਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਪਞ੍ਚਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿਆਦਿਕਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯੇ ਹਿ ਕੇਚੀ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ, **ਹਿ**-ਕਾਰੋ ਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ**ਤਿ ਲੋਕਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਮੁਦਯ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਂ। **ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮ**ਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਭਾਵਗਮਨਂ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਂ ਵਾ। **ਅਸ੍ਸਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਆਨਿਸਂਸਂ। **ਆਦੀਨਵ**ਨ੍ਤਿ ਦੋਸਂ। **ਨਿਸ੍ਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਮਨਂ। **ਯਥਾਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਂ। **ਸਮਣੇਸੂ**ਤਿ ਸਮਿਤਪਾਪੇਸੁ। **ਸਮਣਸਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਨ ਮਯਾ ਸਮਣਾਤਿ ਸਮ੍ਮਤਾ। ''ਸਮ੍ਮਤਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਲਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ''ਮੇ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਾਮਿਵਚਨਮੇਵ ਹੋਤਿ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੂ**ਤਿ ਬਾਹਿਤਪਾਪੇਸੁ। **ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਣਭਾਵਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ। ਦ੍ਵਯੇਨਾਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਥ ਵਾ **ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤੀਣਿ ਫਲਾਨਿ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ। ਸਾਮਞ੍ਞਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋਯੇਵ। **ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। **ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾਯੇਵ ਅਧਿਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਾ।

੧੮੮. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਠਮਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੁਦਯਾਦੀਨਂ ਪਭੇਦਗਣਨਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਪਭੇਦਗਣਨਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਅਸੀਤਿਸਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੀਤਿਉਤ੍ਤਰਂ ਸਤਂ। ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ''ਅਸੀਤਿਸਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਪੁਨ ਪਭੇਦਗਣਨਾਪੁਚ੍ਛਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇ ਗਣਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਤ੍ਥਾਯ ਸਦ੍ਦਹਨਤ੍ਥਾਯ। **ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ। **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਸਦ੍ਧਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਵਜ੍ਜਨਂ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ, ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਜਵਨਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਪਠਮਸ੍ਸ ਜਵਨਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ, ਦੁਤਿਯਜਵਨਾਦੀਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨ। **ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਵਜ੍ਜਨਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯੇਵਾਪਨਕਭੂਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ। ਸੋ ਪਨ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਛਨ੍ਦਾਧਿਪਤਿਕਾਲੇ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਸੋਯੇਵ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਸੇਵਨਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਕੇਵਲਞ੍ਹੇਤ੍ਥ **ਮਨਸਿਕਾਰੋ**ਤਿ ਸਾਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਯੇਵਾਪਨਕਮਨਸਿਕਾਰੋ। ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਤਾ ਪਨਸ੍ਸ ਨ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂਯੇਵ ਗਹਣਂ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ । **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਭਿਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਏਕਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਅਚਲਭਾਵੇਨ ਭੁਸਂ ਠਾਨਂ ਉਪਰੂਪਰਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਸੇਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਏਵਮੇਕੇਕਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮੁਦਯਾਤਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵੀਸਤਿ ਸਮੁਦਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪੁਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਮੁਦਯਾਨਂ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਸਮੁਦਯੇ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੀਸਤਿ ਸਮੁਦਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਠਮਵੀਸਤਿ ਨਾਨਾਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਦੁਤਿਯਵੀਸਤਿ ਏਕਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਆਕਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਵਾਰੋਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਂ ਅਨਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਪਟਿਲਾਭਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾਯ ਪਰਿਹੀਨਸ੍ਸ ਪਟਿਲਦ੍ਧਪਰਿਹਾਨਿ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ, ਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ। **ਏਕਤ੍ਤਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਤ੍ਤੇ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਂ।

ਕ. ਅਸ੍ਸਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੯. ਅਸ੍ਸਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸ੍ਸ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੇ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਪਰਿਵਜ੍ਜਯਤੋ ਸਦ੍ਧੇ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਸੇਵਤੋ ਪਸਾਦਨੀਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੋ ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੋ ਚ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸ੍ਸ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਪਰਿਲ਼ਾਹਸ੍ਸ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਕਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਪਰਿਲ਼ਾਹੋ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਚਰਿਯਾਯ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਵਾ ਭਾਵਨਾਯ ਵਾ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸਾਰਦਭਾਵੋ ਹੋਤਿ। **ਸਨ੍ਤੋ ਚ ਵਿਹਾਰਾਧਿਗਮੋ**ਤਿ ਸਮਥਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਾ ਪਟਿਲਾਭੋ। **ਸੁਖਂ**

ਸੋਮਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੇਤਸਿਕਸੁਖਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਵਚਨੰ। ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੁਟ੍ਠਿਤਪਣੀਤਰੂਪਫੁਟ੍ਠਕਾਯਸ੍ਸ ਕਾਯਿਕਸੁਖਮ੍ਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿਯੇਵ। ਸੁਖਸੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਧਾਨਸ੍ਸਾਦਤ੍ਤਾ ''ਅਯੰ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੋ''ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸੇਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸਾਦਾਪਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਖ. ਆਦੀਨਵਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੦. ਆਦੀਨਵਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨ। ਸੋ ਅਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਤਰਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਮੇ ਸਮੁਦਯਤ੍ਥਙ੍ਗਮਸ੍ਸਾਦਾਦੀਨਵਾ ਲੋਕਿਯਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਮੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਗ. ਨਿਸ੍ਸਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੧. ਨਿਸ੍ਸਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤੋ ਪਣੀਤਤਰਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਣੀਤਤਰਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ। **ਪੁਰਿਮਤਰਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਟੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪੁਰਿਮਤਰਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮ੍ਪਿ ਉਭਯਤ੍ਥ ਸੇਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੧੯੨. **ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਪਞ੍ਚਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹੀ**ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੂਪਚਾਰੇ ਪਞ੍ਚਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਅਟ੍ਠਾਰਸਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ। ਏਵੰ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਚਤੁਤ੍ਤਿੰਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਨ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਹਾਨਵਸੇਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਸਤ੍ਤ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਫਲਾਨਿ ਪਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਹਾਨਾਭਾਵਤੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

੧੯੩. **ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠੇਹੀ**ਤਿ ਯਾਵ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਠਿਤਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਾ। ਤੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠੇਹਿ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕੇਹੀ**ਤਿ ਥੂਲੇਹਿ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦੇਹਿ। **ਅਣੁਸਹਗਤੇਹੀ**ਤਿ ਸੁਖੁਮਭੂਤੇਹਿ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦੇਹਿਯੇਵ। **ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹੀ**ਤਿ ਰੂਪਰਾਗਾਦੀਹਿ। ਤੇਸੁ ਹਿ ਪਹੀਨੇਸੁ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਾਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵਾਤਿ। **ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਞੇਵ ਖੀਣਾਸਵਾਨੰ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ''ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾਨੰ ਖੀਣਾਸਵਾਨੰ ਯਥਾਯੋਗੰ ਤਤੋ ਤਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਵਾਰੇ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾ ਏਵ ਯਥਾਯੋਗੰ ਖੀਣਾਸਵਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਕਥੰ ਪਨੇਤਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਅਸੀਤਿਸਤੰ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ, ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤੁਤ੍ਤਿੰਸ, ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਾਤਿ ਪਠਮਵਾਰੇ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਛਨ੍ਨਵੁਤਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਤਾਨਿਯੇਵ ਦੁਤਿਯਵਾਰੇ ਖੀਣਾਸਵਾਨੰ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਅਪਨੀਤੇਸੁ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਛਨ੍ਨਵੁਤਿ, ਇਮਾਨਿ ਚ ਚਤੁਰਾਸੀਤੀਤਿ ਅਸੀਤਿਸਤੰ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਪਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਖੀਣਾਸਵਾਨੰ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾਨਿ? ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤੋ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ, ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰੀਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਕਸ੍ਮਾ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਚੇ? ਸਬ੍ਬਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨੰ ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨੇਵ ਲਬ੍ਭਨਤੋ। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਸੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ । ਹੇਟ੍ਠਿਮੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮੰ ਪਨ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਉਪਰਿਮਾ ਉਪਰਿਮਾ ਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤੀਣਿਪਿ ਫਲਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਚ

ਕਿਰਿਯਾਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਪਿ ਚੇਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਮੇਵ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੪. ਪੁਨ ਅਞ੍ਞਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਧਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਪਞ੍ਚਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਙ੍ਗੇਸੂ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੋਤੋ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੋਤਸ੍ਸ ਆਪਤ੍ਤਿ ਭੁਸਂ ਪਾਪੁਣਨਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਸਮ੍ਭਾਰਾਨਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਾਨਿ। ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਲਾਭਅਙ੍ਗਾਨਿ। ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸੇਵੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਂ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਂ, ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਂ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਂ, ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਾਨਿ। ਸੇਸਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵ। ਇਦਞ੍ਚ ਇਮੇਸਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਸਕਵਿਸਯੇ ਜੇਟ੍ਠਕਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੇਟ੍ਠਿਪੁਤ੍ਤਾ ਰਾਜਾਤਿਰਾਜਪਞ੍ਚਮੇਸੁ ਸਹਾਯੇਸੁ ''ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਂ ਕੀਲ਼ਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਵੀਥਿਂ ਓਤਿਣ੍ਣੇਸੁ ਏਕਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗੇਹਂ ਗਤਕਾਲੇ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਗੇਹਸਾਮਿਕੋਵ ''ਇਮੇਸਂ ਖਾਦਨੀਯਂ ਭੋਜਨੀਯਂ ਦੇਥ, ਇਮੇਸਂ ਗਨ੍ਧਮਾਲਾਲਙ੍ਕਾਰਾਦੀਨਿ ਦੇਥਾ''ਤਿ ਗੇਹੇ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਤਤਿਯਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਗੇਹਂ ਗਤਕਾਲੇ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਗੇਹਸਾਮਿਕੋਵ ''ਇਮੇਸਂ ਖਾਦਨੀਯਂ ਭੋਜਨੀਯਂ ਦੇਥ, ਇਮੇਸਂ ਗਨ੍ਧਮਾਲਾਲਙ੍ਕਾਰਾਦੀਨਿ ਦੇਥਾ''ਤਿ ਗੇਹੇ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਅਥ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾ ਰਞ੍ਞੋ ਗੇਹਂ ਗਤਕਾਲੇ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਰਾਜਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਇਸ੍ਸਰੋਵ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਕਾਲੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੇਹੇਯੇਵ ''ਇਮੇਸਂ ਖਾਦਨੀਯਂ ਭੋਜਨੀਯਂ ਦੇਥ, ਇਮੇਸਂ ਗਨ੍ਧਮਾਲਾਲਙ੍ਕਾਰਾਦੀਨਿ ਦੇਥਾ''ਤਿ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਸਦ੍ਧਾਪਞ੍ਚਮਕੇਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਤੇਸੁ ਸਹਾਯੇਸੁ ਏਕਤੋ ਵੀਥਿਂ ਓਤਰਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਯ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁਪਿ ਯਥਾ ਪਠਮਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਗੇਹਸਾਮਿਕੋਵ ਵਿਚਾਰੇਤਿ , ਏਵਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਅਙ੍ਗਾਨਿ ਪਤ੍ਵਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਂ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਹੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਗੇਹਸਾਮਿਕੋਵ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨਿ ਪਤ੍ਵਾ ਪਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਂ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਹੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਤਤਿਯਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਗੇਹਸਾਮਿਕੋਵ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਏਵਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਪਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਂ ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਹੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਗੇਹਸਾਮਿਕੋਵ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਏਵਂ ਝਾਨਾਨਿ ਪਤ੍ਵਾ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣਂ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਹੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾ ਰਞ੍ਞੋ ਗੇਹਂ ਗਤਕਾਲੇ ਪਨ ਯਥਾ ਇਤਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਰਾਜਾਵ ਵਿਚਾਰੇਤਿ, ਏਵਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਤ੍ਵਾ ਪਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਹੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਕ. ਪਭੇਦਗਣਨਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੫. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਭੇਦਗਣਨਾਪੁਚ੍ਛਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਵ ਪਭੇਦਗਣਨਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸੇ**ਵੇਤਿ ਸੋਭਨਾਨਂ ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾ ਸੇਵਨੇ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਾਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸੇਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵਟ੍ਠੇਨ, ਸੇਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ**ਵਨੇਤਿ ਸਤਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਸੋਭਨੋ ਵਾ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ। ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਵਨੇ। **ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇ**ਤਿ ਉਪਾਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੇ। **ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਗਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮੋ, ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਖ. ਚਰਿਯਾਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੬. ਚਰਿਯਾਵਾਰੇਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕੇਵਲਂ ਪਠਮਵਾਰੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਨਕਾਲਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਚਰਿਯਾਵਾਰੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਆਸੇਵਨਕਾਲਵਸੇਨ ਚ ਪਾਰਿਪੂਰਿਕਾਲਵਸੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਚਰਿਯਾ ਪਕਤਿ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾਤਿ ਹਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ।

ਚਾਰਵਿਹਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੭. ਇਦਾਨਿ ਚਰਿਯਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨੇਵ ਚਾਰਵਿਹਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਅਪਰੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਧਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਚਾਰੋ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਚਾ**ਤਿਆਦਿਕਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਤਾਵ ਯਥਾ ਚਰਨ੍ਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞੂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਗਮ੍ਭੀਰੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਓਕਪ੍ਪੇਯ੍ਯੁਂ – ਅਦ੍ਧਾ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਤਿ ਵਾਤਿ, ਤਥਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚਾਰੋ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਹਿ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੋਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਚਰਿਯਾ ਚਾਰੋਯੇਵ। ਚਾਰੋ ਚਰਿਯਾਤਿ ਹਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਚਾਰੋ''ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਚਰਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਰਿਯਾਪਥਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਇਰਿਯਾਪਥਾਨਂ ਚਰਿਯਾ, ਪਵਤ੍ਤਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਆਯਤਨਚਰਿਯਾ** ਪਨ ਆਯਤਨੇਸੁ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਨਂ ਚਰਿਯਾ। **ਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਫਲਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਹਿ ਪਾਪੁਣਿਯਨ੍ਤੀਤਿ ''ਪਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਾ ਅਤ੍ਥਾ **ਲੋਕਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਇਦਾਨਿ ਤਾਸਂ ਚਰਿਯਾਨਂ ਭੂਮਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਚਤੂਸੁ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੂ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁਪਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇਸੁ ਸਤਿਤੋ ਅਨਞ੍ਞਾਨਿ ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੂ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਲੋਕਿਯਸਚ੍ਚਞਾਣੇਨ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸਚ੍ਚਪਰਿਗ੍ਗਹਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਸੁ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲੇਸੂ**ਤਿ ਚ ਵੋਹਾਰਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਦੇਸੇ**ਤਿ ਲੋਕਤ੍ਥਚਰਿਯਾਯ ਏਕਦੇਸੇ। ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਹਿ ਲੋਕਤ੍ਥਚਰਿਯਂ ਬੁਦ੍ਧਾ ਏਵ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਪੁਨ ਤਾ ਏਵ ਚਰਿਯਾਯੋ ਕਾਰਕਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਪਣਿਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਪਣਿਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ ਇਰਿਯਾਪਥਾਨਂ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਰਿਯਾਪਥਗੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਕਮ੍ਪਿਤਇਰਿਯਾਪਥਾ ਭਿਕ੍ਖੁਭਾਵਾਨੁਰੂਪੇਨ ਸਨ੍ਤੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ **ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਛਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਸਯੇ ਪਵਤ੍ਤਏਕੇਕਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਗੁਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਾਰਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਾ। ਤੇਸਂ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਾਨਂ। **ਦ੍ਵਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਏਵ। **ਅਪ੍ਪਮਾਦਵਿਹਾਰੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਅਪ੍ਪਮਾਦਵਿਹਾਰਵਤਂ। **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਾਦਕਭਾਵੇਨ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਮਾਧਿਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾਨਂ। **ਬੁਦ੍ਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁ, ਤਾਵ ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ। **ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ। **ਅਧਿਗਤਫਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਫਲਕ੍ਖਣੇ।

ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋਤਿ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਸਦ੍ਧਾਯ ਚਰਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਚਤੁਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯੇਨ ਪਦਹਨ੍ਤੋ। **ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਤਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪਜਾਨਨਪਞ੍ਞਾਯ ਪਕਾਰੇਨ ਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਵਿਜਾਨਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਜਵਨਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਾਯਾ**ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਵਿਞ੍ਞਾਣਚਰਿਯਵਸੇਨ। **ਏਵਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਹਜਵਨਾਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਚਰਿਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। **ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਯਾਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭੁਸਂ ਯਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਯਤਨਚਰਿਯਾਯਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭੁਸਂ ਯਤਨਚਰਿਯਾਯ, ਘਟਨਚਰਿਯਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਚਰਿਯਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵਿਸੇਸਮਧਿਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵਿਸੇਸਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ। **ਦਸ੍ਸਨਚਰਿਯਾਦਯੋ** ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯੇਵ।

ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਿਹਰਤੀਤਿਆਦੀਸੁ ਸਦ੍ਧਾਦਿਸਮਙ੍ਗਿਸ੍ਸ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਹਾਰੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਅਨੁਮਾਨਬੁਦ੍ਧਿਯਾ। **ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਬੁਦ੍ਧਿਯਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੇਸੁ ਚ ਚਾਰੋ ਚ ਵਿਹਾਰੋ ਚ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋ

ਹੋਤਿ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨੁਬੋਧਪਟਿਵੇਧੇਸੁ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠਾਦਯੋ ਚ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ।

ਏਵਂ ਸਦ੍ਧਾਯ ਚਰਨ੍ਤੁਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਯਥਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। **ਵਿਞ੍ਞੂ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਯਥਾਸਭਾਵਂ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞੂ। ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਸਭਾਵਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਿਭਾਵੀ**। ਅਸਨਿ ਵਿਯ ਸਿਲੁਚ੍ਚਯੇ ਕਿਲੇਸੇ ਮੇਧਤਿ ਹਿਂਸਤੀਤਿ ਮੇਧਾ, ਖਿਪ੍ਪਂ ਗਹਣਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਮੇਧਾ, ਮੇਧਾ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਮੇਧਾਵੀ**। ਞਾਣਗਤਿਯਾ ਪਣ੍ਡਨ੍ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਣ੍ਡਿਤਾ**। ਬੁਦ੍ਧਿਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਬੁਦ੍ਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ**। ਸਹ ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਚਰਿਯਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਪਟਿਪਦਂ ਚਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ**। ਅਪਲੋਕਨਕਮ੍ਮਾਦਿਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਕਮ੍ਮਂ ਏਕਤੋ ਕਰਣਵਸੇਨ **ਏਕਂ ਕਮ੍ਮਂ**। ਤਥਾ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੁਦ੍ਦੇਸੋ **ਏਕੁਦ੍ਦੇਸੋ**। ਸਮਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਮਸਿਕ੍ਖਾ, ਸਮਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਭਾਵੋ **ਸਮਸਿਕ੍ਖਤਾ**। ਸਮਸਿਕ੍ਖਾਤਾਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਯੇਸਂ ਏਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਏਕੋ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਸਮਸਿਕ੍ਖਤਾ, ਤੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ''ਞਾਨਾਨੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ **ਞਾਨਾ**ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਤਯੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠ ਵਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। **ਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਅਵਿਤਕ੍ਕਾਵਿਚਾਰਾ ਤਯੋ ਸਮਾਧੀ। **ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਾਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯੋ**ਤਿ ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ।

ਏਕੋ ਅਂਸੋ ਭਾਗੋ, ਨ ਦੁਤਿਯੋਤਿ ਏਕਂਸੋ, ਏਕਂਸਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਚਨਂ **ਏਕਂਸਵਚਨਂ**। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਸਮਂ, ਸਮਨ੍ਤਾ ਵਾ ਸੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਂਸਯੋ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਸਂਸਯੋਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਂਸਯੋ**। ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਨਿਚ੍ਛਯਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਤਰਮ੍ਪਿ ਕਙ੍ਖਤੀਤਿ ਕਙ੍ਖਾ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਕਙ੍ਖਾਤਿ **ਨਿਕ੍ਕਙ੍ਖੋ**। ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਾਵੋ ਦ੍ਵੇਜ੍ਝਂ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ **ਅਦ੍ਵੇਜ੍ਝੋ**। ਦ੍ਵਿਧਾ ਏਲਯਤਿ ਕਮ੍ਪੇਤੀਤਿ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕਂ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕਨ੍ਤਿ **ਅਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕੋ**। ਨਿਯੋਗੇਨ ਨਿਯਮੇਨ ਵਚਨਂ **ਨਿਯੋਗਵਚਨਂ**। ਨਿਯਜੋਗਵਚਨਨ੍ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਅਪਣ੍ਣਕਸ੍ਸ ਅਵਿਰਦ੍ਧਸ੍ਸ ਨਿਯਜਾਨਿਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਚਨਂ **ਅਪਣ੍ਣਕਵਚਨਂ। ਅਵਤ੍ਥਾਪਨਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਛਯਵਚਨਂ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਹੇਤਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਭਾਵਸ੍ਸ ਵੇਵਚਨਂ। ਪਿਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਵਚਨਂ, ਪਿਯਮੇਵਾਤਿ **ਪਿਯਵਚਨਂ**। ਤਥਾ **ਗਰੁਵਚਨਂ**। ਸਹ ਗਾਰਵੇਨ ਗਰੁਭਾਵੇਨ ਸਗਾਰਵਂ। ਪਤਿਸ੍ਸਯਨਂ ਪਤਿਸ੍ਸਯੋ ਪਰਂ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਯਨਂ ਅਪਸ੍ਸਯਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਤਿਸ੍ਸਵਨਂ ਵਾ ਪਤਿਸ੍ਸਵੋ, ਨਿਵਾਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਪਰਵਚਨਸਵਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਭਯਥਾਪਿ ਪਰਜੇਟ੍ਠਕਭਾਵਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਸਹ ਗਾਰਵੇਨ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਗਾਰਵਂ। ਸਹ ਪਤਿਸ੍ਸਯੇਨ, ਪਤਿਸ੍ਸਵੇਨ ਵਾ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਯਂ। ''ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਵ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਯ-ਕਾਰਂ, ਵ-ਕਾਰਂ ਵਾ ਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਧਿਕਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਵਚਨਂ ਅਧਿਵਚਨਂ, ਸਗਾਰਵਞ੍ਚ ਤਂ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਞ੍ਚਾਤਿ ਸਗਾਰਵਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਂ, ਸਗਾਰਵਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਂ ਅਧਿਵਚਨਂ **ਸਗਾਰਵਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਾਧਿਵਚਨਂ**। ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਵੇਵਚਨਵਿਕਪ੍ਪਨਾਨਤ੍ਤਵਸੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ **ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਤਿ** ਵਾਤਿ ਞਾਨਾਦੀਨਿਯੇਵਾਤਿ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੮. ਪੁਨ ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਮੇਵ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਕਤਿਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। **ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਕਾਰੇ ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਟ੍ਠਞ੍ਚ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। **ਛਹਾਕਾਰੇਹਿ ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੀ**ਤਿ ਛਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ, ਤੇਨੇਵ ਛਆਕਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। **ਆਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵਟ੍ਠੇਨ। **ਆਦਿਵਿਸੋਧਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਦਿਭੂਤਸ੍ਸ ਸੀਲਸ੍ਸ ਵਿਸੋਧਨਟ੍ਠੇਨ। **ਅਧਿਮਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਬਲਵਟ੍ਠੇਨ । ਬਲਵਞ੍ਹਿ ਅਧਿਕਾ ਮਤ੍ਤਾ ਪਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਰਿਯਾਦਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਖੇਪਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਕਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਟ੍ਠੇਨ।

ਕ. ਆਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੯. ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਂ ਪਜਹਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਜਹਨਵਚਨਂ ਏਕਕ੍ਖਣੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨੇ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵਸਾਧਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਨਾਨਾਕ੍ਖਣੇਸੁ ਵਾ ਏਕੇਕਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਤਂ ਤਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਪਜਹਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਪਨ ਏਕਕ੍ਖਣਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਖ. ਆਦਿਵਿਸੋਧਨਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੦. ਆਦਿਵਿਸੋਧਨਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸਂਵਰਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸ੍ਸ ਨਿਵਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਿਰਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਸੀਲਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ। **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਦਿਵਿਸੋਧਨਾ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਆਦਿਭੂਤਸ੍ਸ ਸੀਲਸ੍ਸ ਵਿਸੋਧਨਾ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸੇਸਾਨਿਪਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਸਂਵਰਣਮੂਲਕਾਨਿ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਗ. ਅਧਿਮਤ੍ਤਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੧. ਅਧਿਮਤ੍ਤਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਯ ਛਨ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਵਾ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾਯ ਅਸ੍ਸਾਦਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਵਾ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ। **ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਜਾਤਤ੍ਤਾ ਦੁਬ੍ਬਲਪੀਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪੀਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਮੁਦਿਤਤ੍ਤਾ ਬਲਵਪੀਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪੀਤਿਯਾ ਪੀਣਿਤਤ੍ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਚਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚੇਤਸਿਕਂ ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ । **ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸੁਖੇਨ ਅਭਿਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਞਾਣੋਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਸਂਵੇਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਞਾਣੋਭਾਸੇਨ ਵਿਦਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਵਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਸਂਵੇਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਸਂਵੇਜੇਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਤੀ**ਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਸਂਵੇਗੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਹਿਤਂ ਕਰੋਤਿ। **ਸਾਧੁਕਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿ ਲੀਨੁਦ੍ਧਤਭਾਵਂ ਮੋਚੇਤ੍ਵਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸਾਧੁਕਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਸਮਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਵੀਰਿਯਸਮਤਾਨਿਯੋਜਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਸਾਧੁਕਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਤਿ ਨਾਮ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਵਾਹਿਤਲਕ੍ਖਣਾਯ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਸੇਨ। **ਨਾਨਤ੍ਤਕਿਲੇਸੇਹੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇਹਿ ਨਾਨਾਸਭਾਵੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਨਾਨਤ੍ਤਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਵਸੇਨ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ।

ਤੇ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ। **ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਭਾਵਨਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਕਰਸਭਾਵਨਾਵਸੇਨ। **ਤਤੋ ਪਣੀਤਤਰੇ ਵਿਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪਣੀਤਤਰੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣੇਨ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਵਿਵਟ੍ਟਨਵਸੇਨ। **ਵਿਵਟ੍ਟਿਤਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਵੋਸਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਦੁਭਤੋਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵਿਵਟ੍ਟਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਚ ਖਨ੍ਧੇ ਚ ਵੋਸਜ੍ਜਤਿ। **ਵੋਸਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਕਿਲੇਸੇ ਚ ਖਨ੍ਧੇ ਚ ਵੋਸਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਕਿਲੇਸਾ ਚ ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। **ਵੋਸਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚ ਆਸਂਸਾਯਂ ਭੂਤਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਕਿਲੇਸਨਿਰੋਧੇ ਸਤਿ ਖਨ੍ਧਨਿਰੋਧਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਚ ਖਨ੍ਧਨਿਰੋਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਨਿਰੋਧਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਿਰੋਧਵਸੇਨ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵੇ ਵੋਸਗ੍ਗੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਵੋਸਗ੍ਗਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਦ੍ਵੇਪਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ। **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਛਨ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਮੂਲਕੇਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੁ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸੋਪਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕੇਵਲਞ੍ਹੇਤ੍ਥ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਵਿਸੇਸੋ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੪-੬. ਪਰਿਯਾਦਾਨਟ੍ਠਪਤਿਟ੍ਠਾਪਕਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੨-੨੦੩. ਪਰਿਯਾਦਾਨਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਰਿਯਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਖੇਪੇਤਿ। ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਕਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਦ੍ਧੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। **ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਤਂਯੇਵ ਸਦ੍ਧਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤਥਾ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਏਵਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਪਗ੍ਗਹੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਨ੍ਤੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਦਸ੍ਸਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਯੋਗਾਵਚਰੋ**ਤਿ ਸਮਥਯੋਗੇ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯੋਗੇ ਵਾ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਯੋਗਾਵਚਰੋ। **ਅਵਚਰਤੀ**ਤਿ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਚਰਤੀਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੋਧਾਨਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੪. ਇਦਾਨਿ ਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵਯਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵਯਤੋ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੋਧਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ਉਪਟ੍ਠਾਨਕੋਸਲ੍ਲਪ੍ਪਭੇਦਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ ਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ। ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸ ਚ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋਪਿ ਸਮਾਧਿ ਲਬ੍ਭਤਿ। **ਆਵਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਕਸਿਣਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ, ਕਸਿਣਾਦਿਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਤਾਦੀਹਿ ਉਦ੍ਧਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮਾਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੋਪਸਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਤਿਸਿਥਿਲਵੀਰਿਯਤਾਦੀਹਿ ਲੀਨੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਪਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਨੁਦ੍ਧਤਾਲੀਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਓਭਾਸੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪਯੋਗਮਨ੍ਦਤਾਯ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਟ੍ਠਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੁਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਂਵੇਜੇਤ੍ਵਾ ਞਾਣੋਭਾਸਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਅਟ੍ਠ ਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੂਨਿ** ਨਾਮ ਜਾਤਿਜਰਾਬ੍ਯਾਧਿਮਰਣਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖਂ ਪਞ੍ਚਮਂ, ਅਤੀਤੇ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਨਾਗਤੇ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਆਹਾਰਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਮੂਲਕਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਪਹਂਸਨੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਉਪਸਮਸੁਖਾਨਧਿਗਮੇਨ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘਗੁਣਾਨੁਸ੍ਸਰਣੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸਾਦੇਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਪਹਂਸਨਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਉਪੇਕ੍ਖੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਤਾਦਿਦੋਸਵਿਰਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਨਿਗ੍ਗਹਪਗ੍ਗਹਾਦੀਸੁ ਬ੍ਯਾਪਾਰਾਭਾਵਕਰਣੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਸੇਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸੇਕ੍ਖੋ। **ਏਕਤ੍ਤੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਨੋ ਏਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ।

ਵੀਤਰਾਗੋਤਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਹੀਨਰਾਗਤ੍ਤਾ ਵੀਤਰਾਗੋ ਖੀਣਾਸਵੋ। **ਞਾਣੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਰਹਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਗਤਸਮ੍ਮੋਹਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਅਸਮ੍ਮੋਹਞਾਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਹਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ।

੨੦੫. ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ **ਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਚ ਸੀਲਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਪਾਠਤੋ ਪਨ ''ਆਯੂਹਨਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਵਿਪਰਿਣਾਮੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਪਣਿਧਿਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ''ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਸਾਮਿਵਚਨੇਨ ਸਮਾਸਪਦਚ੍ਛੇਦੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਸੇਸੇਸੁ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨੇਨ ਪਾਠੋ।

੨੦੬. ਸੁਵ੍ਵਤ੍ਥੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋਤਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸੁਵ੍ਵਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋਤਿ ਵਾ ਸੁਵ੍ਵਤਾਯ ਉਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋਤਿ ਵਾ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਯਥਾਭੂਤਞ੍ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਇਮਾ ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਾ, ਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਸੇਸੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਾਸਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ''ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਵਿਯ ''ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਵ ਇਮਾ ਅਟ੍ਠ ਨ ਯੋਜਿਤਾ। ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਨ ''ਸੁਵ੍ਵਤ੍ਥੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯੁਗਲਕਵਚਨੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥਤੋ ''ਆਦੀਨਵਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਆਲਯਾਭਿਨਿਵੇਸਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਯੋਜਿਤਾਵ ਹੋਤੀਤਿ ਸਰੂਪੇਨ ਨ ਯੋਜਿਤਾ। ਇਤਿ ਪੁਰਿਮਾ ਚ ਅਟ੍ਠ, ਅਯਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਇਮਾ ਨਵ ਅਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਇਤਰਾ ਏਵ ਨਵ ਯੋਜਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਞਾਣੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਸੇਕ੍ਖੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਭਾਵਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਞਾਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਯ ਪਨ ਨਿਕਨ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਞਾਣੂਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਵਿਸਞ੍ਞੋਗੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋਤਿ ''ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਞ੍ਞੋਗੋ ਭਵਯੋਗਵਿਸਞ੍ਞੋਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਵਿਸਞ੍ਞੋਗੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਵਿਸਞ੍ਞੋਗੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੨) ਚਤੁਧਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਞ੍ਞੋਗਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਸਞ੍ਞੋਗਾਨੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਕਾਮਯੋਗਭਵਯੋਗਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਾਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞੋਗਸ੍ਸ ਅਨੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ। **ਨਿਰੋਧੁਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲੋ**ਤਿ ''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪੋਣਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਬ੍ਭਾਰਂ ਵਿਵੇਕਟ੍ਠਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਭਿਰਤਂ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਭੂਤਂ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਸਵਟ੍ਠਾਨਿਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੯੦; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੪੪ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਮਾਨਂ) ਵੁਤ੍ਤਖੀਣਾਸਵਬਲਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਖੀਣਾਸਵੋਵ ਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਕੁਸਲੋ।

ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਟ੍ਠਾਨਕੁਸਲਵਸੇਨਾਤਿਆਦੀਸੁ **ਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਕੁਸਲਪੁਗ੍ਗਲਯੋਗਤੋ ਕੁਸਲਂ ਯਥਾ ਪਣ੍ਡਿਤਪੁਗ੍ਗਲਯੋਗਤੋ ''ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੧੦੩)। ਤਸ੍ਮਾ ਕੋਸਲ੍ਲਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੦੭. ਇਦਾਨਿ **ਚਤੁਸਟ੍ਠਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿ ਞਾਣਕਥਾਯਂ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੦੭) ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਇਧਾਨੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੨੦੮. ਪੁਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਧਾਨਂ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮੋ **ਨ ਤਸ੍ਸ ਅਦ੍ਦਿਟ੍ਠਮਿਧਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ। **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਵਿਯੋਗਿਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੋ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਏਕੇਕਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੂਲਕੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਤੁਕ੍ਕੇਹਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਨਿਨ੍ਨਪਯੋਗਕਾਲੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਏਕਰਸਭਾਵਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਭਾਵਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਦ੍ਦਹਿਤਤ੍ਤਾ ਪਗ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਏਕੇਕਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੂਲਕੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਤੁਕ੍ਕੇਹਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਵਾ ਫਲਕਾਲੇ ਵਾ ਏਕਰਸਭਾਵਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਭਾਵਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਪੁਨ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਧਾਨਂ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮੋ **ਯਂ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੂ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਤਤ੍ਥ **ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞ੍ਞਾਣਂ ਆਸਯਾਨੁਸਯਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ। **ਬੁਦ੍ਧਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਇਦਂ ਤਦੇਵ ਦ੍ਵਯਂ, ਸੇਸਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵਾਤਿ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮੋਧਾਨਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਵਿਮੋਕ੍ਖਕਥਾ

੧. ਵਿਮੋਕ੍ਖੁਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੯. ਇਦਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕਥਿਤਾਯ ਵਿਮੋਕ੍ਖਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਕਥਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕਥਿਤਾ। ਤਞ੍ਚ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਦੇਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਕਥੇਸਿ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਸੁਞ੍ਞਤਾਕਾਰੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸੋ ਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਸੁਞ੍ਞਤੋ, ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਏਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ**, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਕਾਰੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਕੋ ਹਿ ਆਦਿਤੋਵ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਤੋਪਿ ਅਨਤ੍ਤਤੋਪਿ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋਪਿ ਅਨਤ੍ਤਤੋਪਿ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਚੇ ਸਮ੍ਮਸਨਕਾਲੇ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਅਯੰ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ** ਨਾਮ। ਸਚੇ ਪਨਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਕਾਲੇ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਅਯੰ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ, ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ** ਨਾਮ। ਏਸ ਨਯੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨੇਸੁਪਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯੋਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠੋ, ਯੋਪਿ ਦੁਕ੍ਖਤੋ, ਯੋਪਿ ਅਨਤ੍ਤਤੋ। ਵੁਟ੍ਠਾਨਕਾਲੇ ਚੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਤਯੋਪਿ ਜਨਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਟਿਲਭਨ੍ਤਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਪਠਮਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਦ੍ਧਾਨੁਸਾਰਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਤਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਾ। ਸਚੇ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਤਯੋਪਿ ਜਨਾ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਟਿਲਭਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਕਾਯਸਕ੍ਖਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨੰ ਪਾਦਕੰ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਅਗ੍ਗਫਲੇ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਨੇਸੰ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਤਯੋਪਿ ਜਨਾ ਵੇਦਬਹੁਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਟਿਲਭਨ੍ਤਿ, ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਪਠਮਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਛਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਅਗ੍ਗਫਲੇ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਾਤਿ।

ਅਪਿਚ ਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਨਾਮੰ ਲਭਤਿ ਸਰਸੇਨ ਵਾ ਪਚ੍ਚਨੀਕੇਨ ਵਾ ਸਗੁਣੇਨ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਵਾ ਆਗਮਨੇਨ ਵਾ। ਸਚੇ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਚੇ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਚੇ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਦੰ **ਸਰਸਤੋ** ਨਾਮੰ ਨਾਮ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਧੁਵਨਿਮਿਤ੍ਤਸਸ੍ਸਤਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਹਾਯ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੁਖਸਞ੍ਞੰ ਪਹਾਯ ਪਣਿਧਿਪਤ੍ਥਨੰ ਸੁਕ੍ਖਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਤ੍ਤਸਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਸਞ੍ਞੰ ਪਹਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸੁਞ੍ਞਤੋਤਿ ਇਦੰ **ਪਚ੍ਚਨੀਕਤੋ** ਨਾਮੰ ਨਾਮ। ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਪਨ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸੁਞ੍ਞਤੋ, ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਨੰ, ਰਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਨੰਯੇਵ ਵਾ ਅਭਾਵੇਨ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ, ਰਾਗਪਣਿਧਿਆਦੀਨੰ ਅਭਾਵਤੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋਤਿ ਇਦਮਸ੍ਸ **ਸਗੁਣਤੋ** ਨਾਮੰ ਨਾਮ। ਸੋਯੰ ਸੁਞ੍ਞੰ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਰੋਤੀਤਿਪਿ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ **ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ** ਨਾਮੰ ਨਾਮ। ਆਗਮਨੰ ਪਨ ਦੁਵਿਧੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨੰ ਮਗ੍ਗਾਗਮਨਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨੰ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਫਲੇ ਮਗ੍ਗਾਗਮਨੰ। ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਨਾਮ, ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ, ਸੁਞ੍ਞਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਫਲੰ ਸੁਞ੍ਞਤੰ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਨਾਮ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ। ਇਦੰ ਪਨ ਨਾਮੰ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇ ਪਨ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣੰ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਨਾਮਕੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਯੰ ਆਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨੇ ਠਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਾਮੰ

ਦੇਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਮਗ੍ਗਾਗਮਨੇਨ ਫਲਂ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਪਣਿਧਿਂ ਸੁਕ੍ਖਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾ ਨਾਮ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਫਲਂ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਾਮਂ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੇਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਫਲਸ੍ਸਾਤਿ ਇਦਂ **ਆਗਮਨਤੋ** ਨਾਮਂ ਨਾਮ। ਏਵਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਸੇਸਂ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ।

ਏਵਂ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤੇ ਤਯੋ ਮਹਾਵਤ੍ਥੁਕੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਂਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨੇਵ ਅਪਰੇਪਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਅਪਿਚ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਪਿਚਾ**ਤਿ ਅਪਰਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨਂ। ਕਥਂ ਤੇ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਨੁ ਤੇ ਪਞ੍ਚਸਤ੍ਤਤੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਸਤ੍ਤਤਿ। ਭਗਵਤਾ ਪਨ ਦੇਸਿਤੇ ਤਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨਤੋ ਇਮੇਸਂ ਤਦਵਰੋਧਤੋ ਚ ਇਮੇ ਤਯੋ ਨ ਗਣੇਤਬ੍ਬਾ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦਯੋ ਤਯੋਪਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਚਤੁਧਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਵਚਨੇਯੇਵ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਨ ਗਣੇਤਬ੍ਬਾ, ''ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਪਠਮਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਨ ਏਕਨਾਮਿਕਤ੍ਤਾ ਨ ਗਣੇਤਬ੍ਬੋ, ਏਵਂ ਇਮੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਅਪਨੀਤੇਸੁ ਸੇਸਾ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦਯੋ ਤਯੋ ਪੁਨ ਕਸ੍ਮਾ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਤਿ ਚੇ? ਉਦ੍ਦੇਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਕਰਣਤ੍ਥਂ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋ ਪਨ ਤਯੋ ਪਭੇਦਂ ਵਿਨਾ ਮੂਲਰਾਸਿਵਸੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪੁਨ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨੋ**। ਅਨੁਲੋਮੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨੁਲੋਮਾ**। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਅਪਗਮਾ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ। ਰੂਪੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਂ ਰੂਪਜ੍ਝਾਨਂ ਰੂਪਂ, ਤਂ ਰੂਪਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਰੂਪੀ **ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨੀਲਕਸਿਣਾਦਿਰੂਪਾਨਿ ਝਾਨਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਵਤ੍ਥੁਕੇਸੁ ਕਸਿਣੇਸੁ ਝਾਨਪਟਿਲਾਭੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪਸਞ੍ਞੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਨ ਰੂਪਸਞ੍ਞੀ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਿਤਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਿਨਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾਵ ਪਟਿਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਸੁਭਨ੍ਤੇਵ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ''ਸੁਭ''ਮਿਚ੍ਚੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਨ੍ਤੋਅਪ੍ਪਨਾਯਂ ''ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਆਭੋਗੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਯੋ ਪਨ ਅਪ੍ਪਟਿਕੂਲਾਕਾਰੇਨ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਫਰਨ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ, ਸੋ ਯਸ੍ਮਾ ''ਸੁਭ''ਨ੍ਤੇਵ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋਤਿ। ਅਪ੍ਪਿਤਪ੍ਪਿਤਸਮਯੇ ਏਵ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ **ਸਮਯਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**। ਸੋਯੇਵ ਸਕਿਚ੍ਚਕਰਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਿਤਸਮਯੇ ਏਵ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਸਾਮਯਿਕੋ**। ਸਾਮਾਯਿਕੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਕੋਪੇਤੁਂ ਭਞ੍ਜਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ **ਕੁਪ੍ਪੋ**। ਲੋਕਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ ਲੋਕੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਲੋਕਿਕੋ**। ਲੋਕਿਯੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਲੋਕਂ ਉਤ੍ਤਰਤਿ, ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣੋਤਿ ਵਾ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ**। ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਸਹ ਆਸਵੇਹੀਤਿ **ਸਾਸਵੋ**। ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਚ ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਆਸਵਾਤਿ **ਅਨਾਸਵੋ**। ਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਹ ਆਮਿਸੇਨਾਤਿ **ਸਾਮਿਸੋ**। ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਾਰੂਪਪ੍ਪਹਾਨਾ ਨਿਰਾਮਿਸਤੋਪਿ ਨਿਰਾਮਿਸਤਰੋਤਿ **ਨਿਰਾਮਿਸਾ ਨਿਰਾਮਿਸਤਰੋ। ਪਣਿਹਿਤੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਪਣਿਹਿਤੋ ਪਤ੍ਥਿਤੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਸਞ੍ਞੋਜਨੇਹਿ ਸਂਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤੋ। ਏਕਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝਾਰੁਲ੍ਹਤ੍ਤਾ ਏਕਸਭਾਵੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। **ਸਞ੍ਞਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਮੇਵ ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਤੋ ਸਞ੍ਞਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਤਦੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਵਸੇਨ ਞਾਣਮੇਵ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ **ਞਾਣਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸੀਤਿਸਿਯਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਮੇਵ ਸੀਤਿ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਸੀਤਿਸਿਯਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋ । ਸੀਤਿਸਿਕਾਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੀਤਿਭਾਵਿਕਾਯ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। **ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਭੇਦਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੇਦਞ੍ਚ ਝਾਨਮੇਵ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। **ਅਨੁਪਾਦਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਅਨੁਪਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਗਹਣਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਵਿਮੋਕ੍ਖੁਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਵਿਮੋਕ੍ਖਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧੦. **ਕਤਮੋ**ਤਿਆਦਿਕੇ ਉਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ। **ਸੁਞ੍ਞਮਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਕੇਨ ਸੁਞ੍ਞਂ? ਅਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਤੇਨ** ਵਾਤਿ ਬਾਲਜਨਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵਾ ਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ** ਵਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨਿਯਾਭਾਵੋ। ਅਤ੍ਤਨਿਯਞ੍ਚ ਨਾਮ ਨਿਚ੍ਚਂ ਵਾ ਸਿਯਾ ਸੁਖਂ ਵਾ, ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇਨ ਨਿਚ੍ਚਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਸੁਖਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। **ਸੁਞ੍ਞਮਿਦਂ ਅਤ੍ਤੇਨ** ਵਾਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਏਵਂ ਤੀਹਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਅਭਿਨਿਵੇਸਂ ਨ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸਂ ਨ ਕਰੋਤਿ।

ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। **ਪਣਿਧਿਂ ਨ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਣਿਧਿਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਇਮੇ ਤਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨਾਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਨੀਵਰਣਾਦੀਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਤੋ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**। ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਆਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਤੋ **ਬਹਿਦ੍ਧਾਵੁਟ੍ਠਾਨੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**। ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਬਾਹਿਰਾਯਤਨਾਨਿ ਵਿਯ ਇਧ ''ਬਹਿਦ੍ਧਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨੋ ਪਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੋਕ੍ਖੋ।

ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿਆਦੀਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਕਸਿਣਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਸਮਤਿਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਤਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਰੂਪਸਞ੍ਞਾਦਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਾ**ਤਿ ਸਮਾਸਪਦਂ, ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਾਤਿ ਵਿਚ੍ਛੇਦੋ। ਅਯਮੇਵ ਵਾ ਪਾਠੋ।

੨੧੧. **ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਝਾਨਾਨਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਞ੍ਚ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਪਟਿਲਾਭੋ** ਵਾਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਬਜਾਪਿਤੋ ਪਤ੍ਥਟੋ ਲਾਭੋਤਿ ਪਟਿਲਾਭੋ। ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹਿ ਸਬ੍ਬੋ ਝਾਨਪਯੋਗੋ ਚ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਯੋਗੋ ਚ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਟਿਲਾਭੋ ''ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੋਕ੍ਖੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਵਿਪਾਕੋ ਪਨ ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਹੋਤੀਤਿ ਉਜੁਕਮੇਵ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਉਪਚਾਰਪਯੋਗਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਟਿਲਾਭੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭੋ 'ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੋਕ੍ਖੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

੨੧੨. **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਂ। **ਪਚ੍ਚਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਂ। ਉਭਯੇਨਾਪਿ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵ ਦੀਪੇਤਿ **ਨੀਲਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨੀਲਮੇਵ। **ਨੀਲਸਞ੍ਞਂ ਪਟਿਲਭਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਨੀਲਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਨੀਲਮਿਤਿਸਞ੍ਞਂ ਪਟਿਲਭਤਿ। **ਸੁਗ੍ਗਹਿਤਂ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਭੂਮਿਯਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਗ੍ਗਹਿਤਂ ਕਰੋਤਿ। **ਸੂਪਧਾਰਿਤਂ ਉਪਧਾਰੇਤੀ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਭੂਮਿਯਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਪਧਾਰਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਧਾਰੇਤਿ। **ਸ੍ਵਾਵਤ੍ਥਿਤਂ ਅਵਤ੍ਥਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾਭੂਮਿਯਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਨਿਚ੍ਛਿਤਂ ਨਿਚ੍ਛਿਨਾਤਿ। ਵਵਤ੍ਥਾਪੇਤੀਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਨੀਲਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕੇਸੇ ਵਾ ਪਿਤ੍ਤੇ ਵਾ ਅਕ੍ਖਿਤਾਰਕਾਯਂ ਵਾ ਕਰੋਤਿ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨੀਲਨਿਮਿਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਨੀਲਪੁਪ੍ਫਨੀਲਵਤ੍ਥਨੀਲਧਾਤੂਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੇ ਨੀਲਕਸਿਣੇ। **ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਸਂਹਰਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਨੇਤਿ। **ਪੀਤਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਆਸੇਵਤੀ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਸਞ੍ਞਂ ਆਦਿਤੋ ਸੇਵਤਿ। **ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤਿ। **ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਰੋਤਿ। **ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਨੀਲਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ। **ਰੂਪਸਞ੍ਞੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪੇ ਸਞ੍ਞਾ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਰੂਪਸਞ੍ਞੀ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਪੀਤਨਿਮਿਤ੍ਤਾ**ਦੀਸੁ ਪੀਤਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਮੇਦੇ ਵਾ ਛਵਿਯਾ ਵਾ ਅਕ੍ਖੀਨਂ ਪੀਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾ ਕਰੋਤਿ। ਲੋਹਿਤਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਮਂਸੇ ਵਾ ਲੋਹਿਤੇ ਵਾ ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਵਾ ਹਤ੍ਥਤਲਪਾਦਤਲੇਸੁ ਵਾ ਅਕ੍ਖੀਨਂ ਰਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾ ਕਰੋਤਿ। ਓਦਾਤਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਟ੍ਠਿਮ੍ਹਿ ਵਾ ਦਨ੍ਤੇ ਵਾ ਨਖੇ ਵਾ ਅਕ੍ਖੀਨਂ ਸੇਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾ ਕਰੋਤਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨਾਤਿ ਪਠਮਦੁਤਿਯਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨ। **ਚੇਤਸਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਏਕਂ ਦਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਂ ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਦਿਸਾਯ ਪਠਮਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਸਤ੍ਤਂ ਉਪਾਦਾਯ ਏਕਦਿਸਾਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸਤ੍ਤਫਰਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਫਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾਧਿਟ੍ਠਿਤਂ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਹਾਰਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। **ਤਥਾ ਦੁਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਦੀਸੁ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥੇਵ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਦੁਤਿਯਂ ਤਤਿਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਤਿ ਉਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਉਪਰਿਮਂ ਦਿਸਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਧੋ ਤਿਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਧੋਦਿਸਮ੍ਪਿ ਤਿਰਿਯਂ ਦਿਸਮ੍ਪਿ ਏਵਮੇਵ । ਤਤ੍ਥ ਚ **ਅਧੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ। **ਤਿਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਦਿਸਾ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਦਿਸਾਸੁ ਅਸ੍ਸਮਣ੍ਡਲਿਕਾਯ ਅਸ੍ਸਮਿਵ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਾਰੇਤਿਪਿ ਪਚ੍ਚਾਸਾਰੇਤਿਪੀਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਏਕਮੇਕਂ ਦਿਸਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਓਧਿਸੋ ਮੇਤ੍ਤਾਫਰਣਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। **ਸਬ੍ਬਧੀ**ਤਿਆਦਿ ਪਨ ਅਨੋਧਿਸੋ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬਧੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਹੀਨਮਜ੍ਝਿਮੁਕ੍ਕਟ੍ਠਮਿਤ੍ਤਸਪਤ੍ਤਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦੇਸੁ ਅਤ੍ਤਤਾਯ, ''ਅਯਂ ਪਰਸਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵਿਭਾਗਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਸਮਤਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਨ ਚਿਤ੍ਤਭਾਵੇਨ, ਈਸਕਮ੍ਪਿ ਬਹਿ ਅਵਿਕ੍ਖਿਪਮਾਨੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਵਨ੍ਤਂ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਬ੍ਬਵਨ੍ਤਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕਂ।

ਵਿਪੁਲੇਨਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨਤੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪੁਨ ''ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਓਧਿਸੋ ਫਰਣੇ ਵਿਯ ਪੁਨ ਤਥਾਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਨ ''ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਿਗਮਨਵਸੇਨ ਵਾ ਏਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵਿਪੁਲੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਫਰਣਵਸੇਨ ਵਿਪੁਲਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਭੂਮਿਵਸੇਨ ਪਨ ਤਂ **ਮਹਗ੍ਗਤਂ**। ਤਞ੍ਹਿ ਕਿਲੇਸਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਵਿਪੁਲਫਲਤਾਯ ਦੀਘਸਨ੍ਤਾਨਤਾਯ ਚ ਮਹਨ੍ਤਭਾਵਂ ਗਤਂ, ਮਹਨ੍ਤੇਹਿ ਵਾ ਉਲ਼ਾਰਚ੍ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਚਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞੇਹਿ ਗਤਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਮਹਗ੍ਗਤਂ। ਪਗੁਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ**। ਬ੍ਯਾਪਾਦਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਪ੍ਪਹਾਨੇਨ **ਅਵੇਰਂ**। ਦੋਮਨਸ੍ਸਪ੍ਪਹਾਨਤੋ **ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਂ**, ਨਿਦ੍ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਪ੍ਪਟਿਕੂਲਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਟਿਕੂਲਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾਉਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਕਰੁਣਾਯ ਵਿਹੇਸਾਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਅਵੇਰਂ, ਮੁਦਿਤਾਯ ਅਰਤਿਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਪ੍ਪਹਾਨੇਨ।

ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨਾਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨ। ਰਾਗਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਅਵੇਰਂ, ਗੇਹਸਿਤਸੋਮਨਸ੍ਸਪ੍ਪਹਾਨਤੋ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਂ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਹਿ ਅਕੁਸਲਂ ਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹਯੋਗਤੋ ਸਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਮੇਵਾਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

੨੧੩. **ਸਬ੍ਬਸੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ, ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵਾ, ਅਨਵਸੇਸਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਾਨਞ੍ਚੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ। ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੦੯; ਧ॰ ਸ॰ ੨੪੮), ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ''ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਨੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੨੩)। ਤਸ੍ਮਾ ਇਧ ਰੂਪੇ ਸਞ੍ਞਾ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਤਿ ਏਵਂ ਸਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਰੂਪਂ ਸਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਰੂਪਸਞ੍ਞਂ, ਰੂਪਮਸ੍ਸ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਭੇਦਸ੍ਸ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ**ਤਿ ਵਿਰਾਗਾ ਨਿਰੋਧਾ ਚ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਏਤਾਸਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਦਸਨ੍ਨਂ ਝਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ, ਏਤੇਸਞ੍ਚ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਵਸੇਨ ਨਵਨ੍ਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ, ਅਨਵਸੇਸਾਨਂ ਵਾ ਵਿਰਾਗਾ ਚ ਨਿਰੋਧਾ ਚ ਵਿਰਾਗਹੇਤੁ ਚੇਵ ਨਿਰੋਧਹੇਤੁ ਚ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਨਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਰੂਪਸਞ੍ਞੇਨ ਏਤਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਤੁਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਏਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ, ਨ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਵਿਯ। ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਵਿਰਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਞ੍ਞਾਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨਾਪਿ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਕਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਂ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਘਾਤੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾ, ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਦੀਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਤਾਸਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ, ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਦਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਪਹਾਨਾ ਅਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸਪਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਹਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਹੀਨਾਨਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇ ਵਿਯ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇ ਵਿਯ ਚ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਝਾਨੇ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਨਤ੍ਥਂ ਇਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਸਂਸਾਵਸੇਨ ਏਤਾਸਂ ਏਤ੍ਥ ਵਚਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਤਾ ਰੂਪਾਵਚਰਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਨ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਨ ਸਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਰੂਪਵਿਰਾਗਾਯ ਰੂਪਾਵਚਰਭਾਵਨਾ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਰੂਪਾਯਤ੍ਤਾਯੇਵ ਚ ਏਤਾਸਂ ਪਵਤ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਪਨ ਭਾਵਨਾ ਰੂਪਵਿਰਾਗਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾ ਏਤ੍ਥ ਪਹੀਨਾਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਏਕਂਸੇਨੇਵ ਏਵਂ ਧਾਰੇਤੁਮ੍ਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਤਾਸਞ੍ਹਿ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾਯੇਵ ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦੋ ਕਣ੍ਟਕੋ''ਤਿ (ਅਂ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੭੨) ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ। ਇਧ ਚ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾਯੇਵ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਂ ਆਨੇਞ੍ਜਤਾ ਸਨ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤੇ ਵਾ ਗੋਚਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਸਞ੍ਞਾਨਂ, ਨਾਨਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਹੇਤਾ ਰੂਪਸਦ੍ਦਾਦਿਭੇਦੇ ਨਾਨਤ੍ਤੇ ਨਾਨਾਸਭਾਵੇ ਗੋਚਰੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤਾ ਅਟ੍ਠ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾ, ਏਕਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਞ੍ਞਾ, ਦ੍ਵੇ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਞ੍ਞਾ, ਏਕਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਾਸਞ੍ਞਾਤਿ ਏਵਂ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸਮ੍ਪਿ ਸਞ੍ਞਾ ਨਾਨਤ੍ਤਾ ਨਾਨਾਸਭਾਵਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਸਦਿਸਾ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਾਸਂ ਸਬ੍ਬਸੋ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ ਅਨਾਵਜ੍ਜਨਾ ਚਿਤ੍ਤੇ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਤਾ ਨਾਵਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਚ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ ਨ ਮਨਸਿਕਰੋਤਿ ਨ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਾ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾ ਚ ਇਮਿਨਾ ਝਾਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਭਵੇਪਿ ਨ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪਗੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਇਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਣਕਾਲੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਸਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਤਿ ਦ੍ਵੇਧਾਪਿ ਅਭਾਵੋਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਸੁ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾ, ਨਵ ਕਿਰਿਯਾਸਞ੍ਞਾ, ਦਸਾਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾਤਿ ਇਮਾ ਸਤ੍ਤਵੀਸਤਿ ਸਞ੍ਞਾ ਇਮਿਨਾ ਝਾਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਭਵੇ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਸਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਹਿ ਇਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਤਾਸਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾਯੇਵ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਾ ਪਨ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਚੇਤ੍ਥ ''ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ''ਤਿਇਮਿਨਾ ਸਬ੍ਬਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ''ਤਿਇਮਿਨਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਪਹਾਨਞ੍ਚ ਅਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਾਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨ੍ਤੋ ਵਾ ਵਯਨ੍ਤੋ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਅਨਨ੍ਤੋ, ਅਨਨ੍ਤਫਰਣਵਸੇਨਾਪਿ ਅਨਨ੍ਤੋ। ਨ ਹਿ ਸੋ ਯੋਗੀ ਏਕਦੇਸਵਸੇਨ ਫਰਤਿ, ਸਕਲਵਸੇਨੇਵ ਫਰਤਿ। **ਆਕਾਸੋ**ਤਿ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੋ। **ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨ**ਾਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। **ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤਦਨੁਰੂਪੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਵਿਹਰਤਿ। ਤਦੇਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤੋ **ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ**।

ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ। ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਞ੍ਚ ਤਂ ਪਠਮਸ੍ਸ ਆਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਯਤਨਂ ਵਿਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ, ਤਥਾ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਞ੍ਚ ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਾਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ''ਕਮ੍ਬੋਜਾ ਅਸ੍ਸਾਨਂ ਆਯਤਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਿਯ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ। ਏਵਮੇਤਂ ਝਾਨਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚਾਤਿ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਰਣੇਨ ਚ ਅਮਨਸਿਕਰਣੇਨ ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਵ ਯਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਾਤਬ੍ਬਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਭਯਮ੍ਪੇਤਮੇਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਨਨ੍ਤਂ**

ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਤਂਯੇਵ ''ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ''ਤਿ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ''ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਂ। ਸੋ ਹਿ ਤਂ ਆਕਾਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਨਨ੍ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ। ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਚ ਤਂ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਆਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ, ਤਥਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਚ ਤਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਾਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ। ਏਵਮੇਤਂ ਝਾਨਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚਾਤਿ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਰਣੇਨ ਚ ਅਮਨਸਿਕਰਣੇਨ ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਵ ਯਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਾਤਬ੍ਬਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਭਯਮ੍ਪੇਤਮੇਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੁਞ੍ਞਂ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਵਿਵਿਤ੍ਤਂ ਵਿਵਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ। ਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਞ੍ਚ ਤਂ ਤਤਿਯਸ੍ਸ ਆਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ, ਤਥਾ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਞ੍ਚ ਤਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਝਾਨਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਾਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸਟ੍ਠੇਨ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ। ਏਵਮੇਤਂ ਝਾਨਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚਾਤਿ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਰਣੇਨ ਚ ਅਮਨਸਿਕਰਣੇਨ ਚ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਵ ਯਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਾਤਬ੍ਬਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਭਯਮ੍ਪੇਤਮੇਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਕਥਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਥਿਤਾਵ।

''ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਸਤ੍ਤ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਭਿਰਤਿਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮਾਪਨ੍ਨਸਮਯੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਵੁਟ੍ਠਿਤਸਮਯੇ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ **ਸਮਯਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**। ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ **ਅਸਮਯਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**। ਤਥਾ **ਸਾਮਯਿਕਾਸਾਮਯਿਕਵਿਮੋਕ੍ਖਾ**।

ਪਮਾਦਂ ਆਗਮ੍ਮ ਪਰਿਹਾਯਤੀਤਿ **ਕੁਪ੍ਪੋ**। ਤਥਾ ਨ ਪਰਿਹਾਯਤੀਤਿ **ਅਕੁਪ੍ਪੋ**। ਲੋਕਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਲੋਕਿਯੋ**। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ ਲੋਕਂ ਉਤ੍ਤਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ,** ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣਾਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ। ਆਦਿਤ੍ਤਂ ਅਯੋਗੁਲ਼ਂ ਮਕ੍ਖਿਕਾ ਵਿਯ ਤੇਜੁਸ੍ਸਦਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਂ ਆਸਵਾ ਨਾਲਮ੍ਬਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨਾਸਵੋ। ਰੂਪਪ੍ਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਰੂਪਜ੍ਝਾਨਾਨਿ। **ਅਰੂਪਪ੍ਪਟਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਤਣ੍ਹਾਯ ਆਲਮ੍ਬਿਤੋ **ਪਣਿਹਿਤੋ**। ਅਨਾਲਮ੍ਬਿਤੋ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ**। ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਏਕਨਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਚ **ਏਕਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ,** ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਦੁਤਿਯਤ੍ਤਾ **ਏਕਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ,** ਆਰਮ੍ਮਣਨਾਨਤ੍ਤਾ ਵਿਪਾਕਨਾਨਤ੍ਤਾ ਚ **ਨਾਨਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**।

੨੧੪. ਸਿਯਾਤਿ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਦਸ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਚ ਏਕੋ ਹੋਤੀਤਿ ਚ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਿਯਾ''ਤਿ ਚ ਏਤਂ ਵਿਧਿਵਚਨਂ, ਨ ਪੁਚ੍ਛਾਵਚਨਂ। **ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਦਸਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਦਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਪਰਿਯਾਯੇਨ ਏਕੋ ਹੋਤਿ। **ਸਿਯਾਤਿ ਕਥਞ੍ਚ ਸਿਯਾ**ਤਿ ਯਂ ਵਾ ਸਿਯਾਤਿ ਵਿਹਿਤਂ, ਤਂ ਕਥਂ ਸਿਯਾਤਿ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਞਾਣਨ੍ਤਿ** ਸਮਾਸਪਦਂ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਤਥਾ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ, ''ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ **ਸੁਖਤੋ ਅਤ੍ਤਤੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ**ਤਿ ਚ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ। **ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਨਨ੍ਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ, ਨਨ੍ਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ **ਰਾਗਤੋ ਸਮੁਦਯਤੋ ਆਦਾਨਤੋ ਪਣਿਧਿਤੋ ਅਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਖਯਵਯਵਿਪਰਿਣਾਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ

ਬਲਵਭਾਵਾਯ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸੇਸਾ। ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਬਲਵਤੀ ਹੋਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਚ ਬਲਵਤਿਯਾ ਜਾਤਾਯ ''ਯਦਨਿਚ੍ਚਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਤਦਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫) ਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਪਿ ਬਲਵਤਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਤਾਪਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ''ਅਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ ਵਚਨੇਨੇਵ ਸਾਰਾਦਾਨਾਭਿਨਿਵੇਸਸਮ੍ਮੋਹਾਭਿਨਿਵੇਸਆਲਯਾਭਿਨਿਵੇਸਸਞ੍ਞੋਗਾਭਿਨਿਵੇਸਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਭਾਵੇਨੇਵ ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚਪਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਏਤਾ ਅਟ੍ਠ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਵਤ੍ਵਾ ਦਸੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੨੧੫. **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਯਥਾਭੂਤਂ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯੇਵ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਂ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ। **ਯਥਾਭੂਤਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸਮ੍ਮੋਹਾ ਅਞ੍ਞਾਣਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮੋਹਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਾਣਾ। **ਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇ।

੨੧੬. **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸੀਤਿਭਾਵਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਾਸਨੇਯੇਵ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ, ਸੀਤਿਭਾਵੋ ਏਵ ਞਾਣਂ ਸੀਤਿਭਾਵਞਾਣਂ। ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸੀਤਿਭਾਵਞਾਣਂ। ''ਛਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਬ੍ਬੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸੀਤਿਭਾਵਂ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ (ਅਂ॰ ਨਿ॰ ੬.੮੫) ਏਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਸੀਤਿਭਾਵੋ ਨਾਮ। ਇਧ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਸੀਤਿਭਾਵੋ। **ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਨ੍ਤਾਪਪਰਿਲ਼ਾਹਦਰਥਾ ਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ''ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਕਿਲੇਸਾ ਏਵ ਇਧ ਚਾਮੁਤ੍ਰ ਚ ਸਨ੍ਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਸਨ੍ਤਾਪੋ, ਪਰਿਦਹਨਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, ਉਣ੍ਹਟ੍ਠੇਨ ਦਰਥੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

੨੧੭. **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਝਾਯਤੀਤਿ ਝਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਚ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾਨੇਵ।

੨੧੮. **ਅਨੁਪਾਦਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਇਧ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯੇਵ। ''ਏਤਦਤ੍ਥਾ ਕਥਾ, ਏਤਦਤ੍ਥਾ ਮਨ੍ਤਨਾ, ਯਦਿਦਂ ਅਨੁਪਾਦਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ''ਤਿ (ਪਰਿ॰ ੩੬੬; ਅਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੮) ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਨੁਪਾਦਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। **ਕਤਿਹੁਪਾਦਾਨੇਹੀ**ਤਿ ਕਤਿਹਿ ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ। **ਕਤਮਾ ਏਕੁਪਾਦਾਨਾ**ਤਿ ਕਤਮਤੋ ਏਕੁਪਾਦਾਨਤੋ। **ਇਦਂ ਏਕੁਪਾਦਾਨਾ**ਤਿ ਇਤੋ ਏਕਤੋ ਉਪਾਦਾਨਤੋ। **ਇਦ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਞਾਣਾਪੇਕ੍ਖਂ ਵਾ। ਉਪਾਦਾਨਤੋ ਮੁਚ੍ਚਨੇਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਆਦਿਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਪਚ੍ਛਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਭਙ੍ਗਮੇਵ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸੇਸੋਯੇਵ ਹਿ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਅਤ੍ਤਾਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਹਾਨੇਨੇਵ ਚ ''ਸੀਲਬ੍ਬਤੇਨ ਅਤ੍ਤਾ ਸੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਉਜੁਕਮੇਵ ਅਤ੍ਤਾਭਾਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸੇਸੋਯੇਵ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂਯੇਵ ਪਨ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਤ੍ਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਤੋ ਮੁਚ੍ਚਨਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਆਦਿਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ''ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਪਸ੍ਸਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਚ ''ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਪਸ੍ਸਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਤ੍ਥਨਾ ਪਹੀਯਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸੇਸੋਯੇਵ ਹਿ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਤ੍ਥਨਾ ਪਹੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਾਨਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਤੋ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਿਲੇਸੇ ਨਿਰੋਧੇਤਿ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਿਲੇਸੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਾਨਿ ਚਤੂਹਿ ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ ਸਭਾਵਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਚ ਆਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਚ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ।

੨੧੯. ਇਦਾਨਿ ਆਦਿਤੋ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਮੁਖਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਸੇਸਂ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਤੀਣਿ ਖੋ ਪਨਿਮਾਨੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨੀ**ਤਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਮੁਖਾਨਿ। **ਲੋਕਨਿਯ੍ਯਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇਧਾਤੁਕਲੋਕਤੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਾਯ ਨਿਗ੍ਗਮਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਪਰਿਵਟੁਮਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਚੇਵ ਪਰਿਵਟੁਮਤੋ ਚ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਤਾਯ। ਲੋਕਨਿਯ੍ਯਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਹਿ ਉਦਯਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਗਤਿਂ ਸਮਨ੍ਨੇਸਮਾਨਾ ਵਯਤੋ ਪਰਂ ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਏਤ੍ਥੇਵ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਵਟੁਮਤੋ ਪਰਿਯਨ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾ ਹਿ ਉਦਯੇਨ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ, ਵਯੇਨ ਅਪਰਨ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚ ਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤਪਵਿਸਨਤਾਯ ਚ ਲੋਕਨਿਯ੍ਯਾਨਂ ਹੋਤਿ। **ਮਨੋਸਮੁਤ੍ਤੇਜਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਂਵੇਜਨਤਾਯ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ। **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਯ ਚ ਧਾਤੁਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ। **ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਗਤ੍ਤੇਪਿ ਅਨਤ੍ਤਸਭਾਵਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ''ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ''ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਰਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਵਸਤਾਯ ਅਵਿਧੇਯ੍ਯਤਾਯ ਚ ''ਨਾਹਂ ਨ ਮਮ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਤਾਯ। **ਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਚ ਧਾਤੁਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤਾਕਾਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ। ਇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਵਚਨਾਨਿ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤੇਨੇਵ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਖਯਤੋ**ਤਿ ਖੀਯਨਤੋ। **ਭਯਤੋ**ਤਿ ਸਭਯਤੋ। **ਸੁਞ੍ਞਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਰਹਿਤਤੋ।

ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ''ਖਣਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਖਣਭਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ''ਸਚ੍ਚਂ ਵਤਾਹ ਭਗਵਾ''ਤਿ ਭਗਵਤਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸਦ੍ਧਾਬਹੁਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਦੇਸਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ''ਏਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਤੋ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖੋਭਕਰਾਯ ਪਣਿਧਿਯਾ ਪਜਹਨਤੋ ਚਿਤ੍ਤਦਰਥਾਭਾਵੇਨ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਂਵੇਗਜਨਨਤੋ ਸਂਵਿਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚ ਯੋਨਿਸੋ ਪਦਹਨਤੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵੇਨ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵੇਦਬਹੁਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਬਾਹਿਰਕੇਹਿ ਅਦਿਟ੍ਠਂ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਞਾਣਬਹੁਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਸਦੇਵਕੇਨ ਲੋਕੇਨ ਅਦਿਟ੍ਠਂ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ ਦਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਤੁਟ੍ਠਿਬਹੁਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਟਿਲਭਤੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਸੋ ਪਟਿਲਭਤਿ ਨਾਮ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲੋ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਟਿਲਭਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲਸ੍ਸ ''ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖਂ ਵੇਦੇਤਿ, ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਯਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬) ਵਚਨਤੋ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪਚ੍ਚਯਾ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਸੋ ਪਟਿਲਭਤਿ ਨਾਮ। **ਵੇਦਬਹੁਲੋ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਟਿਲਭਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵੇਦੋ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਸੋ ਪਟਿਲਭਤਿ ਨਾਮ।

ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਹੋਤੀਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇ ਅਧਿਪਤਿਭੂਤੇਪਿ ਸਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਾਦਨਵਸੇਨ ਅਧਿਪਤਿ ਹੋਤਿ ਪਧਾਨੋ ਹੋਤਿ। **ਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ, ਉਪਰੂਪਰਿ ਭਾਵਨਤ੍ਥਾਯ ਵਾ। **ਤਦਨ੍ਵਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਅਨੁਗਾਮਿਨੀ ਤਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਿਨੀ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਚ ਸਹਉਪ੍ਪਾਦਨਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਕਾਸਸ੍ਸ ਪਦੀਪੋ ਵਿਯ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਉਪ੍ਪਾਦਨੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ ਤਿਦਣ੍ਡਂ ਵਿਯ। **ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ

ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰੇਨ ਨਿਸ੍ਸਯਾਕਾਰੇਨ ਚ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਰੁਚਿਤ੍ਤਕਮ੍ਮਾਨਂ ਪਥਵੀਪਟਾਦਿ ਵਿਯ। **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਕਵਤ੍ਥੁਕਏਕਾਰਮ੍ਮਣਏਕੁਪ੍ਪਾਦਏਕਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨੨੦. **ਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇ। **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਕਰਣਵਸੇਨ ਚ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਕਰਣਵਸੇਨ ਚ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੇਵ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਹੋਤਿ। **ਪਟਿਵੇਧਾਯਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ। **ਏਕਰਸਾ**ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੇਨ। **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ। **ਏਵਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋਪਿ ਭਾਵੇਤਿ, ਭਾਵੇਨ੍ਤੋਪਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਕਿਂਯੇਵ ਭਾਵਨਾਯ ਚ ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਚ ਸਬ੍ਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਪਿ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸੇਵ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ‘‘ਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇਪੀ’’ਤਿ ਅਪਿਸਦ੍ਦੋ ਪਯੁਤ੍ਤੋ।

੨੨੧. **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਕਤਮਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਸੇਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਧਿਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਕਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਉਪਰਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਨ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਸੇਸੇਸੁ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਸੁਪਿ ਠਾਨੇਸੁ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੋ ਚਤੂਸੁਪਿ ਫਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਕ੍ਖਣੇ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਂ ਇਦਾਨਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਸਦ੍ਧਾਨੁਸਾਰਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਛਾ ਵਕ੍ਖਤਿ। **ਫੁਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋਤਿ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ**ਤਿ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਤ੍ਤੇ ਸਤਿ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰੂਪਜ੍ਝਾਨਲਾਭਿਤ੍ਤੇ ਸਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਜ੍ਝਾਨਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਫੁਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋਤਿ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ, ਨਾਮਕਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇ ਝਾਨਫਸ੍ਸੇ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚ ਸਕ੍ਖੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਪਠਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਛਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਾਦਿਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਛਾ ਵਕ੍ਖਤਿ। **ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਸੁ ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਵਿਮੁਚ੍ਚਮਾਨੋਪਿ ਆਸਂਸਾਯ ਭੂਤਵਚਨਵਸੇਨ ‘‘ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਝਾਨਫਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਵਿਧਂ ਝਾਨਫਸ੍ਸਂ। ‘‘ਝਾਨਫਸ੍ਸ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ’’ਤਿਆਦੀਨਿ ਚ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਯਮੇਵ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਞਾਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਝਾਨਲਾਭੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਨੁਕੂਲਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਏਵ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਪਾਪੁਣਾਤੀਤਿ ਆਚਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਸਿਯਾਤਿ ਸਿਯੁਂ, ਭਵੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਸਿਯਾ’’ਤਿ ਏਤਂ ਵਿਧਿਵਚਨਮੇਵ। **ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨਿਯਮੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਯੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ। **ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤੀਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਏਕੇਕਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ। **ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਪਰਿਯਾਯੇਨ। ਇਮਿਨਾ ਵਾਰੇਨ ਕਿਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ ? ਹੇਟ੍ਠਾ ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚ, ਕਦਾਚਿ ਤੀਸੁਪਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਹੋਤੀਤਿ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਤਾਸੁ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਫਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਹੇਟ੍ਠਾ

ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਰਿ ਚ ਕਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧਿਪਚ੍ਚਪੁਗ੍ਗਲਨਿਯਮੋ ਸੁਕਤੋਯੇਵ ਨਿਚ੍ਚਲੋਯੇਵ ਚ ਹੋਤਿ। ਅਨਨ੍ਤਰਵਾਰੇ **ਸਿਯਾਤਿ ਅਞ੍ਞੋਯੇ**ਵਾਤਿ ਏਵਂ ਸਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਨਿਯਮੋ।

ਇਦਾਨਿ ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ…ਪੇ॰… ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਲਭਤੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਸਦ੍ਧਾਨੁਸਾਰੀ। ਸਚ੍ਛਿਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਤਂ। **ਅਰਹਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ। ਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਤੇਨ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰੀ**।

੨੨੨. ਪੁਨ ਅਪਰੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤ੍ਤਯਵਿਸੇਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਂ ਵਣ੍ਣੇਤੁਕਾਮੋ **ਯੇ ਹਿ ਕੇਚੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਭਾਵਿਤਾ** ਵਾਤਿ ਅਤੀਤੇ ਭਾਵਯਿਂਸੁ ਵਾ। **ਭਾਵੇਨ੍ਤਿ** ਵਾਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ। **ਭਾਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ** ਵਾਤਿ ਅਨਾਗਤੇ। **ਅਧਿਗਤਾ** ਵਾਤਿਆਦਿ ਏਕੇਕਨ੍ਤਿਕਂ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਫਸ੍ਸਿਤਾ** ਵਾਤਿ ਞਾਣਫੁਸਨਾਯ ਫੁਸਿਂਸੁ ਵਾ। **ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਾ। **ਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵੋਸਾਨਂ ਪਤ੍ਤਾ। **ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵੇਸਾਰਦਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਾ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਸੁਯੇਵ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ। **ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ**ਤਿ ''ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਕੇ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੦੯; ਧ॰ ਸ॰ ੨੪੮) ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਵ ਪਤ੍ਤਾ।

ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਏਵ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਾ। **ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ। **ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧਂ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧਾ**ਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਟਿਵੇਧੋ** ਪਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਸਿਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ। ਏਵਮਿਧ ਪਞ੍ਚ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਚ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਚਾਤਿ ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੭੩) ਪਨ ''ਯੋ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਬਹੁਲੋ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਸੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਕਾਯਸਕ੍ਖੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨਂ ਪਨ ਪਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਫਲਂ ਪਤ੍ਤੋ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵੇਦਬਹੁਲੋ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਛਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਅਗ੍ਗਫਲੇ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇ ਇਧ ਕਾਯਸਕ੍ਖਿਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਤ੍ਤੇਹਿਯੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨੇਨ ਚੇਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਚਾਤਿ ਉਭਤੋਭਾਗੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਉਭਤੋਭਾਗਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨੨੩-੨੨੬. ਇਦਾਨਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਮੇਵ ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਸੇਸਂ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨਵਸੇਨ ਹਿ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਮਗ੍ਗੋ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਪਣਿਧੀਨਂ ਅਭਾਵਾ ਸਗੁਣਤੋ ਚ ਤੇਸਂਯੇਵ ਪਣਿਧੀਨਂ ਅਭਾਵਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਨਾਮਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ। ਤਥਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸਗੁਣਤੋ ਚ ਰਾਗਾਦੀਹਿਯੇਵ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸੁਞ੍ਞਤਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਨਾਮਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਵਯਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਮਗ੍ਗਤੋ ਅਨਞ੍ਞੇਪਿ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਂ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਪੁਨ **ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨਵਸੇਨ ਹਿ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਮਗ੍ਗੋ ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਰਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਅਭਾਵਾ ਸਗੁਣਤੋ ਚ ਤੇਸਂਯੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਭਾਵਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ

ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਨਾਮਮ੍ਪਿ ਲਭਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਪੁਨ **ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। ਯੋਜਨਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾ ਏਵ।

ਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣਂ ਪਨ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ । ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ ਪਨ ਮਗ੍ਗਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ''ਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇ''ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ''ਯੋ ਚਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾਰਾ ਚ ''ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਲਭਤੀ''ਤਿਆਦਿਕੋ ਵਾਰੋ ਚ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਯੇ ਹਿ ਕੇਚਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਕੋ ਵਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

੨੨੭. ਪੁਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨਿ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਚ ਅਨੇਕਧਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯਥਾਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵੇਨ। **ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਜਾਨਾਤਿ। **ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਞਾਣੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਤਦਨ੍ਵਯੇਨਾ**ਤਿ ਤਦਨੁਗਮਨੇਨ, ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਞਾਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਨੁਗਮਨੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਙ੍ਖਾ ਪਹੀਯਤੀ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨਿਚ੍ਚਾਨਿਚ੍ਚਕਙ੍ਖਾ, ਇਤਰਾਹਿ ਇਤਰਕਙ੍ਖਾ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੇਨ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਾਤਿ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਯਥਾਭੂਤਜਾਨਨੇਨ ਤਂ ਞਾਣਂ ''ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਤ੍ਤਾਕਾਰੇ ਸੁਖਸਞ੍ਞਂ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤ੍ਵਾ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਪਹਾਨੇਨ ਪਣਿਧਿਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸੁਖਸਮ੍ਮਤਮ੍ਪਿ ਵਿਪਾਕਪਵਤ੍ਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਾਤਿ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਨਾਨਾਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰਸਮ੍ਭਵੇਨ ਸਮੂਹਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੇਨ ਉਭਯਥਾਪਿ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਯ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਾਤਿ। **ਯਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਤ੍ਤਯਂ ਇਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞਂ। **ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਅਤ੍ਤਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਤਂ ਤਂ ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। **ਯਾ ਚ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਞਾਣਂ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਨਵਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਸੁ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾਨਿ ਏਕਟ੍ਠਾਨਿ ਤੀਣਿ ਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਨ ਸੇਸਾਨਿ।

ਪੁਨ ਤੀਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਅਨ੍ਤੇ ਠਿਤਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਾਯ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਤਾਯ ਸਹ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਏਕਟ੍ਠਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਯਾ ਚ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਯਾ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਾਨਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਮੇਵ, ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨ ਪਨ ਭਿਨ੍ਨਾਨਿ। ਯਥਾ ਚ ਇਮਾਨਿ, ਤਥਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਮੇਵ ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਮੇਵ ਞਾਣਂ, ਕੇਵਲਂ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਨੇਵ ਭਿਨ੍ਨਾਨਿ। ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਞ੍ਚ ਏਕਟ੍ਠਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਞਾਣਾਨਂ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਏਕਟ੍ਠਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤੀਤਿ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ''ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਦ੍ਧੁਵਂ ਤਾਵਕਾਲਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਾਮਞ੍ਚ ਨ ਪਠਮਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਪਨ ''ਮਨਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੬੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੦; ੩.੪੨੧) ਵਿਯ ਏਵਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਵਿਦੂਪਿ ਚ ''ਆਦਿਚ੍ਚਂ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਤਮੋ ਵਿਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਸਮਾਨਕਾਲੇਪਿ ਇਮਂ ਪਦਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਏਕਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਾ ਪੁਰਿਮਞ੍ਚ ਪਚ੍ਛਿਮਞ੍ਚ ਏਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਇਤਰਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਪਦਦ੍ਵਯੇ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾ**ਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਞਾਣਾਨਂ ਏਕਟ੍ਠਤਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾ ਏਵ।

ਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਦੋਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਤ੍ਥ ਅਨਲ੍ਲੀਨਤਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ ਨਾਮ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਿਸਤਿ।

ਸੇਸਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦ੍ਵਯੇਪਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਨਿਰੋਧੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ**ਤਿ ਇਧ ਵੁੱਤੇਨੇਵ ਪਠਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ ਵੁੱਤੁਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਨਿਰੋਧੇਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾਵੁੱਟ੍ਠਾਨਵਿਵੱਟ੍ਟਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਵੁੱਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣੰ ਵੁੱਤੰ। **ਗੋਤ੍ਰਭੂ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਮੇਵ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਏਕਟ੍ਠਤਾ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ''ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੭, ੮) ਵਿਯ ਵਾ ਚਤੁਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵਾ ਬਹੁਵਚਨੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਮਗ੍ਗੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਚ ਦੁਭਤੋਵੁੱਟ੍ਠਾਨੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ **ਯਾ ਚ ਦੁਭਤੋਵੁੱਟ੍ਠਾਨਵਿਵੱਟ੍ਟਨੇ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੰ।

੨੨੮. ਪੁਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨੰ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਾਨੰ ਏਕਕ੍ਖਣਪਰਿਯਾਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਜੇਟ੍ਠਕਟ੍ਠੇਨ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ। **ਅਭਿਨੀਹਾਰਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਤੋ ਨੀਹਰਣਟ੍ਠੇਨ। **ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੁਪਗਮਨਟ੍ਠੇਨ। **ਅਨਿੱਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ**ਤਿ ਵੁੱਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇਯੇਵ । **ਅਨਿਮਿੱਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। **ਚਿੱਤੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਚਿੱਤੰ ਅਧਿਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਠਾਤਿ, ਚਿੱਤੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਚਿੱਤੰ ਅਭਿਨੀਹਰਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਤੋ ਚਿੱਤੰ ਨੀਹਰਤਿ। **ਨਿਰੋਧੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਨਿਯ੍ਯਾਤੀ**ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਉਪਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਵੰ ਆਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤਤੋ ਚਤੁਧਾ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ।

ਏਕਕ੍ਖਣਤਾਯ **ਸਮੋਧਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਏਕਜ੍ਝੰ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠੇਨ। **ਅਧਿਗਮਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਟਿਲਾਭਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਾਪੁਣਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ। **ਸੱਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪੱਚਕ੍ਖਕਰਣਟ੍ਠੇਨ। **ਫਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਞਾਣਫੁਸਨਾਯ ਫੁਸਨਟ੍ਠੇਨ। **ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਭਿਮੁਖੰ ਸਮਾਗਮਨਟ੍ਠੇਨ। ਏਤ੍ਥ ''ਸਮੋਧਾਨਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਮੂਲਪਦੰ, ਸੇਸਾਨਿ ਅਧਿਗਮਵੇਵਚਨਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਹਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਏਕਤੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ ਕਤੰ। **ਨਿਮਿੱਤਾ ਮੁੱਚਤੀ**ਤਿ ਨਿੱਚਨਿਮਿੱਤਤੋ ਮੁੱਚਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਵੁੱਤੋ। **ਯਤੋ ਮੁੱਚਤੀ**ਤਿ ਯਤੋ ਨਿਮਿੱਤਤੋ ਮੁੱਚਤਿ। **ਤਤ੍ਥ ਨ ਪਣਿਦਹਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਮਿੱਤੇ ਪਤ੍ਥਨੰ ਨ ਕਰੋਤਿ। **ਯਤ੍ਥ ਨ ਪਣਿਦਹਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਨਿਮਿੱਤੇ ਨ ਪਣਿਦਹਤਿ। **ਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਨਿਮਿੱਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। **ਯੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਯੇਨ ਨਿਮਿੱਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। **ਤੇਨ ਨਿਮਿੱਤੇਨ ਅਨਿਮਿੱਤੋ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਨਿਮਿੱਤਟ੍ਠੋ ਵੁੱਤੋ।

ਪਣਿਧਿਯਾ ਮੁੱਚਤੀਤਿ ਪਣਿਧਿਤੋ ਮੁੱਚਤਿ। ''ਪਣਿਧਿ ਮੁੱਚਤੀ''ਤਿ ਪਾਠੇ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਤ੍ਥੋਯੇਵ। ਇਮਿਨਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਵੁੱਤੋ। **ਯਤ੍ਥ ਨ ਪਣਿਦਹਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਦੁਕ੍ਖੇ ਨ ਪਣਿਦਹਤਿ। **ਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। **ਯੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਨਿਮਿੱਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। **ਯੇਨ ਨਿਮਿੱਤੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਨਿਮਿੱਤੇਨ। **ਤਤ੍ਥ ਨ ਪਣਿਦਹਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਟ੍ਠੋ ਵੁੱਤੋ। **ਅਭਿਨਿਵੇਸਾ ਮੁੱਚਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਵੁੱਤੋ। **ਯੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਯੇਨ ਅਭਿਨਿਵੇਸਨਿਮਿੱਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। **ਯੇਨ ਨਿਮਿੱਤੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਅਭਿਨਿਵੇਸਨਿਮਿੱਤੇਨ। **ਯਤ੍ਥ ਨ ਪਣਿਦਹਤਿ, ਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਭਿਨਿਵੇਸਨਿਮਿੱਤੇ ਨ ਪਣਿਦਹਤਿ, ਤੇਨ ਅਭਿਨਿਵੇਸਨਿਮਿੱਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। ਇਮਿਨਾ ਸੁਞ੍ਞਤਟ੍ਠੋ ਵੁੱਤੋ।

੨੨੯. ਪੁਨ ਅਟ੍ਠਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਅਤ੍ਥਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿੱਚਤੋ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਵੁੱਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਸਬ੍ਬਾਭਿਨਿਵੇਸੇਹੀ**ਤਿ ਵੁੱਤਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸੇਹਿ। ਇਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਮੁੱਚਨਵਸੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ, ਤੇਯੇਵ ਨਿੱਚਾਦਿਨਿਮਿੱਤਮੁੱਚਨਵਸੇਨ ਅਨਿਮਿੱਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਨਿੱਚਨ੍ਤਿਆਦਿਪਣਿਧੀਹਿ ਮੁੱਚਨਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਪਣਿਧਿ ਮੁੱਚਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪਣਿਧਿਯਾ ਮੁੱਚਤੀਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। ''ਸਬ੍ਬਪਣਿਧੀਹਿ ਮੁੱਚਤੀ''ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਾਧਕੰ। ਏਵੰ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਤਦਙ੍ਗਵਿਮੋਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਚ ਸਮੁੱਚ੍ਛੇਦਵਿਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੱਚਯਤ੍ਤਾ ਚ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਤਿ ਵੁੱਤਾ।

੨੩੦. **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਮੋਕ੍ਖੇਪਿ ਸਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਮਗ੍ਗਵਿਮੋਕ੍ਖਾਧਿਕਾਰੱਤਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਮਗ੍ਗਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਜਾਤਾਤਿ ਵੁੱਤੰ ਹੋਤਿ। **ਅਨਵੱਜਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਵੱਜਵਿਰਹਿਤਾ ਕੁਸਲਾ। ਵਿੱਛੇਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਾ ਪਾਠੋ।

ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ , ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫, ੪੩; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੇਤ੍ਤਗੂਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨੨; ਮਿ॰ ਪ॰ ੫.੪.੧) ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ। **ਇਦੰ ਮੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੰ ਧਮ੍ਮਜਾਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਵੇਸਾਯ ਮੁਖਤ੍ਤਾ ਮੁਖੰ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਇਦੰ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੋਕ੍ਖੇਸੁ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੋਕ੍ਖੋਵ, ‘‘ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ, ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ’’ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਮੁਖਞ੍ਚਾਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ। ਵਿਮੋਕ੍ਖਞ੍ਚ ਤੰ ਮੁਖਞ੍ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸਵਸੇਨ ਅਯਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਵਿਮੋਕ੍ਖਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। **ਤੀਣਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀ**ਤਿ ਲੋਭਦੋਸਮੋਹਾ। **ਤੀਣਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ। **ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਅਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਦੋਮਨਸ੍ਸਾਦੀਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਕੁਸਲਮੂਲਸੁਚਰਿਤਾਨਿ** ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਅਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਵਿਵਟ੍ਟਕਥਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਵਿਮੋਕ੍ਖਵਿਵਟ੍ਟਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸੇਸਵਿਵਟ੍ਟਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਆਸੇਵਨਾ**ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਸੇਵਨਾ। **ਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵਡ੍ਢਨਾ। **ਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਕਰਣੰ। ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਨ ਏਕਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਆਸੇਵਨਾਦੀਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਪਟਿਲਾਭੋ ਵਾ ਵਿਪਾਕੋ** ਵਾਤਿਆਦੀਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵਾਤਿ।

ਵਿਮੋਕ੍ਖਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਵਿਮੋਕ੍ਖਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਗਤਿਕਥਾ

ਗਤਿਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੧. ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ତਿਯਾ ਹੇਤੁਭੂਤਂ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਗਤਿਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਸ੍ਸਾਪਿ ਹਿ ''ਨਤ੍ਥਿ ਝਾਨਂ ਅਪਞ੍ਞਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੨) ਵਚਨਤੋ ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਿਂ ਪਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਤਤ੍ਥ **ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਨਿਰਯਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮਨੁਸ੍ਸਦੇਵਸਙ੍ਖਾਤਾਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਗਤੀਸੁ ਮਨੁਸ੍ਸਦੇਵਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ। ਏਤੇਨ ਪੁਰਿਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਗਤਿਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਗਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸੁਗਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਗਤੀ**ਤਿ ਚ ਸਹੋਕਾਸਾ ਖਨ੍ਧਾ। ਪਞ੍ਚਸੁ ਚ ਗਤੀਸੁ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਅਸੁਰਕਾਯੋਪਿ ਗਹਿਤੋ। **ਦੇਵਾ**ਤਿ ਛ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਚ। ਦੇਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਸੁਰਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। **ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ। ਖਣੋਪਿ ਹਿ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਯੋਗੇਨ ਤੇਨੇਵ ਵੋਹਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਕਤਿਨਂ ਹੇਤੂਨਨ੍ਤਿ** ਅਲੋਭਾਦੋਸਾਮੋਹਹੇਤੂਸੁ ਕਤਿਨਂ ਹੇਤੂਨਂ। **ਉਪਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪਪਜ੍ਜਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸੁਦ੍ਦਕੁਲਜਾਤਾਪਿ ਤਿਹੇਤੁਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਠਮਪੁਚ੍ਛਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾ ਤੀਸੁ ਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇਸੁ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਕੁਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪੁਚ੍ਛਾ। ਪਾਠੋ ਪਨ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। ਮਹਤੀ ਸਾਲਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਮਹਾਸਾਲਾ, ਮਹਾਘਰਾ ਮਹਾਵਿਭਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਮਹਾ ਸਾਰੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਮਹਾਸਾਰਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਰ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਮਹਾਸਾਲਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਮਹਾਸਾਲਾ, ਖਤ੍ਤਿਯੇਸੁ ਵਾ ਮਹਾਸਾਲਾਤਿ **ਖਤ੍ਤਿਯਮਹਾਸਾਲਾ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਪਚ੍ਛਿਮਨ੍ਤੇਨ ਕੋਟਿਸਤਂ ਧਨਂ ਨਿਧਾਨਗਤਂ ਹੋਤਿ, ਕਹਾਪਣਾਨਞ੍ਚ ਵੀਸਤਿ ਅਮ੍ਬਣਾਨਿ ਦਿਵਸਂ ਵਲਞ੍ਜੇ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ **ਖਤ੍ਤਿਯਮਹਾਸਾਲੋ** ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਪਚ੍ਛਿਮਨ੍ਤੇਨ ਅਸੀਤਿਕੋਟਿਧਨਂ ਨਿਧਾਨਗਤਂ ਹੋਤਿ, ਕਹਾਪਣਾਨਞ੍ਚ ਦਸ ਅਮ੍ਬਣਾਨਿ ਦਿਵਸਂ ਵਲਞ੍ਜੇ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਹਾਸਾਲੋ** ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਪਚ੍ਛਿਮਨ੍ਤੇਨ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਕੋਟਿਧਨਂ ਨਿਧਾਨਗਤਂ ਹੋਤਿ, ਕਹਾਪਣਾਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਅਮ੍ਬਣਾਨਿ ਦਿਵਸਂ ਵਲਞ੍ਜੇ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ **ਗਹਪਤਿਮਹਾਸਾਲੋ** ਨਾਮ।

ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾਨਞ੍ਚ ਏਕਨ੍ਤਤਿਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ''ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਪਨ ਦੁਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾਨਞ੍ਚ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ, ਕਾਮਾਵਚਰੇਸੁ ਦੇਵੇਸੁ ਦੁਹੇਤੁਕਾਨਞ੍ਚ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਸੇਸੇਸੁ ''ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਾ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਰਤਿਯਾ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਿ, ਸਰੀਰਜੁਤਿਯਾ ਚ ਜੋਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਦੇਵਾ,** ਰੂਪਾਵਚਰਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਝਾਨਰਤਿਯਾ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਿ , ਸਰੀਰਜੁਤਿਯਾ ਚ ਜੋਤਨ੍ਤੀਤਿ ਦੇਵਾ, ਅਰੂਪਾਵਚਰਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਝਾਨਰਤਿਯਾ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਿ, ਞਾਣਜੁਤਿਯਾ ਚ ਜੋਤਨ੍ਤੀਤਿ ਦੇਵਾ।

੨੩੨. **ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਅਤੀਤਜਾਤਿਯਾ ਇਧ ਤਿਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਸ੍ਸ ਤਿਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਜਵਨਵੀਥਿਯਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਾਰਂ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ, ਪਵਤ੍ਤਨਕਾਲੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਯੋ ਹੇਤੂ ਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਅਲੋਭੋ ਕੁਸਲਹੇਤੁ ਅਦੋਸੋ ਕੁਸਲਹੇਤੁ ਅਮੋਹੋ ਕੁਸਲਹੇਤੁ। **ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਜਾਤਚੇਤਨਾਯਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਜਾਤਾਯ ਕੁਸਲਚੇਤਨਾਯ। **ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਚ ਸਹਉਪ੍ਪਾਦਨਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਤੇਨ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਕੁਸਲਮੂਲਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਚ ਬਹੁਵਚਨੇਨ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਸਬ੍ਬੇ ਚੇਤਸਿਕਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਪਿਸਦ੍ਦੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਨਿਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਾਕਂ ਦਾਤੁਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਕਮ੍ਮੇ ਵਾ ਤਥਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਕਮ੍ਮੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਪਿਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਵਾ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਨਿਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ। **ਨਿਕਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਕਾਮਨਾ ਪਤ੍ਥਨਾ। ਆਸਨ੍ਨਮਰਣਸ੍ਸ ਹਿ ਮੋਹੇਨ ਆਕੁਲਚਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ

ਅਵੀਚਿਜਾਲਾਯਪਿ ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਿੰ ਪਨ ਸੇਸੇਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ। **ਦ੍ਵੇ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਹੇਤੁ ਮੋਹੋ ਅਕੁਸਲਹੇਤੁ। ਭਵਨਿਕਨ੍ਤਿ ਪਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਅਨਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਭਵਙ੍ਗਵੀਥਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੰ ਆਰਬ੍ਭ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ‘‘ਯਸ੍ਸ ਵਾ ਪਨ ਯਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਥ, ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਮਨ੍ਤਾ’’ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਇਦਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਤਸ੍ਮਿੰ ਖਣੇ ਜਾਤਚੇਤਨਾਯਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾਯ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇਤਿ ਤੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ। **ਤਯੋ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਅਲੋਭੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਹੇਤੁ ਅਦੋਸੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਹੇਤੁ ਅਮੋਹੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਹੇਤੁ। **ਤਸ੍ਮਿੰ ਖਣੇ ਜਾਤਚੇਤਨਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤਚੇਤਨਾਯ। **ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਤਯੋ ਵਿਪਾਕਹੇਤੂ ਸੇਸਚੇਤਸਿਕਾ ਚ ਨਾਮੰ, ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਰੂਪੰ। ਤਤੋ ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਤੋਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਨਾਮਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਨਾਮੰ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਮੇਵ, ਰੂਪੰ ਪਨ ਇਧ ਸਹੇਤੁਕਮਨੁਸ੍ਸਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਾਨੰ ਵਤ੍ਥੁਦਸਕੰ ਕਾਯਦਸਕੰ ਭਾਵਦਸਕਨ੍ਤਿ ਸਮਤਿੰਸ ਰੂਪਾਨਿ, ਸੰਸੇਦਜਾਨੰ ਓਪਪਾਤਿਕਾਨਞ੍ਚ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨੰ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕੰ ਸੋਤਦਸਕੰ ਘਾਨਦਸਕੰ ਜਿਵ੍ਹਾਦਸਕਞ੍ਚਾਤਿ ਸਮਸਤ੍ਤਤਿ ਰੂਪਾਨਿ। ਤੰ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੰ ਨਾਮਰੂਪੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸਹਜਾਤਾ ਵੇਦਨਾ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸਞ੍ਞਾ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਸੇਸਚੇਤਸਿਕਾ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। **ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਹਦਯਰੂਪਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਹਾਭੂਤਾਪਿ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨੰ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਉਪ੍ਪਾਦਨੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰੇਨ ਨਿਸ੍ਸਯਾਕਾਰੇਨ ਚ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਹਜਾਤਾ ਵਿਯ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਾ। **ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਕਵਤ੍ਥੁਕਾਦਿਭਾਵਾਨੁਪਗਮਨੇਨ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਰੂਪਾਨੰ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਹਦਯਰੂਪੰ ਅਰੂਪੀਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ‘‘ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ’’ਤਿ ਹੇਤ੍ਥ ਏਵੰ ਯਥਾਲਾਭਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਯੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ। **ਤਯੋ ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਆਯੁ ਚ ਉਸ੍ਮਾ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ। **ਆਯੂ**ਤਿ ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚ। **ਉਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਤੇਜੋਧਾਤੁ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੰ। ਏਤਾਨਿ ਹਿ ਉਪਰੂਪਰਿ ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰੰ ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀਤਿ ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾ। **ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਹਦਯਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਤਿਣ੍ਣੰ ਮਹਾਭੂਤਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨੰ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋਵ, ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸਹਜਾਤਰੂਪਾਨੰ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਦ੍ਵਯੰ ਅਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਖਨ੍ਧਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਰੂਪਾਨੰ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੇ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਤਯੋ ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾ’’ਤਿ ਯਥਾਲਾਭਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਚਤੁਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੇ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਚੁਦ੍ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾ, ਤਯੋ ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵੰ ਗਣਨਾਵਸੇਨ ਚੁਦ੍ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ। ਤੇਸਞ੍ਚ ਉਪਰਿ ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੋ ਏਵ। **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਨ ਏਕਵਤ੍ਥੁਕਏਕਾਰਮ੍ਮਣਏਕੁਪ੍ਪਾਦਏਕਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ। **ਨਾਮਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਇਧ ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਪੁਨ **ਚੁਦ੍ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ, ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਤਯੋ ਹੇਤੂ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵਂ ਗਣਨਾਵਸੇਨ ਚੁਦ੍ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ। **ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਾ ਚ ਚੁਦ੍ਦਸ, ਇਮੇ ਚ ਚੁਦ੍ਦਸਾਤਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ। ਇਧ ਰੂਪਸ੍ਸਾਪਿ ਪਵਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਏਵਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਂ ਤਂ ਪਚ੍ਚਯਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਠਮਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਹੇਤੂ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਇਮੇਸਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਹੇਤੂਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਆਹ। ਕਮ੍ਮਾਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਤਯੋ ਕੁਸਲਹੇਤੂ, ਨਿਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵੇ ਅਕੁਸਲਹੇਤੂ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਤਯੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਹੇਤੂਤਿ ਏਵਂ ਅਟ੍ਠ ਹੇਤੂ। ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਕੁਸਲਹੇਤੂ, ਦ੍ਵੇ ਅਕੁਸਲਹੇਤੂ ਚ ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਯੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਹੇਤੂ ਯਥਾਯੋਗਂ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੇਸਵਾਰੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਅਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਪਨ ਰੂਪਾਭਾਵਾ **ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਰੂਪਮਿਸ੍ਸਕਚੁਦ੍ਦਸਕੋਪਿ ਚ ਪਰਿਹੀਨੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਹੀਨਤ੍ਤਾ ''ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਵਾਰੋ ਚ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ।

੨੩੩. ਇਦਾਨਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਤਿਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਸੇਸਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਅਤੀਤਜਾਤਿਯਾ ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਸ੍ਸ ਦੁਹੇਤੁਕਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ। **ਦ੍ਵੇ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਲੋਭੋ ਕੁਸਲਹੇਤੁ ਅਦੋਸੋ ਕੁਸਲਹੇਤੁ। ਦ੍ਵੇ ਅਬ੍ਯਾਕਤਹੇਤੂਪਿ ਅਲੋਭਾਦੋਸਾਯੇਵ।

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਜ੍ਜਾਨਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ। **ਦ੍ਵਾਦਸ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਮੋਹਹੇਤੁਸ੍ਸ ਚ ਪਰਿਹੀਨਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਦਸ। ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂਯੇਵ ਪਰਿਹੀਨਤ੍ਤਾ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿ। **ਛਨ੍ਨਂ ਹੇਤੂਨ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕੁਸਲਹੇਤੂਨਂ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਅਕੁਸਲਹੇਤੂਨਂ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਪਾਕਹੇਤੂਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਛਨ੍ਨਂ ਹੇਤੂਨਂ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਏਕਨ੍ਤਤਿਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ਨ ਗਹਿਤਾ। ਸੇਸਂ ਪਠਮਵਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਾਰੇ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਦੁਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮਸ੍ਸੇਵ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਿਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੯੮) ਤਿਪਿਟਕਮਹਾਧਮ੍ਮਰਕ੍ਖਿਤਤ੍ਥੇਰਵਾਦੇ ''ਤਿਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਤਿਹੇਤੁਕਾਵ ਹੋਤਿ, ਦੁਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾ ਨ ਹੋਤਿ। ਦੁਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾ ਹੋਤਿ, ਤਿਹੇਤੁਕਾ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਮੇਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਤਿਪਿਟਕਚੂਲ਼ਨਾਗਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਚ ਮੋਰਵਾਪਿਵਾਸਿਮਹਾਦਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਚ ਵਾਦੇਸੁ ''ਤਿਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਤਿਹੇਤੁਕਾਪਿ ਹੋਤਿ ਦੁਹੇਤੁਕਾਪਿ, ਅਹੇਤੁਕਾ ਨ ਹੋਤਿ। ਦੁਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਾਪਿ ਹੋਤਿ ਅਹੇਤੁਕਾਪਿ, ਤਿਹੇਤੁਕਾ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਦ੍ਧਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਹੇਤੁਅਧਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ।

ਗਤਿਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧. ਕਮ੍ਮਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

ਕਮ੍ਮਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੪. ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਕਮ੍ਮਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਤੀਤਭਵੇਸੁ ਕਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਤੀਤਭਵੇਸੁਯੇਵ ਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤੀਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲੇਨ ਅਤੀਤਭਵੇਸੁਯੇਵ ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਞ੍ਚ ਅਤੀਤੇਯੇਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਸ੍ਸ ਚ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਅਪਰਪਰਿਯਾਯਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਞ੍ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤੀਤਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਵੇ ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤੀਤਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਵਿਪਾਕਕਾਲਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤੀਤਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਅਨਾਗਤੇ ਭਵੇ ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤੀਤਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਵਿਪਾਕਕਾਲਸ੍ਸ ਚ ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚ ਅਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਅਤੀਤਕਮ੍ਮਂ ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਾਗਤਵਿਪਾਕਾਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਛਧਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ।

ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਵੇ ਕਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਇਧੇਵ ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲੇਨ ਇਧ ਅਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਇਧ ਅਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਚ ਅਪਰਪਰਿਯਾਯਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਚ ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲੇਨ ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਅਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਪਰਪਰਿਯਾਯਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਅਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਅਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਮ੍ਮਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਾਗਤਵਿਪਾਕਾਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ।

ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਕਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਨਾਗਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲੇਨ ਅਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਅਨਾਗਤਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਵਿਪਚ੍ਚਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ **ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਅਨਾਗਤਕਮ੍ਮਂ ਅਨਾਗਤਵਿਪਾਕਾਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਠਤ੍ਵਾ ਤੀਣਿ ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਾਨਿ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ – ਤੇਸੁ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਪਾਕਟਤਰੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਞ੍ਹਿ ਕਮ੍ਮਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਂ ਅਪਰਪਰਿਯਾਯਵੇਦਨੀਯਂ ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਏਕਜਵਨਵੀਥਿਯਂ ਸਤ੍ਤਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ ਪਠਮਜਵਨਚੇਤਨਾ **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਕਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ। ਤਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤਿ। ਤਥਾ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਂ ਪਨ ''ਅਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਹੋਸਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ, ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਤਿਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ **ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਅਤ੍ਥਸਾਧਿਕਾ ਪਨ ਸਤ੍ਤਮਜਵਨਚੇਤਨਾ

ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ। ਤਂ ਅਨਨ੍ਤਰੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤਿ। ਤਥਾ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਪਨ ਪਞ੍ਚਜਵਨਚੇਤਨਾ ਅਪਰਪਰਿਯਾਯਵੇਦਨੀਯਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ। ਤਂ ਅਨਾਗਤੇ ਯਦਾ ਓਕਾਸਂ ਲਭਤਿ, ਤਦਾ ਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤਿ। ਸਤਿ ਸਂਸਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਕਮ੍ਮਂ ਯਗ੍ਗਰੁਕਂ ਯਬ੍ਬਹੁਲਂ ਯਦਾਸਨ੍ਨਂ ਕਟਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਨ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਂ ਵਾ ਹੋਤੁ ਅਕੁਸਲਂ ਵਾ, ਗਰੁਕਾਗਰੁਕੇਸੁ ਯਂ ਗਰੁਕਂ ਮਾਤੁਘਾਤਾਦਿਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਂ ਵਾ, ਤਦੇਵ ਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਬਹੁਲਾਬਹੁਲੇਸੁਪਿ ਯਂ ਬਹੁਲਂ ਹੋਤਿ ਸੁਸੀਲਜਂ ਵਾ ਦੁਸ੍ਸੀਲਜਂ ਵਾ, ਤਦੇਵ ਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਯਦਾਸਨ੍ਨਂ ਨਾਮ ਮਰਣਕਾਲੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਕਤਕਮ੍ਮਂ ਵਾ। ਯਞ੍ਹਿ ਆਸਨ੍ਨਮਰਣੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਕਾਤੁਂ ਵਾ, ਤੇਨੇਵ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਤੇਹਿ ਪਨ ਤੀਹਿ ਮੁਤ੍ਤਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਂ ਕਟਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਨ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤੇਸਂ ਅਭਾਵੇ ਤਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਆਕਡ੍ਢਤਿ।

ਅਪਰਂ ਵਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਕਮ੍ਮਂ ਜਨਕਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ ਉਪਪੀਲ਼ਕਂ ਉਪਘਾਤਕਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਜਨਕਂ** ਨਾਮ ਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਹੋਤਿ ਅਕੁਸਲਮ੍ਪਿ। ਤਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤੇਪਿ ਰੂਪਾਰੂਪਵਿਪਾਕਂ ਜਨੇਤਿ। **ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ** ਪਨ ਜਨੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਜਨਿਤੇ ਵਿਪਾਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤਿ, ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। **ਉਪਪੀਲ਼ਕਂ** ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਜਨਿਤੇ ਵਿਪਾਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ ਪੀਲ਼ੇਤਿ ਬਾਧਤਿ, ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ। **ਉਪਘਾਤਕਂ** ਪਨ ਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਂ ਦੁਬ੍ਬਲਕਮ੍ਮਂ ਘਾਤੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਓਕਾਸਂ ਕਰੋਤਿ। ਏਵਂ ਪਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਕਤੇ ਓਕਾਸੇ ਤਂ ਵਿਪਾਕਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਇਤਿ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਯਾਥਾਵਸਰਸਤੋ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਂ ਸਾਵਕੇਹਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਕੇਨ ਪਨ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਂ ਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਏਕਦੇਸਤੋ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਮੁਖਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਕਮ੍ਮਵਿਸੇਸੋ ਪਕਾਸਿਤੋਤਿ।

੨੩੫. ਏਵਂ ਸੁਦ੍ਧਿਕਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਪਠਮਵਾਰਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਦੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਦਿਯੁਗਲਵਸੇਨ ਦਸਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਅਪਰੇ ਦਸ ਵਾਰਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਆਰੋਗਜਟ੍ਠੇਨ **ਕੁਸਲਂ,** ਅਨਾਰੋਗਜਟ੍ਠੇਨ **ਅਕੁਸਲਂ,** ਇਦਂ ਦੁਕਂ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਕੁਸਲਮੇਵ ਰਾਗਾਦਿਦੋਸਸਂਯੋਗੇਨ **ਸਾਵਜ੍ਜਂ,** ਕੁਸਲਂ ਤਦਭਾਵੇਨ **ਅਨਵਜ੍ਜਂ**। ਅਕੁਸਲਂ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਕਣ੍ਹਾਭਿਜਾਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਾ **ਕਣ੍ਹਂ,** ਕੁਸਲਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਸੁਕ੍ਕਾਭਿਜਾਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਾ **ਸੁਕ੍ਕਂ**। ਕੁਸਲਂ ਸੁਖਵੁਦ੍ਧਿਮਤ੍ਤਾ **ਸੁਖੁਦ੍ਰਯਂ,** ਅਕੁਸਲਂ ਦੁਕ੍ਖਵੁਦ੍ਧਿਮਤ੍ਤਾ **ਦੁਕ੍ਖੁਦ੍ਰਯਂ**। ਕੁਸਲਂ ਸੁਖਫਲਵਤ੍ਤਾ **ਸੁਖਵਿਪਾਕਂ,** ਅਕੁਸਲਂ ਦੁਕ੍ਖਫਲਵਤ੍ਤਾ **ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਨਾਨਾਕਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਕਮ੍ਮਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਕਥਾ

ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੬. ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਪਲ੍ਲਤ੍ਥਭਾਵਾ ਵਿਪਰੀਤਭਾਵਾ, ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਦ੍ਵਯੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਚਿਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦੁਬ੍ਬਲਟ੍ਠਾਨੇ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਰਹਿਤਾਯ ਅਕੁਸਲਸਞ੍ਞਾਯ ਸਕਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਬਲਵਕਾਲੇ **ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਰਹਿਤਸ੍ਸੇਵ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਕਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਬਲਵਕਾਲੇ **ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**। ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**। ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਦੁਬ੍ਬਲੋ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਤਤੋ ਬਲਵਤਰੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਸਬ੍ਬਬਲਵਤਰੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਅਜਾਤਬੁਦ੍ਧਿਦਾਰਕਸ੍ਸ ਕਹਾਪਣਦਸ੍ਸਨਂ ਵਿਯ ਹਿ ਸਞ੍ਞਾ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰਮਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਤੋ। ਗਾਮਿਕਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਕਹਾਪਣਦਸ੍ਸਨਂ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸਾਪਿ ਸਮ੍ਪਾਪਨਤੋ। ਕਮ੍ਮਾਰਸ੍ਸ ਮਹਾਸਣ੍ਡਾਸੇਨ ਅਯੋਗਹਣਂ ਵਿਯ ਦਿਟ੍ਠਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸ੍ਸ ਪਰਾਮਸਨਤੋ। **ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ''ਨਿਚ੍ਚਂ ਇਦ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਸਞ੍ਞਾ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਨ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਗ੍ਗਾਹਾਨਂ ਅਭਾਵਾ ਯਾਥਾਵਗ੍ਗਹਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਚ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਏਵਂਸਞ੍ਞਿਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਾ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਸਞ੍ਞਿਨੋਵ, ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾਪਿ ਹਤਾ। **ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। **ਵਿਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਮਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞਾਚਿਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਠਮਂ ਚਤੂਹਿ ਪਦੇਹਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਤੋ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, **ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। **ਵਿਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਤੀਹਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਗ੍ਗਾਹੇਹਿ ਪਕਤਿਸਞ੍ਞਾਵਿਰਹਿਤਾ ਮੋਹਂ ਗਤਾ ''ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਵਿਸਵੇਗੇਨ, ਵਿਸਞ੍ਞੀ ਸਮਪਜ੍ਜਥਾ''ਤਿਏਤ੍ਥ (ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੨੮) ਵਿਯ। **ਤੇ ਯੋਗਯੁਤ੍ਤਾ ਮਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤੇ ਜਨਾ ਸਤ੍ਤਾ ਮਾਰਸ੍ਸ ਯੋਗੇ ਯੁਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਯੋਗਕ੍ਖੇਮਿਨੋ**ਤਿ ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਈਤੀਹਿ ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। **ਸਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਂਸਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਯੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਂਸਾਰਂ ਸਂਸਰਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? **ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ** ਹਿ ਤੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਂਸਰਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬੁਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਬੁਦ੍ਧਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨੋ। ਕਾਲਤ੍ਤਯਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਬਹੁਵਚਨਂ। **ਲੋਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਓਕਾਸਲੋਕੇ। **ਪਭਙ੍ਕਰਾ**ਤਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਲੋਕਂ ਕਰਾ। **ਇਮਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਜੋਤੇਨ੍ਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਗਾਮਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵੂਪਸਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ। **ਤੇਸਂ ਸੁਤ੍ਵਾਨਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾਨ। **ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਭਬ੍ਬਭੂਤਾ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ। **ਸਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਲਦ੍ਧੁ**ਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਜ੍ਜਿਤਂ ਸਕਚਿਤ੍ਤਂ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ। ਪਟਿਅਲਦ੍ਧੁਤਿ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ। ਅਥ ਵਾ ਪਟਿਲਭਿਂਸੁ ਪਟਿਅਲਦ੍ਧੁਨ੍ਤਿ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦਕ੍ਖੁ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਵਸੇਨੇਵ ਅਦ੍ਦਸਂਸੁ। **ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਅਦ੍ਦਕ੍ਖੁਂ। ਅਥ ਵਾ ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਦ੍ਦਕ੍ਖੁਂ। **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮਾਦਾਨਾ**ਤਿ ਗਹਿਤਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨਾ। **ਸਬ੍ਬਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪਚ੍ਚਗੁ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਲਂ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ।

ਪਹੀਨਾਪਹੀਨਪੁਚ੍ਛਾਯ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। **ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਮੋਹਕਾਲੁਸ੍ਸਿਯਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਿਂ ਪਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਅਰਹਤੋਯੇਵ ਪਹੀਨਾ। **ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਿਂ ਪਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ। ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਅਨਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਂ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ''ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਞ੍ਚ ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਦ੍ਵੀਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਪਹੀਨਾਪਹੀਨੇ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ

ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ, ''ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਛ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਪਹੀਨਾ। ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ, ''ਅਸੁਭੇ ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਦ੍ਵੇ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਪਹੀਨਾ। ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਦ੍ਵੇਤਿ ਪਠਮਂ ਲਿਖਿਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਛਾਤਿ। **ਚਤੂਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੂ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਛ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਦ੍ਵੇਤਿ ਅਟ੍ਠ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਸੁਭਵਤ੍ਥੂਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਸਞ੍ਞਾਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ''ਛ ਦ੍ਵੀਸੂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਸੁਪਿ ਏਵਮੇਵ ਲਿਖਿਤਨ੍ਤਿ।

ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਮਗ੍ਗਕਥਾ

ਮਗ੍ਗਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੭. ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਪਹਾਨਕਰਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਯੋ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਹਾਨਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਦਸਸੁ ਪਰਿਯਾਯੇਸੁ ਪਠਮੋ ਪਠਮੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਸ੍ਸ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਮਗ੍ਗੋ ਚੇਵ ਹੇਤੁ ਚਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਰਣਾਯ ਪਟਿਪਦਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ, ਸਮ੍ਪਾਪਕਟ੍ਠੇਨ ਹੇਤੁ। ਤੇਨ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਟਿਪਦਟ੍ਠੋ ਸਮ੍ਪਾਪਕਟ੍ਠੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ''ਅਯਂ ਮਗ੍ਗੋ ਅਯਂ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੫, ੪੮) ਹਿ ਪਟਿਪਦਾ ਮਗ੍ਗੋ, ''ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੮) ਸਮ੍ਪਾਪਕੋ ਹੇਤੁ। ਏਵਂ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ''ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ ਹੋਤਿ। **ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਾਯਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਹਜਾਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਭਾਵੇਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਭਾਵਾਯ। **ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਰਿਯਾਦਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਨਂ ਖੇਪਨਾਯ। **ਪਟਿਵੇਧਾਦਿਵਿਸੋਧਨਾਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ''ਕੋ ਚਾਦਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਸੀਲਞ੍ਚ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਉਜੁਕਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੬੯, ੩੮੧) ਵਚਨਤੋ ਸੀਲਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਆਦਿ। ਸੋ ਚ ਆਦਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਟਿਵੇਧਾਦਿਵਿਸੋਧਨਾਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਕਕਿਚ੍ਚੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੋਦਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵਾਯ। **ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਾਯਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਤੋ ਵਿਸੇਸਪਟਿਲਾਭਾਯ। **ਉਤ੍ਤਰਿ ਪਟਿਵੇਧਾਯਾ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ। **ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਾਯਾ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਏਕਾਭਿਸਮਯਾਯ ਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਏਕਪਟਿਵੇਧਾਯ। **ਨਿਰੋਧੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਾਯਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਤ੍ਥਾਯ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਵਚਨੇ ਕਾਰਣਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਯਸ੍ਮਾ ਉਪਰੂਪਰਿਮਗ੍ਗੇਨਾਪਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਆਦਿਵਿਸੋਧਨਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਚਿਤ੍ਤਵੋਦਾਨਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿਪਿ ਪਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗੋਤਿਆਦੀਹਿ ਯਾਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਦਾਨਿ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਮਗ੍ਗੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। **ਹੇਤੁਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਚ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਮਗ੍ਗਤ੍ਤਾ ਚਸ੍ਸ ਪੁਨ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ**ਤਿ ਆਦੀਨਿ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਨ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਵਸੇਨ। **ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਚ੍ਚਞਾਣਾਨਿ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਟਿਪਦਟ੍ਠੇਨ **ਮਗ੍ਗੋ**। ਅਞ੍ਞੇ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ** ਪਨ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਾਭਿਭੂਤੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਮਗ੍ਗੀਯਤਿ ਗਵੇਸੀਯਤੀਤਿ **ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਮਗ੍ਗਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਮਣ੍ਡਪੇਯਜਕਥਾ

ਮਣ੍ਡਪੇਯਜਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੮. ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਮਣ੍ਡਪੇਯਜਤ੍ਤੁੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੇਕਦੇਸਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਮਣ੍ਡਪੇਯਜਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਮਣ੍ਡਪੇਯਜ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਨਿਮ੍ਮਲੰ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੰ ਸਪ੍ਪਿ ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵੰ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਟ੍ਠੇਨ ਮਣ੍ਡੋ, ਪਾਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਪੇਯਜੰ। ਯਞ੍ਹਿ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਵੀਥਿਯੰ ਪਤਿਤਾ ਵਿਸਞ੍ਞਿਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਾਟਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਅਸ੍ਸਾਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਪਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨ ਪਾਤਬ੍ਬੰ। ਮਯ੍ਹੰ ਪਨ ਇਦੰ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਿਤੰ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਨਿਮ੍ਮਲਤ੍ਤਾ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਮਣ੍ਡਞ੍ਚ ਹਿਤਸੁਖਾਵਹਤ੍ਤਾ ਪੇਯਜਞ੍ਚਾਤਿ ਮਣ੍ਡਪੇਯਜਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਮਣ੍ਡੋ ਪੇਯਜੋ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਮਣ੍ਡਪੇਯਜੰ। ਕਿੰ ਤੰ? ਸਾਸਨ**ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ**। ਕਸ੍ਮਾ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਨਾਮ? ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮੰ ਨਾਮ, ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਤ੍ਥਾਯ ਚਰਿਯਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਨ੍ਤਿ ਤੰਯੇਵ। **ਸਤ੍ਥਾ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ**ਤਿ ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣਵਚਨੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸਤ੍ਥਾ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੀਰਿਯਪਯੋਗੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਿਵਥੇਤੰ ਮਣ੍ਡੰ। ਬਾਹਿਰਕਞ੍ਹਿ ਭੇਸਜ੍ਜਮਣ੍ਡੰ ਵੇਜ੍ਜਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਿਵਨ੍ਤਾਨੰ ਪਮਾਣੰ ਵਾ ਉਗ੍ਗਮਨਨਿਗ੍ਗਮਨੰ ਵਾ ਨ ਜਾਨਾਮਾਤਿ ਆਸਙ੍ਕਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਜ੍ਜਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਨ ਵੇਜ੍ਜੋ ਜਾਨਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਰਾਸਙ੍ਕਾ ਪਿਵਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਅਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀ ਸਤ੍ਥਾ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋਤਿ ਵੀਰਿਯੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਿਵਥਾਤਿ ਮਣ੍ਡਪਾਨੇ ਸਨ੍ਨਿਯੋਜੇਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹੰ ਅਨੁਸਾਸਤੀਤਿ ਸਤ੍ਥਾ। ਅਪਿਚ ''ਸਤ੍ਥਾ ਭਗਵਾ ਸਤ੍ਥਵਾਹੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੦) ਨਿਦ੍ਦੇਸਨਯੇਨਪੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਮਾਨੇ ਮੁਖੋ ਭੂਤੋਤਿ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ।

ਮਣ੍ਡਪੇਯਜਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਤਿਧਤ੍ਤਮਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਤਿਧਾਭਾਵੋ ਤਿਧਤ੍ਤੰ। ਤਿਧਤ੍ਤੇਨ ਮਣ੍ਡੋ ਤਿਧਤ੍ਤਮਣ੍ਡੋ, ਤਿਵਿਧੇਨ ਮਣ੍ਡੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਤ੍ਥਰਿ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੇ**ਤਿ ਇਦੰ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੁਣ੍ਣਮਣ੍ਡਤ੍ਤਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੇਪਿ ਪਨ ਸਤ੍ਥਰਿ ਏਕਦੇਸੇਨ ਮਣ੍ਡਤ੍ਤਯੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿਯੇਵ। ਤੇਨੇਵ ਚਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਸਤ੍ਥਰਿ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੇ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ **ਕਤਮੋ ਦੇਸਨਾਮਣ੍ਡੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਦੇਸਨਾਮਣ੍ਡੋਤਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਏਵ ਮਣ੍ਡੋ। **ਪਟਿਗ੍ਗਹਮਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕੋ ਏਵ ਮਣ੍ਡੋ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਮਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਮੇਵ ਮਣ੍ਡੋ।

ਆਚਿਕ੍ਖਨਾਤਿ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਾਨੰ ਸਚ੍ਚਾਦੀਨੰ ਇਮਾਨਿ ਨਾਮਾਨੀਤਿ ਨਾਮਵਸੇਨ ਕਥਨਾ। **ਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾ। **ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ**ਤਿ ਜਾਨਾਪਨਾ, ਞਾਣਮੁਖੇ ਠਪਨਾ ਵਾ। ਆਸਨੰ ਠਪੇਨ੍ਤੋ ਹਿ ''ਆਸਨੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਟ੍ਠਪਨਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ, ਪਵਤ੍ਤਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਞਾਣਮੁਖੇ ਠਪਨਾ ਵਾ। **ਵਿਵਰਣਾ**ਤਿ ਵਿਵਟਕਰਣੰ, ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਭਜਨਾ**ਤਿ ਵਿਭਾਗਕਿਰਿਯਾ, ਵਿਭਾਗਤੋ ਦਸ੍ਸਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਭਾਵਕਰਣੰ। ਅਥ ਵਾ **ਆਚਿਕ੍ਖਨਾ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਦੀਨੰ ਛਨ੍ਨੰ ਪਦਾਨੰ ਮੂਲਪਦੰ। ਦੇਸਨਾਦੀਨਿ ਛ ਪਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਨੰ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਪਠਮੰ ਉਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾ। ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ ਹਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ**ਤਿ ਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂਨੰ ਵਸੇਨ ਤੇਸੰ ਚਿਤ੍ਤਤੋਸਨੇਨ ਬੁਦ੍ਧਿਨਿਸਾਨੇਨ ਚ ਪਠਮੰ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ। **ਪਟ੍ਠਪਨਾ**ਤਿ ਤੇਸੰਯੇਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤਰਵਚਨੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ। **ਵਿਵਰਣਾ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾਪਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਵਚਨੇਨ ਵਿਵਰਣਾ। **ਵਿਭਜਨਾ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਵਿਭਾਗਕਰਣੇਨ ਵਿਭਜਨਾ। **ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਵਟਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤਰਵਚਨੇਨ, ਵਿਭਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਚਨੇਨ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰਣੰ। ਅਯੰ ਦੇਸਨਾ ਨੇਯਜਾਨਮ੍ਪਿ ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਹੋਤਿ। **ਯੇਵਾਪਨਞ੍ਞੇਪਿ ਕੇਚੀ**ਤਿ ਪਿਯਙ੍ਕਰਮਾਤਾਦਿਕਾ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ ਗਹਿਤਾ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤਾਰੋ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੰ ਵਿਞ੍ਞਾਤਾਰੋ। ਏਤੇ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਆਦਯੋ ਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨੰ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਟਿਗ੍ਗਹਾ। ਅਯਮੇ**ਵਾਤਿਆਦੀਨਿ ਪਠਮਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਸੰਸਨ੍ਦਨਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਤ੍ਥਾਯ ਚਰਿਯਾਤਿ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੨੩੯. ਇਦਾਨਿ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਮਣ੍ਡੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਵਿਧਾਨੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਮਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਤੋ ਮਣ੍ਡੋ। **ਕਸਟੋ**ਤਿ ਪਸਾਦਵਿਰਹਿਤੋ ਆਵਿਲੋ। **ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਹਾਯ। **ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਮਣ੍ਡਂ ਪਿਵਤੀਤਿ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤੋ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਮਣ੍ਡਸ੍ਸ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤਿ ਅਞ੍ਞਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾ ਲੋਕੇ ਨਿਸਦਪੋਤਕੋ ਨਿਸਦਪੋਤਸਰੀਰਸ੍ਸ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤਿ ਨਿਸਦਪੋਤਸ੍ਸ ਸਰੀਰਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾ ਚ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਫੁਸਿਤਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਞ੍ਞੇਪਿ ਭਾਵੋ ਅਞ੍ਞੋ ਵਿਯ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਯਥਾ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣੋ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਦੇਸਵਾਰ ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕਰਾਸਿਵਣ੍ਣਨਾ) ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਲਕ੍ਖਣਂ ਅਞ੍ਞਂ ਵਿਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਮਿਦਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ । **ਪਿਵਤੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਂ ਮਣ੍ਡਂ ਪਿਵਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸੋ ਮਣ੍ਡੋ ਪਾਤਬ੍ਬਤੋ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ''ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯੋ''ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ''ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਕਤੋ। ਸੇਸਾਨਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਪੁਬ੍ਬੇਸੁ ਪਨ **ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ**ਤਿ ਪੀਣਨਲਕ੍ਖਣਾਯ ਪੀਤਿਯਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪੋ। **ਦੁਟ੍ਠੁਲ੍ਲ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਸਮਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਭਾਵੋ ਅਸਨ੍ਤਭਾਵੋ। **ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਅਸਮਵਾਹਿਤਭਾਵੋ।

੨੪੦. ਪੁਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਵਿਧਿਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਅਤ੍ਥਿ ਮਣ੍ਡੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ। **ਅਤ੍ਥਰਸੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਂ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਤਦੇਵ ਨਾਨਾਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ **ਅਤ੍ਥਰਸੋ**। ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ **ਧਮ੍ਮਰਸੋ**। ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੋ**। ਅਥ ਵਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਲਾਭਰਤਿ ਅਤ੍ਥਰਸੋ, ਧਮ੍ਮਪਟਿਲਾਭਰਤਿ ਧਮ੍ਮਰਸੋ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਰਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸੋ। **ਰਤੀ**ਤਿ ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਵਾ ਪੀਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਯਾਯੇ ਮਣ੍ਡਸ੍ਸ ਪੇਯ੍ਯਂ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਏਵਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਂ ਵਸੇਨ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਨ੍ਤੇ ਠਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਮਣ੍ਡਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਟਿਪਾਟਿਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਬਲਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਸਿ । **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਮਣ੍ਡੋ**ਤਿਆਦਯੋ ਯਥਾਯੋਗਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਮਣ੍ਡਾ। ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾ ਮਣ੍ਡੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾਨਂ ਮਣ੍ਡਤ੍ਤਾਭਾਵਾ ਮਹਾਹਤ੍ਥਿਪਦਸੁਤ੍ਤੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੦) ਵਿਯ ਸਚ੍ਚਞਾਣਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਚ ਮਹਾਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ।

(੨) ਯੁਗਨਦ੍ਧਵਗ੍ਗੋ

੧. ਯੁਗਨਦ੍ਧਕਥਾ

ਯੁਗਨਦ੍ਧਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਇਦਾਨਿ ਮਣ੍ਡਪੇਯ੍ਯਗੁਣਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਯੁਗਨਦ੍ਧਗੁਣੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਯੁਗਨਦ੍ਧਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿ ਧਮ੍ਮਰਾਜੇ ਧਰਮਾਨੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮਰਾਜਸ੍ਸ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਸੰਵਚ੍ਛਰੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਰਾਜੇ ਧਰਮਾਨੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕੇਨ ਦੇਸਿਤੰ ਇਦੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੰ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤ੍ਵਾ **ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਥ **ਆਯਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਿਯਵਚਨੰ ਗਰੁਵਚਨੰ ਸਗਾਰਵਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਵਚਨੰ, ਆਯੁਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਨਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਥੇਰਸ੍ਸ ਨਾਮੰ। ਸੋ ਹਿ ਜਾਯਮਾਨੋਯੇਵ ਕੁਲੇ ਆਨਨ੍ਦੰ ਭੁਸੰ ਤੁਟ੍ਠਿੰ ਅਕਾਸਿ। ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ''ਆਨਨ੍ਦੋ''ਤਿ ਨਾਮੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਕੋਸਮ੍ਬਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਵੰਨਾਮਕੇ ਨਗਰੇ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਨਗਰਸ੍ਸ ਆਰਾਮਪੋਕ੍ਖਰਣੀਆਦੀਸੁ ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਕੋਸਮ੍ਬਰੁਕ੍ਖਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾ ਅਹੇਸੁੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਕੋਸਮ੍ਬੀਤਿ ਸਙ੍ਖੰ ਅਗਮਾਸਿ। ''ਕੁਸਮ੍ਬਸ੍ਸ ਇਸਿਨੋ ਅਸ੍ਸਮਤੋ ਅਵਿਦੂਰੇ ਮਾਪਿਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਏਕੇ।

ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੇਤਿ ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਕਾਰਿਤੇ ਆਰਾਮੇ। ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਞ੍ਹਿ ਤਯੋ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਅਹੇਸੁੰ ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿ ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੇਟ੍ਠਿ ਪਾਵਾਰਿਕਸੇਟ੍ਠੀਤਿ। ਤੇ ਤਯੋਪਿ ''ਲੋਕੇ ਬੁਦ੍ਧੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਸਕਟਸਤੇਹਿ ਦਾਨੂਪਕਰਣਾਨਿ ਗਾਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਜੇਤਵਨਸਮੀਪੇ ਖਨ੍ਧਾਵਾਰੰ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਥਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਸਤ੍ਥੁ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰੰ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਅਡ੍ਢਮਾਸਮਤ੍ਤੰ ਮਹਾਦਾਨੰ ਦਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਪਾਦਮੂਲੇ ਨਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਕਜਨਪਦਗਮਨਤ੍ਥੰ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਯਾਚਿਤ੍ਵਾ ''ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰੇ ਖੋ ਗਹਪਤਯੋ ਤਥਾਗਤਾ ਅਭਿਰਮਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਦਿਨ੍ਨਾ ਨੋ ਭਗਵਤਾ ਪਟਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਅਤਿਵਿਯ ਤੁਟ੍ਠਾ ਦਸਬਲੰ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾ ਅਨ੍ਤਰਾਮਗ੍ਗੇ ਯੋਜਨੇ ਯੋਜਨੇ ਭਗਵਤੋ ਨਿਵਾਸਤ੍ਥੰ ਵਿਹਾਰੰ ਕਾਰੇਨ੍ਤਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਕੋਸਮ੍ਬਿੰ ਪਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਰਾਮੇ ਮਹਨ੍ਤੰ ਧਨਪਰਿਚ੍ਚਾਗੰ ਕਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਵਿਹਾਰੇ ਕਾਰਾਪਯਿੰਸੁ। ਤਤ੍ਥ ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਕਾਰਿਤੋ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੋ ਨਾਮ ਅਹੋਸਿ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਕਾਰਿਤੋ ਕੁਕ੍ਕੁਟਾਰਾਮੋ ਨਾਮ, ਪਾਵਾਰਿਕਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਅਮ੍ਬਵਨੇ ਕਾਰਿਤੋ ਪਾਵਾਰਿਕਮ੍ਬਵਨੰ ਨਾਮ। ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਕਾਰਿਤੇ ਆਰਾਮੇ''ਤਿ।

ਆਵੁਸੋ ਭਿਕ੍ਖਵੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਸਾਵਕੇ ਆਲਪਨ੍ਤਾ ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ ਆਲਪਨ੍ਤਿ। ਸਾਵਕਾ ਪਨ ''ਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਸਦਿਸਾ ਮਾ ਹੋਮਾ''ਤਿ ''ਆਵੁਸੋ''ਤਿ ਪਠਮੰ ਵਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਚ ਆਲਪਿਤੇ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਪਟਿਵਚਨੰ ਦੇਤਿ, ਸਾਵਕੇਹਿ ਆਲਪਿਤੇ ''ਆਵੁਸੋ''ਤਿ।

ਯੋ ਹਿ ਕੋਚੀਤਿ ਅਨਿਯਮਵਚਨੰ। ਏਤੇਨ ਤਾਦਿਸਾਨੰ ਸਬ੍ਬਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਪਰਿਯਾਦਾਨੰ। **ਮਮ ਸਨ੍ਤਿਕੇ**ਤਿ ਮਮ ਸਮੀਪੇ। **ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਰਹਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤੰ। ਨਪੁੰਸਕੇ ਭਾਵੇ ਸਿਦ੍ਧਵਚਨੰ। ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਤ੍ਤੰ ਅਰਹਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਾਠਸੇਸੋ। **ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹੀ**ਤਿ ਉਪਰਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪਟਿਪਦਾਮਗ੍ਗੇਹਿ, ਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਹਿ। ''ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹੀ''ਤਿ ਵਿਸੁਞ੍ਞ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਰਹਤੋ ਪਠਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਏਕਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ, ਏਕਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ, ਏਕਸ੍ਸ ਯੁਗਨਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋਤਿ ਏਵੰ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਪਟਿਪਦਾ ਮਗ੍ਗਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਏਤੇਸੰ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਸੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਪਟਿਪਦਾਨੰ ਮਗ੍ਗਾਨੰ ਏਕੇਨ ਵਾ, ਪਟਿਪਦਾਮਗ੍ਗੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਹਿ ਅਰਹਤੋ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੰ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੰ ਪਤ੍ਵਾ ਸੇਸਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਮ੍ਪਿ ਸੁਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਨਾਹਿਯੇਵ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਮਗ੍ਗਾ ਹੋਤਿ। ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਗ੍ਗਹੰ

ਪਤ੍ਵਾ ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਵਾ ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਪਤ੍ਤਚਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਇਤਰਏਕੇਕਮਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਹ – ''ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨਾ''ਤਿ।

ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਸਮਥਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਪੁਰੇਚਾਰਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਪਠਮਂ ਸਮਾਧਿਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਗ੍ਗੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤੀ**ਤਿ ਪਠਮੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ। **ਸੋ ਤਂ ਮਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਾਦੀਨਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗਾਦਯੋ ਪਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਤਮੇਵ ਮਗ੍ਗਂ ''ਆਸੇਵਤਿ ਭਾਵੇਤਿ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸਞ੍ਞੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਕਮੇਨ ਸਬ੍ਬੇ ਸਞ੍ਞੋਜਨਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ ਪੁਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਗਤਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਨ ਚਪਰਨ੍ਤਿ ਪੁਨ ਚ ਅਪਰਂ ਕਾਰਣਂ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਸਮਥਂ ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਪੁਰੇਚਾਰਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਥਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਪਠਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਾਧਿਂ ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵੇਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਤੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ। ਅਯਂ ਪਨ ਯਾਵਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਾਵਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਯਾਵਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਤਿ, ਤਾਵਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਥਂ? ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਤਿ। ਏਵਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਭਾਵੇਤਿ ਨਾਮ।

ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਮਾਨਸਂ ਹੋਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਕਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਸਞ੍ਞਿਤੇਸੁ ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਦਸਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਭਨ੍ਤਤਾਵਸੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਕ੍ਖੇਪਸਙ੍ਖਾਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਂ, ਤੇਨ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਵਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਵਿਰੂਪਗ੍ਗਹਿਤਂ ਵਿਰੋਧਮਾਪਾਦਿਤਂ ਮਾਨਸਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਮਾਨਸਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਵਾ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਤਮ੍ਮੂਲਕਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਮਾਨਸਂ ਹੋਤਿ। ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਗ੍ਗਹਿਤਮਾਨਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਹੋਤਿ ਸੋ ਆਵੁਸੋ ਸਮਯੋ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਤਂ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਕਾਲਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਯਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਂ ਪਚ੍ਚੋਤਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। **ਸਨ੍ਨਿਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਨਿਸੀਦਤਿ। **ਏਕੋਦਿ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਕਗ੍ਗਂ ਹੋਤਿ। **ਸਮਾਧਿਯਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਆਧਿਯਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਠਿਤਂ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਯਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ।

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨. ਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਕਥਾਯ **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਜਾਤੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇ ਧਮ੍ਮੇ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਮਗ੍ਗੋ। ਅਟ੍ਠਸੁ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗੇਸੁ ਏਕੇਕੋਪਿ ਹਿ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।**ਆਸੇਵਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਵਸੇਨ। **ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ। **ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ। ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਵਤ੍ਥਾਭੇਦੇਪਿ ਸਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਂ ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਸਦਿਸਮੇਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ।

੩. ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਾਪੇਯ੍ਯਾਲੇ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਾਦੀਨਿ ਚ ਞਾਣ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਸਿਣਾਨੁਸ੍ਸਤਿਅਸੁਭਾ ਚ ਦੀਘਂ ਅਸ੍ਸਾਸਾਦੀਨਿ ਚ ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਸਮਾਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੮੦-੮੧) ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਚ

ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਵਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸਾਸਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਕੇ ਸੁਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਚਤੁਕ੍ਕੇ ਪਨ ਤਰੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੪. ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਵਾਰੇ ਪਠਮਂ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ **ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਜਾਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਵੋਸਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਤਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੋਸਗ੍ਗੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਸਙ੍ਖਤਵੋਸਗ੍ਗਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਤੋ ''ਵੋਸਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਤਿਟ੍ਠਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿ ਹਿ ਆਲਮ੍ਬੀਯਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਾਲ਼ਿਯਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ''ਆਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਆਵੁਸੋ, ਨਲ਼ਾਗਾਰਂ ਵਾ ਤਿਣਾਗਾਰਂ ਵਾ ਸੁਕ੍ਖਂ ਕੋਲ਼ਾਪਂ ਤੇਰੋਵਸ੍ਸਿਕਂ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਚੇਪਿ ਦਿਸਾਯ ਪੁਰਿਸੋ ਆਦਿਤ੍ਤਾਯ ਤਿਣੁਕ੍ਕਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯ, ਲਭੇਥ ਅਗ੍ਗਿ ਓਤਾਰਂ, ਲਭੇਥ ਅਗ੍ਗਿ ਆਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੩)। ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵੋਸਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ ਯੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਭੇਦੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਸੋ ਸਮਾਧੀਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੋ ਸਮਾਧਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਹਿ **ਇਤਿ ਪਠਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਥੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੫. ਯੁਗਨਦ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਯਸ੍ਮਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋ ਯੁਗਨਦ੍ਧਕ੍ਕਮੋ ਪੁਰਿਮਦ੍ਵਯਨਿਦ੍ਦੇਸਨਯੇਨੇਵ ਪਾਕਟੋ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਯੁਗਨਦ੍ਧਕ੍ਕਮੋ ਪਨ ਨ ਪਾਕਟੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿਕਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਭਾਵਨਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨਯੁਗਨਦ੍ਧਭਾਵਨਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਆਰਮ੍ਮਣਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਰਸਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ ਅਨ੍ਤੇ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਮੂਲਪਦੇਨ ਏਕਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਤਂ ਵਿਪ੍ਪਹਾਯ ਸੇਸਾਨਂ ਵਸੇਨ ''ਸੋਲ਼ਸਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਆਰਮ੍ਮਣਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਆਲਮ੍ਬਨਟ੍ਠੇਨ, ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਗੋਚਰਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਟ੍ਠੇਪਿ ਸਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਹਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਜਹਨਟ੍ਠੇਨ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਹਾਨੇਪਿ ਸਤਿ ਪੁਨ ਅਨਾਦਿਯਨੇਨ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇਨ। **ਵੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਉਗ੍ਗਮਨਟ੍ਠੇਨ। **ਵਿਵਟ੍ਟਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਉਗ੍ਗਮਨੇਪਿ ਸਤਿ ਅਪੁਨਰਾਵਟ੍ਟਨੇਨ ਨਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ। **ਸਨ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤਟ੍ਠੇਨ। **ਪਣੀਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤਟ੍ਠੇਪਿ ਸਤਿ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ, ਅਤਪ੍ਪਕਟ੍ਠੇਨ ਵਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਨਾਪਗਤਟ੍ਠੇਨ। **ਅਨਾਸਵਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਨਮੋਕ੍ਖੇਪਿ ਸਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਸਵਵਿਰਹਿਤਟ੍ਠੇਨ। **ਤਰਣਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਨੋਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਪਿਲਵਨਟ੍ਠੇਨ, ਅਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ। **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤਟ੍ਠੇਨ। **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਣਿਧਿਵਿਰਹਿਤਟ੍ਠੇਨ। **ਸੁਞ੍ਞਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਵਿਰਹਿਤਟ੍ਠੇਨ। **ਏਕਰਸਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਏਕਕਿਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨ। **ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ। **ਯੁਗਨਦ੍ਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਯੁਗਲਕਟ੍ਠੇਨ।

ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਪਜਹਤੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਪਜਹਤੋਤਿ ਯੋਗਿਨੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨਿਰੋਧੋ ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮਥੋ ਚੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਅਤਿਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਲੀਨਪਕ੍ਖਿਕਤ੍ਤਾ ਸਮਥਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚੇ ਸਮਥਂ ਅਤਿਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਕਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਥੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਕੋਸਜ੍ਜਪਾਤਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਮਥਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਾਤਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਸਮਥੋ ਸਮਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਾਤਤੋ ਰਕ੍ਖਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਮਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਸਮਥਂ ਕੋਸਜ੍ਜਪਾਤਤੋ ਰਕ੍ਖਤਿ। ਏਵਮਿਮੇ ਉਭੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਕਿਚ੍ਚੇਨ ਏਕਕਿਚ੍ਚਾ, ਸਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਕਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਯੁਗਨਦ੍ਧਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਯੁਗਨਦ੍ਧਤ੍ਤਾਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਪਹਾਨਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੁਟ੍ਠਾਨਵਿਵਟ੍ਟਨਕਰਣਾਨਂ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਕਲਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਕਿਲੇਸਾ ਚ ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਹਗਤਕਿਲੇਸਾ ਚ ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਸੇਸਾਨਂ ਨ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। **ਵਿਵਟ੍ਟਤੋ**ਤਿ ਨਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ।

ਸਮਾਧਿ ਕਾਮਾਸਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ**ਤਿ ਰਾਗਸ੍ਸ ਵਿਰਾਗੋ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ, ''ਰਾਗਵਿਰਾਗਤੋ''ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨੰ ਵਾ। ਤਥਾ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ। ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ। **ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। **ਤਰਤੋ**ਤਿ ਤਰਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਸਬ੍ਬਪਣਿਧੀਹੀ**ਤਿ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਪਣਿਧੀਹਿ, ਸਬ੍ਬਪਤ੍ਥਨਾਹਿ ਵਾ। ਏਵੰ ਚੁਦ੍ਦਸ ਆਕਾਰੇ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਏਕਰਸਟ੍ਠਞ੍ਚ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠਞ੍ਚ ਅਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾਵ **ਇਮੇਹਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਆਹ। ਕਸ੍ਮਾ? ਤੇਸਂ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਆਕਾਰਾਨਂ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਅਵਸਾਨੇ ''ਏਕਰਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯੁਗਨਦ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਤੇ ਦ੍ਵੇਪਿ ਆਕਾਰਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸੋਲ਼ਸਹੀ''ਤਿ ਆਹ। ਯੁਗਨਦ੍ਧਟ੍ਠੋ ਪਨ ਉਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਨ ਭਣਿਤੋਯੇਵਾਤਿ।

੨. ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੬. ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਾਰੇ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਠਿਤਸ੍ਸ ਤੀਹਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਸੁ ਪਰਿਪਾਕਗਤੇਸੁ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਾ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਾ ਮਨਸਿਕਾਰਕ੍ਖਣੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨੁਭਾਵੇਨ ਪਕਤਿਯਾਵ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਓਭਾਸੋ ਕਥਿਤੋ। ਅਕੁਸਲੋ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਓਭਾਸੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ''ਨ ਚ ਵਤ ਮੇ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵਰੂਪੋ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬੋ, ਅਦ੍ਧਾ ਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਤੋਮ੍ਹਿ, ਫਲਂ ਪਤ੍ਤੋਮ੍ਹੀ''ਤਿ ਅਮਗ੍ਗਂਯੇਵ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ, ਅਫਲਮੇਵ ''ਫਲ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਮਗ੍ਗਂ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ, ਅਫਲਂ ''ਫਲ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿ ਉਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਵਿਕ੍ਖੇਪਮਾਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਓਭਾਸਮੇਵ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਮਞ੍ਞਨਾਹਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਵਾ ਨਿਸੀਦਤਿ। ਸੋ ਖੋ ਪਨਾਯਂ ਓਭਾਸੋ ਕਸ੍ਸਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਟ੍ਠਾਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਓਭਾਸੇਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨ੍ਤੋਗਬ੍ਭਂ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਬਹਿਗਬ੍ਭਮ੍ਪਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਕਲਵਿਹਾਰਂ, ਗਾਵੁਤਂ ਅਡ੍ਢਯੋਜਨਂ ਯੋਜਨਂ ਦ੍ਵਿਯੋਜਨਂ...ਪੇ॰... ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਥਵਿਤਲਤੋ ਯਾਵ ਅਕਨਿਟ੍ਠਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਏਕਾਲੋਕਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਓਭਾਸੇਨ੍ਤੋ ਉਦਪਾਦਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਓਭਾਸੋ ਚਤੁਰਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਪਿ ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਤਂ ਤਂ ਠਾਨਂ ਓਭਾਸੇਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਓਭਾਸੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਓਭਾਸਂ ਆਵਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਯਂ ਓਭਾਸੋ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮੋ ਫਲਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵਾ ਤਂ ਤਂ ਓਭਾਸਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। **ਤਤੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਓਭਾਸਤੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਕਰਣਤੋ ਵਾ ਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਸੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਵਿਗ੍ਗਹਿਤਮਾਨਸੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਵਿਰੋਧਿਤਚਿਤ੍ਤੋ, ਤੇਨ ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਤਮ੍ਮੂਲਕਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਰੋਧਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਵਾ ਤਮ੍ਮੂਲਕਕਿਲੇਸੇਸੁ ਵਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ''ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਗ੍ਗਹਿਤਮਾਨਸੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਹੋਤਿ ਸੋ ਸਮਯੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਸ੍ਸਾਦਵਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਯੋਗਿਨੋ ਸਚੇ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਏਵਂ ਪਜਾਨਾਤਿ – ''ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਇਮਾਨਿ ਚ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਯਮੋਭਾਸੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਲੋਕਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਪਰਿਵਜ੍ਜਯਿਤ੍ਵਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਠਤ੍ਵਾ ਸਾਧੁਕਂ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਸਮਯੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਪਨ ''ਮਗ੍ਗਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋਮ੍ਹੀ''ਤਿ ਅਧਿਮਾਨਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਯਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਂ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤੇਯੇਵ। **ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਯੋਗਾਵਚਰਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ਤੁਲਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤੀਰਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਇਨ੍ਦਵਜਿਰਮਿਵ ਅਵਿਹਤਵੇਗਂ ਤਿਖਿਣਂ ਸੂਰਮਤਿਵਿਸਦਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪੀਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਖੁਦ੍ਦਿਕਾ ਪੀਤਿ, ਖਣਿਕਾ ਪੀਤਿ, ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਾ ਪੀਤਿ, ਉਬ੍ਬੇਗਾ ਪੀਤਿ, ਫਰਣਾ ਪੀਤੀਤਿ ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪੀਤਿ ਸਕਲਸਰੀਰਂ

ਪੂਰਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਨੇਵ ਦਰਥੋ, ਨ ਗਾਰਵਤਾ, ਨ ਕਕ੍ਖਲ਼ਤਾ , ਨ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ, ਨ ਗੇਲਞ੍ਞਤਾ, ਨ ਵਙ੍ਕਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾਨਿ ਲਹੂਨਿ ਮੁਦੂਨਿ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਾਨਿ ਪਗੁਣਾਨਿ ਸੁਵਿਸਦਾਨਿ ਉਜੁਕਾਨਿਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਇਮੇਹਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਅਨੁਗ੍ਗਹਿਤਕਾਯਚਿਤ੍ਤੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਮਾਨੁਸਿਂ ਨਾਮ ਰਤਿਂ ਅਨੁਭਵਤਿ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਂ ਪਵਿਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ।
> ਅਮਾਨੁਸੀ ਰਤੀ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਤੋ॥

> ''ਯਤੋ ਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ, ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ।
> ਲਭਤੀ ਪੀਤਿਪਾਮੋਜ੍ਜਂ, ਅਮਤਂ ਤਂ ਵਿਜਾਨਤ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੩-੪) –

ਏਵਮਸ੍ਸ ਇਮਂ ਅਮਾਨੁਸਿਂ ਰਤਿਂ ਸਾਧਯਮਾਨਾ ਲਹੁਤਾਦੀਹਿ ਸਹਿਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸਕਲਸਰੀਰਂ ਅਭਿਸਨ੍ਦਯਮਾਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਅਤਿਸਯਪਸਾਦਭੂਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਦ੍ਧਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਪਗ੍ਗਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਸਿਥਿਲਮਨਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਂ ਸੁਪਗ੍ਗਹਿਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਵੀਰਿਯਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਨਿਖਾਤਾ ਅਚਲਾ ਪਬ੍ਬਤਰਾਜਸਦਿਸਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਯਂ ਯਂ ਠਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜਤਿ ਸਮਨ੍ਨਾਹਰਤਿ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਠਾਨਮਸ੍ਸ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨੋ ਪਰਲੋਕੋ ਵਿਯ ਸਤਿਯਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੪)।

ਉਪੇਕ੍ਖਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚੇਵ ਆਵਜ੍ਜਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਮਯੇ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾਪਿ ਬਲਵਤੀ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਵਜ੍ਜਨੁਪੇਕ੍ਖਾਪਿ। ਸਾ ਹਿਸ੍ਸ ਤਂ ਤਂ ਠਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਇਨ੍ਦਵਜਿਰਮਿਵ ਪਤ੍ਤਪੁਟੇ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਤ੍ਤਨਾਰਾਚੋ ਵਿਯ ਚ ਸੂਰਾ ਤਿਖਿਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਹਤਿ । ਏਵਞ੍ਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੪) ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ''ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਆਚਰਿਯਾ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇ ਹਿ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ ''ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤਿਦੋਸੋ ਹੋਤਿ। ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਣ੍ਣਨਾਯਞ੍ਚ ''ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪੇਕ੍ਖਾਨਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੀਭਾਵੋ। ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਹਿ ਸਾ, ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਯ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤਿਦੋਸੋ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਣ੍ਣਨਾਯ ਚ ਸਮੇਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਪਞ੍ਚਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ''ਞਾਣਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਪਗ੍ਗਹੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਨ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਹੋਤਿ, ਯੁਗਨਦ੍ਧਵਸੇਨਾਪਿ ਚ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ ਪੁਨ ਸਮਾਧਾਨੇ ਬ੍ਯਾਪਾਰਪ੍ਪਹਾਨਕਰਣੇਨ ''ਉਪੇਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਏਵਂ ਓਭਾਸਾਦਿਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਲਯਂ ਕੁਰੁਮਾਨਾ ਸੁਖੁਮਾ ਸਨ੍ਤਾਕਾਰਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯਾ ਕਿਲੇਸੋਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁਮ੍ਪਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਓਭਾਸੇ, ਏਵਂ ਏਤੇਸੁਪਿ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ''ਨ ਚ ਵਤ ਮੇ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵਰੂਪਂ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਂ, ਏਵਰੂਪਾ ਪੀਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਸੁਖਂ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਪਗ੍ਗਹੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਾ, ਅਦ੍ਧਾ ਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਤੋਮ੍ਹਿ, ਫਲਂ ਪਤ੍ਤੋਮ੍ਹੀ''ਤਿ ਅਮਗ੍ਗਮੇਵ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ, ਅਫਲਮੇਵ ''ਫਲ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਮਗ੍ਗਂ ''ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ, ਅਫਲਞ੍ਚ ''ਫਲ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿ ਉਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੂਲਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿਮੇਵ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤੋ ਨਿਸੀਦਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਓਭਾਸਾਦਯੋ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਅਕੁਸਲਤ੍ਤਾ। ਨਿਕਨ੍ਤਿ

ਪਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਚੇਵ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁ ਚ। ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨੇਵ ਚੇਤੇ ਦਸ, ਗਾਹਵਸੇਨ ਪਨ ਸਮਤਿੰਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ? ‘‘ਮਮ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ’’ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗ੍ਗਾਹੋ ਹੋਤਿ, ‘‘ਮਨਾਪੋ ਵਤ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ’’ਤਿ ਗਣ੍ਹਤੋ ਮਾਨਗ੍ਗਾਹੋ, ਓਭਾਸਂ ਅਸ੍ਸਾਦਯਤੋ ਤਣ੍ਹਾਗ੍ਗਾਹੋ। ਇਤਿ ਓਭਾਸੇ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਤਯੋ ਗਾਹਾ। ਤਥਾ ਸੇਸੇਸੁਪੀਤਿ ਏਵਂ ਗਾਹਵਸੇਨ ਸਮਤਿੰਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ, ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ**ਤਿ ਵਾਰੇਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਕੇਕਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਹੇਤ੍ਥ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਏਕਸ੍ਸੇਵ।

ਤੀਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ। ਏਵਂ ਅਭੇਦਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਭੇਦਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਜਰਾਮਰਣਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ।

੭. ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮਤਿੰਸਾਯ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਕੁਸਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ, ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕਂ ‘‘ਏਤਂ ਮਮ, ਏਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਓਭਾਸੇ ਚੇਵ ਞਾਣੇ ਚਾ**ਤਿਆਦਿਗਾਥਾਦ੍ਵਯਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਓਭਾਸਾਦਿਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨਾਨਾਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਵਿਵਿਧਾ ਕਮ੍ਪਤਿ ਵੇਧਤਿ। **ਯੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵੇਧਤੀ**ਤਿ ਯੇਹਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸੁਖੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਾਨਾਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਵੇਧਤਿ ਕਮ੍ਪਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਸੁਖੇ ਚੇ**ਵ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਵਿਕਮ੍ਪਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਜ੍ਜਨਾਯ ਚੇ**ਵਾਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਚੇਵ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ, ਆਵਜ੍ਜਨੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚੇਵ ਵਿਕਮ੍ਪਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੬) ਪਨ ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾਵਜ੍ਜਨਾਯਞ੍ਚਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚਾ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ, ਨਿਕਨ੍ਤਿਯਾ ਚ ਵਿਕਮ੍ਪਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਉਭਯਥਾ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਚ ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਆਵਜ੍ਜਨੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਏਕੇਕਾਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਨਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਭਾਵੀਯਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਕੁਸਲੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਬੁਦ੍ਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ‘‘ਅਯਂ ਖੋ ਮੇ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸੋ ਖੋ ਪਨਾਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚੋ ਸਙ੍ਖਤੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਖਯਧਮ੍ਮੋ ਵਯਧਮ੍ਮੋ ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮੋ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਇਤਿ ਵਾ ਨਂ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਨਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ਸਚੇ ਓਭਾਸੋ ਅਤ੍ਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯ, ‘‘ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਗਹੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯ। ਅਨਤ੍ਤਾਵ ਪਨਾਯਂ ‘‘ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਗਹਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾਯਂ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤਿ। ਸਚੇ ਓਭਾਸੋ ਨਿਚ੍ਚੋ ਭਵੇਯ੍ਯ, ‘‘ਨਿਚ੍ਚੋ’’ਤਿ ਗਹੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯ। ਅਨਿਚ੍ਚੋਵ ਪਨਾਯਂ ‘‘ਨਿਚ੍ਚੋ’’ਤਿ ਗਹਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾਯਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚੋਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਮਾਨਂ ਸਮੁਗ੍ਘਾਟੇਤਿ। ਸਚੇ ਓਭਾਸੋ ਸੁਖੋ ਭਵੇਯ੍ਯ, ‘‘ਸੁਖੋ’’ਤਿ ਗਹੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯ। ਦੁਕ੍ਖੋਵ ਪਨਾਯਂ ‘‘ਸੁਖੋ’’ਤਿ ਗਹਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾਯਂ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ ਦੁਕ੍ਖੋਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਨਿਕਨ੍ਤਿਂ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਓਭਾਸੇ, ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਏਵਂ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਓਭਾਸਂ ‘‘ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਞਾਣਂ...ਪੇ॰... ਨਿਕਨ੍ਤਿਂ ‘‘ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਨ ਕਮ੍ਪਤਿ ਨ ਵੇਧਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਠਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਦਸ ਠਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਓਭਾਸਾਦੀਨਿ। **ਪਞ੍ਞਾ ਯਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਚਿਤਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਚਿਤਾਨਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਫੁਟ੍ਠਾਨਿ ਪਰਿਭਾਵਿਤਾਨਿ। **ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਸਲੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਚਿਤਦਸਟ੍ਠਾਨੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸ ਯਥਾਸਭਾਵਪਟਿਵੇਧੇਨ ਛੇਕੋ ਹੋਤਿ। **ਨ ਚ ਸਮ੍ਮੋਹ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਸਲਤ੍ਤਾਯੇਵ ਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠੁਗ੍ਘਾਟਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮੋਹਞ੍ਚ ਨ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਵਿਧਿਂ ਅਪਰੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਚੇਵ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ ਚਾ**ਤਿਆਦਿਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਵਿਕ੍ਖੇਪਞ੍ਚ ਅਵਸੇਸਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਮਜ੍ਝਿਮਪਞ੍ਞੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪਮੇਵ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਨਾਵਸੇਸਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ, ਸੋ ਅਧਿਮਾਨਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾਪਿ ਤਂ ਅਧਿਮਾਨਂ

ਪਹਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਆਰਭਤਿ। ਅਤਿਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞੋ ਨ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਨ ਚਾਵਸੇਸਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ। **ਵਿਕ੍ਖਿਪ੍ਪਤਿ ਚੇਵਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਿਕ੍ਖੇਪਞ੍ਞੇਵ ਪਾਪੁਣੀਯਤਿ। **ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਕਿਲੇਸੇਹਿ ਕਿਲੇਸੀਯਤਿ ਚ, ਉਪਤਾਪੀਯਤਿ ਵਿਬਾਧੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚਵਤਿ ਚਿਤ੍ਤਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਭਾਵਨਾ ਕਿਲੇਸੇਸ੍ਵੇਵ ਠਾਨਤੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਵਿਹਤਤ੍ਤਾ ਚਵਤਿ, ਪਰਿਪਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਨ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਮਜ੍ਝਿਮਪਞ੍ਞੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਨ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ। **ਭਾਵਨਾ ਪਰਿਹਾਯਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝਿਮਪਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਧਿਮਾਨਿਕਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਭਾਭਾਵੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਨ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞੋਪਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਨ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ। **ਭਾਵਨਾ ਨ ਪਰਿਹਾਯਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇ ਤਂ ਅਧਿਮਾਨਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਪਹਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਭਸਬ੍ਭਾਵੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾ ਨ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਚ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਅਤਿਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਨ ਚ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ। **ਨ ਚਵਤਿ ਚਿਤ੍ਤਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਭਾਵਨਾ ਨ ਚਵਤਿ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਕਿਲੇਸਾਭਾਵੇਨ ਯਥਾਠਾਨੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹੀਤਿਆਦੀਸੁ ਇਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਹੇਤੁਭੂਤੇਹਿ, ਕਰਣਭੂਤੇਹਿ ਵਾ ਓਭਾਸਾਦਿਕੇ ਦਸ ਠਾਨੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਚ ਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਚ ਵਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਮਾਨਸਂ ਵਿਕ੍ਖੇਪਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਰਹਿਤੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਕੁਸਲੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਮਨ੍ਦਪਞ੍ਞਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਯੋਗਾਵਚਰਾਨਂ ਮਾਨਸਂ ਏਵਞ੍ਚ ਏਵਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤੋ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਙ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸ ਚੇਵ ਕਿਲੇਸਾਨਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲੀਨਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ''ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਨ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਤਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਯੁਗਨਦ੍ਧਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਚ੍ਚਕਥਾ

ਸਚ੍ਚਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੮. ਇਦਾਨਿ ਯੁਗਨਦ੍ਧਗੁਣਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਚ੍ਚਟ੍ਠਂ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਵਿਸੇਸਂ ਸਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਾਦਿਵਿਧਾਨਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਸਚ੍ਚਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਤਥਾਨੀ**ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਵਸੇਨ ਤਚ੍ਛਾਨਿ। ਯਥਾਸਭਾਵਭੂਤਾਨੇਵ ਹਿ ਧਮ੍ਮਜਾਤਾਨਿ ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੋ ਪਠਮਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਵਿਤਥਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸਭਾਵੇ ਵਿਪਰਿਯਾਯਵਿਰਹਿਤਾਨਿ। ਨ ਹਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਸਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਨਞ੍ਞਥਾਨੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਸਭਾਵਵਿਰਹਿਤਾਨਿ। ਨ ਹਿ ਅਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਮੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਤਂ ਯਥਾਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਥਂ। ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਵੁਤ੍ਤਸਭਾਵੇ ਵਿਪਰਿਯਾਯਾਭਾਵਤੋ **ਅਵਿਤਥਂ**। ਨ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਦੁਕ੍ਖਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਅਞ੍ਞਸਭਾਵਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਞ੍ਞਥਂ**। ਨ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਮੁਦਯਾਦਿਸਭਾਵਂ ਹੋਤਿ। ਸਮੁਦਯਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

੧. ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਤਥਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨ। **ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠਾ**ਦਯੋ ਞਾਣਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯੇਵ।

੯. **ਏਕਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾਨੀ**ਤਿ ਏਕੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵੇਧੋ, ਏਕਤੋ ਵਾ ਪਟਿਵੇਧੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਏਕਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾਨਿ। **ਅਨਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੬੭) – ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ

ਹਿ ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵੇਦਕਕਾਰਕਨਿਬ੍ਬੁਤਗਮਕਾਭਾਵਤੋ ਸੁਞ੍ਞਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ''ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਹਿ, ਨ ਕੋਚਿ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ, ਕਾਰਕੋ ਨ, ਕਿਰਿਯਾਵ ਵਿਜ੍ਜਤਿ।
> ਅਤ੍ਥਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿ, ਨ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਪੁਮਾ, ਮਗ੍ਗਮਤ੍ਥਿ, ਗਮਕੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ॥ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੬੭)।

ਅਥ ਵਾ –

> ''ਧੁਵਸੁਭਸੁਖਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ, ਪੁਰਿਮਦ੍ਵਯਮਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਮਮਤਪਦਂ।
> ਧੁਵਸੁਖਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਇਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਤੇਸੂ''ਤਿ॥ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੬੭)।

ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕਟ੍ਠੇਨ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ। **ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਤਥਟ੍ਠਾਦਿਨਾ ਏਕੇਕੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਏਕਗਣਨਂ ਗਤਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਂ ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਂ, ਤਂ ਏਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਬਹੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਕਤ੍ਤਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਂ। **ਏਕਤ੍ਤਂ ਏਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਂ ਸ੍ਵਾਵਤ੍ਥਿਤਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਕੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਤਥਟ੍ਠਾਦਿਤਂਤਂਏਕਤ੍ਤਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਕਥਂ? ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਥਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਏਕਤ੍ਤੇ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੇ ਸੇਸਸਚ੍ਚਾਨਮ੍ਪਿ ਤਥਟ੍ਠਾਦਿਕਂ ਏਕਤ੍ਤਂ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤੇਕਤ੍ਤਂ ਸ੍ਵਾਵਤ੍ਥਿਤਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਵੁਟ੍ਠਾਨਕਾਲੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਾ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਸੇਸਖਨ੍ਧਾਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਦਿਟ੍ਠਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਦਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੋ ਤਥਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠਾਦਿਕੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਅਤ੍ਥੋ ਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਤਥਟ੍ਠੋ। ਸੇਸਸਚ੍ਚੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸੋਯੇਵ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ **ਅਨਤ੍ਤਟ੍ਠੋ**। ਵੁਤ੍ਤਸਭਾਵੇ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕਤੋ **ਸਚ੍ਚਟ੍ਠੋ**। ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤੋ **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੋ** ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੦. ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਾ ਗਹਿਤਾ। ਤਾਨਿ ਹਿ ਤੀਣਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨਿ ਚੇਵ ਅਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾਨਿ ਚ। **ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਤਂ ਅਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਾਨਿਯੇਵ ਤੀਣਿ ਗਹਿਤਾਨਿ। **ਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਅਨਤ੍ਤਾ ਚਾ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਤੀਹਿ ਸਹ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ। ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਹਿ ਅਨਤ੍ਤਾਯੇਵ। **ਤਂ ਤਥ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਸਚ੍ਚਚਤੁਕ੍ਕਂ ਸਭਾਵਭੂਤਂ। **ਤਂ ਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਤਦੇਵ ਸਚ੍ਚਚਤੁਕ੍ਕਂ ਯਥਾਸਭਾਵੇ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕਂ। **ਨਵਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਸਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੬) ਵਚਨਤੋ ਅਭਿਞ੍ਞਟ੍ਠੇਨ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਟ੍ਠੇ, ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਟ੍ਠੇ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਭਾਵਨਟ੍ਠੇ, ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੇ ਆਵੇਨਿਕੇਪਿ ਇਧ ਚਤੂਸੁਪਿ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਪਰਿਞ੍ਞਟ੍ਠੇਨ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਨਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਪਹਾਨਟ੍ਠੇਨ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਭਾਵਨਾਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਭਾਵਨਟ੍ਠੇਨ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਨਵਹਾਕਾਰੇਹਿ ਤਥਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ।

੧੧. ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ ਆਕਾਰੇਹੀਤਿਆਦੀਸੁ ਤਥਟ੍ਠਾਦਯੋ ਞਾਣਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ। ਏਤੇਸਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੧੨. ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਕਤਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀਤਿਆਦੀਸੁ ਉਪਰਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ ਛ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ **ਦ੍ਵੇ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀ**ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਅਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚਾ**ਤਿ ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰

ਨਿ॰ ੩.੪੭-੪੮) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਮਿਤਿ ਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਮਿਤਿ ਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ। ਸਙ੍ਖਤੰ ਪਨ ਨ ਲਕ੍ਖਣੰ, ਲਕ੍ਖਣੰ ਨ ਸਙ੍ਖਤੰ। ਨ ਚ ਸਙ੍ਖਤੰ ਵਿਨਾ ਲਕ੍ਖਣੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ, ਨਪਿ ਲਕ੍ਖਣੰ ਵਿਨਾ ਸਙ੍ਖਤੰ। ਲਕ੍ਖਣੇਨ ਪਨ ਸਙ੍ਖਤੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ।

ਪੁਨ ਤਦੇਵ ਲਕ੍ਖਣਦ੍ਵਯੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਛ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀ**ਤਿ ਆਹ। **ਸਙ੍ਖਤਾਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਾਨੰ। ਤਾਨਿ ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਕਤਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਤਾਨਿ। **ਉਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਜਾਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ**ਤਿ ਜਾਨੀਯਤਿ। **ਵਯੋ**ਤਿ ਭਙ੍ਗੋ। **ਠਿਤਾਨੰ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ ਜਰਾ। ਤਿਣ੍ਣੰ ਸਙ੍ਖਤਸਚ੍ਚਾਨੰ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੇਸੰਯੇਵ ਪਨ ਉਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ, ਜਰਾਯ ਭਙ੍ਗਸ੍ਸ ਚ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਸਙ੍ਖਤਵਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ਪਨ ਸਙ੍ਖਤਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਜਰਾਭਙ੍ਗਾ ਸਚ੍ਚਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ, ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਜਰਾਭਙ੍ਗਾ ਨ ਸਚ੍ਚਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਸਙ੍ਖਤਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਤਾਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਕਾਲਸਙ੍ਖਾਤੋ ਤਸ੍ਸ ਖਣੋਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਵੀਤਿਵਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਖਤਾਪਿ ਜਰਾਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਕਾਲਸਙ੍ਖਾਤੋ ਤਸ੍ਸ ਖਣੋਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਙ੍ਖਤਾਪਿ ਜਰਾਪਿ ਭਙ੍ਗਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਕਾਲਸਙ੍ਖਾਤੋ ਤਸ੍ਸ ਖਣੋਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿ ਖਨ੍ਧਕਵਗ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯੰ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩.੩੭-੩੮) ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਸ੍ਸ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਮਾਗਮ੍ਮ ਅਕਤਤ੍ਤਾ ਸਯਮੇਵ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਤੰ। **ਠਿਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਠਿਤਸ੍ਸ, ਨ ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਪੁਨ ਤਦੇਵ ਲਕ੍ਖਣਦ੍ਵਯੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਦ੍ਵਾਦਸ ਲਕ੍ਖਣਾਨੀ**ਤਿ ਆਹ।

ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਕਤਿ ਕੁਸਲਾਤਿਆਦੀਸੁ **ਅਬ੍ਯਾਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤੰ ਕਿਰਿਯਾਬ੍ਯਾਕਤੰ ਰੂਪਾਬ੍ਯਾਕਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਬ੍ਯਾਕਤਨ੍ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਅਬ੍ਯਾਕਤੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਬ੍ਯਾਕਤੰ। ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਹਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਲਕ੍ਖਣੇਨ ਨ ਬ੍ਯਾਕਤਤ੍ਤਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾਨਿ। **ਸਿਯਾ ਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਰੂਪਾਵਚਰਾਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਾਨੰ ਵਸੇਨ ਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਭਵੇਯ੍ਯ। **ਸਿਯਾ ਅਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਕੁਸਲਵਸੇਨ। **ਸਿਯਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਰੂਪਾਵਚਰਾਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨੰ ਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ। **ਸਿਯਾ ਤੀਣਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਗਣਿਤਾਨਿ। **ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ। **ਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਅਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹੰ ਅਵਸੇਸੰ ਅਕੁਸਲੰ। **ਅਕੁਸਲਟ੍ਠੇਨ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਕਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਕੁਸਲਟ੍ਠੇਨ ਏਕਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਅਕੁਸਲਸਚ੍ਚੰ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕਸਚ੍ਚੰ ਦ੍ਵੀਹਿ ਸਚ੍ਚੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਕੰ ਅਕੁਸਲਸਚ੍ਚੰ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ। **ਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਭੂਮਕੰ ਕੁਸਲੰ। ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਦੁਕ੍ਖਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਾਨਿ ਕੁਸਲਟ੍ਠੇਨ ਏਕਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਕੁਸਲਸਚ੍ਚੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਕੰ ਕੁਸਲਸਚ੍ਚੰ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ। **ਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਅਬ੍ਯਾਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਭੂਮਕਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾ ਰੂਪਞ੍ਚ। ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਟ੍ਠੇਨ ਏਕਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਏਕੰ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸਚ੍ਚੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਕੰ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸਚ੍ਚੰ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ। **ਤੀਣਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਕਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਕੇਨ ਅਕੁਸਲਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਭੂਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ। **ਏਕੰ ਸਚ੍ਚੰ ਤੀਹਿ ਸਚ੍ਚੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਕੰ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਵਿਸੁੰ ਅਕੁਸਲਕੁਸਲਅਬ੍ਯਾਕਤਭੂਤੇਹਿ ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਕੁਸਲਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਦੁਕ੍ਖਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਾਨਿ ਕੁਸਲਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਨ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ। ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਟ੍ਠੇਨ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ, ਨ ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

੨. ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਾਲ਼ਿਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩. ਪੁਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੰ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਪੁਬ੍ਬੇ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿਆਦਿਕੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੰ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਬ੍ਬੇ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਬੋਧਾ**ਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਮ ਸਮ੍ਬੋਧਿਤੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ।

ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸ੍ਸ। **ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੁਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ**ਤਿ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸੇਵ। **ਏਤਦਹੋਸੀ**ਤਿ ਬੋਧਿਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਏਤੰ ਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਿਤੰ ਅਹੋਸਿ। **ਅਸ੍ਸਾਦੋ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੀਯਤੀਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੋ। **ਆਦੀਨਵੋ**ਤਿ ਦੋਸੋ । **ਨਿਸ੍ਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਗਮਨੰ। **ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਯਤੀਤਿ ਸੁਖੰ, ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਸੁਖਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੋਮਨਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਯੋਗਤੋ ਸੋਭਨੰ ਮਨੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਮਨੋ, ਸੁਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸੰ , ਸੁਖਮੇਵ ਪੀਤਿਯੋਗਤੋ ਵਿਸੇਸਿਤੰ। **ਅਨਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਅਦ੍ਧੁਵੰ। **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖੰ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਜਰਾਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਪਕਤਿਕੰ। ਏਤੇਨ ਅਨਤ੍ਤਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਛਨ੍ਦਰਾਗਵਿਨਯੋ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਸੰਵਰਣੰ, ਨ ਵਣ੍ਣਰਾਗਸ੍ਸ। **ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਛਨ੍ਦਰਾਗਸ੍ਸ ਪਜਹਨੰ।

ਯਾਵਕੀਵਞ੍ਚਾਤਿਆਦੀਸੁ ਯਾਵ ਇਮੇਸੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨੰ…ਪੇ॰… **ਯਥਾਭੂਤੰ ਨਾਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿੰ** ਨ ਅਧਿਕੇਨ ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿੰ, ਤਾਵ **ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿੰ** ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵੰ **ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ** ਅਭਿਸਮੇਤਾਵੀ ਅਰਹਨ੍ਤਿ **ਨੇਵਾਹੰ ਪਚ੍ਚਞ੍ਞਾਸਿੰ** ਨੇਵ ਪਟਿਞ੍ਞੰ ਅਕਾਸਿਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤੋ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੀਵਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ। **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ, ਯਦਾ ਵਾ। **ਅਥਾ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰੰ। **ਞਾਣਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇ ਦਸ੍ਸਨੰ ਉਦਪਾਦੀ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ ਦਸ੍ਸਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਞ੍ਚ ਮੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ। **ਅਕੁਪ੍ਪਾ**ਤਿ ਕੋਪੇਤੁੰ ਚਾਲੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਏਤਾਯ ਏਵ ਫਲਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯ ਮਗ੍ਗਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਅਯਮਨ੍ਤਿਮਾ ਜਾਤੀ**ਤਿ ਅਯੰ ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿਦਾਨਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਪੁਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਤੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਰਹਤੋ ਹਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਨ ਹੋਤਿ।

੩. ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪. ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਯੋਜਨਕ੍ਕਮੇ ਚ **ਅਯੰ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੋਤਿ ਪਹਾਨਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ''ਅਯੰ ਤਣ੍ਹਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦੋ''ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਦਯਪ੍ਪਹਾਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। **ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੰ। ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਞਾਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ''ਯੇ ਕੇਚਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੦) ਵਿਯ ''ਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਯੰ ਰੂਪਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵੋਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ''ਅਯੰ ਰੂਪਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵੋ''ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। **ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੰ। **ਇਦੰ ਰੂਪਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਟਿਵੇਧੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ''ਇਦੰ ਰੂਪਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। **ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣੰ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੰ । **ਯਾ ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਸਮੁਦਯਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇਸੁ ਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਯਾ **ਦਿਟ੍ਠਿ** ਯੋ **ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਭਾਵਨਾਪਟਿਵੇਧੋ**ਤਿ ਅਯੰ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ। **ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੰ।

੧੫. ਪੁਨ ਅਪਰੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਚ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹਿ ਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾ ਬੋਧਿਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਜਾਤਿਆਦਿਕੰ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ ''ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ''ਤਿ ਏਸਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਏਸਨ੍ਤਾ ਚ ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਜਾਤਿਆਦਿਕੰ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ ''ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਨ੍ਤੋ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਚ ਏਸਨਾ ਸੋ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਏਸਨਤ੍ਤਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਤ੍ਤਾ ਚ ''ਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ **ਏਸਨਟ੍ਠੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਯਞ੍ਚ ਵਿਧਿ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਲਬ੍ਭਤਿਯੇਵ, ਸਾਵਕਾਨੰ ਪਨ ਅਨੁਸ੍ਸਵਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਲਬ੍ਭਤਿ। **ਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤਥਾ ਏਸਿਤਾਨੰ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾਨਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਕਪਟਿਵੇਧਟ੍ਠੇਨ।

ਕਿਂਨਿਦਾਨਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਨਿਦਾਨਾਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਕਾਰਣਵੇਵਚਨਾਨਿ। ਕਾਰਣਞ੍ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਫਲਂ ਨਿਦੇਤਿ ''ਹਨ੍ਦ ਨਂ ਗਣ੍ਹਥਾ''ਤਿ ਅਪ੍ਪੇਤਿ ਵਿਯ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਨਿਦਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਫਲਂ ਤਤੋ ਸਮੁਦੇਤਿ, ਜਾਯਤਿ, ਪਭਵਤਿ; ਤਸ੍ਮਾ ਸਮੁਦਯੋ, ਜਾਤਿ, ਪਭਵੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ – ਕਿਂ ਨਿਦਾਨਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਿਂਨਿਦਾਨਂ**। ਕੋ ਸਮੁਦਯੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਿਂਸਮੁਦਯਂ**। ਕਾ ਜਾਤਿ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਿਂਜਾਤਿਕਂ**। ਕੋ ਪਭਵੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਿਂਪਭਵਂ**। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਜਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਨਿਦਾਨਞ੍ਚੇਵ ਸਮੁਦਯੋ ਚ ਜਾਤਿ ਚ ਪਭਵੋ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ **ਜਾਤਿਨਿਦਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਜਰਾਮਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ। **ਜਰਾਮਰਣਸਮੁਦਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ। **ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ। **ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਂ ਪਟਿਪਦ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੧੬. **ਨਿਰੋਧਪ੍ਪਜਾਨਨਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪਜਾਨਨਾ। **ਜਾਤਿ ਸਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ, ਸਿਯਾ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਪਵ੍ਵਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ , ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਆਸਵਸਮੁਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਟ੍ਠੇਨਾਤਿ।

ਸਚ੍ਚਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਕਥਾ

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭. ਇਦਾਨਿ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸਿਦ੍ਧਂ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ**ਤਿ ਬੋਧਿਯਾ, ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਵਾ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੫.੧੮੨) – ਯਾ ਹਿ ਅਯਂ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗੀ, ਯਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਕਾਮਸੁਖਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਾਭਿਨਿਵੇਸਾਦੀਨਂ ਅਨੇਕੇਸਂ ਉਪਦ੍ਦਵਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾਯ ਸਤਿਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਪੀਤਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮਾਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਬੋਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, **ਬੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਨਨਿਦ੍ਦਾਯ ਵੁਟ੍ਠਹਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੮; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੩)। ਤਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗੀਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਝਾਨਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਯੋਪੇਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯ ਏਤਾਯ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੋਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿਪਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਸੇਨਙ੍ਗਰਥਙ੍ਗਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਤੇਨਾਹੁ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ ''ਬੁਜ੍ਝਨਕਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ''ਤਿ। ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਤ੍ਥਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਬੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਸ ਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ? ਮਗ੍ਗਫਲੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯ ਕਤਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ, ਮਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਾਤੋ ਪਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ ਫਲੇਨ ਪਬੁਦ੍ਧਭਾਵਤ੍ਥਾਯਾਪੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਪਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਬੋਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ । ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਥੋ। ਤੀਸੁਪਿ ਹਿ ਠਾਨੇਸੁ ਬੋਧਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਟਿਵੇਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਤੇਨ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਤੁਕ੍ਕੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਪਿ ਚ **ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਸਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇ ਸਮਤ੍ਥਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ । **ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਕਿਚ੍ਚਕਰਣਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤਿ ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਅਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਬੋਧੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤਾਨਂ ਯੋਗੀਨਂ ਪਯੋਜਕਤ੍ਤਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਬੋਧਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਪਯੋਜਕਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਨਾ ਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਏਤੇਹਿ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ

ਬੋਧੀਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਯੋਗਿਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਤ੍ਤਾ। ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਯੋਗਿਨੋ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਏਤੇਹਿ ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਬੁਦ੍ਧਿਲਭਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਕੇ ਛਕ੍ਕੇ **ਬੁਦ੍ਧਿਲਭਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਯੋਗਾਵਚਰੇਨ ਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਪੁਣਨਟ੍ਠੇਨ। **ਰੋਪਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਟ੍ਠੇਨ । **ਪਾਪਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾਯ ਨਿਟ੍ਠਾਪਨਟ੍ਠੇਨ। ਇਮੇ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਪਤਿ-ਅਭਿ-ਸਂ-ਇਤਿ ਤੀਹਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਹਿ ਵ◌ਿਸੇਸਿਤਾ ਮਗ੍ਗਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਵ◌ੋਹਾਰੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਮੂਲਮੂਲਕਾਦਿਦਸਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮. ਮੂਲਟ੍ਠੇਨਾਤਿਆਦਿਕੇ ਮੂਲਮੂਲਕੇ ਦਸਕੇ **ਮੂਲਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਪੁਰਿਮਾ ਪੁਰਿਮਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਞ੍ਚ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਮੂਲਟ੍ਠੇਨ। **ਮੂਲਚਰਿਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਮੂਲਂ ਹੁਤ੍ਵ◌ਾ ਚਰਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿ ਮੂਲਚਰਿਯਾ। ਤੇਨ ਮੂਲਚਰਿਯਟ੍ਠੇਨ, ਮੂਲਂ ਹੁਤ੍ਵ◌ਾ ਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮੂਲਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤੇ ਏਵ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਆਦਿਤੋ ਪਭੁਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ ਪਰਿਗਯ੍ਹਮਾਨਤ੍ਤਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਾ, ਮੂਲਾਨਿਯੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਹਾ ਮੂਲਪਰਿਗ੍ਗਹਾ। ਤੇਨ ਮੂਲਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨ। ਤੇ ਏਵ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਰਿਵ◌ਾਰਵਸੇਨ **ਪਰਿਵ◌ਾਰਟ੍ਠੇਨ**। ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਵਸੇਨ **ਪਰਿਪੂਰਣਟ੍ਠੇਨ**। ਨਿਟ੍ਠਂ ਪਾਪੁਣਨਵਸੇਨ **ਪਰਿਪਾਕਟ੍ਠੇਨ**। ਤੇ ਏਵ ਮੂਲਾਨਿ ਚ ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਪਭੇਦਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਚਾਤਿ ਮੂਲਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਤੇਨ **ਮੂਲਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਟ੍ਠੇਨ। ਮੂਲਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਾਪਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਤਂ ਮੂਲਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਂ ਪਾਪਨਟ੍ਠੇਨ । ਤਸ੍ਸੇਵ ਯੋਗਿਨੋ ਤਸ੍ਸਾ ਮੂਲਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਵ**ਸੀਭਾਵਟ੍ਠੇਨ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਈਦਿਸੇਸੁ ਪੁਗ੍ਗਲਵ◌ੋਹਾਰੇਸੁ ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਮੂਲਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ** ਵ**ਸੀਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਈਦਿਸੇਸੁਪਿ ਨਿਟ੍ਠਾਵਚਨੇਸੁ ਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵਸੀਭਾਵ◌ਂ ਪਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

ਮੂਲਮੂਲਕਦਸਕਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਹੇਤੁਮੂਲਕਾਦੀਸੁ ਨਵਸੁ ਦਸਕੇਸੁ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸਾਧਾਰਣਵਚਨਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ । ਅਸਾਧਾਰਣੇਸੁ ਪਨ ਯਥਾਵ◌ੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਯਥਾਵ◌ੁਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਜਨਕਤ੍ਤਾ **ਹੇਤੂ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤ੍ਤਾ **ਪਚ੍ਚਯਾ** ਨਾਮ। ਤੇ ਏਵ ਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ। ਵਜ੍ਜਵ◌ਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਵਜ੍ਜਾ** ਨਾਮ। ''ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਤੋ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ। ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਦਙ੍ਗਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ **ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ। ਮਗ੍ਗਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਵ◌ਿਸਯੀਭੂਤੇਹਿ ਆਸਵ◌ੇਹਿ ਵ◌ਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਾਸਵ◌ਾ**। ਤਿਵ◌ਿਧਾਪਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਤਦਙ੍ਗਵ◌ਿਵ◌ੇਕਾਦਿਵਸੇਨ **ਵ◌ਿਵ◌ੇਕਾ**। ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵ◌ੋਸਗ੍ਗਤ੍ਤਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵ◌ੋਸਗ੍ਗਤ੍ਤਾ ਚ **ਵ◌ੋਸਗ੍ਗਾ**। ਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵ◌ੋਸਗ੍ਗਤ੍ਤਾ ਵ◌ੋਸਗ੍ਗਾ।

੧੯. ਮੂਲਟ੍ਠਂ ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿਆਦਯੋ ਏਕੇਕਪਦਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਨਵ ਦਸਕਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵ**ਸੀਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਪਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਚਨਾਭਾਵ◌ੇਨ ਨ ਯੋਜਿਤਂ। **ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠਾ**ਦਯੋ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵ◌ੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ।

੨੦. ਪੁਨ ਥੇਰੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਦੇਸਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵ◌ਾ ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵ◌ਿਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਏਕਂ ਸਮਯ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਂ ਨਿਦਾਨਂ ਵਤ੍ਵ◌ਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਤਾਵ ਉਦ੍ਦਿਸਿ। ਅਤ੍ਤਨਾ ਦੇਸਿਤਸੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚੇਤ੍ਥ **ਏਵ◌ਂ ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ। **ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਦੇਸਕਬਜਤ੍ਤਿਭਾਵਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਂ ਵ◌ਿਯ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ। ਈਦਿਸਞ੍ਹਿ ਵਚਨਂ ਲੋਕੇ ਗਨ੍ਥੇਸੁ ਪਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਲਂ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ। ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਂਯੋਗਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। ਸੇਸਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਇਤਿ ਚੇ ਮੇ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ ਏਵਞ੍ਚੇ ਮਯ੍ਹਂ ਹੋਤਿ। **ਅਪ੍ਪਮਾਣੋਤਿ ਮੇ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋਤਿ ਏਵ◌ਂ ਮੇ ਹੋਤਿ। **ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧੋਤਿ ਮੇ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋਤਿ ਏਵ◌ਂ ਮੇ ਹੋਤਿ। **ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਂ। **ਚਵਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਪਗਚ੍ਛਤਿ। ਸੇਸਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਰਞ੍ਞੋ ਮਹਾਅਮਚ੍ਚਸ੍ਸ, ਮਹਤਿਯਾ ਵਾ ਭੋਗਮਤ੍ਤਾਯ ਭੋਗਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ। **ਨਾਨਾਰਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਰਙ੍ਗਰਤ੍ਤਾਨੰ, ਪੂਰਣਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨੰ, ਨਾਨਾਰਤ੍ਤੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦੁਸ੍ਸਕਰਣ੍ਡਕੋ**ਤਿ ਦੁਸ੍ਸਪੇਲ਼ਾ। **ਦੁਸ੍ਸਯੁਗ**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਥਯੁਗਲ਼ੰ। **ਪਾਰੁਪਿਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਅਚ੍ਛਾਦੇਤੁੰ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਥੇਰਸ੍ਸ ਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਕਥਿਤਾ। ਯਦਾ ਹਿ ਥੇਰੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਸੀਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਦਾ ਇਤਰੇ ਤਦਨ੍ਵਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਦਾ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ, ਤਦਾ ਸੇਸਾਪਿ ਤਦਨ੍ਵਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਣ੍ਣਵਸੀਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਥੇਰੋ ਇਮੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੰ ਕਥੇਸੀਤਿ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧. ਕਥੰ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਇਤਿ ਚੇ ਹੋਤੀਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਸੀਸੰ ਕਤ੍ਵਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਏਵੰ ਅਯੰ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਹੋਤੀਤਿ ਇਤਿ ਚੇ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਥੰ ਸੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਾਵਤਾ ਨਿਰੋਧੂਪਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕੇਨ ਕਾਲੇਨ ਨਿਰੋਧੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਯਤ੍ਤਕੇ ਕਾਲੇ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਾਵਤਾ ਅਚ੍ਚੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕੇਨ ਪਰਿਮਾਣੇਨ ਜਾਲ਼ਾ। **ਕਥੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਇਤਿ ਚੇ ਹੋਤੀਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ**ਤਿ ਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਪਿ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਏਵੰ ਅਯੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਹੋਤੀਤਿ ਇਤਿ ਚੇ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਕਥੰ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਮਾਣਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾ ਚ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾ ਚ ਪੋਨੋਭਵਿਕਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚ ਪਮਾਣਬਦ੍ਧਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ''ਰਾਗੋਪਮਾਣਕਰਣੋ, ਦੋਸੋ ਪਮਾਣਕਰਣੋ, ਮੋਹੋ ਪਮਾਣਕਰਣੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੯) ਵਚਨਤੋ ਰਾਗਾਦਯੋ ਯਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ''ਅਯੰ ਏਤ੍ਤਕੋ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਮਾਣਕਰਣਤੋ ਪਮਾਣੰ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਮਾਣੇ ਬਦ੍ਧਾ ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਆਯਤ੍ਤਾਤਿ ਕਿਲੇਸਾਦਯੋ ਪਮਾਣਬਦ੍ਧਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਅਨੁਸਯਭੂਤਾ, **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਸਮੁਦਾਚਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਕਿਲੇਸਾ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਭਵਕਰਣੰ ਪੁਨਭਵੋ, ਪੁਨਭਵੋ ਸੀਲਮੇਤੇਸਨ੍ਤਿ ਪੋਨਭਵਿਕਾ, ਪੋਨਭਵਿਕਾ ਏਵ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ। **ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਪਮਾਣਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ। ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੰ **ਅਚਲਟ੍ਠੇਨ ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਭਙ੍ਗਾਭਾਵਤੋ ਅਚਲੋ, ਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵਤੋ ਅਸਙ੍ਖਤੋ। ਯੋ ਹਿ ਅਚਲੋ ਅਸਙ੍ਖਤੋ ਚ, ਸੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਮਾਣਵਿਰਹਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਕਥੰ ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧੋ ਇਤਿ ਚੇ ਹੋਤੀਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਵਿਸਮਾ**ਤਿ ਸਯਞ੍ਚ ਵਿਸਮਤ੍ਤਾ, ਵਿਸਮਸ੍ਸ ਚ ਭਾਵਸ੍ਸ ਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਿਸਮਾ। **ਸਮਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਪਣੀਤਟ੍ਠੇਨ ਸਮੋ ਧਮ੍ਮੋ। ਪਮਾਣਾਭਾਵਤੋ **ਸਨ੍ਤੋ**। ''ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ, ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦) ਵਚਨਤੋ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੁਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ **ਪਣੀਤੋ**। ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੁਸਮੇ ਆਰਦ੍ਧੋ **ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧੋ। ਆਵਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਕਾਲੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਉਪ੍ਪਾਦਾ**ਦੀਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। ਸੇਸਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮੂਲਕੇਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੁ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਮੇਤ੍ਤਾਕਥਾ

ਮੇਤ੍ਤਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨. ਇਦਾਨਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਕਥਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕਥਿਤਾਯ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਕਥਾਗਤਿਯਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਮੇਤ੍ਤਾਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਆਸੇਵਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਆਦਰੇਨ ਸੇਵਿਤਾਯ। **ਭਾਵਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਵਡ੍ਢਿਤਾਯ। **ਬਹੁਲੀਕਤਾਯਾ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਕਤਾਯ। **ਯਾਨੀਕਤਾਯਾ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਯਾਨਸਦਿਸਾਯ ਕਤਾਯ। **ਵਤ੍ਥੁਕਤਾਯਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਵਤ੍ਥੁ ਵਿਯ ਕਤਾਯ। **ਅਨੁਟ੍ਠਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾਯ।

ਪਰਿਚਿਤਾਯਾਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਚਿਤਾਯ ਉਪਚਿਤਾਯ। **ਸੁਸਮਾਰਦ੍ਧਾਯਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮਾਰਦ੍ਧਾਯ ਸੁਕਤਾਯ। **ਆਨਿਸੰਸਾ**ਤਿ ਗੁਣਾ। **ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਪਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸੁਖੰ ਸੁਪਤੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਸੇਸਜਨਾ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਕਾਕਚ੍ਛਮਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਸੁਪਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਅਸੁਪਿਤ੍ਵਾ ਸੁਖੰ ਸੁਪਤਿ। ਨਿਦ੍ਦੰ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੋਪਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। **ਸੁਖੰ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਅਞ੍ਞੇ ਨਿਤ੍ਥੁਨਨ੍ਤਾ ਵਿਜਮ੍ਭਨ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਅਪਟਿਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਵਿਕਸਮਾਨਮਿਵ ਪਦੁਮੰ ਸੁਖੰ ਨਿਬ੍ਬਿਕਾਰੰ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਤਿ। **ਨ ਪਾਪਕੰ ਸੁਪਿਨੰ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸੁਪਿਨੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਭਦ੍ਦਕਮੇਵ ਸੁਪਿਨੰ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਚੇਤਿਯੰ ਵਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਪੂਜੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਚ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਪਨਞ੍ਞੇ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਚੋਰੇਹਿ ਪਰਿਵਾਰਿਤੰ ਵਿਯ ਵਾਲ਼ੇਹਿ ਉਪਦ੍ਦੁਤੰ ਵਿਯ ਪਪਾਤੇ ਪਤਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਚ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵੰ ਪਾਪਕੰ ਸੁਪਿਨੰ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਪਿਯੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਉਰੇ ਆਮੁਤ੍ਤਮੁਤ੍ਤਾਹਾਰੋ ਵਿਯ ਸੀਸੇ ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਮਾਲਾ ਵਿਯ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਪਿਯੋ ਹੋਤਿ ਮਨਾਪੋ। **ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਪਿਯੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਯਥੇਵ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ, ਏਵੰ ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨਮ੍ਪਿ ਪਿਯੋ ਹੋਤਿ। **ਦੇਵਤਾ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਤ੍ਤਮਿਵ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਦੇਵਤਾ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। **ਨਾਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਿ ਵਾ ਵਿਸੰ ਵਾ ਸਤ੍ਥੰ ਵਾ ਕਮਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਕਾਯੇ ਅਗ੍ਗਿ ਵਾ ਵਿਸੰ ਵਾ ਸਤ੍ਥੰ ਵਾ ਨ ਕਮਤਿ ਨ ਪਵਿਸਤਿ, ਨਾਸ੍ਸ ਕਾਯੰ ਵਿਕੋਪੇਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਤੁਵਟੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਿਨੋ ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਸ੍ਸ ਦਨ੍ਧਾਯਿਤਤ੍ਤੰ। **ਮੁਖਵਣ੍ਣੋ ਵਿਪ੍ਪਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਨਾ ਪਮੁਤ੍ਤਤਾਲਪਕ੍ਕੰ ਵਿਯ ਚਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਵਣ੍ਣੰ ਮੁਖੰ ਹੋਤਿ। **ਅਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਕਾਲੰ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਿਨੋ ਸਮ੍ਮੋਹਮਰਣੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਨਿਦ੍ਦੰ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਕਾਲੰ ਕਰੋਤਿ। **ਉਤ੍ਤਰਿ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿੰ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਇਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਯ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੂਪਗੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਮੇਤ੍ਤਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਨੋਧਿਸੋ ਫਰਣਾ**ਤਿ ਓਧਿ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਨ ਓਧਿ ਅਨੋਧਿ। ਤਤੋ ਅਨੋਧਿਸੋ, ਅਨੋਧਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਫੁਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਓਧਿਸੋ**ਤਿ ਪਦੇਸਵਸੇਨ। **ਦਿਸਾਫਰਣਾ**ਤਿ ਦਿਸਾਸੁ ਫਰਣਾ। **ਸਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨੰ। **ਸਤ੍ਤਾ**ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਞਾਣਕਥਾਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਰੁਲ਼੍ਹੀਸਦ੍ਦੇਨ ਪਨ ਵੀਤਰਾਗੇਸੁਪਿ ਅਯੰ ਵੋਹਾਰੋ ਵਤ੍ਤਤਿ ਵਿਲੀਵਮਯੇਪਿ ਬੀਜਨਿਵਿਸੇਸੇ ਤਾਲਵਣ੍ਟਵੋਹਾਰੋ ਵਿਯ। **ਅਵੇਰਾ**ਤਿ ਵੇਰਰਹਿਤਾ। **ਅਬਜਾਪਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਬਜਾਪਾਦਰਹਿਤਾ। **ਅਨੀਘਾ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦੁਕ੍ਖਾ। ਅਨਿਗ੍ਘਾਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਸੁਖੀ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੂ**ਤਿ ਸੁਖਿਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵੰ ਵਤ੍ਤਯਨ੍ਤੁ। ''ਅਵੇਰਾ''ਤਿ ਚ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ ਪਰੇ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ ਇਤਰੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੇਰਾਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ''ਅਬਜਾਪਜ੍ਜਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵੇਰਾਭਾਵਾ ਤਮ੍ਮੂਲਕਬਜਾਪਾਦਾਭਾਵੋ, ''ਅਨੀਘਾ''ਤਿ ਬਜਾਪਾਦਾਭਾਵਾ ਤਮ੍ਮੂਲਕਦੁਕ੍ਖਾਭਾਵੋ, ''ਸੁਖੀ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਭਾਵਾ ਸੁਖੇਨ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਹਰਣੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਵਚਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ। ਇਮੇਸੁ ਚ ''ਅਵੇਰਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁਪਿ ਵਚਨੇਸੁ ਯੰ ਯੰ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਫਰਤਿ।

ਪਾਣਾਤਿਆਦੀਸੁ ਪਾਣਨਤਾਯ ਪਾਣਾ, ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਭੂਤਾ,** ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਤੰ ਪੁੰ ਗਲਨ੍ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਪੁਗ੍ਗਲਾ**। ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਰੀਰੰ, ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਮੇਵ ਵਾ, ਤੰ ਉਪਾਦਾਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਸਬ੍ਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਤਿ **ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ**। ਯਥਾ ਚ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਵਚਨੰ, ਏਵੰ ਸੇਸਾਨਿਪਿ ਰੁਲ਼੍ਹੀਵਸੇਨ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਾਨੇਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਵੇਵਚਨਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਕਾਮਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ''ਸਬ੍ਬੇ ਜਨ੍ਤੂ ਸਬ੍ਬੇ ਜੀਵਾ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਵੇਵਚਨਾਨਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਪਾਕਟਵਸੇਨ ਪਨ ਇਮਾਨੇਵ ਪਞ੍ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਪਞ੍ਚਹਾਕਾਰੇਹਿ ਅਨੋਧਿਸੋ ਫਰਣਾ ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯੇ ਪਨ ''ਸਤ੍ਤਾ ਪਾਣਾ''ਤਿਆਦੀਨੰ ਨ ਕੇਵਲੰ ਵਚਨਮਤ੍ਤਤੋਵ, ਅਥ ਖੋ ਅਤ੍ਥਤੋਪਿ ਨਾਨਤ੍ਤਮੇਵ ਇਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁੰ, ਤੇਸੰ ਅਨੋਧਿਸੋ ਫਰਣਾ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾ ਅਤ੍ਥੰ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਇਮੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਅਨੋਧਿਸੋ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਫਰਤਿ।

ਓਧਿਸੋ ਫਰਣੇ ਪਨ **ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਪੁਰਿਸਾ**ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, **ਅਰਿਯਾ ਅਨਰਿਯਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਪੁਥੁਜ੍ਜਨਵਸੇਨ, **ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ। ਦਿਸਾਫਰਣੇਪਿ ਦਿਸਾਵਿਭਾਗੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਦਿਸਾਸੁ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ

ਫਰਣਤੋ ਅਨੋਧਿਸੋ ਫਰਣਾ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਦਿਸਾਸੁ ''ਸਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਫਰਣਤੋ ਓਧਿਸੋ ਫਰਣਾ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਯਂ ਤਿਵਿਧਾਪਿ ਮੇਤ੍ਤਾਫਰਣਾ ਅਪ੍ਪਨਾਪਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੀਸੁ ਵਾਰੇਸੁ ਅਪ੍ਪਨਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। ਅਨੋਧਿਸੋ ਫਰਣੇ ਤਾਵ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਅਵੇਰਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਏਕਾ, ''ਅਬਜਾਪਜ੍ਜਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਏਕਾ ''ਅਨੀਘਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਏਕਾ, ''ਸੁਖੀ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਏਕਾ। ਤਾਨਿਪਿ ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਹਿਤੋਪਸਂਹਾਰਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਹਿਤੋਪਸਂਹਾਰਲਕ੍ਖਣਾ ਹਿ ਮੇਤ੍ਤਾ। ਇਤਿ ''ਸਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਅਪ੍ਪਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੀਸਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਓਧਿਸੋ ਫਰਣੇ ''ਸਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾ। ਦਿਸਾਫਰਣੇ ਪਨ ''ਸਬ੍ਬੇ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਸਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਏਕਮੇਕਿਸ੍ਸਾ ਦਿਸਾਯ ਵੀਸਤਿ ਵੀਸਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ, ''ਸਬ੍ਬਾ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਇਤ੍ਥਿਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਏਕਮੇਕਿਸ੍ਸਾ ਦਿਸਾਯ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸੀਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਤਾਨਿ ਅਸੀਤਿ ਚ ਅਪ੍ਪਨਾ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਾਧਿਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਨਾਸਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਤਿਵਿਧੇਨ ਫਰਣਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾਉਪੇਕ੍ਖਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩. ਅਥ ਮੇਤ੍ਤੂਪਸਂਹਾਰਾਕਾਰਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਪਰਿਭਾਵਨਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪੀਲ਼ਨਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪੀਲ਼ਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਤੋ ਸਰੀਰਪੀਲ਼ਨਂ। **ਉਪਘਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਬਾਹਿਰਤੋ ਸਰੀਰੋਪਘਾਤਂ। **ਸਨ੍ਤਾਪ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਤਥਾ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪਨਂ। **ਪਰਿਯਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਕਤਿਯਾ ਜੀਵਿਤਾਦਿਪਰਿਕ੍ਖਯਂ। **ਵਿਹੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਤੋ ਜੀਵਿਤਵਿਹੇਠਨਂ। **ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪੀਲ਼ਨਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ। ਇਮਾਨਿ ਪੀਲ਼ਨਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਪਦਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤੋਪਸਂਹਾਰਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਿਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, **ਅਪੀਲ਼ਨਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਮੇਤ੍ਤੋਪਸਂਹਾਰਵਸੇਨ। **ਅਪੀਲ਼ਨਾਯਾ**ਤਿ ਅਪੀਲ਼ਨਾਕਾਰੇਨ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤੇ ਮੇਤ੍ਤਾਯਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਮਾ ਵੇਰਿਨੋ ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਿਨੋ ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਇਮਾਨਿਪਿ ਤੀਣਿ ਮੇਤ੍ਤੋਪਸਂਹਾਰਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਟਿਕ੍ਖੇਪਵਚਨਾਨਿ। ਮਾ-ਵਚਨਸ੍ਸ ਮਾ ਹੋਨ੍ਤੁਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵੇਰਿਨੋ ਸੁਖਿਨੋ ਸੁਖਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਮੇਤ੍ਤੋਪਸਂਹਾਰਵਚਨਾਨਿ। ''ਅਬਜਾਪਜ੍ਜਾ ਅਨੀਘਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਂ ''ਸੁਖਿਨੋ''ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸੁਖਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸੁਖਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਚਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਂ। ''ਸੁਖਿਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਚ ''ਸੁਖੀ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ। ''ਅਪੀਲ਼ਨਾਯਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਵਾ ਅਬਜਾਪਜ੍ਜਾਨੀਘਵਚਨਾਨਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ। **ਅਟ੍ਠਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ''ਅਪੀਲ਼ਨਾਯਾ''ਤਿਆਦਯੋ ਪਞ੍ਚ ਮੇਤ੍ਤੋਪਸਂਹਾਰਾਕਾਰਾ ''ਅਵੇਰਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿਆਦਯੋ ਤਯੋ ਮੇਤ੍ਤੋਪਸਂਹਾਰਾਕਾਰਾਤਿ ਇਮੇਹਿ ਅਟ੍ਠਹਾਕਾਰੇਹਿ। **ਮੇਤ੍ਤਾਯਤੀ**ਤਿ ਸਿਨਿਯ੍ਹਤਿ। **ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਚੇਤਯਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਹਿਤੋਪਸਂਹਾਰਂ ਚੇਤਯਤਿ ਅਭਿਸਨ੍ਦਹਤਿ, ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਬ੍ਬਬਜਾਪਾਦਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਬਜਾਪਾਦਸਮੁਦਾਚਾਰੇਹਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। **ਮੇਤ੍ਤਾ ਚ ਚੇਤੋ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਏਕਾਯੇਵ ਮੇਤ੍ਤਾ ਤਿਧਾ ਵਣ੍ਣਿਤਾ।

ਅਵੇਰਿਨੋ ਖੇਮਿਨੋ ਸੁਖਿਨੋਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਪਦਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਆਕਾਰੇ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਸਦ੍ਧਾਯ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿਯੇਵ। **ਆਸੇਵਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਛਸੁ ਵਾਰੇਸੁ ਆਸੇਵੀਯਤਿ ਏਤੇਹਿ ਮੇਤ੍ਤਾਤਿ ਆਸੇਵਨਾ। ਤਥਾ **ਭਾਵਨਾ ਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮਂ। ਅਲਙ੍ਕਾਰਾ**ਤਿ ਵਿਭੂਸਨਾ। **ਸ੍ਵਾਲਙ੍ਕਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਲਙ੍ਕਤਾ ਭੂਸਿਤਾ। **ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਭਾਰਾ। **ਸੁਪਰਿਕ੍ਖਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮ੍ਭਤਾ। **ਪਰਿਵਾਰਾ**ਤਿ ਰਕ੍ਖਨਟ੍ਠੇਨ। ਪੁਨ ਆਸੇਵਨਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਪਦਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਾਰਿਪੂਰੀ**ਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਭਾਵਾ। **ਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਸਹਗਤਾ। ਤਥਾ **ਸਹਜਾਤਾਦਯੋ। ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਪਵਿਸਨਾ, ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਏਤੇਹਿ ਮੇਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਾ। ਤਥਾ **ਸਂਸੀਦਨਾਦਯੋ। ਏਤਂ ਸਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਫਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਏਸਾ ਮੇਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਾਤਿ ਏਤੇਹਿ ਫਸ੍ਸਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਏਤਂ ਸਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਫਸ੍ਸਨਾ ''ਏਤਦਗ੍ਗ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੮ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ। **ਸ੍ਵਾਧਿਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ। **ਸੁਸਮੁਗ੍ਗਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮੁਸ੍ਸਿਤਾ। **ਸੁਵਿਮੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ

ਪਚ੍ਚਨੀਕੇਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾ। **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਮੇਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। **ਜੋਤੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। **ਪਤਾਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਰੋਚੇਨ੍ਤਿ।

੨-੪. ਬਲਾਦਿਵਾਰਤ੍ਤਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪-੨੭. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਬਲਵਾਰੋਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਾਰਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਯਥਾਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ। ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਾਰੇ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਜੀਵਾ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ। ਨ ਹਿ ਏਤੇ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਸਹ ਭਵਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਾਣਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਸੇਸਵਾਰਾਨਮ੍ਪਿ ਸਤ੍ਤਵਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਵਿਧਾਨਂ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਤੋ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੪੦ ਆਦਯੋ) ਗਹੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਮੇਤ੍ਤਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਵਿਰਾਗਕਥਾ

ਵਿਰਾਗਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੮. ਇਦਾਨਿ ਮਗ੍ਗਪਯੋਜਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾਯ ਮੇਤ੍ਤਾਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਵਿਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤਮਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਵਿਰਾਗਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ''ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਂ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ ਵਿਰਾਗਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੩) ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੇਨ **ਵਿਰਾਗੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਠਪਿਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਂ ਵਚਨਤ੍ਥਂ ਤਾਵ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਕਥਂ ਵਿਰਾਗੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਰਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਵਿਰਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੇਸਾਨਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ। **ਵਿਰਾਗੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਰਾਗੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । ਸੋ ਚ ਵਿਰਾਗੋ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਰਾਗਾਰਮ੍ਮਣੋ...ਪੇ॰... ਵਿਰਾਗੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਚ ਵਿਰਾਗੋਤਿ ਏਵਂ ''ਵਿਰਾਗਾਰਮ੍ਮਣੋ''ਤਿਆਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਵਚਨਾਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ **ਵਿਰਾਗਾਰਮ੍ਮਣੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੋ। **ਵਿਰਾਗਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਿਸਯੋ। **ਵਿਰਾਗੇ ਸਮੁਦਾਗਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ। **ਵਿਰਾਗੇ ਠਿਤੋ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਠਿਤੋ। **ਵਿਰਾਗੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ**ਤਿ ਅਨਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਵਿਰਾਗੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਵਿਰਾਗਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਵਿਰਾਗੋ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਜਾਤਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਜਾਤਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਵਾ ਜਾਤਾ। ਤੇ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇਵ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਰਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਰਾਗਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਰਾਗਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਹਜਾਤਾਨੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਹਜਾਤਾਨਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ। **ਵਿਰਾਗਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਰਾਗੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਵਿਰਾਗਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਰਾਗਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਵਿਰਾਗੋ ਨਾਮ, ਮਗ੍ਗਨਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਕੇਕਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਂ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਨਾਮਂ ਲਭਤਿ। ਇਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾਪਿ ਮਗ੍ਗਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ **ਏਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਬੁਦ੍ਧਾ ਚਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਤੇਪਿ ਹਿ ''ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੁਦ੍ਧਾ ਤਥਾਗਤੋ ਚ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ ਚਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੭) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਾਯੇਵ । **ਅਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਅਗਤਪੁਬ੍ਬਂ। **ਦਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਲਾਯਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਅਪਦਿਸ੍ਸਤਿ ਅਭਿਸਨ੍ਦਹੀਯਤੀਤਿ ਦਿਸਾ, ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਵਾ ਪਰਮਂ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਅਪਦਿਸ੍ਸਤਿ ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਦਿਸਾ , ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਨ੍ਤਿ ਉਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਦਿਸਾ। ਤਂ ਦਿਸਂ। **ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਯੋ ਸੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਧਮ੍ਮਸਮੂਹੋ, ਸੋ ਏਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਗਮਨਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪੁਥੁਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸਮਣਾਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ਇਤੋ ਅਞ੍ਞਲਦ੍ਧਿਕਾਨਂ। **ਅਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਸੇਸਮਗ੍ਗਾਨਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ। **ਸੇਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸੇਸਮਗ੍ਗਤੋ ਅਤਿਵਿਯ ਪਸਂਸਨੀਯੋ। **ਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਮੁਖੇ ਸਾਧੁ, ਸੇਸਮਗ੍ਗਾਨਂ ਅਭਿਮੁਖੇ ਅਯਮੇਵ ਸਾਧੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਤ੍ਤਮੋ**ਤਿ ਸੇਸਮਗ੍ਗੇ ਅਤਿਵਿਯ ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣੋ। **ਪਵਰੋ**ਤਿ ਸੇਸਮਗ੍ਗਤੋ

ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਸੰਭਜਨੀਯੋ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਕਾਰਣਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤਾ ''ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ –

> ''ਮਗ੍ਗਾਨਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ, ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਚਤੁਰੋ ਪਦਾ।
> ਵਿਰਾਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਮਾ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੩)।

ਤਂ ਇਧ ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ''ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਸਵਾਰੇਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾ ਚ ਨਯੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਦਸ੍ਸਨਵਿਰਾਗੋਤਿਆਦੀਸੁ ਦਸ੍ਸਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਿਰਾਗੋ ਦਸ੍ਸਨਵਿਰਾਗੋ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਤੋ ਬਲਸ੍ਸ ਵਿਸਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਇਧ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤੋ ਬਲਂ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿਆਦਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾ, ਨ ਵਿਰਾਗਸ੍ਸ। **ਤਥਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਞਾਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਜੀਵਾ। **ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸੇਹਿ ਮੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ। **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। **ਅਮਤੋਗਧਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਟ੍ਠੇਨ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਹਿ ਮਗ੍ਗੀਯਤੀਤਿ ਮਗ੍ਗੋ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਿਰਾਗਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ। ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਫਲਕ੍ਖਣੇ। ਤਸ੍ਮਾ ਛਨ੍ਦਮਨਸਿਕਾਰਾਪਿ ਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ।

੨੯. ਵਿਰਾਗਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਫਲਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ**, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ''ਸਹਜਾਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਙ੍ਗਾਨੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਇਧ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਯਂ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਟ੍ਠੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵਾਤਿ।

ਵਿਰਾਗਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਕਥਾ

੧. ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪਵਤ੍ਤਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੩੦. ਇਦਾਨਿ ਵਿਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਬਾਰਾਣਸਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਬਾਰਾਣਸਾ ਨਾਮ ਨਦੀ, ਬਾਰਾਣਸਾਯ ਅਵਿਦੂਰੇ ਭਵਾ ਨਗਰੀ ਬਾਰਾਣਸੀ। ਤਸ੍ਸਂ ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ। **ਇਸਿਪਤਨੇ ਮਿਗਦਾਯੇ**ਤਿ ਇਸੀਨਂ ਪਤਨੁਪ੍ਪਤਨਵਸੇਨ ਏਵਂਲਦ੍ਧਨਾਮੇ ਮਿਗਾਨਂ ਅਭਯਦਾਨਦਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ ਮਿਗਦਾਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਆਰਾਮੇ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਇਸਯੋ ਪਤਨ੍ਤਿ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਨ੍ਦਮੂਲਕਪਬ੍ਭਾਰਤੋ ਸਤ੍ਤਾਹਚ੍ਚਯੇਨ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਾ ਅਨੋਤਤ੍ਤਦਹੇ ਕਤਮੁਖਧੋਵਨਕਿਚ੍ਚਾ ਆਕਾਸੇਨ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਇਸਯੋਪੇਤ੍ਥ ਸਮੋਸਰਣਵਸੇਨ ਪਤਨ੍ਤਿ , ਉਪੋਸਥਤ੍ਥਞ੍ਚ ਅਨੁਪੋਸਥਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸਨ੍ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ, ਗਨ੍ਧਮਾਦਨਂ ਪਟਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਚ ਤਤੋ ਚ ਉਪ੍ਪਤਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਇਮਿਨਾ ਇਸੀਨਂ ਪਤਨੁਪ੍ਪਤਨਵਸੇਨ ਤਂ ''ਇਸਿਪਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ''ਇਸਿਪਦਨ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਿਯੇ**ਤਿ –

> ''ਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਦਿਯੋ ਵਪ੍ਪੋ, ਮਹਾਨਾਮੋ ਚ ਅਸ੍ਸਜਿ।
> ਏਤੇ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਥੇਰਾ, ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਰੇ''ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗੇ ਭਵਾ ਤਂਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਿਯਾ, ਤੇ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਿਯੇ। **ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸੀ**ਤਿ ਦੀਪਙ੍ਕਰਦਸਬਲਸ੍ਸ ਪਾਦਮੂਲੇ ਕਤਾਭਿਨੀਹਾਰਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਭਵਂ ਪਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਿਮਭਵੇ ਚ ਕਤਾਭਿਨਿਕ੍ਖਮਨੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡਂ ਪਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਾਜਿਤਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਮਾਰਬਲਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਠਮਯਾਮੇ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤ੍ਵਾ ਮਜ੍ਝਿਮਯਾਮੇ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਂ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਿਮਯਾਮਾਵਸਾਨੇ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਉਨ੍ਨਾਦੇਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪੇਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤ ਸਤ੍ਤਾਹਾਨਿ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇ ਵੀਤਿਨਾਮੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਆਯਾਚਿਤਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਨਾ ਲੋਕਂ ਵੋਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕਾਨੁਗ੍ਗਹੇਨ ਬਾਰਾਣਸਿਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਿਯੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੁਕਾਮੋ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ।

ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨ੍ਤਾਤਿ ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ। ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਵਚਨਸ੍ਸ ਸਮੁਦਾਹਾਰੇਨ ਸਮੁਦਾਹਾਰਨਿਗ੍ਘੋਸੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਵੀਚਿਂ ਉਪਰਿ ਭਵਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਂ ਲੋਕਧਾਤੁਂ ਪਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਸਿ, ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਸਮਯੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸਕੋਟਿਸਙ੍ਖਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਸਮਾਗਚ੍ਛਿਂਸੁ। ਪਚ੍ਛਿਮਦਿਸਾਯ ਸੂਰਿਯੋ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੇਤਿ, ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਉਤ੍ਤਰਾਸਾਲ੍ਹਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਪੁਣ੍ਣਚਨ੍ਦੋ ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਆਰਭਨ੍ਤੋ ''ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਨਾ**ਤਿ ਗਿਹਿਸਂਯੋਜਨਂ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਂ ਛੇਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਨ। **ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਨ ਵਲਞ੍ਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਭਾਜਨਭੂਤਤ੍ਤਾ ''ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਨ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਯੋ ਚਾਯਂ ਕਾਮੇਸੁ ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗੋ**ਤਿ ਯੋ ਚ ਅਯਂ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਕਿਲੇਸਕਾਮਸੁਖਸ੍ਸ, ਕਿਲੇਸਕਾਮਸੁਖਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨੁਯੋਗੋ। **ਹੀਨੋ**ਤਿ ਲਾਮਕੋ। **ਗਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਗਾਮਵਾਸੀਨਂ ਸਨ੍ਤਕੋ। **ਪੋਥੁਜ੍ਜਨਿਕੋ**ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ ਅਨ੍ਧਬਾਲਜਨੇਨ ਆਚਿਣ੍ਣੋ। **ਅਨਰਿਯੋ**ਤਿ ਨ ਅਰਿਯੋ। ਅਥ ਵਾ ਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਨਂ ਉਤ੍ਤਮਾਨਂ ਅਰਿਯਾਨਂ ਸਨ੍ਤਕੋ। **ਅਨਤ੍ਥਸਂਹਿਤੋ**ਤਿ ਨ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤੋ, ਸੁਖਾਵਹਕਾਰਣਂ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਲਮਥਸ੍ਸ ਅਨੁਯੋਗੋ , ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੁਕ੍ਖਕਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦੁਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਕਣ੍ਟਕਾਪਸ੍ਸਯਸੇਯ੍ਯਾਦੀਹਿ ਅਤ੍ਤਮਾਰਣੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਵਹੋ। ਤਪਸ੍ਸੀਹਿ ''ਉਤ੍ਤਮਂ ਤਪੋ''ਤਿ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਰਕ੍ਖਣਤ੍ਥਂ ਇਧ ''ਹੀਨੋ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ''ਗਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਚ, ਗਿਹੀਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ''ਪੋਥੁਜ੍ਜਨਿਕੋ''ਤਿ ਚ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਕੇਹਿਚਿ ਪਬ੍ਬਜਿਤਪਟਿਞ੍ਞੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਵਾਦੇਹਿ ''ਯਤੋ ਖੋ, ਭੋ , ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਸਮਪ੍ਪਿਤੋ ਸਮਙ੍ਗਿਭੂਤੋ ਪਰਿਚਾਰੇਤਿ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਖੋ, ਭੋ, ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੪) ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਰਕ੍ਖਣਤ੍ਥਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਸੁਖਤ੍ਤਾ ਚ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ''ਦੁਕ੍ਖੋ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਸੁਖਤ੍ਤਾ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਤਦਨੁਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਬਨ੍ਧਨਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ, ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਤਦਨੁਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਬਨ੍ਧਨਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ, **ਏਤੇ ਖੋ**ਤਿ ਤੇ ਏਤੇ। **ਅਨੁਪਗਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਨ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। **ਮਜ੍ਝਿਮਾ**ਤਿ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਅਭਾਵਾ ਮਜ੍ਝੇ ਭਵਾਤਿ ਮਜ੍ਝਿਮਾ। ਸਾ ਏਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਪਟਿਪਦਾ। ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। **ਚਕ੍ਖੁਕਰਣੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੁਕਰਣੀ। **ਞਾਣਕਰਣੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। **ਉਪਸਮਾਯਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੂਪਸਮਾਯ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਅਭਿਜਾਨਨਤ੍ਥਾਯ। **ਸਮ੍ਬੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਤੇਸਂਯੇਵ ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਤ੍ਥਾਯ। ਅਥ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਕਰੋਤੀਤਿ **ਚਕ੍ਖੁਕਰਣੀ**। ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਕਰੋਤੀਤਿ **ਞਾਣਕਰਣੀ**। ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ **ਉਪਸਮਾਯ**। ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ **ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ**। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲ**ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ**। ਕਿਲੇਸਾਨਞ੍ਚ ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ**। ਸਚ੍ਚਕਥਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਏਵਂ ਭਗਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿ ਕਤਬਹੁਮਾਨਾਨਂ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਵੇਧਕ੍ਕਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਬਹੁਮਾਨਾਰੋਪਨੇਨ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਠਤ੍ਵਾ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ **ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਵੇਧਕ੍ਕਮਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਨੁਸ੍ਸੁਤੇਸੂ**ਤਿ ਨ ਅਨੁਸ੍ਸੁਤੇਸੁ, ਪਰਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸੁਤੇਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚਕ੍ਖੂ**ਤਿਆਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਂ, ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ, ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ**

ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਦਸ੍ਸਨਪਟਿਵੇਧੋ ਸੇਖਭੂਮਿਯੰ। **ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੰ ਪਹਾਤਬ੍ਬੰ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੰ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਭਾਵਨਾਪਟਿਵੇਧੋ ਸੇਖਭੂਮਿਯੰਯੇਵ। **ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੰ ਪਹੀਨੰ ਸਚ੍ਛਿਕਤੰ ਭਾਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਅਸੇਖਭੂਮਿਯੰ।

ਤਿਪਰਿਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ ਸਚ੍ਚਞਾਣਕਿਚ੍ਚਞਾਣਕਤਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਪਰਿਵਟ੍ਟਾਨੰ ਵਸੇਨ ਤਯੋ ਪਰਿਵਟ੍ਟਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਿਪਰਿਵਟ੍ਟੰ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ''ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੰ , ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੰ, ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣੰ **ਸਚ੍ਚਞਾਣੰ** ਨਾਮ। ਤੇਸੁਯੇਵ ''ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੰ ਪਹਾਤਬ੍ਬੰ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੰ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਜਾਨਨਞਾਣੰ **ਕਿਚ੍ਚਞਾਣੰ** ਨਾਮ। ''ਪਰਿਞ੍ਞਾਤੰ ਪਹੀਨੰ ਸਚ੍ਛਿਕਤੰ ਭਾਵਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਤਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਤਭਾਵਜਾਨਨਞਾਣੰ **ਕਤਞਾਣੰ** ਨਾਮ। **ਦ੍ਵਾਦਸਾਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰਯੇਵ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਸਚ੍ਚੇ ਤਿਣ੍ਣੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਆਕਾਰਾਨੰ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਆਕਾਰਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕਾਰੰ। **ਞਾਣਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੰ ਤਿਪਰਿਵਟ੍ਟਾਨੰ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਆਕਾਰਾਨੰ ਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੰ ਦਸ੍ਸਨੰ। **ਅਤ੍ਤਮਨਾ**ਤਿ ਸਕਮਨਾ। ਸਤ੍ਤਾਨਞ੍ਹਿ ਸੁਖਕਾਮਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਪਟਿਕੂਲਤ੍ਤਾ ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਯੁਤ੍ਤਮਨੋ ਸਕਮਨੋ ਨਾਮ, ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਗਹਿਤਮਨਾ ਬਜਾਪਿਤਮਨਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਭਿਨਨ੍ਦੁ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਮੁਖਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਨ੍ਦਿੰਸੁ। **ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। ਨਿਗ੍ਗਾਥਕੋ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੋ ਕੇਵਲੰ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਬਜਾਕਰਣਤੋ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੰ ਨਾਮ। **ਭਞ੍ਞਮਾਨੇ**ਤਿ ਕਥਿਯਮਾਨੇ। ਵਤ੍ਤਮਾਨਸਮੀਪੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਚਨੰ ਕਤੰ, ਭਣਿਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਰਜ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਗਤਰਾਗਾਦਿਰਜੰ। **ਵੀਤਮਲ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਗਤਰਾਗਾਦਿਮਲੰ। ਰਾਗਾਦਯੋ ਹਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਣਟ੍ਠੇਨ ਰਜੋ ਨਾਮ, ਦੂਸਨਟ੍ਠੇਨ ਮਲੰ ਨਾਮ। **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁ**ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਞਾਣੰ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਆਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਞਾਣਮ੍ਪਿ । ਇਧ ਪਨ ਪਠਮਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ। **ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਮੁਦਯਧਮ੍ਮੰ, ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁੰ ਉਦਪਾਦੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੇਤਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੇ ਚ ਦੇਸਨਾਞਾਣੇ ਚ। ਬੋਧਿਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕਾਰੰ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਮ੍ਪਿ ਇਸਿਪਤਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕਾਰਮੇਵ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਕਦੇਸਨਾਞਾਣਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੰ ਨਾਮ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਹੇਤੰ ਦਸਬਲਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਮੇਵ। ਤੰ ਇਮਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤੰ ਨਾਮ। ਤੰ ਪਨੇਤੰ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੰ ਯਾਵ ਅਞ੍ਞਾਤਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਤ੍ਥੇਰੋ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕੋਟੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਾਵ ਭਗਵਾ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਨਾਮ, ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੰ ਨਾਮ। ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਪਵਤ੍ਤਿਤੇ ਚ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਭੁਮ੍ਮਾ ਦੇਵਾਤਿ ਭੂਮਟ੍ਠਕਾ ਦੇਵਾ। **ਸਦ੍ਦਮਨੁਸ੍ਸਾਵੇਸੁ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਪ੍ਪਹਾਰੇਨੇਵ ਸਾਧੁਕਾਰੰ ਦਤ੍ਵਾ **ਏਤੰ ਭਗਵਤਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਦਨ੍ਤਾ ਸਦ੍ਦੰ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵਯਿੰਸੁ। **ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ''ਨਯਿਦੰ ਤਥਾ''ਤਿ ਪਟਿਲੋਮੰ ਵਤ੍ਤੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੰ। ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾ ਚੇਤ੍ਥ ਦੇਵਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਦੇਸਨਾਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਏਕਪ੍ਪਹਾਰੇਨੇਵ ਸਾਧੁਕਾਰੰ ਅਦੰਸੁ, ਸਨ੍ਨਿਪਾਤੰ ਅਨਾਗਤਾ ਪਨ ਭੁਮ੍ਮਦੇਵਾਦਯੋ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸਾਧੁਕਾਰਮਦੰਸੂਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤੇਸੁ ਪਨ ਪਬ੍ਬਤਰੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਭੁਮ੍ਮਦੇਵਾ। ਤੇ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਾਪਿ ਇਧ ਵਿਸੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ**ਤਿ ਚ ਧਤਰਟ੍ਠਵਿਰੂਲ੍ਹਕਵਿਰੂਪਕ੍ਖਕੁਵੇਰਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚਤੁਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇਵਤਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ। ਤੇ ਸਿਨੇਰੁਵੇਮਜ੍ਝੇ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਪਬ੍ਬਤਟ੍ਠਕਾਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਆਕਾਸਟ੍ਠਕਾਪਿ। ਤੇਸੰ ਪਰਮ੍ਪਰਾ ਚਕ੍ਕਵਾਲਪਬ੍ਬਤੰ ਪਤ੍ਤਾ। ਖਿਡ੍ਡਾਪਦੋਸਿਕਾ ਮਨੋਪਦੋਸਿਕਾ ਸੀਤਵਲਾਹਕਾ ਉਣ੍ਹਵਲਾਹਕਾ ਚਨ੍ਦਿਮਾ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਸੂਰਿਯੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋਤਿ ਏਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਦੇਵਲੋਕਟ੍ਠਾ ਏਵ। ਤੇਤ੍ਤਿੰਸ ਜਨਾ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ **ਤਾਵਤਿੰਸਾ**। ਅਪਿਚ ''ਤਾਵਤਿੰਸਾ''ਤਿ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਨਾਮਮੇਵਾਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਪਬ੍ਬਤਟ੍ਠਕਾ ਅਤ੍ਥਿ ਆਕਾਸਟ੍ਠਕਾ। ਤੇਸੰ ਪਰਮ੍ਪਰਾ ਚਕ੍ਕਵਾਲਪਬ੍ਬਤੰ ਪਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਯਾਮਾਦੀਨੰ। ਏਕਦੇਵਲੋਕੇਪਿ ਹਿ ਦੇਵਾਨੰ ਪਰਮ੍ਪਰਾ ਚਕ੍ਕਵਾਲਪਬ੍ਬਤੰ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਦਿਬ੍ਬੰ ਸੁਖੰ ਯਾਤਾ ਪਯਾਤਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਤਿ **ਯਾਮਾ**। ਤੁਟ੍ਠਾ ਪਹਟ੍ਠਾਤਿ **ਤੁਸਿਤਾ**। ਪਕਤਿਪਟਿਯਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਤਿਰੇਕੇਨ ਰਮਿਤੁਕਾਮਕਾਲੇ ਯਥਾਰੁਚਿਤੇ ਭੋਗੇ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਰਮਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀ**। ਚਿਤ੍ਤਾਚਾਰੰ ਞਤ੍ਵਾ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤੇਸੁ ਭੋਗੇਸੁ ਵਸੰ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀ**। ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਘਟਾਯ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਤਿ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾ**। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਗਹਿਤਾ।

ਤੇਨ ਖਣੇਨਾਤਿ ਵਚਨਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **ਤੇਨ ਮੁਹੁਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮੁਹੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਖਣੇਨ, ਨ ਪਰਮਤ੍ਥਖਣੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਯਾਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਅਨ੍ਤੋਕਤ੍ਵਾ। **ਸਦ੍ਦੋ**ਤਿ ਸਾਧੁਕਾਰਸਦ੍ਦੋ। **ਦਸਸਹਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਦਸਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲਵਤੀ। **ਸਙ੍ਕਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਸੁਟ੍ਠੁ ਕਮ੍ਪਿ। **ਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਅਧੋ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤੀ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਕਮ੍ਪਿ। **ਸਮ੍ਪਵੇਧੀ**ਤਿ ਚਤੁਦਿਸਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਵੇਧਿ। ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਾਯ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਂ ਓਕ੍ਕਮਨ੍ਤੇ ਚ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੇ ਤਤੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤੇ ਚ ਮਹਾਪਥਵੀ ਪੁਞ੍ਞਤੇਜੇਨ ਅਕਮ੍ਪਿਤ੍ਥ, ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਯਂ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਤੇਜੇਨ। ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨੇ ਦੇਸਨਾਞਾਣਤੇਜੇਨ ਸਾਧੁਕਾਰਂ ਦਾਤੁਕਾਮਾ ਵਿਯ ਪਥਵੀ ਦੇਵਤਾਨੁਭਾਵੇਨ ਅਕਮ੍ਪਿਤ੍ਥ, ਆਯੁਸਙ੍ਖਾਰੋਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ ਮਹਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚ ਕਾਰੁਞ੍ਞੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖੋਭਂ ਅਸਹਮਾਨਾ ਵਿਯ ਪਥਵੀ ਦੇਵਤਾਨੁਭਾਵੇਨ ਅਕਮ੍ਪਿਤ੍ਥ। **ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ**ਤਿ ਵੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮਾਣੋ। **ਉਲ਼ਾਰੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਉਲ਼ਾਰਾਨਿ ਉਲ਼ਾਰਾਨਿ ਖਾਦਨੀਯਾਨਿ ਖਾਦਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੬੬) ਮਧੁਰਂ ਉਲ਼ਾਰਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਉਲ਼ਾਰਾਯ ਖੋ ਪਨ ਭਵਂ ਵਚ੍ਛਾਯਨੋ ਸਮਣਂ ਗੋਤਮਂ ਪਸਂਸਾਯ ਪਸਂਸਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਸੇਟ੍ਠਂ ਉਲ਼ਾਰਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਧ ਪਨ ''ਵਿਪੁਲੋ ਉਲ਼ਾਰੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਓਭਾਸੋ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਞਾਣਾਨੁਭਾਵੇਨ ਚ ਦੇਵਤਾਨੁਭਾਵੇਨ ਚ ਜਾਤਓਭਾਸੋ। **ਲੋਕੇ**ਤਿ ਚਕ੍ਕਵਾਲਸ੍ਸ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਯਂਯੇਵ। **ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਦੇਵਾਨਂ ਅਯਮਾਨੁਭਾਵੋ – ਨਿਵਤ੍ਥਵਤ੍ਥਪ੍ਪਭਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਯੋਜਨਾਨਿ ਫਰਤਿ, ਤਥਾ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਅਲਙ੍ਕਾਰਸ੍ਸ ਵਿਮਾਨਸ੍ਸ ਚ। ਤਂ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਞਾਣਮਯਿਕਂ ਉਦਾਹਾਰਂ। **ਉਦਾਨੇਸੀ**ਤਿ ਉਦਾਹਰਿ। **ਅਞ੍ਞਾਸਿ ਵਤ, ਭੋ ਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸਪਿ ਉਦਾਨਸ੍ਸ ਉਦਾਹਰਣਘੋਸੋ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। **ਅਞ੍ਞਾਸਿਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਭੁਸਂ ਞਾਤਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚਕ੍ਖੁਆਦੀਨਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਕਮੇਵ ਞਾਣਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨੇਯਜਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁ ਵਿਯ ਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ **ਚਕ੍ਖੁ**। ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ **ਞਾਣਂ**। ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਜਾਨਨਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ **ਪਞ੍ਞਾ**। ਅਨਵਸੇਸਪਟਿਵੇਧਕਰਣੇਨ **ਵਿਜ੍ਜਾ**। ਸਬ੍ਬਥਾ ਓਭਾਸਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ **ਆਲੋਕੋ** ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚਕ੍ਖੁਂ ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਏਕਂਯੇਵ ਞਾਣਂ ਕਿਚ੍ਚਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਣ੍ਣਿਤਂ। **ਆਰਮ੍ਮਣਾ**ਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਟ੍ਠੇਨ। **ਗੋਚਰਾ**ਤਿ ਵਿਸਯਟ੍ਠੇਨ। **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਂ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਤੀਸੁ ਵਾਰੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਪਨ੍ਨਰਸ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਨ੍ਨਰਸ ਅਤ੍ਥਾ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਨ੍ਨਰਸਕੇਸੁ ਤਿਂਸ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਪਨ੍ਨਰਸਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨ੍ਨਰਸਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਤਿਂਸਾਯ ਨਿਰੁਤ੍ਤੀਸੂਤਿ ਸਟ੍ਠਿ ਞਾਣਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਸੇਸਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇ ਪਨ੍ਨਰਸਨ੍ਨਂ ਪਨ੍ਨਰਸਨ੍ਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਸਟ੍ਠਿ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਟ੍ਠਿ ਅਤ੍ਥਾ, ਸਟ੍ਠਿਯਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਟ੍ਠਿਯਾ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਚ ਵੀਸਸਤਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਵੀਸਾਧਿਕਂ ਸਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਟ੍ਠਿਯਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਟ੍ਠਿਯਾ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਵੀਸੁਤ੍ਤਰਸਤੇ ਨਿਰੁਤ੍ਤੀਸੂਤਿ ਏਵਂ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਞ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਚ ਞਾਣਸਤਾਨਿ।

੨-੩. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੩੧-੩੨. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇ ਚ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਚ ਗਣਨਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੪-੮. ਸਤ੍ਤਬੋਧਿਸਤ੍ਤਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੩੩-੩੭. ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਸਮੁਦਯੇ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚ, ਨਿਰੋਧੇ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਮੁਦਯੇ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚ, ਨਿਰੋਧੇ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਦਸ ਅਤ੍ਥਾ, ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਵੀਸਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਂ ਞਾਣਾਨਿ। ਸਤ੍ਤ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਗਣਨਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਏਵ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਏਕੇਕਮੂਲਕੇਸੁ ''ਞਾਤੋ ਦਿਟ੍ਠੋ ਵਿਦਿਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ ਫਸ੍ਸਿਤੋ ਪਞ੍ਞਾਯਾ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੨੧) ਇਮੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਚਨੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚ, ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠਾਦਯੋ

ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਚਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਅਤ੍ਥਾ, ਤਦ੍ਵਿਗੁਣਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਤਦ੍ਵਿਗੁਣਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਞੇਯਜਾਨਿ। ਪਞ੍ਚ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਵਾਰੇਪਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਵੀਸਸਤਂ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਞ੍ਚਵੀਸਸਤਂ ਅਤ੍ਥਾ, ਤਦ੍ਵਿਗੁਣਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਤਦ੍ਵਿਗੁਣਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਞੇਯਜਾਨਿ। **ਅਡ੍ਢਤੇਯਜਾਨੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਞਾਸਞ੍ਚ। ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਸਚ੍ਚਵਾਰਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਾਰੇ ਚ ਧਮ੍ਮਾਦਿਗਣਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੯. ਛਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੩੮. ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਵਾਰੇ **ਦਿਯਡ੍ਢਸਤ**ਨ੍ਤਿ ਛਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਸਤਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਸਞ੍ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਦ੍ਵਿਗੁਣਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ ਤਦ੍ਵਿਗੁਣਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ। **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਧਿਕਰਣੇ**ਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਧਿਕਾਰੇ। **ਅਡ੍ਢਨਵਧਮ੍ਮਸਤਾਨੀ**ਤਿ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਸਟ੍ਠਿ, ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸਟ੍ਠਿ, ਚਤੂਸੁ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇਸੁ ਸਟ੍ਠਿ, ਸਤ੍ਤਬੋਧਿਸਤ੍ਤਵੇਯਜਾਕਰਣੇਸੁ ਸਤ੍ਤਤਿ, ਅਭਿਞ੍ਞਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਞ੍ਚਵੀਸਸਤਂ, ਖਨ੍ਧਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਞ੍ਚਵੀਸਸਤਂ, ਪੁਨ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਸਤਂ, ਚਤੂਸੁ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸੁ ਸਤਂ, ਛਸੁ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇਸੁ ਦਿਯਡ੍ਢਸਤਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਸਤਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਞਾਸਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਅਤ੍ਥਾਪਿ ਤਤ੍ਤਕਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵ ਸਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਵੀਸਸਤਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਸਤ੍ਤਸੁ ਵੇਯਜਾਕਰਣੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਸਤਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਅਭਿਞ੍ਞਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਚ ਅਡ੍ਢਤੇਯਜਾਨਿ ਅਡ੍ਢਤੇਯਜਾਨਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਤਾਨਿ, ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸੁ ਚ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਤਾਨਿ, ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇਸੁ ਤੀਣਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਤਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਤਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵ ਸਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਾਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਸਤਾਨਿ, ਸਤ੍ਤਸੁ ਵੇਯਜਾਕਰਣੇਸੁ ਅਸੀਤਿਅਧਿਕਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਞਾਣਸਤਾਨਿ, ਅਭਿਞ੍ਞਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਚ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਚਞਾਣਸਤਾਨਿ , ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸੁ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਞਾਣਸਤਾਨਿ, ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇਸੁ ਛ ਞਾਣਸਤਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਤੀਣਿ ਚ ਞਾਣਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਞਾਣਸਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਕਥਾ

੧. ਸਚ੍ਚਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੩੯. ਪੁਨ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਮੇਵ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤਾਯ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਕਾ**ਤਿ ਏਕਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਤ੍ਥੁ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਕਾ। ਤਦੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **ਸਚ੍ਚਵਤ੍ਥੁਕਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਚ੍ਚਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਾ**। ਸਚ੍ਚਂ ਗੋਚਰੋ ਵਿਸਯੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਸਚ੍ਚਗੋਚਰਾ। ਸਚ੍ਚਸਙ੍ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। **ਸਚ੍ਚਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਾਯਤ੍ਤਾ। **ਸਚ੍ਚੇ ਸਮੁਦਾਗਤਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਜਾਨਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੇ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਤਥਾ ਤਤ੍ਥੇਵ **ਠਿਤਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ** ਚ।

੪੦. ਇਦਾਨਿ ''ਪਵਤ੍ਤਿਤੇ ਚ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਟਿਵੇਧਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਦੇਸਨਾਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਞ੍ਚ। **ਪਟਿਵੇਧਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ** ਬੋਧਿਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ, **ਦੇਸਨਾਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ** ਇਸਿਪਤਨੇ। **ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚਕ੍ਕਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਚਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ। ਕਥਂ? ਭਗਵਾ ਹਿ ਬੋਧਿਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਦਿਭੇਦਂ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਸੋਯੇਵ ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਕਿਲੇਸਸਤ੍ਤੁਘਾਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਹਰਣਚਕ੍ਕਂ ਵਿਯਾਤਿ ਚਕ੍ਕਞ੍ਚ। ਧਮ੍ਮਂ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋਯੇਵ ਭਗਵਾ ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਨਾਮ। ਏਤੇਨ ਧਮ੍ਮੋਯੇਵ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਸਿਪਤਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਕ੍ਖਣੇ ਵੇਨੇਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇ ਕਿਲੇਸਸਤ੍ਤੁਘਾਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਹਰਣਚਕ੍ਕਸਦਿਸਂ ਦੇਸਨਾਚਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਵੇਨੇਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਦਿਭੇਦਂ

ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਏਤੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਚਕ੍ਕਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਕੇ ਸਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ''ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਪਨ ''ਚਕ੍ਕ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਦੇਸਨਾਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਧਮ੍ਮਚਰਿਯਾਯ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ**ਤਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਂ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਧਮ੍ਮੇ ਠਿਤੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਭੂਤਤਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮਿਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਸੋ ਹਾਵੁਸੋ, ਭਗਵਾ ਜਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਚਕ੍ਖੁਭੂਤੋ ਞਾਣਭੂਤੋ ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੋ ਵਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਨ੍ਨੇਤਾ ਅਮਤਸ੍ਸ ਦਾਤਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀ ਤਥਾਗਤੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੩)। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਠਿਤੋ**ਤਿ ਵਿਸਯੀਭਾਵੇਨ ਠਿਤੋ। **ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ**ਤਿ ਅਚਲਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ। ਵ**ਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ। **ਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਕੋਟਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਵੇ**ਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਿਸਾਰਦਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ। **ਧਮ੍ਮੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਨ੍ਤਾਨਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪਨ ਵਚਨੇਹਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮਿਤਾਯ ਚ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਯ ਚ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਯ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਸੋ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। **ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਕਤੋ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸੁਕਤੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਧਮ੍ਮਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਗਾਰਵੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਧਮ੍ਮਂ ਮਾਨੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਂ ਪਿਯਞ੍ਚ ਭਾਵਨੀਯਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ। **ਧਮ੍ਮਂ ਪੂਜੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਤਂ ਅਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪੂਜਾਯ ਪੂਜਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰੇਹਿ ਨੀਚਵੁਤ੍ਤਿਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੂ**ਤਿ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਧਜਮਿਵ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਕੇਤੁਮਿਵ ਚ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਦ੍ਧਜੋ ਧਮ੍ਮਕੇਤੁ ਚ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤਿਤੋ ਆਗਤੋ ਭਾਵਨਾਧਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਚ ਸਬ੍ਬਕਿਰਿਯਾਨਂ ਕਰਣੇਨ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਤਂ ਖੋ ਪਨ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਪਵਤ੍ਤਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਤਂ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਞਾਣਾਨਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ। **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਞਾਣਂ। ਤਮ੍ਪਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿਯੇਵ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਵੇਧਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿਯੇਵ ਨਾਮ।

ਸਮੁਦਯਵਾਰਾਦੀਸੁ **ਸਮੁਦਯਵਤ੍ਥੁਕਾ ਨਿਰੋਧਵਤ੍ਥੁਕਾ ਮਗ੍ਗਵਤ੍ਥੁਕਾ**ਤਿ ਵਿਸੇਸਪਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਾ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਸਦਿਸਂ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੨-੩. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੪੧-੪੨. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਇਦ੍ਧਿਪਾਦਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਵਾਰਾਪਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਪਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ।

ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾ

ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੪੩. ਇਦਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਵਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿਆਦਯੋ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਯਥਾਯੋਗਂ ਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ। ਤੇ ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਬੋਧੀਤਿ ਏਵਂਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਤ੍ਤਾ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਨਾਮ। **ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਉਪਕਾਰਭਾਵੇ ਠਿਤਤ੍ਤਾ। ਤੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਤਿਯੇਵ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ**। ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨਸ੍ਸ ਅਸੁਭਦੁਕ੍ਖਾਨਿਚ੍ਚਾਨਤ੍ਤਾਕਾਰਗਹਣਵਸੇਨ ਸੁਭਸੁਖਨਿਚ੍ਚਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚਤੁਧਾ ਭੇਦੋ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਧਾਨਂ, ਸੋਭਨਂ ਪਧਾਨਂ **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ,** ਸਮ੍ਮਾ ਵਾ ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਸੋਭਨਂ ਵਾ ਤਂ ਕਿਲੇਸਵਿਰੂਪਪਵਤ੍ਤਿਵਿਰਹਿਤਤੋ ਪਧਾਨਞ੍ਚ ਹਿਤਸੁਖਨਿਪ੍ਫਾਦਕਟ੍ਠੇਨ ਸੇਟ੍ਠਭਾਵਾਵਹਨਤੋ ਪਧਾਨਭਾਵਕਰਣਤੋ ਵਾਤਿ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ। ਵੀਰਿਯਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਤਯਿਦਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਪਹਾਨਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਿਚ੍ਚਂ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਞ੍ਚ ਕੁਸਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਿਤਿਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧਯਤੀਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ, ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਉਕ੍ਕਂਸਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਦ੍ਧਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਟ੍ਠੇਨ ਫਲਭੂਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਕਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਚ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋਤਿ **ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ**। ਸੋ ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਚਿਤ੍ਤਵੀਮਂਸਾਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਕੋਸਜ੍ਜਪਮਾਦਵਿਕ੍ਖੇਪਸਮ੍ਮੋਹਾਨਂ ਅਭਿਭਵਨਤੋ ਅਭਿਭਵਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਧਿਪਤਿਯਟ੍ਠੇਨ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾਦੀਹਿ ਅਨਭਿਭਵਨੀਯਤੋ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ **ਬਲਂ**। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਸਦ੍ਧਾਵੀਰਿਯਸਤਿਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਬੁਜ੍ਝਨਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਸਤਿਆਦਯੋ ਸਤ੍ਤ ਧਮ੍ਮਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ, ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੇਨ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ **ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ।

ਇਤਿ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਲੋਕਿਯਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧੇਨ ਕਾਯਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਚ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਨਵਵਿਧੇਨ ਵੇਦਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਚ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਸੋਲ਼ਸਵਿਧੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਤੋ ਚ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਂ ਪਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਕੁਸਲਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਯਥਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਨ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਏਵਂ ਮੇ ਏਤਂ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਵਾਯਮਨਕਾਲੇ ਪਠਮਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮੁਦਾਚਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਮਕੁਸਲਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਵਾਯਮਨਕਾਲੇ ਦੁਤਿਯਂ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਂ ਝਾਨਂ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਂ ਵਾਯਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਤਿਯਂ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਯਥਾ ਨ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਏਵਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਂ। ਛਨ੍ਦਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲੁਪ੍ਪਾਦਨਕਾਲੇ ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਵੀਰਿਯਂ, ਚਿਤ੍ਤਂ, ਵੀਮਂਸਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲੁਪ੍ਪਾਦਨਕਾਲੇ ਵੀਮਂਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ। ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਯ ਵਿਰਮਣਕਾਲੇ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ , ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਾ ਵਿਰਮਣਕਾਲੇ ਸਮ੍ਮਾਜੀਵੋਤਿ ਏਵਂ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਚਿਤ੍ਤੇ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇ ਅਵਸੇਸਾ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨੇਸੁ ਚੇਤੇਸੁ ਏਕਾਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਤਿ ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਸੁਭਸਞ੍ਞਾਦਿਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਕਮੇਵ ਚ ਵੀਰਿਯਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੇਸੇਸੁ ਹਾਪਨਵਡ੍ਢਨਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਅਪਿਚ ਤੇਸੁ –

ਨਵ ਏਕਵਿਧਾ ਏਕੋ, ਦ੍ਵੇਧਾਥ ਚਤੁਪਞ੍ਚਧਾ।
ਅਟ੍ਠਧਾ ਨਵਧਾ ਚੇਵ, ਇਤਿ ਛਦ੍ਧਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਤੇ॥

ਨਵ ਏਕਵਿਧਾਤਿ ਛਨ੍ਦੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪੀਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਵਾਚਾ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਆਜੀਵੋਤਿ ਇਮੇ ਨਵ ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਏਕਵਿਧਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਕੋਟ੍ਠਾਸਂ ਨ ਭਜਨ੍ਤਿ। **ਏਕੋ ਦ੍ਵੇਧਾ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇਧਾ ਠਿਤਾ। **ਅਥ ਚਤੁਪਞ੍ਚਧਾ**ਤਿ ਅਥਞ੍ਞੋ ਏਕੋ ਚਤੁਧਾ, ਅਞ੍ਞੋ ਪਞ੍ਚਧਾ ਠਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿ ਏਕੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਠਿਤੋ, ਪਞ੍ਞਾ ਤੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਕੋਟ੍ਠਾਸਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ। **ਅਟ੍ਠਧਾ ਨਵਧਾ ਚੇਵਾ**ਤਿ ਅਪਰੋ ਏਕੋ ਅਟ੍ਠਧਾ, ਏਕੋ ਨਵਧਾ ਠਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੁਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਤਿ ਅਟ੍ਠਧਾ ਠਿਤਾ, ਚਤੁਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਇਦ੍ਧਿਪਾਦਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੀਰਿਯਂ ਨਵਧਾਤਿ। ਏਵੰ –

> ਚੁਦ੍ਦਸੇਵ ਅਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨਾ, ਹੋਨ੍ਤੇਤੇ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ।
> ਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ, ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਪਭੇਦਤੋ॥
>
> ਸਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤੋ, ਸਰੂਪੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਿਤੋ।
> ਸਬ੍ਬੇਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ, ਸਮ੍ਭਵੇ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਤੇ॥

ਏਵੰ ਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤੇ ਮਗ੍ਗਫਲੇਸੁ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨੀ**ਤਿ ਆਹ। ਸਮਣਭਾਵੋ ਸਾਮਞ੍ਞਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨਮੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਸਾਮਞ੍ਞਾਨਂ ਫਲਾਨਿ **ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ** ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਮੇਵ। ਇਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਚਤੁਮਗ੍ਗਚਤੁਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਛਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ, ਤਤੋ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਚਤੁਮਗ੍ਗਚਤੁਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਨਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ, ਤਤੋਪਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤਯੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਂ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਞ੍ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਪਧਾਨਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਪਨ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੭੭ ਆਦਯੋ, ੫੦੫ ਆਦਯੋ) ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ।

ਲੋਕਂ ਤਰਨ੍ਤੀਤਿ ਲੋਕਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਮਿਧ ਈਦਿਸਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਲਵਚਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਅਪਾਯਲੋਕਂ ਤਰਤਿ, ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ ਕਾਮਾਵਚਰਲੋਕੇਕਦੇਸਂ ਤਰਤਿ, ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ ਕਾਮਾਵਚਰਲੋਕਂ ਤਰਤਿ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਲੋਕਂ ਤਰਤਿ। **ਲੋਕਾ ਉਤ੍ਤਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਲੋਕਾ ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਲੋਕਤੋ**ਤਿ ਚ **ਲੋਕਮ੍ਹਾ**ਤਿ ਚ ਤਦੇਵ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। **ਲੋਕਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਉਪਸਗ੍ਗਤ੍ਥਂ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਸਹ ਉਪਸਗ੍ਗਤ੍ਥੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਲੋਕਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਸਮ੍ਮਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ। ਸਬ੍ਬਮਿਧ ਈਦਿਸਂ ਅਤੀਤਕਾਲਵਚਨਂ ਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਾਦੀਨਿ ਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਨਿ, ਸਦਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਬ੍ਬਲੋਕਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਂ। **ਲੋਕੇਨ ਅਤਿਰੇਕਾ**ਤਿ ਲੋਕਤੋ ਅਧਿਕਭੂਤਾ। ਇਦਂ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਨਿਸ੍ਸਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਨਿਸ੍ਸਟਾ**ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਤਾ। **ਲੋਕੇ ਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਵਚਨਾਨਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਲੋਕੇ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਲੋਕੇ ਨ ਲਿਮ੍ਪਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਨ ਲਿਮ੍ਪਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲੋਕੇਨ ਨ ਲਿਮ੍ਪਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਕਤਪਟਿਵੇਧਾਨਂ ਕੇਨਚਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਕਤਪਟਿਵੇਧਾਨਂ ਅਕੁਸਲੇਨ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੇਨਪਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨ ਲਿਮ੍ਪਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸਂਲਿਤ੍ਤਾ ਅਨੁਪਲਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਂ।

ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਲਿਤ੍ਤਤ੍ਤਮੇਵ ਨਾਨਾਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਂ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਹਿ ਯਤ੍ਥ ਯੇਨ ਵਾ ਅਲਿਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਲੋਕਾ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਵਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਵਿਸੇਸਨਂ। ਯੇ ਕੇਚਿ ਹਿ ਯਤ੍ਥ ਯੇਨ ਯਤੋ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਤੇਨ ਤਤੋ ਵਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਲੋਕਾ ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਲੋਕਮਲਂ ਧੋਵਿਤ੍ਵਾ

ਲੋਕਾ ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਵਿ**ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਦੇਵ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਂ। ਵੁ**ਟ੍ਠਹਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਵਿ**ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ। **ਨ ਸਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਲਗ੍ਗਨ੍ਤਿ। **ਨ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਗਣ੍ਹੀਯਨ੍ਤਿ। **ਨ ਬਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਬਾਧੀਯਨ੍ਤਿ। **ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ **ਲੋਕਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ, ਤਥੇਵ ''ਲੋਕਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤਿ। **ਅਪਥਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਅਪਥਾ**ਤਿ ਅਮਗ੍ਗਾ। **ਅਗਤੀ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾ। **ਅਵਿਸਯਾ**ਤਿ ਅਨਾਯਤ੍ਤਾ। **ਅਸਾਧਾਰਣਾ**ਤਿ ਅਸਮਾਨਾ। ਵ**ਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਗ੍ਗਿਲਨ੍ਤਿ। **ਨ ਪਚ੍ਚਾਵਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਨ੍ਤਂ ਪੁਨ ਨ ਅਦਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਵਨ੍ਤਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਨਨ੍ਤਰਦੁਕਤ੍ਤਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਵਿ**ਸੀਨੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਕਿਰਨ੍ਤਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਨ ਬਨ੍ਧਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਉਸ੍ਸੀਨੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਵਿਕਿਰਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ''ਵਿਸਿਨੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ''ਨ ਉਸ੍ਸਿਨੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਰਸ੍ਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਾਠੇ ਸੁਨ੍ਦਰੋ। ਵਿ**ਧੂਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤਿ। **ਨ ਸਂਧੂਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਉਜ੍ਜਲਨ੍ਤਿ। **ਲੋਕਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਸਮ੍ਮਾ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਚ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ। ਸਬ੍ਬੇਹਿਪਿ ਇਮੇਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਂ ਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਰਭਾਵੋ ਅਧਿਕਭਾਵੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਬਲਕਥਾ

ਬਲਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੪੪. ਇਦਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਥਾਵਤਿਯਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਬਲਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਆਦਿਤੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਦਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਬਲਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਅਪਿਚ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ ਬਲਾਨੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਤਂਤਂਪਟਿਪਕ੍ਖੇਹਿ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਬਲਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਹਿਰਿਬਲ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਾਪਤੋ ਹਿਰੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਹਿਰੀ,** ਲਜ੍ਜਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਪਾਪਤੋ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ,** ਪਾਪਤੋ ਉਬ੍ਬੇਗਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਹਿਰੀ, ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤਿ ਹਿਰੀ, ਲੋਕਾਧਿਪਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ । ਲਜ੍ਜਾਸਭਾਵਸਣ੍ਠਿਤਾ ਹਿਰੀ, ਭਯਸਭਾਵਸਣ੍ਠਿਤਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਵਲਕ੍ਖਣਾ ਹਿਰੀ, ਵਜ੍ਜਭੀਰੁਕਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਲਕ੍ਖਣਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਸਾ ਏਵ ਹਿਰੀ ਅਹਿਰਿਕੇਨ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ **ਹਿਰਿਬਲਂ**। ਤਦੇਵ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੇਨ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ **ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲਂ**। ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੇਨ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਬਲਂ**। ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਣਪਞ੍ਞਾਯੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਵੀਰਿਯਸੀਸੇਨ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਬਲਂ **ਭਾਵਨਾਬਲਂ**। ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਮੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਨਿ ਸੀਲਾਦੀਨਿ **ਅਨਵਜ੍ਜਬਲਂ**। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ **ਸਙ੍ਗਹਬਲਂ**। ਸਙ੍ਗਹੇ ਬਲਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਦੁਕ੍ਖਮਾਨਂ ਅਧਿਵਾਸਨਂ **ਖਨ੍ਤਿਬਲਂ**। ਧਮ੍ਮਕਥਾਯ ਪਰੇਸਂ ਤੋਸਨਂ **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਬਲਂ**। ਅਧਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਪਨਂ **ਨਿਜ੍ਝਤ੍ਤਿਬਲਂ**। ਕੁਸਲੇਸੁ ਬਹੁਭਾਵੋ **ਇਸ੍ਸਰਿਯਬਲਂ**। ਕੁਸਲੇਸੁ ਯਥਾਰੁਚਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਬਲਂ**। ਹਿਰਿਬਲਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਮਾਤਿਕਾਪਦੇਸੁ ਬਞ੍ਜਨਵਸੇਨ ਵਿਸੇਸਤੋ ਯੁਜ੍ਜਮਾਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸਮਥਬਲਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਏਵ।

ਮਾਤਿਕਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀਤਿ ਸਦ੍ਧਾਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਮੂਲਬਲਟ੍ਠਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਮੇਵ ਅਪਰੇਹਿ ਨਵਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਯੋ ਹਿ ਧਮ੍ਮੋ ਅਕਮ੍ਪਿਯੋ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਸਹਜਾਤੇ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ, ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਆਦਿਭੂਤਂ ਸੀਲਂ ਦਿਟ੍ਠਿਞ੍ਚ ਵਿਸੋਧੇਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਭਸ੍ਸਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵੋਦਾਪੇਤਿ, ਵਸਿਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਸੇਸਂ ਅਧਿਗਮਾਪੇਤਿ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਪਟਿਵੇਧਂ ਕਾਰੇਤਿ, ਕਮੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਂ ਕਾਰੇਤਿ, ਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਰੋਧੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਵਧਾ ਬਲਟ੍ਠੋ ਵਿਸੇਸਿਤੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਵ**ੀਰਿਯਬਲਾ**ਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ।

ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਹਿਰੀਯਤੀਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਯੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗੀ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ** ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਹਿਰੀਯਤਿ। ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲੇਹਿਪਿ ਹਿਰੀਯਨਾ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਬ੍ਯਾਪਾਦ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਤੀ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਮੋਹਵਸੇਨ ਆਦੀਨਵਤੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ। **ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤਿ। ਵ**ਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਵਜ੍ਜਂ। **ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਤਿ। **ਖਮਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯੋਗਿਸ੍ਸ ਖਮਤਿ ਰੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਤੋਸੇਤਿ। **ਨਿਜ੍ਝਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਚਿਨ੍ਤਾਪੇਤਿ। ਵ**ਸਂ ਵਤ੍ਤੇਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਹੁ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਵਿਦਹਤਿ। ਭਾਵਨਾਬਲਾਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿਯੇਵ। ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾਯ ਅਞ੍ਞਥਾ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਤ੍ਥੋ ਪਨ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਸੇਨੇਵ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਇਧ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਮਥਬਲਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲਞ੍ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਵਸਾਨੇ **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਕਿਲੇਸੇ ਚ ਖਨ੍ਧੇ ਚ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਚ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਹਗਤਕਿਲੇਸੇ ਚ ਖਨ੍ਧੇ ਚ ਨ ਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਚ ਸਮਥਬਲਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲਾਨਂ ਲਕ੍ਖਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸੇਖਾਸੇਖਬਲੇਸੁ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸੇਖਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਖਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸੇਖੋ, ਸਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਤਸ੍ਸ ਸੇਖਸ੍ਸ ਬਲਨ੍ਤਿ ਸੇਖਬਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ ਅਸੇਖਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੇਖਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਿਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ ਨ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਅਸੇਖੋ, ਸਾਯੇਵ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਤਸ੍ਸ ਅਸੇਖਸ੍ਸ ਬਲਨ੍ਤਿ ਅਸੇਖਬਲਂ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਸੁ**। **ਸਮ੍ਮਾਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ। ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਲੋਕਿਕਮ੍ਪਿ ਹੋਨ੍ਤਂ ਸੇਖਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੇਖਬਲਂ, ਅਸੇਖਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਸੇਖਬਲਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾ ਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ । ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਅਵਸੇਸਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸੇਖਾਸੇਖਬਲਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਖੀਣਾਸਵਬਲੇਸੁ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਞਾਣਬਲਾਨਿ। **ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ**ਤਿ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ, ਖੀਣਾਸਵੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਾਕਾਰੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ। **ਯਥਾਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਤੋ। **ਪਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਸਹਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ। ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਮ੍ਮੂਲਕਤ੍ਤਾ। **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ, ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਗਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚ। **ਪਟਿਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਤਿ ਪਟਿਞ੍ਞਂ ਕਰੋਤਿ। **ਅਙ੍ਗਾਰਕਾਸੂਪਮਾ**ਤਿ ਮਹਾਭਿਤਾਪਟ੍ਠੇਨ ਅਙ੍ਗਾਰਕਾਸੁਯਾ ਉਪਮਿਤਾ। **ਕਾਮਾ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾ ਚ ਕਿਲੇਸਕਾਮਾ ਚ।

ਵਿਵੇਕਨਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਉਪਧਿਵਿਵੇਕਸਙ੍ਖਾਤਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਂ। ਤਯੋ ਹਿ ਵਿਵੇਕਾ – ਕਾਯਵਿਵੇਕੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕੋ ਉਪਧਿਵਿਵੇਕੋਤਿ। ਕਾਯਵਿਵੇਕੋ ਚ ਵਿਵੇਕਟ੍ਠਕਾਯਾਨਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਭਿਰਤਾਨਂ। ਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕੋ ਚ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾਨਂ। ਉਪਧਿਵਿਵੇਕੋ ਚ ਨਿਰੁਪਧੀਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਵਿਸਙ੍ਖਾਰਗਤਾਨਂ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਸਙ੍ਖਾਤਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨਂ ਵਾ। ਪਞ੍ਚ ਹਿ ਵਿਵੇਕਾ – ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕੋ ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕੋ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਵੇਕੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕੋਤਿ। **ਵਿਵੇਕਨਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕੇ ਨਿਨ੍ਨਂ। **ਵਿਵੇਕਪੋਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕੇ ਨਤਂ। **ਵਿਵੇਕਪਬ੍ਭਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕਸੀਸਭਾਰਂ। ਦ੍ਵੇਪਿ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਾਨਿ। **ਵਿਵੇਕਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਜ੍ਜਿਤਂ, ਦੂਰੀਭੂਤਂ ਵਾ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਭਿਰਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਭਿਰਤਂ, ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਅਭਿਰਤਂ ਵਾ। **ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਗਤਨ੍ਤੀਭੂਤਂ, ਏਕਦੇਸੇਨਾਪਿ ਅਨਲ੍ਲੀਨਂ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਂ ਵਿਸਂਸਟ੍ਠਂ। **ਸਬ੍ਬਸੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾ। **ਆਸਵਟ੍ਠਾਨਿਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਸਂਯੋਗਵਸੇਨ ਆਸਵਾਨਂ ਕਾਰਣਭੂਤੇਹਿ ਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਗਤਨਿਕਨ੍ਤਿਭੂਤਂ, ਨਿਤ੍ਤਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੁਤੋ? **ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਸਵਟ੍ਠਾਨਿਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ** ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਧ ਦਸਹਿ ਖੀਣਾਸਵਬਲੇਹਿ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਮਗ੍ਗੋ ਕਥਿਤੋ। ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ’’ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਪਰਿਞ੍ਞਾਬਲਂ, ‘‘ਅਙ੍ਗਾਰਕਾਸੂਪਮਾ ਕਾਮਾ’’ਤਿ ਸਮੁਦਯਪਹਾਨਬਲਂ, ‘‘ਵਿਵੇਕਨਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਬਲਂ, ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ’’ਤਿਆਦਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧਂ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਬਲਨ੍ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਦਸ ਇਦ੍ਧਿਬਲਾਨਿ ਇਦ੍ਧਿਕਥਾਯ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਤਥਾਗਤਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਤਥਾਗਤਬਲਾਨੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸੇਵ ਬਲਾਨਿ। ਯਥਾ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਬਲਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞੁਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਗਤਾਨਿ, ਤਥਾ ਆਗਤਬਲਾਨੀਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਂ ਤਥਾਗਤਬਲਂ – ਕਾਯਬਲਂ ਞਾਣਬਲਞ੍ਚ। ਤੇਸੁ ਕਾਯਬਲਂ ਹਤ੍ਥਿਕੁਲਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਪੋਰਾਣੇਹਿ –

> ‘‘ਕਾਲ਼ਾਵਕਞ੍ਚ ਗਙ੍ਗੇਯ੍ਯਂ, ਪਣ੍ਡਰਂ ਤਮ੍ਬਪਿਙ੍ਗਲਂ।
> ਗਨ੍ਧਮਙ੍ਗਲਹੇਮਞ੍ਚ, ਉਪੋਸਥਛਦ੍ਦਨ੍ਤਿਮੇ ਦਸਾ’’ਤਿ॥ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੭੬੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੪੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨.੨੨)।

ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਹਤ੍ਥਿਕੁਲਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਲ਼ਾਵਕ**ਨ੍ਤਿ ਪਕਤਿਹਤ੍ਥਿਕੁਲਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਕਾਯਬਲਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਕਾਲ਼ਾਵਕਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥਿਨੋ ਬਲਂ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਕਾਲ਼ਾਵਕਾਨਂ ਬਲਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਗਙ੍ਗੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਬਲਂ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਗਙ੍ਗੇਯ੍ਯਾਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਰਸ੍ਸ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪਣ੍ਡਰਾਨਂ , ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਤਮ੍ਬਸ੍ਸ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਤਮ੍ਬਾਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਪਿਙ੍ਗਲਸ੍ਸ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪਿਙ੍ਗਲਾਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਗਨ੍ਧਹਤ੍ਥਿਨੋ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਗਨ੍ਧਹਤ੍ਥੀਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਮਙ੍ਗਲਹਤ੍ਥਿਨੋ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਮਙ੍ਗਲਹਤ੍ਥੀਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਹੇਮਵਤਸ੍ਸ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਹੇਮਵਤਾਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਉਪੋਸਥਸ੍ਸ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਉਪੋਸਥਾਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਛਦ੍ਦਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਯਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਛਦ੍ਦਨ੍ਤਾਨਂ, ਤਂ ਏਕਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਬਲਂ। ਨਾਰਾਯਨਸਙ੍ਘਾਤਬਲਨ੍ਤਿਪਿ ਇਦਮੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਦੇਤਂ ਪਕਤਿਹਤ੍ਥਿਨੋ ਗਣਨਾਯ ਹਤ੍ਥੀਨਂ ਕੋਟਿਸਹਸ੍ਸਸ੍ਸ, ਪੁਰਿਸਗਣਨਾਯ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪੁਰਿਸਕੋਟਿਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਬਲਂ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਤਾਵ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ **ਕਾਯਬਲਂ**।

ਞਾਣਬਲਂ ਪਨ ਇਧ ਤਾਵ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਆਗਤਮੇਵ ਦਸਬਲਞਾਣਂ, ਮਜ੍ਝਿਮੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੦) ਆਗਤਂ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਞਾਣਂ, ਅਟ੍ਠਸੁ ਪਰਿਸਾਸੁ ਅਕਮ੍ਪਨਞਾਣਂ, ਚਤੁਯੋਨਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਞਾਣਂ, ਪਞ੍ਚਗਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਞਾਣਂ, ਸਂਯੁਤ੍ਤਕੇ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩-੩੪) ਆਗਤਾਨਿ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ, ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨੀਤਿ ਏਵਮਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਅਨੇਕਾਨਿ ਞਾਣਸਹਸ੍ਸਾਨਿ। ਏਤਂ **ਞਾਣਬਲਂ** ਨਾਮ। ਇਧਾਪਿ ਞਾਣਬਲਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਟ੍ਠੇਨ ਚ ਬਲਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਠਾਨਞ੍ਚ ਠਾਨਤੋਤਿ ਕਾਰਣਞ੍ਚ ਕਾਰਣਤੋ। ਕਾਰਣਞ੍ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਫਲਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਂ ਭਗਵਾ ਯੇ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਯੇਸਂ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਹੇਤੂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਤਂ ਤਂ ਠਾਨਨ੍ਤਿ, ਯੇ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਯੇਸਂ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨ ਹੇਤੂ ਨ ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਤਂ ਤਂ ਅਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ ਠਾਨਞ੍ਚ ਠਾਨਤੋ ਅਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਅਟ੍ਠਾਨਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। **ਯਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਯੇਨ ਞਾਣੇਨ। **ਇਦਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਞਾਣਂ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਬਲਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਆਸਭਂ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਂ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਆਸਭਾ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ, ਤੇਸਂ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਿਚ ਗਵਸਤਜੇਟ੍ਠਕੋ ਉਸਭੋ, ਗਵਸਹਸ੍ਸਜੇਟ੍ਠਕੋ ਵਸਭੋ, ਵਜਸਤਜੇਟ੍ਠਕੋ ਵਾ ਉਸਭੋ, ਵਜਸਹਸ੍ਸਜੇਟ੍ਠਕੋ ਵਸਭੋ, ਸਬ੍ਬਗਵਸੇਟ੍ਠੋ ਸਬ੍ਬਪਰਿਸ੍ਸਯਸਹੋ ਸੇਤੋ ਪਾਸਾਦਿਕੋ ਮਹਾਭਾਰਵਹੋ ਅਸਨਿਸਤਸਦ੍ਦੇਹਿਪਿ ਅਸਨ੍ਤਸਨੀਯੋ ਨਿਸਭੋ, ਸੋ ਇਧ ਉਸਭੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ। ਉਸਭਸ੍ਸ ਇਦਨ੍ਤਿ **ਆਸਭਂ। ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੂਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪਥਵਿਂ ਉਪ੍ਪੀਲ਼ੇਤ੍ਵਾ ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ। ਇਦਂ ਪਨ ਆਸਭਂ ਵਿਯਾਤਿ ਆਸਭਂ ਯਥੇਵ ਹਿ ਨਿਸਭਸਙ੍ਖਾਤੋ ਉਸਭੋ ਉਸਭਬਲੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਚਤੂਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪਥਵਿਂ ਉਪ੍ਪੀਲ਼ੇਤ੍ਵਾ ਅਚਲਟ੍ਠਾਨੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਏਵਂ ਤਥਾਗਤੋਪਿ ਦਸਹਿ ਤਥਾਗਤਬਲੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਚਤੂਹਿ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪਾਦੇਹਿ ਅਟ੍ਠਪਰਿਸਪਥਵਿਂ ਉਪ੍ਪੀਲ਼ੇਤ੍ਵਾ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕੇਨ ਪਚ੍ਚਾਮਿਤ੍ਤੇਨ ਅਕਮ੍ਪਿਯੋ ਅਚਲਟ੍ਠਾਨੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਏਵਂ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੋ ਚ ਤਂ ਆਸਭਂ ਠਾਨਂ **ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ** ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ ਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਤਿ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਆਰੋਪੇਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ‘‘ਆਸਭਂ ਠਾਨਂ ਪਟਿਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨.੨੨; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੪੮)।

ਪਰਿਸਾਸੂਤਿ ਖਤ੍ਤਿਯਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਸਮਣਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਤਾਵਤਿੰਸਮਾਰਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸੁ ਪਰਿਸਾਸੁ। **ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਤੀ**ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਨਾਦਂ ਅਛਮ੍ਭਿਤਨਾਦਂ ਨਦਤਿ, ਸੀਹਨਾਦਸਦਿਸਂ ਵਾ ਨਾਦਂ ਨਦਤਿ। ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਸੀਹਨਾਦਸੁਤ੍ਤੇਨ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੬ ਆਦਯੋ; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮੧ ਆਦਯੋ) ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਵਾ ਸੀਹੋ ਸਹਨਤੋ ਹਨਨਤੋ ਚ ਸੀਹੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਹਨਤੋ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾਨਂ ਹਨਨਤੋ ਸੀਹੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੀਹਸ੍ਸ ਨਾਦਂ ਸੀਹਨਾਦਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਸੀਹੋ ਸੀਹਬਲੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵਿਸਾਰਦੋ ਵਿਗਤਲੋਮਹਂਸੋ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਤਿ, ਏਵਂ ਤਥਾਗਤਸੀਹੋਪਿ ਤਥਾਗਤਬਲੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਟ੍ਠਸੁ ਪਰਿਸਾਸੁ ਵਿਸਾਰਦੋ ਵਿਗਤਲੋਮਹਂਸੋ ''ਇਤਿ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮) ਨਯੇਨ ਨਾਨਾਵਿਧਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਪਰਿਸਾਸੁ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਤੀ''ਤਿ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਬ੍ਰਹ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ। **ਚਕ੍ਕ**ਸਦ੍ਦੋ ਪਨਾਯਂ –

ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਲਕ੍ਖਣੇ ਚ, ਰਥਙ੍ਗੇ ਇਰਿਯਾਪਥੇ।
ਦਾਨੇ ਰਤਨਧਮ੍ਮੂਰ, ਚਕ੍ਕਾਦੀਸੁ ਚ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।
ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੇ ਇਧ ਮਤੋ, ਤਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵੇਧਾ ਵਿਭਾਵਯੇ॥

''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਕਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਨਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੧) ਹਿ ਅਯਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਾਦਤਲੇਸੁ ਚਕ੍ਕਾਨਿ ਜਾਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫) ਏਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਣੇ। ''ਚਕ੍ਕਂਵ ਵਹਤੋ ਪਦ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧) ਏਤ੍ਥ ਰਥਙ੍ਗੇ। ''ਚਤੁਚਕ੍ਕਂ ਨਵਦ੍ਵਾਰ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯) ਏਤ੍ਥ ਇਰਿਯਾਪਥੇ। ''ਦਦਂ ਭੁਞ੍ਜ ਮਾ ਚ ਪਮਾਦੋ , ਚਕ੍ਕਂ ਵਤ੍ਤਯ ਕੋਸਲਾਧਿਪਾ''ਤਿ (ਜਾ॰ ੧.੭.੧੪੯) ਏਤ੍ਥ ਦਾਨੇ। ''ਦਿਬ੍ਬਂ ਚਕ੍ਕਰਤਨਂ ਪਾਤੁਰਹੋਸੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੪੩) ਏਤ੍ਥ ਰਤਨਚਕ੍ਕੇ। ''ਮਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਚਕ੍ਕ''ਨ੍ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੬੨) ਏਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੇ। ''ਇਚ੍ਛਾਹਤਸ੍ਸ ਪੋਸਸ੍ਸ, ਚਕ੍ਕਂ ਭਮਤਿ ਮਤ੍ਥਕੇ''ਤਿ (ਜਾ॰ ੧.੧.੧੦੪; ੧.੫.੧੦੩) ਏਤ੍ਥ ਉਰਚਕ੍ਕੇ। ''ਖੁਰਪਰਿਯਨ੍ਤੇਨ ਚੇਪਿ ਚਕ੍ਕੇਨਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੬) ਏਤ੍ਥ ਪਹਰਣਚਕ੍ਕੇ। ''ਅਸਨਿਵਿਚਕ੍ਕ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੧; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੨) ਏਤ੍ਥ ਅਸਨਿਮਣ੍ਡਲੇ। ਇਧ ਪਨਾਯਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੇ ਮਤੋ।

ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਦੁਵਿਧਂ ਹੋਤਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਞ੍ਚ ਦੇਸਨਾਞਾਣਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਪਭਾਵਿਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਰਿਯਫਲਾਵਹਂ **ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਂ,** ਕਰੁਣਾਪਭਾਵਿਤਂ ਸਾਵਕਾਨਂ ਅਰਿਯਫਲਾਵਹਂ **ਦੇਸਨਾਞਾਣਂ**। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਭਿਨਿਕ੍ਖਮਨਤੋ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਨਾਮ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਨਾਮ। ਤੁਸਿਤਭਵਨਤੋ ਵਾ ਯਾਵ ਬੋਧਿਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਨਾਮ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਨਾਮ। ਦੀਪਙ੍ਕਰਦਸਬਲਤੋ ਵਾ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਨਾਮ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਨਾਮ। ਦੇਸਨਾਞਾਣਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਯਾਵ ਅਞ੍ਞਾਤਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਨਾਮ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ, ਦੇਸਨਾਞਾਣਂ ਲੋਕਿਯਂ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਪਨੇਤਂ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਂ, ਬੁਦ੍ਧਾਨਂਯੇਵ ਓਰਸਞਾਣਂ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ''ਤਿ।

ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾਨਨ੍ਤਿ ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਕਤਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨਂ, ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਵਾ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਂ। **ਠਾਨਸੋ ਹੇਤੁਸੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚੇਵ ਹੇਤੁਤੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਗਤਿਉਪਧਿਕਾਲਪਯੋਗਾ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਠਾਨਂ। ਕਮ੍ਮਂ ਹੇਤੁ।

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਗਾਮਿਨਿਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਗਤਿਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਅਗਤਿਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ। **ਪਟਿਪਦ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਂ। **ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਬਹੂਸੁਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਏਕਮੇਵ ਪਾਣਂ ਘਾਤੇਨ੍ਤੇਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾ ਨਿਰਯਗਾਮਿਨੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਮਸ੍ਸ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਗਾਮਿਨੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਏਕਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਪਟਿਪਤ੍ਤੀਨਂ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਸਭਾਵਂ ਜਾਨਾਤਿ।

ਅਨੇਕਧਾਤੁਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁਆਦੀਹਿ, ਕਾਮਧਾਤੁਆਦੀਹਿ ਵਾ ਧਾਤੂਹਿ ਬਹੁਧਾਤੁਂ। **ਨਾਨਾਧਾਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਤਾਸਂਯੇਵ ਧਾਤੂਨਂ ਵਿਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਧਾਤੁਂ । **ਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤੁਲੋਕਂ। **ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਤਾਸਂ ਤਾਸਂ ਧਾਤੂਨਂ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਸਭਾਵਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ।

ਨਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਤਨ੍ਤਿ ਹੀਨਪਣੀਤਾਦਿਅਧਿਮੁਤ੍ਤੀਹਿ ਨਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਭਾਵਂ।

ਪਰਸਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਪਧਾਨਸਤ੍ਤਾਨਂ। **ਪਰਪੁਗ੍ਗਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਪਰੇਸਂ ਹੀਨਸਤ੍ਤਾਨਂ। ਏਕਤ੍ਥਮੇਵ ਵਾ ਏਤਂ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ਭਗਵਤਾ ਦ੍ਵੇਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਧਾਪਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਰਭਾਵਞ੍ਚ ਅਪਰਭਾਵਞ੍ਚ, ਵੁਦ੍ਧਿਞ੍ਚ ਹਾਨਿਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖਸਮਾਧਿਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਨ੍ਤਿ ਪਠਮਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ, ‘‘ਰੂਪੀ ਰੂਪਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿਆਦੀਨਂ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੦੯) ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ, ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮਾਧੀਨਂ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਨਵਨ੍ਨਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਂ। **ਸਂਕਿਲੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਹਾਨਭਾਗਿਯਧਮ੍ਮਂ। **ਵੋਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਧਮ੍ਮਂ। **ਵੁਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਕਾਰਣਂ। ਤਂ ਪਨ ‘‘ਵੋਦਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੨੮) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਗੁਣਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚੇਵ ਭਵਙ੍ਗਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਚ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਂ ਹੇਟ੍ਠਿਮਞ੍ਹਿ ਪਗੁਣਜ੍ਝਾਨਂ ਉਪਰਿਮਸ੍ਸ ਉਪਰਿਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਵੋਦਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਭਵਙ੍ਗੇਨ ਪਨ ਸਬ੍ਬਜ੍ਝਾਨੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਾਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਕਾਸਿਤਾਨੇਵ।

ਤਤ੍ਥ **ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ ਖਯਾ। **ਅਨਾਸਵ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਵਿਰਹਿਤਂ। **ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੇਤੋਵਚਨੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿ, ਪਞ੍ਞਾਵਚਨੇਨ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਚ ਸਮਾਧਿ ਰਾਗਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਂ ਭਗਵਤਾ – ‘‘ਯੋ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿ, ਤਦਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਯਾ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾ, ਤਦਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੧੬; ੫੨੦)। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਸਮਥਬਲਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। **ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਧਿਕਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਤਨਾਯੇਵ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਅਪਰਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਞਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਾ। ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਦਸਨ੍ਨਂ ਦਸਬਲਞਾਣਾਨਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ (ਵਿਭ॰ ੮੦੯ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ ਪਰਵਾਦਿਕਥਾ ਹੋਤਿ – ਦਸਬਲਞਾਣਂ ਨਾਮ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਞਾਣਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸੇਵਾਯਂ ਪਭੇਦੋਤਿ। ਨ ਤਂ ਤਥਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਅਞ੍ਞਮੇਵ ਹਿ ਦਸਬਲਞਾਣਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ। ਦਸਬਲਞਾਣਞ੍ਹਿ ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚਮੇਵ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਤਮ੍ਪਿ, ਤਤੋ ਅਵਸੇਸਮ੍ਪਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਦਸਬਲਞਾਣੇਸੁ ਹਿ ਪਠਮਂ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਮੇਵ ਜਾਨਾਤਿ, ਦੁਤਿਯਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਮੇਵ, ਤਤਿਯਂ ਕਮ੍ਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮੇਵ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਕਾਰਣਮੇਵ, ਪਞ੍ਚਮਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਮੇਵ, ਛਟ੍ਠਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਤਿਕ੍ਖਮੁਦੁਭਾਵਮੇਵ, ਸਤ੍ਤਮਂ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤੇਸਂ ਸਂਕਿਲੇਸਾਦਿਮੇਵ, ਅਟ੍ਠਮਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵੁਤ੍ਥਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਤਿਮੇਵ, ਨਵਮਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੇਵ, ਦਸਮਂ ਸਚ੍ਚਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮੇਵ। ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਪਨ ਏਤੇਹਿ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਤੇਸਂ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਸਬ੍ਬਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਝਾਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਇਦ੍ਧਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਕੁਬ੍ਬਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਿਲੇਸੇ ਖੇਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ।

ਅਪਿਚ ਪਰਵਾਦੀ ਏਵਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ''ਦਸਬਲਞਾਣਂ ਨਾਮੇਤਂ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਾਵਿਚਾਰਂ ਕਾਮਾਵਚਰਂ ਰੂਪਾਵਚਰਂ ਅਰੂਪਾਵਚਰਂ ਲੋਕਿਯਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ। ਜਾਨਨ੍ਤੋ ''ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਞਾਣਾਨਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਾਨੀ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ''ਤਤੋ ਪਰਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾਨੀ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ''ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਂ ਸਿਯਾ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਂ, ਸਿਯਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਂ, ਸਿਯਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰ''ਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਤਥਾ ''ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਿ, ਤਤੋ ਪਰਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ, ਤਤੋ ਅਵਸਾਨੇ ਏਕਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ''ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਪਨ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਮੇਵ ਕਾਮਾਵਚਰਮੇਵ ਲੋਕਿਯਮੇਵਾ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਪੁਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨੁਵਣ੍ਣਨਂ ਞਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋ ਪਠਮਂਯੇਵ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਞਾਣੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਵਕ੍ਖਯਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਚੇਵ ਅਨਧਿਗਮਸ੍ਸ ਚ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਭੂਤਂ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਾਭਾਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਲੋਕਿਯਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਦਸ੍ਸਨਤੋ ਨਿਯਤਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ ਚ। ਅਥ ਨੇਸਂ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਞਾਣੇਨ ਵਿਪਾਕਾਵਰਣਾਭਾਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਤਿਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਞਾਣੇਨ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣਾਭਾਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਕਮ੍ਮਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਏਵਂ ਅਨਾਵਰਣਾਨਂ ਅਨੇਕਧਾਤੁਨਾਨਾਧਾਤੁਞਾਣੇਨ ਅਨੁਕੂਲਧਮ੍ਮਦੇਸਨਤ੍ਥਂ ਚਰਿਯਾਵਿਸੇਸਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਧਾਤੁਵੇਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਅਥ ਨੇਸਂ ਨਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਤਾਞਾਣੇਨ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਯੋਗਂ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਤ੍ਥਂ । ਅਥੇਵਂ ਦਿਟ੍ਠਅਧਿਮੁਤ੍ਤੀਨਂ ਯਥਾਸਤ੍ਤਿ ਯਥਾਬਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞਾਣੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਤਿਕ੍ਖਮੁਦੁਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਏਵਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਾਪਿ ਪਨੇਤੇ ਸਚੇ ਦੂਰੇ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਥ ਝਾਨਾਦਿਞਾਣੇਨ ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਵਸੀਭੂਤਤ੍ਤਾ ਇਦ੍ਧਿਵਿਸੇਸੇਨ ਖਿਪ੍ਪਂ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ। ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚ ਨੇਸਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣੇਨ ਪੁਬ੍ਬਜਾਤਿਵਿਭਾਵਨਂ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖਾਨੁਭਾਵਤੋ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੇਨ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਪਤਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੇਸਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਾਨੁਭਾਵੇਨ ਆਸਵਕ੍ਖਯਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਵਿਗਤਸਮ੍ਮੋਹਤ੍ਤਾ ਆਸਵਕ੍ਖਯਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਿਨਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਬਲਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ।

੪੫. ਇਦਾਨਿ ਸਬ੍ਬਬਲਾਨਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੋ **ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸਦ੍ਧਾਬਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪੁਚ੍ਛਂ ਕਤ੍ਵਾ **ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਅਕਾਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਹਿਰੀਯਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਦੇਸਨਾ। ਭਾਵਨਾਬਲਾਦੀਸੁ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਬਲਪਰਿਯਨ੍ਤੇਸੁ ''ਤਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਚ, ''ਤੇਨਾ''ਤਿ ਚ, ''ਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਤਤ੍ਥ ਜਾਤੇ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਸਮਥੇ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਜਾਤੇ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਜਾਤੇ। **ਤਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਸੇਖਬਲੇ ਸੇਖੋ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸੇਖਬਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਅਸੇਖਬਲੇ ਅਸੇਖਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਿਤਤ੍ਤਾ ਅਸੇਖਬਲਂ। **ਤੇਨ ਆਸਵਾ ਖੀਣਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਨ ਞਾਣੇਨ ਆਸਵਾ ਖੀਣਾਤਿ ਤਂ ਞਾਣਂ ਖੀਣਾਸਵਬਲਂ । ਲੋਕਿਯੇਨਾਪਿ ਹਿ ਞਾਣੇਨ ਆਸਵਾ ਖੀਣਾ ਨਾਮ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਭਾਵੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਾਭਾਵਤੋ। ਏਵਂ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਬਲਨ੍ਤਿ **ਖੀਣਾਸਵਬਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਮਤੋ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿਯੇਵ ਬਲਂ ਇਦ੍ਧਿਬਲਂ। **ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਾਵਕਾ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ ਏਕਦੇਸੇਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਜਾਨਨਂਯੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਤੀਸੁ ਵਿਜ੍ਜਾਸੁ ''ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਾਸੁਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਸੇਸੇਸੁ ਸਤ੍ਤਸੁ ਞਾਣਬਲੇਸੁ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ (ਵਿਭਂ ੭੬੦) ਚ ਦਸਸੁਪਿ ਬਲੇਸੁ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞਾਣਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਸਾਵਕੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਮੇਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਦਸਪਿ ਬਲਾਨਿ ਸਾਵਕੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਨੀਤਿ। ਅਧਿਮਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਅਤੁਲਿਯਟ੍ਠੇਨ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾਯੇਵ ਚ ''ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤਬਲ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਬਲਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਸੁਞ੍ਞਕਥਾ

ਸੁਞ੍ਞਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬. ਇਦਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਬਲਪਰਿਯੋਸਾਨਾਯ ਬਲਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੁਞ੍ਞਤਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤਾਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਅਥਾ**ਤਿ ਵਚਨੋਪਾਦਾਨੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਏਤੇਨ **ਆਯਸ੍ਮਾ**ਤਿਆਦਿਵਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਨਂ ਕਤਂ ਹੋਤਿ। **ਖੋ**ਤਿ ਪਦਪੂਰਣਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਯੇਨ ਭਗਵ◌ਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮੀ**ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਕਰਣਵਚਨਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਤ੍ਥ ਭਗਵ◌ਾ, ਤਤ੍ਥ ਉਪਸਙ੍ਕਮੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯੇਨ ਵ◌ਾ ਕਾਰਣੇਨ ਭਗਵ◌ਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬੋ, ਤੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਕੇਨ ਚ ਕਾਰਣੇਨ ਭਗਵ◌ਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬੋ? ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਗੁਣਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ, ਸਾਦੁਫਲੂਪਭੋਗਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਦਿਜਗਣੇਹਿ ਨਿਚ੍ਚਫਲਿਤਮਹਾਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯ, ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਉਪਸਙ੍ਕਮੀ**ਤਿ ਚ ਗਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵ**◌ਾਤਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨਪਰਿਯੋਸਾਨਦੀਪਨਂ। ਅਥ ਵ◌ਾ ਏਵਙ੍ਗਤੋ ਤਤੋ ਆਸਨ੍ਨਤਰਂ ਠਾਨਂ ਭਗਵਤੋ ਸਮੀਪਸਙ੍ਖਾਤਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵ◌ਾਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਤ੍ਵ◌ਾਤਿ ਪਞ੍ਚਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇਨ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵ◌ਾ। ਇਦਾਨਿ ਯੇਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੇ ਅਗ੍ਗਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਆਗਤੋ, ਤਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤੁਕਾਮੋ ਦਸਨਖਸਮੋਧਾਨਸਮੁਜ੍ਜਲਂ ਅਞ੍ਜਲਿਂ ਸਿਰਸਿ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵ◌ਾ **ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਭਾਵਨਪੁਂਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ''ਵਿਸਮਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੭੦) ਵਿਯ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਏਕਮਨ੍ਤੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ **ਨਿਸੀਦੀ**ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਵ◌ਾ ਏਤਂ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। **ਨਿਸੀਦੀ**ਤਿ ਨਿਸਜ੍ਜਂ ਕਪ੍ਪੇਸਿ। ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਹਿ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨੀਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵ◌ਾ ਆਸਨਕੁਸਲਤਾਯ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਥੇਰੋ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ।

ਕਥਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਪਨ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀਤਿ? ਛ ਨਿਸਜ੍ਜਦੋਸੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵ◌ਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਅਤਿਦੂਰਂ ਅਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨਂ ਉਪਰਿਵ◌ਾਤਂ ਉਨ੍ਨਤਪ੍ਪਦੇਸਂ ਅਤਿਸਮ੍ਮੁਖਂ ਅਤਿਪਚ੍ਛਾਤਿ। ਅਤਿਦੂਰੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹਿ ਸਚੇ ਕਥੇਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਸਦ੍ਦੇਨ ਕਥੇਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤਿ। ਅਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਉਪਰਿਵ◌ਾਤੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਸਰੀਰਗਨ੍ਧੇਨ ਬਾਧਤਿ। ਉਨ੍ਨਤਪ੍ਪਦੇਸੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਅਗਾਰਵ◌ਂ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਅਤਿਸਮ੍ਮੁਖਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਸਚੇ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚਕ੍ਖੁਂ ਆਹਚ੍ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਪਚ੍ਛਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਸਚੇ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਗੀਵ◌ਂ ਪਸਾਰੇਤ੍ਵ◌ਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਏਤੇ ਛ ਨਿਸਜ੍ਜਦੋਸੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵ◌ਾ ਨਿਸੀਦਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦੀ''ਤਿ। **ਏਤਦਵ**◌ੋ**ਚਾ**ਤਿ ਏਤਂ ਅਵ◌ੋਚ।

ਸੁਞ੍ਞੋ ਲੋਕੋ ਸੁਞ੍ਞੋ ਲੋਕੋਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਹਿ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ''ਸੁਞ੍ਞੋ ਲੋਕੋ ਸੁਞ੍ਞੋ ਲੋਕੋ''ਤਿ ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਹਿਂ ਤਹਿਂ ਤਾਦਿਸਾਨਂ ਵਚਨਾਨਂ ਬਹੁਕਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਤ੍ਥਂ ਆਮੇਡਿਤਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ**ਤਿ ਕਿਤ੍ਤਕੇਨ ਪਰਿਮਾਣੇਨ। **ਨੁ**-ਇਤਿ ਸਂਸਯਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਸੁਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤੇਨ ਵ**◌ਾ **ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ** ਵ◌ਾਤਿ ''ਕਾਰਕੋ ਵ◌ੇਦਕੋ ਸਯਂਵਸੀ''ਤਿ ਏਵ◌ਂ ਲੋਕਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋਯੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੇਨ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਸਬ੍ਬਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿ ਲੋਕਿਯਂ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ, ਤਂਯੇਵ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ ਨਾਮ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਤਨਿਯਞ੍ਚ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ, **ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਞ੍ਞੋ ਲੋਕੋਤਿ** ਵ**ੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋਪਿ ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞੋ ਏਵ, ਪੁਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪੇਨ ਪਨ ਲੋਕਿਯੋਵ ਧਮ੍ਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸੁਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਸਾਰਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵ◌ੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਲੋਕੇ ਚ ''ਸੁਞ੍ਞਂ ਘਰਂ, ਸੁਞ੍ਞੋ ਘਟੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਘਰਸ੍ਸ ਘਟਸ੍ਸ ਚ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵ◌ੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਘਰੇ ਘਟੇ ਚ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵ◌ੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਭਗਵਤਾ ਚ ''ਇਤਿ ਯਞ੍ਹਿ ਖੋ ਤਤ੍ਥ ਨ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਤਂ ਸੁਞ੍ਞਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਅਵਸਿਟ੍ਠਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਸਨ੍ਤਂ ਇਦਮਤ੍ਥੀਤਿ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਅਯਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਞਾਯਗਨ੍ਥੇ ਚ ਸਦ੍ਦਗਨ੍ਥੇ ਚ ਅਯਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਮੇਵ ਕਥਿਤਂ।

੪੭. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸੁਞ੍ਞਸੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਮਾਤਿਕਾਪਦਾਨਿ ਸੁਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਮਾਤਿਕਾਯ ਤਾਵ ਸੁਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਉਪਪਦੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਨ੍ਤਿ **ਸੁਞ੍ਞਸੁਞ੍ਞਂ**। ਅਸੁਕਨ੍ਤਿ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਚੇਤ੍ਥ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ ਕਤਂ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਸਙ੍ਖਾਰੋਯੇਵ ਸੇਸਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞੋਤਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਸੁਞ੍ਞਂ**। ਜਰਾਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵਿਰੂਪੋ ਪਰਿਣਾਮੋ ਵਿਪਰਿਣਾਮੋ, ਤੇਨ ਵਿਪਰਿਣਾਮੇਨ ਸੁਞ੍ਞਂ **ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਞ੍ਞਂ**। ਅਗ੍ਗਞ੍ਚ ਤਂ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯੇਹਿ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਅਗ੍ਗਸੁਞ੍ਞਂ**। ਲਕ੍ਖਣਮੇਵ ਸੇਸਲਕ੍ਖਣੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ **ਲਕ੍ਖਣਸੁਞ੍ਞਂ**। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਨਾ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੇਨ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸੁਞ੍ਞਂ। ਤਦਙ੍ਗਸੁਞ੍ਞ**ਾਦੀਸੁਪਿ ਚਤੂਸੁ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ**। ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਤਂ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਬਹਿਦ੍ਧਾਸੁਞ੍ਞਂ**। ਤਦੁਭਯਂ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ **ਦੁਭਤੋਸੁਞ੍ਞਂ**। ਸਮਾਨੋ ਭਾਗੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸਭਾਗਂ, ਸਭਾਗਞ੍ਚ ਤਂ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਸਭਾਗਸੁਞ੍ਞਂ**, ਸਦਿਸਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਗਤਂ ਸਭਾਗਂ ਵਿਸਭਾਗਂ, ਵਿਸਭਾਗਞ੍ਚ ਤਂ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਵਿਸਭਾਗਸੁਞ੍ਞਂ**, ਵਿਸਦਿਸਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਸਭਾਗਸੁਞ੍ਞਂ ਵਿਸਭਾਗਸੁਞ੍ਞਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਸੁਞ੍ਞਾਨਨ੍ਤਰਂ ਲਿਖਿਤਂ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਏਸਨਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਨਾ ਸੁਞ੍ਞਾਤਿ **ਏਸਨਾਸੁਞ੍ਞਂ। ਪਰਿਗ੍ਗਹਸੁਞ੍ਞ**ਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਤੋ ਏਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਏਕਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ**। ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇਨ ਨਾਨਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ **ਨਾਨਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ**। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਖਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਨਾ ਸੁਞ੍ਞਾਤਿ **ਖਨ੍ਤਿਸੁਞ੍ਞਂ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਸੁਞ੍ਞੇ ਪਰਿਯੋਗਾਹਨਸੁਞ੍ਞੇ ਚ** ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਪਰਿਯੋਗਹਨਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ। **ਪਵਤ੍ਤਪਰਿਯਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। **ਸਬ੍ਬਸੁਞ੍ਞਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਸੁਞ੍ਞਾਨਂ। **ਪਰਮਤ੍ਥਸੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਭਾਵਤੋ ਉਤ੍ਤਮਤ੍ਥਭੂਤਂ ਸੁਞ੍ਞਂ।

੪੮. ਮਾਤਿਕਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਨਿਚ੍ਚੇਨ** ਵਾਤਿ ਭਙ੍ਗਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਨਿਚ੍ਚੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਧੁਵੇਨ** ਵਾਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਕਾਲੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਥਿਰਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਧੁਵੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਸਸ੍ਸਤੇਨ** ਵਾਤਿ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਕਾਲੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਸਸ੍ਸਤੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। **ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੇਨ** ਵਾਤਿ ਜਰਾਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਪਕਤਿਕਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾਯਪਿ ਨਿਚ੍ਚਸੁਞ੍ਞਤਞ੍ਚ ਸੁਖਸੁਞ੍ਞਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਇਧ **ਨਿਚ੍ਚੇਨ** ਵਾਤਿਆਦੀਨਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਸ੍ਸੇਵ ਹਿ ਪੀਲਾਯੋਗੇਨ ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਸੁਖਸੁਞ੍ਞਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਤਿ। ਰੂਪਾਦਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਛ ਵਿਸਯਾ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਛ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਛ ਫਸ੍ਸਾ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਛ ਵੇਦਨਾ ਛ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿਆਦੀਸੁ ਪੁਨਾਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਰਕਂ, ਪੂਰੇਤਿ ਚਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਾਸਯਂ, ਪੁਜ੍ਜਞ੍ਚ ਭਵਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਵਿਪਾਕਂ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਞ੍ਚਾਤਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਪੁਞ੍ਞਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ। ਪੁਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ **ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**। ਨ ਇਞ੍ਜਂ ਅਨੇਞ੍ਜਂ, ਅਨੇਞ੍ਜਂ ਭਵਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤੀਤਿ **ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**। ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਦਾਨਸੀਲਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾ, ਭਾਵਨਾਵਸੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾਤਿ ਤੇਰਸ ਚੇਤਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾ, ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰੂਪਾਵਚਰਚੇਤਨਾਤਿ ਤਯੋਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਏਕੂਨਤਿਂਸ ਚੇਤਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਕਾਯਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ। **ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ**ਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਅਯਂ ਤਿਕੋ ਕਮ੍ਮਾਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਦ੍ਵਾਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਹਿ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ ਚਾਤਿ ਏਕਵੀਸਤਿ ਚੇਤਨਾ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਾਮ, ਤਾ ਏਵ ਚ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਾਮ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਏਕੂਨਤਿਂਸ ਚੇਤਨਾ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਾਮ। **ਅਤੀਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾ ਸਕਕ੍ਖਣਂ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਅਤੀਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਸਕਕ੍ਖਣਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾ **ਅਨਾਗਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**, ਸਕਕ੍ਖਣਂ ਪਤ੍ਤਾ **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ।

ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਞ੍ਞੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਰਿਣਾਮੋ ਸੁਖੇਨ ਵਤ੍ਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਪਠਮੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਜਾਤੰ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਰੂਪਂ। **ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਯਂ ਭਾਵੋ ਸਭਾਵੋ, ਸਯਮੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਤੋ ਵਾ ਭਾਵੋ ਸਭਾਵੋ, ਅਤ੍ਤਤੋਯੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯਂ ਵਿਨਾ ਸਯਮੇਵ ਭਾਵੋ, ਅਤ੍ਤਤੋ ਏਵ ਵਾ ਭਾਵੋ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਸਯਮੇਵ ਭਾਵੇਨ, ਅਤ੍ਤਤੋ ਏਵ ਵਾ ਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਭਾਵੋ। ਪਥਵੀਧਾਤੁਆਦੀਸੁ ਹਿ ਅਨੇਕੇਸੁ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਏਕੇਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਰਂ ਉਪਾਦਾਯ ਸਕੋ ਨਾਮ। **ਭਾਵੋ**ਤਿ ਚ ਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯਵਚਨਮੇਤਂ। ਏਕਸ੍ਸ ਚ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੋ ਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੇਨ ਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਸਕੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਏਕਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਏਕਸਭਾਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਞ੍ਞਸਭਾਵੇਨੇਵ ਸੁਞ੍ਞਂ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਸੁਞ੍ਞਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਏਵ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਨ ਅਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਯਾਯਸੁਞ੍ਞਤਾਹਿ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਸਚੇ ਪਨ ਕੇਚਿ ਵਦੇਯ੍ਯੁਂ ''ਸਕੋ ਭਾਵੋ ਸਭਾਵੋ, ਤੇਨ ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਭਾਵੋਤਿ ਧਮ੍ਮੋ, ਸੋ ਪਰਂ ਉਪਾਦਾਯ ਸਪਦੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤੋ ਸਭਾਵੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ''ਜਾਤਂ ਰੂਪਂ ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਸਤਿ ''ਜਾਤਂ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਵਚਨੇਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਨ ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤਂ ਜਾਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤਂ, ਤਂ ਜਾਤਂ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ, ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਿ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤਾਨਿ ਜਾਤਾਨਿ ਨਾਮ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ''ਜਾਤਾ ਜਾਤਿ ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞਾ , ਜਾਤਂ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਨੁਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਭਵਮੇਵ ਅਵਸਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਯਦਿ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤਸ੍ਸਾਪਿ ''ਜਾਤ''ਨ੍ਤਿਵਚਨਂ ਯੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ''ਜਾਤਾ ਜਾਤਿ, ਜਾਤਂ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤੇਸੁ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣੇਸੁ ''ਜਾਤ''ਨ੍ਤਿਵਚਨਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਭਾਵੇਨ ਸੁਞ੍ਞਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ''ਜਾਤ''ਨ੍ਤਿਵਚਨੇਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਚ ''ਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿਵਚਨਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਲੋਕਵਚਨੇਨ ਚ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੇਨ ਚ ਞਾਯਸਦ੍ਦਗਨ੍ਥਵਚਨੇਨ ਚ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਅਨੇਕਾਹਿ ਚ ਯੁਤ੍ਤੀਹਿ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਵਚਨਂ ਕਚਵਰਮਿਵ ਛਡ੍ਡਿਤਬ੍ਬਂ। ''ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਥਿਸਮ੍ਮਤਂ ਲੋਕੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨਂ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਤਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਤ੍ਥਿਸਮ੍ਮਤਂ ਲੋਕੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨਂ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਤਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਕਿਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਥਿਸਮ੍ਮਤਂ ਲੋਕੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨਂ, ਯਮਹਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮਿ? ਰੂਪਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਥਿਸਮ੍ਮਤਂ ਲੋਕੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨਂ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਤਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿਆਦੀਹਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੯੪) ਅਨੇਕੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਪ੍ਪਮਾਣੇਹਿ ਅਨੇਕਾਹਿ ਚ ਯੁਤ੍ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਸਕਕ੍ਖਣੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਏਵਾਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਵਿਗਤਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਭਙ੍ਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਅਤੀਤਂ ਰੂਪਂ। **ਵਿਪਰਿਣਤਞ੍ਚੇਵ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਜਰਾਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵਿਰੂਪਂ ਪਰਿਣਾਮਂ ਪਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਅਤੀਤਸ੍ਸ ਵਿਪਰਿਣਾਮਾਭਾਵਤੋ ਤੇਨ ਵਿਪਰਿਣਾਮੇਨ ਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਾਤਾ ਵੇਦਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਂ ਪਨ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਸਕਭਾਵੇਨ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਨੀਯਤੋ ਇਧ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਜਾਤਾ ਜਾਤਿ, ਜਾਤਂ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕੇ ਦ੍ਵੇ ਨਯੇ ਪਹਾਯ ਭਵਾਦਿਕਮੇਵ ਨਯਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਂ।

ਅਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗੇ ਭਵਂ। **ਸੇਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਵਿਯ ਪਸਂਸਨੀਯਂ। **ਵਿਸਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਸਯਭੂਤਂ। ਵਿਸੇਟ੍ਠਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਤਿਧਾਪਿ ਪਸਤ੍ਥਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਦਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤੋ **ਪਦਂ** ਨਾਮ। **ਯਦਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਇਦਂ। ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਗਮ੍ਮ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਸਮਥੋ ਹੋਤਿ, ਖਨ੍ਧੂਪਧਿਕਿਲੇਸੂਪਧਿਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੂਪਧਿਕਾਮਗੁਣੂਪਧਿਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਉਪਧੀਨਂ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਹੋਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਨਂ ਖਯੋ ਵਿਰਾਗੋ ਨਿਰੋਧੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋ ਸਬ੍ਬੂਪਧਿਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਤਣ੍ਹਕ੍ਖਯੋ ਵਿਰਾਗੋ ਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵਲਕ੍ਖਣੇਨ ਨਿਗਮਿਤਂ।

ਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਹਿ ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲਸ੍ਸ ਬਾਲਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਬਾਲਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਬਾਲਾਪਦਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਬਾਲਸ੍ਸ ਬਾਲਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਬਾਲਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਬਾਲਾਪਦਾਨਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੬) ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਬਾਲਸ੍ਸ ਬਾਲੋਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਤਿਵਿਧੰ **ਬਾਲਲਕ੍ਖਣੰ**। ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾਪਦਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਸੁਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਸੁਭਾਸਿਤਭਾਸੀ ਚ ਸੁਕਤਕਮ੍ਮਕਾਰੀ ਚ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾਪਦਾਨਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੩) ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤੋਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਤਿਵਿਧੰ **ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣੰ**।

''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਣਿ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੭-੪੮) ਵੁਤ੍ਤੰ। ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਏਵ ਸਙ੍ਖਤਮਿਤਿ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ **ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣੰ**। ਏਵਮਿਤਰਦ੍ਵਯੇਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਇਮਿਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਸੇਸਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਸੇਸਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਸੇਸਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਅਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਯੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪੇਯਯਾਲਮੁਖੇਨ ਜਾਤਿਯਾ ਚ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਲਕ੍ਖਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਿ ਹਿਤ੍ਵਾ ਭਵਪਰਿਯੋਸਾਨਸ੍ਸੇਵ ਨਯਸ੍ਸ ਵਚਨੇਨ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਅਵਚਨਸਮਯੇਨ ਚ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਲਕ੍ਖਣਸੋਤੇ ਪਤਿਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਸੋਤਪਤਿਤੰ ਕਤ੍ਵਾ ਲਿਖਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਥਾ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੬੨-੫੬੫) ਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਮਨੋਧਾਤੁਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨੰ ਸਙ੍ਗਹਵਾਰੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਮ੍ਪਿ ਝਾਨਙ੍ਗੰ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸੋਤੇ ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਗਤਨ੍ਤਿ ਨ ਉਦ੍ਧਟਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਸੋਤਪਤਿਤਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਥ ਵਾ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਵਨ੍ਤਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਯੋ ''ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੭੩; ੨.੪) ਵਿਯ ਤੇਸੰ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੋ ਚੇਵ ਸੁਞ੍ਞੋ ਚਾਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੋ ਚੇਵ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਭਾਵਤੋ ਤੇਨੇਵ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ ਚ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇਸੁਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਚ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚ ਪਹੀਨੰ ਦੂਰੀਕਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਦੂਰੀਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਤਦਙ੍ਗਸੁਞ੍ਞੋਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਪਹੀਨੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਤੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਙ੍ਗੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। ਅਥ ਵਾ ਯੋ ਕੋਚਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਭਾਵਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਤੇਨ ਅਙ੍ਗੇਨ ਸੁਞ੍ਞੋ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਝਾਨਵਸੇਨ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਚ ਤਦਙ੍ਗਸੁਞ੍ਞਤਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਪਹਾਨਦੀਪਕਸ੍ਸ ਵਚਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਪਨ ਵਿਵਟ੍ਟਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨੰਯੇਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਗ੍ਗਾ ਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਚੇਵ ਸੁਞ੍ਞੋ ਚਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਪਹੀਨਾਨਿਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮੁਦਾਚਾਰਾਭਾਵਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੰਤੰਸਮੁਚ੍ਛੇਦਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਵਾ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਸੁਞ੍ਞੇਸੁ ਚ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਹਾਨੇਸੁ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਮਤ੍ਤੰ ਨਿਸ੍ਸਟਮਤ੍ਤਞ੍ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਞ੍ਚਸੁਪਿ ਏਤੇਸੁ ਸੁਞ੍ਞੇਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿਯੇਵ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਨਾਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤੰ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾਭੂਤੰ। **ਦੁਭਤੋਸੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਉਭਯਸੁਞ੍ਞੰ। ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਾਦੀਸੁਪਿ ਹਿ ਤੋ-ਇਤਿਵਚਨੰ ਹੋਤਿਯੇਵ।

ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਛਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਭਾਵੇਨ **ਸਭਾਗਾਨਿ**। ਪਰੇਹਿ **ਵਿਸਭਾਗਾਨਿ।** **ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਚੇਤ੍ਥ ਕਾਯਵਚਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਸਨਾ**ਦੀਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿਯੇਵ ਤਦਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਏਸੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਏਸਨਾ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਏਸਨਾਪਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਾ, ਕਿਂ ਪਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨੀਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? **ਪਰਿਗ੍ਗਹਾ**ਦੀਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿਯੇਵ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਏਸਿਤਾਨਿ ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਰਿਗ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ**ਤਿ, ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਟਿਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਟਿਲਾਭੋ**ਤਿ, ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਨਿ ਞਾਣਵਸੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਟਿਵੇਧੋ**ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਕਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚ ਨਾਨਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚ ਸਕਿਂਯੇਵ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਏਕਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਵ ਸਕਿਂ ਨਿਗਮਨਂ ਕਤਂ। ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਵੁਤ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਯੋਜਨਾ ਞਾਯਤੀਤਿ ਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯੋਜਨਾ – ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਏਕਤ੍ਤਂ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਕਤ੍ਤੇਨ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਖਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦੀਨਿਯੇਵ ਖਮਨਤੋ ਰੁਚ੍ਚਨਤੋ **ਖਨ੍ਤੀ**ਤਿ, ਰੋਚਿਤਾਨਿਯੇਵ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਨਤੋ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ, ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਨਂ ਯਥਾਰੁਚਿਮੇਵ ਸੇਵਨਤੋ **ਪਰਿਯੋਗਾਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਇਧ ਸਮ੍ਪਜਾਨੇ**ਤਿਆਦਿਕੋ ਪਰਮਤ੍ਥਸੁਞ੍ਞਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਣ੍ਣਿਤੋਯੇਵ।

ਇਮੇਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਸੁਞ੍ਞੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਸੁਞ੍ਞਂ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਞ੍ਞਂ ਲਕ੍ਖਣਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਕਾਨਂ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਕੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਨ ਅਕੁਸਲੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਕੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਨ ਕੁਸਲੇ ਆਨਿਸਂਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਯਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਜਨਨਤ੍ਥਂ। ਅਗ੍ਗਸੁਞ੍ਞਂ ਪਰਮਤ੍ਥਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤੇਸੁ ਅਗ੍ਗਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚ ਪਰਮਤ੍ਥਸੁਞ੍ਞਞ੍ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਮੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਗ੍ਗਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਵਸੇਨ ਚ ਦ੍ਵਿਧਾ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਸੁਞ੍ਞਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਸੁਞ੍ਞਤੋ ਚ ਸਭਾਗਾਨਿ। ''ਸੁਞ੍ਞਸੁਞ੍ਞਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸੁਞ੍ਞਂ ਦੁਭਤੋਸੁਞ੍ਞਂ ਸਭਾਗਸੁਞ੍ਞਂ ਵਿਸਭਾਗਸੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਛ ਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਸੁਞ੍ਞਸੁਞ੍ਞਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਭੇਦਤੋ ਪਨ ਛਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਛ ਚ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦਿਸੁਞ੍ਞਤੋ ਸਭਾਗਾਨਿ। ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਸੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਰਣਸੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਏਸਨਾਪਰਿਗ੍ਗਹਪਟਿਲਾਭਪਟਿਵੇਧਸੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਏਕਤ੍ਤਨਾਨਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਖਨ੍ਤਿਅਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਯੋਗਾਹਨਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤਰਸ ਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨਿ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਹਿ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਪਨ ਇਤਰੇਨ ਇਤਰੇਨ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਵਸੇਨ ਸਭਾਗਾਨਿ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸਭਾਗਾਨਿ, ਏਸਨਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਖਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਚ ਤੀਣਿ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇਨ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸਭਾਗਾਨਿ, ਏਕਤ੍ਤਨਾਨਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਸਭਾਗਾਨਿ।

ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਾਸੇਨ, ਤਿਧਾ ਦ੍ਵੇਧਾ ਤਥੇਕਧਾ।
ਸੁਞ੍ਞਾਤਿ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਥਵਿਦੂ, ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤੀਧ ਸਾਸਨੇ॥

ਕਥਂ? ਸਬ੍ਬੇ ਤਾਵ ਲੋਕਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਧੁਵਸੁਭਸੁਖਅਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਧੁਵਸੁਭਸੁਖਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾ। ਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ ਧੁਵਸੁਖਤ੍ਤਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਧੁਵਸੁਖਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾ। ਅਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾਯੇਵ ਸੁਖੇਨ ਸੁਞ੍ਞਾ। ਅਨਾਸਵਤ੍ਤਾ ਨ ਸੁਭੇਨ ਸੁਞ੍ਞਾ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੋ ਅਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਭਾਵਤੋ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞੋ। ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਾਵਤੋ ਸਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾ। ਅਸਙ੍ਖਤੋ

ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੋ ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਮ੍ਪਿ ਅਭਾਵਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਸੁਞ੍ਞੋ। ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾਤਿ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਸੁਞ੍ਞਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਯੁਗਨਦ੍ਧਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਚ ਮਜ੍ਝਿਮਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ।

(੩) ਪਞ੍ਞਾਵਗ੍ਗੋ

੧. ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਕਥਾ

ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਇਦਾਨਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਞ੍ਞਾਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾਯ ਸੁਞ੍ਞਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਕਥਿਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਆਦਿਤੋ ਤਾਵ ਸਤ੍ਤਸੁ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਏਕੇਕਮੂਲਕਾ ਸਤ੍ਤ ਪਞ੍ਞਾ ਪੁਚ੍ਛਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਪੁਨ ਸਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਮੂਲਕਾ ਏਕੇਕੁਤ੍ਤਰਮੂਲਕਾ ਚ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਞ੍ਞਾ ਪੁਚ੍ਛਂ ਅਕਤ੍ਵਾਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ, ਏਵਮਾਦਿਤੋ ਦਸਪਞ੍ਞਾਪਾਰਿਪੂਰੀ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ** ਤਾਵ ਯਸ੍ਮਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ''ਯਦਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਚ ''ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਦਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਚ ਜਵਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ **ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਜਵਨਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ**। ਸਾ ਹਿ ਸਕਵਿਸਯੇਸੁ ਜਵਤੀਤਿ ਜਵਨਾ, ਜਵਨਾ ਚ ਸਾ ਪਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ **ਜਵਨਪਞ੍ਞਾ। ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ** ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਬਲਵਤੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਣਿਧਿਂ ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਤਿ ਪਦਾਲੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ**। ਸਾ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਾ, ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਾ ਚ ਸਾ ਪਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ **ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞਾ। ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ** ਸੁਞ੍ਞਤਾਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵੁਦ੍ਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਮਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਮਹਾਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ**। ਸਾ ਹਿ ਵੁਦ੍ਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮਹਤੀ ਚ ਸਾ ਪਞ੍ਞਾ ਚਾਤਿ **ਮਹਾਪਞ੍ਞਾ। ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ** ਯਸ੍ਮਾ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪੁਰਿਮਤੋਪਿ ਆਸੇਵਨਾਯ ਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਾਵਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨਸਮਤ੍ਥਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ। ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪੁਰਿਮਤੋਪਿ ਆਸੇਵਨਾਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਦ੍ਧਤਰਾਵਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਵਿਰਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਪੁਲਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਵਿਪੁਲਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ**।

ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪੁਰਿਮਤੋਪਿ ਆਸੇਵਨਾਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਦ੍ਧਤਰਾਵਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਵਯਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨਸਮਤ੍ਥਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਗਮ੍ਭੀਰਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ**। ਨਿਰੋਧੋ ਹਿ ਉਤ੍ਤਾਨਪਞ੍ਞੇਹਿ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਪਤਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਗਮ੍ਭੀਰੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਗਮ੍ਭੀਰੇ ਗਾਧਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਪਿ ਗਮ੍ਭੀਰਾ। **ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪੁਰਿਮਤੋਪਿ ਆਸੇਵਨਾਬਲਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਦ੍ਧਤਰਾਵਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਵਯਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਸਾਮਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਵੁਦ੍ਧਿਪਰਿਯਨ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਛਹਿ ਪਞ੍ਞਾਹਿ ਦੂਰੇ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਯਂ ਅਸਾਮਨ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਅਸਾਮਨ੍ਤਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ**। ਸਾ ਹਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਪਞ੍ਞਾਹਿ ਦੂਰਤ੍ਤਾ ਅਸਾਮਨ੍ਤਾ, ਅਸਮੀਪਾ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਸਾਮਨ੍ਤਪਞ੍ਞਾ। **ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਂ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਭਾਵਂ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤ ਪਞ੍ਞਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਪਣ੍ਡਿਤਲਕ੍ਖਣਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਿਖਪ੍ਪਤ੍ਤਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਂ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਟ੍ਠ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਹ ਸਬ੍ਬਾ ਅਟ੍ਠ ਪਞ੍ਞਾ। **ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਲੋਕਿਯਤੋ ਪੁਥੁਭੂਤਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਂਭੂਤਤ੍ਤਾ ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਾਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਗ੍ਗਫਲਪਞ੍ਞਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਅਟ੍ਠ ਪਞ੍ਞਾ ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਮਾ ਨਵ ਪਞ੍ਞਾਤਿਆਦੀਸੁ ਤਸ੍ਸੇਵ ਕਮੇਨ ਅਧਿਗਤਮਗ੍ਗਫਲਸ੍ਸ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਣੀਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੋਪਯੋਗੇਨ ਪਣੀਤਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਤ੍ਤਾ ਪਹਟ੍ਠਾਕਾਰੇਨੇਵ ਚ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਫਲਾਨਨ੍ਤਰਂ ਓਤਿਣ੍ਣਭਵਙ੍ਗਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਤਤੋ ਚ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਫਲਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਤਿ ਪਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਾਸੁ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਸੁ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਫਲਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਚ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਹੋਤਿ। ਕਥਂ? ''ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਭਾਸਿਤਤ੍ਥੋ ਵਿਪਾਕੋ ਕਿਰਿਯਾਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥੋ''ਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਪਾਲਿਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਦਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ

ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਂ ‘‘ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿ (ਵਿਭਂ ੭੧੮; ਪਟਿਂ ਮਂ ੧.੧੧੦) ਵਚਨਤੋ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਭੂਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ‘‘ਞਾਣੇਸੁ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਪਞ੍ਞਾ ਹਾਸਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ **ਹਾਸਪਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਨਵ ਪਞ੍ਞਾ ਹਾਸਪਞ੍ਞਂ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ **ਹਾਸਪਞ੍ਞਾ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਾਕਟਕਰਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਪਞ੍ਞਾ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਾ ਪਕਾਰੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ। ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। **ਅਤ੍ਥਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਵਿਧਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਵਸੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਸਮਣਕਰਣੀਯਕਥਾਯਂ ‘‘ਹੇਤੁਫਲਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਅਥ ਵਿਪਾਕਂ ਕਿਰਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਪਞ੍ਚ ਪਭੇਦੇ ਪਠਮਨ੍ਤੁਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ। **ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਸਾਯੇਵ ਪਟਿਲਾਭਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ **ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ**। ਪਟਿਲਾਭਫਸ੍ਸੇਨੇਵ **ਫਸ੍ਸਿਤਾ ਪਞ੍ਞਾਯ। ਧਮ੍ਮਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ**ਤਿ ‘‘ਯੋ ਕੋਚਿ ਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ ਹੇਤੁ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਭਾਸਿਤਂ ਕੁਸਲਂ ਅਕੁਸਲਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਪਾਲ਼ਿਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਵਸੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਸਮਣਕਰਣੀਯਕਥਾਯਂ ‘‘ਹੇਤੁ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਵਚਨਂ ਕੁਸਲਞ੍ਚ ਅਕੁਸਲਞ੍ਚਾਤਿ ਧਮ੍ਮੇ ਪਞ੍ਚ ਪਭੇਦੇ ਦੁਤਿਯਨ੍ਤੁਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ। **ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਰੂਪਨਿਰੁਤ੍ਤੀਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਵਸੇਨ। **ਪਟਿਭਾਨਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਭਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਵਸੇਨ। **ਤਸ੍ਸਿਮਾ**ਤਿ ਨਿਗਮਨਵਚਨਮੇਤਂ।

੨. ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕਵਸੇਨ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਥੁਭੇਦਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਰੂਪੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਪੁਨ ਰੂਪਾਦੀਸੁਯੇਵ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਸੇਨ ਜਵਨਪਞ੍ਞਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਕੇਵਲਂ ਰੂਪਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਰੂਪਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਪੁਚ੍ਛਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਾਕਮੇਨੇਵ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਅਕਾਸਿ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਦ੍ਧਰੂਪਾਦਿਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਸੁ ਪਠਮਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਏਵ ਪਞ੍ਞਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮੂਲਕੇਸੁ ਸਬ੍ਬਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਸੁ ਤੇਸੁ ਅਤੀਤਾਦੀਸੁ ਜਵਨਵਸੇਨ ਜਵਨਪਞ੍ਞਾਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ।

੩. ਪੁਨ ਅਨੇਕਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸੇਵੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਭਜਨਂ। **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਸੀਲਾਦਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦੀਪਕਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਵਚਨਸ੍ਸ ਸਵਨਂ। **ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ**ਤਿ ਸੁਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥੂਪਪਰਿਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਉਪਾਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੋ। **ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਗਤਸ੍ਸ ਸੀਲਾਦਿਪਟਿਪਦਾਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨਂ। **ਪਞ੍ਞਾਪਟਿਲਾਭਾਯ ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਪਞ੍ਞਾਬਾਹੁਲ੍ਲਾਯਾ**ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਭਾਵਵਚਨਾਨਿ। ਸੇਸਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਭਾਵਵਚਨਾਨਿ।

੧. ਸੋਲ਼ਸਪਞ੍ਞਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੪. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਛਨ੍ਨਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਦਿਬ੍ਬਸੋਤਚੇਤੋਪਰਿਯਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਆਸਵਾਨਂ ਖਯਞਾਣਾਨਂ। **ਤੇਸਤ੍ਤਤੀਨਂ ਞਾਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਕਥਾਯ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਾਵਕਸਾਧਾਰਣਾਨਂ ਞਾਣਾਨਂ। **ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤੀਨਂ ਞਾਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ –

> ‘‘ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਰਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨਿ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਤਂ ਸੁਣਾਥ ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ, ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਰਿ ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨਿ? ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਨਾਗਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਖਯਧਮ੍ਮਂ ਵਯਧਮ੍ਮਂ ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮਂ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀਤਿ ਞਾਣਂ…ਪੇਂ… ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ

ਭਵੋਤਿ ਞਾਣਂ… ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ… ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾਤਿ ਞਾਣਂ… ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਤਿ ਞਾਣਂ… ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਞਾਣਂ… ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ… ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ… ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ… ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਞਾਣਂ। ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਨਾਗਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਤ੍ਥਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਞਾਣਂ। ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਖਯਧਮ੍ਮਂ ਵਯਧਮ੍ਮਂ ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮਂ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਇਮਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਰਿ ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪) –

ਏਵਂ ਭਗਵਤਾ ਨਿਦਾਨਵਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ। ‘‘ਜਰਾਮਰਣੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩) ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਏਕਾਦਸਸੁ ਅਙ੍ਗੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਰੀਸ ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਨ ਇਧ ਨ ਗਹਿਤਾਨਿ। ਉਭਯਤ੍ਥ ਚ ਞਾਣਾਨਿਯੇਵ ਹਿਤਸੁਖਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿ **ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਲਾਭੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਲਾਭੋਯੇਵ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **ਪਟਿਲਾਭੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਪੁਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਵਸੇਨ **ਪਤ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਫਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਅਧਿਗਮਵਸੇਨ ਫੁਸਨਾ। **ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਲਾਭਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ। **ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਾ।

ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਞ੍ਚ ਸੇਕ੍ਖਾਨਨ੍ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਸੇਕ੍ਖਸਞ੍ਞਿਤਾਨਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਸ੍ਸ ਚਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੁਨ੍ਦਰਟ੍ਠੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਸਞ੍ਞਿਤਸ੍ਸ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ। ਵਡ੍ਢਿਤਂ ਵਡ੍ਢਨਂ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਵਡ੍ਢਿਤਵਡ੍ਢਨਾ**। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਞਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਸੇਸਤੋ ਚ ਅਰਹਤੋ ਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ **ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿਯਾ**। ਤਥਾ **ਪਞ੍ਞਾਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ। ਮਹਨ੍ਤੇ ਅਤ੍ਥੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਤ੍ਥਾਦਯੋ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਮਹਾਪਞ੍ਞਾ ਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨਂਯੇਵ। ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਿਸਯਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ।

ਪੁਥੁਨਾਨਾਖਨ੍ਧੇਸੂਤਿਆਦੀਸੁ **ਨਾਨਾ**ਸਦ੍ਦੋ ਪੁਥੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ। **ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਤਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਞਾਣਂ ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਾਨਾਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇਸੂ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਬਹੁਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਨਾਨਾਸੁਞ੍ਞਤਮਨੁਪਲਬ੍ਭੇਸੂ**ਤਿ ਉਪਲਬ੍ਭਨਂ ਉਪਲਬ੍ਭੋ, ਗਹਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਉਪਲਬ੍ਭੋ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭੋ, ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਾਨਂ ਬਹੁਤ੍ਤਾ ਬਹੁਵਚਨੇਨ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਾ, ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਸੁਞ੍ਞਤਾਵਸੇਨ ਵਾ ਨਾਨਾਸੁਞ੍ਞਤਾਸੁ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦੀਨਂ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਾ ਨਾਨਾਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਲਬ੍ਭਾ, ਤੇਸੁ। ‘‘ਨਾਨਾਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਲਬ੍ਭੇਸੂ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ‘‘ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੨) ਵਿਯ ਮ-ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਮਾ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾ, **ਨਾਨਾਅਤ੍ਥਾ**ਦੀਸੁ ਪਞ੍ਞਾ ਅਰਿਯਾਨਂਯੇਵ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਾਧਾਰਣੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਧਮ੍ਮੇ। ਇਮਿਨਾ ਅਵਸਾਨਪਰਿਯਾਯੇਨ ਲੋਕਿਯਤੋ ਪੁਥੁਭੂਤਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਪੁਥੁਭੂਤਾ ਵਿਸੁਂਭੂਤਾ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਾ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਵਿਪੁਲਪਞ੍ਞਾ ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਗੁਣਮਹਨ੍ਤਤਾਯ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਮਹਨ੍ਤਤਾ, ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਯਮੇਵ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਉਲ਼ਾਰਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਵਿਪੁਲਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਗਮ੍ਭੀਰਪਞ੍ਞਾ** ਪੁਥੁਪਞ੍ਞਾਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤੇ ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇ ਚ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਾ ਸਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਪਕਤਿਜਨੇਨ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਪਤਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾ।

ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾਤਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸੇਵ। **ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚੀ**ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। **ਅਭਿਸਮ੍ਭਵਿਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਾਪੁਣਿਤੁਂ। **ਅਨਭਿਸਮ੍ਭਵਨੀਯੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਾਪੁਣਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ। **ਅਞ੍ਞੇਹੀ**ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹੇਵ। **ਅਟ੍ਠਮਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਟ੍ਠਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ

ਗਣਿਯਮਾਨੇ ਅਟ੍ਠਮਭੂਤਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠਸ੍ਸ। **ਦੂਰੇ**ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਕਟ੍ਠੋ। ਵਿ**ਦੂਰੇ**ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਪ੍ਪਕਟ੍ਠੋ। **ਸੁ**ਵਿ**ਦੂਰੇ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਪ੍ਪਕਟ੍ਠੋ। **ਨ ਸਨ੍ਤਿਕੇ**ਤਿ ਨ ਸਮੀਪੇ। **ਨ ਸਾਮਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਨ ਸਮੀਪਭਾਗੇ। ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਪਟਿਸੇਧਸਹਿਤਾਨਿ ਵਚਨਾਨਿ ਦੂਰਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਨਿਯਮਨਾਨਿ। **ਉਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚ। **ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਟ੍ਠਸ੍ਸ। ਏਤੇਨੇਵ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਤਂਤਂਫਲਪਞ੍ਞਾਯ ਦੂਰੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਚ੍ਚੇਕਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਂ। ਇਤਰਦ੍ਵਯਂ ਪਨ ਸੁਦ੍ਧਮੇਵ ਆਗਤਂ।

੫. ''ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਚ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਯ ਦੂਰੇ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਮੇਵ ਦੂਰਟ੍ਠਂ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਕੁਸਲੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਤਤ੍ਥ **ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਨ੍ਤਵਿਕਪ੍ਪੇ ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦੇ ਛੇਕੋ। **ਪਭਿਨ੍ਨਞਾਣੋ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦਪਤ੍ਤਞਾਣੋ। ਏਤੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਕੁਸਲਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤਿ ਤਾਸਂ ਪਞ੍ਞਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਭੇਦਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਧਿਗਤਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦੋ**ਤਿ ਪਟਿਲਦ੍ਧਅਗ੍ਗਚਤੁਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣੋ। **ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਿਸਾਰਦਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਪਤ੍ਤੋ। ਯਥਾਹ –

> ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ'ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮਂ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਸਹ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਭਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ 'ਇਮੇ ਆਸਵਾ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣਾ'ਤਿ, 'ਯੇ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਅਨ੍ਤਰਾਯਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਪਟਿਸੇਵਤੋ ਨਾਲਂ ਅਨ੍ਤਰਾਯਾਯਾ'ਤਿ, 'ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਅਤ੍ਥਾਯ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ, ਸੋ ਨ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ ਤਕ੍ਕਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯਾ'ਤਿ, ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮਂ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਸਹ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਭਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਾਮੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੮; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੦)।

ਦਸਬਲਬਲਧਾਰੀਤਿ ਦਸ ਬਲਾਨਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਦਸਬਲਾ, ਦਸਬਲਾਨਂ ਬਲਾਨਿ ਦਸਬਲਬਲਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਦਸਬਲਬਲਾਨਿ ਧਾਰਯਤੀਤਿ ਦਸਬਲਬਲਧਾਰੀ, ਦਸਬਲਞਾਣਬਲਧਾਰੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਹਿ ਤੀਹਿ ਵਚਨੇਹਿ ਅਨਨ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦਾਨਂ ਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਪਭੇਦਮੁਖਮਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਸੋਯੇਵ ਪਞ੍ਞਾਪਯੋਗਵਸੇਨ ਅਭਿਮਙ੍ਗਲਸਮ੍ਮਤਟ੍ਠੇਨ **ਪੁਰਿਸਾਸਭੋ**। ਅਸਨ੍ਤਾਸਟ੍ਠੇਨ **ਪੁਰਿਸਸੀਹੋ**। ਮਹਨ੍ਤਟ੍ਠੇਨ **ਪੁਰਿਸਨਾਗੋ**। ਪਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ **ਪੁਰਿਸਾਜਞ੍ਞੋ**। ਲੋਕਕਿਚ੍ਚਧੁਰਵਹਨਟ੍ਠੇਨ **ਪੁਰਿਸਧੋਰਯ੍ਹੋ**।

ਅਥ ਤੇਜਾਦਿਕਂ ਅਨਨ੍ਤਞਾਣਤੋ ਲਦ੍ਧਂ ਗੁਣਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਤੇਸਂ ਤੇਜਾਦੀਨਂ ਅਨਨ੍ਤਞਾਣਮੂਲਕਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਅਨਨ੍ਤਞਾਣੋ**ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ **ਅਨਨ੍ਤਤੇਜੋ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨਨ੍ਤਞਾਣੋ**ਤਿ ਗਣਨਵਸੇਨ ਚ ਪਭਾਵਵਸੇਨ ਚ ਅਨ੍ਤਵਿਰਹਿਤਞਾਣੋ। **ਅਨਨ੍ਤਤੇਜੋ**ਤਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇ ਮੋਹਤਮਵਿਧਮਨੇਨ ਅਨਨ੍ਤਞਾਣਤੇਜੋ। **ਅਨਨ੍ਤਯਸੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਗੁਣੇਹੇਵ ਲੋਕਤ੍ਤਯਵਿਤ੍ਥਤਾਨਨ੍ਤਕਿਤ੍ਤਿਘੋਸੋ। **ਅਡ੍ਢੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਧਨਸਮਿਦ੍ਧਿਯਾ ਸਮਿਦ੍ਧੋ। **ਮਹਦ੍ਧਨੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਧਨਵਡ੍ਢਤ੍ਤੇਪਿ ਪਭਾਵਮਹਤ੍ਤੇਨ ਮਹਨ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਧਨਮਸ੍ਸਾਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨੋ । ਮਹਾਧਨੋਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਧਨਵਾ**ਤਿ ਪਸਂਸਿਤਬ੍ਬਪਞ੍ਞਾਧਨਵਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚਯੁਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾਧਨਵਤ੍ਤਾ ਅਤਿਸਯਭੂਤਪਞ੍ਞਾਧਨਵਤ੍ਤਾ ਧਨਵਾ। ਏਤੇਸੁਪਿ ਹਿ ਤੀਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਇਦਂ ਵਚਨਂ ਸਦ੍ਦਵਿਦੂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਏਵਂ ਪਞ੍ਞਾਗੁਣੇਨ ਭਗਵਤੋ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਿਦ੍ਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਪਞ੍ਞਾਗੁਣੇਨੇਵ ਲੋਕਹਿਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਿਦ੍ਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਨੇਤਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਵੇਨੇਯ੍ਯੇ ਸਂਸਾਰਸਙ੍ਖਾਤਭਯਟ੍ਠਾਨਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤਖੇਮਟ੍ਠਾਨਂ **ਨੇਤਾ**। ਤਤ੍ਥ ਨਯਨਕਾਲੇ ਏਵ ਸਂਵਰਵਿਨਯਪਹਾਨਵਿਨਯਵਸੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯੇ ਵਿ**ਨੇਤਾ**। ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਕਾਲੇ ਏਵ ਸਂਸਯਚ੍ਛੇਦਨੇਨ **ਅਨੁਨੇਤਾ**। ਸਂਸਯਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਂ ਅਤ੍ਥਂ **ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਾ**। ਤਥਾ ਪਞ੍ਞਾਪਿਤਾਨਂ ਨਿਚ੍ਛਯਕਰਣੇਨ **ਨਿਜ੍ਝਾਪੇਤਾ**। ਤਥਾ ਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪਯੋਜਨਵਸੇਨ **ਪੇਕ੍ਖੇਤਾ**। ਤਥਾਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਫਲੇਨ **ਪਸਾਦੇਤਾ। ਸੋ ਹਿ ਭਗਵਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਹਿ-ਕਾਰੋ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ

ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕਾਰਣੋਪਦੇਸੋ ਨਿਪਾਤੋ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ**ਤਿ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਛਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਹੇਤੁਭੂਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਬੋਧਿਮੂਲੇ ਲੋਕਹਿਤਤ੍ਥੰ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ। **ਅਸਞ੍ਜਾਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਨੇਤਾ**ਤਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਸਞ੍ਜਾਤਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਞਾਣਹੇਤੁਭੂਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਯਾਵਜ੍ਜਕਾਲਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਞ੍ਜਨੇਤਾ। ਸਾਵਕਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਭਗਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨੇਨੇਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਨਨਤੋ ਭਗਵਾ ਸਞ੍ਜਨੇਤਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਅਨਕ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਕ੍ਖਾਤਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਾਯ ਕਤਾਭਿਨੀਹਾਰਾਨੰ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਾਯ ਬ੍ਯਾਕਰਣੰ ਦਤ੍ਵਾ ਅਨਕ੍ਖਾਤਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਪਾਰਮਿਤਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ, ''ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਬ੍ਯਾਕਰਣਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਵਾ ਬੋਧਿਮੂਲੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਕ੍ਖਾਤਾ। ਅਯੰ ਨਯੋ ਪਚ੍ਚੇਕਬੋਧਿਸਤ੍ਤਬ੍ਯਾਕਰਣੇਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿਯੇਵ।

ਮਗ੍ਗਞ੍ਞੂਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਞਾਤਾ। **ਮਗ੍ਗਵਿਦੂ**ਤਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਨ੍ਤਾਨੇ ਜਨੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕੁਸਲੋ। **ਮਗ੍ਗਕੋਵਿਦੋ**ਤਿ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਕ੍ਖਾਤਬ੍ਬਮਗ੍ਗੇ ਵਿਚਕ੍ਖਣੋ। ਅਥ ਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਞ੍ਞੂ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੋਧਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਵਿਦੂ, ਸਾਵਕਬੋਧਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਕੋਵਿਦੋ। ਅਥ ਵਾ ''ਏਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਤੰਸੁ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਤਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿਯੇਵ ਤਰਨ੍ਤਿ ਓਘ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੦੯) ਵਚਨਤੋ ਯਥਾਯੋਗੰ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾਨੰ ਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਚ ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂਵਿਪਞ੍ਚਿਤਞ੍ਞੂਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨਤ੍ਥਯੋਜਨੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। **ਮਗ੍ਗਾਨੁਗਾਮੀ ਚ ਪਨਾ**ਤਿ ਭਗਵਤਾ ਗਤਮਗ੍ਗਾਨੁਗਾਮਿਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ । ਏਤ੍ਥ ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੋ ਨਿਪਾਤੋ। ਏਤੇਨ ਚ ਭਗਵਤੋ ਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਨਾਦਿਗੁਣਾਧਿਗਮਾਯ ਹੇਤੁ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਪਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਕਤਤ੍ਥੋ ਨਿਪਾਤੋ। ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਕਤਮਗ੍ਗਕਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਪਠਮੰ ਗਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਛਾਗਤਸੀਲਾਦਿਗੁਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। ਇਤਿ ਥੇਰੋ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਭਗਵਤੋ ਸੀਲਾਦਯੋ ਗੁਣਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਮੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਆਗਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਮੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਗੁਣੰ ਕਥੇਸਿ।

ਜਾਨੰ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੰ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੰ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਪਞ੍ਚਨੇਯ੍ਯਪਥਭੂਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਸ੍ਸੰ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸਬ੍ਬਦਸ੍ਸਾਵਿਤਾਯ ਤੰਯੇਵ ਨੇਯ੍ਯਪਥੰ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠੰ ਵਿਯ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਵਾ ਏਕਚ੍ਚੋ ਵਿਪਰੀਤੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਜਾਨਨ੍ਤੋਪਿ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਏਵੰ ਭਗਵਾ। ਭਗਵਾ ਪਨ ਯਥਾਸਭਾਵੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਜਾਨਾਤਿਯੇਵ, ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਪਸ੍ਸਤਿਯੇਵ। ਸ੍ਵਾਯੰ ਦਸ੍ਸਨਪਰਿਣਾਯਕਟ੍ਠੇਨ **ਚਕ੍ਖੁਭੂਤੋ**। ਵਿਦਿਤਤਾਦਿਅਟ੍ਠੇਨ **ਞਾਣਭੂਤੋ**। ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਹਦਯੇਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਵਾਚਾਯ ਨਿਚ੍ਛਾਰਿਤਧਮ੍ਮਮਯੋਤਿ ਵਾ **ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ**। ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੋ**। ਅਥ ਵਾ ਚਕ੍ਖੁ ਵਿਯ ਭੂਤੋਤਿ **ਚਕ੍ਖੁਭੂਤੋ**। ਞਾਣੰ ਵਿਯ ਭੂਤੋਤਿ **ਞਾਣਭੂਤੋ**। ਧਮ੍ਮੋ ਵਿਯ ਭੂਤੋਤਿ **ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ**। ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਿਯ ਭੂਤੋਤਿ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੋ**। ਸ੍ਵਾਯੰ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਚਨਤੋ, ਵਤ੍ਤਨਤੋ ਵਾ **ਵਤ੍ਤਾ**। ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਵਚਨਤੋ, ਵਤ੍ਤਨਤੋ ਵਾ **ਪਵਤ੍ਤਾ**। ਅਤ੍ਥੰ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਨਯਨਤੋ **ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਨ੍ਨੇਤਾ**। ਅਮਤਾਧਿਗਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦੇਸਨਤੋ, ਅਮਤਪ੍ਪਕਾਸਨਾਯ ਵਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਅਮਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਪਨਤੋ **ਅਮਤਸ੍ਸ ਦਾਤਾ**। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਤ੍ਤਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨੁਰੂਪੇਨ ਯਥਾਸੁਖੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦਾਨੇਨ ਚ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਇਸ੍ਸਰੋਤਿ **ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀ। ਤਥਾਗਤ**ਪਦੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥੰ।

ਇਦਾਨਿ ''ਜਾਨੰ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦੀਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਗੁਣੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤੰ ਸਾਧੇਨ੍ਤੋ **ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਵੰਭੂਤਸ੍ਸ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਪਾਰਮਿਤਾਪੁਞ੍ਞਬਲਪ੍ਪਭਾਵਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਵਾਸਨਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਹਸ੍ਸ ਵਿਹਤਤ੍ਤਾ **ਅਸਚ੍ਛਿਕਤੰ** ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਞਾਤਤ੍ਤਾ **ਅਞ੍ਞਾਤੰ** ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਥੇਵ ਚ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ **ਅਦਿਟ੍ਠੰ** ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਞਾਣੇਨ ਪਨ ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਅਵਿਦਿਤੰ** ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਸਮ੍ਮੋਹਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਤਤ੍ਤਾ **ਅਸਚ੍ਛਿਕਤੰ** ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਸਮ੍ਮੋਹਪਞ੍ਞਾਯ ਫੁਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਯ **ਅਫਸ੍ਸਿਤੰ** ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਲਂ ਵ◌ਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵ◌ਾ। **ਉਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਆਦਾਯ, ਅਨੋੱਕਤ੍ਵ◌ਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਉਪਾਦਾਯਾ''ਤਿ ਵਚਨੇਨੇਵ ਕਾਲਵ◌ਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮ੍ਪਿ ਗਹਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ''ਅਤੀਤਾ''ਦਿਵਚਨਾਨਿ ਚ ''ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿਆਦਿਵਚਨੇਨੇਵ ਘਟੀਯਨ੍ਤਿ, ''ਸਬ੍ਬੇ''ਤਿਆਦਿਵਚਨੇਨ ਵ◌ਾ। **ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਾਕਾਰਾਦਿਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਯਾਦਾਨਂ । **ਞਾਣਮੁਖੇ**ਤਿ ਞਾਣਾਭਿਮੁਖੇ। **ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਓਸਰਣਂ ਉਪੇਨ੍ਤਿ। ''ਜਾਨਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿਪਦਂ ''ਨੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵ◌ਿਵਰਣਤ੍ਥਂ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ।

ਅਤ੍ਤਤ੍ਥੋ ਵ◌ਾਤਿਆਦੀਸੁ ਵ◌ਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ। **ਅਤ੍ਤਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਪਰੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਲੋਕਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਭਯਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰੇਸਞ੍ਚਾਤਿ ਸਕਿਂਯੇਵ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੋ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ, ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਪ੍ਪਯੋਜਨੋ ਵ◌ਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਪਰਾਯਪ੍ਪਯੋਜਨੋ ਵ◌ਾ **ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੋ। ਉਤ੍ਤਾਨੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਵ◌ੋਹਾਰਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਸੁਖਪਤਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਾਨੋ। ਵ◌ੋਹਾਰਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵ◌ਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਸੁਞ੍ਞਤਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਪਤਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ **ਗਮ੍ਭੀਰੋ**। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਤਿਰੋਕ੍ਖਤ੍ਤਾ **ਗੂਲ਼੍ਹੋ**। ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਕੋ ਘਨਾਦੀਹਿ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ**। ਅਪ੍ਪਚੁਰਵ◌ੋਹਾਰੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਯਥਾਰੁਤਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵ◌ਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਸ੍ਸ ਨੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਨੇਯ੍ਯੋ**। ਪਚੁਰਵ◌ੋਹਾਰੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਵਚਨਮਤ੍ਤੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਸ੍ਸ ਨੀਤਤ੍ਤਾ **ਨੀਤੋ**। ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲਸਮਾਧਿਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ ਤਦਙ੍ਗਵ◌ਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਵਜ੍ਜਵ◌ਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਵਜ੍ਜੋ**। ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛੇਦਨਤੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਤ੍ਥੋ **ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸੋ**। ਕਿਲੇਸਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਫਲਤ੍ਥੋ ਵ◌ੋ**ਦਾਨੋ**। ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤੇਸੁ ਅਗ੍ਗਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ **ਪਰਮਤ੍ਥੋ। ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣਸ੍ਸ ਵ◌ਿਸਯਭਾਵਤੋ ਅਬਹਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਅਨ੍ਤੋਬੁਦ੍ਧਞਾਣੇ ਬਜਾਪਿਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਾ ਸਮਨ੍ਤਾ ਵ◌ਾ ਆਲਿਙ੍ਗਿਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਸੇਸੇਨ ਵ◌ਾ ਵਤ੍ਤਤਿ।

ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਮਯਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਞਾਣਂ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਞਾਣਵ◌ਿਰਹਿਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪ੍ਪਟਿਹਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਾਵਰਣਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਪੁਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਂ ਉਪਮਾਯ ਸਾਧੇਤੁਕਾਮੋ **ਯਾਵਤਕ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ **ਨੇਯ੍ਯਂ,** ਨੇਯ੍ਯਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਨੇਯ੍ਯਾਵਸਾਨਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਨੇਯ੍ਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ**। ਅਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂਨਂ ਪਨ ਨੇਯ੍ਯਾਵਸਾਨਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। **ਞਾਣਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕੋ**ਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਪੁਰਿਮਯਮਕੇ ਵ◌ੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ ਇਮਿਨਾ ਯਮਕੇਨ ਵ◌ਿਸੇਸੇਤ੍ਵ◌ਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਤਿਯਯਮਕੇਨ ਪਟਿਸੇਧਵਸੇਨ ਨਿਯਮਿਤ੍ਵ◌ਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ । ਏਤ੍ਥ ਚ ਨੇਯ੍ਯਂ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਥਤ੍ਤਾ **ਨੇਯ੍ਯਪਥੋ। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਯਨ੍ਤਟ੍ਠਾਯਿਨੋ**ਤਿ ਨੇਯ੍ਯਞ੍ਚ ਞਾਣਞ੍ਚ ਖੇਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਠਾਨਤੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਠਾਨਸੀਲਾ। **ਆਵਜ੍ਜਨਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵ◌ਾਰਾਵਜ੍ਜਨਾਯਤ੍ਤਾ, ਆਵਜ੍ਜਿਤਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਕਙ੍ਖਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਰੁਚਿਆਯਤ੍ਤਾ, ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਜਵਨਞਾਣੇਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਤਰਾਨਿ ਦ੍ਵ◌ੇ ਪਦਾਨਿ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵ◌ਿਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮੇਨ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਬੁਦ੍ਧੋ ਆਸਯਂ ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਞਾਣਕਥਾਯਂ ਵਣ੍ਣਿਤਾਨਿ। ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਨ ''ਭਗਵ◌ਾ ਆਸਯਂ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੬੯) ਆਗਤਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੬੯) ਆਗਤਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਇਧ ਕਤ੍ਥਚਿ ''ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਆਗਤਂ।

ਅਨੁਮਸੋਤਿ ਉਪਰਿਮਨ੍ਤੇਨ। **ਤਿਮਿਤਿਮਿਙ੍ਗਲ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਮਿ ਨਾਮ ਏਕਾ ਮਚ੍ਛਜਾਤਿ, ਤਿਮਿਂ ਗਿਲਿਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਾ ਤਤੋ ਮਹਨ੍ਤਸਰੀਰਾ ਤਿਮਿਙ੍ਗਲਾ ਨਾਮ ਏਕਾ ਮਚ੍ਛਜਾਤਿ, ਤਿਮਿਙ੍ਗਲਮ੍ਪਿ ਗਿਲਿਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਾ ਪਞ੍ਚਯੋਜਨਸਤਿਕਸਰੀਰਾ ਤਿਮਿਤਿਮਿਙ੍ਗਲਾ ਨਾਮ ਏਕਾ ਮਚ੍ਛਜਾਤਿ। ਇਧ ਜਾਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਗਰੁਲ਼ਂ ਵ◌ੇਨਤੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਗਰੁਲ਼ੋ**ਤਿ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਨਾਮਂ, ਵ◌ੇ**ਨਤੇਯ੍ਯੋ**ਤਿ ਗੋਤ੍ਤਵਸੇਨ। **ਪਦੇਸੇ**ਤਿ ਏਕਦੇਸੇ। **ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸਮਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਤ੍ਥੇਰੇ ਗਹੇਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਸਾਵਕਾ ਹਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਤ੍ਥੇਰੇਨ ਸਮਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾਹ – ''ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਮਮ ਸਾਵਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੮-੧੮੯)। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਚ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਲੋਕਨਾਥਂ ਠਪੇਤ੍ਵ◌ਾਨ, ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ ਸਨ੍ਤਿ ਪਾਣਿਨੋ।
> ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਕਲਂ ਨਾਗ੍ਘਨ੍ਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੭੧)।

ਫਰਿਤ੍ਵਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣੰ ਸਬ੍ਬਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਹੰ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਠਾਨਤੋ ਤੇਸੰ ਪਞ੍ਹੰ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਬਜਾਪਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਅਤਿਘੰਸਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣੰ ਸਬ੍ਬਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਹੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਅਵਿਸਯਭੂਤਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬੰ ਨੇਯ੍ਯੰ ਘੰਸਿਤ੍ਵਾ ਭਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਨ (ਮਹਾਨਿ॰ ੬੯) ''ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਪਾਠੋ, ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੇਪਿ ਤੇ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਏਵੰ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਅਤਿਘੰਸਿਤ੍ਵਾ ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਣ੍ਡਿਤਾ**ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। **ਨਿਪੁਣਾ**ਤਿ ਸਣ੍ਹਸੁਖੁਮਬੁਦ੍ਧਿਨੋ ਸੁਖੁਮੇ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਸਮਤ੍ਥਾ। **ਕਤਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾ**ਤਿ ਞਾਤਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾ ਚੇਵ ਪਰੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਕਤਵਾਦਪਰਿਚਯਾ ਚ। **ਵਾਲਵੇਧਿਰੂਪਾ**ਤਿ ਵਾਲਵੇਧਿਧਨੁਗ੍ਗਹਸਦਿਸਾ। **ਵੋਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤਾ ਮਞ੍ਞੇ ਚਰਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਗਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨੀ**ਤਿ ਵਾਲਵੇਧੀ ਵਿਯ ਵਾਲੰ ਸੁਖੁਮਾਨਿਪਿ ਪਰੇਸੰ ਦਿਟ੍ਠਿਗਮਨਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਞ੍ਞਾਗਮਨੇਨ ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਚਰਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ''ਗੂਥਗਤੰ ਮੁਤ੍ਤਗਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੧੧) ਵਿਯ ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਪਞ੍ਞਾਗਤਾਨਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਏਵ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ।

ਪਞ੍ਹੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦ੍ਵਿਪਦਮ੍ਪਿ ਤਿਪਦਮ੍ਪਿ ਚਤੁਪ੍ਪਦਮ੍ਪਿ ਪੁਚ੍ਛੰ ਰਚਯਿਤ੍ਵਾ। ਤੇਸੰ ਪਞ੍ਹਾਨੰ ਅਤਿਬਹੁਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਤ੍ਥੰ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਗੂਲ੍ਹਾਨਿ ਚ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਨਿ** ਅਤ੍ਥਜਾਤਾਨੀਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ। ਤੇਸੰ ਤਥਾ ਵਿਨਯੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤੂ''ਤਿ ਏਵੰ ਭਗਵਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਪਨ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਓਕਾਸਮੇਵ ਅਦਤ੍ਵਾ ਭਗਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ। ਯਥਾਹ –

> ''ਤੇ ਪਞ੍ਹੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ 'ਇਮੰ ਮਯੰ ਪਞ੍ਹੰ ਸਮਣੰ ਗੋਤਮੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮ, ਸਚੇ ਨੋ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਏਵੰ ਪੁਟ੍ਠੋ ਏਵੰ ਬ੍ਯਾਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਮਸ੍ਸ ਮਯੰ ਵਾਦੰ ਆਰੋਪੇਸ੍ਸਾਮ। ਏਵੰ ਚੇਪਿ ਨੋ ਪੁਟ੍ਠੋ ਏਵੰ ਬ੍ਯਾਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਵੰਪਿਸ੍ਸ ਮਯੰ ਵਾਦੰ ਆਰੋਪੇਸ੍ਸਾਮਾ'ਤਿ। ਤੇ ਯੇਨ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ, ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤਿ। ਤੇ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਸਮਾਦਪਿਤਾ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਿਤਾ ਸਮ੍ਪਹੰਸਿਤਾ ਨ ਚੇਵ ਸਮਣੰ ਗੋਤਮੰ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਕੁਤੋਸ੍ਸ ਵਾਦੰ ਆਰੋਪੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ? ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਸਮਣਸ੍ਸੇਵ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਸਾਵਕਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੯)।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਹੰ ਨ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਚੇ? ਭਗਵਾ ਕਿਰ ਪਰਿਸਮਜ੍ਝੇ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਪਰਿਸਾਯ ਅਜ੍ਝਾਸਯੰ ਓਲੋਕੇਤਿ। ਤਤੋ ਪਸ੍ਸਤਿ ''ਇਮੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਗੂਲ੍ਹੰ ਰਹਸ੍ਸੰ ਪਞ੍ਹੰ ਓਵਟ੍ਟਿਕਸਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾ''ਤਿ। ਸੋ ਤੇਹਿ ਅਪੁਟ੍ਠੋਯੇਵ ''ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਾਯ ਏਤ੍ਤਕਾ ਦੋਸਾ, ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ ਏਤ੍ਤਕਾ, ਅਤ੍ਥੇ ਪਦੇ ਅਕ੍ਖਰੇ ਏਤ੍ਤਕਾਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਹੇ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਏਵੰ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਨ੍ਤੋ ਏਵੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਇਤਿ ਓਵਟ੍ਟਿਕਸਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਆਨੀਤੇ ਪਞ੍ਹੇ ਧਮ੍ਮਕਥਾਯ ਅਨ੍ਤਰੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਿਦੰਸੇਤਿ। ਤੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ''ਸੇਯ੍ਯਾ ਵਤ ਨੋ, ਯੇ ਮਯੰ ਇਮੇ ਪਞ੍ਹੇ ਨ ਪੁਚ੍ਛਿਮ੍ਹਾ। ਸਚੇਪਿ ਮਯੰ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਮ, ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੇ ਨੋ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਖਿਪੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਅਪਿਚ ਬੁਦ੍ਧਾ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਨ੍ਤਾ ਪਰਿਸੰ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਫਰਨ੍ਤਿ। ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਚ ਫਰਣੇਨ ਦਸਬਲੇਸੁ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸੀਦਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਾ ਨਾਮ ਰੂਪਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਮਧੁਰਸ੍ਸਰਾ ਮੁਦੁਜਿਵ੍ਹਾ ਸੁਫੁਸਿਤਦਨ੍ਤਾਵਰਣਾ ਅਮਤੇਨ ਹਦਯੰ ਸਿਞ੍ਚਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਧਮ੍ਮੰ ਕਥੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਨੇਸੰ ਮੇਤ੍ਤਾਫਰਣੇਨ ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ਏਵਰੂਪੰ ਅਦ੍ਵੇਜ੍ਝਕਥੰ ਅਮੋਘਕਥੰ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਕਥੰ ਕਥੇਨ੍ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਨ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮ ਪਚ੍ਚਨੀਕਗ੍ਗਾਹੰ ਗਣ੍ਹਿਤੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਸਨ੍ਨਭਾਵੇਨੇਵ ਪਞ੍ਹੰ ਨ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ।

ਕਥਿਤਾ ਵਿਸਜ੍ਜਿਤਾ ਚਾਤਿ ਏਵੰ ਤੁਮ੍ਹੇ ਪੁਚ੍ਛਥਾਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤਪਞ੍ਹਾਨੰ ਉਚ੍ਚਾਰਣੇਨ ਤੇ ਪਞ੍ਹਾ ਭਗਵਤਾ ਕਥਿਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਤੇ ਵਿਸਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਤਥਾ ਵਿਸਜ੍ਜਿਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਕਾਰਣਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ ਇਮਿਨਾ ਹੇਤੁਨਾ ਏਵੰ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵੰ ਸਹੇਤੁਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਸਜ੍ਜਨੇਨ ਭਗਵਤਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਕਾਰਣਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੇ ਪਞ੍ਹਾ। **ਉਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਾ ਚ ਤੇ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇ ਖਤ੍ਤਿਯਪਣ੍ਡਿਤਾਦਯੋ ਭਗਵਤੋ ਪਞ੍ਹਵਿਸਜ੍ਜਨੇਨੇਵ ਭਗਵਤੋ ਸਮੀਪੇ ਖਿਤ੍ਤਕਾ ਪਾਦਖਿਤ੍ਤਕਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸਾਵਕਾ ਵਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਉਪਾਸਕਾ ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਾਵਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਵਾ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਉਪਾਸਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਅਥਾ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਤ੍ਥੇ, ਤੇਸੰ

ਉਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੁਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮਨ੍ਨੁਰਮੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਧਿਕਾਰੇ ਵਾ। **ਅਤਿਰੋਚਤੀ**ਤਿ ਅਤਿਵਿਯ ਜੋਤੇਤਿ ਪਕਾਸਤਿ। **ਯਦਿਦਂ ਪਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਯਾਯਂ ਭਗਵਤੋ ਪਞ੍ਞਾ, ਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਭਗਵਾਵ ਅਤਿਰੋਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਤਿ**ਸਦ੍ਦੋ ਕਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ **ਅਗ੍ਗੋ ਅਸਾਮਨ੍ਤੁਪਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੬. **ਰਾਗਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤੀਤਿ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸਾ ਸਾ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਜ੍ਝਂ ਰਾਗਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤਿ ਅਭਿਭਵਤਿ ਮਦ੍ਦਤੀਤਿ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ। **ਭੂਰੀ**ਤਿ ਹਿ ਫੁਟ੍ਟਨ੍ਤੋ ਵਿਸਦਤ੍ਥੋ । ਯਾ ਚ ਫੁਟਾ, ਸਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ ਅਭਿਭਵਤਿ ਨ ਅਫੁਟਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾਯ ਅਭਿਭਵਨਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਭਿਭਵਿਤਾ**ਤਿ ਸਾ ਸਾ ਫਲਪਞ੍ਞਾ ਤਂ ਤਂ ਰਾਗਂ ਅਭਿਭਵਿਤਵਤੀ ਮਦ੍ਦਿਤਵਤੀਤਿ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ। ਅਭਿਭਵਤਾਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਰਾਗਾਦੀਸੁ ਪਨ ਰਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਰਾਗੋ**। ਦੁਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਦੋਸੋ**। ਮੁਯ੍ਹਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਮੋਹੋ**। ਕੁਜ੍ਝਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਕੋਧੋ**। ਉਪਨਨ੍ਧਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਉਪਨਾਹੋ**। ਪੁਬ੍ਬਕਾਲਂ ਕੋਧੋ, ਅਪਰਕਾਲਂ ਉਪਨਾਹੋ। ਪਰਗੁਣਮਕ੍ਖਨਲਕ੍ਖਣੋ **ਮਕ੍ਖੋ**। ਯੁਗਗ੍ਗਾਹਲਕ੍ਖਣੋ **ਪਲ਼ਾਸੋ**। ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਖੀਯਨਲਕ੍ਖਣਾ **ਇਸ੍ਸਾ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਗੂਹਣਲਕ੍ਖਣਂ **ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ**। ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਪਾਪਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਲਕ੍ਖਣਾ **ਮਾਯਾ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਗੁਣਪ੍ਪਕਾਸਨਲਕ੍ਖਣਂ **ਸਾਠੇਯ੍ਯਂ**। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਭਾਵਲਕ੍ਖਣੋ **ਥਮ੍ਭੋ**। ਕਰਣੁਤ੍ਤਰਿਯਲਕ੍ਖਣੋ **ਸਾਰਮ੍ਭੋ**। ਉਨ੍ਨਤਿਲਕ੍ਖਣੋ **ਮਾਨੋ**। ਅਬ੍ਭੁਨ੍ਨਤਿਲਕ੍ਖਣੋ **ਅਤਿਮਾਨੋ**। ਮਤ੍ਤਭਾਵਲਕ੍ਖਣੋ **ਮਦੋ**। ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਵੋਸਗ੍ਗਲਕ੍ਖਣੋ **ਪਮਾਦੋ**।

ਰਾਗੋ ਅਰਿ, ਤਂ ਅਰਿਂ ਮਦ੍ਦਨਿਪਞ੍ਞਾਤਿਆਦੀਹਿ ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਰਾਗਾਦਿਕੋ ਕਿਲੇਸੋ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਭੂਤੋ ਅਰੀਤਿ ਭੂ-ਅਰਿ, ਪਦਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਅ-ਕਾਰ ਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ਭੂਰੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਭੂਰਿਸ੍ਸ ਮਦ੍ਦਨੀ ਪਞ੍ਞਾ ਭੂਰਿਮਦ੍ਦਨਿਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਮਦ੍ਦਨਿ ਸਦ੍ਦ ਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਂ ਅਰਿਂ ਮਦ੍ਦਨੀ**ਤਿ ਚ ਤੇਸਂ ਅਰੀਨਂ ਮਦ੍ਦਨੀਤਿ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। **ਪਥਵੀਸਮਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਤਵਿਪੁਲਟ੍ਠੇਨੇਵ ਪਥਵੀਸਮਾਯ। **ਵਿਤ੍ਥਤਾਯਾ**ਤਿ ਪਜਾਨਿਤਬ੍ਬੇ ਵਿਸਯੇ ਪਤ੍ਥਟਾਯ, ਨ ਏਕਦੇਸੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ। **ਵਿਪੁਲਾਯਾ**ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਭੂਤਾਯ। ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਨ ''ਵਿਪੁਲਾਯ ਵਿਤ੍ਥਤਾਯਾ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੨੭) ਆਗਤਂ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। **ਇਤਿ**ਸਦ੍ਦੋ ਕਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ ਨਾਮਾਤਿ ਭੂਤੇ ਅਤ੍ਥੇ ਰਮਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਏਕਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਭੂਰਿਸਮਾ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵਾ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞਾ। **ਅਪਿਚਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਞ੍ਞਾਯਮੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਏਤਂ। **ਅਧਿਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਕਵਚਨਂ। **ਭੂਰੀ**ਤਿ ਭੂਤੇ ਅਤ੍ਥੇ ਰਮਤੀਤਿ ਭੂਰਿ। **ਮੇਧਾ**ਤਿ ਅਸਨਿ ਵਿਯ ਸਿਲੁਚ੍ਚਯੇ ਕਿਲੇਸੇ ਮੇਧਤਿ ਹਿਂਸਤੀਤਿ ਮੇਧਾ, ਖਿਪ੍ਪਂ ਗਹਣਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਮੇਧਾ। **ਪਰਿਣਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਂ ਸਤ੍ਤਂ ਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਯਾਥਾਵਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧੇ ਚ ਪਰਿਨੇਤੀਤਿ ਪਰਿਣਾਯਿਕਾ। ਇਮੇਹੇਵ ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ਪਞ੍ਞਾਪਰਿਯਾਯਵਚਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪਞ੍ਞਾਬਾਹੁਲ੍ਲਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾ ਬਹੁਲਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਞ੍ਞਾਬਹੁਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਞ੍ਞਾਬਾਹੁਲ੍ਲਂ। ਤਞ੍ਚ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ। **ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕੋ ਵਾ ਅਰਿਯੋ ਵਾ। ਪਞ੍ਞਾ ਗਰੁਕਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਗਰੁਕੋ**। ਪਞ੍ਞਾ ਚਰਿਤਂ ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਚਰਿਤੋ**। ਪਞ੍ਞਾ ਆਸਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਸਯੋ**। ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ**। ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਧਜਭੂਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਧਜੋ**। ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਕੇਤੁਭੂਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਕੇਤੁ**। ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਅਧਿਪਤਿ ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤਿਤੋ ਆਗਤਤ੍ਤਾ **ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ**। ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਵਿਚਿਨਨਂ ਬਹੁਲਮਸ੍ਸਾਤਿ **ਵਿਚਯਬਹੁਲੋ**। ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਵਿਚਿਨਨਂ ਬਹੁਲਮਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਵਿਚਯਬਹੁਲੋ**। ਪਞ੍ਞਾਯ ਓਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਖ੍ਯਾਨਂ ਪਾਕਟਕਰਣਂ ਓਕ੍ਖਾਯਨਂ, ਓਕ੍ਖਾਯਨਂ ਬਹੁਲਮਸ੍ਸਾਤਿ **ਓਕ੍ਖਾਯਨਬਹੁਲੋ**। ਪਞ੍ਞਾਯ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਪੇਕ੍ਖਣਾ ਸਮ੍ਪੇਕ੍ਖਾ, ਸਮ੍ਪੇਕ੍ਖਾਯ ਅਯਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਂ ਸਮ੍ਪੇਕ੍ਖਾਯਨਂ, ਸਮ੍ਪੇਕ੍ਖਾਯਨਂ ਧਮ੍ਮੋ ਪਕਤਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਸਮ੍ਪੇਕ੍ਖਾਯਨਧਮ੍ਮੋ**। ਤਂ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਭੂਤਂ ਪਾਕਟਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀਤਿ **ਵਿਭੂਤਵਿਹਾਰੀ,** ਵਿਭੂਤੋ ਵਿਹਾਰੋ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਿਭੂਤਵਿਹਾਰੀ। ਸਾ ਪਞ੍ਞਾ ਚਰਿਤਂ, ਗਰੁਕਾ, ਬਹੁਲਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਤਚ੍ਚਰਿਤੋ ਤਗ੍ਗਰੁਕੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲੋ**। ਤਸ੍ਸਂ ਪਞ੍ਞਾਯਂ ਨਿਨ੍ਨੋ, ਪੋਣੋ, ਪਬ੍ਭਾਰੋ, ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨੋ ਤਪ੍ਪੋਣੋ ਤਪ੍ਪਬ੍ਭਾਰੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ**। ਸਾ ਪਞ੍ਞਾ ਅਧਿਪਤਿ ਤਦਧਿਪਤਿ, ਤਤੋ ਆਗਤੋ **ਤਦਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ**। ''ਪਞ੍ਞਾਗਰੁਕੋ''ਤਿਆਦੀਨਿ ''ਕਾਮਂ ਸੇਵਨ੍ਤਂਯੇਵ

ਜਾਨਾਤਿ ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਮਗਰੁਕੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੩) ਵਿਯ ਪੁਰਿਮਜਾਤਿਤੋ ਪਭੁਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ‘‘ਤਚ੍ਚਰਿਤੋ’’ਤਿਆਦੀਨਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਜਾਤਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਸੀਘਪਞ੍ਞਾ ਚ ਲਹੁਪਞ੍ਞਾ ਚ ਹਾਸਪਞ੍ਞਾ ਚ ਜਵਨਪਞ੍ਞਾ ਚ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਾ। ਖਿਪ੍ਪਟ੍ਠੇਨ **ਸੀਘਪਞ੍ਞਾ**। ਲਹੁਕਟ੍ਠੇਨ **ਲਹੁਪਞ੍ਞਾ**। ਹਾਸਬਹੁਲਟ੍ਠੇਨ **ਹਾਸਪਞ੍ਞਾ**। ਵਿਪਸ੍ਸਨੂਪਗਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਚ ਵਿਸਙ੍ਖਾਰੇ ਚ ਜਵਨਟ੍ਠੇਨ **ਜਵਨਪਞ੍ਞਾ। ਸੀਘਂ ਸੀਘ**ਨ੍ਤਿ ਬਹੁਨ੍ਨਂ ਸੀਲਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸੀਲਾਨੀ**ਤਿ ਚਾਰਿਤ੍ਤਵਾਰਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸੀਲਾਨਿ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਛਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਰਾਗਪਟਿਘਪ੍ਪਵੇਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਤਿਕਵਾਟੇਨ ਵਾਰਣਂ ਥਕਨਂ। **ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਪਰਿਭੋਗਵਸੇਨ ਭੋਜਨੇ ਪਮਾਣਞ੍ਞੁਭਾਵਂ। **ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਵਸਸ੍ਸ ਤੀਸੁ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਠਮਪਚ੍ਛਿਮਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਚ ਜਾਗਰਤਿ ਨ ਨਿਦ੍ਦਾਯਤਿ, ਸਮਣਧਮ੍ਮਮੇਵ ਚ ਕਰੋਤੀਤਿ ਜਾਗਰੋ, ਜਾਗਰਸ੍ਸ ਭਾਵੋ, ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਜਾਗਰਿਯਂ, ਜਾਗਰਿਯਸ੍ਸ ਅਨੁਯੋਗੋ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੋ। ਤਂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਂ। **ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਂ ਅਸੇਕ੍ਖਂ ਵਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਂ। ਏਵਮਿਤਰੇਪਿ ਖਨ੍ਧਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਲੋਕਿਯਪਞ੍ਞਞ੍ਚ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਕ੍ਖਨ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ।

ਹਾਸਬਹੁਲੋਤਿ ਮੂਲਪਦਂ। **ਵੇਦਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਏਵ ਪੀਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਦਂ। **ਤੁਟ੍ਠਿਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਨਾਤਿਬਲਵਪੀਤਿਯਾ ਤੁਟ੍ਠਾਕਾਰਵਸੇਨ। **ਪਾਮੋਜ੍ਜਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਬਲਵਪੀਤਿਯਾ ਪਮੁਦਿਤਭਾਵਵਸੇਨ।

੭. **ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਂ। **ਤੁਲਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਵਸੇਨ ਤੁਲੇਤ੍ਵਾ। **ਤੀਰਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਤੀਰਯਿਤ੍ਵਾ। **ਵਿਭਾਵਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਾਕਟਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਵਿਭੂਤਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਨੁਲੋਮਵਸੇਨ ਫੁਟਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਏਵ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਹੀਨਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੂਹਤਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤਂ ਅਨਤੀਤਤਾਯ ਅਸਮੂਹਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਂ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਨਾਧਿਵਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਨ ਵਾਸੇਤਿ। **ਪਜਹਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਜਹਤਿ। **ਵਿਨੋਦੇਤੀ**ਤਿ ਖਿਪਤਿ। **ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਵਿਗਤਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। **ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤੀ**ਤਿ ਅਨੁ ਅਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨੇਵ ਅਭਾਵਂ ਗਮਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਾਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ‘‘ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਮਰਨ੍ਤੂ’’ਤਿ ਪਰੇਸਂ ਮਰਣਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ‘‘ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਹਿਂਸੀਯਨ੍ਤੂ’’ਤਿ ਪਰੇਸਂ ਵਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਪਾਪਕੇ**ਤਿ ਲਾਮਕੇ। **ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ।

ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞਾਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਬਹੁਲਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਏਵ। **ਉਬ੍ਬੇਗਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਞਾਣਭਯਵਸੇਨ ਭਯਬਹੁਲੋ। **ਉਤ੍ਤਾਸਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਬਲਵਭਯਬਹੁਲੋ । ਇਦਂ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣਂ। **ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਨਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਵਿਸਙ੍ਖਾਰਾਭਿਮੁਖਤਾਯ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਨਬਹੁਲੋ। **ਅਨਭਿਰਤਿਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਨਵਸੇਨੇਵ ਅਭਿਰਤਿਅਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਇਦਾਨਿਪਿ ਤਮਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵੀਹਿ ਵਚਨੇਹਿ ਵਿਵਰਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਬਹਿਮੁਖੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਬਹਿਭੂਤਨਿਬ੍ਬਾਨਾਭਿਮੁਖੋ। **ਨ ਰਮਤੀ**ਤਿ ਨਾਭਿਰਮਤਿ। **ਅਨਿਬ੍ਬਿਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਅਨ੍ਤਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਨਿਬ੍ਬਿਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬਂ। **ਅਪ੍ਪਦਾਲਿਤਪੁਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ, ਅਨੁਕਰਣੇਨੇਵ ਅਪਦਾਲਿਤਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਭਰਾਸਿਂ, ਲੋਭਕੋਟ੍ਠਾਸਂ ਵਾ। **ਇਮਾਹਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਪਞ੍ਞਾਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਅਰਹਾਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਉਪਰਿ ‘‘ਏਕੋ ਸੇਕ੍ਖਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤੋ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੮) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮਿਅਨਾਗਾਮਿਨੋਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿਯੇਵ।

੨. ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮. **ਦ੍ਵੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਵਿਸੇਸਪਟਿਪਾਟਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ**ਤਿ ਅਤੀਤਜਾਤੀਸੁ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤੋ ਪੁਞ੍ਞਪਯੋਗੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਕਾਰਣੇਨ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਅਤਿਰੇਕੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਤਿਰਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਤਿਰੇਕਯੋਗਤੋ ਵਾ ''ਅਤਿਰੇਕੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਧਿਕੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਗ੍ਗੋ ਹੋਤਿ। **ਵਿਸੇਸੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ, ਵਿਸੇਸਯੋਗਤੋ ਵਾ ਵਿਸੇਸੋ। **ਞਾਣਂ ਪਭਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ।

ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਵਸੇਨ। **ਦੇਸਨਾਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਵਸੇਨ। **ਗਰੂਪਨਿਸ੍ਸਿਤੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਧਿਕਂ ਗਰੁਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਿਤੋ। **ਵਿਹਾਰਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰਬਹੁਲੋ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰਬਹੁਲੋ ਵਾ। **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਹਾਰੇ ਸਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਬਹੁਲੋ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰੇ ਸਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਬਹੁਲੋ। **ਸੇਖਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਸੇਖੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ **ਅਸੇਖਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਨਂ ਅਗ੍ਗਸ੍ਸ ਮਹਾਸਾਵਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿਯਾ ਸਾਵਕਞਾਣਾਨਂ ਪਾਰਗਮਨਂ ਪਾਰਮੀ, ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਪਾਰਮੀ ਸਾਵਕਪਾਰਮੀ, ਤਂ ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਤਾਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿਯਾ ਸਾਵਕਞਾਣਾਨਂ ਪਾਲਕੋ ਪੂਰਕੋ ਚ ਸੋ ਮਹਾਸਾਵਕੋ ਪਰਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਰਮਸ੍ਸ ਅਯਂ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿਭੇਦਾ ਞਾਣਕਿਰਿਯਾ ਪਰਮਸ੍ਸ ਭਾਵੋ, ਕਮ੍ਮਂ ਵਾਤਿ ਪਾਰਮੀ, ਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਪਾਰਮੀ ਸਾਵਕਪਾਰਮੀ , ਤਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। **ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਤ੍ਥੇਰਾਦਿਕੋ ਯੋ ਕੋਚਿ ਸਾਵਕੋ। ਸਾਵਕਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸਾਵਕਤੋ ਅਤਿਰੇਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ **ਏਕੋ ਪਚ੍ਚੇਕਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਆਹ। ਪੁਨ **ਪਞ੍ਞਾਪਭੇਦਕੁਸਲੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸੀਤਿ। ਞਾਣਕਥਾਯ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਅਨੇਕਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ। ਪਞ੍ਞਾਕਥਾਯ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਏਕਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾ ਨਾਨਾਕਾਰਵਸੇਨ ਨਾਨਾਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਮਹਾਪਞ੍ਞਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਇਦ੍ਧਿਕਥਾ

ਇਦ੍ਧਿਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੯. ਇਦਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਪਞ੍ਞਾਨੁਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਇਦ੍ਧਿਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਚ੍ਛਾਸੁ ਤਾਵ **ਕਾ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਸਭਾਵਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਇਦ੍ਧਿਯੋ**ਤਿ ਪਭੇਦਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਭੂਮਿਯੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਭਾਰਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਪਾਦਾ**ਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਪਦਾਨੀ**ਤਿ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਪੁਚ੍ਛਾ। **ਕਤਿ ਮੂਲਾਨੀ**ਤਿ ਆਦਿਕਾਰਣਪੁਚ੍ਛਾ। ਵਿਸਜ੍ਜਨੇਸੁ **ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਪਟਿਲਾਭਟ੍ਠੇਨ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ ਪਟਿਲਬ੍ਭਤਿ ਚ, ਤਂ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ – ''ਕਾਮਂ ਕਾਮਯਮਾਨਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਂ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੭੨)। ''ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਪਟਿਹਰਤੀਤਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੨)। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ, ਉਪਾਯਸਮ੍ਪਦਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਉਪਾਯਸਮ੍ਪਦਾ ਹਿ ਇਜ੍ਝਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਫਲਪ੍ਪਸਵਨਤੋ। ਯਥਾਹ – ''ਅਯਂ ਖੋ, ਚਿਤ੍ਤੋ ਗਹਪਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਸਚੇ ਪਣਿਦਹਿਸ੍ਸਤਿ 'ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨਂ ਰਾਜਾ ਅਸ੍ਸਂ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ'ਤਿ। ਇਜ੍ਝਿਸ੍ਸਤਿ ਹਿ ਸੀਲਵਤੋ ਚੇਤੋਪਣਿਧਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੨)। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਏਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿ। **ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਉਕ੍ਕਂਸਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੧੦. ਦਸਸੁ ਇਦ੍ਧੀਸੁ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਪਕਤਿਵਣ੍ਣਵਿਜਹਨਵਿਕਾਰਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਸਰੀਰਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਮਨੋਮਯਸ੍ਸ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਮਨੋਮਯਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਾ ਤਂਖਣੇ ਵਾ ਞਾਣਾਨੁਭਾਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਵਿਸੇਸੋ **ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਸਮਾਧਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਾ ਤਂਖਣੇ ਵਾ ਸਮਥਾਨੁਭਾਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਵਿਸੇਸੋ **ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਅਰਿਯਾਨਂਯੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ **ਅਰਿਯਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਜਾਤੋ ਵਿਸੇਸੋ **ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਜਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਤਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਜਾਤੋ ਵਿਸੇਸੋ **ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ**। ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਜਾਤੋ ਵਿਸੇਸੋ **ਵਿਜ੍ਜਾਮਯਾ ਇਦ੍ਧਿ**। ਤੇਨ ਤੇਨ ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗੇਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਇਜ੍ਝਨਂ **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗਪਚ੍ਚਯਾ ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ**।

ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਯਥਾਲਾਭਵਸੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਕੁਬ੍ਬਨਮਨੋਮਯਿਦ੍ਧਿਯਾ ਏਵ ਭੂਮਿਯੋ, ਨ ਸੇਸਾਨਂ। **ਵਿਵੇਕਜਾ ਭੂਮੀ**ਤਿ ਵਿਵੇਕਤੋ ਵਾ ਵਿਵੇਕੇ ਵਾ ਜਾਤਾ ਵਿਵੇਕਜਾ ਭੂਮਿ। **ਪੀਤਿਸੁਖਭੂਮੀ**ਤਿ ਪੀਤਿਸੁਖਯੁਤ੍ਤਾ ਭੂਮਿ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸੁਖਭੂਮੀ**ਤਿ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚ ਸੁਖੇਨ ਚ ਯੁਤ੍ਤਾ ਭੂਮਿ। **ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਭੂਮੀ**ਤਿ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਾਯੁਤ੍ਤਾ ਭੂਮਿ। ਤੇਸੁ ਪਠਮਦੁਤਿਯਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾ, ਤੀਣਿ ਝਾਨਾਨਿ ਸੁਖਫਰਣਤਾ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਚੇਤੋਫਰਣਤਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਝਾਨਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪੀਤਿਫਰਣੇਨ ਚ ਸੁਖਫਰਣੇਨ ਚ ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਲਹੁਮੁਦੁਕਮ੍ਮਞ੍ਞਕਾਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਿਨਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਦ੍ਧਿਲਾਭਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨਤੋ ਸਮ੍ਭਾਰਭੂਮਿਯੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਪਨ ਇਦ੍ਧਿਲਾਭਾਯ ਪਕਤਿਭੂਮਿਯੇਵ। **ਇਦ੍ਧਿਲਾਭਾਯਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਾਤੁਭਾਵਵਸੇਨ ਇਦ੍ਧੀਨਂ ਲਾਭਾਯ। **ਇਦ੍ਧਿਪਟਿਲਾਭਾਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਹੀਨਾਨਂ ਵਾ ਇਦ੍ਧੀਨਂ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਵਸੇਨ ਪੁਨ ਲਾਭਾਯ, ਉਪਸਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵਾ ਪਦਂ ਵਡ੍ਢਿਤਂ। **ਇਦ੍ਧਿਵਿਕੁਬ੍ਬਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਵਿਵਿਧਕਰਣਭਾਵਾਯ। **ਇਦ੍ਧਿਵਿਸਵਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਵਿਧਂ ਵਿਸੇਸਂ ਸਵਤਿ ਜਨੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਵਿਸਵੀ, ਵਿਵਿਧਂ ਸਵਨਂ ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਿਸਵੀ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵਿਸਵਿਤਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਸਵਿਤਾਯ, ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਵਿਵਿਧਵਿਸੇਸਪਵਤ੍ਤਨਭਾਵਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਦ੍ਧਿਵਸੀਭਾਵਾਯਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਇਸ੍ਸਰਭਾਵਾਯ। **ਇਦ੍ਧਿਵੇਸਾਰਜ੍ਜਾਯਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਵਿਸਾਰਦਭਾਵਾਯ। **ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ** ਞਾਣਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ।

ਛਨ੍ਦਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਿਸ੍ਸਾਯਾਤਿ ਯਦਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਛਨ੍ਦਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਅਧਿਪਤਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ। **ਲਭਤਿ ਸਮਾਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧਿਂ ਪਟਿਲਭਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਚਿਤ੍ਤਵੀਮਂਸਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨਿ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮਾਧੀ

ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਦਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਅਟ੍ਠ ਪਦਾਨਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਇਦ੍ਧਿਮੁਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮਤਾਛਨ੍ਦੋ ਸਮਾਧਿਨਾ ਏਕਤੋ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋਵ ਇਦ੍ਧਿਲਾਭਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਥਾ ਵੀਰਿਯਾਦਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਯਂ ਤਂ ਭਗਵਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਯੋਗਵਿਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੮) ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਨੇਞ੍ਜਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਥੇਰੋ ਸੋਲਸਧਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸੋਲ਼ਸਮੂਲਾਨੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨੋਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਕੋਸਜ੍ਜਵਸੇਨ ਅਨੋਨਤਂ, ਅਸਲ੍ਲੀਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਨ੍ਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਸੇਨ ਉਦ੍ਧਂ ਨ ਆਰੁਲ੍ਹਂ, ਅਨੁਦ੍ਧਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਭਿਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਭਵਸੇਨ ਨ ਅਭਿਨਤਂ, ਅਨਲ੍ਲੀਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਭਿਕਾਮਤਾਯ ਨਤਂ ਅਭਿਨਤਨ੍ਤਿ, ਇਦਂ ਤਾਦਿਸਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਰਾਗੇ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਵਤ੍ਥੁਕੇਨ ਲੋਭੇਨ। **ਅਨਪਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਦੋਸਵਸੇਨ ਨ ਅਪਨਤਂ, ਨ ਘਟ੍ਟਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਨਤਂ ਨਤੀ’’ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ। ਅਪਗਤਨਤਨ੍ਤਿ ਅਪਨਤਂ, ਇਦਂ ਤਾਦਿਸਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਅਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ‘‘ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਅਤ੍ਤਨਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨ ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ। **ਅਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪਕਾਰਾਸਾਵਸੇਨ ਨਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਂ। **ਛਨ੍ਦਰਾਗੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁਕੇਨ ਲੋਭੇਨ। **ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਕਾਮਰਾਗਤੋ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਂ। ਅਥ ਵਾ ਪਞ੍ਚਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਕਾਮਰਾਗਤੋ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਂ। ਅਥ ਵਾ ਪਞ੍ਚਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਤਤੋ ਤਤੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਂ। ਇਦਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸੇਖਾਸੇਖਾਨਮ੍ਪਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤੋ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣੇ ‘‘ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਞਾਣਚਰਿਯਾਹੀ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੮੪) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਯਥਾਲਾਭਵਸੇਨ ਪਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। **ਕਾਮਰਾਗੇ**ਤਿ ਮੇਥੁਨਰਾਗੇਨ। **ਵਿਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਸੇਸਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤਂ, ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਨਯੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਤੋ ਵਾ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ। **ਕਿਲੇਸੇ**ਤਿ ਸੇਸਕਿਲੇਸੇਨ। **ਵਿਮਰਿਯਾਦਿਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਬ੍ਬਮਰਿਯਾਦਵਸੇਨ ਵਿਗਤਕਿਲੇਸਮਰਿਯਾਦਂ ਕਤਂ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮਰਿਯਾਦਵਸੇਨ ਵਾ ਵਿਗਤਕਿਲੇਸਮਰਿਯਾਦਂ ਕਤਂ। **ਕਿਲੇਸਮਰਿਯਾਦੇ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਹੀਨੇਨ ਕਿਲੇਸਮਰਿਯਾਦੇਨ। ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚੇਤ੍ਥ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਏਕਤ੍ਤਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਗਤਂ। **ਨਾਨਤ੍ਤਕਿਲੇਸੇਹੀ**ਤਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਹਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ। ਇਦਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ‘‘ਅਨੋਨਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪਨ ਕਿਲੇਸੇ ਏਵ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। **ਓਭਾਸਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਿਸਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞੋਭਾਸਂ ਗਤਂ। **ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰੇ**ਤਿ ਬਲਵਅਵਿਜ੍ਜਾਯ। ਚਤਸ੍ਸੋ ਚ ਭੂਮਿਯੋ ਸੋਲ਼ਸ ਚ ਮੂਲਾਨਿ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਪਾਦਾ ਅਟ੍ਠ ਚ ਪਦਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਸੇਨ ਚ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

੧੦. ਏਵਂ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਭੂਮਿਪਾਦਪਦਮੂਲਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਾ ਇਦ੍ਧਿਯੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਕਤਮਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਉਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। **ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ ਭਿਕ੍ਖੁ। ਤੇਨ ਸਬ੍ਬਪਕਾਰਵਸੇਨ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਕਾਰਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਅਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਭੂਮਿਪਾਦਪਦਮੂਲਭੂਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੬੫-੩੬੬) ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਚੁਦ੍ਦਸਹਿ ਪਨ੍ਨਰਸਹਿ ਵਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਰਿਦਮਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾ ਚ ਛਨ੍ਦਾਦਿਏਕੇਕਾਧਿਪਤਿਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦਿਵਸੀਭਾਵਵਸੇਨ ਚ ਮੁਦੁਕਮ੍ਮਞ੍ਞਕਤਚਿਤ੍ਤਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਬਲਵਪੁਬ੍ਬਯੋਗਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਰਹਤ੍ਤਪਟਿਲਾਭੇਨੇਵ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਦਿਗੁਣੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭੂਮਿਆਦੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵ ਹੋਤਿ।

ਬਹੁਕਂ ਆਵਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਚੇ ਸਤਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ‘‘ਸਤਂ ਹੋਮਿ, ਸਤਂ ਹੋਮੀ’’ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਰਣਵਸੇਨ ਆਵਜ੍ਜਤਿ। **ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਥ ਖੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੯੬) “**ਆਵਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਬਹੁਕਂ ਆਵਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਤੇਸਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਵਸਾਨੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ‘ਬਹੁਕੋ ਹੋਮੀ’ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੇਨ ਏਕੇਨੇਵ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ

ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਵਮੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ''ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਯਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਾਨੀਯਂ ਅਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਹਤ੍ਥਧੋਵਨਾਦੀਨਿ ਅਕਤ੍ਵਾ ਭੁਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਸਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਨ੍ਤਰਾ ਸਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ''ਭੁਤ੍ਵਾ ਸਯਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਮਿਧਾਪੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਪਠਮਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਜ੍ਜਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪਾਲਿਯਂ ਅਵੁਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ। ਤੇਨ ਪਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਞਾਣੇਨ ਸਹੇਵ ਸਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਹਸ੍ਸੇਪਿ ਸਤਸਹਸ੍ਸੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਚੇ ਏਵਂ ਨ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਪੁਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਸਂਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਹਿ ''ਏਕਵਾਰਂ ਦ੍ਵਿਵਾਰਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਪਰਿਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਵਾ। ਤਾਨਿ ਚ ਖੋ ਵਣ੍ਣਵਸੇਨ, ਨ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਵਸੇਨ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਥੇਵ ਸਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ। ਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਅਪ੍ਪਨਾਚਿਤ੍ਤਮਿਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁਅਨਨ੍ਤਰਂ ਏਕਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਿਕਂ।

ਯਥਾਯਸ੍ਮਾ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕੋ ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਬਹੁਧਾ ਹੋਤੀਤਿ ਬਹੁਧਾਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਯਸਕ੍ਖਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਚਨਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਥੇਰਸ੍ਸ ਤਥਾਕਰਣਪਕਤਿਕਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਧਰਮਾਨਕਾਲਤ੍ਤਾ ਚ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਏਕੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵਾਰੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਵਤ੍ਥੁ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੯੬) – ਤੇ ਦ੍ਵੇ ਭਾਤਰੋ ਕਿਰ ਥੇਰਾ ਪਨ੍ਥੇ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ''ਪਨ੍ਥਕਾ''ਤਿ ਨਾਮਂ ਲਭਿਂਸੁ। ਤੇਸੁ ਜੇਟ੍ਠੋ ਮਹਾਪਨ੍ਥਕੋ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਸੋ ਅਰਹਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਂ ਪਬ੍ਬਾਜੇਤ੍ਵਾ –

> ''ਪਦੁਮਂ ਯਥਾ ਕੋਕਨਦਂ ਸੁਗਨ੍ਧਂ, ਪਾਤੋ ਸਿਯਾ ਫੁਲ੍ਲਮਵੀਤਗਨ੍ਧਂ।
> ਅਙ੍ਗੀਰਸਂ ਪਸ੍ਸ ਵਿਰੋਚਮਾਨਂ, ਤਪਨ੍ਤਮਾਦਿਚ੍ਚਮਿਵਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖੇ''ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੩) –

ਇਮਂ ਗਾਥਂ ਅਦਾਸਿ। ਸੋ ਤਂ ਚਤੂਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਪਗੁਣਂ ਕਾਤੁਂ ਨਾਸਕ੍ਖਿ। ਅਥ ਨਂ ਥੇਰੋ ''ਅਭਬ੍ਬੋ ਤ੍ਵਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ, ਨਿਕ੍ਖਮ ਇਤੋ''ਤਿ ਆਹ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਕਾਲੇ ਥੇਰੋ ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸਕੋ ਹੋਤਿ। ਜੀਵਕੋ ਕੋਮਾਰਭਚ੍ਚੋ ਬਹੁਂ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਂ ਆਦਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਮ੍ਬਵਨਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਪੂਜੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਦਸਬਲਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਥੇਰਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ''ਸ੍ਵੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤਾਨਿ ਆਦਾਯ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਨਿਵੇਸਨੇ ਭਿਕ੍ਖਂ ਗਣ੍ਹਥਾ''ਤਿ ਆਹ। ਥੇਰੋਪਿ ''ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਂ ਸੇਸਾਨਂ ਅਧਿਵਾਸੇਮੀ''ਤਿ ਆਹ। ਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕੋ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋ ਮਤ੍ਤਾਯ ਦੋਮਨਸ੍ਸਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪੁਨਦਿਵਸੇ ਪਾਤੋਵ ਵਿਹਾਰਾ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਸਾਸਨੇ ਸਾਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਵਿਹਾਰਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕੇ ਰੋਦਮਾਨੋ ਅਟ੍ਠਾਸਿ।

ਭਗਵਾ ਤਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ''ਕਸ੍ਮਾ ਰੋਦਸੀ''ਤਿ ਆਹ। ਸੋ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿ। ਭਗਵਾ ''ਨ ਸਜ੍ਝਾਯਂ ਕਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਮਮ ਸਾਸਨੇ ਅਭਬ੍ਬੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਮਾ ਸੋਚਿ, ਪਨ੍ਥਕਾ''ਤਿ ਚਕ੍ਕਚਿਤ੍ਤਤਲੇਨ ਪਾਣਿਨਾ ਤਸ੍ਸ ਸੀਸਂ ਪਰਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਬਾਹਾਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਹਾਰਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਗਨ੍ਧਕੁਟਿਪਮੁਖੇ ਨਿਸੀਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਪਿਲੋਤਿਕਖਣ੍ਡਂ ''ਇਮਂ ਪਿਲੋਤਿਕਂ 'ਰਜੋਹਰਣਂ ਰਜੋਹਰਣ'ਨ੍ਤਿ ਹਤ੍ਥੇਨ ਪਰਿਮਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਨਿਸੀਦ, ਪਨ੍ਥਕਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਿਲੋਤਿਕਖਣ੍ਡਂ ਦਤ੍ਵਾ ਕਾਲੇ ਆਰੋਚਿਤੇ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਪਰਿਵੁਤੋ ਜੀਵਕਸ੍ਸ ਗੇਹਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਪਿਲੋਤਿਕਖਣ੍ਡਂ ਤਥਾਪਰਿਮਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਮੇਨ ਕਾਲ਼ਵਣ੍ਣਂ ਅਹੋਸਿ। ਸੋ ''ਇਦਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਪਿਲੋਤਿਕਖਣ੍ਡਂ, ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਦੋਸੋ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਨਾਯਂ ਦੋਸੋ''ਤਿ ਸਞ੍ਞਂ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਞਾਣਂ ਓਤਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਵਡ੍ਢੇਸਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਭਗਵਾ ਓਭਾਸਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪੁਰਤੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਪਞ੍ਞਾਯਮਾਨਰੂਪੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਮਾ ਓਭਾਸਗਾਥਾ ਅਭਾਸਿ –

> ''ਰਾਗੋ ਰਜੋ ਨ ਚ ਪਨ ਰੇਣੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਰਾਗਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ ਰਜੋਤਿ।
> ਏਤਂ ਰਜਂ ਵਿਪ੍ਪਜਹਿਤ੍ਵ ਭਿਕ੍ਖਵੋ, ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਤੇ ਵਿਗਤਰਜਸ੍ਸ ਸਾਸਨੇ॥
>
> ''ਦੋਸੋ...ਪੇ॰... ਸਾਸਨੇ॥

''ਮੋਹੋ ਰਜੋ ਨ ਚ ਪਨ ਰੇਣੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮੋਹਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ ਰਜੋਤਿ।
ਏਤਂ ਰਜਂ ਵਿਪ੍ਪਜਹਿਤ੍ਵ ਭਿਕ੍ਖਵੋ, ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਤੇ ਵਿਗਤਰਜਸ੍ਸ ਸਾਸਨੇ॥ (ਮਹਾਨਿ॰ ੨੦੯)।

''ਅਧਿਚੇਤਸੋ ਅਪ੍ਪਮਜ੍ਜਤੋ, ਮੁਨਿਨੋ ਮੋਨਪਥੇਸੁ ਸਿਕ੍ਖਤੋ।
ਸੋਕਾ ਨ ਭਵਨ੍ਤਿ ਤਾਦਿਨੋ, ਉਪਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦਾ ਸਤੀਮਤੋ''ਤਿ॥ (ਉਦਾ॰ ੩੭)।

ਗਾਥਾਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਥੇਰੋ ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਸੋ ਮਨੋਮਯਜ੍ਝਾਨਲਾਭੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਬਹੁਧਾ, ਬਹੁਧਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਭਵਿਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਅਹੋਸਿ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨੇਵਸ੍ਸ ਤੀਣਿ ਪਿਟਕਾਨਿ ਛ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਆਗਮਿਂਸੁ।

ਜੀਵਕੋਪਿ ਖੋ ਦਸਬਲਸ੍ਸ ਦਕ੍ਖਿਣੋਦਕਂ ਉਪਨਾਮੇਸਿ। ਸਤ੍ਥਾ ਪਤ੍ਤਂ ਹਤ੍ਥੇਨ ਪਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ''ਕਿਂ ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ''ਵਿਹਾਰੇ ਏਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਥਿ, ਜੀਵਕਾ''ਤਿ ਆਹ। ਸੋ ਪੁਰਿਸਂ ਪੇਸੇਸਿ ''ਗਚ੍ਛ ਅਯ੍ਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਏਹੀ''ਤਿ। ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਤ੍ਥੇਰੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਪੁਰੇ ਆਗਮਨਾਯੇਵ ਭਾਤਰਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਤ੍ਤਵਿਸੇਸਂ ਞਾਪੇਤੁਕਾਮੋ ਭਿਕ੍ਖੁਸਹਸ੍ਸਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਏਕਮ੍ਪਿ ਏਕੇਨ ਅਸਦਿਸਂ, ਏਕਸ੍ਸਾਪਿ ਚ ਚੀਵਰਵਿਚਾਰਣਾਦਿਸਾਮਣਕਕਮ੍ਮਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਅਸਦਿਸਂ ਅਕਾਸਿ। ਪੁਰਿਸੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਿਹਾਰੇ ਬਹੂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਬਹੂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵਿਹਾਰੇ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਪਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ ਅਯ੍ਯਂ ਨ ਪਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਜੀਵਕਸ੍ਸ ਕਥੇਸਿ। ਜੀਵਕੋ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਨਾਮਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਂ ਪੇਸੇਸਿ। ਸੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕੋ ਨਾਮ ਕਤਰੋ ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿ। ''ਅਹਂ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕੋ, ਅਹਂ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕੋ''ਤਿ ਸਕਿਂਯੇਵ ਮੁਖਸਹਸ੍ਸਂ ਕਥੇਸਿ। ਸੋ ਪੁਨ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਿਰ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਾ, ਅਹਂ ਪਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ ਨ ਜਾਨਾਮੀ''ਤਿ ਆਹ। ਜੀਵਕੋ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸਚ੍ਚਤਾਯ ''ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿ ਨਯਤੋ ਅਞ੍ਞਾਸਿ। ਭਗਵਾ ਆਹ – ''ਗਚ੍ਛ, ਯਂ ਪਠਮਂ ਪਸ੍ਸਸਿ, ਤਂ ਚੀਵਰਕਣ੍ਣੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾ ਤਂ ਆਮਨ੍ਤੇਤੀਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਆਨੇਹੀ''ਤਿ। ਸੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ। ਤਾਵਦੇਵ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਂਸੁ। ਥੇਰੋ ਤਂ ਉਯ੍ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਮੁਖਧੋਵਨਾਦਿਸਰੀਰਕਿਚ੍ਚਂ ਨਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਠਮਤਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਸਤ੍ਥਾ ਦਕ੍ਖਿਣੋਦਕਂ ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਭਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਤ੍ਥੇਰੇਨੇਵ ਭਤ੍ਤਾਨੁਮੋਦਨਂ ਧਮ੍ਮਕਥਂ ਕਥਾਪੇਸਿ। ਥੇਰੋ ਦੀਘਮਜ੍ਝਿਮਾਗਮਪ੍ਪਮਾਣਂ ਧਮ੍ਮਕਥਂ ਕਥੇਸੀਤਿ।

ਅਞ੍ਞੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਮਨੋਮਯਂ ਕਾਯਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਾ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਨ੍ਤਿ, ਬਹੁਕੇ ਏਕਸਦਿਸੇਯੇਵ ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਮ੍ਮਿਨਨ੍ਤਿ ਏਕਵਿਧਮੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਰੁਮਾਨੇ। ਚੂਲ਼ਪਨ੍ਥਕਤ੍ਥੇਰੋ ਪਨ ਏਕਾਵਜ੍ਜਨੇਨੇਵ ਭਿਕ੍ਖੁਸਹਸ੍ਸਂ ਮਾਪੇਸਿ। ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਨੇ ਨ ਏਕਸਦਿਸੇ ਅਕਾਸਿ, ਨ ਏਕਵਿਧਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਰੁਮਾਨੇ। ਤਸ੍ਮਾ ਮਨੋਮਯਂ ਕਾਯਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਨ੍ਤਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਜਾਤੋ। ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ਬਹੂ ਅਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਇਦ੍ਧਿਮਤਾ ਸਦਿਸਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਚ ਭਾਸਿਤਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵਾਦੀਸੁ ਚ ਯਂ ਯਂ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਕਰੋਤਿ, ਤਂ ਤਦੇਵ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਨਾਨਾਵਣ੍ਣੇ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ ਕੇਚਿ ਪਠਮਵਯੇ ਕੇਚਿ ਮਜ੍ਝਿਮਵਯੇ ਕੇਚਿ ਪਚ੍ਛਿਮਵਯੇ, ਤਥਾ ਦੀਘਕੇਸੇ ਉਪਡ੍ਢਮੁਣ੍ਡੇ ਮੁਣ੍ਡੇ ਮਿਸ੍ਸਕਕੇਸੇ ਉਪਡ੍ਢਰਤ੍ਤਚੀਵਰੇ ਪਣ੍ਡੁਕਚੀਵਰੇ ਪਦਭਾਣਧਮ੍ਮਕਥਾਸਰਭਞ੍ਞਪਞ੍ਹਾਪੁਚ੍ਛਨਪਞ੍ਹਾਵਿਸਜ੍ਜਨਰਜਨਪਚਨਚੀਵਰਸਿਬ੍ਬਨਧੋਵਨਾਦੀਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ ਅਪਰੇਪਿ ਵਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਕੇ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ''ਏਤ੍ਤਕਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪਠਮਵਯਾ ਹੋਨ੍ਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ, ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਇਚ੍ਛਿਤਿਚ੍ਛਿਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ **ਬਹੁਧਾਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ।

ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – **ਪਕਤਿਯਾ ਬਹੁਕੋ**ਤਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤਕਾਲਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਨਿਮ੍ਮਿਤਪਕਤਿਯਾ ਬਹੁਕੋ। ਇਮਿਨਾ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਏਵਂ ਬਹੁਭਾਵਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ''ਏਕੋਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਙ੍ਕਮਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸਜ੍ਝਾਯਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਵਾ, ''ਅਯਂ ਵਿਹਾਰੋ ਅਪ੍ਪਭਿਕ੍ਖੁਕੋ, ਸਚੇ ਕੇਚਿ ਆਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ 'ਕੁਤੋ ਇਮੇ ਏਤ੍ਤਕਾ ਏਕਸਦਿਸਾ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਅਦ੍ਧਾ ਥੇਰਸ੍ਸ ਏਸ ਆਨੁਭਾਵੋ'ਤਿ ਮਂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਯ ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾਵ ''ਏਕੋ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ

ਵੁਟ੍ਠਾਯ ‘‘ਏਕੋ ਹੋਮੀ’’ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ‘‘ਏਕੋ ਹੋਮੀ’’ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਂ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂਯੇਵ ਏਕੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਨ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਵਸੇਨ ਸਯਮੇਵ ਏਕੋ ਹੋਤਿ।

੧੧. **ਆਵਿਭਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ **ਕੇਨਚਿ ਅਨਾਵਟਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕੇਨਚਿ ਅਨਾਵਟਪਦੇਨ ਆਵਿਭਾਵਪਦਸ੍ਸ ਪਾਕਟਭਾਵਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ‘‘ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਪਦੇਨ ‘‘ਕਰੋਤੀ’’ਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਪਾਕਟਂ ਹੋਨ੍ਤਞ੍ਹਿ ਆਵਿਭਾਵੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ। **ਕੇਨਚਿ ਅਨਾਵਟ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਟ੍ਟਾਦਿਨਾ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਅਨਾਵਟਂ ਆਵਰਣਵਿਰਹਿਤਂ। **ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਰਿਤੋ ਅਚ੍ਛਾਦਿਤਂ। ਤਦੇਵ ਅਨਾਵਟਤ੍ਤਾ ਵਿਵਟਂ। ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਪਾਕਟਂ। ਤਿਰੋਭਾ**ਵਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਤਰਿਤਭਾਵਂ ਕਰੋਤਿ। ਆਵਟਂਯੇਵ ਤੇਨ ਆਵਰਣੇਨ **ਪਿਹਿਤਂ**। ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂਯੇਵ ਤੇਨ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨੇਨ **ਪਟਿਕੁਜ੍ਜਿਤਂ**।

ਆਕਾਸਕਸਿਣਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਕਾਸਕਸਿਣੇ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾਯ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ। **ਲਾਭੀ**ਤਿ ਲਾਭੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਲਾਭੀ। **ਅਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਅਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇ ਪਦੇਸੇ। ਇਧ ਆਕਾਸਕਸਿਣਸ੍ਸੇਵ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਥ ਭਾਵਿਤਮੇਵ ਝਾਨਂ ਆਕਾਸਕਰਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਉਪਰਿਆਪੋਕਸਿਣਾਦੀਸੁਪਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਝਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਨ ਅਞ੍ਞਂ । **ਪਥਵਿੰ ਆਵਜ੍ਜਤਿ, ਉਦਕਂ ਆਵਜ੍ਜਤਿ, ਆਕਾਸਂ ਆਵਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਪਕਤਿਪਥਵੀਉਦਕਆਕਾਸੇ ਆਵਜ੍ਜਤਿ। **ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਆਕਾਸਸ੍ਸ ਪਥਵਿਤੋ ਦੂਰਾਕਾਸਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ।

੧੨. ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਪਰਿਮਜ੍ਜਨੇ ਕਸਿਣਨਿਯਮਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਕਸਿਣਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਯਮੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਨਿਸਿਨ੍ਨਕੋ ਵਾ ਨਿਪਨ੍ਨਕੋ** ਵਾਤਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਵਾ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਵਾ। ਇਮੇਹੇਵ ਇਤਰਇਰਿਯਾਪਥਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। **ਹਤ੍ਥਪਾਸੇ ਹੋਤੂ**ਤਿ ਹਤ੍ਥਸਮੀਪੇ ਹੋਤੁ। ਹਤ੍ਥਪਸ੍ਸੇ ਹੋਤੂਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਇਦਂ ਤਥਾ ਕਾਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਪਿ ਹਤ੍ਥਂ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾਪਿ ਆਮਸਤਿ। **ਆਮਸਤੀ**ਤਿ ਈਸਕਂ ਫੁਸਤਿ। **ਪਰਾਮਸਤੀ**ਤਿ ਬਾਲ੍ਹਂ ਫੁਸਤਿ। **ਪਰਿਮਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਫੁਸਤਿ। **ਰੂਪਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਹਤ੍ਥਪਾਸੇ ਠਿਤਰੂਪਮੇਵ।

ਦੂਰੇਪਿ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਦੂਰੇ ਦੇਵਲੋਕਂ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਤਿ ‘‘ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਹੋਤੂ’’ਤਿ। ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਞਾਣੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ ‘‘ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਹੋਤੂ’’ਤਿ। ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਪਨ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਦੂਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਕਰਣਂ ਵਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਗਮਨਸ੍ਸ ਅਨੁਪਕਾਰਮ੍ਪਿ ਇਮਾਯ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਇਜ੍ਝਮਾਨਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸਨ੍ਤਿਕੇਪੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਨ ਕੇਵਲਂ ਥੋਕਕਰਣਬਹੁਕਰਣਮੇਵ, ‘‘ਅਮਧੁਰਂ ਮਧੁਰ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਯਂ ਯਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਇਦ੍ਧਿਮਤੋ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਦੂਰੇਪਿ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਦੂਰੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। **ਸਨ੍ਤਿਕੇਪਿ ਦੂਰੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਂ ਵਾ ਦੂਰੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। **ਬਹੁਕਮ੍ਪਿ ਥੋਕਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਬਹੂ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਹਾਅਤ੍ਤਭਾਵਤ੍ਤਾ ਦਸ੍ਸਨੂਪਚਾਰਂ ਸਵਨੂਪਚਾਰਂ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੂਪਚਾਰੇ ਚ ਸਵਨੂਪਚਾਰੇ ਚ ਏਕਜ੍ਝਂ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਬਹੁਕਮ੍ਪਿ ਥੋਕਨ੍ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। **ਥੋਕਮ੍ਪਿ ਬਹੁਕਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਸਚੇ ਮਹਾਪਰਿਵਾਰੇਨ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਏਕਕਤ੍ਤਾ ਥੋਕਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਬਹੁਕਂ ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਪਰਿਵਾਰੋ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਸਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਗਮਨੇ ਉਪਕਾਰੋ ਹੋਤਿ।

ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਇਧ ਠਿਤੋ ਆਲੋਕਂ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਯਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਰੂਪਂ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮੋ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਇਧੇਵ ਠਿਤੋ ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾ ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਭਾਸਮਾਨਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਣਾਤਿ। ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੇਨ ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। **ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪੇਕ੍ਖਿਯਮਾਨੇਨ। **ਕਾਯਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਣਾਮੇਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਣਾਮੇਤਿ। ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਾਯੇ ਆਰੋਪੇਤਿ, ਕਾਯਾਨੁਗਤਿਕਂ ਕਰੋਤਿ ਦਨ੍ਧਗਮਨਂ। ਕਾਯਗਮਨਞ੍ਹਿ ਦਨ੍ਧਂ ਹੋਤਿ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ, ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ

ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਇਦ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹਜਾਤਂ ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ। ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਚ ਨਾਮ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ। ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਹਿ ਸਨ੍ਤਂ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾਯੇਵ ਸਞ੍ਞਾ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਚੇਵ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕੇਹਿ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਲਹੁਸਞ੍ਞਾਤਿਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਂ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨਸ੍ਸ ਕਰਜਕਾਯੋਪਿ ਤੂਲਪਿਚੁ ਵਿਯ ਸਲ੍ਲਹੁਕੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਵਾਤਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤੂਲਪਿਚੁਨਾ ਵਿਯ ਸਲ੍ਲਹੁਕੇਨ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਚ ਸਚੇ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਪਥਵੀਕਸਿਣਵਸੇਨ ਆਕਾਸੇ ਮਗ੍ਗਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਪਦਸਾ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਸਚੇ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਆਕਾਸੇ ਪਥਵੀਕਸਿਣਵਸੇਨੇਵ ਪਦੇ ਪਦੇ ਪਦੁਮਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਪਦੁਮੇ ਪਦੁਮੇ ਪਦਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ ਪਦਸਾ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਸਚੇ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਵਾਯੋਕਸਿਣਵਸੇਨ ਵਾਤਂ ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਤੂਲਪਿਚੁ ਵਿਯ ਵਾਯੁਨਾ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਅਪਿਚ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮਤਾਵ ਏਤ੍ਥ ਪਮਾਣਂ। ਸਤਿ ਹਿ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮਤਾਯ ਏਵਂਕਤਚਿਤ੍ਤਾਧਿਟ੍ਠਾਨੋ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਵ ਸੋ ਜਿਯਾਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਸਰੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੋ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਕਾਯਂ ਪਰਿਣਾਮੇਤੀਤਿ ਕਰਜਕਾਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇ ਆਰੋਪੇਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਗਤਿਕਂ ਕਰੋਤਿ ਸੀਘਗਮਨਂ। ਚਿਤ੍ਤਗਮਨਞ੍ਹਿ ਸੀਘਂ ਹੋਤਿ। **ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਇਦ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹਜਾਤਂ ਸੁਖਸਞ੍ਞਞ੍ਚ ਲਹੁਸਞ੍ਞਞ੍ਚ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਦਂ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਗਮਨਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਪਨਾਯਂ ਕਿਂ ਤਸ੍ਸਾਧਿਟ੍ਠਾਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਗਚ੍ਛਤਿ? ਉਦਾਹੁ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਤੀਸੁਪਿ ਖਣੇਸੁ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ ਥੇਰੋ ਆਹ। ਕਿਂ ਪਨ ਸੋ ਸਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਤਂ ਪੇਸੇਤੀਤਿ? ਯਥਾਰੁਚਿ ਕਰੋਤਿ। ਇਧ ਪਨਸ੍ਸ ਸਯਂ ਗਮਨਮੇਵ ਆਗਤਂ।

ਮਨੋਮਯਨ੍ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਮਨੇਨ ਨਿਮ੍ਮਿਤਤ੍ਤਾ ਮਨੋਮਯਂ। **ਸਬ੍ਬਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਵਨ੍ਤਂ। **ਅਹੀਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਾਦੀਨਂ ਸਣ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਿਮ੍ਮਿਤਰੂਪੇ ਪਨ ਪਸਾਦੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। **ਸਚੇ ਸੋ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚਙ੍ਕਮਤਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਤੋਪਿ ਤਤ੍ਥ ਚਙ੍ਕਮਤੀ**ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਸਾਵਕਨਿਮ੍ਮਿਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਬੁਦ੍ਧਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਪਨ ਯਂ ਯਂ ਭਗਵਾ ਕਰੋਤਿ, ਤਂ ਤਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਭਗਵਤੋ ਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਧੂਮਾਯਤਿ ਪਜ੍ਜਲਤੀ**ਤਿ ਤੇਜੋਕਸਿਣਵਸੇਨ। **ਧਮ੍ਮਂ ਭਾਸਤੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਅਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। **ਸਲ੍ਲਪਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਲਪਤਿ। **ਸਾਕਚ੍ਛਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਪਚ੍ਚੁਤ੍ਤਰਦਾਨਵਸੇਨ ਸਂਕਥਂ ਕਰੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਂ ਸੋ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਇਧੇਵ ਠਿਤੋ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਣਾਤਿ, ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਯਮ੍ਪਿ ਸੋ ਇਧੇਵ ਠਿਤੋ ਤੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ , ਸਲ੍ਲਪਤਿ, ਸਾਕਚ੍ਛਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ''ਦੂਰੇਪਿ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀ''ਤਿਆਦਿਕਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਯਮ੍ਪਿ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਵਾ ਅਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨ ਵਾ ਕਾਯੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨ ਕਾਯੇਨ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਯਞ੍ਚ ਖੋ ''ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਪੁਰਤੋ ਰੂਪਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਵਿਧਾਨਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਕਾਯੇਨ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ ਨਾਮ। ਸੇਸਂ ਪਨ ਕਾਯੇਨ ਵਸਵਤ੍ਤਨਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਤਾਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਇਦ੍ਧਿ।

੧੩. ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਸਿਖਿਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਯਾ ਕਾਯਸਕ੍ਖਿਪੁਗ੍ਗਲਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਪਠਮਂ ਤਾਵ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਠਿਤੋ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀ**ਤਿ ਅਤਿਵਿਯ ਅਚ੍ਛਰਿਯਅਬ੍ਭੁਤਭੂਤਂ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਸਦ੍ਦਸਵਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਿਦ੍ਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਮਿਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ – ਇਮਸ੍ਮਾ ਹਿ ਕਪ੍ਪਾ ਏਕਤਿਂਸੇ ਕਪ੍ਪੇ ਸਿਖੀ ਭਗਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਜਾਤਿਯਾ ਤੁਸਿਤਪੁਰਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਅਰੁਣਵਤੀਨਗਰੇ ਅਰੁਣਵਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਪਭਾਵਤਿਯਾ ਨਾਮ ਮਹੇਸਿਯਾ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪਕ੍ਕਞਾਣੋ ਮਹਾਭਿਨਿਕ੍ਖਮਨਂ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਵਰਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੋ ਅਰੁਣਵਤਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਏਕਦਿਵਸਂ ਪਾਤੋਵ ਸਰੀਰਪਟਿਜਗ੍ਗਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮਹਾਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਪਰਿਵਾਰੋ ''ਅਰੁਣਵਤਿਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਾਰਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕਸਮੀਪੇ ਠਿਤੋ ਅਭਿਭੁਂ ਨਾਮ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਅਤਿਪ੍ਪਗੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਅਰੁਣਵਤਿਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਿਤੁਂ। ਯੇਨ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਖੀ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਭੁਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘ਆਯਾਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯੇਨ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੋ, ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਸ੍ਸਾਮ ਯਾਵ ਭਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਲੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ। ‘ਏਵਂ ਭਨ੍ਤੇ’ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਭੂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਿਖਿਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਖੀ ਚ ਭਗਵਾ ਅਭਿਭੂ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯੇਨ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੋ, ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੂ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫)।

ਤਤ੍ਥ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਮਨੋ ਪਚ੍ਚੁਗ੍ਗਮਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਸਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਦਾਸਿ। ਥੇਰਸ੍ਸਾਪਿ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਂ ਆਸਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪਯਿਂਸੁ। ਨਿਸੀਦਿ ਭਗਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ, ਥੇਰੋਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਤ੍ਤਾਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਪਿ ਦਸਬਲਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਤੇਨਾਹ – ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਖੀ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਭੁਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਪਟਿਭਾਤੁ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਰਿਸਾਯ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੀ ਕਥਾ’’ਤਿ। ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਭੂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਿਖਿਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਟਿਸ੍ਸੁਣਿਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਰਿਸਾਯ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਕਥਂ ਕਥੇਸਿ। ਥੇਰੇ ਧਮ੍ਮਕਥਂ ਕਥੇਨ੍ਤੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਉਜ੍ਝਾਯਿਂਸੁ ‘‘ਚਿਰਸ੍ਸਞ੍ਚ ਮਯਂ ਸਤ੍ਥੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਗਮਨਂ ਲਭਿਮ੍ਹਾ, ਅਯਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਸਯਂ ਧਮ੍ਮਕਥਂ ਆਰਭੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਥਾ ਤੇਸਂ ਅਨਤ੍ਤਮਨਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਅਭਿਭੁਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਉਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ ਖੋ ਤੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਰਿਸਾ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾ ਚ। ਤੇਨ ਹਿ, ਤ੍ਵਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਭਿਯ੍ਯੋਸੋ ਮਤ੍ਤਾਯ ਸਂਵੇਜੇਹੀ’’ਤਿ। ਥੇਰੋ ਸਤ੍ਥੁ ਵਚਨਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਕੁਬ੍ਬਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੋ –

> ‘‘ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥ, ਯੁਞ੍ਜਥ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ।
> ਧੁਨਾਥ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਸੇਨਂ, ਨਲ਼ਾਗਾਰਂਵ ਕੁਞ੍ਜਰੋ॥
>
> ‘‘ਯੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ, ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਵਿਹਸ੍ਸਤਿ।
> ਪਹਾਯ ਜਾਤਿਸਂਸਾਰਂ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫) –

ਇਮਂ ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਂ ਅਭਾਸਿ।

ਕਿਂ ਪਨ ਕਤ੍ਵਾ ਥੇਰੋ ਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀਤਿ? ਨੀਲਕਸਿਣਂ ਤਾਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਸਹਸ੍ਸੇ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਫਰਿ। ਤਤੋ ‘‘ਕਿਮਿਦਂ ਅਨ੍ਧਕਾਰ’’ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਭੋਗੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਆਲੋਕਕਸਿਣਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਆਲੋਕਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ‘‘ਕਿਂ ਆਲੋਕੋ ਅਯ’’ਨ੍ਤਿ ਵਿਚਿਨਨ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਸਹਸ੍ਸੇ ਚ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਞ੍ਜਲਿਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਥੇਰਂਯੇਵ ਨਮਸ੍ਸਮਾਨਾ ਅਟ੍ਠਂਸੁ। ਥੇਰੋ ‘‘ਮਹਾਜਨੋ ਮਯ੍ਹਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਣਾਤੂ’’ਤਿ ਇਮਾ ਗਾਥਾ ਅਭਾਸਿ। ਸਬ੍ਬੇ ਓਸਟਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਮਜ੍ਝੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਯ ਸਦ੍ਦਂ ਅਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਅਤ੍ਥੋਪਿ ਤੇਸਂ ਪਾਕਟੋ ਅਹੋਸਿ। ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਕਤਂ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਕੁਬ੍ਬਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪੁਨ **ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨਪੀ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸੀ**ਤਿ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਇਦ੍ਧਿਵਿਕੁਬ੍ਬਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ, ਤਤੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨ ਦ੍ਵੇ ਗਾਥਾ ਭਾਸਨ੍ਤੋ ਸਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਸੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਨਪਿ ਕਾਯੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਚ ਇਤ੍ਥਂਭੂਤਲਕ੍ਖਣੇ ਕਰਣਵਚਨਂ, ਏਵਂਭੂਤਕਾਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਵਤ੍ਥੁਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਪਿ ਇਦ੍ਧਿਮਤੋ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਕਰਣਵਿਧਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਸੋ ਪਕਤਿਵਣ੍ਣਂ ਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਵਿਧਾਨੇਨ ਮੁਦੁਕਮ੍ਮਞ੍ਞਕਤਚਿਤ੍ਤੋ ਸੋ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਭਿਕ੍ਖੁ। ਸਚੇ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਂ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ **ਪਕਤਿਵਣ੍ਣਂ** ਪਕਤਿਸਣ੍ਠਾਨਂ **ਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਕੁਮਾਰਕਵਣ੍ਣਂ ਵਾ** ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਥਂ? ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਾਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ‘‘ਏਵਰੂਪੋ ਕੁਮਾਰਕੋ ਹੋਮੀ’’ਤਿ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤਬ੍ਬਂ ਕੁਮਾਰਕਵਣ੍ਣਂ

ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਕਤਪਰਿਕਮ੍ਮਾਵਸਾਨੇ ਪੁਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ‘‘ਏਵਰੂਪੋ ਨਾਮ ਕੁਮਾਰਕੋ ਹੋਮੀ’’ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਸਹ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਕੁਮਾਰਕੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੦੦) ਕਸਿਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘‘ਪਥਵੀਕਸਿਣਵਸੇਨ ਏਕੋਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਬਹੁਧਾ ਹੋਤੀਤਿਆਦਿਭਾਵੋ…ਪੇ॰… ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਇਧ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥੇਵ ਪਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਯਾ ‘‘ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਤ੍ਥੇਵ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੯੮) ਚ ‘‘ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੁਮਾਰਕਵਣ੍ਣੋ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਨਾਗਾਦਿਨਿਮ੍ਮਾਨੇ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਵਿਯ। ਨਾਗਵਣ੍ਣਾਦਿਨਿਮ੍ਮਾਨੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਨਾਗਵਣ੍ਣਨ੍ਤਿ** ਸਪ੍ਪਸਣ੍ਠਾਨੰ। **ਸੁਪਣ੍ਣਵਣ੍ਣਨ੍ਤਿ** ਗਰੁਲ਼ਸਣ੍ਠਾਨੰ। **ਇਨ੍ਦਵਣ੍ਣਨ੍ਤਿ** ਸਕ੍ਕਸਣ੍ਠਾਨੰ। **ਦੇਵਵਣ੍ਣਨ੍ਤਿ** ਸੇਸਦੇਵਸਣ੍ਠਾਨੰ। **ਸਮੁਦ੍ਦਵਣ੍ਣੰ** ਪਨ ਆਪੋਕਸਿਣਵਸੇਨ ਇਜ੍ਝਤਿ। **ਪਤ੍ਤਿਨ੍ਤਿ** ਪਦਾਤਿੰ। **ਵਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਸੇਨਾਬ੍ਯੂਹਨ੍ਤਿ** ਹਤ੍ਥਿਆਦੀਨੰ ਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੰ ਸੇਨਾਸਮੂਹੰ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਪਨ ‘‘ਹਤ੍ਥਿਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿਆਦਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਬਹਿਦ੍ਧਾਪਿ ਹਤ੍ਥਿਆਦਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ‘ਹਤ੍ਥੀ ਹੋਮੀ’ਤਿ ਅਨਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ‘ਹਤ੍ਥੀ ਹੋਤੂ’ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬੰ। ਅਸ੍ਸਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ‘‘ਪਕਤਿਵਣ੍ਣੰ ਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੂਲਪਦੇਨ ਚ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਭਾਵੇਨ ਚ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨ ਹਿ ਪਕਤਿਵਣ੍ਣੰ ਅਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਿਦ੍ਧਿ ਨਾਮ, ਪਕਤਿਵਣ੍ਣੰ ਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾਦਸ੍ਸਨੰ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।

੧੪. ਮਨੋਮਯਿਦ੍ਧਿਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਇਮਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਅਞ੍ਞੰ ਕਾਯੰ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਾਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਨੋਮਯਿਦ੍ਧਿੰ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਆਕਾਸਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਰੂਪਕਾਯੰ ਤਾਵ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ‘‘ਸੁਸਿਰੋ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਸੁਸਿਰੋ ਹੋਤਿ । ਅਥ ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਪਥਵੀਕਸਿਣਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਕਾਯੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਞ੍ਞੋ ਕਾਯੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਤੰ ਮੁਖਤੋ ਅਬ੍ਬੂਹਿਤ੍ਵਾ ਬਹਿ ਠਪੇਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਮਤ੍ਥੰ ਉਪਮਾਹਿ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ **ਸੇਯ੍ਯਥਾਪੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਮੁਞ੍ਜਮ੍ਹਾ**ਤਿ ਮੁਞ੍ਜਤਿਣਮ੍ਹਾ। **ਈਸਿਕੰ ਪਵਾਹੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਕਲ਼ੀਰੰ ਲੁਞ੍ਚੇਯ੍ਯ। **ਕੋਸਿਯਾ**ਤਿ ਕੋਸਕਤੋ। **ਕਰਣ੍ਡਾ**ਤਿ ਕਰਣ੍ਡਾਯ, ਪੁਰਾਣਤਚਕਞ੍ਚੁਕਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਚ **ਉਦ੍ਧਰੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਰਣੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਅਹਿ ਨਾਮ ਸਜਾਤਿਯੰ ਠਿਤੋ, ਕਟ੍ਠਨ੍ਤਰੰ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਨ੍ਤਰੰ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਤਚਤੋ ਸਰੀਰੰ ਨਿਕ੍ਕਡ੍ਢਨਪਯੋਗਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਥਾਮੇਨ, ਸਰੀਰੰ ਖਾਦਯਮਾਨੰ ਵਿਯ ਪੁਰਾਣਤਚੰ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਯਮੇਵ ਕਞ੍ਚੁਕੰ ਪਜਹਾਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾ ਈਸਿਕਾਦਯੋ ਮੁਞ੍ਜਾਦੀਹਿ ਸਦਿਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਦੰ ਮਨੋਮਯੰ ਰੂਪੰ ਇਦ੍ਧਿਮਤਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਹਿ ਸਦਿਸਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਇਮਾ ਉਪਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ‘‘ਮਨੋਮਯੇਨ ਕਾਯੇਨ, ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮੀ’’ਤਿ (ਥੇਰਗਾ॰ ੯੦੧) ਏਤ੍ਥ ਅਭਿਞ੍ਞਾਮਨੇਨ ਕਤਕਾਯੋ ਮਨੋਮਯਕਾਯੋ ਨਾਮ। ‘‘ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਮਨੋਮਯੰ ਕਾਯੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੩੩) ਏਤ੍ਥ ਝਾਨਮਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਿਤ੍ਤਿਤਕਾਯੋ ਤੇਨ ਮਨੇਨ ਕਤਤ੍ਤਾ ਮਨੋਮਯਕਾਯੋ ਨਾਮ। ਇਧ ਪਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਮਨੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਕਾਯੋ ਤੇਨ ਮਨੇਨ ਕਤਤ੍ਤਾ ਮਨੋਮਯਕਾਯੋ ਨਾਮ। ਏਵੰ ਸਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਿਦ੍ਧਿਯਾ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਯਾ ਚ ਕਤੋ ਮਨੋਮਯਕਾਯੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਚੇ? ਹੋਤਿਯੇਵ। ਇਧ ਪਨ ਤਾਸੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਿਦ੍ਧਿ ਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧੀਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਤੋ ਨਿਮ੍ਮਾਨਮੇਵ ਮਨੋਮਯਿਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।

੧੫. ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਫਾਰੋ ਵੇਗੋ ਅਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਾ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਤ੍ਤਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨੇਵ ਇਦ੍ਧਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਬਾਕੁਲਸ੍ਸ ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧੀਤਿਆਦੀਸੁ ਬਾਕੁਲਤ੍ਥੇਰੋ ਤਾਵ ਦ੍ਵੀਸੁ ਕੁਲੇਸੁ ਵਡ੍ਢਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵੰਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਕਤਾਧਿਕਾਰੋ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਥੇਰੋ। ਸੋ ਹਿ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਮਾਨੋ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਸੰਸਰਨ੍ਤੋ ਅਮ੍ਹਾਕੰ

ਦਸਬਲਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਰੇਤਰਮੇਵ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਸੇਟ੍ਠਿਕੁਲੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। ਤਂ ਜਾਤਕਾਲੇ ਮਙ੍ਗਲਤ੍ਥਾਯ ਮਹਾਪਰਿਵਾਰੇਨ ਯਮੁਨਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ਸਪਰਿਵਾਰਾ ਧਾਤੀ ਨਿਮੁਜ੍ਜਨੁਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਕੀਲ਼ਾਪੇਨ੍ਤੀ ਨ੍ਹਾਪੇਤਿ। ਏਕੋ ਮਹਾਮਚ੍ਛੋ ''ਭਕ੍ਖੋ ਮੇ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਮੁਖਂ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪਗਤੋ। ਧਾਤੀ ਦਾਰਕਂ ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਪਲਾਤਾ। ਮਹਾਮਚ੍ਛੋ ਤਂ ਗਿਲਿ। ਪੁਞ੍ਞਵਾ ਸਤ੍ਤੋ ਸਯਨਗਬ੍ਭਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਮਚ੍ਛੋ ਦਾਰਕਸ੍ਸ ਤੇਜੇਨ ਤਤ੍ਤਕਂ ਫਾਲਂ ਗਿਲਿਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਦਯ੍ਹਮਾਨੋ ਵੇਗੇਨ ਤਿਂਸਯੋਜਨਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਬਾਰਾਣਸਿਵਾਸਿਨੋ ਮਚ੍ਛਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਜਾਲਂ ਪਾਵਿਸਿ। ਸੋ ਦਾਰਕਸ੍ਸ ਤੇਜੇਨ ਜਾਲਤੋ ਨੀਹਟਮਤ੍ਤੋਵ ਮਤੋ। ਮਚ੍ਛਬਨ੍ਧਾ ਤਂ ਸਕਲਮੇਵ ਅਨੁਰਕਾਜੇਨ ਆਦਾਯ ''ਸਹਸ੍ਸੇਨ ਦੇਮਾ''ਤਿ ਨਗਰੇ ਚਰਨ੍ਤਾ ਅਸੀਤਿਕੋਟਿਧਨਸ੍ਸ ਅਪੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਘਰਦ੍ਵਾਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਭਰਿਯਾਯ ਏਕੇਨ ਕਹਾਪਣੇਨ ਅਦਂਸੁ। ਸਾ ਤਂ ਸਯਮੇਵ ਫਲਕੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ ਫਾਲੇਨ੍ਤੀ ਮਚ੍ਛਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਸੁਵਣ੍ਣਵਣ੍ਣਂ ਦਾਰਕਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਮਚ੍ਛਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਮੇ ਪੁਤ੍ਤੋ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਨਾਦਂ ਨਦਿਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕਂ ਆਦਾਯ ਸਾਮਿਕਂ ਉਪਗਚ੍ਛਿ। ਸੇਟ੍ਠਿ ਤਾਵਦੇਵ ਭੇਰਿਂ ਚਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕਂ ਆਦਾਯ ਰਞ੍ਞੋ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਤਮਤ੍ਥਂ ਆਰੋਚੇਸਿ। ਰਾਜਾ ''ਪੁਞ੍ਞਵਾ ਦਾਰਕੋ, ਪੋਸੇਹਿ ਨ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਇਤਰਮ੍ਪਿ ਸੇਟ੍ਠਿਕੁਲਂ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਪੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਤਂ ਦਾਰਕਂ ਗਣ੍ਹਿਤੁਂ ਵਿਵਦਿ। ਉਭੋਪਿ ਰਾਜਕੁਲਂ ਅਗਮਂਸੁ। ਰਾਜਾ ''ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਪੁਤ੍ਤਕਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਦਾਯਾਦੋ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਆਹ। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਦ੍ਵੇਪਿ ਕੁਲਾਨਿ ਲਾਭਗ੍ਗਯਸਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਅਹੇਸੁਂ। ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੀਹਿ ਕੁਲੇਹਿ ਵਡ੍ਢਿਤਤ੍ਤਾ ''ਬਾਕੁਲਕੁਮਾਰੋ''ਤਿ ਨਾਮਂ ਅਕਂਸੁ। ਤਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞੁਤਂ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੀਸੁਪਿ ਨਗਰੇਸੁ ਤਯੋ ਤਯੋ ਪਾਸਾਦੇ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਨਾਟਕਾਨਿ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਪੇਸੁਂ। ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਨਗਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਾਸੇ ਵਸਿ। ਤਹਿਂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਨਗਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਾਸੇ ਵੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਾਟਨਾਵਾਸੁ ਮਣ੍ਡਪਂ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਨਂ ਨਾਟਕੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਭਵਮਾਨਂ ਦ੍ਵੀਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਇਤਰਂ ਨਗਰਂ ਉਪਡ੍ਢਪਥਂ ਨੇਨ੍ਤਿ। ਇਤਰਨਗਰਵਾਸਿਨੋ ਨਾਟਕਾਪਿ ''ਦ੍ਵੀਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਉਪਡ੍ਢਪਥਂ ਆਗਤੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਤਥੇਵ ਪਚ੍ਚੁਗ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੀਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਗਰਂ ਆਨੇਨ੍ਤਿ। ਇਤਰਨਾਟਕਾ ਮਜ੍ਝੇ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਗਰਮੇਵ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਾਸੇ ਵਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਨਿਯਾਮੇਨ ਪੁਨ ਇਤਰਨਗਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸੀਤਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਨਿ।

ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਂ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਵਰਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਚਾਰਿਕਂ ਚਰਨ੍ਤੋ ਕੋਸਮ੍ਬਿਂ ਪਾਪੁਣਿ। ''ਬਾਰਾਣਸਿ''ਨ੍ਤਿ ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਾ। ਬਾਕੁਲਸੇਟ੍ਠਿਪਿ ਖੋ ''ਦਸਬਲੋ ਆਗਤੋ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਬਹੁਂ ਗਨ੍ਧਮਾਲਂ ਆਦਾਯ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਕਥਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸਦ੍ਧੋ ਪਬ੍ਬਜਿ। ਸੋ ਸਤ੍ਤਾਹਮੇਵ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਮੇ ਅਰੁਣੇ ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਦ੍ਵੀਸੁ ਨਗਰੇਸੁ ਪਰਿਚਿਤਮਾਤੁਗਾਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੁਲਘਰਾਨਿ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਸਮਾਨਾ ਚੀਵਰਾਨਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਹਿਣਿਂਸੁ। ਥੇਰੋ ਏਕਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਕੋਸਮ੍ਬਿਵਾਸੀਹਿ ਪਹਿਤਂ ਚੀਵਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਏਕਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਬਾਰਾਣਸਿਵਾਸੀਹੀਤਿ ਏਤੇਨੇਵ ਨਿਯਾਮੇਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਨਗਰੇਸੁ ਯਂ ਯਂ ਉਤ੍ਤਮਂ, ਤਂ ਤਂ ਥੇਰਸ੍ਸੇਵ ਆਹਰੀਯਤਿ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸਾਪਿਸ੍ਸ ਸੁਖੇਨੇਵ ਅਸੀਤਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਅਗਮਂਸੁ। ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿਸ੍ਸ ਮੁਹੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੋਪਿ ਆਬਾਧੋ ਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਪਚ੍ਛਿਮੇ ਕਾਲੇ ਬਾਕੁਲਸੁਤ੍ਤਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੯ ਆਦਯੋ) ਕਥੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀਤਿ । ਏਵਂ ਮਚ੍ਛਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਅਰੋਗਭਾਵੋ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਬਾਕੁਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਭਵਿਕਸ੍ਸ ਤੇਨ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਪਟਿਲਭਿਤਬ੍ਬਅਰਹਤ੍ਤਞਾਣਾਨੁਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ। ਸੁਚਰਿਤਕਮ੍ਮਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਸ੍ਸ ਆਨੁਭਾਵੇਨਾਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸਂਕਿਚ੍ਚਤ੍ਥੇਰੋਪਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੭੩) ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਤਪੁਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਕਸ੍ਸ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਅਡ੍ਢਕੁਲਸ੍ਸ ਧੀਤੁ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕੁਚ੍ਛਿਗਤੇ ਏਕੇਨ ਬ੍ਯਾਧਿਨਾ ਤਂ ਖਣਂਯੇਵ ਕਾਲਮਕਾਸਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਸਰੀਰੇ ਝਾਪਿਯਮਾਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਗਬ੍ਭਮਂਸਂ ਸੇਸਮਂਸਂ ਝਾਪਯਿ। ਅਥਸ੍ਸਾ ਗਬ੍ਭਮਂਸਂ ਚਿਤਕਤੋ ਓਤਾਰੇਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੀਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸੂਲੇਹਿ ਵਿਜ੍ਝਿਂਸੁ। ਸੂਲਕੋਟਿ ਦਾਰਕਸ੍ਸ ਅਕ੍ਖਿਕੋਟਿਂ ਫੁਸਿ। ਏਵਂ ਗਬ੍ਭਮਂਸਂ ਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਅਙ੍ਗਾਰਰਾਸਿਮ੍ਹਿ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਙ੍ਗਾਰੇਹੇਵ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਮਿਂਸੁ। ਗਬ੍ਭਮਂਸਂ ਝਾਯਿ, ਅਙ੍ਗਾਰਮਤ੍ਥਕੇ ਪਨ ਸੁਵਣ੍ਣਬਿਮ੍ਬਸਦਿਸੋ ਦਾਰਕੋ ਪਦੁਮਗਬ੍ਭੇ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਅਹੋਸਿ। ਪਚ੍ਛਿਮਭਵਿਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਸਿਨੇਰੁਨਾ ਓਤ੍ਥਰਿਯਮਾਨਸ੍ਸਾਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਜੀਵਿਤਕ੍ਖਯੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਪੁਨਦਿਵਸੇ

‘‘ਚਿਤਕਂ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਸ੍ਸਾਮਾ’’ਤਿ ਆਗਤਾ ਤਥਾ ਨਿਪਨ੍ਨਂ ਦਾਰਕਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਚ੍ਛਰਿਯਬ੍ਭੁਤਚਿਤ੍ਤਜਾਤਾ ਦਾਰਕਂ ਆਦਾਯ ਨਗਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨੇਮਿਤ੍ਤਕੇ ਪੁਚ੍ਛਿਂਸੁ। ਨੇਮਿਤ੍ਤਕਾ ‘‘ਸਚੇ ਅਯਂ ਦਾਰਕੋ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਯਾਵ ਸਤ੍ਤਮਾ ਕੁਲਪਰਿਵਟ੍ਟਾ ਞਾਤਕਾ ਦੁਗ੍ਗਤਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਪਬ੍ਬਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਸਮਣਸਤੇਹਿ ਪਰਿਵੁਤੋ ਚਰਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਆਹਂਸੁ। ਅਯ੍ਯਕਾ ਤਂ ਦਾਰਕਂ ਵਡ੍ਢੇਸਿ। ਞਾਤਕਾਪਿ ਵਡ੍ਢਿਤਕਾਲੇ ‘‘ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਅਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਾਜੇਸ੍ਸਾਮਾ’’ਤਿ ਪੋਸਯਿਂਸੁ। ਸੋ ਸਤ੍ਤਵਸ੍ਸਿਕਕਾਲੇ ‘‘ਤਵ ਕੁਚ੍ਛਿਯਾ ਵਸਨਕਾਲੇ ਮਾਤਾ ਤੇ ਕਾਲਮਕਾਸਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਸਰੀਰੇ ਝਾਪਿਯਮਾਨੇਪਿ ਤ੍ਵਂ ਨ ਝਾਯੀ’’ਤਿ ਕੁਮਾਰਕਾਨਂ ਕਥਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਹਂ ਕਿਰ ਏਵਰੂਪਾ ਭਯਾ ਮੁਤ੍ਤੋ, ਕਿਂ ਮੇ ਘਰਾਵਾਸੇਨ ਪਬ੍ਬਜਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਞਾਤਕਾਨਂ ਆਰੋਚੇਸਿ। ਤੇ ‘‘ਸਾਧੁ, ਤਾਤਾ’’ਤਿ ਤਂ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਭਨ੍ਤੇ, ਇਮਂ ਪਬ੍ਬਾਜੇਥਾ’’ਤਿ ਅਦਂਸੁ। ਥੇਰੋ ਤਚਪਞ੍ਚਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜੇਸਿ। ਸੋ ਖੁਰਗ੍ਗੇਯੇਵ ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿ। ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਸ੍ਸੋ ਚ ਉਪਸਮ੍ਪਦਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਦਸਵਸ੍ਸੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸਤਭਿਕ੍ਖੁਪਰਿਵਾਰੋ ਵਿਚਰੀਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਦਾਰੁਚਿਤਕਾਯ ਅਰੋਗਭਾਵੋ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਂਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।

ਭੂਤਪਾਲਤ੍ਥੇਰੋਪਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੭੩) ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਤਸ੍ਸ ਪਿਤਾ ਰਾਜਗਹੇ ਦਲਿਦ੍ਦਮਨੁਸ੍ਸੋ। ਸੋ ਤਂ ਦਾਰਕਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਾਰੂਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਕਟੇਨ ਅਟਵਿਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦਾਰੁਭਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਾਯਂ ਨਗਰਦ੍ਵਾਰਸਮੀਪਂ ਪਤ੍ਤੋ। ਅਥਸ੍ਸ ਗੋਣਾ ਯੁਗਂ ਓਸ੍ਸਜਿਤ੍ਵਾ ਨਗਰਂ ਪਵਿਸਿਂਸੁ। ਸੋ ਸਕਟਮੂਲੇ ਪੁਤ੍ਤਕਂ ਨਿਸੀਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਗੋਣਾਨਂ ਅਨੁਪਦਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਨਗਰਮੇਵ ਪਾਵਿਸਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਦ੍ਵਾਰਂ ਪਿਦਹਿ। ਦਾਰਕੋ ਸਕਲਰਤ੍ਤਿਂ ਸਕਟਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਂ ਓਕ੍ਕਮਿ। ਰਾਜਗਹਂ ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਅਮਨੁਸ੍ਸਬਹੁਲਂ, ਇਦਂ ਪਨ ਸੁਸਾਨਸਮੀਪਟ੍ਠਾਨਂ। ਨ ਚ ਕੋਚਿ ਯਕ੍ਖੋ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਭਵਿਕਸ੍ਸ ਦਾਰਕਸ੍ਸ ਉਪਦ੍ਦਵਂ ਕਾਤੁਮਸਕ੍ਖਿ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਭੂਤਪਾਲਤ੍ਥੇਰੋ ਨਾਮ ਅਹੋਸੀਤਿ। ਏਵਂ ਵਾਲ਼ਯਕ੍ਖਾਨੁਚਰਿਤੇਪਿ ਪਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਰੋਗਭਾਵੋ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਭੂਤਪਾਲਸ੍ਸ ਞਾਣਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।

੧੬. ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਤ੍ਥੇਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕਪੋਤਕਨ੍ਦਰਾਯਂ ਵਿਹਰਤੋ ਜੁਣ੍ਹਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਨਵੋਰੋਪਿਤੇਹਿ ਕੇਸੇਹਿ ਅਜ੍ਝੋਕਾਸੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਏਕੋ ਦੁਟ੍ਠਯਕ੍ਖੋ ਸਹਾਯਕੇਨ ਯਕ੍ਖੇਨ ਵਾਰਿਯਮਾਨੋਪਿ ਸੀਸੇ ਪਹਾਰਂ ਅਦਾਸਿ। ਯਸ੍ਸ ਮੇਘਸ੍ਸ ਵਿਯ ਗਜ੍ਜਤੋ ਸਦ੍ਦੋ ਅਹੋਸਿ, ਥੇਰੋ ਤਸ੍ਸ ਪਹਰਣਸਮਯੇ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਅਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਤੇਨ ਪਹਾਰੇਨ ਨ ਕੋਚਿ ਆਬਾਧੋ ਅਹੋਸਿ। ਅਯਂ ਤਸ੍ਸ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ। ਯਥਾਹ –

> ‘‘ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ (ਉਦਾ॰ ੩੪) – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਵੇਲ਼ੁਵਨੇ ਕਲਨ੍ਦਕਨਿਵਾਪੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਕਪੋਤਕਨ੍ਦਰਾਯਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਜੁਣ੍ਹਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਨਵੋਰੋਪਿਤੇਹਿ ਕੇਸੇਹਿ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਮਾਧਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ।
>
> ‘‘ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਦ੍ਵੇ ਯਕ੍ਖਾ ਸਹਾਯਕਾ ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਦਿਸਾਯ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਦਿਸਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਕੇਨਚਿਦੇਵ ਕਰਣੀਯੇਨ। ਅਦ੍ਦਸਂਸੁ ਖੋ ਤੇ ਯਕ੍ਖਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਜੁਣ੍ਹਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਨਵੋਰੋਪਿਤੇਹਿ ਕੇਸੇਹਿ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ, ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਏਕੋ ਯਕ੍ਖੋ ਦੁਤਿਯਂ ਯਕ੍ਖਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘ਪਟਿਭਾਤਿ ਮਂ, ਸਮ੍ਮ, ਇਮਸ੍ਸ ਸਮਣਸ੍ਸ ਸੀਸੇ ਪਹਾਰਂ ਦਾਤੁ’ਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੋ ਯਕ੍ਖੋ ਤਂ ਯਕ੍ਖਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘ਅਲਂ, ਸਮ੍ਮ, ਮਾ ਸਮਣਂ ਆਸਾਦੇਸਿ, ਉਲ਼ਾਰੋ ਸੋ, ਸਮ੍ਮ, ਸਮਣੋ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ’ਤਿ।

''ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸੋ ਯਕ੍ਖੋ ਤਂ ਯਕ੍ਖਂ ਏਤਦਵੋਚ – 'ਪਟਿਭਾਤਿ ਮਂ, ਸਮ੍ਮ, ਇਮਸ੍ਸ ਸਮਣਸ੍ਸ ਸੀਸੇ ਪਹਾਰਂ ਦਾਤੁ'ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਸੋ ਯਕ੍ਖੋ ਤਂ ਯਕ੍ਖਂ ਏਤਦਵੋਚ – 'ਅਲਂ, ਸਮ੍ਮ, ਮਾ ਸਮਣਂ ਆਸਾਦੇਸਿ, ਉਲ਼ਾਰੋ ਸੋ, ਸਮ੍ਮ, ਸਮਣੋ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ'ਤਿ।

''ਅਥ ਖੋ ਸੋ ਯਕ੍ਖੋ ਤਂ ਯਕ੍ਖਂ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੀਸੇ ਪਹਾਰਂ ਅਦਾਸਿ। ਤਾਵ ਮਹਾਪਹਾਰੋ ਅਹੋਸਿ, ਅਪਿ ਤੇਨ ਪਹਾਰੇਨ ਸਤ੍ਤਰਤਨਂ ਵਾ ਅਡ੍ਢਟ੍ਠਮਰਤਨਂ ਵਾ ਨਾਗਂ ਓਸਾਰੇਯ੍ਯ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਕੂਟਂ ਪਦਾਲੇਯ੍ਯ। ਅਥ ਚ ਪਨ ਸੋ ਯਕ੍ਖੋ 'ਡਯ੍ਹਾਮਿ ਡਯ੍ਹਾਮੀ'ਤਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਮਹਾਨਿਰਯਂ ਅਪਤਾਸਿ।

''ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ ਤੇਨ ਯਕ੍ਖੇਨ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੀਸੇ ਪਹਾਰਂ ਦੀਯਮਾਨਂ, ਦਿਸ੍ਵਾ ਯੇਨ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ, ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – 'ਕਚ੍ਚਿ ਤੇ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਖਮਨੀਯਂ, ਕਚ੍ਚਿ ਯਾਪਨੀਯਂ, ਕਚ੍ਚਿ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ। 'ਖਮਨੀਯਂ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਯਾਪਨੀਯਂ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਅਪਿ ਚ ਮੇ ਸੀਸਂ ਥੋਕਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਯਾਵ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ। ਇਧ ਤੇ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਯਕ੍ਖੋ ਸੀਸੇ ਪਹਾਰਂ ਅਦਾਸਿ। ਤਾਵ ਮਹਾ ਪਹਾਰੋ ਅਹੋਸਿ, ਅਪਿ ਤੇਨ ਪਹਾਰੇਨ ਸਤ੍ਤਰਤਨਂ ਵਾ ਅਡ੍ਢਟ੍ਠਮਰਤਨਂ ਵਾ ਨਾਗਂ ਓਸਾਰੇਯ੍ਯ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਕੂਟਂ ਪਦਾਲੇਯ੍ਯ। ਅਥ ਚ ਪਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਖਮਨੀਯਂ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਯਾਪਨੀਯਂ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਅਪਿ ਚ ਮੇ ਸੀਸਂ ਥੋਕਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਯਾਵ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ, ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਯਕ੍ਖਮ੍ਪਿ ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਯਂ ਪਨੇਤਰਹਿ ਪਂਸੁਪਿਸਾਚਕਮ੍ਪਿ ਨ ਪਸ੍ਸਾਮਾਤਿ।

''ਅਸ੍ਸੋਸਿ ਖੋ ਭਗਵਾ ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਿਕਾਯ ਤੇਸਂ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਮਹਾਨਾਗਾਨਂ ਇਮਂ ਏਵਰੂਪਂ ਕਥਾਸਲ੍ਲਾਪਂ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤਾਯਂ ਵੇਲਾਯਂ ਇਮਂ ਉਦਾਨਂ ਉਦਾਨੇਸਿ –

''ਯਸ੍ਸ ਸੇਲੂਪਮਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਠਿਤਂ ਨਾਨੁਪਕਮ੍ਪਤਿ।
ਵਿਰਤ੍ਤਂ ਰਜਨੀਯੇਸੁ, ਕੋਪਨੀਯੇ ਨ ਕੁਪ੍ਪਤਿ।
ਯਸ੍ਸੇਵਂ ਭਾਵਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਕੁਤੋ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਮੇਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ॥ (ਉਦਾ॰ ੩੪)।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਕੁਤੋ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਮੇਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨੇਨ ''ਤੇਨ ਪਹਾਰੇਨ ਨ ਕੋਚਿ ਆਬਾਧੋ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨਂ ਅਤਿਵਿਯ ਸਮੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਅਪਿਚ ਮੇ ਸੀਸਂ ਥੋਕਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੀਸਸ੍ਸ ਪਨ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਲੋਕੇਪਿ ਹਿ ਅਕਿਚ੍ਛੇਨ ਪਰਿਹਰਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ ਸੁਖਸੀਲੋ, ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਪਰਿਹਰਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ ਦੁਕ੍ਖਸੀਲੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਮ੍ਪਿ ਖੋ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸਮਯਤ੍ਤਾ ਅਹੋਸੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਅਪ੍ਪਿਤਸਮਯੇ ਹਿ ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ। ''ਏਤਰਹਿ ਪਂਸੁਪਿਸਾਚਕਮ੍ਪਿ ਨ ਪਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਦਟ੍ਠੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਸੁ ਬ੍ਯਾਪਾਰਾਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਥੇਰੋ ਕਿਰ ''ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਜਨਤਾ ਪੋਥੁਜ੍ਜਨਿਕਾਯ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਸਾਰਸਞ੍ਞਾ ਮਾਹੇਸੁ''ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਜਨਤਂ ਅਨੁਕਮ੍ਪਮਾਨੋ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਇਦ੍ਧਿਂ ਨ ਵਲਞ੍ਜੇਸਿ। ਥੇਰਗਾਥਾਯ ਚ –

''ਨੇਵ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਯ, ਨਪਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਨੋ।
ਚੇਤੋਪਰਿਯਾਯ ਇਦ੍ਧਿਯਾ, ਚੁਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ।
ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ, ਪਣਿਧਿ ਮੇ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੯੯੬) –

ਥੇਰੇਨ ਸਯਮੇਵ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸੁ ਪਤ੍ਥਨਾਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਥੇਰੋ ਪਨ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿਯਾ ਸਾਵਕਪਾਰਮੀਞਾਣੇਸੁ ਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ।

ਸਞ੍ਜੀਵਤ੍ਥੇਰਂ ਪਨ ਕਕੁਸਨ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਦੁਤਿਯਅਗ੍ਗਸਾਵਕਂ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਨ੍ਨਂ ''ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ''ਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤ੍ਵਾ ਗੋਪਾਲਕਾਦਯੋ ਤਿਣਕਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਸਂਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਂ ਅਦਂਸੁ। ਥੇਰਸ੍ਸ ਚੀਵਰੇ ਅਂਸੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਝਾਯਿਤ੍ਥ। ਅਯਮਸ੍ਸਾਯਸ੍ਮਤੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸਮਥਾਨੁਭਾਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ। ਯਥਾਹ –

''ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ, ਪਾਪਿਮ, ਸਮਯੇਨ ਕਕੁਸਨ੍ਧੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਕਕੁਸਨ੍ਧਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ, ਪਾਪਿਮ, ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਧੁਰਸਞ੍ਜੀਵਂ ਨਾਮ ਸਾਵਕਯੁਗਂ ਅਹੋਸਿ ਅਗ੍ਗਂ ਭਦ੍ਦਯੁਗਂ। ਯਾਵਤਾ ਪਨ, ਪਾਪਿਮ, ਕਕੁਸਨ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਾਵਕਾ। ਤੇਸੁ ਨ ਚ ਕੋਚਿ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਵਿਧੁਰੇਨ ਸਮਸਮੋ ਹੋਤਿ ਯਦਿਦਂ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ। ਇਮਿਨਾ ਖੋ ਏਤਂ, ਪਾਪਿਮ, ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਵਿਧੁਰਸ੍ਸ ਵਿਧੁਰੋਤੇਵ ਸਮਞ੍ਞਾ ਉਦਪਾਦਿ। ਆਯਸ੍ਮਾ ਪਨ, ਪਾਪਿਮ, ਸਞ੍ਜੀਵੋ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋਪਿ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋਪਿ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋਪਿ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨੇਵ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ।

''ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਂ, ਪਾਪਿਮ, ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਞ੍ਜੀਵੋ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਦ੍ਦਸਂਸੁ ਖੋ, ਪਾਪਿਮ, ਗੋਪਾਲਕਾ ਪਸੁਪਾਲਕਾ ਕਸ੍ਸਕਾ ਪਥਾਵਿਨੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਞ੍ਜੀਵਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨਂ, ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਤੇਸਂ ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਵਤ ਭੋ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ ਵਤ ਭੋ, ਅਯਂ ਸਮਣੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨਕੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ, ਹਨ੍ਦ ਨਂ ਦਹਾਮਾ'ਤਿ।

''ਅਥ ਖੋ ਤੇ, ਪਾਪਿਮ, ਗੋਪਾਲਕਾ ਪਸੁਪਾਲਕਾ ਕਸ੍ਸਕਾ ਪਥਾਵਿਨੋ ਤਿਣਞ੍ਚ ਕਟ੍ਠਞ੍ਚ ਗੋਮਯਞ੍ਚ ਸਂਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਞ੍ਜੀਵਸ੍ਸ ਕਾਯੇ ਉਪਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਂ ਦਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਮਿਂਸੁ। ਅਥ ਖੋ, ਪਾਪਿਮ, ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਞ੍ਜੀਵੋ ਤਸ੍ਸਾ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਤਾਯ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਚੀਵਰਾਨਿ ਪਪ੍ਫੋਟੇਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਗਾਮਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਾਵਿਸਿ। ਅਦ੍ਦਸਂਸੁ ਖੋ ਤੇ, ਪਾਪਿਮ, ਗੋਪਾਲਕਾ ਪਸੁਪਾਲਕਾ ਕਸ੍ਸਕਾ ਪਥਾਵਿਨੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਞ੍ਜੀਵਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਨ੍ਤਂ, ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਨੇਸਂ ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਵਤ ਭੋ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ ਵਤ ਭੋ, ਅਯਂ ਸਮਣੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨਕੋਵ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ, ਸ੍ਵਾਯਂ ਪਟਿਸਞ੍ਜੀਵਿਤੋ'ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਖੋ ਏਵਂ, ਪਾਪਿਮ, ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਞ੍ਜੀਵਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜੀਵੋਤੇਵ ਸਮਞ੍ਞਾ ਉਦਪਾਦੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੭)।

ਖਾਣੁਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਤ੍ਥੇਰੋ ਪਨ ਪਕਤਿਯਾਵ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਬਹੁਲੋ, ਸੋ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਅਰਞ੍ਞੇ ਰਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਅਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਿ, ਪਞ੍ਚਸਤਾ ਚੋਰਾ ਭਣ੍ਡਕਂ ਥੇਨੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ''ਇਦਾਨਿ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਅਨੁਪਦਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਮਿਤੁਕਾਮਾ ਭਣ੍ਡਕਂ ਓਰੋਪਯਮਾਨਾ ''ਖਾਣੁਕੋ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨਾ ਥੇਰਸ੍ਸੇਵ ਉਪਰਿ ਸਬ੍ਬਭਣ੍ਡਕਾਨਿ ਠਪੇਸੁਂ। ਤੇਸਂ ਵਿਸ੍ਸਮਿਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਂ ਪਠਮਂ ਠਪਿਤਭਣ੍ਡਕਸ੍ਸ ਗਹਣਕਾਲੇ ਕਾਲਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਥੇਰੋ ਵੁਟ੍ਠਾਸਿ। ਤੇ ਥੇਰਸ੍ਸ ਚਲਨਾਕਾਰਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭੀਤਾ ਵਿਰਵਿਂਸੁ। ਥੇਰੋ ''ਮਾ ਭਾਯਥ, ਉਪਾਸਕਾ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਤੇ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਥੇਰਗਤੇਨ ਪਸਾਦੇਨ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਂਸੁ। ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਚ ਥੇਰੋ ਖਾਣੁਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਤ੍ਥੇਰੋ ਨਾਮ ਅਹੋਸਿ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਹਿ ਭਣ੍ਡਕਸਤੇਹਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਾਯਸ੍ਮਤੋ ਆਬਾਧਾਭਾਵੋ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ।

ਉਤ੍ਤਰਾ (ਅੰ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੨੬੨) ਪਨ ਉਪਾਸਿਕਾ ਰਾਜਗਹੇ ਮਹਾਧਨਸ੍ਸ ਪੁਣ੍ਣਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਧੀਤਾ, ਕੁਮਾਰਿਕਕਾਲੇਯੇਵ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਾਤਾਪਿਤੂਹਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਪਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਵਯਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਰਾਜਗਹਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਮਹਤਾ ਨਿਬਨ੍ਧੇਨ ਤਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ ਦਿਨ੍ਨਾ। ਸਾ ਬੁਦ੍ਧਦਸ੍ਸਨਾਯ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਯ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦਾਨਞ੍ਚ ਦਾਤੁਂ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਸੋਤੁਂ ਓਕਾਸਂ ਅਲਭਮਾਨਾ ਉਪਦ੍ਦੁਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਨਗਰੇ ਸਿਰਿਮਂ ਨਾਮ ਗਣਿਕਂ ਪਕ੍ਕੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਓਕਾਸਕਰਣਤ੍ਥਮੇਵ ਪਿਤੁ ਘਰਾਵ ਆਨੀਤਾਨਿ ਪਞ੍ਚਦਸਕਹਾਪਣਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤਸ੍ਸਾ ਦਤ੍ਵਾ ''ਇਮੇ ਕਹਾਪਣੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਇਮਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਸੇਟ੍ਠਿਪੁਤ੍ਤਂ ਪਰਿਚਰਾਹੀ''ਤਿ ਤਂ ਸਾਮਿਕਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਸਯਂ ਉਪੋਸਥਙ੍ਗਾਨਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਯ ''ਇਮਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਬੁਦ੍ਧਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਲਭਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਮਾਨਸਾ ਯਾਵ ਪਵਾਰਣਾਯ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਨਿਮਨ੍ਤਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਮਹਾਦਾਨਂ ਅਦਾਸਿ, ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਮਹਾਨਸੇ ਖਜ੍ਜਭੋਜ੍ਜਾਦੀਨਿ ਸਂਵਿਦਹਾਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਸਾਮਿਕੋ ''ਸ੍ਵੇ ਪਵਾਰਣਾ''ਤਿ ਸਿਰਿਮਾਯ ਸਹ ਵਾਤਪਾਨੇ ਠਤ੍ਵਾ ਬਹਿ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਤਂ ਤਥਾਵਿਚਰਨ੍ਤਿਂ ਸੇਦਕਿਲਿਨ੍ਨਂ ਛਾਰਿਕਾਯ ਓਕਿਣ੍ਣਂ ਅਙ੍ਗਾਰਮਸਿਮਕ੍ਖਿਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਂ ਨਾਮ ਕਰੋਤਿ ਬਾਲਾ''ਤਿ ਹਸਿ। ਉਤ੍ਤਰਾਪਿ ਤਂ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ''ਸਮ੍ਪਰਾਯਤ੍ਥਂ ਕੁਸਲਂ ਨ ਕਰੋਤਿ ਬਾਲੋ''ਤਿ ਹਸਿ।

ਸਿਰਿਮਾ ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਤਂ ਕਿਰਿਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਅਹਂ ਘਰਸਾਮਿਨੀ''ਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨਾ ਇਸ੍ਸਾਪਕਤਾ ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਕੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ''ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਪਾਸਾਦਾ ਓਤਰਤਿ। ਉਤ੍ਤਰਾ ਤਂ ਞਤ੍ਵਾ ਪੀਠਕੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਮੇਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰਿ। ਸਿਰਿਮਾ ਪਾਸਾਦਾ ਓਰੁਯ੍ਹ ਮਹਾਨਸਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਪੂਵਪਚਨਤੋ ਉਲੁਙ੍ਕਪੂਰਂ ਪਕ੍ਕੁਥਿਤਂ ਸਪ੍ਪਿਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸਾ ਮਤ੍ਥਕੇ ਓਕਿਰਿ। ਤਂ ਪਦੁਮਿਨਿਪਣ੍ਣੇ ਸੀਤੂਦਕਂ ਵਿਯ ਵਿਨਿਵਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਅਗਮਾਸਿ। ਦਾਸਿਯੋ ਸਿਰਿਮਂ ਹਤ੍ਥੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪੋਥੇਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਯਂ ਪਾਤੇਸੁਂ। ਉਤ੍ਤਰਾ ਮੇਤ੍ਤਾਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਦਾਸਿਯੋ ਵਾਰੇਸਿ। ਸਿਰਿਮਾ ਉਤ੍ਤਰਂ ਖਮਾਪੇਸਿ। ਉਤ੍ਤਰਾ ''ਸ੍ਵੇ ਸਤ੍ਥੁ ਪੁਰਤੋ ਖਮਾਪੇਹੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਾਯ ਕਾਯਵੇਯ੍ਯਾਵਟਿਕਂ ਯਾਚਿਤਾਯ ਬਜ੍ਜਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਾਦਨਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿ। ਸਾ ਤਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਿਵਾਰਾ ਪਞ੍ਚਸਤਾ ਗਣਿਕਾਯੋ ਸਸਙ੍ਘਂ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਪਰਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ''ਖਮਾਪਨਸਹਾਯਿਕਾ ਹੋਥਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨਦਿਵਸੇ ਤਥਾ ਤਾਹਿ ਗਣਿਕਾਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਤ੍ਥੁ ਭਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਾਵਸਾਨੇ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ''ਅਹਂ ਭਗਵਾ ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਅਪਰਜ੍ਝਿਂ, ਖਮਤੁ ਮੇ ਉਤ੍ਤਰਾ''ਤਿ ਆਹ। ਸਤ੍ਥਾ ''ਖਮ, ਉਤ੍ਤਰੇ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਖਮਾਮਿ, ਭਗਵਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਅਕ੍ਕੋਧੇਨ ਜਿਨੇ ਕੋਧ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਂ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੨੩) ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ। ਉਤ੍ਤਰਾ ਪੁਰੇਤਰਮੇਵ ਸਾਮਿਕਞ੍ਚ ਸਸ੍ਸੁਸਸੁਰੇ ਚ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਉਪਨੇਸਿ। ਦੇਸਨਾਵਸਾਨੇ ਤੇ ਚ ਤਯੋ ਜਨਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਗਣਿਕਾਯੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਹਿਂਸੂਤਿ। ਏਵਂ ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਉਪਾਸਿਕਾਯ ਪਕ੍ਕੁਥਿਤਸਪ੍ਪਿਨਾ ਪੀਲ਼ਾਭਾਵੋ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧਿ।

ਸਾਮਾਵਤੀ ਉਪਾਸਿਕਾ ਨਾਮ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਉਦੇਨਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਅਗ੍ਗਮਹੇਸੀ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਰਞ੍ਞੋ ਪਞ੍ਚਸਤਪਞ੍ਚਸਤਇਤ੍ਥਿਪਰਿਵਾਰਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਗ੍ਗਮਹੇਸਿਯੋ ਅਹੇਸੁਂ। ਤਾਸਂ ਸਾਮਾਵਤੀ ਭਦ੍ਦਿਯਨਗਰੇ ਭਦ੍ਦਿਯਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਧੀਤਾ। ਪਿਤਰਿ ਕਾਲਙ੍ਕਤੇ ਪਿਤੁ ਸਹਾਯਕਸ੍ਸ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਘਰੇ ਪਞ੍ਚਸਤਇਤ੍ਥਿਪਰਿਵਾਰਵਡ੍ਢਿਤਂ ਵਯਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਰਾਜਾ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਞ੍ਜਾਤਸਿਨੇਹੋ ਸਪਰਿਵਾਰਮਤ੍ਤਨੋ ਘਰਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸੇਕਟ੍ਠਾਨਂ ਅਦਾਸਿ। ਚਣ੍ਡਪਜ੍ਜੋਤਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਧੀਤਾ ਵਾਸੁਲਦਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਏਕਾ ਮਹੇਸੀ। ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਧੀਤਾ ਭਗਵਤੋ ਪਾਦਪਰਿਚਾਰਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਿਤਰਾ ਦਿਯ੍ਯਮਾਨਾ –

> ''ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਤਣ੍ਹਂ ਅਰਤਿਂ ਰਗਞ੍ਚ, ਨਾਹੋਸਿ ਛਨ੍ਦੋ ਅਪਿ ਮੇਥੁਨਸ੍ਮਿਂ।
> ਕਿਮੇਵਿਦਂ ਮੁਤ੍ਤਕਰੀਸਪੁਣ੍ਣਂ, ਪਾਦਾਪਿ ਨਂ ਸਮ੍ਫੁਸਿਤੁਂ ਨ ਇਚ੍ਛੇ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੪੧) –

ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਂ ਗਾਥਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਿ ਆਘਾਤਂ ਬਨ੍ਧਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਵਸਾਨੇ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ ਪਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਂਸੁ। ਤਸ੍ਸਾ ਚੂਲ਼ਪਿਤਾ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯੋ ਤਂ ਕੋਸਮ੍ਬਿਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ਰਞ੍ਞੋ ਅਦਾਸਿ। ਸਾ ਰਞ੍ਞੋ ਏਕਾ ਮਹੇਸੀ।

ਅਥ ਖੋ ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿ ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੇਟ੍ਠਿ ਪਾਵਾਰਿਕਸੇਟ੍ਠੀਤਿ ਤਯੋ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਲੋਕੇ ਤਥਾਗਤੁਪ੍ਪਾਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਜੇਤਵਨਂ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਪਤ੍ਵਾ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਮਹਾਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥੁ ਕੋਸਮ੍ਬਿਗਮਨਂ ਆਯਾਚਿਤ੍ਵਾ ਕੋਸਮ੍ਬਿਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੋ ਕੁਕ੍ਕੁਟਾਰਾਮੋ ਪਾਵਾਰਿਕਾਰਾਮੋਤਿ ਤਯੋ ਜਨਾ ਤਯੋ ਆਰਾਮੇ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਤਤ੍ਥ ਆਗਤਂ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਦਿਵਸੇ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਵਿਹਾਰੇ ਵਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਏਕੇਕੋ ਸਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਮਹਾਦਾਨਮਦਾਸਿ। ਅਥੇਕਦਿਵਸਂ ਤੇਸਂ ਉਪਟ੍ਠਾਕੋ ਸੁਮਨੋ ਨਾਮ ਮਾਲਾਕਾਰੋ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਆਯਾਚਿਤ੍ਵਾ ਸਸਙ੍ਘਂ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਭੋਜੇਤੁਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਘਰੇ ਨਿਸੀਦਾਪੇਸਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਪਰਿਚਾਰਿਕਾ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ ਨਾਮ ਦਾਸੀ ਅਟ੍ਠ ਕਹਾਪਣੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਘਰਂ ਅਗਮਾਸਿ। ਸੋ ''ਸਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਤਾਵ ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਪਰਿਵੇਸਨਸਹਾਯਾ ਹੋਹੀ''ਤਿ ਆਹ। ਸਾ ਤਥਾ ਕਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥੁ ਭਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਾਵਸਾਨੇ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਦਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਹਾਪਣੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਦਿਯਨ੍ਤੀ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਿਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠਹਿ ਕਹਾਪਣੇਹਿ ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਆਦਾਯ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਉਪਨਾਮੇਸਿ। ਤਾਯ ਪੁਪ੍ਫਾਨਂ ਬਹੁਭਾਵਕਾਰਣਂ ਪੁਟ੍ਠਾ ਮੁਸਾ ਭਣਿਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਯਥਾਸਭਾਵਂ ਆਹ। ''ਅਜ੍ਜ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਗਣ੍ਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਮਤਂ ਸਚ੍ਛਾਕਾਸਿ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ''ਅਮ੍ਮ ਉਤ੍ਤਰੇ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਮ੍ਹਾਕਮ੍ਪਿ ਕਥੇਹੀ''ਤਿ। ''ਤੇਨ ਹਿ ਮਂ ਨ੍ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੁਦ੍ਧਂ ਵਤ੍ਥਯੁਗਂ ਦਤ੍ਵਾ ਉਚ੍ਚੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਾ ਨੀਚਾਸਨੇਸੁ ਨਿਸੀਦਥਾ''ਤਿ ਆਹ। ਤਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਥਾ ਕਰਿਂਸੁ। ਸਾ ਸੇਖਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾ ਏਕਂ ਵਤ੍ਥਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਏਕਂ ਉਤ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗਂ ਕਤ੍ਵਾ ਬੀਜਨਿਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਾਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ। ਸਾਮਾਵਤੀ ਚ ਪਞ੍ਚਸਤਾ ਚ ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਪਾਪੁਣਿਂਸੁ। ਤਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਮ, ਅਜ੍ਜਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਮਾਤੁਟ੍ਠਾਨੇ ਆਚਰਿਯਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਠਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਦੇਸਿਤਦੇਸਿਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਕਥੇਹੀ''ਤਿ ਆਹਂਸੁ। ਸਾ ਤਥਾ ਕਰੋਨ੍ਤੀ ਅਪਰਭਾਗੇ ਤਿਪਿਟਕਧਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾਨਂ ਉਪਾਸਿਕਾਨਂ ਅਗ੍ਗਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪਿਤਾ ਅਗ੍ਗਟ੍ਠਾਨਂ ਲਭਿ। ਸਾਮਾਵਤਿਮਿਸ੍ਸਿਕਾ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਂ ਪਿਹੇਨ੍ਤਿ, ਦਸਬਲੇ ਅਨ੍ਤਰਵੀਥਿਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਵਾਤਪਾਨੇਸੁ ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤੇਸੁ ਭਿਤ੍ਤਿਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਿ, ਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਞ੍ਚ ਕਰੋਨ੍ਤਿ।

ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਾ ਤਤ੍ਥ ਗਤਾ ਤਾਨਿ ਛਿਦ੍ਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਂ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਸਤ੍ਥੁ ਆਗਤਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਿ ਆਘਾਤੇਨ ਤਾਸਮ੍ਪਿ ਕੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ''ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਮਾਵਤਿਮਿਸ੍ਸਿਕਾਨਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਪਤ੍ਥਨਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਤ੍ਤਿਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਮਣਂ ਗੋਤਮਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਿ, ਕਤਿਪਾਹੇਨ ਤਂ ਮਾਰੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਰਾਜਾਨਂ ਆਹ। ਰਾਜਾ ਛਿਦ੍ਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਵਾਪਿ ਤਸ੍ਸਾ ਵਚਨਂ ਨ ਸਦ੍ਦਹਿ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਵਾਤਪਾਨਾਨਿ ਕਾਰਾਪੇਸਿ। ਪੁਨ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਾ ਰਾਜਾਨਂ ਤਾਸੁ ਭਿਨ੍ਦਿਤੁਕਾਮਾ ਅਟ੍ਠ ਸਜੀਵਕੁਕ੍ਕੁਟੇ ਆਹਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ''ਮਹਾਰਾਜ, ਤਾਸਂ ਵੀਮਂਸਨਤ੍ਥਂ ਇਮੇ ਕੁਕ੍ਕੁਟੇ ਮਾਰੇਤ੍ਵਾ 'ਮਮਤ੍ਥਾਯ ਪਚਾਹੀ'ਤਿ ਪੇਸੇਹੀ''ਤਿ ਆਹ। ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਪੇਸੇਸਿ। ਤਾਯ ''ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਂ ਨ ਕਰੋਮਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪੁਨ ''ਤਸ੍ਸ ਸਮਣਸ੍ਸ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਪਚਿਤ੍ਵਾ ਪੇਸੇਹੀ''ਤਿ ਆਹ। ਰਞ੍ਞਾ ਤਥਾ ਪੇਸਿਤੇ ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਾ ਅਟ੍ਠ ਮਾਰਿਤਕੁਕ੍ਕੁਟੇ ਤਥਾ ਵਤ੍ਵਾ ਪੇਸੇਸਿ। ਸਾਮਾਵਤੀ ਪਚਿਤ੍ਵਾ ਦਸਬਲਸ੍ਸ ਪਾਹੇਸਿ। ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਾ ਤੇਨਪਿ ਰਾਜਾਨਂ ਕੋਪੇਤੁਂ ਨਾਸਕ੍ਖਿ।

ਰਾਜਾ ਪਨ ਤੀਸੁ ਮਹੇਸੀਸੁ ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾ ਵਸਨਟ੍ਠਾਨੇ ਸਤ੍ਤ ਸਤ੍ਤ ਦਿਵਸਾਨਿ ਵਸਤਿ। ਰਾਜਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਮਨਟ੍ਠਾਨਂ ਹਤ੍ਥਿਕਨ੍ਤਵੀਣਂ ਆਦਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਮਾਗਣ੍ਡਿਯਾ ਰਞ੍ਞੋ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਪਾਸਾਦਗਮਨਕਾਲੇ ਦਾਠਾ ਅਗਦੇਨ ਧੋਵਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵੇਲੁਪਬ੍ਬੇ ਪਕ੍ਖਿਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਏਕਂ ਕਣ੍ਹਸਪ੍ਪਪੋਤਕਂ ਆਹਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਵੀਣਾਯ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਮਾਲਾਗੁਲ਼ਕੇਨ ਛਿਦ੍ਦਂ ਪਿਦਹਿ। ਤਂ ਰਞ੍ਞੋ ਤਤ੍ਥ ਗਤਕਾਲੇ ਅਪਰਾਪਰਂ ਵਿਚਰਨ੍ਤੀ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵੀਣਾਛਿਦ੍ਦਤੋ ਮਾਲਾਗੁਲ਼ਕਂ ਅਪਨੇਸਿ। ਸਪ੍ਪੋ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ ਫਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਯਨਪਿਟ੍ਠੇ ਨਿਪਜ੍ਜਿ। ਸਾ ਆਹ – ''ਧੀ ਸਪ੍ਪੋ''ਤਿ ਮਹਾਸਦ੍ਦਮਕਾਸਿ। ਰਾਜਾ ਸਪ੍ਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਕੁਜ੍ਝਿ। ਸਾਮਾਵਤੀ ਰਞ੍ਞੋ ਕੁਦ੍ਧਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ਥਿਸਤਾਨਂ ਸਞ੍ਞਮਦਾਸਿ ''ਅਜ੍ਜ ਓਧਿਸਕਮੇਤ੍ਤਾਫਰਣੇਨ ਰਾਜਾਨਂ ਫਰਥਾ''ਤਿ। ਸਯਮ੍ਪਿ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ। ਰਾਜਾ ਸਹਸ੍ਸਥਾਮਧਨੁਂ ਆਦਾਯ ਜਿਯਂ ਪੋਠੇਤ੍ਵਾ ਸਾਮਾਵਤਿਂ ਧੁਰੇ ਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਾ ਤਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਠਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸਪੀਤਂ ਖੁਰਪ੍ਪਂ ਸਨ੍ਨਯ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਧਨੁਂ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਖੁਰਪ੍ਪਂ ਨੇਵ ਖਿਪਿਤੁਂ , ਨ ਓਰੋਪਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਗਤ੍ਤੇਹਿ ਸੇਦਾ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਸਰੀਰਂ ਵੇਧਤਿ, ਮੁਖਤੋ ਖੇਲ਼ੋ ਪਤਤਿ, ਗਣ੍ਹਿਤਬ੍ਬਗਹਣਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਥ ਨਂ ਸਾਮਾਵਤੀ ''ਕਿਂ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕਿਲਮਸੀ''ਤਿ ਆਹ।

‘‘ਆਮ, ਦੇਵਿ, ਕਿਲਮਾਮਿ, ਅਵਸ੍ਸਯੋ ਮੇ ਹੋਹੀ’’ਤਿ। ‘‘ਸਾਧੁ, ਮਹਾਰਾਜ, ਖੁਰਪ੍ਪਂ ਪਥਵੀਮੁਖਂ ਕਰੋਹੀ’’ਤਿ। ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ। ਸਾ ‘‘ਰਞ੍ਞੋ ਹਤ੍ਥਤੋ ਖੁਰਪ੍ਪਂ ਮੁਚ੍ਚਤੂ’’ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਸਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਖੁਰਪ੍ਪਂ ਮੁਚ੍ਚਿ। ਰਾਜਾ ਤਂਖਣਞ੍ਞੇਵ ਉਦਕੇ ਨਿਮੁਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਲ੍ਲਵਤ੍ਥੋ ਅਲ੍ਲਕੇਸੋ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਪਾਦੇਸੁ ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਖਮ, ਦੇਵਿ, ਮਯ੍ਹਂ –

‘ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਾਮਿ ਪਮੁਯ੍ਹਾਮਿ, ਸਬ੍ਬਾ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਮੇ ਦਿਸਾ।
ਸਾਮਾਵਤੀ ਮਂ ਤਾਯਸ੍ਸੁ, ਤ੍ਵਞ੍ਚ ਮੇ ਸਰਣਂ ਭਵਾ’’’ਤਿ॥ – ਆਹ।

ਸਾਮਾਵਤੀ –

‘‘ਮਾ ਮਂ ਤ੍ਵਂ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛ, ਯਮਹਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ।
ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛ ਤਂ ਬੁਦ੍ਧਂ, ਤ੍ਵਞ੍ਚ ਮੇ ਸਰਣਂ ਭਵਾ’’ਤਿ॥ –

ਆਹ। ਰਾਜਾ ‘‘ਤੇਨ ਹਿ ਤਂ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਾਮਿ ਸਤ੍ਥਾਰਞ੍ਚ, ਵਰਞ੍ਚ ਤੇ ਦਮ੍ਮੀ’’ਤਿ ਆਹ। ਸਾ ‘‘ਵਰੋ ਗਹਿਤੋ ਹੋਤੁ, ਮਹਾਰਾਜਾ’’ਤਿ ਆਹ। ਰਾਜਾ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸਰਣਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਾਹਂ ਮਹਾਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ‘‘ਸਾਮਾਵਤਿਂ ਵਰਂ ਗਣ੍ਹਾਹੀ’’ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਸਾਧੁ, ਮਹਾਰਾਜ, ਇਮਂ ਮੇ ਵਰਂ ਦੇਹਿ, ਸਤ੍ਥਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਇਧਾਗਚ੍ਛਤੁ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਆਹ। ਰਾਜਾ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਭਨ੍ਤੇ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਬਦ੍ਧਂ ਇਧਾਗਚ੍ਛਥ, ਸਾਮਾਵਤਿਮਿਸ੍ਸਿਕਾ ‘ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਸ੍ਸਾਮਾ’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਆਹ। ਸਤ੍ਥਾ ‘‘ਮਹਾਰਾਜ, ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਨਾਮ ਏਕਟ੍ਠਾਨਂ ਨਿਬਦ੍ਧਂ ਗਨ੍ਤੁਂ ਨ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਮਹਾਜਨੋਪਿ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਤੀ’’ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਤੇਨ ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਣਾਪੇਥਾ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਥਾ ਆਨਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਂ ਆਣਾਪੇਸਿ। ਥੇਰੋ ਪਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤਾਨਿ ਆਦਾਯ ਨਿਬਦ੍ਧਂ ਰਾਜਕੁਲਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਤਾਪਿ ਦੇਵੀਪਮੁਖਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਥੇਰਂ ਭੋਜੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਿਂਸੁ। ਸਾਮਾਵਤਿਞ੍ਚ ਸਤ੍ਥਾ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰੀਨਂ ਉਪਾਸਿਕਾਨਂ ਅਗ੍ਗਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਸੀਤਿ। ਏਵਂ ਰਞ੍ਞੋ ਖੁਰਪ੍ਪਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਂ ਅਵਿਸਹਨਭਾਵੋ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਉਪਾਸਿਕਾਯ ਸਮਾਧਿਵਿਪ੍ਫਾਰਾ ਇਦ੍ਧੀਤਿ । ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਵਾ ਓਕਪ੍ਪਨਪਸਾਦੇਨ ਵਾ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸਰਣਗਮਨੇਨ ਵਾ ਰਤਨਤ੍ਤਯਂ ਉਪਾਸਤੀਤਿ ਉਪਾਸਿਕਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

੧੭. ਅਰਿਯਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਅਰਿਯਾ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਖੀਣਾਸਵਅਰਿਯਾਨਂਯੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਰਿਯਾ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। **ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ। **ਅਨਿਟ੍ਠੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਪਕਤਿਯਾ ਅਮਨਾਪੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤੇ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਾ। **ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਵਾ ਫਰਤੀ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੇ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ ਫਰਤਿ। **ਧਾਤੁਤੋ ਵਾ ਉਪਸਂਹਰਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚੇ ਹੋਤਿ, ‘‘ਧਾਤੁਮਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰਂ ਉਪਸਂਹਰਤਿ। ਸਤ੍ਤੇਪਿ ਧਾਤੂਪਸਂਹਾਰੋ ਵਟ੍ਟਤਿ। **ਅਸੁਭਾਯ ਵਾ ਫਰਤੀ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੇ ਚੇ, ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਯ ਫਰਤਿ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਾ ਉਪਸਂਹਰਤੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚੇ, ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ ਮਨਸਿਕਾਰਂ ਉਪਸਂਹਰਤਿ। **ਤਦੁਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਉਭਯਂ। **ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ**ਤਿ ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ। **ਸਤੋ**ਤਿ ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤੁਤ੍ਤਾ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰਿਤ੍ਤਾ। **ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖੂਤਿ ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰੇਨ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਸਮਤ੍ਥੇਨ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ। ਪੋਰਾਣਾ ਪਨਾਹੁ – ‘‘ਚਕ੍ਖੁ ਰੂਪਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ ਅਚਿਤ੍ਤਕਤ੍ਤਾ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ ਅਚਕ੍ਖੁਕਤ੍ਤਾ, ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇ ਪਨ ਪਸਾਦਵਤ੍ਥੁਕੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਈਦਿਸੀ ਪਨੇਸਾ ‘ਧਨੁਨਾ ਵਿਜ੍ਝਤੀ’ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਸਸਮ੍ਭਾਰਕਥਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੩੫੨)। ਅਥ ਵਾ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਕਰਣਭੂਤੇਨ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨੇਵ ਸੁਮਨੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਗੇਹਸਿਤਸੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਨ ਕਿਰਿਯਭੂਤਾਯ ਸੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾਯ। **ਨ ਦੁਮ੍ਮਨੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਦੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ। **ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਾਪਾਥੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਪਕਤਿਭਾਵਾਵਿਜਹਨਾਕਾਰਭੂਤਾਯ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ‘‘ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ’’ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾਯ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਵਿਹਰਤਿ। **ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ**ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

੧੮. ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਜਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਪਕ੍ਖੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਪਕ੍ਖਿਜਾਤਾਨੰ ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾ ਵਿਨਾਯੇਵ ਆਕਾਸੇਨ ਗਮਨੰ। ਤਥਾ **ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ** ਆਕਾਸਗਮਨੰ ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਚ। **ਏਕਚ੍ਚਾਨੰ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਕਪ੍ਪਿਕਾਨੰ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ। **ਏਕਚ੍ਚਾਨੰ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਿਯਙ੍ਕਰਮਾਤਾ ਪੁਨਬ੍ਬਸੁਮਾਤਾ ਫੁਸ੍ਸਮਿਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਗੁਤ੍ਤਾਤਿਏਵਮਾਦੀਨੰ ਸੁਖਸਮੁਸ੍ਸਯਤੋ ਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾਨੰ ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਪੇਤਾਨੰ ਨਾਗਸੁਪਣ੍ਣਾਨਞ੍ਚ ਆਕਾਸਗਮਨਾਦਿਕੰ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਜਾ ਇਦ੍ਧਿ।

ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਰਾਜਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਰੇਸੰ ਰਞ੍ਜਨਤੋ ਰਾਜਾ। ਰਤਨਚਕ੍ਕੰ ਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ **ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ। ਵੇਹਾਸੰ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੰਯੋਗਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨੰ। **ਚਤੁਰਙ੍ਗਿਨਿਯਾ**ਤਿ ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਰਥਪਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਚਤੁਅਙ੍ਗਵਤਿਯਾ। **ਸੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਸਮੂਹਮਤ੍ਤਮੇਵ। **ਅਨੁਮਸੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਨ੍ਤਤੋ। **ਅਸ੍ਸਬਨ੍ਧਾ** ਨਾਮ ਅਸ੍ਸਾਨੰ ਰਕ੍ਖਕਾ। **ਗੋਪੁਰਿਸਾ** ਨਾਮ ਗੁਨ੍ਨੰ ਰਕ੍ਖਕਾ। **ਉਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ। ਏਵੰ ਤੇਸੰ ਵੇਹਾਸਗਮਨਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਜੋਤਿਕਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਜੋਤਿਕੋ ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਕਤਾਧਿਕਾਰੋ ਰਾਜਗਹਨਗਰੇ ਸੇਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਸ ਕਿਰ ਜਾਤਦਿਵਸੇ ਸਕਲਨਗਰੇ ਸਬ੍ਬਾਵੁਧਾਨਿ ਜਲਿੰਸੁ, ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਕਾਯਾਰੂਲ਼੍ਹਾਨਿ ਆਭਰਣਾਨਿਪਿ ਪਜ੍ਜਲਿਤਾਨਿ ਵਿਯ ਓਭਾਸੰ ਮੁਞ੍ਚਿੰਸੁ, ਨਗਰੰ ਏਕਪਜ੍ਜੋਤੰ ਅਹੋਸਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਨਾਮਗ੍ਗਹਣਦਿਵਸੇ ਸਕਲਨਗਰਸ੍ਸ ਏਕਜੋਤਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਜੋਤਿਕੋਤਿ ਨਾਮੰ ਕਰਿੰਸੁ। ਅਥਸ੍ਸ ਵਯਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ ਗੇਹਕਰਣਤ੍ਥਾਯ ਭੂਮਿਤਲੇ ਸੋਧਿਯਮਾਨੇ ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਰਾਜਾ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੋਲ਼ਸਕਰੀਸਮਤ੍ਤੇ ਠਾਨੇ ਪਥਵਿੰ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਰਤਨਮਯੰ ਸਤ੍ਤਭੂਮਿਕੰ ਪਾਸਾਦੰ ਉਟ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਪਾਸਾਦੰ ਪਰਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਰਤਨਮਯੇ ਸਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕਯੁਤ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਪਾਕਾਰੇ ਉਟ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਪਾਕਾਰਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਕਪ੍ਪਰੁਕ੍ਖੇ ਉਟ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ ਚਤੂਸੁ ਕਣ੍ਣੇਸੁ ਯੋਜਨਿਕਤਿਗਾਵੁਤਿਕਦ੍ਵਿਗਾਵੁਤਿਕਏਕਗਾਵੁਤਿਕਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਨਿਧਿਕੁਮ੍ਭਿਯੋ ਉਟ੍ਠਾਪੇਸਿ। ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ ਚਤੂਸੁ ਕਣ੍ਣੇਸੁ ਤਰੁਣਤਾਲਕ੍ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਮਾਣਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਸੁਵਣ੍ਣਮਯਾ ਉਚ੍ਛੁਯਟ੍ਠਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿੰਸੁ। ਤਾਸੰ ਮਣਿਮਯਾਨਿ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਸੁਵਣ੍ਣਮਯਾਨਿ ਪਬ੍ਬਾਨਿ ਅਹੇਸੁੰ। ਸਤ੍ਤਸੁ ਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਏਕਦ੍ਵਿਤਿਚਤੁਪਞ੍ਚਛਸਤ੍ਤਯਕ੍ਖਸਹਸ੍ਸਪਰਿਵਾਰਾ ਸਤ੍ਤ ਯਕ੍ਖਾ ਆਰਕ੍ਖੰ ਗਣ੍ਹਿੰਸੁ।

ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਮਹਾਰਾਜਾ ਪਾਸਾਦਾਦੀਨੰ ਉਟ੍ਠਾਨੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਛਤ੍ਤੰ ਪਹਿਣਿ। ਸੋ ਜੋਤਿਕਸੇਟ੍ਠੀਤਿ ਸਕਲਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇ ਪਾਕਟੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੁਤੋ ਦੇਵਤਾਹਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਿਰਿਗਬ੍ਭੇ ਨਿਸੀਦਾਪਿਤਾਯ ਏਕਞ੍ਚ ਤਣ੍ਡੁਲਨਾਲ਼ਿੰ ਤਯੋ ਚ ਜੋਤਿਪਾਸਾਣੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾਯ ਭਰਿਯਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਾਸਾਦੇ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੋ ਵਸਿ। ਤੇਸੰ ਯਾਵਜੀਵੰ ਤਾਯ ਏਕਤਣ੍ਡੁਲਨਾਲ਼ਿਯਾ ਭਤ੍ਤੰ ਪਹੋਸਿ। ਸਚੇ ਕਿਰ ਤੇ ਸਕਟਸਤਮ੍ਪਿ ਤਣ੍ਡੁਲਾਨੰ ਪੂਰੇਤੁਕਾਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਤਣ੍ਡੁਲਨਾਲ਼ਿਯੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਭਤ੍ਤਪਚਨਕਾਲੇ ਤਣ੍ਡੁਲੇ ਉਕ੍ਖਲਿਯੰ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਪਾਸਾਣਾਨੰ ਉਪਰਿ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। ਪਾਸਾਣਾ ਤਾਵਦੇਵ ਪਜ੍ਜਲਿਤ੍ਵਾ ਭਤ੍ਤੇ ਪਕ੍ਕਮਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਸਞ੍ਞਾਣੇਨ ਭਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਕ੍ਕਭਾਵੰ ਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਸੂਪੇਯ੍ਯਜਾਦਿਪਚਨਕਾਲੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਵੰ ਤੇਸੰ ਜੋਤਿਪਾਸਾਣੇਹਿ ਆਹਾਰੋ ਪਚ੍ਚਤਿ, ਮਣਿਆਲੋਕੇਨ ਵਸਨ੍ਤਿ। ਅਗ੍ਗਿਸ੍ਸ ਵਾ ਦੀਪਸ੍ਸ ਵਾ ਓਭਾਸਮੇਵ ਨ ਜਾਨਿੰਸੁ। ਜੋਤਿਕਸ੍ਸ ਕਿਰ ਏਵਰੂਪਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਸਕਲਜਮ੍ਬੁਦੀਪੇ ਪਾਕਟੋ ਅਹੋਸਿ। ਮਹਾਜਨੋ ਯਾਨਾਦੀਹਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ ਆਗਚ੍ਛਤਿ। ਜੋਤਿਕਸੇਟ੍ਠਿ ਆਗਤਾਗਤਾਨੰ ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੁਤਣ੍ਡੁਲਾਨੰ ਭਤ੍ਤੰ ਦਾਪੇਤਿ, ''ਕਪ੍ਪਰੁਕ੍ਖੇਹਿ ਵਤ੍ਥਾਭਰਣਾਨਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਆਣਾਪੇਤਿ, ''ਗਾਵੁਤਿਕਨਿਧਿਕੁਮ੍ਭਿਯਾ ਮੁਖੰ ਵਿਵਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਯਾਪਨਮਤ੍ਤੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਆਣਾਪੇਤਿ। ਸਕਲਜਮ੍ਬੁਦੀਪਵਾਸਿਕੇਸੁ ਧਨੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ ਨਿਧਿਕੁਮ੍ਭਿਯਾ ਅਙ੍ਗੁਲਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਊਨੰ ਨਾਹੋਸੀਤਿ ਅਯਮਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ।

ਜਟਿਲਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਜਟਿਲੋ ਨਾਮ ਕਸ੍ਸਪਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਧਾਤੁਚੇਤਿਯੇ ਕਤਾਧਿਕਾਰੋ ਤਕ੍ਕਸਿਲਾਯੰ ਸੇਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਸ ਕਿਰ ਮਾਤਾ ਬਾਰਾਣਸਿਯੰ ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾ ਅਭਿਰੂਪਾ ਅਹੋਸਿ । ਤੰ ਪਨ੍ਨਰਸਸੋਲ਼ਸਵਸ੍ਸੁਦ੍ਦੇਸਿਕਕਾਲੇ ਆਰਕ੍ਖਨਤ੍ਥਾਯ ਸਤ੍ਤਭੂਮਿਕਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ ਉਪਰਿਤਲੇ ਵਾਸਯਿੰਸੁ। ਤੰ ਏਕਦਿਵਸੰ ਵਾਤਪਾਨੰ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਬਹਿ ਓਲੋਕਿਯਮਾਨੰ ਆਕਾਸੇਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਵਿਜ੍ਜਾਧਰੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਿਨੇਹੋ ਵਾਤਪਾਨੇਨ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਨ੍ਥਵਮਕਾਸਿ। ਸਾ ਤੇਨ ਗਬ੍ਭੰ ਗਣ੍ਹਿ। ਅਥ ਨੰ ਦਾਸੀ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਮ, ਕਿੰ ਇਦ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਹੋਤੁ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਮਾ ਆਚਿਕ੍ਖੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਯੇਨ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੋਸਿ। ਸਾਪਿ

ਦਸਮੇ ਮਾਸੇ ਪੁਤ੍ਤੰ ਵਿਜਾਯਿਤ੍ਵਾ ਨਵਭਾਜਨੰ ਆਹਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤੰ ਦਾਰਕੰ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਭਾਜਨੰ ਪਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿ ਪੁਪ੍ਫਦਾਮਾਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਮੰ ਸੀਸੇਨ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਗਙ੍ਗਾਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਹਿ, ‘ਕਿਂ ਇਦ’ਨ੍ਤਿ ਚ ਪੁਟ੍ਠਾ ‘ਅਯ੍ਯਾਯ ਮੇ ਬਲਿਕਮ੍ਮ’ਨ੍ਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯਾਸੀ’’ਤਿ ਦਾਸਿਂ ਆਣਾਪੇਸਿ। ਸਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ। ਹੇਟ੍ਠਾਗਙ੍ਗਾਯਪਿ ਦ੍ਵੇ ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਨ੍ਹਾਯਮਾਨਾ ਤੰ ਭਾਜਨੰ ਉਦਕੇਨ ਆਹਰਿਯਮਾਨੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਏਕਾ ‘‘ਮਯ੍ਹੇਤੰ ਭਾਜਨ’’ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਏਕਾ ‘‘ਯਂ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ, ਤੰ ਮਯ੍ਹ’’ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਭਾਜਨੇ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਤੰ ਆਦਾਯ ਥਲੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਏਕਾ ‘‘ਮਮ ਭਾਜਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਦਾਰਕੋ ਮਮੇਵ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਆਹ। ਏਕਾ ‘‘ਯਂ ਭਾਜਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ, ਤੰ ਮਮਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਮਮ ਦਾਰਕੋ’’ਤਿ ਆਹ। ਤਾ ਵਿਵਦਮਾਨਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਮਚ੍ਚੇਸੁ ਵਿਨਿਚ੍ਛਿਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੇਸੁ ਰਞ੍ਞੋ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਅਗਮੰਸੁ। ਰਾਜਾ ਤਾਸੰ ਵਚਨੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਤ੍ਵਂ ਦਾਰਕੰ ਗਣ੍ਹ, ਤ੍ਵਂ ਭਾਜਨ’’ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਯਾਯ ਪਨ ਦਾਰਕੋ ਲਦ੍ਧੋ, ਸਾ ਮਹਾਕਚ੍ਚਾਯਨਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਯਿਕਾ ਹੋਤਿ। ਸਾ ਤੰ ਦਾਰਕੰ ‘‘ਥੇਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਾਜੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਪੋਸੇਸਿ। ਤਸ੍ਸ ਜਾਤਦਿਵਸੇ ਗਬ੍ਭਮਲਸ੍ਸ ਧੋਵਿਤ੍ਵਾ ਅਨਪਨੀਤਤ੍ਤਾ ਕੇਸਾ ਜਟਿਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠੰਸੁ। ਤੇਨਸ੍ਸ ਜਟਿਲੋਤ੍ਵੇਵ ਨਾਮੰ ਅਕੰਸੁ।

ਤਸ੍ਸ ਪਦਸਾ ਵਿਚਰਣਕਾਲੇ ਥੇਰੋ ਤੰ ਗੇਹਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਾਵਿਸਿ। ਉਪਾਸਿਕਾ ਥੇਰਂ ਨਿਸੀਦਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਹਾਰਮਦਾਸਿ। ਥੇਰੋ ਦਾਰਕੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਉਪਾਸਿਕੇ, ਦਾਰਕੋ ਤੇ ਲਦ੍ਧੋ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿ। ‘‘ਆਮ, ਭਨ੍ਤੇ, ਇਮਾਹਂ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਾਜੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੋਸੇਸਿ’’ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਥੇਰੋ ‘‘ਸਾਧੂ’’ਤਿ ਤੰ ਆਦਾਯ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਨੁ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਗਿਹਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਿਤੁੰ ਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ‘‘ਮਹਾਪੁਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਤੋ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਹਰੋ ਏਵ ਚ ਤਾਵ, ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਤਾਵਸ੍ਸ ਪਰਿਪਾਕਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤੀ’’ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਆਦਾਯ ਤਕ੍ਕਸਿਲਾਯਂ ਏਕਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਕਸ੍ਸ ਗੇਹਂ ਅਗਮਾਸਿ। ਸੋ ਥੇਰਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ ਦਾਰਕੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਦਾਰਕੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਲਦ੍ਧੋ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿ। ‘‘ਆਮ, ਉਪਾਸਕ, ਪਬ੍ਬਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਹਰੋ ਤਾਵ ਤਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਹੋਤੂ’’ਤਿ। ਸੋ ‘‘ਸਾਧੁ, ਭਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਤੰ ਪੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਜਗ੍ਗਿ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਗੇਹੇ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਭਣ੍ਡਕਂ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਗਾਮਨ੍ਤਰਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤੰ ਭਣ੍ਡਕਂ ਆਪਣਂ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਭਣ੍ਡਕਸ੍ਸ ਮੂਲਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਏਤ੍ਤਕਂ ਨਾਮ ਧਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਦੇਯ੍ਯਾਸੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ।

ਤਂ ਦਿਵਸਂ ਨਗਰਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਦੇਵਤਾ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਜੀਰਕਮਰਿਚਮਤ੍ਤਕੇਨਾਪਿ ਅਤ੍ਥਿਕੇ ਤਸ੍ਸੇਵ ਆਪਣਾਭਿਮੁਖੇ ਕਰਿਂਸੁ। ਸੋ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਭਣ੍ਡਕਂ ਏਕਦਿਵਸੇਨੇਵ ਵਿਕ੍ਕਿਣਿ। ਕੁਟੁਮ੍ਬਿਕੋ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਪਣੇ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਸਬ੍ਬਂ ਤੇ, ਤਾਤ, ਭਣ੍ਡਕਂ ਨਾਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਨ ਨਾਸਿਤਂ, ਤਾਤ, ਸਬ੍ਬਂ ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਿਕ੍ਕਿਣਿਤਂ, ਇਦਂ ਅਸੁਕਸ੍ਸ ਮੂਲਂ, ਇਦਂ ਅਸੁਕਸ੍ਸ ਮੂਲ’’ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਮੂਲਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਪ੍ਪੇਸਿ। ਕੁਟੁਮ੍ਬਿਕੋ ਪਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਨਗ੍ਘੋ ਪੁਰਿਸੋ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਜੀਵਿਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ’’ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਯਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਧੀਤਰਂ ਤਸ੍ਸ ਦਤ੍ਵਾ ‘‘ਗੇਹਮਸ੍ਸ ਕਰੋਥਾ’’ਤਿ ਪੁਰਿਸੇ ਆਣਾਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤੇ ਗੇਹੇ ‘‘ਗਚ੍ਛਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੇਹੇ ਵਸਥਾ’’ਤਿ ਆਹ। ਅਥਸ੍ਸ ਗੇਹਪਵਿਸਨਕਾਲੇ ਏਕੇਨ ਪਾਦੇਨ ਉਮ੍ਮਾਰੇ ਅਕ੍ਕਨ੍ਤਮਤ੍ਤੇ ਗੇਹਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਭਾਗੇ ਭੂਮਿਟ੍ਠਾਨੇ ਅਸੀਤਿਹਤ੍ਥੋ ਸੁਵਣ੍ਣਪਬ੍ਬਤੋ ਉਟ੍ਠਹਿ। ਰਾਜਾ ਕਿਰ ਜਟਿਲਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਭੂਮਿਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਪਬ੍ਬਤੋ ਉਟ੍ਠਿਤੋਤਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਿਛਤ੍ਤਂ ਪੇਸੇਸਿ। ਸੋ ਜਟਿਲਸੇਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਅਹੋਸੀਤਿ ਅਯਮਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ।

ਮੇਣ੍ਡਕਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧੀਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੯੬) ਮੇਣ੍ਡਕੋ ਨਾਮ ਵਿਪਸ੍ਸਿਮ੍ਹਿ ਭਗਵਤਿ ਕਤਾਧਿਕਾਰੋ ਮਗਧਰਟ੍ਠੇ ਭਦ੍ਦਿਯਨਗਰੇ ਸੇਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਸ ਕਿਰ ਪਚ੍ਛਿਮਗੇਹੇ ਅਟ੍ਠਕਰੀਸਮਤ੍ਤੇ ਠਾਨੇ ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਉਸਭਪ੍ਪਮਾਣਾ ਸੁਵਣ੍ਣਮੇਣ੍ਡਕਾ ਪਥਵਿਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਿਟ੍ਠਿਂ ਪਹਰਮਾਨਾ ਉਟ੍ਠਹਿਂਸੁ, ਤੇਸਂ ਮੁਖੇਸੁ ਪਞ੍ਚਵਣ੍ਣਾਨਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਗੇਣ੍ਡੁਕਾ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਪ੍ਪਿਤੇਲਮਧੁਫਾਣਿਤਾਦੀਹਿ ਚ ਵਤ੍ਥਚ੍ਛਾਦਨਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਾਦੀਹਿ ਚ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਤੇਸਂ ਮੁਖਤੋ ਗੇਣ੍ਡੁਕਂ ਅਪਨੇਨ੍ਤਿ। ਏਕਸ੍ਸਪਿ ਮੇਣ੍ਡਕਸ੍ਸ ਮੁਖਤੋ ਸਕਲਜਮ੍ਬੁਦੀਪਵਾਸੀਨਂ ਪਹੋਨਕਂ ਸਪ੍ਪਿਤੇਲਮਧੁਫਾਣਿਤਵਤ੍ਥਚ੍ਛਾਦਨਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਂ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯੇਸ ਮੇਣ੍ਡਕਸੇਟ੍ਠੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯੀਤਿ ਅਯਮਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ।

ਘੋਸਿਤਸ੍ਸ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਘੋਸਿਤੋ (ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੨੬੦-੨੬੧) ਨਾਮ ਪਚ੍ਚੇਕਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ ਕਤਾਧਿਕਾਰੋ ਸਕ੍ਕਰਟ੍ਠੇ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਸੇਟ੍ਠਿ। ਸੋ ਕਿਰ ਦੇਵਲੋਕਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਨਗਰਸੋਭਿਨਿਯਾ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਤਂ ਵਿਜਾਤਦਿਵਸੇ ਸੁਪ੍ਪੇ ਸਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਕਾਰਕੂਟੇ ਛਡ੍ਡਾਪੇਸਿ। ਦਾਰਕਂ ਕਾਕਸੁਨਖਾ ਪਰਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕੋ ਪੁਰਿਸੋ ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾਵ ਪੁਤ੍ਤਸਞ੍ਞਂ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ''ਪੁਤ੍ਤੋ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਗੇਹਂ ਨੇਸਿ। ਤਦਾ ਕੋਸਮ੍ਬਿਕਸੇਟ੍ਠਿ ਪੁਰੋਹਿਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਕਿਂ, ਆਚਰਿਯ, ਅਜ੍ਜ ਤੇ ਤਿਥਿਕਰਣਨਕ੍ਖਤ੍ਤਾਦਯੋ ਓਲੋਕਿਤਾ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ''ਆਮ, ਮਹਾਸੇਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਜਨਪਦਸ੍ਸ ਕਿਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿ। ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਨਗਰੇ ਅਜ੍ਜ ਜਾਤਦਾਰਕੋ ਜੇਟ੍ਠਸੇਟ੍ਠਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਆਹ। ਤਦਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਭਰਿਯਾ ਗਰੁਗਬ੍ਭਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਸੀਘਂ ਗੇਹਂ ਪੇਸੇਸਿ ''ਗਚ੍ਛ, ਜਾਨਾਹਿ ਨਂ ਵਿਜਾਤਾ ਵਾ, ਨ ਵਾ''ਤਿ। ''ਨ ਵਿਜਾਤਾ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਗੇਹਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਕਾਲਿਂ ਨਾਮ ਦਾਸਿਂ ਪਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਤ੍ਵਾ ''ਗਚ੍ਛ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਨਗਰੇ ਉਪਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਜ ਜਾਤਦਾਰਕਂ ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਏਹੀ''ਤਿ ਆਹ। ਸਾ ਉਪਧਾਰੇਨ੍ਤੀ ਤਂ ਗੇਹਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਂ ਦਾਰਕਂ ਤਂ ਦਿਵਸਂ ਜਾਤਂ ਞਤ੍ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਤ੍ਵਾ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਸੇਟ੍ਠਿ ''ਸਚੇ ਮੇ ਧੀਤਾ ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਾਯ ਨਂ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਸਾਮਿਕਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ। ਸਚੇ ਪੁਤ੍ਤੋ ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਘਾਤੇਸ੍ਸਾਮਿ ਨ''ਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਤਂ ਗੇਹੇ ਵਡ੍ਢਾਪੇਸਿ।

ਅਥਸ੍ਸ ਭਰਿਯਾ ਕਤਿਪਾਹਚ੍ਚਯੇਨ ਪੁਤ੍ਤਂ ਵਿਜਾਯਿ। ਸੇਟ੍ਠਿ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਸਤਿ ਮਮ ਪੁਤ੍ਤੋ ਸੇਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਂ ਲਭਿਸ੍ਸਤਿ। ਇਦਾਨੇਵ ਨਂ ਮਾਰੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀ''ਤਿ ਕਾਲਿਂ ਆਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ''ਗਚ੍ਛ ਜੇ, ਵਜਤੋ ਗੁਨ੍ਨਂ ਨਿਕ੍ਖਮਨਵੇਲਾਯ ਵਜਦ੍ਵਾਰਮਜ੍ਝੇ ਇਮਂ ਤਿਰਿਯਂ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਹਿ, ਗਾਵਿਯੋ ਨਂ ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਮਾਰੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਦ੍ਦਿਤਾਮਦ੍ਦਿਤਭਾਵਂ ਪਨਸ੍ਸ ਞਤ੍ਵਾ ਏਹੀ''ਤਿ ਆਹ। ਸਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਗੋਪਾਲਕੇਨ ਵਜਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿਵਟਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਤਂ ਤਥਾ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਸਿ। ਗੋਗਣਜੇਟ੍ਠਕੋ ਉਸਭੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤੋਪਿ ਤਂਦਿਵਸਂ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਾਦਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਕਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਅਨੇਕਸਤਾ ਗਾਵੋ ਉਸਭਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਪਸ੍ਸਾਨਿ ਘਂਸਨ੍ਤਿਯੋ ਨਿਕ੍ਖਮਿਂਸੁ। ਗੋਪਾਲਕੋਪਿ ''ਅਯਂ ਉਸਭੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਅਜ੍ਜ ਪਨ ਪਠਮਂ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਰਮਜ੍ਝੇ ਨਿਚ੍ਚਲੋਵ ਠਿਤੋ, ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਏਤ''ਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨਿਪਨ੍ਨਂ ਦਾਰਕਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪੁਤ੍ਤਸਿਨੇਹਂ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ''ਪੁਤ੍ਤੋ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਗੇਹਂ ਨੇਸਿ।

ਕਾਲੀ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ ਤਮਤ੍ਥਂ ਆਰੋਚੇਤ੍ਵਾ ''ਗਚ੍ਛ, ਨਂ ਪੁਨ ਇਮਂ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਤ੍ਵਾ ਆਨੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਅਦਾਸਿ। ਅਥ ਨਂ ਸੇਟ੍ਠਿ ਆਹ – ''ਅਮ੍ਮ ਕਾਲਿ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਨਗਰੇ ਪਞ੍ਚਸਕਟਸਤਾਨਿ ਪਚ੍ਚੂਸਕਾਲੇ ਉਟ੍ਠਾਯ ਵਾਣਿਜ੍ਜਾਯ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤ੍ਵਂ ਇਮਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਕਮਗ੍ਗੇ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਹਿ, ਗੋਣਾ ਵਾ ਨਂ ਮਦ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਚਕ੍ਕਂ ਵਾ ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਿਞ੍ਚਸ੍ਸ ਞਤ੍ਵਾ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਸੀ''ਤਿ। ਸਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਕਮਗ੍ਗੇ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਸਿ। ਸਾਕਟਿਕਜੇਟ੍ਠਕੋ ਪੁਰਤੋ ਅਹੋਸਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਗੋਣਾ ਤਂ ਠਾਨਂ ਪਤ੍ਵਾ ਧੁਰਂ ਛਡ੍ਡੇਸੁਂ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਜਿਯਮਾਨਾਪਿ ਪੁਰਤੋ ਨ ਗਚ੍ਛਿਂਸੁ। ਏਵਂ ਤਸ੍ਸ ਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਾਯਮਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਰੁਣਂ ਉਟ੍ਠਹਿ। ਸੋ ''ਕਿਂ ਨਾਮ ਗੋਣਾ ਕਰਿਂਸੂ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਦਾਰਕਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਭਾਰਿਯਂ ਵਤ ਕਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ''ਪੁਤ੍ਤੋ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਮਾਨਸੋ ਤਂ ਗੇਹਂ ਨੇਸਿ।

ਕਾਲੀਪਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ''ਗਚ੍ਛ, ਨਂ ਪੁਨ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਤ੍ਵਾ ਆਨੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ। ਅਥ ਨਂ ਸੇਟ੍ਠਿ ਆਹ – ''ਇਦਾਨਿ ਨਂ ਆਮਕਸੁਸਾਨਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਰੇ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਹਿ, ਤਤ੍ਥ ਸੁਨਖਾਦੀਹਿ ਖਾਦਿਤੋ, ਅਮਨੁਸ੍ਸੇਨ ਵਾ ਪਹਟੋ ਮਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਤਾਮਤਭਾਵਞ੍ਚਸ੍ਸ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਸੀ''ਤਿ। ਸਾ ਤਂ ਨੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਪਜ੍ਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੇ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਤਂ ਸੁਨਖਾਦਯੋ ਵਾ ਅਮਨੁਸ੍ਸੋ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤੁਂ ਨਾਸਕ੍ਖਿਂਸੁ। ਅਥੇਕੋ ਅਜਪਾਲੋ ਅਜਾ ਗੋਚਰਂ ਨੇਨ੍ਤੋ ਸੁਸਾਨਪਸ੍ਸੇਨ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਕਾ ਅਜਾ ਪਣ੍ਣਾਨਿ ਖਾਦਮਾਨਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਰਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਜਣ੍ਣੁਕੇਹਿ ਠਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕਸ੍ਸ ਥਨਂ ਅਦਾਸਿ। ਅਜਪਾਲਕੇਨ ''ਹੇ ਹੇ''ਤਿ ਸਦ੍ਦੇ ਕਤੇਪਿ ਨ ਨਿਕ੍ਖਮਿ। ਸੋ ''ਯਟ੍ਠਿਯਾ ਨਂ ਪਹਰਿਤ੍ਵਾ ਨੀਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਰਂ ਪਵਿਟ੍ਠੋ ਜਣ੍ਣੁਕੇਹਿ ਠਤ੍ਵਾ ਦਾਰਕਂ ਖੀਰਂ ਪਾਯਨ੍ਤਿਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਦਾਰਕੇ ਪੁਤ੍ਤਸਿਨੇਹਂ ਪਟਿਲਭਿਤ੍ਵਾ ''ਪੁਤ੍ਤੋ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਆਦਾਯ ਪਕ੍ਕਾਮਿ।

ਕਾਲ਼ੀ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਗਚ੍ਛ, ਨਂ ਪੁਨ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਤ੍ਵਾ ਆਨੇਹੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ। ਅਥ ਨਂ ਸੇਟ੍ਠਿ ਆਹ – ‘‘ਅਮ੍ਮ, ਇਮਂ ਆਦਾਯ ਚੋਰਪਪਾਤਪਬ੍ਬਤਂ ਅਭਿਰੁਹਿਤ੍ਵਾ ਪਪਾਤੇ ਖਿਪ, ਪਬ੍ਬਤਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਪਟਿਹਞ੍ਞਮਾਨੋ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਯਂ ਪਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਤਾਮਤਭਾਵਞ੍ਚਸ੍ਸ ਞਤ੍ਵਾ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਸੀ’’ਤਿ। ਸਾ ਤਂ ਤਥਾ ਨੇਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਤਮਤ੍ਥਕੇ ਠਤ੍ਵਾ ਖਿਪਿ। ਤਂ ਖੋ ਪਨ ਪਬ੍ਬਤਕੁਚ੍ਛਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਹਾਵੇਲ਼ੁਗੁਮ੍ਬੋ ਪਬ੍ਬਤਾਨੁਸਾਰੇਨੇਵ ਵਡ੍ਢਿ, ਤਸ੍ਸ ਮਤ੍ਥਕਂ ਘਨਜਾਤੋ ਜਿਞ੍ਜੁਕਗੁਮ੍ਬੋ ਅਵਤ੍ਥਰਿ। ਦਾਰਕੋ ਪਤਨ੍ਤੋ ਕੋਜਵੇ ਵਿਯ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਤਿ। ਤਂ ਦਿਵਸਞ੍ਚ ਨਲ਼ਕਾਰਜੇਟ੍ਠਕਸ੍ਸ ਵੇਣੁਬਲਿ ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਂ ਵੇਲ਼ੁਗੁਮ੍ਬਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤੁਂ ਆਰਭਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਚਲਿਤੇ ਦਾਰਕੋ ਸਦ੍ਦਮਕਾਸਿ। ਸੋ ਦਾਰਕਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯਾਤਿ ਏਕੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਅਭਿਰੁਹਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਪੁਤ੍ਤੋ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ’’ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਆਦਾਯ ਗਤੋ। ਕਾਲ਼ੀ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਿਤਾ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਗਚ੍ਛ, ਨਂ ਪੁਨ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਤ੍ਵਾ ਆਨੇਹੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ।

ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਦਾਰਕੋ ਵਡ੍ਢਿਤੋ। ਮਹਾਘੋਸਵਚਨਤ੍ਤਾ ਚਸ੍ਸ ਘੋਸਿਤੋਤ੍ਵੇਵ ਨਾਮਂ ਅਹੋਸਿ। ਸੋ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਅਕ੍ਖਿਮ੍ਹਿ ਕਣ੍ਟਕੋ ਵਿਯ ਖਾਯਿ, ਉਜੁਕਂ ਓਲੋਕੇਤੁਮ੍ਪਿ ਨ ਵਿਸਹਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਮਰਣੂਪਾਯਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ‘‘ਕਦਾ ਆਵਾਪਂ ਆਲਿਮ੍ਪੇਸ੍ਸਸੀ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਸ੍ਵੇ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਤੇਨ ਹਿ ਇਦਂ ਸਹਸ੍ਸਂ ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਮਮੇਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਹੀ’’ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਕਿਂ ਸਾਮੀ’’ਤਿ? ‘‘ਏਕੋ ਮੇ ਅਵਜਾਤਪੁਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਤਵ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਪੇਸਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਥ ਨਂ ਗਬ੍ਭਂ ਪਵੇਸੇਤ੍ਵਾ ਤਿਣ੍ਹਾਯ ਵਾਸਿਯਾ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਚਾਟਿਯਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਆਵਾਪੇ ਪਵੇਸੇਯ੍ਯਾਸੀਤਿ। ਇਦਂ ਤੇ ਸਹਸ੍ਸਂ ਸਚ੍ਚਕਾਰਸਦਿਸਂ, ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਪਨ ਤੇ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕਂ ਪਚ੍ਛਾ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੋ ‘‘ਸਾਧੂ’’ਤਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿ।

ਸੇਟ੍ਠਿ ਪੁਨਦਿਵਸੇ ਘੋਸਿਤਂ ਪਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਹਿਯ੍ਯੋ ਮਯਾ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੋ ਏਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਆਣਤ੍ਤੋ, ਏਹਿ , ਤ੍ਵਂ ਤਾਤ, ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦੇਹਿ ‘ਹਿਯ੍ਯੋ ਕਿਰ ਮੇ ਪਿਤਰਾ ਆਣਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਹੀ’’’ਤਿ ਪਹਿਣਿ। ਸੋ ‘‘ਸਾਧੂ’’ਤਿ ਅਗਮਾਸਿ। ਤਂ ਤਤ੍ਥ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਇਤਰੋ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਦਾਰਕੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਗੁਲ਼ਕਕੀਲ਼ਂ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਕੁਹਿਂ ਗਚ੍ਛਸੀ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪਿਤੁ ਸਾਸਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਅਹਂ ਤਤ੍ਥ ਗਮਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਇਮੇ ਮਂ ਦਾਰਕਾ ਬਹੁਲਕ੍ਖਂ ਜਿਨਿਂਸੁ, ਤਂ ਮੇ ਪਟਿਜਿਨਿਤ੍ਵਾ ਦੇਹੀ’’ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਅਹਂ ਪਿਤੁ ਭਾਯਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਮਾ ਭਾਯਿ, ਭਾਤਿਕ, ਅਹਂ ਤਂ ਸਾਸਨਂ ਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਬਹੂਹਿ ਜਿਤੋ ਯਾਵਾਹਂ ਆਗਚ੍ਛਾਮਿ, ਤਾਵ ਮੇ ਲਕ੍ਖਂ ਪਟਿਜਿਨਾਹੀ’’ਤਿ। ਘੋਸਿਤੋ ਕਿਰ ਗੁਲ਼ਕਕੀਲ਼ਾਯਂ ਛੇਕੋ, ਤੇਨ ਨਂ ਏਵਂ ਨਿਬਨ੍ਧਿ। ਸੋਪਿ ਤਂ ‘‘ਤੇਨ ਹਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਂ ਵਦੇਹਿ ‘ਪਿਤਰਾ ਕਿਰ ਮੇ ਹਿਯ੍ਯੋ ਏਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਆਣਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਹੀ’’’ਤਿ ਉਯ੍ਯੋਜੇਸਿ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਅਵਚ। ਅਥ ਨਂ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੋ ਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਿਯਾਮੇਨ ਮਾਰੇਤ੍ਵਾ ਆਵਾਪੇ ਖਿਪਿ। ਘੋਸਿਤੋਪਿ ਦਿਵਸਭਾਗਂ ਕੀਲ਼ਿਤ੍ਵਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੇਵ ਗੇਹਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ‘‘ਕਿਂ, ਤਾਤ, ਨ ਗਤੋਸੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਗਤਕਾਰਣਞ੍ਚ ਕਨਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਗਤਕਾਰਣਞ੍ਚ ਆਰੋਚੇਸਿ। ਸੇਟ੍ਠਿ ‘‘ਧੀ ਧੀ’’ਤਿ ਮਹਾਵਿਰਵਂ ਵਿਰਵਿਤ੍ਵਾ ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਪਕ੍ਕੁਥਿਤਲੋਹਿਤੋ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਮ੍ਭੋ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰ, ਮਾ ਨਾਸਯਿ, ਮਾ ਨਾਸਯੀ’’ਤਿ ਬਾਹਾ ਪਗ੍ਗਯ੍ਹ ਕਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਅਗਮਾਸਿ। ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੋ ਤਂ ਤਥਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਸਾਮਿ, ਮਾ ਸਦ੍ਦਂ ਕਰਿ, ਕਮ੍ਮਂ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਸੋ ਪਬ੍ਬਤੇਨ ਵਿਯ ਮਹਨ੍ਤੇਨ ਸੋਕੇਨ ਅਵਤ੍ਥਟੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਨਪ੍ਪਕਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਸਿ।

ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਪਨ ਸੇਟ੍ਠਿ ਤਂ ਉਜੁਕਂ ਓਲੋਕੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ‘‘ਕਿਨ੍ਤਿ ਨਂ ਮਾਰੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ‘‘ਮਮ ਗਾਮਸਤੇ ਆਯੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਪੇਸੇਤ੍ਵਾ ਮਾਰਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਉਪਾਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਅਯਂ ਮੇ ਅਵਜਾਤਪੁਤ੍ਤੋ, ਇਮਂ ਮਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਚ੍ਚਕੂਪੇ ਖਿਪਤੁ, ਏਵਞ੍ਚ ਕਤੇ ਅਹਂ ਮਾਤੁਲਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕਂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਣ੍ਣਂ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਤਾਤ ਘੋਸਿਤ, ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਗਾਮਸਤੇ ਆਯੁਤ੍ਤਕੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਇਮਂ ਪਣ੍ਣਂ ਹਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਦੇਹੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪਣ੍ਣਂ ਤਸ੍ਸ ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਬਨ੍ਧਿ। ਸੋ ਪਨ ਅਕ੍ਖਰਸਮਯਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ। ਦਹਰਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਿ ਤਂ ਮਾਰਾਪੇਨ੍ਤੋਵ ਸੇਟ੍ਠਿ ਮਾਰੇਤੁਂ ਨਾਸਕ੍ਖਿ, ਕਿਂ ਅਕ੍ਖਰਸਮਯਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਰਣਪਣ੍ਣਮੇਵ ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤੋ ਆਹ – ‘‘ਪਾਥੇਯ੍ਯਂ ਮੇ, ਤਾਤ, ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ। ‘‘ਪਾਥੇਯ੍ਯੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਨ੍ਤਰਾਮਗ੍ਗੇ ਅਸੁਕਗਾਮੇ ਨਾਮ ਮਮ ਸਹਾਯਕੋ ਸੇਟ੍ਠਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਸ ਘਰੇ ਪਾਤਰਾਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਰਤੋ ਗਚ੍ਛਾ’’ਤਿ। ਸੋ ‘‘ਸਾਧੂ’’ਤਿ ਪਿਤਰਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਤਂ ਗਾਮਂ

ਪਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਘਰੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਜਾਯੰ ਪਸ੍ਸਿ। ‘‘ਕੁਤੋ ਆਗਤੋਸੀ’’ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਅਨ੍ਤੋਨਗਰਤੋ’’ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਕਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋਸੀ’’ਤਿ? ‘‘ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਸਹਾਯਸੇਟ੍ਠਿਨੋ, ਅਮ੍ਮਾ’’ਤਿ। ‘‘ਤ੍ਵੰਸਿ ਘੋਸਿਤੋ ਨਾਮਾ’’ਤਿ? ‘‘ਆਮ, ਅਮ੍ਮਾ’’ਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਸਹ ਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਤ੍ਤਸਿਨੇਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ। ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਪਨੇਕਾ ਧੀਤਾ ਅਤ੍ਥਿ ਪਨ੍ਨਰਸਸੋਲਸਵਸ੍ਸੁਦ੍ਦੇਸਿਕਾ ਅਭਿਰੂਪਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ, ਤੰ ਰਕ੍ਖਿਤੁੰ ਏਕਮੇਵ ਪੇਸਨਕਾਰਿਕੰ ਦਾਸਿੰ ਦਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਭੂਮਿਕਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ ਉਪਰਿਮਤਲੇ ਸਿਰਿਗਬ੍ਭੇ ਵਸਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਖਣੇ ਤੰ ਦਾਸਿੰ ਅਨ੍ਤਰਾਪਣੰ ਪੇਸੇਸਿ। ਅਥ ਨੰ ਸੇਟ੍ਠਿਜਾਯਾ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਕੁਹਿੰ ਗਚ੍ਛਸੀ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਯ੍ਯਧੀਤਾਯ ਪੇਸਨੇਨਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਇਤੋ ਤਾਵ ਏਹਿ, ਤਿਟ੍ਠਤੁ ਪੇਸਨੰ, ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਪੀਠਕੰ ਅਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਉਦਕੰ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਪਾਦੇ ਧੋਵਿਤ੍ਵਾ ਤੇਲੰ ਮਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਸਯਨੰ ਅਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਦੇਹਿ, ਪਚ੍ਛਾ ਪੇਸਨੰ ਕਰਿਸ੍ਸਸੀ’’ਤਿ ਆਹ। ਸਾ ਤਥਾ ਅਕਾਸਿ।

ਅਥ ਨੰ ਚਿਰੇਨਾਗਤੰ ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾ ਸਨ੍ਤਜ੍ਜੇਸਿ। ਅਥ ਨੰ ਸਾ ਆਹ – ‘‘ਮਾ ਮੇ ਕੁਜ੍ਝਿ, ਸੇਟ੍ਠਿਪੁਤ੍ਤੋ ਘੋਸਿਤੋ ਆਗਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾਮ੍ਹੀ’’ਤਿ। ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾਯ ‘‘ਸੇਟ੍ਠਿਪੁਤ੍ਤੋ ਘੋਸਿਤੋ’’ਤਿ ਨਾਮੰ ਸੁਤ੍ਵਾਵ ਪੁਬ੍ਬਸਨ੍ਨਿਵਾਸਵਸੇਨ ਪੇਮੰ ਛਵਿਆਦੀਨਿ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਿਮਿਞ੍ਜੰ ਆਹਚ੍ਚ ਠਿਤੰ। ਅਥ ਨੰ ਪੁਚ੍ਛਿ ‘‘ਕੁਹਿੰ ਸੋ ਅਮ੍ਮਾ’’ਤਿ? ‘‘ਸਯਨੇ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਨਿਦ੍ਦਾਯਤੀ’’ਤਿ । ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਪਨਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥੇ ਕਿਞ੍ਚੀ’’ਤਿ? ‘‘ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਪਣ੍ਣੰ ਅਤ੍ਥੀ’’ਤਿ। ਸਾ ‘‘ਕਿੰ ਪਣ੍ਣੰ ਨੁ ਖੋ ਏਤ’’ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਦ੍ਦਾਯਨ੍ਤੇ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਅਞ੍ਞਵਿਹਿਤਤਾਯ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤੰ ਪਣ੍ਣੰ ਮੋਚੇਤ੍ਵਾ ਆਦਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਬ੍ਭੰ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਰੰ ਪਿਧਾਯ ਵਾਤਪਾਨੰ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਅਕ੍ਖਰਸਮਯੇ ਕੁਸਲਤਾਯ ਤੰ ਪਣ੍ਣੰ ਵਾਚੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਹੋ ਵਤ ਬਾਲੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਰਣਪਣ੍ਣੰ ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਰਤਿ, ਸਚੇ ਮਯਾ ਨ ਦਿਟ੍ਠੰ ਅਸ੍ਸ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਪਣ੍ਣੰ ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਵਚਨੇਨ ਅਪਰੰ ਪਣ੍ਣੰ ਲਿਖਿ – ‘‘ਅਯੰ ਮਮ ਪੁਤ੍ਤੋ ਘੋਸਿਤੋ ਨਾਮ, ਗਾਮਸਤਤੋ ਪਣ੍ਣਾਕਾਰੰ ਆਹਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਇਮਸ੍ਸ ਜਨਪਦਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਧੀਤਰਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਮਙ੍ਗਲੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਸਨਗਾਮਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝੇ ਦ੍ਵਿਭੂਮਿਕੰ ਗੇਹੰ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਾਕਾਰਪਰਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਚੇਵ ਪੁਰਿਸਗੁਤ੍ਤੀਹਿ ਚ ਸੁਸੰਵਿਹਿਤਾਰਕ੍ਖੰ ਕਰੋਤੁ, ਮਯ੍ਹੰ ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਮਯਾ ਕਤਨ੍ਤਿ ਸਾਸਨੰ ਪੇਸੇਤੁ। ਏਵੰ ਕਤੇ ਅਹੰ ਮਾਤੁਲਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕੰ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ਚ ਪਣ੍ਣੰ ਸਙ੍ਘਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤੇਯੇਵਸ੍ਸ ਬਨ੍ਧਿ।

ਸੋ ਦਿਵਸਭਾਗੰ ਨਿਦ੍ਦਾਯਿਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਾਯ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ, ਪੁਨਦਿਵਸੇ ਪਾਤੋਵ ਤੰ ਗਾਮੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਯੁਤ੍ਤਕੰ ਗਾਮਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਿ। ਸੋ ਤੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ‘‘ਕਿੰ ਤਾਤਾ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਿਤਰਾ ਮੇ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਪਣ੍ਣੰ ਪੇਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਣ੍ਣੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਾਚੇਤ੍ਵਾ ਤੁਟ੍ਠਮਾਨਸੋ ‘‘ਪਸ੍ਸਥ, ਭੋ, ਮਮ ਸਾਮਿਨੋ ਮਯਿ ਸਿਨੇਹੰ ਕਤ੍ਵਾ ਜੇਟ੍ਠਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਙ੍ਗਲੰ ਕਰੋਤੂ’’ਤਿ ਮਮ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਪਹਿਣਿ। ‘‘ਸੀਘੰ ਦਾਰੁਆਦੀਨਿ ਆਹਰਥਾ’’ਤਿ ਗਹਪਤਿਕੇ ਆਣਾਪੇਤ੍ਵਾ ਗਾਮਮਜ੍ਝੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੰ ਗੇਹੰ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਗਾਮਸਤਤੋ ਪਣ੍ਣਾਕਾਰੰ ਆਹਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਜਨਪਦਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਧੀਤਰੰ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਮਙ੍ਗਲੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਸਾਸਨੰ ਪਹਿਣਿ ‘‘ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਮਯਾ ਕਤ’’ਨ੍ਤਿ।

ਤੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ‘‘ਯੰ ਕਾਰੇਮਿ, ਤੰ ਨ ਹੋਤਿ। ਯੰ ਨ ਕਾਰੇਮਿ, ਤੰ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਮਹਨ੍ਤੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ। ਪੁਤ੍ਤਸੋਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੋ ਸੋਕੋ ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਦਾਹੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਤਿਸਾਰੰ ਜਨੇਸਿ। ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾਪਿ ‘‘ਸਚੇ ਕੋਚਿ ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਸਨ੍ਤਿਕਾ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਮ ਅਕਥੇਤ੍ਵਾ ਸੇਟ੍ਠਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਤਰੰ ਮਾ ਕਥੇਥਾ’’ਤਿ ਆਣਾਪੇਸਿ। ਸੇਟ੍ਠਿਪਿ ਖੋ ‘‘ਨ ਦਾਨਿ ਦੁਟ੍ਠਪੁਤ੍ਤੰ ਮਮ ਸਾਪਤੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਾਮਿਕੰ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਏਕੰ ਆਯੁਤ੍ਤਕੰ ਆਹ – ‘‘ਮਾਤੁਲ, ਪੁਤ੍ਤੰ ਮੇ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮੋਮ੍ਹਿ, ਏਕੰ ਪਾਦਮੂਲਿਕੰ ਪੇਸੇਤ੍ਵਾ ਏਕੰ ਪਣ੍ਣੰ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ਪੇਸੇਤ੍ਵਾ ਮਮ ਪੁਤ੍ਤੰ ਪਕ੍ਕੋਸਾਪੇਹੀ’’ਤਿ। ਸੋ ‘‘ਸਾਧੂ’’ਤਿ ਪਣ੍ਣੰ ਦਤ੍ਵਾ ਏਕੰ ਪੁਰਿਸੰ ਪੇਸੇਸਿ। ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾ ਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਬਲਵਗਿਲਾਨਕਾਲੇ ਘੋਸਿਤਕੁਮਾਰੰ ਆਦਾਯ ਅਗਮਾਸਿ। ਸੇਟ੍ਠਿ ਕਾਲਮਕਾਸਿ। ਰਾਜਾ ਪਿਤਰਿ ਕਾਲਙ੍ਕਤੇ ਪਿਤਰਾ ਭੁਤ੍ਤਭੋਗੰ ਦਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਤੇਨ ਸੇਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੰ ਅਦਾਸਿ। ਘੋਸਿਤਸੇਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਹੁਤ੍ਵਾ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੰ ਠਿਤੋ ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾਯ ਕਾਲਿਯਾ ਵਚਨੇਨ ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਤ੍ਤਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਰਣਮੁਤ੍ਤਭਾਵੰ ਞਤ੍ਵਾ ਦੇਵਸਿਕੰ ਸਤਸਹਸ੍ਸੰ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਦਾਨੰ ਪਟ੍ਠਪੇਸੀਤਿ। ਏਵਮਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਰੋਗਭਾਵੋ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ। ਤਤ੍ਥ ਗਹਨ੍ਤਿ ਗੇਹੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹੇ ਪਤਿ **ਗਹਪਤਿ**। ਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਅਧਿਪਤਿਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਕੇਸੁਚਿ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਘੋਸਿਤਾਨਨ੍ਤਰੰ ਮੇਣ੍ਡਕੋ ਲਿਖਿਤੋ।

ਪਞ੍ਚන੍ਨਂ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਞ੍ਞਿਦ੍ਧਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾ ਨਾਮ ਮੇਣ੍ਡਕਸੇਟ੍ਠਿ, ਤਸ੍ਸ ਭਰਿਯਾ ਚਨ੍ਦਪਦੁਮਾ, ਪੁਤ੍ਤੋ ਧਨਞ੍ਚਯਸੇਟ੍ਠਿ, ਸੁਣਿਸਾ ਸੁਮਨਦੇਵੀ, ਦੋਸੋ ਪੁਣ੍ਣੋ ਨਾਮਾਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਜਨਾ ਪਚ੍ਚੇਕਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ ਕਤਾਧਿਕਾਰਾ। ਤੇਸੁ ਮੇਣ੍ਡਕਸੇਟ੍ਠਿ ਅਡ੍ਢਤੇਰਸਾਨਿ ਕੋਟ੍ਠਸਤਾਨਿ ਸੋਧਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਸਂ ਨ੍ਹਾਤੋ ਦ੍ਵਾਰੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਂ ਉਲ੍ਲੋਕੇਤਿ, ਆਕਾਸਤੋ ਰਤ੍ਤਸਾਲਿਧਾਰਾ ਓਪਤਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਕੋਟ੍ਠੇ ਪੂਰੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਭਰਿਯਾ ਤਣ੍ਡੁਲਂ ਏਕਨਾਲਿਮਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਭਤ੍ਤਂ ਪਚਾਪੇਤ੍ਵਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਸੂਪਬ੍ਯਞ੍ਜਨਕੇ ਸੂਪਂ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਾਲਙ੍ਕਾਰਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾ ਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ''ਸਬ੍ਬੇ ਭਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਘੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਕਟਚ੍ਛੁਂ ਆਦਾਯ ਆਗਤਾਗਤਾਨਂ ਉਪਨੀਤਭਾਜਨਾਨਿ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਦੇਤਿ, ਸਕਲਦਿਵਸਮ੍ਪਿ ਦੇਨ੍ਤਿਯਾ ਕਟਚ੍ਛੁਨਾ ਸਕਿਂ ਗਹਿਤਟ੍ਠਾਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋ ਸੀਸਂ ਨ੍ਹਾਤੋ ਸਹਸ੍ਸਤ੍ਥਵਿਕਂ ਆਦਾਯ ''ਕਹਾਪਣੇਹਿ ਅਤ੍ਥਿਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਘੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾਗਤਾਨਂ ਗਹਿਤਭਾਜਨਾਨਿ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਦੇਤਿ। ਥਵਿਕਾਯ ਕਹਾਪਣਸਹਸ੍ਸਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸੁਣਿਸਾ ਸਬ੍ਬਾਲਙ੍ਕਾਰਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾ ਚਤੁਦੋਣਿਕਂ ਵੀਹਿਪਿਟਕਂ ਆਦਾਯ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ''ਬੀਜਭਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਘੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾਗਤਾਨਂ ਗਹਿਤਭਾਜਨਾਨਿ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਦੇਤਿ, ਪਿਟਕਂ ਯਥਾਪੂਰਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਦਾਸੋ ਸਬ੍ਬਾਲਙ੍ਕਾਰਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤੋ ਸੁਵਣ੍ਣਯੁਗੇ ਸੁਵਣ੍ਣਯੋਤ੍ਤੇਹਿ ਗੋਣੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਪਤੋਦਯਟ੍ਠਿਂ ਆਦਾਯ ਗੋਣਾਨਂ ਗਨ੍ਧਪਞ੍ਚਙ੍ਗੁਲਿਕਾਨਿ ਦਤ੍ਵਾ ਵਿਸਾਣੇਸੁ ਸੁਵਣ੍ਣਕੋਸਕੇ ਪਟਿਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਖੇਤ੍ਤਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਾਜੇਤਿ , ਇਤੋ ਤਿਸ੍ਸੋ, ਇਤੋ ਤਿਸ੍ਸੋ, ਮਜ੍ਝੇ ਏਕਾਤਿ ਸਤ੍ਤ ਸੀਤਾਯੋ ਭਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਵਾਸਿਨੋ ਭਤ੍ਤਬੀਜਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਾਦੀਸੁ ਯਥਾਰੁਚਿਤਂ ਸੇਟ੍ਠਿਗੇਹਤੋਯੇਵ ਗਣ੍ਹਿਂਸੁ। ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਨ ਭਦ੍ਦਿਯਨਗਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਭਗਵਤਿ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾ ਚ ਧਨਞ੍ਚਯਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਧੀਤਾ ਵਿਸਾਖਾ ਚ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਪਾਪੁਣਿਂਸੁ। ਅਯਂ ਪਨ ਨੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ। ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਪਨ ਪਰਿਪਾਕਗਤੇ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਭਾਰੇ ਇਜ੍ਝਨਕਵਿਸੇਸੋ ਪੁਞ੍ਞਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿ।

ਵਿਜ੍ਜਾਮਯਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਇਜ੍ਝਨਾਕਾਰਂ ਗਨ੍ਧਾਰਿਵਿਜ੍ਜਂ ਵਾ ਉਪਚਾਰਸਿਦ੍ਧਂ ਪਰਿਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਂ ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਿਜ੍ਜਾਧਰਾ। ਵਿਜ੍ਜਂ ਪਰਿਜਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯਥੋਪਚਾਰਂ ਵਿਜ੍ਜਂ ਮੁਖੇਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵਾਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗਿਦ੍ਧਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਇਜ੍ਝਨਾਕਾਰਮਤ੍ਤਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ''ਕਤਮਾ''ਤਿ ਅਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪਕਾਰਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ ''ਕਥ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਤਾ, ਤਥੇਵ ''ਏਵ''ਨ੍ਤਿ ਨਿਗਮਨਂ ਕਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗਸ੍ਸ ਦੀਪਨਵਸੇਨ ਪੁਰਿਮਪਾਲ਼ਿਸਦਿਸਾਵ ਪਾਲ਼ਿ ਆਗਤਾ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ਸਕਟਬ੍ਯੂਹਾਦਿਕਰਣਵਸੇਨ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਸਂਵਿਦਹਨਂ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਸਿਪ੍ਪਕਮ੍ਮਂ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਜ੍ਜਕਮ੍ਮਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵੇਦਾਨਂ ਉਗ੍ਗਹਣਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪਿਟਕਾਨਂ ਉਗ੍ਗਹਣਂ, ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਕਸਨਵਪਨਾਦੀਨਿ ਉਪਾਦਾਯ ਤਂ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਵਿਸੇਸੋ **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗਪਚ੍ਚਯਾ ਇਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿ ਆਗਤਾਤਿ।

ਇਦ੍ਧਿਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਅਭਿਸਮਯਕਥਾ

ਅਭਿਸਮਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

ਇਦਾਨਿ ਇਦ੍ਧਿਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਰਮਿਦ੍ਧਿਭੂਤਂ ਅਭਿਸਮਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਅਭਿਸਮਯਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਸਮਯੋ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਅਭਿਮੁਖੇਨ ਸਮਾਗਮੋ, ਪਟਿਵੇਧੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ''ਏਵਂ ਮਹਤ੍ਥਿਯੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਭਿਸਮਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੭੪) ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਸੁ ਯੋ ਸੋ ਅਭਿਸਮਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਭਿਸਮਯੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਅਭਿਸਮੇਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਅਭਿਮੁਖੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮਾਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਯਂ ਤਾਵ ਚੋਦਕਸ੍ਸ ਪੁਚ੍ਛਾ। **ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਨਾ ਅਭਿਸਮਯਾਭਾਵਤੋ ਤਥਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ। **ਹਞ੍ਚੀ**ਤਿਆਦਿ ਪੁਨ ਚੋਦਨਾ। **ਹਞ੍ਚਿ** ਯਦੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਤੇਨ ਹਿ ਅਞ੍ਞਾਣੀ ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਆਹ। **ਨ ਅਞ੍ਞਾਣੀ ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਅਭਿਸਮਯਾਭਾਵਤੋ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ। **ਞਾਣੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਞ੍ਞਾ। ਪੁਨ **ਹਞ੍ਚੀ**ਤਿਆਦਿ ''ਞਾਣੇਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਾਣੀ **ਅਚਿਤ੍ਤਕੋ**ਤਿ ਚੋਦਨਾ। **ਨ ਅਚਿਤ੍ਤਕੋ ਅਭਿਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਅਚਿਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਅਭਿਸਮਯਾਭਾਵਤੋ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ। **ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚਾ**ਤਿਆਦਿ ਪਟਿਞ੍ਞਾ। ਪੁਨ **ਹਞ੍ਚੀ**ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਞਾਣਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਚੋਦਨਾ। ਸੇਸਚੋਦਨਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਪਰਤੋ ਪਨ **ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚ ਞਾਣੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਾ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਏਵਂ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚ ਞਾਣੇਨ ਚ। **ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚ ਞਾਣੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਅਨੁਕੂਲਤ੍ਤਾ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ ਚ। **ਕਥ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਅਭਿਸਮਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾ ਪੁਚ੍ਛਾ। **ਉਪ੍ਪਾਦਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਅਸਤਿ ਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤੇਨ ਸਹ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਚੇਤਸਿਕਾ ਕਥਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇਪਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨੇਵ ਚੇਤਸਿਕਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਅਧਿਪਤਿਭੂਤਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਞਾਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ। **ਹੇਤੁ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾ**ਤਿ ਜਨਕੋ ਚ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕੋ ਚ। **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ। **ਨਿਰੋਧਗੋਚਰ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਂ। **ਦਸ੍ਸਨਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਸਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਾਭਾਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨੇ ਅਧਿਪਤਿਭੂਤਂ। **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ।

ਯਸ੍ਮਾ ਏਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਂ, ਨ ਕੇਵਲਂ ਚਿਤ੍ਤਞਾਣੇਹਿਯੇਵ ਅਭਿਸਮਯੋ, ਅਥ ਖੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਅਭਿਸਮਯੋ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਕਿਂ ਨੁ ਏਤ੍ਤਕੋਯੇ**ਵ **ਅਭਿਸਮਯੋ**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ **ਨ ਹੀ**ਤਿ ਤਂ ਵਚਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਦਸ੍ਸਨਾਭਿਸਮਯੋ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਭੂਤੋ ਅਭਿਸਮਯੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਞਾਣਾਨਿ। ਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ। ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਮੇਵ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਭਿਸਮੀਯਤੀਤਿ **ਅਭਿਸਮਯੋ,** ਸੇਸਾ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹੀਤਿ **ਅਭਿਸਮਯਾ**।

ਪੁਨ ਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਅਭਿਸਮਯਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਕਿਂ ਨੂ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਨਟ੍ਠੇਨ ਖਯੇ ਞਾਣਂ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਟ੍ਠੇਨ **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਸਂ ਪਨ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇ ਸਤਿ ਅਭਿਸਮਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਸਮਯੇ ਚ ਸਤਿ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਚੋਦਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮੋ **ਯ੍ਵਾਯ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਯ੍ਵਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਅਯਂ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਏਵਮਾਦਿਕਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚਨਾਨਿ ਚੋਦਕਸ੍ਸ ਪੁਚ੍ਛਾ। ਪੁਨ **ਅਤੀਤੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਚੋਦਨਾਯ ਓਕਾਸਦਾਨਤ੍ਥਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ। **ਖੀਣ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਖੀਣਂ। **ਨਿਰੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ। **ਵਿਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕ੍ਖਣਤੋ ਅਪਗਤਂ। **ਵਿਗਮੇਤੀ**ਤਿ

ਅਪਗਮਯਤਿ। **ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਾਵਂ ਗਤਂ। **ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੇਤੀ**ਤਿ ਅਭਾਵਂ ਗਮਯਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦੋਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ **ਨ ਅਤੀਤੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੁਂ। ਅਨਾਗਤਚੋਦਨਾਯ **ਅਜਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੁਂ। **ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੁਂ। **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪਭੁਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਨ ਪਟਿਪਨ੍ਨਂ। **ਅਪਾਤੁਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪਾਤੁਭੂਤਂ। ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੇ ਪਜਹਤੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿਤਾਯ ਅਫਲੋ ਵਾਯਾਮੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੁਂ। **ਰਤ੍ਤੋ ਰਾਗਂ ਪਜਹਤੀ**ਤਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇਨ ਰਾਗੇਨ ਰਤ੍ਤੋ ਤਮੇਵ ਰਾਗਂ ਪਜਹਤਿ। ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਿਲੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਥਾਮਗਤੋ**ਤਿ ਥਿਰਸਭਾਵਂ ਗਤੋ। **ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਾ ਚ ਕੁਸਲਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾ **ਯੁਗਨਦ੍ਧਾ ਸਮਮੇ**ਵ **ਵਤ੍ਤੇਯੁਂ**ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਸਂਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇ ਸਤਿ ਸਂਕਿਲੇਸੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾ **ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਜਹਤੋ ਵਾਯਾਮੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਾ ਚ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾ ਹੋਤਿ, ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਅਫਲੋ ਹੋਤਿ। ਨ ਹਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਾ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥੀਤਿ।

ਨ ਹੀਤਿ ਚਤੁਧਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਚਨਸ੍ਸ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ। **ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨਂ। **ਯਥਾ ਕਥਂ ਵਿਯਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਸ੍ਸ ਉਦਾਹਰਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪੁਚ੍ਛਾ। ਯਥਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਵਿਯ ਅਤ੍ਥਿ, ਕਿਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੇਯਜਥਾਪੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਨਾਮ। **ਤਰੁਣਰੁਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਫਲਦਾਯਕਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਤਰੁਣਗ੍ਗਹਣਂ। **ਅਜਾਤਫਲੋ**ਤਿ ਫਲਦਾਯਕਤ੍ਤੇਪਿ ਸਤਿ ਫਲਗ੍ਗਹਣਤੋ ਪੁਰੇਕਾਲਗ੍ਗਹਣਂ। **ਤਮੇਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਰੁਕ੍ਖਂ। **ਏਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਏਤਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮੂਲਂ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯਜਾ**ਤਿ ਮੂਲਤੋ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯਜ। **ਅਜਾਤਫਲਾ**ਤਿ ਅਜਾਤਾਨਿ ਫਲਾਨਿ। **ਏਵਮੇ**ਵਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਏਵਂ। **ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਵਤ੍ਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਯੂਹਨਾ**ਤਿ ਚਤੂਹਿਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੇ ਯਂ ਯਂ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਤਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ ਅਬੀਜਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਬੀਜਭੂਤਤ੍ਤਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਤੇ ਤੇ ਕਿਲੇਸਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਏਵ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ। **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਚਤੂਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ। **ਹੇਤੁਨਿਰੋਧਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਬੀਜਭੂਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ ਅਨਾਗਤਕ੍ਖਨ੍ਧਭੂਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭੂਤਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭੂਤਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਯੁਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਏਵ **ਅਤ੍ਥਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੩੨) ਪਨ ''ਏਤੇਨ ਕਿਂ ਦੀਪਿਤਂ ਹੋਤਿ? ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹਾਨਂ ਦੀਪਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਾ ਪਨ ਕਿਂ ਅਤੀਤਾ ਅਨਾਗਤਾ, ਉਦਾਹੁ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ? ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯੇਵ ਨਾਮਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਕਥਾ ਸੁਤਮਯਞਾਣਕਥਾਯ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਇਧ ਪਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਕਿਲੇਸਾਯੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ।

ਅਭਿਸਮਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਵਿਵੇਕਕਥਾ

ਵਿਵੇਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨. ਇਦਾਨਿ ਪਹਾਨਾਵਸਾਨਾਯ ਅਭਿਸਮਯਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਪਹਾਨਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਵਿਵੇਕਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਯੇ ਕੇਚੀ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਬਲਕਰਣੀਯਾ**ਤਿ ਊਰੁਬਲੇਨ ਬਾਹੁਬਲੇਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾ। **ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਧਾਵਨਲਙ੍ਘਨਕਸਨਵਪਨਾਦੀਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ। **ਕਰੀਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਬਲਵਨ੍ਤੇਹਿ ਕਰੀਯਨ੍ਤਿ। **ਸੀਲਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯਾ**ਤਿ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ ਨਿਸ੍ਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਭਿਨ੍ਨਸੀਲਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਭਾਵਤੋ ਇਧ ਪਨ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ। **ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ। **ਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗੀ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ, ਅਜ੍ਝਾਸਯਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ, ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ **ਵਿਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤਾ**ਦੀਸੁ। ਵਿਵੇਕੋਯੇਵ ਹਿ ਵਿਰਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਵਿਰਾਗੋ, ਨਿਰੋਧਟ੍ਠੇਨ ਨਿਰੋਧੋ, ਵੋਸਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਵੋਸਗ੍ਗੋ। ਅਥ ਵਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਵਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਵੇਕੋ, ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਰਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਰਾਗੋ, ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਨਿਰੋਧੋ, ਕਿਲੇਸਾਨਞ੍ਚ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਤ੍ਤਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਚਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਵੋਸਗ੍ਗੋ। ਵੋਸਗ੍ਗੋ ਪਨ ਦੁਵਿਧੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸਗ੍ਗੋ ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸਗ੍ਗੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ **ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ। **ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਭਾਵੇਨ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕੇ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾਨਯੇ ਵਟ੍ਟਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਸੁ ਏਕੇਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਕਿਲੇਸੇ ਚ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ। **ਵੋਸਗ੍ਗਪਰਿਣਾਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਸਕਲੇਨ ਵਚਨੇਨ ਵੋਸਗ੍ਗਤ੍ਥਂ ਪਰਿਣਾਮਿਤਂ ਪਰਿਣਤਂ, ਪਰਿਪਚ੍ਚਿਤਂ ਪਰਿਪਕ੍ਕਞ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਥਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਸੁ ਏਕੇਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਕਿਲੇਸਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵੋਸਗ੍ਗਤ੍ਥਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਵੋਸਗ੍ਗਤ੍ਥਞ੍ਚ ਪਰਿਪਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾ ਚ ਪਰਿਪਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਨਂ ਭਾਵੇਤਿ।

੨੩. **ਬੀਜਗਾਮਭੂਤਗਾਮਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮੂਲਬੀਜਂ ਖਨ੍ਧਬੀਜਂ ਅਗ੍ਗਬੀਜਂ ਫਲੁਬੀਜਂ ਬੀਜਬੀਜਨ੍ਤਿ (ਪਾਚਿ॰ ੯੧) ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਬੀਜਂ, ਬੀਜਗਾਮੋ ਨਾਮ ਬੀਜਸਮੂਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਦੇਵ ਪਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਨੀਲਙ੍ਕੁਰਪਾਤੁਭਾਵਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਭੂਤਗਾਮੋ ਨਾਮ, ਭੂਤਾਨਂ ਜਾਤਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮੂਲਨੀਲਙ੍ਕੁਰਾਨਂ ਸਮੂਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੇਵਤਾਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਸਤਿ ਨੀਲਙ੍ਕੁਰਕਾਲਤੋ ਪਭੁਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਤੇਸਂ ਦੇਵਤਾਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਭੂਤਾਨਂ ਗਾਮੋਤਿਪਿ ਭੂਤਗਾਮੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਵੁਦ੍ਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਙ੍ਕੁਰਾਦਿਵਸੇਨ। **ਵਿਰੂਲ੍ਹਿ**ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ। **ਵੇਪੁਲ੍ਲ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਪ੍ਫਾਦਿਵਸੇਨ। ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨ **ਵੁਦ੍ਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਪੁਬ੍ਬਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ। **ਵਿਰੂਲ੍ਹਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਿਚ੍ਚਕਰਣਸਾਧਨਵਸੇਨ। **ਵੇਪੁਲ੍ਲ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਪੁਲਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਪੁਲਤ੍ਤਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਅਥ ਵਾ ਏਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਪਦਾਨਿ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਹਿਪਿ ਯੋਜੇਨ੍ਤਿ।

ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨੇਸੁ ਲੋਕਿਯਵਿਰਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇ ਚ ਯਥਾਯੋਗਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਤੋ ਏਕੀਭੂਤਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ। **ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਦੂਰੀਕਰਣਵਸੇਨ ਵਿਵੇਕੋ। ਕੇਸਂ? ਨੀਵਰਣਾਨਂ। ਤਸ੍ਸ **ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਭਾਵਯਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੇਸਜ੍ਝਾਨਾਨਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਝਾਨੇਸੁਪਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਵੇਕੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਙ੍ਗੇਨ ਵਿਵੇਕੋ। **ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਵੇਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਕਰਤ੍ਤਾ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਵੇਕੋਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਵੁਤ੍ਤੇ

ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਵਿਵੇਕੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵ ਹੋਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਂ ਸਮਾਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਮਾਧਿਂ। **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇਨ ਵਿਵੇਕੋ। **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਖਯਗਾਮਿਮਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਖਯਸਙ੍ਖਾਤਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਂ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਵਿਵੇਕੋ। **ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਰਣਭੂਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਵੇਕੋ। **ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਜਾਤਧਮ੍ਮਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ। **ਸਦ੍ਧਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਯੇਵ ਸਦ੍ਧਾਯ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਸ੍ਵਾਧਿਟ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਯੇਵ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸ ਯੋਗਿਸ੍ਸ ਸੁਅਧਿਟ੍ਠਿਤਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਛਨ੍ਦੋ ਸਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਵੇਕਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਨਾਮ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਸ੍ਵਾਧਿਟ੍ਠਿਤਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਵਿਰਾਗਾਦੀ**ਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਨਿਰੋਧਵਾਰੇ ਪਨ ਨਿਰੋਧਸਦ੍ਦਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ **ਅਮਤਾ ਧਾਤੂ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੇਸੇਸੁ **ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ। **ਦ੍ਵਾਦਸ ਨਿਸ੍ਸਯਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਸਦ੍ਧਾਚਿਤ੍ਤਾਨਿਯੇਵ ਵਿਵੇਕਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਤਯੋ ਤਯੋ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨੫. ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵਾਯਾਮਸਤਿਸਮਾਧੀਨਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾਜੀਵਾਨਂ ਪਨ ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਚ ਅਭਾਵਾ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਰਭਾਗਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਵਿਰਤਿਯੋ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਞ੍ਚ ਵਿਵੇਕਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾ ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਵਿਰਤੀਨਂ ਵਿਵੇਕਾਦਯੋ ਨਾਮਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਅਟ੍ਠਕਨਿਪਾਤੇ ‘‘ਤਤੋ, ਤ੍ਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਇਮਂ ਸਮਾਧਿਂ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਨਿਪ੍ਪੀਤਿਕਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਸਾਤਸਹਗਤਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਯ੍ਯਾਸੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੩) ਮੇਤ੍ਤਾਦਯੋ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਯੋ ਚ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਮੂਲਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾ ਵਿਯ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਰਭਾਗਵਸੇਨ ਵਿਰਤਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਚ੍ਛਾਯਮਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨ ਭਗਵਾ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ। ਗਮ੍ਭੀਰਞ੍ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ, ਆਚਰਿਯੇ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਤੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ।

੨੬-੨੭. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਬਲਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਾਰੇਸੁਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਵਿਵੇਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਚਰਿਯਾਕਥਾ

ਚਰਿਯਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੮-੨੯. ਇਦਾਨਿ ਵਿਵੇਕਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਰਮਵਿਵੇਕਭੂਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯੋਪਾਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ, ਤਥਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਲੋਕਹਿਤਸੁਖਕਿਰਿਯਾਕਰਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਯ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਪਿ ਚਰਿਯਾਕਥਾ ਪੁਨ ਕਥਿਤਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਯ ਕਥਿਤਾਯੇਵਾਤਿ।

ਚਰਿਯਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਥਾ

ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੩੦. ਇਦਾਨਿ ਲੋਕਤ੍ਥਚਰਿਯਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾਯ ਚਰਿਯਾਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਲੋਕਤ੍ਥਾਨੁਸਾਸਨਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਨੀਕਪਟਿਹਰਣਵਸੇਨ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਾਨਿ। **ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਜ੍ਝਨਵਸੇਨ ਇਦ੍ਧਿ, ਪਟਿਹਰਣਵਸੇਨ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ, ਇਦ੍ਧਿਯੇਵ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ। ਇਤਰੇਸੁ ਪਨ ਆਦਿਸ੍ਸਨਵਸੇਨ **ਆਦੇਸਨੰ,** ਅਨੁਸਾਸਨਵਸੇਨ **ਅਨੁਸਾਸਨੀ**। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਇਧਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ। **ਏਕਚ੍ਚੋ**ਤਿ ਏਕੋ ਪੋਸੋ। ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋਯੇਵ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤੀ**ਤਿ ਆਗਤਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਗਤਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਠਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਕਥੇਤਿ। **ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ**ਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਤਵ ਮਨੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਤੋ ਵਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਤੋ ਵਾ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਵਾ। ਅਪਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ। **ਇਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ**ਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਤਾਦਿਤੋ ਏਕੇਕਵਿਧੇਪਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਪਰਿਦੀਪਨੰ। **ਇਤਿਪਿ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਤਿਪਿ ਤਵ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਇਮਞ੍ਚ ਇਮਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੰ ਚਿਨ੍ਤਯਮਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬਹੁੰ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਵਾ ਇਦਞ੍ਚ ਇਦਞ੍ਚ ਨਾਮ ਅਹੋਸਿ ਭਵਤਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਬਹੁਕਮ੍ਪਿ ਕਥੇਤਿ। **ਤਥੇਵ ਤੰ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਤੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਯਥਾ ਯਥਾ ਕਥਿਤੰ, ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਨ ਹੋਤਿ।

ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਜਾਨਨ੍ਤੋਪਿ ਕੇਵਲੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਨ ਕਥੇਤਿ। **ਅਪਿਚਾ**ਤਿ ਅਪਰਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨੰ। **ਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਜਾਨਨਕਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ। **ਅਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਵਿਤਾਨੰ ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਵਿਤਾਨੰ ਵਾ ਯਕ੍ਖਪਿਸਾਚਾਦੀਨੰ। **ਦੇਵਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਦੀਨੰ । **ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੰ ਞਤ੍ਵਾ ਕਥੇਨ੍ਤਾਨੰ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਣਿਤ੍ਵਾ। **ਪਨਾ**ਤਿ ਨਿਪਾਤੋ ਪੁਨ ਆਰਮ੍ਭੇ। **ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ**ਤਿ ਯੰ ਵਾ ਤੰ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਵਿਚਾਰਯਤੋ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਨੇਵ ਵਿਚਾਰੇਨ ਵਿਚਾਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਪ੍ਫਾਰਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵੇਗਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਵਿਪ੍ਪਲਪਨ੍ਤਾਨੰ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਮਤ੍ਤਾਦੀਨੰ ਕੂਜਨਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ। ਯੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ਸੋ ਸਦ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ''ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇ ਮਨੋ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਆਦਿਸਤਿ।

ਅਵਿਤਕ੍ਕੰ ਅਵਿਚਾਰੰ ਸਮਾਧਿਨ੍ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਕ੍ਖੋਭਵਿਰਹਿਤਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਜਾਨਨਸਮਤ੍ਥਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਸੇਸਚਿਤ੍ਤਜਾਨਨੇ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। **ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਲਾਭੀ। **ਭੋਤੋ**ਤਿ ਭਵਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਣਿਹਿਤਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਠਪਿਤਾ। **ਅਮੁਕੰ ਨਾਮ ਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਦਿਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਸ੍ਸਤਿ ਪਵਤ੍ਤਯਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ ਚ ਆਗਮਨੇਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ। **ਆਗਮਨੇਨ ਜਾਨਾਤਿ** ਨਾਮ ਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇਯੇਵ ''ਯੇਨਾਕਾਰੇਨੇਸ ਕਸਿਣਭਾਵਨੰ ਆਰਦ੍ਧੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ ਵਾ ਦੁਤਿਯਾਦਿਜ੍ਝਾਨੰ ਵਾ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਜਾਨਾਤਿ** ਨਾਮ ਪਠਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਦ੍ਧਾਯ ਏਵੰ ਜਾਨਾਤਿ, ''ਯੇਨਾਕਾਰੇਨੇਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਆਰਦ੍ਧੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੰ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਤਿ... ਪੇ॰... ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੰ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। **ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ** ਨਾਮ ''ਯੇਨਾਕਾਰੇਨ ਇਮਸ੍ਸ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਠਪਿਤਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਇਮੰ ਨਾਮ ਵਿਤਕ੍ਕੰ ਵਿਤਕ੍ਕੇਸ੍ਸਤਿ, ਇਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਏਤਸ੍ਸ ਹਾਨਭਾਗਿਯੋ ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਠਿਤਿਭਾਗਿਯੋ ਵਾ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯੋ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੋ ਵਾ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯੋ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ। **ਬਹੁੰ ਚੇਪਿ ਆਦਿਸਤੀ**ਤਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨੰਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਤੋ ਸਰਾਗਾਦਿਸੋਲ਼ਸਪਭੇਦਵਸੇਨੇਵ ਬਹੁੰ ਚੇਪਿ ਕਥੇਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਵਸੇਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਤਥੇਵ ਤੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਇਦੰ ਏਕੰਸੇਨ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ। ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਵਸੇਨ ਞਾਤਞ੍ਹਿ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੀ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥਾਤਿ ਏਵਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ। **ਮਾ ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਾ ਮਾ ਵਿਤਕ੍ਕਯਿਤ੍ਥ । **ਏਵਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਮੇਵ, ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾਦੀਸੁ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ। **ਮਾ ਏਵਂ ਮਨਸਾਕਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਮਾ ਮਨਸਿ ਅਕਤ੍ਥ। **ਇਦਂ ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਰਾਗਾਦਿਂ ਪਜਹਥ। **ਇਦਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਚਤੁਮਗ੍ਗਫਲਪ੍ਪਭੇਦਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਮੇਵ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥ।

੩੧. ਇਦਾਨਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯੇ ਅਪਰਂ ਪਰਿਯਾਯਂ ਵਿਸੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਪਟਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਂ ਪਟਿਬਲਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਹਰਤਿ ਪਜਹਤੀਤਿ ਤਦੇਵ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੇ ਤੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਪਟਿਹਾਰਕੇਨ ਤੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਯੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਪਟਿਲਾਭਵਸੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਭਾਵਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਾ। **ਅਨਾਵਿਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ**ਤਿ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਨ ਅਨਾਲੁਲਿਤਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ। **ਇਤਿ ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਚਿਤ੍ਤਕੁਸਲੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਞੇਨ ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕੇਹਿ ਵਾ ਏਵਂ ਆਦੇਸਨਾ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਇਤਿ ਏਵਂ ਆਦਿਸਨਂ ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਆਦੇਸਨਸਦ੍ਦੋ ਪਾਠਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਯੁਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋ। **ਏਵਂ ਆਸੇਵਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚ ਪਕਾਰੇਨ ਇਮਿਨਾ ਚ ਪਕਾਰੇਨ ਆਦਿਤੋ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਤ੍ਤਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਤਾ ਸਤਿ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨੁਕੂਲਭੂਤਾ ਸਤਿ ਭੁਸਂ ਠਪੇਤਬ੍ਬਾ। **ਇਤਿ ਅਨੁਸਾਸਨੀਪਾਟਿਹਾਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਦੇਸਨਾਪਾਟਿਹਾਰਿਯਯੋਜਨਾਯ ਵਿਯ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਪਾਠੇ ਪਨ ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੇ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਲਿਖਿਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਚਤੂਸੁਪਿ ਮਗ੍ਗੇਸੁ ''ਏਵਂ ਆਸੇਵਿਤਬ੍ਬੋ''ਤਿਆਦਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭੂਤਾਯ ਲੋਕਿਯਮਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਯਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ ਆਸੇਵਨਾਦੀਸੁ ਕਤੇਸੁ ਤਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਮਗ੍ਗੋਪਿ ਆਸੇਵਿਤੋ ਭਾਵਿਤੋ ਬਹੁਲੀਕਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਵਾਦਾਚਰਿਯਾ ਪਨ ''ਏਕੇਕਮਗ੍ਗੋ ਸੋਲ਼ਸਕ੍ਖਣਿਕੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਤਾਸਤਿਉਪਟ੍ਠਾਪਨਂ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵਾਤਿ।

੩੨. ਪੁਨ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧੀ**ਤਿਆਦੀਨਿ ''ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯ''ਨ੍ਤਿਪਦਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸਤ੍ਤਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਸਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੇਸਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਯਾਯੇ ਮੂਲਭੂਤਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਸਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਮਸੀਸਕਥਾ

ਸਮਸੀਸਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੩੩. ਇਦਾਨਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਥਾਨਨ੍ਤਰਂ ਆਦਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਭੂਤਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਸਙ੍ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਸਮਸੀਸਿਭਾਵਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਞਾਣਕਥਾਯ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਪਿ ਸਮਸੀਸਕਥਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਪੁਨ ਕਥਿਤਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਤਤ੍ਥ ਕਥਿਤਾਯੇਵਾਤਿ।

ਸਮਸੀਸਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਥਾ

ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੩੪. ਇਦਾਨਿ ਸਮਸੀਸਕਥਾਨਨ੍ਤਰੰ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਪਾਟਿਹਾਰਿਯਸ੍ਸ ਸਾਧਕੇ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸੇਸੇ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ, ਤੇਨ ਨ ਤਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ, ਨ ਉਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੰ ਦੀਪੇਤਿ। **ਇਮੇ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। **ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਪੁਗ੍ਗਲਾਲਪਨੰ। **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਤਯੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਸਤਿਗੋਚਰੋਪਿ, ਤਿਧਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸਾਵਕੇਸੁ ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਪਟਿਘਾਨੁਨਯਵੀਤਿਵਤ੍ਤਤਾਪਿ, ਸਤਿਪਿ। ‘‘ਚਤੁਨ੍ਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੦੮) ਹਿ ਸਤਿਗੋਚਰੋ ‘‘ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਕਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ? ਸਤਿ। ਸਤਿਯਾ ਪਟ੍ਠਾਨੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ।

‘‘ਤਯੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਯਦਰਿਯੋ ਸੇਵਤਿ, ਯਦਰਿਯੋ ਸੇਵਮਾਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਗਣਮਨੁਸਾਸਿਤੁਮਰਹਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੪, ੩੧੧) ਏਤ੍ਥ ਤਿਧਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸਾਵਕੇਸੁ ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਪਟਿਘਾਨੁਨਯਵੀਤਿਵਤ੍ਤਤਾ ‘‘ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਪਟ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਤੋ ਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਪਵਤ੍ਤਯਿਤਬ੍ਬਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੇਨ ਪਟ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਤੋਤਿ? ਸਤਿਯਾ। ਸਤਿਯਾ ਪਟ੍ਠਾਨੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੭) ਪਨ ਸਤਿਯੇਵ ‘‘ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਤਿਯੇਵ ਪਟ੍ਠਾਨੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਅਥ ਵਾ ਸਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਇਤਿ ਸਤਿ ਚ ਸਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚਾਤਿਪਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਇਦਮਿਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਕਸ੍ਮਾ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਤਿ ਬਹੁਵਚਨੰ ਕਤਨ੍ਤਿ? ਸਤਿਬਹੁਤ੍ਤਾ। ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨ ਹਿ ਬਹੁਕਾ ਤਾ ਸਤਿਯੋਤਿ।

ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ। **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ। **ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਸੰਸਾਰੇ ਭਯਂ ਇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁ। ਸੇਸਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸੁਤਮਯਞਾਣਕਥਾਯ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵਾਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਗਵਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋਵ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਨੂਨਾ ਅਨਧਿਕਾਤਿ? ਵੇਨੇਯ੍ਯਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਸਮਥਯਾਨਿਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨਿਕੇਸੁ ਹਿ ਮਨ੍ਦਤਿਕ੍ਖਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇਧਾ ਦ੍ਵੇਧਾ ਪਵਤ੍ਤੇਸੁ ਮਨ੍ਦਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕੰ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ, ਤਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸੁਖੁਮੰ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਸ੍ਸਾਪਿ ਮਨ੍ਦਸ੍ਸ ਨਾਤਿਪ੍ਪਭੇਦਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ, ਤਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਤਿਪ੍ਪਭੇਦਗਤੰ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ। ਸਮਥਯਾਨਿਕਸ੍ਸ ਚ ਮਨ੍ਦਸ੍ਸ ਅਕਿਚ੍ਛੇਨ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਠਮੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋ, ਤਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਅਸਣ੍ਠਹਨਤੋ ਦੁਤਿਯਂ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨਿਕਸ੍ਸਪਿ ਮਨ੍ਦਸ੍ਸ ਨਾਤਿਪ੍ਪਭੇਦਗਤਾਰਮ੍ਮਣੰ ਤਤਿਯਂ, ਤਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਤਿਪ੍ਪਭੇਦਗਤਾਰਮ੍ਮਣੰ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਨੂਨਾ ਅਨਧਿਕਾਤਿ।

ਸੁਭਸੁਖਨਿਚ੍ਚਅਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਵਾ। ਕਾਯੋ ਹਿ ਅਸੁਭੋ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਸੁਭਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਿਪਲ੍ਲਤ੍ਥਾ ਸਤ੍ਤਾ। ਤੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਅਸੁਭਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਪਠਮੰ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੁਖਂ ਨਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹਿਤੇਸੁਪਿ ਚ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੁ ਚ ਸੁਖਨਿਚ੍ਚਅਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਿਪਲ੍ਲਤ੍ਥਾ ਸਤ੍ਤਾ। ਤੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤੇਸਂ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਨਂ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਸੇਸਾਨਿ ਤੀਣਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਸੁਭਸੁਖਨਿਚ੍ਚਅਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਮੇਵ, ਚਤੁਰੋਘਯੋਗਾਸਵਗਨ੍ਥਉਪਾਦਾਨਅਗਤਿਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਹਾਰਪਰਿਞ੍ਞਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੩੫. (ਕ) ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਥਵੀਕਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪਕਾਯੇ ਪਥਵੀਧਾਤੁ। ਸਕਲਸਰੀਰੇ ਪਨ ਪਥਵੀਧਾਤੂਨਂ ਬਹੁਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਪਥਵੀਧਾਤੁਸਙ੍ਗਹਤ੍ਥਂ ਸਮੂਹਤ੍ਥੇਨ ਕਾਯਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਂ। **ਆਪੋਕਾਯਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਕੇਸਕਾਯਾ**ਦੀਨਮ੍ਪਿ ਬਹੁਕਤ੍ਤਾ ਕੇਸਕਾਯਾਦਿਗਹਣਂ ਕਤਂ। ਵ**ਕ੍ਕਾ**ਦੀਨਿ ਪਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਕਾਯਗ੍ਗਹਣਂ ਨਾਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇਸਂ ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

(ਖ) **ਸੁਖਂ ਵੇਦਨ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ **ਸੁਖਂ ਵੇਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਿਕਂ ਵਾ ਚੇਤਸਿਕਂ ਵਾ ਸੁਖਂ ਵੇਦਨਂ। ਤਥਾ **ਦੁਕ੍ਖਂ ਵੇਦਨਂ। ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਚੇਤਸਿਕਮੇਵ ਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਂ। **ਸਾਮਿਸਂ ਸੁਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਗੇਹਸਿਤਸੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾ। **ਨਿਰਾਮਿਸਂ ਸੁਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਿਤਸੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾ । **ਸਾਮਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਗੇਹਸਿਤਦੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾ। **ਨਿਰਾਮਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਿਤਦੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾ। **ਸਾਮਿਸਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਗੇਹਸਿਤਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾ। **ਨਿਰਾਮਿਸਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ** ਵੇ**ਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਛ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਿਤਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾ।

(ਗ) **ਸਰਾਗਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਞਾਣਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ।

(ਘ) **ਤਦਵਸੇਸੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਅਵਸੇਸੇ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ **ਤੇਨ ਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧੇਨ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ। ਯਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੇਵਾਤਿ।

ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਥਾ

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬. ਇਦਾਨਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਕਥਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਕਥਿਤਾਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਥਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਤਾਵ **ਸੋ**ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮਤ੍ਤਾ ਯੋ ਵਾ ਸੋ ਵਾ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ ਹੋਤਿ। **ਵਤਾ**ਤਿ ਏਕਂਸਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਕਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਂ। **ਅਨੁਲੋਮਿਕਾਯ ਖਨ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਮੇਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਂ ਅਨੁਲੋਮੇਤੀਤਿ ਅਨੁਲੋਮਿਕਂ, ਤਦੇਵ ਖਨ੍ਤਿਮਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਲੋਮਿਕਾ। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾ ਤਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਖਮਨ੍ਤਿ ਰੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਖਨ੍ਤਿ। ਸਾ ਮੁਦੁਕਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਤਿਕ੍ਖਾਤਿ ਤਿਵਿਧਾ। ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਕਾ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਮੁਦੁਕਾਨੁਲੋਮਿਕਾ ਖਨ੍ਤਿ। ਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਕਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾਨੁਲੋਮਿਕਾ ਖਨ੍ਤਿ। ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਂ ਤਿਕ੍ਖਾਨੁਲੋਮਿਕਾ ਖਨ੍ਤਿ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਉਪੇਤੋ। **ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਏਤਂ ਠਾਨਂ ਏਤਂ ਕਾਰਣਂ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। **ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਹਿਤਸੁਖਾਵਹੋ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਆਸੀਸਤੋ ਤਥੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਸੁਭਾਦੀਸੁ ਚ ਅਸੁਭਨ੍ਤਿਆਦਿਅਵਿਪਰੀਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾ ਸਭਾਵੋਤਿ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤੋ, ਅਨਨ੍ਤਰਫਲਦਾਨਾਯ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਨਿਯਾਮਭੂਤਤ੍ਤਾ ਨਿਯਾਮੋ, ਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮ੍ਮਤ੍ਤੋ ਚ ਸੋ ਨਿਯਾਮੋ ਚਾਤਿ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮੋ। ਕੋ ਸੋ? ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗੋ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ। ਤੇਨ ਹਿ ਮਗ੍ਗਨਿਯਾਮੇਨ ਨਿਯਤਤ੍ਤਾ ''ਨਿਯਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ''ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੨੧; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭੩) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਂ ਓਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤਿ ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਏਤਂ ਅਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਗੋਤ੍ਰਭੁਨੋ ਪਨ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨਿਯਤ੍ਤਾ ਤਂ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਲੋਮਿਕਖਨ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮੋਕ੍ਕਮਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਮਹਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਅਨੁਲੋਮਿਕਖਨ੍ਤਿਯਾ ਏਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਚਤੂਸੁਪਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਤੇਹਿ ਅਨੁਲੋਮਿਕਖਨ੍ਤਿਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮਚਤੁਅਰਿਯਫਲਵਸੇਨ ਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਛਕ੍ਕਨਿਪਾਤੇ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੯੮, ੧੦੧) ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਣ੍ਹਪਕ੍ਖਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖਦ੍ਵਯਵਸੇਨ ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

੩੭. **ਕਤਿਹਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿਆਦਿਕੇ ਪੁਚ੍ਛਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ **ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੇ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਵਸੇਨ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਏਕੇਕਂ ਖਨ੍ਧਂ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਆਦਿਅਨ੍ਤਵਤਾਯ ਚ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ** ਪਸ੍ਸਤਿ । ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਚ **ਦੁਕ੍ਖਤੋ**। ਪਚ੍ਚਯਯਾਪਨੀਯਤਾਯ ਰੋਗਮੂਲਤਾਯ ਚ **ਰੋਗਤੋ**। ਦੁਕ੍ਖਤਾਸੂਲਯੋਗਿਤਾਯ ਕਿਲੇਸਾਸੁਚਿਪਗ੍ਘਰਣਤਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਜਰਾਭਙ੍ਗੇਹਿ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਪਰਿਪਕ੍ਕਪਭਿਨ੍ਨਤਾਯ ਚ **ਗਣ੍ਡਤੋ**। ਪੀਲ਼ਾਜਨਕਤਾਯ ਅਨ੍ਤੋਤੁਦਨਤਾਯ ਦੁਨ੍ਨੀਹਰਣੀਯਤਾਯ ਚ **ਸਲ੍ਲਤੋ**। ਵਿਗਰਹਣੀਯਤਾਯ ਅਵਡ੍ਢਿਆਵਹਨਤਾਯ ਅਘਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਚ **ਅਘਤੋ**। ਅਸੇਰਿਭਾਵਜਨਕਤਾਯ ਆਬਾਧਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਚ **ਆਬਾਧਤੋ**। ਅਵਸਤਾਯ ਅਵਿਧੇਯ੍ਯਤਾਯ ਚ **ਪਰਤੋ**। ਬ੍ਯਾਧਿਜਰਾਮਰਣੇਹਿ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਤਾਯ **ਪਲੋਕਤੋ**। ਅਨੇਕਬ੍ਯਸਨਾਵਹਨਤਾਯ **ਈਤਿਤੋ**। ਅਵਿਦਿਤਾਨਂਯੇਵ ਵਿਪੁਲਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਨਂ ਆਵਹਨਤੋ ਸਬ੍ਬੂਪਦ੍ਦਵਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਚ **ਉਪਦ੍ਦਵਤੋ**। ਸਬ੍ਬਭਯਾਨਂ ਆਕਰਤਾਯ ਚ ਦੁਕ੍ਖਵੂਪਸਮਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਪਰਮਸ੍ਸਾਸਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਤਾਯ ਚ **ਭਯਤੋ**। ਅਨੇਕੇਹਿ ਅਨਤ੍ਥੇਹਿ ਅਨੁਬਦ੍ਧਤਾਯ ਦੋਸੂਪਸਟ੍ਠਤਾਯ ਉਪਸਗ੍ਗੋ ਵਿਯ ਅਨਧਿਵਾਸਨਾਰਹਤਾਯ ਚ **ਉਪਸਗ੍ਗਤੋ**। ਬ੍ਯਾਧਿਜਰਾਮਰਣੇਹਿ ਚੇਵ ਲੋਭਾਦੀਹਿ ਚ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਪਚਲਿਤਤਾਯ **ਚਲਤੋ**। ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਚੇਵ ਸਰਸੇਨ ਚ ਪਭਙ੍ਗੁਪਗਮਨਸੀਲਤਾਯ **ਪਭਙ੍ਗੁਤੋ**। ਸਬ੍ਬਾਵਤ੍ਥਨਿਪਾਤਿਤਾਯ ਥਿਰਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵਤਾਯ **ਅਦ੍ਧੁਵਤੋ**। ਅਤਾਯਨਤਾਯ ਚੇਵ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਖੇਮਤਾਯ ਚ **ਅਤਾਣਤੋ**। ਅਲ੍ਲੀਯਿਤੁਂ ਅਨਰਹਤਾਯ ਅਲ੍ਲੀਨਾਨਮ੍ਪਿ ਚ ਲੇਣਕਿਚ੍ਚਾਕਾਰਿਤਾਯ **ਅਲੇਣਤੋ** । ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨਂ ਭਯਸਾਰਕਤ੍ਤਾਭਾਵੇਨ **ਅਸਰਣਤੋ**। ਯਥਾਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤੇਹਿ ਧੁਵਸੁਭਸੁਖਤ੍ਤਭਾਵੇਹਿ ਰਿਤ੍ਤਤਾਯ **ਰਿਤ੍ਤਤੋ**। ਰਿਤ੍ਤਤਾਯੇਵ **ਤੁਚ੍ਛਤੋ,** ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾ ਵਾ। ਅਪ੍ਪਕਮ੍ਪਿ ਹਿ ਲੋਕੇ ਤੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਾਮਿਨਿਵਾਸਿਵੇਦਕਕਾਰਕਾਧਿਟ੍ਠਾਯਕਵਿਰਹਿਤਤਾਯ **ਸੁਞ੍ਞਤੋ**। ਸਯਞ੍ਚ ਅਸਾਮਿਕਭਾਵਾਦਿਤਾਯ **ਅਨਤ੍ਤਤੋ**। ਪਵਤ੍ਤਿਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਆਦੀਨਵਤਾਯ **ਆਦੀਨਵਤੋ**। ਅਥ ਵਾ ਆਦੀਨਂ ਵਾਤਿ

ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਆਦੀਨਵੋ। ਕਪਣਮਨੁਸ੍ਸਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ, ਖਨ੍ਧਾਪਿ ਚ ਕਪਣਾਯੇਵਾਤਿ ਆਦੀਨਵਸਦਿਸਤਾਯ ਆਦੀਨਵਤੋ। ਜਰਾਯ ਚੇਵ ਮਰਣੇਨ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੇਧਾ ਪਰਿਣਾਮਪਕਤਿਤਾਯ **ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਤੋ**। ਦੁਬ੍ਬਲਤਾਯ ਫੇਗ੍ਗੁ ਵਿਯ ਸੁਖਭਞ੍ਜਨੀਯਤਾਯ ਚ **ਅਸਾਰਕਤੋ**। ਅਘਹੇਤੁਤਾਯ **ਅਘਮੂਲਤੋ**। ਮਿਤ੍ਤਮੁਖਸਪਤ੍ਤੋ ਵਿਯ ਵਿਸ੍ਸਾਸਘਾਤਿਤਾਯ **ਵਧਕਤੋ**। ਵਿਗਤਭਵਤਾਯ ਵਿਭਵਸਮ੍ਭੂਤਤਾਯ ਚ **ਵਿਭਵਤੋ**। ਆਸਵਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾਯ **ਸਾਸਵਤੋ**। ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਤਾਯ **ਸਙ੍ਖਤਤੋ**। ਮਚ੍ਚੁਮਾਰਕਿਲੇਸਮਾਰਾਨੰ ਆਮਿਸਭੂਤਤਾਯ **ਮਾਰਾਮਿਸਤੋ**। ਜਾਤਿਜਰਾਬਜਾਧਿਮਰਣਪਕਤਿਤਾਯ **ਜਾਤਿਜਰਾਬਜਾਧਿਮਰਣਧਮ੍ਮਤੋ**। ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਉਪਾਯਾਸਹੇਤੁਤਾਯ **ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਉਪਾਯਾਸਧਮ੍ਮਤੋ**। ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੰਕਿਲੇਸਾਨੰ ਵਿਸਯਧਮ੍ਮਤਾਯ **ਸੰਕਿਲੇਸਿਕਧਮ੍ਮਤੋ** ਪਸ੍ਸਤਿ। ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਚ ਇਮੇਸੁ ''ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

੩੮. **ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ**ਤਿ ਸਮੂਹਤੋ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਕੇਕਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਚ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਵਸੇਨ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨੰ ਗਣਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮੂਹੇ ਪਵਤ੍ਤਵਚਨਾਨੰ ਅਵਯਵੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ ਕਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਪਵਤ੍ਤਸਮ੍ਮਸਨਾਨੰ ਏਕਤੋ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਚਨਵਸੇਨ ਵਾ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ''ਏਕਪ੍ਪਹਾਰੇਨ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੮੩) ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਵਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਏਕਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨੰ ਵਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵਾਤਿ। **ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਚ੍ਚੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦੀਨਵਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਾਲੇ ਸਨ੍ਤਿਪਦਞਾਣਵਸੇਨ ਨਿਚ੍ਚੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ। **ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮੰ ਓਕ੍ਕਮਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਨਿਯਾਮੋਕ੍ਕਮਨਪਰਿਯਾਯੇਸੁ। **ਆਰੋਗਜ**ਨ੍ਤਿ ਆਰੋਗਜਭੂਤੰ। **ਵਿਸਲ੍ਲ**ਨ੍ਤਿ ਸਲ੍ਲਵਿਰਹਿਤੰ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਈਦਿਸੇਸੁ। **ਅਨਾਬਾਧ**ਨ੍ਤਿ ਆਬਾਧਵਿਰਹਿਤੰ, ਆਬਾਧਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੰ ਵਾ। ਏਸ ਨਯੋ ਈਦਿਸੇਸੁ। **ਅਪਰਪ੍ਪਚ੍ਚਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਵਿਰਹਿਤੰ। **ਉਪਸ੍ਸਗ੍ਗਤੋ**ਤਿ ਚ **ਅਨੁਪਸ੍ਸਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਕੇਚਿ ਸੰਯੋਗੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਪਰਮਸੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਮਤ੍ਤਾ ਚ ਪਰਮਸੁਞ੍ਞੰ। **ਪਰਮਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਾਨੰ ਅਗ੍ਗਭੂਤਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ । ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਨਪੁੰਸਕਵਚਨੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਦ੍ਵਯੇ ਪਟਿਲੋਮਪਰਿਯਾਯੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਨਾਸਵ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਵਿਰਹਿਤੰ। **ਨਿਰਾਮਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਆਮਿਸਵਿਰਹਿਤੰ। **ਅਜਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ। **ਅਮਤ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗਾਭਾਵਤੋ ਮਰਣਵਿਰਹਿਤੰ। ਮਰਣਮ੍ਪਿ ਹਿ ਨਪੁੰਸਕਭਾਵਵਚਨਵਸੇਨ ''ਮਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੯. ਏਵਮਿਮਾਯ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਆਕਾਰਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਸੁ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਸਭਾਵਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਤੀਸੁਯੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਏਕਸਙ੍ਗਹੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਾਸੁ ਯਥਾਨੁਰੂਪੰ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨਤ੍ਤਤ੍ਤੇ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਅਵਸਾਨੇ ਪਨੇਤਾ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਗਣਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਗਣਨਾਸੁ ਚ ਗਣਨਪਟਿਪਾਟਿਵਸੇਨ ਪਠਮੰ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਗਣਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਪਞ੍ਚਵੀਸਤੀ**ਤਿ ''ਪਰਤੋ ਰਿਤ੍ਤਤੋ ਤੁਚ੍ਛਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ''ਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਖਨ੍ਧੇ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ **ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। **ਪਞ੍ਞਾਸਾ**ਤਿ ''ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਲੋਕਤੋ ਚਲਤੋ ਪਭਙ੍ਗੁਤੋ ਅਦ੍ਧੁਵਤੋ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਤੋ ਅਸਾਰਕਤੋ ਵਿਭਵਤੋ ਸਙ੍ਖਤਤੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਤੋ''ਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਖਨ੍ਧੇ ਦਸ ਦਸ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾਸੰ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਸਤੰ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਚੇਵਾ**ਤਿ ਸੇਸਾ ''ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਰੋਗਤੋ''ਤਿਆਦਯੋ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਖਨ੍ਧੇ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਸਤੰ **ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ। ਯਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖੇ ਪਵੁਚ੍ਚਰੇ**ਤਿ ਯਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਦੁਕ੍ਖੇ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਗਣਨਵਸੇਨ ਪਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਾ ਸਤੰ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਚੇਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ''ਯਾਨੀ''ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋਤਿ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਮਾਤਿਕਾਕਥਾ

ਮਾਤਿਕਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੪੦. ਇਦਾਨਿ ਮਹਾਥੇਰੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਥਾਨਨ੍ਤਰੰ ਸਕਲੇ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੇ ਆਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤਵਸੇਨ ਨਾਨਾਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਥੋਮੇਤੁਕਾਮੋ **ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਮਾਤਿਕਾਪਦਾਨਿ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਮਾਤਿਕਾਕਥੰ ਨਾਮ ਕਥੇਸਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਅਯੰ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ। ਮਾਤਿਕਾਯ ਤਾਵ **ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ**ਤਿ ਅਮਿਲਾਤੋ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਹਿ ਕਿਲੇਸਾ ਪੀਲ਼ਾਯੋਗਤੋ ਮਿਲਾਤਾ, ਰਾਗੋਪਿ ਤਾਵ ਨਿਰਨ੍ਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਸਰੀਰੰ ਦਹਤਿ, ਕਿੰ ਪਨਞ੍ਞੇ ਕਿਲੇਸਾ। ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗੀ ਰਾਗਗ੍ਗਿ ਦੋਸਗ੍ਗਿ ਮੋਹਗ੍ਗੀ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੯੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫) ਪਨ ਕਿਲੇਸਨਾਯਕਾ ਤਯੋ ਏਵ ਕਿਲੇਸਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਪਿ ਪਨ ਦਹਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਏਵੰ ਛਾਤਕਿਲੇਸਾਭਾਵਤੋ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ। ਕੋ ਸੋ? ਵਿਮੋਕ੍ਖਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਮੋਕ੍ਖੋ**। ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਮੇਕੰ ਮਾਤਿਕਾਪਦੰ। **ਵਿਜ੍ਜਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾਯੇਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਇਦਮੇਕੰ ਮਾਤਿਕਾਪਦੰ। **ਞਾਣਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਞਾਣਮੇਵ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਇਦਮੇਕੰ ਮਾਤਿਕਾਪਦੰ। ਸੇਸਾਨਿ ਏਕੇਕਾਨੇਵਾਤਿ ਏਵੰ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਮਾਤਿਕਾਪਦਾਨਿ।

੪੧. **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਯੋਗੀ। ਤੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਤੋ ਯੋਗੀ ਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਤੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਤੋ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਸਭਾਵਜਾਨਨਤ੍ਥੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਹਿ ਯੋਗੀਹਿ ਸਭਾਵੰ ਵੇਦੀਯਤਿ ਜਾਨੀਯਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਵਿਸੇਸਲਾਭਤ੍ਥੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਹਿ ਯੋਗੀਹਿ ਵੇਦੀਯਤਿ ਪਟਿਲਾਭੀਯਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ ਭੂਮਿੰ ਵਿਨ੍ਦਤਿ ਲਭਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਸਭਾਵਦਸ੍ਸਨਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਸਭਾਵੰ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਤ੍ਥੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਤੋ ਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਤੋ ਮੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਤ੍ਥੇਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੰ ਸੰਵਰਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨਿਵਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਤੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ **ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੰਯੇਵ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਟ੍ਠੇਨ **ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਦਸ੍ਸਨਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਤੀ**ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਨਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੰ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭੇਤੀਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਹਾਨੇਨ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ। **ਞਾਤਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਵਸੇਨ ਞਾਤਟ੍ਠੇਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕੰ ਞਾਣੰ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਯੋਗੀ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕਾ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ**।

ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਅਲੋਭਤ੍ਤਾ ਕਾਮਰਾਗਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟਨ੍ਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ**। ਤਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ**। ''ਰੂਪਾਨਮੇਤੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਯਦਿਦੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਆਰੁਪ੍ਪਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਅਦਿਸ੍ਸਨਤੋ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਪਾਠਕ੍ਕਮੇਨੇਵ **ਯਦਿਦੰ ਆਰੁਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਆਰੁਪ੍ਪੰ ਰੂਪਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਨਾਮਾਤਿ ਅਧਿਕਾਰਵਸੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਸਮਾਯੋਗਦੀਪਨੰ। **ਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਬਲਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨੰ। **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਭਾਵਦਸ੍ਸਨੰ। **ਨਿਰੋਧੋ ਤਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਤਤੋ ਸਙ੍ਖਤਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਨਾਮ। ਆਰੁਪ੍ਪਸ੍ਸ ਚ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਚ ਗਹਣੰ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਾਠੇ ਵੁਤ੍ਤਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਕਤੰ। ''ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਚਨੇਨੇਵ ਚ ਤਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਤੰ ਅਵਤ੍ਵਾ ਸੇਸਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਉਜੁਕਮੇਵ।

ਨਿਸ੍ਸਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਨਿਸ੍ਸਰਣੀਯਾ ਧਾਤੁਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਉਜੁਕਮੇਵ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਵਿਵੇਕੋ**ਤਿ ਪਵਿਵਿਤ੍ਤਭਾਵੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕੋਯੇਵ। **ਵੋਸਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯੋਗੀ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਯੋ **ਵੋਸਗ੍ਗੋ**। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਯੋਗੀ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇਨ ਚਰਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਂ **ਚਰਿਯਾ**। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਞਾਣਵਿਮੋਕ੍ਖਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੇਵਲਂ ਤਤ੍ਥ ‘‘ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਞਾਣਵਿਮੋਕ੍ਖੋ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੧੭) ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਪਨ ‘‘ਜਾਨਾਤੀਤਿ, ਞਾਯਤੀ’’ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਵ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ।

੪੨. ਭਾਵਨਾਧਿਟ੍ਠਾਨਜੀਵਿਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾ। ਧਮ੍ਮਤੋ ਪਨ **ਭਾਵਨਾ** ਨਾਮ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਯੋਵ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ** ਨਾਮ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਚਿਤ੍ਤਮੇਵ। **ਜੀਵਿਤਂ** ਨਾਮ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਨਾਮ। ਕੋ ਸੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਨਾਮ ? ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਾ ਵਿਰਤਿ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਮੇਨ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਯੇਸਨਵਾਯਾਮੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਂ ਜੀਵਤੀ**ਤਿ ਸਮਂ ਜੀਵਿਤਂ ਜੀਵਤਿ, ਭਾਵਨਪੁਂਸਕਵਚਨਂ ਵਾ, ਸਮੇਨ ਜੀਵਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਨੋ ਵਿਸਮ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਸਮਂ ਜੀਵਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਟਿਸੇਧਵਸੇਨ ਅਵਧਾਰਣਂ ਕਤਂ। **ਸਮ੍ਮਾ ਜੀਵਤੀ**ਤਿ ਆਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। **ਨੋ ਮਿਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਨਿਯਮਨਂ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਜੀਵਤੀ**ਤਿ ਸਭਾਵਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਜੀਵਿਤਂ ਜੀਵਤਿ। **ਨੋ ਕਿਲਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਨਿਯਮਨਂ। **ਯਞ੍ਞਦੇਵਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਪਦਾਨਂ ਆਨਿਸਂਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯਞ੍ਞਦੇਵਾ**ਤਿ ਯਂ ਯਂ ਏਵ। **ਖਤ੍ਤਿਯਪਰਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਖਤ੍ਤਿਯਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਂ। ਸੋ ਹਿ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਸੀਦਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਕਤਬੁਦ੍ਧਿਨੋਤਿ ਪਰਿਸਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਇਤਰਤ੍ਤਯੇ। ਖਤ੍ਤਿਯਾਦੀਨਂਯੇਵ ਆਗਮਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਤਾਸਂਯੇਵ ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਗਹਣਂ , ਨ ਸੁਦ੍ਦਪਰਿਸਾਯ। **ਵਿਸਾਰਦੋ**ਤਿ ਤੀਹਿ ਸਮ੍ਪਦਾਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਿਗਤਸਾਰਜ੍ਜੋ, ਨਿਬ੍ਭਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਮਙ੍ਕੁਭੂਤੋ**ਤਿ ਅਸਙ੍ਕੁਚਿਤੋ ਨ ਨਿਤ੍ਤੇਜਭੂਤੋ। **ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਤਂ ਵਿਸਾਰਦਤ੍ਤਂ ਕੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਾਨਿ **ਤਥਾ ਹੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਤਿਸਮ੍ਪਦਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਵਿਸਾਰਦੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵਿਸਾਰਦਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਨਿਟ੍ਠਪੇਸੀਤਿ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨਿਯਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਮਾਤਿਕਾਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਞਾਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਚੂਲ਼ਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਨੁਵਣ੍ਣਨਾ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਤਿਵਗ੍ਗਸਙ੍ਗਹਿਤਸ੍ਸ

ਸਮਤਿਂਸਕਥਾਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ।

ਨਿਗਮਨਕਥਾ

ਮਹਾਵਗ੍ਗੋ ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਚ, ਚੂਲ਼ਵਗ੍ਗੋ ਚ ਨਾਮਤੋ।
ਤਯੋ ਵਗ੍ਗਾ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪਮਾਣਪਟਿਪਾਟਿਯਾ॥

ਵਗ੍ਗੇ ਵਗ੍ਗੇ ਦਸ ਦਸ, ਕਥਾ ਯਾ ਤਾ ਉਦੀਰਿਤਾ।
ਉਦ੍ਦਾਨਗਾਥਾ ਸਬ੍ਬਾਸਂ, ਇਮਾ ਤਾਸਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ॥

ਞਾਣੰ ਦਿਟ੍ਠਿ ਆਨਾਪਾਨੰ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਵਿਮੋਕ੍ਖਪਞ੍ਚਮੰ।
ਗਤਿ ਕਮ੍ਮੰ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਮਗ੍ਗੋ ਮਣ੍ਡੋਤਿ ਤਾ ਦਸ॥

ਯੁਗਨਦ੍ਧਸਚ੍ਚਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ, ਮੇਤ੍ਤਾ ਵਿਰਾਗਪਞ੍ਚਮਾ।
ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੰ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਬਲਸੁਞ੍ਞਤਾ॥

ਪਞ੍ਞਾ ਇਦ੍ਧਿ ਅਭਿਸਮਯੋ, ਵਿਵੇਕੋ ਚਰਿਯਪਞ੍ਚਮੋ।
ਪਾਟਿਹੀਰੰ ਸਮਸੀਸ-ਸਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਮਾਤਿਕਾ॥

ਯੋ ਸੋ ਸੁਗਤਸੁਤਾਨੰ, ਅਧਿਪਤਿਭੂਤੇਨ ਭੂਤਹਿਤਰਤਿਨਾ।
ਥੇਰੇਨ ਥਿਰਗੁਣਵਤਾ, ਵੁਤ੍ਤੋ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੋ**॥

ਤਸ੍ਸ**ਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ** ਯਾ, ਪੁਬ੍ਬਟ੍ਠਕਥਾਨਯੰ ਤਥਾ ਯੁਤ੍ਤਿੰ।
ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਯਾਰਦ੍ਧਾ, ਨਿਟ੍ਠਾਨਮੁਪਾਗਤਾ ਏਸਾ॥

ਯੰ ਤੰ ਉਤ੍ਤਰਮਨ੍ਤੀ, ਮਨ੍ਤਿਗੁਣਯੁਤੋ ਯੁਤੋ ਚ ਸਦ੍ਧਾਯ।
ਕਾਰਯਿ ਮਹਾਵਿਹਾਰੇ, ਪਰਿਵੇਣਮਨੇਕਸਾਧੁਗੁਣੰ॥

ਥੇਰੇਨੇਤ੍ਥ ਨਿਵਸਤਾ, ਸਮਾਪਿਤਾਯੰ **ਮਹਾਭਿਧਾਨੇਨ**।
ਤਤਿਯੇ ਵਸ੍ਸੇ ਚੁਤਿਤੋ, ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਸ੍ਸ ਭੂਪਤਿਨੋ॥

ਸਮਯੰ ਅਨੁਲੋਮੇਨ੍ਤੀ, ਥੇਰਾਨੰ ਥੇਰਵਾਦਦੀਪਾਨੰ।
ਨਿਟ੍ਠੰ ਗਤਾ ਯਥਾਯੰ, ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਲੋਕਹਿਤਜਨਨੀ॥

ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਲੋਮੇਨ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਹਿਤੰ ਪਰਹਿਤਞ੍ਚ ਸਾਧੇਨ੍ਤਾ।
ਨਿਟ੍ਠੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ ਤਥਾ, ਮਨੋਰਥਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ॥

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪਕਾਸਿਨਿਯਾ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੇਤ੍ਥ ਗਣਿਤਕੁਸਲੇਹਿ।
ਗਣਿਤਾ ਤੁ ਭਾਣਵਾਰਾ, ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਅਟ੍ਠਪਞ੍ਞਾਸ॥

ਆਨੁਟ੍ਠੁਭੇਨ ਅਸ੍ਸਾ, ਛਨ੍ਦੋਬਨ੍ਧੇਨ ਗਣਿਯਮਾਨਾ ਤੁ।
ਚੁਦ੍ਦਸਸਹਸ੍ਸਸਙ੍ਖਾ, ਗਾਥਾਯੋ ਪਞ੍ਚ ਚ ਸਤਾਨਿ॥

ਸਾਸਨਚਿਰਟ੍ਠਿਤਤ੍ਥੰ, ਲੋਕਹਿਤਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸਾਦਰੇਨ ਮਯਾ।
ਪੁਞ੍ਞੰ ਇਮੰ ਰਚਯਤਾ, ਯੰ ਪਤ੍ਤਮਨਪ੍ਪਕੰ ਵਿਪੁਲੰ॥

ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਤੇਨ ਲੋਕੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਰਸਾਯਨੰ ਦਸਬਲਸ੍ਸ।
ਉਪਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਮਲੰ, ਪਪ੍ਪੋਤੁ ਸੁਖੰ ਸੁਖੇਨੇਵਾਤਿ॥

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਿਨੀ ਨਾਮ

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।